Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
IV. 6. 6.

5-12. A. 2-

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

HIERONYMI
RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBRI. DECEM

Cum Indice amplisſimo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VENETIIS, M D LXXII.

ILLVSTRISSIMO
ET. REVERENDISSIMO
EPISCOPO . SABINENSI
S. R. E. CARDINALI . VRBINI
RAVENNATI . ARCHIEPISCOPO
SORAE . ARCIS . &c. DVCI
AMPLISSIMO
IVLIO . FELTRIO
DE . RVVERE

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Hieronymus Rubeus
S. P. D.

RAVENNAM tuis maxime muneribus decoratam; Illuſtriſſime Cardinalis, & ampliſſime Princeps; his chartis a me deſcriptam, modo ad te uenientem, quæſo, pro tua humanitate, libenter accipe: neque enim ulli, præterquam tibi, dicari ipſa uult, qui eam, Archiepiſcopus, ſanctè regis; patronus, ſtudioſe defendis; magiſter, religioſe inſtruis; in omniq. tandem munere, paterne tractas. Ipſe, ut in antiquitate inueſtiganda, ſatis; quod te quoque omnino non fugit; accuratus fui, ueterumq. ſuperiorum Archiepiſcoporum gloriam, pro meis

uiribus, latiſſime explicaui, ita uolui in tuis factis eſſe; ut omnes intelligent; parcus; quòd & ſingularem noui modeſtiam tuam, & eos uideam patresfamilias optimos dici, quibus eſt ſemper, unde ſumant, non qui, quæcunque habent, omnia ſtatim profundunt. Sic tamen parcus, ut ne quid omnino intactum; ut puto; quodq. ad hiſtoriæ ueritatem faciat, omiſſum a nobis uideatur. Cur autem hæc, ut non grauate accipias, pluribus a te contendam, non perſpicio: quando & quidquid huius urbis eſt, pro tua bonitate, hilariter recipis; & meipſum; quæ in te ineſt benignitas; deſpicere non ſoles; & in hiſtoria, omni quidem, ſed ſacra potiſſimum, diu uerſatus, eam cum optime calles, tum libenti animo complecteris. Pluribus igitur non utens, manusq. tuas ſacras humiliter deoſculans, ſupplex a Deo poſtulo, uti meos, iuuentutis quidem, ſed tamen plurimum infirmos, & imbecilles, annos proroget, uſque dum tempus abſconditum, tempus beneplaciti ſui adducat, quo pedes tuos beatiſſimos, feliciſſimus, & ſupra quàm dici poteſt, contentus, exoſculer. Vale. Sept. Kal. Mart. MDLXXI. Rauennæ.

ALEXANDRI . FVSCONI Rauennatis, ad Lectorem.

SI primæua cupis, præclaraq. geſta Rauennæ
Noſſe, adeas RVBEVM, qui tibi cuncta dabit;
Is patriæ eſt etenim præclarus conditor alter,
Quam luſtrat, renouat, reſtituitq. iterum.
Ex Græcis nemo, Auſonijsque; fatebere lector;
Tam nitidus, cultus, doctiloquusq. fuit;
Vt merito niteat liber is celeberrimus orbe,
Vtq. Rauenna micat, ſic grauis Hiſtoricus;
Cui vtinam haud parce deducant ſtamina Parcæ
Longa, & poſt obitum ſpiritus aſtra colat.

CONSTANTII . PLACIDI, Romani, equitis aurati.

NON ſine neſcio quo fatorum numine ſcribit
Ecce Rauennatem ROSCIVS hiſtoriam:
Nobilitas generis, uirtus, facundia, uerum,
Conueniunt Vrbi, ROSCIO, & hiſtoriæ:
Vrbs antiqua fuit multis decorata triumphis,
Obruta nunc annis ſemiſepulta iacet:
ROSCIVS antiquæ generoſos ſobolis auſus
Fortunæ inſidijs exagitatus; habet,
Vt tamen illa nouo paullatim robore ſurgit;
Et parit inſignes; poſt fera ſæcla; uiros
Rolandos, Petroſq. atauos: Sic ROSCIVS armis
Claros, exæquat pace, toga, ac ſtudio.
Tractat & hiſtoriam, quo non antiquius vllum
Eſt ſcriptum, propria nobilitate vigens,
Quod iam conciderat, doctis celeberrima chartis
Agnelli inſcriptum; priſca RAVENNA tibi.
Fruſtra igitur ſæua atque atrox inuidit Erynnis,
Nec ſternunt animos triſtia bella pios:
Nec ſine neſcio quo fatorum numine ſcribit
Ecce Rauennatem ROSCIVS hiſtoriam.

FRANCISCI . CORELLI
Rauennatis,
AD . HIERONYMVM . RVBEVM

SI mea doctiloquo reſonarent carmina cantu,
Hiſtoria ut reſonat tam bene ſcripta tua,
Sæpe tuam canerem immortali carmine laudem,
Qua cingit lauro tempora Muſa tua.
O felix ſcriptor, noſtras qui ducis ad aures
Facta patrum, longo quæ tacuere die,
Perlegat hæc qui noſſe cupit monumenta Rauennæ,
Inde opus & nomen tollat ad aſtra tuum,
Pallida mors iſtos cum ſera oppreſſerit artus,
Tunc mage poſt cineres fama ſuperſtes erit,
Et licet illuſtris RVBEA ſis gente, niteſces
Virtutis propriæ nobilitate magis.

EIVSDEM
ad aliquot Rauennates ciues.

DICITE præſtantes ciues, pro munere tanto,
Qui voſtrum ſcripſit maxima facta patrum,
Præmia quæ RVBEO fuerint, qui claret in omni
Virtute, & claris nobilitatus auis.
Non ſtatuæ, aut arcus; hominum hæc monumenta priorum;
Sed ſummis tantum quæ aduenit; Inuidia.

HORATII . TVSCANELLAE
In hiſtoriam Rauennatem
HIERONYMI . RVBEI

LITTERA, quæ legitur nigro reſperſa colore;
Hanc omnis tenuit RVBEO ſcribente figuram.
Quod nunc in nigrum RVBEVS conuertit in aurum
Verterit ingenium, pulchriq; immenſa cupido.
Auctor, quæ potuit paucis intexere chartis,
Vix orbis capiet; ſic gens uentura fouebit;
Sic opus adueniet gratum labentibus annis.
Eſt uere felix ſcripſit qui prælia tanta,
Nomine longæuam illuſtri fecitq; RAVENNAM.
Gloria languebat penitus, decus atque RAVENNÆ;
Nunc RVBEO floret; RVBEVS florebit, & ipſe
Dum Sol occiderit; dum naſcens ſurget ab undis.

IVLII. MORISII. RAVENNATIS, ad libros Hiſtoriarum Rauennatum, Hieronymi Rubei.

DICITE, quid trepidus cohibet præcordia pallor?
Non vos ſub tacita detinet ille manu.
Dicite felices, & famam acquirite tuti,
Dum pereunt alij tabe, perenne, ſua.
Et RVBEI laudes, ſimul & cum nomine ſtirpem,
Perpetuo vt vigeant, concelebrate mei.
Et claræ reſonent patriæ præconia ſacra,
Alteriusq. ſit ars, arte ſepulta ſua.

MARCI. ANTONII. GRANELLI Ciuis & Canonici Rauennatis, ad lectorem.

TRAXIT ab interitu RVBEVS monumenta Rauennæ,
Scripta graui calamo, viua futura diu:
Et ſtudio tetigit, quæ ſunt bene digna notatu,
Veraq. præcipue: quod petit Hiſtoria.
Vrbis origo datur, multos & geſta per annos,
Grata procul dubio quæ tibi lector erunt:
Scripſit & innumeras; multi documenta laboris;
Hiſtorias gentis, quæ extera Regna colit.
Hoc opus ergo legas, qui uis perdiſcere multa,
Nam lecto; dices, doctius eſſe nihil.

NATALIS. COMITVM

RES geſtas, clarosq. duces, quam celſa Rauennæ
Gloria in Auſonijs quondam ſeſe extulit oris,
Demonſtrat RVBEI doctis facundia chartis.

PAVLI. RHAMNVSII. VENETI

IAM caligabat nomenque, decusq. RAVENNÆ;
Obrutaq. ingenti pene erat ipſa ſitu:
Non tulit inſignis pietate, atque ore diſerto
ROSCIVS, & patriam vindicat interitu.
Clara refert, prima repetens ab origine, facta,
Victriciq. Ducum parta trophæa manu.
Protinus egregia effulgent monumenta, perenni
Lumine; & ante volans Gloria carpit iter.
Artis opus magnum, potuiſſe Cytæida ſuccis
Florentes ſocero tam reuocare dies:

Maius opus, & culto eloquio renouare decorem,
Perpetuoq. Vrbi condere ſæcla ſuæ.

VINCENTII . CARRARII
Rauennatis Iureconſulti.

FAMA eſt Ferrettum hiſtoriam ſcripſiſſe Rauennæ,
Sed quæ perdocte ſcripſerat ille, latent.
Nobilis at RVBVS, qui illam nunc ſcribit & edit,
Concedet merita laude nitere duces.
Poſt mortem pandi nam qui ſua ſcripta peroptat,
Sæpe illum ſua ſpes fallit & arbitrium;
Inuidia alterius claro ueſtitur amictu,
Et corui crocitant eſſe aliena, ſua.
Quid RVBEO at referent tanto pro munere ciues,
Maxima cui dudum iam tribuiſſe licet?
Hebræum ſcimus ſtatuam obtinuiſſe Ioſephum,
Quod græce hebræam ſcripſerit hiſtoriam:
Altera inaurata Actæis erecta Beroſo eſt
Lingua, doctiloqui quæ docet ora viri,
Sed RVBEVM noſtri ſtatua meliore, Rauennæ,
Donabunt, quam non diruet vlla dies.
Veriloquum dicent, tribuetur fama perennis,
Laudibus & ſummis nomen ad aſtra ferent;
Scriptorum pellent numero, qui falſa loquuntur,
Sæpeq. ſurripiunt, quod facit alter, opus,
Vndiq. & explodent operum ipſos vrbe latrones,
Qui ſoluent pœnas, quas auis illa dedit.

VINCENTII . MAIOLI
Ruſſiani ad vrbem Rauennam.

ALMA Rauenna viges, RVBEO nunc prædita claro,
Pieridum ſtipat quem ſtudioſa cohors,
Qui modo te cecinit vincto pede, quiq. ſoluto,
Reddidit in longa poſteritate, decus:
Namque patrum priſcos contendit tollere honores,
Ac te ſacratis ſiſtere verticibus.
Hinc licet omnigenum rerum cognoſcere cauſas,
Hinc licet, excuſſa nube, diſerta loqui:
Nam tibi ſurgit opus, poterit quod nulla vetuſtas
Rumpere; ſed viuet dum mare habebit aquas.

HIERONYMI RVBEI
IN. LIBROS
HISTORIARVM
RAVENNATVM
PRAEFATIO
Ad vrbem Rauennam.

AD ſcribendam tuam hanc Hiſtoriam; perantiqua ciuitas, & illuſtris; multa me impellunt: Primum quòd patria es; cui eſt nemo, qui non plurimum ſe debere intelligat: Deinde quòd careas hoc genere ornamenti, quod pleroſque uiros bonos ac prudentes non minimi feciſſe, maxime autem ſemper appetiiſſe conſtat. Poterat quidem uir doctiſſimus, ciuis tuus, Lauellinatum Epiſcopus Ioannes Petrus Ferrettus hoc ſplendore te illuſtraſſe, ſed decedẽs, aut nihil reliquit; aut, ſi reliquit, id certe nimia aliquorũ calliditate ſupprimitur. Ad hæc accedunt ueteris urbanitatis ac humanitatis tuæ in me ardens ſtudium, & beneuolentia, quibus arctiori quodam nexu, quàm patriç ciues ſoleant, deuinctus ſum, putemq; ubi a me plurimum tribuendum eſſe officii. Illa autem ſunt, quòd cum Gentiles mei, Parma ſedibusq, pulſi ſuis, ubi late dominatos fuiſſe, annales ac hiſtoriç, ipſaq. tandem publica, ne dum priuata, monumenta teſtãtur; omnib. fortunis ſpoliati, incertis uagarentur ſedibus; fecit tua benignitas, ut ipſi uehementes & deſperatos ærumnarum, inſidiarumq. impetus fortiter ferrent; quodq. Ferraria;

quo

quo ſe primum contuleres, aut non potuit; aut minus tueri co acta pene fuit; Argenta autem, quæ illos excepit Ferraria profectos, certe non potuit: tu, patria, ſumma caritate, magnificaq. liberalitate ſuſcepiſti. Nam & maiores meos complexa es; & cum pari quidem animi magnitudine, ſed de uetere potentia, claritudineq. deiecti, longe diſpari dignitatis condicione, anguſta admodum re familiari, uiuerent, eos tu iuuiſti & ornaſti: Iuuiſti, quod occaſiones, unde commoda illis paterent, minime ſunt abs te prætermiſſæ: ornaſti, cum in Senatum cooptatos, ad eos omnes uocaſti honorũ gradus, quibus afficere ceteros ciues tuos ſoles. Id uero ornamentum apud eos, qui ſapiunt, haud minimo loco poni cõſueuit: licet enim miſera temporum calamitate, Senatus nunc tuus ſit in anguſtum adductus, ille tamen ipſe eſt, qui iam Cęſares, orbis Imperatores, quandoque etiam ex ſuis ipſis Senatoribus, creabat; & qui, ſi quis alius, Romanæ dignitatis æmulus & ſimilis fuit: es q. tu illa ciuitas, cui aſſurrexerunt Exarchi, quæ ſeſſum eos recepiſti, quæ multis præſtantisſimis rebus geſtis, gloriam conſecuta fuiſti eximiam: vnde ex Simonidis poetę, Euripidisq. apud Plutarchum in Demoſthene ſententia, aditum ad felicitatem ciuibus tuis facilem paras. Quamquam minora ſunt hęc, ſi Romanam ſedem ſpectemus, de cœlo in terras demiſſam; cuius doctrina, nihil diuinius: cuius religione, nihil ſanctius; cuius imperio, nihil ſublimius. Hęc tibi attulit honoris, gratię, & dignitatis decus & ornamentum omne firmum ac tutisſimum, dum te honorificis pręconijs & nominibus iure appellauit, & ſecundo loco inter Italicas Eccleſias conſtituit. His igitur; ut eo redeam, vnde diuerti; tuis in nos meritis compulſi, dum Franciſcus pater; qui primus ex noſtris in tuo ſinu eſt natus; cum aliquot grauisſimis ciuibus, Senatus iuſſu, ut aliqua ex parte grati ciuis officio ſatisfaciat, non abſque ingenti labore, in recenſenda adminiſtrationis ſuperiorum ciuium ratione, inq. ſtatu fortunarum tuarum cognoſcendo totus eſt; & Ioannes Baptiſta pa-

truus,

truus, Carmelitanorum magiſter; qui in tuis cauſis & rerum occaſionibus apud Pontifices Maximos opem non mediocrem tibi, ciuibuſq. tuis, priuatim & publice, tulit; non omni ſolum Italia, atque Sicilia, ſed in Galliam, & Hiſpaniam, ad ipſoſq. huius orbis terrarum extremos Luſitanos, nomen tuum, iis titulis, ea gloria inuehit, ut uel ob id ipſorum Regum uoce felix & clariſsima appelleris. Ego, ne ab illis, maioribuſq. noſtris, qui deſiderari ab ſe grati animi officia numquam paſſi ſint; degenerare uiderer; quando, quod poſſim aliud, hoc tempore, non uideo; dedi me ad tuam hiſtoriam. In quo munere, quid quantumq. aſſecutus ſim, iudicarint alii: qui ſi occurrerint, dictis non facile cedam. etenim ipſe illud affirmare pro certo auſim, ueritatem me perquirentem, labores immenſos exhauſiſſe, cum perpetua, eademq. ſumma in te beneuolentia coniunctos. Quamquam quis eſt, quem fugiat; ſi modo animum mediocriter adhibeat ad rem; ex tantis tenebris, quibus adhuc circumfuſa es, aliquid uindicanti, Herculeos pæne labores ſubeundos fuiſſe? Id qui minus putant, vtinam ipſi experirentur: Mihi quidem, uetuſtiſſimis libris ac monumentis euoluendis, & temporibus conciliandis, reiq. tandem omni tractandæ, nullum aliud in ſtudium tantus labor impenſus eſt. Licet autem adduci ad ſuſpicandum nullo modo poſſim, ex tuis ciuibus ullum vnquam fore, apud quem ſine cauſa laborauerim, quiq. obtrectet, tamen, ut ut res erit; neque enim ſumus vno omnes ingenio nati; ſatis magnum atque adeo optatum fructum tot laborum ac uigiliarum tuliſſe me putauero, quòd ſperem martyres illos, & uiros ſanctos, de quibus hic, ut potui, ſcripſi, & quorum felici cruore, uitæq. exemplis, ac aſsiduo apud Deum rogatu illuſtraris, & adhuc perſtas, hanc animi mei ſignificationem, bonitate ſua, probaturos. In tanta enim rerum obſcuritate, in pleriſq. moleſtiſsimis curis, in ualetudinis infirmitate, quod hęc ſcripſerim, illorum meritis ac precib. dubio procul acceptum fero.

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER PRIMVS

VRBEM Rauennam a Nóei nepotibus, & Theſſalis ædificatam, uetuſtis monumentis, & grauiſsimorum auctorum teſtimonio ſatis conſtat. Nam inter primas colonias per orbem à Noe miſſas, Gomer Gallus, qui & Comerus appellatur, Noei, ex Iapheto filio, nepos, Armenia profectus, anno poſtquam immenſa ui aquæ obrutus orbis eſt, iuxta Beroſum, centeſimo quadrageſimo primo, unà cum Crano & Crana Noei filiis, eorumq. item filiis & nepotibus in Italiam ad Tiberim uenit: atque huius coloniæ populi, quòd in curribus habitarent; regione inundata fluminibus, habitationem non recipiente; Vei appellati ſunt, uocabulo Armeniorum ſago; id autem eſt, myſteriorum, quod nos currules interpretamur: idq. ducentis annis ab eadem terrarum eluuione, maximè contigit: cum tamen cōmuni omnes uocabulo etiam Vmbri dicerentur, quod; ut teſtis Plinius eſt; imbribus atque inundationi ſuperfuerint. Paulo poſt, Cham, Noei quoque filius, cognomento Cameſes, & Saturnus Aegyptius, in Italiam profectus, cum abeſſet Comerus Gallus, regere populos, corrumpereq. prauis moribus & impia diſciplina incepit; quem tamen Ianus anno a Diluuio CCLXVIII. in Italiam regreſſus, cum triennio ſuſtinuiſſet, tandem expulit. Ianus hic, iuxta Beroſum, fuit Noe; a Scythis, Chaldæis, & Hebræis, Noe, appellatus:

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ab Arabibus, Triſilus; ab Aegyptiis, Oceanus; a Libycis, Celius: ab Aſiaticis, Arſa, id eſt Sol; ab Italis, Ianus; quæ uox, lingua Saga, Vitiferum ſeu Viniferum exprimit; quia uitem ſeuerit, & uinum expreſſerit. Hic igitur Ianus in Italiam profectus, & Cameſem eiecit, & harum regionum incolas, de Comeris Galli cognomento, Gallos nominauit, & ſtirpi ſuæ Ianigenum nomen impoſuit, & nepotes Chami, Gomerisq. dici Aborigenes iuſſit, a quibus Tyrrheni,& inde Romani egreſſi ſunt; quemadmodum ab Ianigenis Tuſci,quos nunc Etruſcos uocamus.Succeſſit Iano in his regionibus, Elerna Crana filia: nec diu poſt eodem Sabatius Saga peruenit, Nemrodi Saturni Babylonici frater, & filius Cur: qui Cur fuit Noei nepos, & Chami filius. Is igitur Sabatius, cum a Noe proauo, Armenia diſcedente, eiuſdem prouinciæ uicarius fuiſſet conſtitutus, metu Nini Aſſyriorum Regis, Tanaim traiecerat. Vnde anno ab uniuerſali terrarum orbis inundatione CCCII. ad Ianum in Italiam uenit; ibidemq. adepto Saturni Italici cognomento, poſtquam præfuit aliquot annos ſucceſſorem habuit Sabum filium, unumq. poſt alium Eranum, Arumnum, Griſonem, & Auſonem; a quo Auſonia prouincia nomen ſortita eſt; & Malotum etiam, & Tagetem: cuius tempore: (fuit autem is annus ab eluuione terrarum quinquageſimus ſupra quadringenteſimum) Phaethon Aethiops, Noei, ex Cham filio, nepos, cum Aegyptia claſſe in Italiam profectus,ad paludes Venetas peruenit, uniuerſaq. regione a Pado ad Germaniam potitus, illi prouinciæ Phaetonteæ, de ſuo,nomen impoſuit. Ortus eſt ex Phaetonte, Ligur, qui Liguriæ tribuit nomen. ex Ligure, Cidnus & Eridanus, qui omni eo Italiæ tractu, quo multis poſt annis Cenomani Galli deſcenderunt, uſque ad Iſtrum anno ab inundatione uniuerſali, DI, dominati, Eridano, & iuxta aliquorum ſententiam,Cenomanis cognomentum dedere. Poſt quos Regnum Sicanus habuit: Quo tempore Gigantes, Titanorum, ab Noe;

poſt orbis eluuionem genitorum, ſtirps, feroces homines ac nefarii, Italiam ſubegerunt: quos tamen Oſiris, Chami ex Rhea filius, & Noei nepos, ab Italis in ſubſidium accitus, repreſſit: cumq. deinceps aliquot ipſe annos Italiæ dominatus fuiſſet, Oros Hercules Aegyptius, eius ex Iſide filius, in eius locum ſucceſſit. Hic antea ex Aegypto profectus in Germaniam, ex Ilea, Agathyrſim, Tuſcum, Gelonem, & Scytham filios genuerat. Ipſa autem Ilea alterius Scythæ & ſororis Filimeris Getarum Regis cum eſſet filia, ſucceſſerat auunculo in Geticum Regnum. Poſtquam igitur Oros Hercules Aegyptius triginta annos Arniis, Liburnis & Muſaoniis in Italia præfuit, ſucceſſorem ſibi Tuſcum fecit filium, è Scythia in Italiam euocatum anno ab inundatione DCXXXV. Ab hoc Ianigeni atque Vmbri, deinceps Tuſci appellati ſunt: qui cum Regis, & Barbarorum, quos ſecum e Scythia eduxerat, dominatum ferre non poſſent, ad maris ſuperi litora confugientes, unà cum Theſſalis, qui & Pelaſgi, Strabone auctore lib. v. uocantur, Rauennam condiderunt, anno ab eluuione orbis terrarum, ſexcenteſimo quadrageſimo: ante conditam Troiam a Dardano, ipſiusq. Troiani Regni initium, centeſimo octuageſimo octauo, ante excidium Troiæ, iuxta Archilochum, annos quadringentos octuagintaquinque; licet Manethon ſex annos addat, ante primam Olympiadem MDXXX. ante Romam conditam MDLII. ante partum Virginis MMCCCIIII. ab Orbe condito MMCCXCVI. iuxta Philonem & Ioannem Lucidum, cuius annorum ſummam & rationem, perinde ac multis de cauſis probabiliorem ſecuti ſumus: non ignorantes, Hebræos; quibuſcum Ioannes Picus Mirandulanus ſentit; Nicetam Græcum, Paulum Oroſium, Bedam, Euſebium, Alfonſum Hiſpaniæ Regem, aliter opinari, atq. ipſos inter ſe, diuerſa conſcribentes, non conuenire. Incidit autem Rauennæ ædificatio in tempora Heberi, qui ſextus a Noe fuit, uti etiam Ricobaldus teſtatur: multò autem ante, quàm Spi

na a Pelaſgis: ut Dionyſius Halicarnaſſeus eſt auctor; ad Padi oſtium extrueretur, & a Diomede inſtauraretur. Sæpius enim, diuerſiſq. temporibus in Italiam Pelaſgi profecti ſunt, atque in alias etiam regiones; adeò ut cum; auctore Strabone lib. v. inſtar auium, quò ſors vocaret, huc atque illuc errabundi commearent, pro Pelaſgi, Pelargi, id eſt, Ciconiæ uocarentur ab Athenienſibus. Cum autem non ii modo Pelaſgi, qui Rauennam condidere, ſed qui deinceps anno a Diluuio DCCCXXVII. cum Tyrrheno, Atydis Meoniæ Regis filio, in Italiam uenerant, & Agyllam Cæres uocatam, ædificarant, aſſidua moleſtia a Tuſcis, multis poſt annis afficerentur; cum illorum iniurias; ut Strabo lib. v. memoriæ prodit; ferre non poſſent, Vmbros alios ultro aſſumpſerunt, qui & Strabonis tempore vrbem hanc inhabitabant: ipſi uerò domum rediere; atque hac ratione Vmbrorum colonia Rauenna facta eſt: hancq. ob rem Vmbria: quæ in Sabiniæ ac Tuſciæ medio, ortum a Tiberi ducit; montes trāſgreſſa, uſq. Rauennam per Camerinum, Senam, Ariminum, Saſſinamq. procedit. Cur autem Rauenna appellata ſit, cauſam non unam auctores referunt. Sunt qui uelint, ſeptem ex Armenia Duces in Italiam, poſt eluuionem terrarum circiter ducentos annos, profectos, cum ad Padum, in ipſo Hadriatici maris litore, perueniſſent, nauibus deuectos, vrbem hanc ædificaſſe, Nauennamq. a nauibus appellaſſe; quam deinde corrupto uocabulo, Rauennam poſterioribus ſeculis homines dixerint. Sed Gomerum & cæteros Armenia profectos Duces, Tiberim ingreſſos, ibidem, ut memorauimus, habitaſſe, Beroſus & reliqui tradunt: ad ſuperi maris litus, ad Padiq. oſtia, eo tempore, perueniſſe non reperio. Accedit ad hæc, naues, nequaquam latina hac uoce, ab Armenis tunc appellatas, hoc urbi nomen imponere nequiuiſſe. Id igitur putarim, aut fortaſſe ab alicuius Theſſalorum, Vmbrorumve Ducis nomine, aut ob aquarum fluxum, qui bus alluebatur, contigiſſe. Nam quod ad Ducis nomen

ſpectat,

ſpectat, id Mantuæ, aliquot poſt annis, accidit, ab Ocnō Bianoro, cognomento Mantua: Fæſulis a Nicio Fæſulano: Piſis a Piſeo: Bononiæ a Bono: Hadriæ ab Hadrio: qui cum Tuſcorum Reges eſſent, eas vrbes condiderunt, & de ſuō nomine uocarunt: uti Manethon & reliqui ueteres auctores memoriæ prodiderunt. Quamquam, qua ratione Cymaclum; quod a Pelaſgis ædificatum eſt, iis, qui Spinam condidere; ἀπὸ τοῦ κύματος, aut κυμάτιον, quaſi undam, aut undoſum dixeris, ſiue vndabundum, ſua uoce, ab ipſa natura loci appellarunt, ita fieri potuit, ut ἀπὸ τοῦ ῥέειν; quod eſt fluere, uel ἀπὸ τοῦ ῥεύματος τῶν ὑδάτων; a fluxu, inquam, aquarum, Rauennam uocitarint, cum eſſet inter marinas undas, & in æſtuariis ſita, & quinque fluminibus, Pado, ſcilicet, Anemone, Montone, Viti, & Sapi, circa eam olim confluentibus, cincta. Quod ſi ita eſt, melius fortaſſe Rheuennam dixerimus, quàm Rauennam: cui tamen uetuſta monumenta, & antiqui lapides repugnant: quemadmodum Mediolani in ædibus Io. Iacobi Triuultii, hoc pacto legimus.

AVE, ALCIMAE
BENE . TIBI . SIT
D . M
C. IVLIO . ALCIMO
RAVENNATI
COMPARATORI. MERCIS. SVTORIAE
ET . VIRIAE . MARCELL
CONIVGI . OPTIMAE . ET
HERMIAE . LIB . ET
CETERIS . LIBERTIS
LIBERTABVSQVE . MEIS
ET . VIRIAE . MARCELLAE
H . M . H . N . S

In alio item antiquo lapide, cuius meminit Aldus Manutius iunior, libro de Orthographia, ſic habetur.

L . FVRIO . L . F . PAL . VICTORI
PRAEF . PRAET . IMPERAT . OMNIVM
HONORATO . ET . DONATO . IN
PROVINCIAM . PARTHIAM
ET . VER...... CORON . MVRALI
VALLARI
HASTA . PVRA . SINE . VEXILLIS
OBSIDIONALI
QVE . CORONA . DONATO . PR . AEGYPTI
PRAEF . VRB.
PROC . A . RAT . PRAEF . PRAETOR . MISSV...
RAVENNATIVM . PROC . LVDI . MAGNI
PROC . PROVINCIAE
HISPANIAE . ET . GALL . PRAEF . ALAE
FRONTONIANAE
TRIB . LEGIONIS . II . ADIVTRIC . 7 . COH
BRACARVM . IN . BRITANNIA

Quamquam non fuit difficillimum, Vmbros, ceterosq. Ianigenas, Tuſcosq. Græcum nomen, ob ignorantiam; ut diuerſæ linguæ uulgus ſæpe ſolet; corrupiſſe. Eodem autem hoc nomine, uti Ptolemæus eſt auctor, Præturam in Armenia minore, iuxta Euphratem: & in Liguribus lacum eſſe, non ignoramus, ob id fortaſſe ita uocatum, quod aquæ defluentes de uicinis montibus, in illum confluunt. Multis deinde poſt annis, cum Galli in Italiam erupiſſent; ut Liuius lib. v. primæ Dec. memoriæ prodit; Senones ab Vſente ad Atheſim incolentes, Rauennam etiam, poſt Vmbros, tenuere: quod & Polybius lib. II. affirmat; ſcribens, inter Apenninum & Padum, primò Ananes, poſt Boios, inde Euganeos, poſtremo Senones, expulſis Tyrrhenis, iuxta Hadriaticum

driaticum mare, extremos omnium Gallorum incoluiſſe, ut Rauennam a Senonibus habitatam affirmare poſſimus; uocatamq. hanc regionem a Gallis Galliam, Ciſpadanam autem, quòd citra Padum ſit, ut aliam Tranſpadanam, quæ a Pado ad Alpes pertinet. Qua autem ratione hanc Galliæ Ciſpadanæ partem, in qua Rauenna eſt, plerique; in quibus eſt Ptolemæus, ac Leander Albertus; etiam Boiis adſcribant; ſi uera ſunt quæ a Polybio, & Liuio traduntur, neſcio. Hanc autem urbem nemo, Strabone; qui temporibus Augusti & Tiberii uiuebat; antiquior & diligentior deſcripſit, Intra paludes, inquit, vrbs maxima Rauenna poſita eſt, tota ligneis compacta ædificiis, aquis diffuſa, pontibusq. ac lembis peragrata. Cum a mari fiunt inundationes, non mediocrem accipit maris partem, adeo ut uniuerſa cœnoſitas, hinc fluctu marino, hinc fluminibus alluentibus, tætrum medicetur odorem. Hoc pacto igitur ſaluberrimus comperitur locus. Vnde gladiatoribus educandis, ac exercitatione erudiendis, hunc idoneum magiſtri locum deſignauerunt. Inter cetera eius loci mirabilia, illud eſt, quod paluſtribus in locis aer innoxius eſt, quemadmodum ad Alexandriam Aegypti paludis uitium æſtate propulſatur propter amnis incremẽtum, ſimul etiam euaneſcente cœno. Quid quod uitibus euenit quàm admirabile? Eas palus creat, celeriter perficit, & multum fructum edit: annis uerò quattuor, aut quinque corrumpuntur. Hæc Strabo: Adiungit autem Vitruuius cauſam ſalubritatis eſſe, quoniam fluxu aquarum ac refluxu, agitatur aer atque expurgatur, & quicquid eſt corruptius, in mare procul aſportatur: quamquam & maris ſalſedinem, & liberum uentorum perflatum atque apertum adſcribere Vitruuius poterat. Huius noſtræ Vrbis incrementa, an ex ciuitatis Spinæ ruinis, quæ ad Spineticum Padi oſtium, nunc Primarium, quòd ſit primum, appellatum, ortum duxerint, ut aliqui affirmant, non decemo, cum nullus ſit mihi certus auctor. Et licet Blondus putet Martialem innuere, Ra-

uennam

uennam ex huius Spinæ ruinis ædificatam,aut certe auctam, illis fortaſſe carminibus ductus,

Mollis in æquorea quæ creuit Spina Rauenna,
Non erit incultis gratior aſparagis:

nihilominus cum mollis cognomentum adſcribat, & cum aſparagis comparet, non urbem forſan, uerum herbam intelligit, uel cultos ipſos aſparagos. Illud uero ſatis patebit, poſterioribus annis ab Auguſto, Tiberio, Valentiniano, & Theoderico nobilitatam, ipſaſq. Spinæ adhuc florentis diuitias; ut ſcribit Dionyſius; Delphum allatas,ubi Spinenſium ſeruari dicebatur. Quod uero fuerat reliquum, a Barbaris exportatum eſt. Vtcumque tamen ſit, Quam vrbem ligneis compactam ædificiis tradit Strabo, paludibusq. cinctam, uti etiam Silius Italicus, cum ait,

Quiq. graui remo limoſis ſegniter undis,
Lenta paludoſæ proſcindunt ſtagna Rauennæ,

& quam Martialis uocat æquoream; eam modo a mari, qua parte Septemtriones reſpicit, bina paſſuum millia: ad Orientem uero hibernum, quattuor abeſſe uidemus, pauciſſimis iisque remotis paludibus circumdatam: agro tritici, ſegetumq. omnium feraciſſimo: pulcherrimis Pinuum ſyluis undique conſpicuam, quibus ingens nucleorum pineorum copia omni Italiæ communicatur: minime alicui cedentem amœnitate uillarum; quam duo flumina ita ambiunt, ut facile appellare illam μεσοποταμίαν poſſimus; alterum qui ab Occidente, & Septemtrionibus fluit, Montonem ueteri uocabulo appellant: alterum Roncum, ab opido, quod alluebat, uel ut alii, Aquæductum; quem nonnulli, ut Blondus, ex antiquis, Plinioq. præſertim, Vitim fuiſſe teſtantur. Hinc e ſummis Apennini iugis, ex latere Tiberi aduerſo, ad Septemtriones, ortum ducit; & ubi Sanctam Sophiam, Galeatam, Meldolam, opida haud omnino obſcura, præterfluxit, Rauennæ muros lambens, paulo infrá vrbem, Montoni iunctus, defertur in mare, & portum uſque ad noſtram ætatem

conſtituebat

conſtituebat ad Orientem hibernum, quem Plinius Beſedum appellauit: Blondus tertio hiſtoriarum libro ſcribit, Theoderici Regis tempore uocatum Portilium. Montones ex Apennino iuxta Vitim naſcens, Forum Liuii primum, deinde Rauennam præterfluit: infra quam cum Viti coniunctus, uti memorauimus, primi omnium, poſt Padum, in Hadriaticum mare, recto integroq. curſu influunt, ad Orientem hibernum olim, paucis tamen abhinc annis, ad æſtiuum; quòd portus hibernus arena pæne obrutus, non exciperet naues. In hac fluminum deſcriptione Leandrum Albertum adeo turpiter cæcutiuiſſe miror. Hunc tamen curſum Montones nequaquam perpetuo habuit, ſed per Gattinellam uillam, ſecundo ferme ab urbe lapide, in paludes influebat: cuius rei, cum uetuſta ipſa monumenta ſane multa fidem faciunt, quæ nos anno a partu Virginis MCCLIIII. ſcripta, in Diui Vitalis tabulario legimus, tum fluminis ſepta, & molæ frumentariæ, iuxta Diui Michaelis uiam, ſecundo ab vrbe milliario, dum ad coquendos lateres fornax ab illis monachis effoderetur, repertæ. Ad portam autem vrbis Hadrianam noſtra ætate foſſa pertinebat, ab antiquis, ut Plinius lib. III. cap. XI. tradit, Meſſaniam uocata, qua ſpatio duodecim milliariorum ex Pado Rauennam adnauigabatur. nunc diſtat ſecundo ferme ab urbe lapide. eam ambit Paduſa, antiqua ſane palus, quam hiſtorici eſſe in Italia ſolam ſcribunt, cuius & meminit Virgilius, cum ait,

- Piſcòſoue amne Paduſæ.

Sic dictæ, quòd; ut Vibius Sequeſter eſt auctor; Pado propinqua ſit. In hanc confluebat, quicquid per millia paſſuum quinquaginta aquarum & paludium circa ipſam eſt. licet, ſi etymologiam & notationē animaduerterimus, quam Vibius Sequeſter affert, poterit non iniuria fortaſſe affirmari, paludes omnes propinquas Pado, a mari diſtantes, Paduſas eſſe: a mari diſtantes inquam; quæ enim iuxta marinum litus exiſtunt, ab eo perinde ac nobiliori nomen ſorti-

tæ, a Strabone & aliis Hadriatica ſtagna appellantur. Aliter tamen ego, Virgilii, Pliniiq. verbis impulſus, ſenſerim, id ſcilicet quod Paduſam ipſi vocant, nequaquam paludem eſſe, ſed modicum riuum, & foſſam, atque amniculum, quo Padi aqua Rauennam deriuabatur, olim Meſſanicum appellatum: atque hac de cauſa amnem vocat eam Virgilius. Quod ſi Ioannes Boccatius; qui horum locorum fuit maxime peritus, & frequentare conſueuerat vrbem hanc, vbi Boccatiorum familia Rauennas erat; in eo libro quem ſcripſit de fluminibus, eſſe illum foſſam potius quàm amnem putet, eius ſententiæ fuit cauſa, quòd ſuo tempore oſtio eius riui, in quod Padus influebat, obſtructo, alueus reman ſerat, paluſtris aquæ plenus; quod & nunc cernimus. Palus autem hæc ingens circa Padum, cum iam vniuerſum tractum illum amplecteretur, quod inter Padum eſt, & viam Aemiliam, & in Occidentem ad quinquageſimum lapidem producitur, multorumq. fluuiorum curſum exciperet, nunc magnam partem eſt imminuta, quod ſucceſſione temporum; dum Apenninum excoleretur, torrentes & flumina terram ſecum deuehentes, eam ita compleuerint, vt in fertiliſſimos agros, pæne tota, mutata ſit; aliquo tamen adhibito artis auxilio: cuius auxilii licet primam gloriam apud Herculem primum Ferrariæ Ducem extare pleriq. credant, qui cum in eis paludibus terram cerneret auctam, ſtatim foſſis, quæ aquas ad humiliora loca perducerent, plurimis factis, Sammartinam vocatam regionem exiccauerit, tamen id multo ante ab Rauennatibus factum, ſuo loco oſtendemus. Ceterum ex tot fluminibus, vnus Anemo, quem Fantinum, Lamonem, Raſanarium, & Santernum vocant, in Paduſam cum influeret, noſtra ætate in Padum eſt traductus: licet neque hunc ſemper alueum influxerit, quem nũc habet: nam vi aquæ; ripas ſuperantis erumpens, per viam cognomento Piangipanam, in Paduſam effluxit: vnde paulo ante noſtra hæc tempora denuo in ſuum alueum, & in Pa

duſam

duſam retractus eſt. Fantinum autem hoc flumen; quemadmodum & via, quæ ab Hadriana porta ad Diui Michaelis recta progreditur; appellata ſunt, quod per illa ſit, Rauenna proficiſcentibus, communior ad Fauentiam via. Fantina enim corrupto vocabulo, Fauentinam ſignificat: ipſeq. Anemo vrbem Fauentiam diuidit.

De Rauenna vſq. ad Cæſaris tẽpora mihi multa legenti,& quæ ad eius dignitatẽ facerent, multa quærenti, nullibi quidquã occurrit, quod dignũ memoratu videretur. Cum verò, vti docuimus, Senones illam incoluerint, in Romanorum ditionem & poteſtatem redactam tunc puto, cum Gallia Ciſalpina, in qua Rauenna eſt, quamq. Cicero florem Italiæ, firmamentum Imperii Romani, ornamentum dignitatis appellat, eiusq. plurimum extollit cum virtutem, tum conſtantiam & grauitatem; facta fuit prouincia: contigit autem id, cum M. Marcellus, is, qui conſul quinquies fuit, primusq. Hannibalem acie vicit, Virdumarum Gallorum Regem, ſingulari certamine occidit, deq. Gallis Inſubribus triumphauit; anno ab vrbe condita DXXI. Patet enim prouinciam eſſe factam; quia coloniæ plures annis ſequentibus eo deductæ. Et quo anno M. Cicero Ciliciam proconſul adminiſtrauit, qui fuit ab vrbe condita DCCII. ſeu vt alii ex Liuio putant DCXCIX. M. Marcello, Ser. Sulpicio Coſ. prouinciæ XV. fuerunt in populi Romani ditione: in quibus Gallia Ciſalpina; quæ Rauennam continet, numeratur. niſi forte dixerimus, cum Ariminum colonia facta eſt, & Vmbri in deditionem accepti ſunt, vt memoriæ Liuius lib. XV. prodit, Rauennam poteſtati Romanæ ſubiectam fuiſſe. Illud conſtat, Rauennam, tametſi, auctore Strabone lib. V. Romanos acceperit inquilinos, municipium tamen Romanorum, non coloniam extitiſſe, atque ob id cum ſuo iure & legibus vteretur, muneribusq. populi Romani & honoribus fungeretur, nulla tamen tributorum collatione, & huiuſmodi, quæ malo & damno ſunt, muneribus vexari ſolitam. Cuius rei

extat etiam Mutinæ in monumento peruetuſto inſigne teſtimonium eiuſmodi.

P. VETTIO
P. FIL. CAM. SABINO
EQ. P. IIII. VIR
AED. POT.
ET. MAG. MVN. RAVEN
CORNELIA MAXIMINA
MARITO. INCOMPARABILI
ET. SIBI. VIVA POSVIT

Cum vero ſcribat in vita C. Marii Plutarchus, ſe Rauennæ ſtatuam illius truci vultu, atq. terribili vidiſſe; & paucis abhinc annis in Caſtrutiano agro, ſepulcrum ex marmore, ſit repertum, quod adhuc extat, in quo inciſum eſt, ſibi illud C. Marium, vxoriq. & liberis, viuum poſuiſſe, facit vt opiner vrbem hanc non fuiſſe incelebrem, quod vili demiſſoq. loco, virorum illuſtrium, qualis fuit Marius, ſtatuæ & ſepulcra poni minime conſueuerunt: præſertim cum eandem Strabo & maximam appellet, & aliis præeſſe opidis, in quibus fuit Butrium, ſcribat; Non deſunt etiam ex grauiſſimis viris pleriq. affirmantes, Cæſarem ex Gallia, Rauennam ad conuentus agendos quotannis venire ſolitum: Erant autem Conuentus, in quibus Conſul, Proconſul, aut Prætor iura in prouinciis dicebant. Huius autem anniuerſarii aduentus, conuentuumq. coniecturam facilem putant. Si enim Cæſarem, cum utriq. Galliæ præeſſet, in citeriore, conuentuum agendorum cauſa ſæpe hibernaſſe concedimus; id quod ambigere non licet; quis dubitet, quin Rauennæ, quo nullum in ea prouinciæ parte nobilius opidum inuenimus, conuentum egerit? Accedere ad hæc poteſt Lucii Flori teſtimonium, ſcribentis, quo tempore Vercingentorix omnes pariter Aruernos, atq. Biturigas, Carnutes ſimul, Sequanosq.

contractos,

contractos, ad ius priſtinum libertatis erexit, abfuiſſe tunc Cæſarem, Rauennæ delectum agentem: unde per inuios, duriſſimo tempore anni, montium tumulos, per intactas uias, niues expedita manu emenſus, occupat Galliam; ex diſtantibus hibernis caſtra contraxit, & ante in media Gallia fuit, quàm ab ultima timeretur. Conſtat autem ex commentariis Cæſaris lib. VII. non ſolum delectum tota prouincia Cæſarem tunc habere inſtituiſſe, ſed conuentus etiam egiſſe. Neque uerò nobiliſſimum tantum opidum Galliæ Ciſalpinæ Rauenna fuit, ſed caput etiam Piceni: quod uel colligi ex uetuſto maxime lapide poſſumus, quod extat Romæ in ædibus Auguſtini Maſæi, cuius quoq. meminit Iacobus Mazochius in eo libro, quem de antiquæ urbis inſcriptionibus edidit, is autem ſic habet.

CRONIO. EVSEBIVS. V. C. CONSVL. CRI. AEMILIAE ADDITA. PREDICTAE. PROVINCIAE. CONSVLARI. VIGILANTIAE. ET IVSTITIAE. EIVS. ETIAM. RAVENNATIVM. CIVITATE. QVE. ANTEA PICENI. CAPVT. PROVINCIAE. VIDEBATVR. VICARIO. ITALIAE QVAE. POSTEA. SVPRADICTO. VIRO. OB. TESTIMONIVM. ANTE. ACTI HONORIS. EST. ADTRIBVTA. PETITIONE. SENATVS. CONTEMPLATIA NAE. VITAE. ADQ. AELOQVENTIAE. EIVS. AB. INVITISSIMIS. PRINCIPIBVS. EST. DELATA.

Quibus omnibus facile nobilitatem huius urbis intuemur. Romani etiam ciues plurimi domos hic & uillas habuere, ſæpiusq. huc aduentare conſueuerant, hoc maxime tempore, militesq. ibidem, perinde ac opportuno inter Gallos, Romanosq. loco, habebantur, in ſociata ac fideli potiſſimum ciuitate. Nam ex his, quæ tunc gerebantur, fœderatum Romano populo Rauennatem, facilius conìicitur, quàm ex iis, quæ nonnulli ex oratione Ciceronis pro Corn. Balbo adducunt, cum ille locus non una explicetur ſententia. Alii enim ſcribunt: Cn. Pompeius pater, rebus Italico

bello

bello maximis geſtis, P. Cæſium, equitem R. uirum bonum, qui uiuit, Rauennæ natum, fœderato ex populo, nonne ciuitate donauit? In uetuſto codice manuſcripto, legi. P. Cæſium, equitem R. uirum bonum. Q. Iubium Rauennatem, fœderato ex populo. Atque ita legiſſe ii uidentur, quos adduxit hæc ſententia, ut Rauennates fœderatos Romanis crederent. Hoc ſolum intereſt, quòd ille Iubium; Iunium hi habent. Alii ab his omnibus diuerſum afferentes, ſic ſcribunt. P. Cæſium, equitem R. uirum bonum, qui uiuit Rauennæ, fœderato ex populo. In qua diuerſitatè ſententiarum, quid certi dicam non eſt. Hunc locum tamen, ſuffragantibus doctis quibusdam uiris, & uetere libro, ita legerem. P. Cæſium, equitem R. uirum bonum, qui uiuit, Rauennatem, fœderato ex populo. Vt primum patria, deinde patriæ condicio oſtendatur. Nam ſi legamus, Qui uiuit Rauennæ, fœderato ex populo; fœderati populi nomen, id eſt P. Cæſii patria ignorabitur: in quo repugnat Ciceronis conſuetudo: neminem enim ciuitate Romana donatum appellat, quin patriam ſimul nominet. Q. Iubium, ſeu, Q. Iunium, cur non placeat, eadem ratione adducor: nam ſi hunc Rauennatem eſſe dicemus, P. Cæſio quid fiet? an ſolus patria carebit? Quamquam etſi locus hic non adeſſet, non uideo, de fœdere, cur in dubium uocetur. Vrbs enim primo Vmbrorum, qui & Sabini aliquando appellati ſunt, colonia, mox Ciſalpinæ Galliæ Rauenna fuit: at Sabini & Galli fœderati: cuius argumento etiam eſt, Romanos, uti memorauimus, crebro ad hanc urbem aduentaſſe. Vt uero minoris famæ ciues taceam, de M. Cicerone, de Planco, de C. Cæſare, Rauennam ueniſſe conſtat. De Cæſare dictum eſt, & apud ipſum primo libro de bello ciuili, ſcribitur, hac in urbe conſtitiſſe poſt Galliam deuictam, expectans ſuis leuiſſimis poſtulatis reſponſa, quibus ab ſenatu Romano petebat, ſui abſentis ratio, comitiis conſularibus ut haberetur; cum non modo negare illi conſulatum L. Lentulus, & C. Marcellus

conſules conſtituiſſent, ſed ſenatus decreuiſſet, M. Marcello conſule referente, ut Cæſari Gallias obtinenti ante tempus ſuccederetur. Interceſſerunt autem Tribuni pl. præſertim C. Curio; quorum interceſſio armis notata eſt, & tota Italia delectus haberi, arma imperari; pecunias a municipibus exigi cœptum. quibus rebus cognitis, Cæſar Rauennam euocat tertiam decimam legionem, & pleraſq. alias; progreſſibusq. Senatus ac potius inimicorum aduerſus ſuam dignitatem perſpectis, apud milites concionatus eſt, querens tribuniciam interceſſionem, nouo exemplo, oppreſſam armis, & obtrectatione laudis ſuæ, & dignitatis, iniuriis inimicorum Pompeium deprauatum; poſtulans tandem, ne cuius Imperatoris ductu nouem annis Remp. feliciſſime geſſerint, plurimaq. prœlia ſecunda fecerint, omnemq. Galliam, & Germaniam pacauerint, eius exiſtimationem, dignitatemq. ab inimicis lædi paterentur. Quo loco cum tertiæ decimæ legionis milites conclamaſſent, ſeſe paratos eſſe Imperatoris ſui, Tribunorumque pl. iniurias defendere, cognita militum voluntate, præmiſſis; vti Suetonius eſt auctor; clam è Rauenna cohortibus, ne qua ſuſpicio moueretur, & ſpectaculo publico per diſſimulationẽ interfuit, & formam, qua ludum gladiatorum erat ædificaturus, conſiderauit; & ex conſuetudine frequenri ſe conuiuio dedit. Deinde poſt Solis occaſum, mulis è proximo piſtrino ad vehiculum iunctis, occultiſſimum iter, modico comitatu, intempeſta nocte eſt ingreſſus; viaq. diu errabundus, tandem illuceſcente die, duce reperto, per anguſtos tramites pedibus euaſit, cohorteſq. conſecutus ad Rubiconem, quòd ibi eius prouinciæ finis erat, conſtitit. Ibi quantum facinus moliretur reputanti, tandemq. cunctanti, cum oſtentum apparuiſſet, Eamus, inquit, quo Deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat: iacta eſt alea: Atque traiecto exercitu, & Tribunis plebis, qui ſuperuenerant, adhibitis, lacrymans, veſteq. a pectore diſciſſa, pro concione fidem militum inuocauit.

uocauit. Hæc Suetonius: qui ex Cæſaris nocturna quaſi ſuga, & diſſimulatione, Rauennatum potentiam, & cum Romano populo fœdus videtur maxime ſignificare: neque enim fortiſſimus Imperator Cæſar, tanta animi demiſſione, Rauennates, proficiſcens, metuiſſet, neque Rauennæ commorans, tot militum legionibus ſtipatus, de occupanda Republ. adeo diſſimulăter cogitationem omnem celauiſſet. Ad Cæſarem Cicero Rauennam venit, conſule tertium Pompeio, quo anno Tribunus pl. fuit M. Cœlius amiciſſimus Ciceronis; de quo rogauit illum Cæſar, vt induceret hominem ad ferendam legem de habenda Cæſaris abſentis ratione, vt poſſet abſens conſulatum petere; quod & factum eſt. De L. Planco ita Cœlium ad Ciceronem lib. VIII. Fam. ſcripſiſſe non ignoramus. Plancus quidem tuus Rauennæ eſt, & magno congiario donatus a Cæſare, nec beatus, nec bene inſtructus eſt. Sed inutile & minime iucundum fuerit longioribus hæc verbis deſcribere, quæ per ſe ipſa ſatis conſtare poſſunt. Omittimus id etiam, quod pleriq. affirmant, Cæſarem ſupra portam, cui nunc Aureæ nomen eſt, eo tempore Aſiana vocabatur, ex auro portam feciſſe, & ſub aurea porta, domunculam, cuius valuæ ex auro omnes conſtarent: in ipſoq. muri medio, ſupra portam, ſtatuam ſuam æneam, ſedi aureæ inſidentem, collocaſſe, cuius caput ex gemma admodum præſtanti conſtaret: venter, auri plenus eſſet; in manu ingentis item pretii, maximeque micantem gemmam haberet: ante vero ſtatuam, mille auri pondo, ad regiam menſuram poſuiſſe: atque ob portam illam, cum Aſiana ante diceretur, Auream deinceps appellatam. Statuæ ita inſcriptum ferunt. Kalendis Maii, Oriente Sole, caput aureum habeo: quod cum diu latuiſſet, tandem inuentum hominem aiunt, qui cum fuiſſet interpretatus, theſaurum ibi fore, quo oriente Kal. Mai. Sole, umbram ſtatuæ ceput deiiceret, theſaurum, fodiens, inuenerit. Adiiciunt præterea ad portam illam Aſianam, ſimulacrum Apollinis

fuiſſe,

ſuiſſe, quod gentes impiæ uenerarentur, & tamquam Deum colerent. Hæc quamuis ipſa tradat antiquitas, tamen ut minus uera putem eſſe, portæ ipſius inſcriptio facit, grauiſſimis præſertim auctoribus aſſerentibus a Tiberio Cæſare conſtructam, cum uniuerſam urbem muro quoque circumdediſſet. Illud omittendum non eſt; Rauennates in ſuffragiis Romanorum comitiorum ferendis ius habuiſſe, cum id iuris uniuerſæ Galliæ togatæ eſſet: inde frequentes, appropinquante comitiorum die, Romam conueniebant: maximeq. ciues Romani, noſtratium gratiam, ſummo ambitu rogantes, captabant. Sed ueniamus ad Auguſtum, qui Cæſari in Imperium ſucceſſit: neque enim de Cæſare, quod Rauennam ſpectat, plura legimus. Auguſtus hac in urbe aliquandiu eſt commoratus, cum potiſſimum aduerſus Germanos & Pannonios bellum gereret: ad Candianumq. portum claſſem habuit. Cum enim, uti Blondus eſt auctor, in eā Candiani paludem, Sapis fluuius ſeptingentis abhinc annis, qui amnis modo millia paſſuum octo abeſt, confluere, omniumq. qui eſſent in Italia, nobiliſſimū & pulcherrimum portum conficeret, ductus ea commoditate Auguſtus; ut Suetonius, Vegetius, Cornelius Tacitus, teſtantur; M. Antonio & Cleopatra bello ſuperatis, pacatoq. imperio, claſſem ibi inſtruxit, quæ in eam incumberet curam, ut Hadriaticum, Ioniumq. mare, & omnem eius regionis, Ponti, Armeniæ, & Aegypti tractum, tueretur: cum alteram Miſeni ad mare mortuum poſuiſſet, quo Italiæ inſulas, & mare Gallicum, Hiſpanum, Africum, & Mauritanicum, & Septentrionale etiam Oceanum defenderet. Adſcribit Plinius lib. XXXVI. cap. XII. ad huius celeberrimi portus faucem, turrim exædificatam inſignem, Pharon appellatam, quæ perpetuo nocturno lumine, certum nauigantibus, opportunumq. inter cæcas noctis tenebras ſignum & remedium præberet; ea magnitudine, ut maiorem ullam Imperium Romanum non haberet. Cum uero claſſis adeo magna; in eum

portum naues ſupra CCL. recipi tuta & commoda ſtatione poterant; ſatis numeroſo exercitu neceſſario conſtaret, Romæq. eſſet conſtitutum, ne qua multitudo ſe illuc reciperet, niſi datus eſſet locus ad habitandum, Rauennatibus militibus eſt conſtituta Tranſtiberina ad Ianiculum regio, quæ hac de cauſa Rauennatũ ciuitas deinceps uocata eſt. Vbi quo loci Caliſtus primus Pont. Max. Diuæ Mariæ, quam in Tranſtiberi appellant, ædificandum templum iuſſit, antea templum Rauennatum fuerat; e quo, nocte illa, ſumma ueneratione colenda, qua Chriſtus Deus e Virgine natus eſt, magna olei copia manauit. In tanta autem portus celebritate, non modo a militibus claſſis, uerum etiam ab iis mercatoribus, qui illuc conueniebant, pulcherrima & opulentiſſima ædificata ciuitas fuit; cuius meminit, in Didio Iuliano, Spartianus, eamq. ob rerum ſecuritatem muris cinctam, Claſſem, minime obſcura deriuatione uocarunt. Quæ cum quater capta fuerit, primum a Iuliano Seuero; ut Aelius Spartianus eſt auctor; deinde a Clephi Longobardorum Rege; poſtea a Beneuetanorum Duce Feroaldo; ut Paulus Diaconus memoriæ prodit; tandem Liuthprando; Longobardorum item Rege; quemadmodum memorabimus; ita defecit, uix ut ulla nunc eius appareant ueſtigia; turrisq. omnino euerſa & deleta ſit; portus ferme nullus: palus ſenſim ipſa quoq. incontinentem degeneret. Quamquam enim Beuanus, & Auella, ſeu ut aiunt, Beuanella, parui torrentes, aliquot aliis in ſe exceptis torrentibus, in hanc confluant, & uicini in eam agri aquas emittant, ipſa tamen maris contractione, deleto ferè omnino, uti docuimus, portu, exigua palus reliqua eſt, quæ in dies minuitur. Quòd autem Claſſis, Diui Gregorii tempore, atque etiam antea Epiſcopum habuerit, Blondo ſcribenti non aſſentior, cum non Claſſi; ſed Rauennæ Epiſcopi præfuerint, uti memorabimus; tametſi in opido Claſſe aliquandiu habitauerint. Illud mirari non deſino, Deſiderium Spretum, in eo commentariolo,

quem

quem de Vrbe Rauenna edidit, aſſerere, opidum Claſſem a Theodato Rege ædificatum, ea coniectura ductus, quòd Rex ille Occidentali Imperio potiretur: cum multo ante Aelius Spartianus de illo opido meminerit. quemadmodum autem Auguſtus claſsem, copiasq. maritimas ibi habebat, ita in altero ſuburbio, cui Cæſareę nomen erat, C. Cæſaris, dum in Germaniam iret, terreſtres copias hibernare conſueſſe tradunt. Quòd ſi forte de eiuſdem opidi pictura teſſellati operis, quæ eſt in Diui Martini in cælo aureo, intelligit; id etiam; vti memorabimus; a vero procul abeſt. Inſequentibus temporibus, Tiberius Claudius Germanicus, quartus ab Augnſto, Rauennam, cum vel ſine muro, aut, quod eſt credibilius, diruto eſſet, eo muro cinxit, quo cinctam illam adhuc videmus, uti Blondus & pleriquè alii grauiſſimi auctores ſcribunt. Id autem nequaquam temerè coniiciunt ex literis inſcriptis Portæ aureæ, quam huius tempore conſtructam miro opere Ricobaldus teſtatur. eæ autem ſic habent.

TI. CLAVDIVS. DRVSI. F. CAES. AVG. GERMANICVS. PONT. MAX. TRIB. POT. II. COS. DES. III. IMP. III. PP. DEDIT

Ex hac autem inſcriptione conſtat Claudium portam hanc, & muros vrbis inſtauraſſe, anno ab vrbe condita DCCXCV. A partu autem Virginis XLIII: quo anno rebus, eius auſpiciis, in Africa Mauritania, Tingi, & Cæſarienſi, a Suetonio Paullino, & Gn. Sidio Geta bene geſtis, Imp. III. appellatus eſt: Cumq. eodem hoc anno conſul II eſſet, cum C. Largo deſignatus fuit, coſ. III. ſequentis anni, qui primus belli Britannici fuit, Imp. IV appellatum. Deinde Imp. V. VI. VII. VIII. IX. vſq. ad XXVII. Verum ut eo redeamus vnde diuertimus, ſi Rauennatum rerum ſcriptori grauiſſimo Agnello aſſentimur, Valentiniano Cæſari, Gallæ Placidiæ filio, eiuſdem muri aut inſtaurationem, aut maiorem ambitum ſumma cura ác diligentia, necnon pulchritudine ac-

ceptum feremus; qui cum Athilæ motus timeret, hic ſe mu niendum curauerit: quod tamen Blondus etiam lib.III.hiſt. memoriæ prodit. Fertur eundem Tiberium, Nico ſtrato & Apollonio celeberrimis Architectoribus huc miſſis, ad portam Auream aduerſus hiemis, æſtatisq. incommoda admirabili opere, teſtudinatam domum conſtruxiſſe; cuius uolunt eſſe ueſtigia, quæ adhuc extant: tametſi eadem alii, Theoderici Regis domus admodum egregiæ affirment; nec fortaſſis immerito, cum ex ea teſtudinata domo, Theodericum templum atque ampliſſimas etiam ædes ſibi ædificaſſe fama ſit. Non eſt autem incertum, Tiberium in hac vrbe ſæpius ac diu commorari ſolitum, multisq. illam muneribus exornaſſe, & uehementer dilexiſſe: atq. ob id patris ſui memoriam ibidem anniuerſaria celebritate, renouari uoluiſſe. quod ex hoc lapide uetuſto, Rauennæ olim reperto, coniicere, non eſt, ut puto, difficillimum. ſic autem habet.

TI . CLAVDIVS . DRVSI . F . CAES . AVG
GERM . PONT . MAX . TRIB . POT . II
COS . DESIG . III . IMP . III . P . P . DEDIT
OB . MEMORIAM . PATRIS . SVI . DEC . VII
COLLEGII . FABR . M . R . HS . CO . N . LIBERALITATE
DONAVIT . SVB . HAC . CONDICIONE . VT
QVOTANNIS . ROSAS . AD . MONVMENTVM
EIVS . DEFERANT . ET . IBI . EPVLENTVR
DVMTAXAT . IN . V . ID . IVLIAS
QVOD . SI . NEGLEXERINT . TVNC . AD . VIII
EIVSDEM . COLLEGII . PERTINERE . DEBEBIT
CONDICIONE SVPRADICTA

Idem Tiberius extructo Herculi fano, eo loco, ubi nunc ſacrum D. Agneti martyri templum eſt, columnam ante fores templi erexiſſe, Soliq. dedicaſſe fertur; illiq. ſtatuam ex marmore impoſuiſſe, dimidium globum capite & ma-

nibus

nibus adnitentibus; collo geſtantem: in quo hemiſphærio, die, Solis; noctu, Lunæ umbra, perſpicua ſubtiliq. ratione horas indicabat. Hancq. ſtatuam ob id Herculis horarii appellatam. Cum uero, ubi nunc D. Agneti eſt templum, uti memorauimus, collocata eſſet, a porta Aurea haud procul, illis vrbis regioni; Herculanæ nomen impoſuit; itaque magicis artibus extructam adſcribunt columnam fuiſſe, ut deſtrui abſque ingenti ignis periculo non poſſet: quod tamen, euentus falſum, ut puto, iudicauit. Hæc ſtatua, cum diu in foro Senatorio perſtitiſſet, illuc ab Hieronymo Donato, ciue Veneto, Præſide, ex regione Herculana translata; ſuperioribus annis, in Aſinarii fori medium traducta fuit. Non deſunt etiam ſcribentes, ad portam Auream, Mercurii ſtatuam fuiſſe, ad quam ſi quis, vrbe egrediens, humeros conuertiſſet, e ſtatua ingentem clamorem prodire confeſtim ſolitum, qui vniuerſæ ciuitati magnum timorem iniiceret; eiq. qui egrediebatur, faciem ad Mercurium omnino conuertendam fuiſſe, niſi mortis ſummum diſcrimen, perpetuamq. uocem illam mallet. His autem temporibus, cum nondum Chriſti religio eſſet inuulgata; aut certe parum, Rauennates falſa Deorum religione tenebantur: quam obrem non hoc modo Mercurii ſimulacrum habebant, ſed, ut ex D. Apollinaris uita cognoſci poteſt, erat hic Capitoliũ percelebre, cui & Pontifices adſcripti, qui ſacra facerent. Aderat quoq. Iouis templum, cum Antiſtite, & ſacerdotibus: nec non & Apollinis. Hoc eo loci conſtitutũ fuit; uti ex uetuſtis accepimus monumentis; ubi D. Apollinaris in claſſe ædem ſacram Iulianus Argentarius Iuſtiniani Cæſaris iuſſu deinde extruxit: Illud ubi Petrianum templum a Petro Archiepiſcopo excitatum, ac dedicatum potius, memorabimus. In eo ſacerdotes ſacra Ioui faciebant, eratq. tercentis aris præditũ, ut ex D. Apollinaris uita, a D. Eleocadio, eius primum diſcipulo, mox ſucceſſore, deſcripta perſpicuum eſt; ipſeq. Petrus Archiepiſcopus a Theoderico Rege impetratum dedica

uit,

BIBLIO ECA NAZ ROMA VIT ... EM

uit, & ad Chriſti Dei cultum, religionemq. reduxit, & de Petri Apoſtoli, atque item ſuo nomine appellauit, ut non immerito hac de cauſa ab eo ædificatum dici non ſit nefas. In ſenatu duplex erat ordo, Senatorum, & Patriciorum: qui cum non niſi in nobilioribus eſſet ciuitatibus, colligere hinc facile etiam Rauennæ nobilitatem poſſumus. Certus quoque locus erat, ubi ſepeliri omnes ferè conſueuerant, ab vrbe haud procul: quem ab iis, quæ ſepulcris inſcribebantur, Dis, ſcilicet, manibus, hactenus Diſmanum, corrupta voce appellamus: quemadmodum & Campianam uillam, inde dictam plerique putant, quod ibidem Campus Iani, ut Romæ Campus Martis, extaret. Erat etiam collegium Fabrum militiæ Rauennatis, & templum Neptuni, ab L. Publicio Italico, uigeſimæ octauæ decuriæ, militiæ Rauennatis, Decurione, extructum: in quo Neptunalia celeberrimis ludis agebantur, eo loci, quo nunc Diui Franciſci templum exædificatum eſt. Id ex iis cognoſcitur, quæ uetuſto ſepulcro ſunt inſcripta: quod olim Dantis tumulo proximum, nunc ſub porticu ædis Diui Franciſci, ubi antea erat reductum, cernimus. Ea autem hæc ſunt.

FLAVIAE . Q . F . SALVTARI . CONIVGI
RARISSIMAE . L . PVBLICIVS . ITALICVS . DEC . ORN
ET . SIBI . V . P . HIC . COLL . FABR . M̄ . R̄ . HS . X̄X̄X̄ . N̄ . VIVVS . DEDIT . EX . QVOR
REDITV . QVOD . ANNIS . DECVRIONIB . COLL . FABR . M̄ . R̄ . IN . AEDE . NEPTV
QVAM . IPSE . EXTRVCXIT . DIE . NEPTVNALIORVM . PRAESENTIBVS . SPORT . *. BINI . DIVIDERENTVR
ET . DEC . XXVIII . SVAE . * . CENTENI . QVINQVAGENI . QVOD . ANNIS . DARENTVR . VT . EX . EA . SVMMA . SICVT
SOLITI . SVNT . ARCAM . PVBLICIORVM . FLAVIANI . ET . ITALICI . FILIORVM . ET . ARCAM . IN . QVA . POSITA . EST . FLAVIA
SALVTARIS . VXOR . EIVS . ROSIS . EXORNENT . DE . X . XXV . SACRIFICEN . QVE . EX . X . XIIS . ET . DE . RELIQ . IBI . EPVLENTVR
OB . QVAM . LIBERTATEM . COLL . FABR . M̄ . R̄ . INTER . BENEMERITOS . QVOD . ANNIS . ROSAS . PVBLICIIS . SVPRA . S
ET . FLAVIAE . SALVTARI . VXORI . EIVS . MITTENDAS . EX . X . XXV . SACRIFICIVMQVE . FACIVNDVM . DE . X . XIIS
PER . MAGISTROS . DECREVIT

Quoniam verò Claſſis & militia Rauennas omnium erat, quas haberet Imperium Romanum, florentiſſima, idcirco non ſolum collegium Fabrum habebat, ſed & inſtructiſſimum nauale, præclarumq. armamentarium, necnon eius cuſtodem; & Nauarchos, ac Trierarchos, cæterosq. eiuſmodi, dignitate plurimum, aliis, ceterarum claſſium, nauarchis, trierarchisq. præſtantes: ut ex iis, quæ ſequuntur, lapidum antiquorum inſcriptionibus patet.

Ad ſacrarium D. Apollinaris in Claſſe

C. IVL. PRISCI
VIX. ANN. VI. M. X. D. VIII
IVLIVS. GERMANVS
ARMORVM. CVSTOS
ET. VAL. MARTIANA
PARENTES

In vico Portiolo, in ſacello quodam

M. COCCEIVS. M. F. CAM
EROTIANVS. DEC. COL. CENT
M. R. SIBI. ET. VALERIAE
BENIGNAE CONIVGI
INCOMP
CVM. QVA. VIXIT. ANNIS. XX

Ad

Ad D. Agnetis.

D . M
M . VALERIO
M . F . CLAVD . CO
LONO . LIBVRN
VARVAR . SCRIB . CL
PR . RAVEN . VIX . ANN . L
MIL . ANN . XXVI
VALERII . COLONVS . ET.

Ibidem

D . M
P. PETRONI AFRODISI.....
EX TRIERARCHIS NAVARC..
ET PRINCIPE. CL. PR. RAVEN..
ET GAVINAE GORGONIAE EIVS..
AELIVS GARPOPHORVS
PARENTIBVS

Vrbis quoq. huius nobilitas, dignitasq. intelligi ex eo poteſt, quòd Tiberio Nerone poſt Auguſtum imperante, Druſo Cæſare, & C. Norbano coſs. anno a partu Virginis X V I. cum Germanicus in Segeſtem & Arminium Cattorum principes, maxime pōtentes atq. infidos, qui ſæpius a Romanis defecerant, arma mouiſſet; Segeſtesq. ſeſe cum Romanis coniungens, vna cum vxore Arminii, eademq. filia ſua, vtero gerente, in Germanici poteſtatem veniſſet, virilis ſexus ſtirps, quam edidit uxor Arminii, Rauennam eſt miſſa, ibiq. puer educatus: quando non omnis ciuitas opportuna, & huic apta cuſtodiæ videbatur, ſed ea tantum, quæ maxime fidelis eſſet, ciuiumq. potentia, & auctoritate plurimum munita. Erat enim Arminius homo violentus & vehemens, AN. XVI.

D turbator

turbator & liberator. haud dubie Germaniæ, Sueuorum, Semnonum, & Langobardorum ad eum defectionibus illuſtris ac præpotens; qui non primordia populi Romani, ſicut alii Reges, Ducesq. ſed florentiſſimum Imperium laceſſierit: prœliis ambiguus, bello nunquam victus; quique omni ſtudio, fraude, bonis, & malis artibus, nihil atrox, nihil aſtutum omiſſurus; omnes, prece, pretio, omnibusq. promiſſorum generibus ſollicitaturus credebatur, vt ſpem poſteritatis ſuæ reciperet, & apud ſe haberet; aut ſaltem ne coniux & filius, ingenti dedecore, in ſeruitute eſſent, & ludibrio haberentur. Ob eandem vrbis auctoritatem, ac robur, paulo poſt M. Silano L. Norbano coſs. anno ab ortu Chriſti

AN.XX. X X. Marobduus Sueuorum Rex, Arminii, Semnonumq. & Langobardorum primo, mox Catualdæ iuuenis inter Gotones nobilis; armis oppreſſus, & vndiq. deſertus, cum Tiberio ſcripſiſſet, non ut profugus, aut ſupplex, ſed ex memoria prioris fortunæ, ſe a multis nationibus vocatum, Romanam amicitiam prætuliſſe, reſponſumq. fuiſſet a Cæſare, tutam ei honoratamq. ſedem in Italia fore; eo cum veniſſet, illi Cæſar Rauennam conſtituit, ubi & puer duodeuiginti annos fuit, conſenuitq.; & ſi quando inſoleſcerent Suei, quaſi rediturus in Regnum, oſtentabatur; erat enim Marobduum Regis nomen inuiſum popularibus. Qua autem dignitate, qua amplitudine, fide, & robore eſſe vrbs debebat, Marobdui Regis in Italia domicilium, uel ex teſtimonio ipſius Tiberii Cæſaris conſtat, qui, vti Cornelius Tacitus auctor eſt, diſſeruit, non Philippum Athenienſibus, non Pyrrhum, aut Antiochum populo Romano perinde metuendos fuiſſe: extabatq. Taciti ætate oratio, qua magnitudinem uiri, violentiam ſubiectarum ei gentium, & quàm propinquus Italiæ hoſtis, ſuaq. in deſtruendo conſilia extulit. Haud ita diu poſt Ser. Cornelio Ser. F. Cethego L. Viſellio C. F. Varrone coſs. anno ab vrbe condita DCCLXXVII. a partu

AN.XXV. Virginis XXV. filii Q. Vibii Sereni aduentus, ob miſeriarum

ac

ac ſæuitiæ exemplum atrox, Rauennates plurimum pertur bauit. Reus enim pater erat, accuſator filius: & ambo Romam in Senatum inducti: pater ab exilio retractatus, illuuieq. ac ſqualore obſitus, & tunc cathena vinctus: filius perorans. Præparatur adoleſcens, multis munditiis, alacri vultu: ſtructas Principi inſidias, miſſos in Galliam concitores belli. index idem & teſtis dicebat: adnectebatq. Cæcilium Cornutum prætorium miniſtrauiſſe pecuniam: qui tædio curarum, & quia periculum pro exitio habebatur, mortem in ſe feſtinauit. At contra reus nihil infracto animo, obuerſus in filium, quatere vincula, vocare vltores Deos, vt ſibi quidem redderent exilium, vbi procul tali more ageret; filium autem quandoq. ſupplicia ſequerentur. Adſeuerabatq. innocentem Cornutum, & falſa exterritum: idq. facile intellectu, ſi proderentur alii; non enim ſe cædem Principis, & res nouas vno ſocio cogitaſſe. Tum accuſator Cn. Lentulum, & Seium Tuberonem nominat magno pudore Cæſaris, cum primores ciuitatis, intimi ipſius amici, Lentulus ſenectutis extremæ, Tubero defecto corpore, tumultus hoſtilis, & turbandæ Reipubl. accerſerentur. Sed hi quidem ſtatim exempti: In patrem ex ſeruis quæſitum, & quæſtio aduerſa accuſatori fuit: qui ſcelere vecors, ſimul vulgi rumore territus, robur & ſaxum, aut parricidarum pœnas minitantium, cedens vrbe, Rauennam, vbi ſe tutum putabat, aufugit; incertum an conſilio Cæſaris. Pleriq. affirmant parum abfuiſſe, quin Rauennates, infamem hominem & adeo ingratum ferre intra ſuos parietes, nequeuntes, eum trucidarent, omninoq. futurum vt impetu facto è medio ſuſtuliſſent, niſi accurrens cum armatis Claſſis Præfectus, aliquorum popularium cæde, tumultum compeſcuiſſet, & inter obſtantes ac armatos ferro via patefacta, oſtendiſſet, Cæſari id maxime odioſum futurum, quando iudicia corrumpere, & perduelles fouere viderentur. Quamquam autem in præſentia motus ac perturbatio nonnihil quieuit, ta-

men ex inſidiis & ex occulto interficere hominem, tanto fla gitio notatum, quotidie Rauennates nitebantur: erat enim Sereni patris hac in re innocentia admodum perſpecta, neq. erat cui non eliceret lacrymas tanta innocentis viri calamitas. Vtcumque tamen ſit; nam huius Rauennatis tumultus nullus mihi vetuſtus auctor eſt; illud eſt perſpicuũ Cornelii Taciti teſtimonio, filium retractum Rauenna; exequi accuſationem adactum fuiſſe; non occultante Tiberio vetus odium aduerſus exulem Serenum: nam poſt damnatum Libonem, miſſis ad Cæſarem litteris, exprobrauerat ſuum tantum ſtudium ſine fructu fuiſſe, addideratq. quædam contumacius, quàm tutum eſſet apud aures ſuperbas, & offenſioni proniores. ea Cæſar octo poſt annos retulit, medium tempus varie arguens, etiam ſi tormenta, peruicacia ſeruorum, contra eueniſſent. Dictis dein ſententiis, ut Serenus more maiorum puniretur, quo molliret inuidiam, interceſſit. Gallus Aſinius, Gyaro, aut Domuſa claudendum cenſeret; id quoq. aſpernatus eſt, egenam aquæ vtramque Inſulam referens; dandosq; vitæ uſus, cui uita concederetur: ita Serenus Amorgum reportatur. Et quia Cornutus ſua manu cæciderat, actum de præmiis accuſatorum abolendis, ſi quis maieſtatis poſtulatus ante perfectum iudicium, ſe ipſe uita priuauiſſet; ibaturq. in eam ſententiam, ni durius, contraque morem ſuum palam pro accuſatoribus Cæſar, irritas leges, Rempubl. in præcipiti conqueſtus eſſet: ſubuerterent potius iura, quàm cuſtodes eorum amouerent. Sic delatores, genus hominum, ut inquit Tacitus, publico exitio repertum, & pœnis quidem numquam ſatis coercitum, per præmia eliciebantur. ex his adeo uehemens Tiberio apud Romanos, Rauennatesq. odium conflatum eſt, ut quamquam deinceps Vibius Serenus fictis compertis criminibus in Fõteium Capitonem, eſſet etiam accuſatus, cum tamen odium hoc publicum tutiorem faceret. Mortuo Tiberio C. Caligula ſufficitur, Germanici filius; cuius tempore, quod ſcribendum

dum de urbe Rauenna uideatur, habemus plane nihil. Maiora attulit Claudii, qui eſt Caligulam inſecutus, imperium: nã cum primo Imperii anno Rauennã muro & porta uti ſupra memorauimus, exornaſſet, nequaquã diu diuinis etiã caruit ornamẽtis. Huius enim ſecũdo anno, qui a Chriſti die natali fuit quartus & quadrageſimus, cũ ſe Romã Petrus Galilaeus, Chriſti Eccleſiæ in terris caput, eiuſq. Chriſti Dei Vicarius, cõtuliſſet, Chriſtianam religionem diuino iuſſu propagaturus, haud ita multò poſt, idem Petrus, Apollinarem ſelegit uirum Antiochenum, uitæ innocentia, religioneq. clariſſimum: manuſq. illi, ſupra caput, imponens, Surge, inquit; accipe ſpiritum ſanctum, ſimulq. Pontificatum, & perge ad Vrbem, cui nomen Rauennæ eſt, ibiq. Chriſtum, & eius Euangelium. ac myſteria diuulga. Mittat angelum ſuum Deus, qui tibi monſtret uiam, comeſq. ſeſe adiungat. His dictis, & omnia, quæ agenda illi erant, præſcripsit; & trigeſimo ab urbe milliario, comitatus eſt; & ab eius congreſſu diſcedens, non abſque lacrymis, atque oſculis, vrbem hanc illi plurimum, religionemq. Chriſtianam commendauit. AN. XLIIII.

Hunc Apollinarem ex LXXII. Chriſti diſcipulis unum fuiſſe tradunt, & ab ipſa Antiochia Petrum magiſtrum ſecutum, Romam ueniſſe. Cum primum Rauennam attigit, in ſuburbio Cæſarienſi ab urbe haud procul, cum apud Hireneum militem diuertiſſet, filium eius cæcum, oculis, manu in crucis effigiem ducta, obſignatis, uiſui reſtituit. Quod admirabile facinus, cum Tribunus de milite accepiſſet, iubet Apollinarem acceſſiri, ut uxorem ſuam Teclam, iam diu morbo difficili laborantem, ab omnibus medicis deſperatam, ſanaret: quod Apollinaris effecit: cum enim apprehendiſſet manum Teclæ, Surge, inquit, in nomine Ieſu, atque in eum crede: continuoq. morbo ſoluta eſt. Quamobrem non ipſa modo femina, ſed Tribunus, Hireneus, eorumq. familia omnis ad Apollinarem accurrentes doceri Chriſtianam religionem poſtulant: quibus ipſe poſtulatis commotus,

tus, intuens incredibilem miſericordiam, bonitatemq. Dei, & lacrymans, primum quidem, ipſis audientibus, & colla crymantibus, genibus innixus, gratias Deo agit, qui illos a ueritate, & ſincera diuini cultus ſanctitate procul aberrantes, in uiam reducere ſit dignatus; mox omnibus conſidentibus explicat, Deum mundi parentem, ubique præſentem eſſe, fulcientem, regentemq. omnia; neque eſſe quidquam, quod illius obtutibus non pateat. Principio autem hominem, huic medio mundi globo, & tot generibus, tamq. diſparibus beſtiarum cicurum, ferarumq. tamquam mortalem aliquem Deum propoſitum; ea lege condidiſſe, ut præcepto ſibi tradito pareret. Sed ille; inquit Apollinaris; dum cupiditati ſuæ potius, quàm diuinæ uoluntati obtemperat, & maiorem teterrimo hoſti, quàm optimo parenti fidem habet, Diaboli ſæuiſſimam tyrannidem incurrit, præſtantiſſimumq. illud imperium, & libertatem, cum duriſſima, turpiſſimaq. ſeruitute commutauit: qua etiam fuit ſemper acriter oppreſſus, donec Ieſum Christum, Vnigenitum filium ſuum, uerum Deum, miſit; qui ui ſpiritus ſancti, homo uerus, in utero uirginis factus, & in lucem editus ac ſuſceptus, noſtræ libertatis cauſa; formam & condicionem ſerui ſuſcepit; & ut nobis immortalitatem ſuam impartiret, mortalitatem noſtram induit, adeo, ut inter homines uitam degens, non modo nos amicos appellare, fratresq. ſed & famulatum nobis præſtare uoluerit: cumq. ipſe innocentiſſimus, peccata generis humani, pro ſuis agnoſceret, tandem poſt frigora, ſitim, famem, æſtus, & alia huiuſmodi corporis incommoda exhauſta, a rabioſis hominibus dilaniatus, & in crucem actus, ea noſtra crimina ſupplicio ac ſanguine ſuo lueric. Mortuus, ad inferos deſcendit, ut nobis Diaboli Regnum ac uires effringeret. Tertio die, ab inferis exurrexit: nec diu poſt, cum apoſtolis ſuis, atque item multis aliis, ſeſe uidendum, ac tractandum præbuiſſet, inſpectantibus omnibus, in ſuperas ſedes aſcendit: unde ſpiritum ſanctum demiſit

ad apoſtolos die feſto pentecoſtes. Futurumq. uti nouiſſimo tempore, idem Ieſus e cælo deſcendat ad iudicia exercenda: omneſq. tum mortales, totius vitæ rationem reddituros, reuocentur ad vitam, & qui iuſte vixerint, operatiq. recte fuerint, vna cum corporibus penetrent in cæli regiones, vbi beati æuo ſempiterno fruentur: ceteri omnes vna cum Diabolo & angelis eius relegentur in tartara, ubi nullus ſuppliciorum, & miſeriarum modus erit, aut finis. Hæc autem aliaq. complura Apollinari explicante, cum omnes præ gaudio lacrymarent, ſuppliciterq. ſe Chriſtianos fieri peterent, ſacra baptiſmatis vnda ab Apollinari abluti ſunt: tumq. repudiatis ſacrificiis antiquis, ritus ſacrificandi nouus, & Chriſtianæ religionis proprius, inſtitui cœptus. Licet non deſint, qui affirment, ante Petri, Apollinariſq. in Italiam aduentum, Rauennæ pleroſq. Chriſtianos extitiſſe; atq. ideo iure Rauennam θεοπόλιν appellatam: quod nomen Antiochiæ, quia primam ibi Pontificatus ſedem Petrus collocauerit, impoſitum etiam conſtat. Verum ut ut ſe res hæc habeat, illud patet, in uetuſtiſſimis Eccleſiæ monumētis Rauennam, Apoſtolicum thronum uocari, & poſt Antiochiam, ac Romam; tertio, ſcilicet, loco poni. Quia uero omnium primus Apollinaris a Petro ad eam miſſus ſit, Romanæ Eccleſiæ primogenitam dici; in Italiaq. ſolam, poſt Romanam, inter apoſtolicas numerari. Primum baptiſmatis fontem, in ea urbis parte conſtitutum ferunt, quæ ad Arietem dicebatur: a fluuio, cui proxime accedit, nomen ſortita; quem nunc fluuium uulgari uocabulo Montonem appellamus, in ipſius Tribuni domo, quam templum fecit, ac conſecrauit. Manſit apud Tribunum Apollinaris circiter annos duodecim; quibus tum ad Chriſtum, eiuſq. Euangelium, uniuerſæ ciuitati diuulgandum, tum ad ſanandos ægrotos incubuit: iamq. Chriſtianam religionem multi fuerant amplexi, in quibus Vrſicinus maxime fuit, natione Ligur, medicus egregius, uti ſupra docuimus, qui medicinam Rauennæ faciebat. Hic ad

Suetonium Paullinum virum conſularem, multis Taciti, & Plinii laudibus celebrem, Neronis, qui Claudio in imperium ſucceſſerat, vicarium, quod Chriſtianus eſſet, delatus, cum inter pœnas ac tormenta Chriſtianum nomen integrum ſeruaſſet, pœna tandem capitali damnatus; cum ad mortem duceretur, nonnihil commoueri, animumq. demittere uiſus eſt. Quapropter Vitalis Mediolanenſis, qui erat ex Paulini familia, eiusq. prætorianus miles, Chriſti tamen aſſecla, & apud Paulinum, pro Vrſicino dixerat, conſpicatus metum hominis, cœpit hortari, ne qui in ſanandis aliorum corporibus tam ſtrenue inſudaſſet, propriæ animæ ſalutem, quæ longe antecelleret corpori, parui duceret: recurreret mente ad cogitationem iucũdiſſimam numinis diuini: ſic futurum, vti ea calamitas in ſanctiſſima ſuauiſſimaq. illius memoria conquieſceret. Huiuſmodi verbis magis animatus Vrſicinus, ad Palmam; qui locus, ſeu quòd ibi Palma arbor olim fuiſſet, ſeu quòd a uictoriæ palma, ex religionis Chriſtianæ hoſtibus adepta, ita dicebatur; prompte, alacriterq. acceſſit, ac intrepide mortem ſubiens, ad decimumtertium Kal. Quinctil. obtruncatus, euolauit in cælum. Statim autem perinde ac viueret, cadauer ſanctum ſeſe ex humo erexiſſe, caputque ambabus manibus apprehenſum, ad locum ubi ad ſepulturam dandum erat, attuliſſe a pleriſq. memoriæ proditum eſt: aliqui etiam addunt ex eius collo tres palmæ ramos enatos: cuius admirabilis rei memoria cum plane interiiſſet, Diuo Vrſicino Rauennatum Archiepiſcopo, ad eius martyris ſepulcrum oranti, Vrſicinum hunc martyrem, caput manibus geſtantem, tribus ex collo palmæ ramis prodeuntibus ſeſe oſtendiſſe; quamobrem ab eo die iuſſiſſe Archiepiſcopum ſanctum, quo perpetuo memoria ſeruaretur, eius imaginem hoc modo pingi; quod & ad hanc diem cernitur. Aliquorum eſt etiam ſententia, Vrſicinum hunc V. Kal. Maii capite abſciſſum, diemq. XIII. Kal. Quinctil. eum eſſe, quo e D. Vitalis templo, vbi diu iacuerat, ad D.

Ioannis Baptiſtæ; multos poſt annos tranſlatum eſt. Nam
poſtridie eius diei Vitalis, ſanctum cadauer, ſumma venera
tione, ipſa in vrbe ſepulturæ tradidit: maioremq. deinceps
Dei amorem animo cōcipiens, mortalia & caduca, ipſumq.
Paulinum Dominum, deſerit, nulli rei, extra cæleſtem pa-
triam, inhians. Quapropter cum a Paulino accitus, accede-
re recuſaſſet, iratus Paulinus, præſertim cum illum & Chri-
ſtianum iam eſſe, & quo minus Vrſicinus Diis ſacrificaſſet,
feciſſe cognouiſſet, in carceres Vitalem iubet contrudi: tor-
mentis exquiſitis ſubiici, & in eculeo poni: quæ cum omnia
patienter, fortiterq. tuliſſet, ad Palmam ductus, cum ſacri-
ficare Diis renuiſſet, ipſumq. Martis ſimulacrum, contume
lia affeciſſet; Paulini iuſſu, & ſacerdote Apollinis conſulen-
te, in foſſam coniectus, in cuius fundo erat aqua, terra &
lapidibus obrutus; quarto Kal. Mai. ad cæleſtis vitæ præ-
mia migrauit. Is autem, qui illud necis genus conſuluerat,
Apollinis ſacerdos, cacodæmone per ſeptem dies miſerabili-
ter cruciatus, & ſe a Vitali exuri vociferans, octauo tandem
die ſeſe in flumen dans præcipitem, miſere interiit. Valeria
Vitalis uxor, quam tunc temporis pleriq. Mediolani cum
Geruaſio & Protaſio filiis fuiſſe, Rauennamq. veniſſe ſcri-
bunt: alii Rauennæ habitauiſſe affirmant, ibidemq. Gerua-
ſium ac Protaſium filios enixam; cum e foſſa detrahere uiri
corpus contenderet, ab ipſo monita per quietem, ne a ſacri-
noroſo uiro optime poſitum, loco dimoueret, Mediolanum
contendit: Vrbem autem ſibi ingredienti, cum multi Silua-
no Deo ſacrificantes occurriſſent, iuberentq. vt ſecum ap-
poſitis Deo carnibus, more gentium impiarum, ueſceretur,
& ipſa renueret, ac ipſorum potius ſtultitiam acerrime in-
crepatet, adeo illam verberibus impii male affecerunt, ut in
ædes importata, tertio poſt die, ſanctam animam exhalaue
rit. Filii decimo deinde anno, eodem genere necis, ob Chri
ſtum trucidati, cum ad illam diem pie atque innocenter ui-
tam, ſummaq. religione traduxiſſent. Sub id tempus Apol-

linaris diuinitus factus certior, fore, ut breui Rauenna exularet, ac ſubita opprimeretur calamitate, capiteq. oppugnaretur, ne Rauennatem Eccleſiam abſq. paſtore relinqueret, duodecimo poſtquam acceſſerat anno, ſacerdotes binos inſtituit, Aderitum & Caloecerum; Diacones, Martianum uirum nobiliſſimum, & Eleocadium ſummum philoſophum; Sacris initiauit ſex uiros ſanctitate conſpicuos minoris in eccleſia ordinis, quibus uniuerſa quæ ad regendam Eccleſiam facere uidebantur, mandauit. Nec multo poſt, Saturninus, qui Paulino ſucceſſerat, cum hæc reſciuiſſet, haberi in cuſtodia Apollinarem iuſſum, Capitolii Rauennatis Pontificibus tradidit: quorum iuſſu cum ad Iouis ductus ſacrificare noluiſſet, aperteq. Sacerdotibus, rectius aurum argentumq. quod Diis offerebatur, mutis ſcilicet ſimulacris, in egenos erogari diceret; ita acriter eſt cæſus, uti ſemiuiuus deſertus, à diſcipulis, ceterisq. uiris piis exceptus, apud mulierẽ uiduam ſex menſium ſpatio uix recreatus ſit: Mox cum in Claſſenſe opidum ſe conferret, ſanitati reſtituturus Bonifacium, nobiliſſimum uirum, cui erat uox omnino ui morbi intercepta, ædes ingredienti, puella agitata cacodæmone, ut inde egrederetur iubere; alioqui futurum, uti alligatis pedibus ex opido traheretur. Ceterum Apollinaris increpatum cacodæmonem abire ex puella coegit; inuocatoq. Chriſti nomine vocem Bonifacio reſtituit. Quamobrem quingenti fere non ignobiles uiri Chriſto nomen dedere. Concitati denuo ſacerdotes, apprehendi Apollinarem iubent, & uſq. ad necem cæſo, edicunt ne Chriſtianam religionem inuulget; alioqui mortem ſubiturum. Apollinaris nullam horum habens rationem, cum uix ſeſe ex humo tollere poſſet, voce tamen palam fatebatur, Chriſtum verum eſſe Dei filium; neq. vmquam fore, ut intermitteret apud omnes prædicare, Chriſtum Deum inuocandum, colendum & ſuſpiciendum; quiq. illum ſequerentur, eorum eſſe adoptionem, gloriam, ſanctiſſima fœdera, promiſſiones magnificas, futurumq.

turumq. tandem, ut ii beato æuo ſempiterno fruerentur in cælo: Sacerdotes ipſos, ſempiternum hoſtem humani generis Deo antetuliſſe, & multos ſibi Deos, opinionis errore, finxiſſe. His ipſi maiore incenſi ira, cogunt nudatis pedibus Apollinarem ſuper candentes prunas obambulare; Rauennatiq. illum vrbe, & Claſſenſi opido eiiciunt, acri edicto cauentes, ne reuertatur, neue illum quis excipiat. Ille apud opidum, cum nollet, quoad eius fieri poſſet, gregem deſerere, in tugurio latens, Chriſtianis ſe illuc recipientibus, & Chriſti inuulgabat religionem, & optimi Archiepiſcopi munere fungebatur; vniuerſamque Aemiliam peragrans, Chriſtianam vbiq. religionem prædicabat; cum interea Rauennati Eccleſiæ, Apollinaris Vicarius præeſſet. Cum uero Saturninus ſucceſſorem accepiſſet Meſſallinum Prætorii Præfectum, quem Rauennam Nero miſerat, Apollinaris Rauennam reuertitur. Vbi accerſitus ab Ruſo viro patricio & exconſule, militiæ Rauennatis Duce, ad eius filiam, Ruſinam nomine, morbo perdifficili liberandam, cum ædes ingrederetur, puella, quæ tamen omnino deſperata ante Apollinaris aduentum non erat, animam exhalauit. Itaq. Ruſus pater, id ſibi exiſtimans Deorum ira contigiſſe, quòd ſpretis illis, alienæ & nouæ religionis hominem ad ſanandam filiam uocaſſet, Apollinarem excepit inuitus; iamque illum e domo eiicere animo verſabatur, cum Apollinaris, fuſis Deo precibus, puellam ad uitam reuocauit. Cuius tantæ rei miraculo Ruſus & uxor obſtupuere: ſtatimq. vna cum uniuerſa familia, & quadringentis fere hominibus Chriſti ſunt religionem amplexati, ſacraq. vnda abluti: Puellam, quam ad vitam reuocauerat, uirginitatem cum uouiſſet, Apollinaris velo, aliiſq. cærimoniis venerabilem ac ſanctam fecit; Ruſum Capuæ Epiſcopum creauit. Sub id tempus Q. Voluſio P. Cornelio Scipione coſs. qui annus fuit ab urbe condita DCCCIX. a partu autem Virgis LVII. Clodii Quirinalis mors, uiri auctoritate grauis, gloria clari, maxime Rauennates per- AN. LVII.

 turbauit:

turbauit: is enim quòd Præfectus remigum, qui Rauennæ haberentur, velut infimam nationum, Italiam, luxuria ſæuitiaq. afflictauiſſet, ueneno damnationem anteuertit. Interea Nero omnium ſcelerum labe conſpurcatus, cùm ea fuiſſet libidine, ut neq. a ſorore & matre temperaſſet; duxiſſet uirum, uxorem; Romam combuſſiſſet; plurimam ſenatus partem interfeciſſet; equeſtrem pene ordinem aboleuiſſet; uxorem, fratrem, matrem, ceteroſq. fere omnes agnatos & affines trucidauiſſet, ne quid ſcelerum reliquiſſet intactum, primus Chriſtianos proſequitur. Itaq. Petrum ac Paulum gemina Chriſtianæ religionis lumina, haberi in cuſtodia iubet: iisq. acceptis quæ Rauennæ ab Apollinari gerebantur, Meſſallino mandat, coniiciat in carceres hominem, & ni reſipiſcat, mittat in exilium. Ipſe interea Petrum ac Paulum multis antea verberibus, innumeriſq. præterea ſuppliciis cruciatos e medio tollit. Meſſallinus, Apollinarem ſacrificare iuſſum ac renuentem, fuſtibuſq. ob id cæſum, in eculeum tollit; vulneribus conſodit; efferueſcentem aquam in vulnera iniicit. Quibus Apollinaris nihil commotus, ſed conſtantior factus, ita ut firmiſſimi montis inſtar haberet, ſtultam illam iudicis ſuperbiam & arrogantiam ſic excitauit, ut nihil cunctādum Meſſallinus ratus, ſtatim exquiſitis pœnis miſere afficiendum iuſſerit; quibus dum cruciaretur, ex miniſtris vnus repente interiit. Cum uero Meſſallino Chriſti nomen obiiceret Apollinaris, & eius crudelitatem ac ignorantiam proſcinderet, os illi lapidibus contuſum, in carceremq. denuo coniectus eſt: quo tamen Angelus e cælo deſcendens, innocentiſſimum optimeq. de Chriſti religione meritum Archiepiſcopum ſanauit, aluitq. donec quarto poſt die in exilium naui miſſus eſt, vndiq. cathenis obſtrictus. Pleriq. ſcribunt, id ab Meſſallino bis pertentatum, ſed Chriſtianorum impetu prohibitum, qui in eius adminiſtros irruentes, ducentos amplius uiros trucidauerint. Verum ut apud me hæc minus conſtant, ita id patet, cum Apollinaris nauigaret, co-

ortam ingentem tempeſtatem; cuius ui, omnes ferè ſubmerſi; præter Apollinarem, duosq. ſacris initiatos, quos ſecum habebat, & ex militibus item duos, qui cuſtodes illi ab Meſſallino traditi fuerant. Sub id fere tempus Nero fœda fuga ſibi conſulens, ad quartum ab vrbe lapidem ſibi manus conſciuit, cum ageret annum trigeſimum ſecundum. Galba ſucceſſit, qui crudelitate & auaritia animos optimatium ab ſe cum alienaſset, occaſionem præbuit Othoni, ut ab exercitu facile impetrauerit, coniuratione facta Galbam occidi, & Cæſarem creari. Verum nec diu tanto ſcelere parto Imperio, nec tranquille Otho eſt potitus; nam eodem fere tempore, quo hic Romæ Cæſar eligitur, Vitellius apud Germanos; Veſpaſianus in Syria Imperium arripuere. Cumq. Vitellium ab Germanis legionibus Cæſarem creatum accepiſset, copias inſtruit, tribusq. commiſſis prœliis, Rauennatum maxime eiusq. vrbis Claſſiariorum opera ac labore, uictor rediit. Quarto apud Bebriacum, Paulini ac Celſi conſiliis, qui illum prœlio abeſse Brixellum compulerat, ſuperatus, ſeipſum enſe transfodit annos natus octo & triginta. Vitellius cum haud temperantius, quàm ſuperiores, uiueret, legionibus quibuſdam in Syria Veſpaſianum Cæſarem clamantibus, cum accedentibus hoſtibus, inops conſilii, ſe in domunculam contruſiſset, turpiter inde detractus, & nudus per uiam ſacram in forum ductus, ab cunctis fimo in os coniecto conſpurcatus eſt; tandemq. octauo poſtquam imperare cœperat menſe, iuxta Gemonias ſcalas plurimis ictibus uulneratus, atq. inde tractus unco, merſus eſt in Tiberim. Succeſſit Veſpaſianus, uir religioſiſſimus & moderatus, minimeq. ambitioſus, cui nihil magis Imperium conflauit, quàm Rauennatium, Rauennatisq. Claſſis ſtudium; nam cum Veſpaſiani uirtutem Rauennates, & Vitellii ignauiam perſpectam haberent, prouiderentq. fore, ut in tanta Imperatoris, nulla militari fama, ſed tantum Galbæ odio prouecti, ſocordia, qui torpebat, & fortunam Principatus inerti

luxu,

luxu, ac prodigis epulis præſumebat, medio diei temulentus, & ſagina grauis, ardore & ui militum ultro Ducis munia implente, ut facile Barbaris præda, aut certe Tyrannis, Romanum Imperium pateret, quemadmodum Othoni; aduerſus eundem fauerant, ut Cornelius Tacitus auctor eſt; ita Lucilium Baſſum Rauennati ac Miſenenſi claſſibus a Vitellio propoſitum, priuatim ac publice diligenter hortantur, Reipubl. Romanæ amorem, & amplitudinem ne paruifaceret, quæ breui eſſet in tanta ignauia Principis, præceps lapſura. Neminem enim in eius aula probitate aut induſtria certare; unam eſſe ad potentiam iter, prodigis epulis, & ſumptu Caianæ aquæ ſatiare inexplebiles Vitelli libidines: ipſum abunde ratum, ſi præſentibus frueretur, nec in longius conſultatem, nouies millies ſeſtertium pauciſſimis menſibus interuertiſſe; & ſi quid ardoris ac ferociæ miles habuit, popinis, comeſſationibus, & Principis imitatione deteri. Fl. Veſpaſianum e contra, uigilantia, parſimonia, ſapientia, & multa ante omnes experientia præſtare; cuius ſatis argumento eſſent eius legiones non diſcordia corruptæ, ſed militibus inſtructæ, uſu firmatis, & belli externi domitoribus. Neq. eſſe quemquam, qui non prouideat, ſolum Veſpaſianum ob inſignes uirtutes, Imperium Romanum poſſe, poſt tot clades, decertantium inter ſe Cæſarum, reſtituere, & confirmare. His a proceribus urbis & claſſis, qui maximam partem Rauennates erant; quemadmodum eiuſdem gregarii, plurimum Dalmatæ & Pannonii; ſumma contentione dictis, Baſſus, quamquam primo recuſans, ad extremum tamen aſſentit: eo etiam libentius adductus in hanc ſententiam, quòd Rauennatium potentiam uereretur, & nonnihil iracundiæ in Vitellium, occultum retineret, qui poſt Præfecturam alæ, non ſtatim Præfecturam Prætorii tribuiſſet. Rebus igitur per hunc modum compoſitis, Baſſus & Rauennates A. Licinium Cæcinam iamdudum, ut creditum eſt, Fl. Sabini conſiliis, miniſtro ſermonum Rubrio Gallo, a Vitellio

ab alienatum,

abalienatum, cum exercitu Cremonam contendentem, Rauennam aduocant, eſſe quòd cum illo conferendum, maxime Imperio Romano opportunum atq. utile, putarent. Cæcina oblatam ſibi, quam deſiderauerat, pertentandi Baſſum & Rauennates, occaſionem ſtatim accipiens, accelerare legiones Cremonam, pars Hoſtiliam petere iuſſus, prætextu claſſem alloquendi, Rauennam diuertit, negocioq. omni defectionis tranſacto, legiones aſſecutus, centurionum militumq. animos obſtinatos pro Vitellio, uariis artibus ſubruebat. Interea Antonius Primus, Veſpaſiani Dux acerrimus, Cornelius quoq. Fuſcus procurator, Titus Appius Flauianus, Aponius Saturninus, & reliqui Flauianarum partium Duces, cum Italiam ingreſſi, Aquileiæ proxima quæq. & Opitergii & Altini occupaſſent, nihil magis, quàm Rauennates metuentes, Altini præſidium relinquunt, aduerſus Claſſem Rauennatem, nondum defectione eius audita. Rauennæ noctu Trierarchi, qui, uti memorauimus, magnam partem Rauennates erant, magno tumultu Vitellii imagines inuadunt, & paucis reſiſtentium obtruncatis, ceterum uulgus rerum nouarum ſtudio in Veſpaſianum inclinabat: qua accepta propenſione Lucillius, qui pudore, ſeu plebis metu, quis nam exitus foret, intra domum opperiebatur, progreſſus, auctorem ſe palam præbet; claſſis Cornelium Tuſcum Præfectum ſibi deſtinat, qui propere accurrit. Hanc autem defectionem ut Flauiani acceperunt, nihil iam timentes, Veſpaſianum lætis vndique uocibus, Imperatorem Auguſtum, Vitellium plane oppreſſum conclamare: tantum erat in Rauennatibus, & claſſe eorum momenti, adeoq. quo ſe uertebant, illius partis animi confirmabantur. Hinc factum eſt, ut commiſſo deinde ad Forum Alieni prœlio, paucis licet Vitellianis interfectis, tamen ceteri pauore fidem mutauerint, duæq. legiones Septima Galbiana, Tertiadecima Gemina cum Vedio Aquila legato, Patauium, ubi erant Flauiani, alacres adierint: & Cæcina palam

defecerit,

deſecerit, primoresq. Centurionum & paucos militum allocutus, eos in uerba Veſpaſiani adegerit. Baſſus Rauenna profectus, honorataq. cuſtodia Liburnicis nauibus Hadriam prouectus, a Præfecto alæ Mennio Rufino, præſidium illic agitante, uincitur: ſed exoluta ſtatim uincula, interuentu Hormi, Cæſaris liberti. Vitellium in nemore Aricino deſidem & marcentem proditio Lucilli Baſſi, & defectio Claſſis Rauennatis perculit. Fabiusq. Valens, Dux Vitellianus, cum multa & uaria conſilia agitaret, illud tamen unum ſemper cetera anteibat, ut uitaretur Rauenna: quod & fecit: nam plurimum metuens, cohortibus Ariminum præmiſſis, ipſe flexit in Vmbriam, inde in Etruriam: & quidem in tempore. Cornelius enim Fuſcus Rauenna ſtatim proficiſcens, trepidos, qui Ariminum tenebant, admoto exercitu, & miſſis per proxima littorum Liburnicis, terra, mariq. circumuenit; occupanturq. plana Vmbriæ, & qua Picenus ager Hadria alluitur; omnisq. Italia inter Veſpaſianum ac Vitellium Apennini iugis diuidebatur. Nec diu poſt, cum eſſent ad ceteras copias e Claſſicis Rauennatibus, legionariam militiam poſcentibus, optimi quiq. adſciti, Claſſemq. Dalmatæ ſuppleuiſſent, exercitus, Ducesq. ad Fanum Fortunæ iter ſiſtunt, de ſumma rerum cunctantes. Sed breui accepta ab omnibus Rauennatis Claſſis defectio, Miſenenſem Claſſem, & pulcherrimam Campaniæ oram, omnemq. Italiam, præter id quod inter Tarracinam, Narniamq. iacet, ad defectionem illexit. Quamobrem procedente exercitu Flauiano, Romamq. ingreſſo, & interfecto, uti docuimus, Vitellio, Veſpaſianus Imperator Auguſtus conclamatus & habitus eſt. Hic cum Iudæi ab Romanis, Prætoribus interfectis, defeciſſent, ab Nerone miſſus cum exercitu, ut eos motus compeſceret, Titum filium maiorem inter legatos habuit; cumq. Iudæos, qui ob diem feſtum celebrandum Hieroſolymis conuenerant, obſideret, cognita Neronis morte, plurimorum hortatu Imperium eſt adeptus. Id ſibi ab Ioſepho multo ante

prædictum

prædictum Suetonius ſcribit. Itaq. relicto Tito ad obſidionem, Romam profectus; tametſi accepta Vitellii morte, pauliſper ſubſtiterit Alexandriæ. Titus tandem Hieroſolymis potitus, templum ab Salomone Dei iuſſu ædificatum incendit, & ab exercitu Cæſar acclamatur, & una cum Veſpaſiano patre, nouo ſpectaculo, vrbem triumphans ingreſſus eſt. Apollinaris interea Myſiam peragrans & Thraciam cum duobus militibus, quos ſibi ad cuſtodiam ab Meſſallino traditos, ad Chriſtum conuerterat, homines, qui præſertim ad Iſtrum incolunt, ad Chriſti Dei cultum & venerationem cohortabatur; neq. quamdiu ibi fuit, reſponſa Deorum vlla accepta. Id cum incolæ ab eis ſciſcitarentur, uix tandem de vno cognouerunt, virtute id Apollinaris fieri; neq. futurum uti quicquam ipſi reſponderent, donec ibi ille fuiſſet. Hoc maximam inuidiam conflauit apud eas gentes Apollinari; quapropter & male tunc audiebat, & tandem ſacerdotibus Deorum id ſuadentibus, fuſtibus cæſus, & naui impoſitus, mittitur in exilium. Quod neq. præter ſanctiſſimi viri ſententiam euenit, qui, audita Imperii commutatione, reuerti ad Eccleſiam ſuam decreuerat. Itaq. tertio poſtquam exulauerat anno Rauennam ingreſſus, exceptus eſt ſumma omnium Chriſtianorum gratulatione, præſertim quod Meſſallino, qui Capuam, Præfectus Vrbis, miſſus ab Veſpaſiano fuerat, Taurus vir egregius & optimorum morum ſucceſſiſſet. Aliquot dies Rauennæ Apollinaris commoratus, & tum docendo tum agendo Chriſti Euangelium in dies magis ac magis inuulgans, Tribuni domum ad Arietem amnem, iam diu a ſe templum conſecratam, D. Euphemiæ dicauit. Rediens enim ab exilio, & Aquileia traſiens, cum Hermacoram eius vrbis Epiſcopum inuiſiſſet, D. Marci Euangeliſtæ diſcipulum, illumq. reperiſſet diem feſtum Euphemiæ, paulo ante ibidem cum ſorore & fratribus, martyrio, ad cæleſtis uitæ præmia vocatæ, celeberrimum agentem, paternamq. Euphemiæ domum, conſecratam, illius

nomini dedicaſſe, Apollinaris eo ſancto cadauere ab Herma cora impetrato, Rauennam regreſſus, templum a ſe iam, uti memorauimus, excitatum, Euphemiæ nomini conſecrauit, ibidemq. corpus ſanctum locauit. Is autem locus extra vrbem dicebatur, quòd vrbs ab ea parte nequaquam mœnibus erat circumdata. Itaq. ab hac Euphemia, cuius dies ſeſtus Tert. Non. Septembr. agitatur, nuncupatum eſt templum; non ab ea, quæ Diocletiani tempore, multos poſt annos, ob Chriſtum Chalcedonæ interfecta eſt; licet errore ducti, huic templo Præfecti, perinde ac magis notam, Chalcedonenſem hanc XVI. Kal. Octobr. celebrent, quia poſt Chalcedonenſe Concilium, inſtantibus Leoni primo Pontifici Max. eius Synodi patribus, Romano Kalendario eſt adſcripta. Huius uetuſtiſſimi templi dedicatio Kal. Maii ſolennis agitur. Quidam autem arbitrabantur, cum D. Apollinaris baptiſmatis locum conſtituere decerneret, ne amplius, incerta ſede, baptizare cogeretur, Deum cum ſuis rogauiſſe, uti aptum & opportunum locum monſtraret, repenteq. uiſum Arietem, qui & locum deſignauerit, & loco atque etiam uicino flumini nomen præbuerit. Altera etiam fuit D. Euphemiæ ad mare ædicula, ac potius porticus, ab hoc templo longe diuerſa. Sed, ut redeamus ad hiſtoriam, cum haud ita diu poſt, Apollinaris coram Chriſtianis Rauennatibus in ſuburbano Cyrenei Senatoris ſacra ſolennia faceret, de eo inter ſe gentes impiæ, quæ falſa Deorum religione tenebantur, diſſentientes, repentinam ſeditionem concitauere. Quamobrem in eum irruentes, uinctum, aſtrictumq. in forum deducunt, ubi a Deorum cultoribus captus, ad Apollinis pertrahitur, uti ſacra faceret, Deumq. uenerraretur. At cum eorum ille inſaniam irriſiſſet, & ad eius, in ſtatuam Dæmonis, contumelias, ſtatua perfracta corruiſſet, ab Pontificibus maxima ira incenſis ad Taurum iudicem deducitur; qui Taurus filio cæco ad uiſum ab Apollinari reſtituto, ſtatim ob Archiepiſcopi diſciplinam religione

ligione ſancta imbutus, illius dicto obediens, ſuppliciter hominem ueneratus, ex Pontificum manibus deductum, honorifice excepit, inq; ſuo prædiolo annis quatuor aluit; ubi de more & ſanandis ægrotis, & prædicando uerbo Dei, ab ſtulta Deorum religione, & plurimos traduxit ad longe præſtantiorem Dei colendi rationem; oſtenditq; Deo non iam uitulos aut hircos immolandos, ſed hoſtias ſanctas, puras, & uiuentes afferendas. Taurus ad Veſpaſianum delatus, quòd de Apollinari, cum Apollinem effregiſſet, minime ſupplicium ſumpſerit, reſpondit cum ſibi magiſtratum demandatum crediditſe, uti hominum iura legesq; ſeruaret, non Deorum iniurias ulciſceretur: cum id ipſi, qui Dii ſint, facilius, ſi uellent, eſſent effecturi. Aſſenſus fuiſſet facile Cæſar, neq; in Apollinarem quæſtionem amplius exercuiſſet, sed cum impii illum aſſidue docentem & ſaluberrima præcepta edentem, omnes ab eorum religione alienare conſpicerent, non deſiſtere, quin Cæſarem fatigarent. Quapropter Veſpaſianus mandauit Demoſtheni Rauennati patricio, uiro ſingulari, uti cauſam omnem cognoſceret, & ut leges ferret, Apollinarem pœna afficeret. Pontificum perſuaſione Centurioni Apollinaris in cuſtodia habendus ab Demoſthene traditur. Centurio Chriſtianus cum eſſet, conſuluit Apollinarem, uti ſe ad Claſſenſe opidum conferret, in uicum, cui Leproſorum cognomentum erat: Quod occulte dum efficeret, ut ibi latens, furorem uitaret improborum ac flagitioſorum, nefarii ea cognita profectione Apollinarem adorti illuc proficiſcentem, fuſtibus cæſum ſic affecerunt, ut ſeptimo poſt die uir innocentiſſimus ad beatam uitam migrauerit, decimo Kal. Sextil. Sepulcro ex marmore, ſub terra, propter Pontificum metum, conditur extra mœnia Claſſis, cum annum iam nonum & uigeſimum Rauennati Eccleſiæ præfuiſſet: annum a partu Virginis circiter octuageſimum primum: paulo poſt, quam Rufus eius diſcipulus, Capuæ, cuius vrbis erat Antiſtites, ab Meſſallino ob Chriſti religionem AN.LXXXI.

 interfi-

interficeretur. Peractis in funere ſacris, cum Chriſtiani omnes ſucceſſorem Apollinaris electuri conueniſſent, ignaris incertisq. illis, quem tanto uiro ſufficerent, omnibus ferme id renuentibus, quòd ſe tantò muneri impares faterentur, e cælo columba deſcendens, Aderiti ſacerdotis ſanctiſſimi capiti incubuit; quapropter continuò clamare omnes, Deum commonſtraſſe quem eligerent Archiepiſcopum. Itaque omnium conſenſu prouinciam Archiepiſcopatus ſuſcepit Aderitus, uir Græcus; ſub id ferè tempus, quo Titus, Veſpaſiano patre in villa circa Sabinos, uentris profluuio, nono anno Imperii mortuo, ſolus Imperium adminiſtrauit; tametſi ille biennio poſt in eadem ſit patrem inſecutus: cui Domitianus frater ſucceſſit ab vrbe condita anno octingenteſimo trigeſimo quinto; ab Chriſto nato octuageſimo tertio.
AN.LXXXIII. Hic cum acerrime Chriſtianos perſequeretur, Iudæorum etiam gentem, generis præſertim Dauidici; quòd accepiſſet regem naſciturum ex ea gente, qui orbis imperium ſibi aſciſceret; multa nece cruentauit. Hoc tempore Plinius Rauennate uinum, & Aſparagos, ac Rhombos piſces laudat; quæ omnia adhuc uigent, nec minori laude. Plerisq. enim locis agri Rauennatis, ut iuxta vrbem, in Palatiola villa, & ſancti Petri in Vinculis, generoſa uina naſcuntur, quorũ multa, ubi uua maturuerit, tenuia ſunt, odorata, ſtomacho utilia, nec caput lædunt. De illis ſic Martialis lib. v. ſcribens, aſſerit.

Sit ciſterna mihi, quàm vinea, malo Rauennæ,
Cum poſſim multo uendere pluris aquam;
Callidus impoſuit nuper mihi caupo Rauennæ,
Cum peterem mixtum, uendidit ille merum.

Quo loco non uinum uituperat Rauennate, ut Leander Albertus opinatur, ſed aquam; cuius inopia laborabatur in ea ciuitate, quam omnem aqua alluebat marina: Quod his etiam temporibus Venetiis contingit. Id facile conſtat, cum ait poſſe multo pluris ſe aquam uendere. De Aſparagis item loquens lib. XIII. in xeniis ſic ſcribit.

Mollis

Mollis in æquorea, quæ creuit ſpina Rauenna,
Non erit incultis gratior Aſparagis.
Aſſeritq. ranis abundare; quod ſignificare his verſibus ui-
detur.
Cum comparata rictibus tuis ora
Niliacus habeat Crocodilus anguſta,
Meliusq. ranæ garriunt Rauennates
Quas etiam adeſſe, licet multo minori copia ob exiccatas paludes, noſtra ætate conſpicimus. Sunt etiam qui putant, inter quos eſt Blondus, Fauſtinum Martialis amiciſſimum, ut complura ad eum ſcripta epigrammata teſtantur, Rauennatem fuiſſe. Dioſcorides grauiſſimus rei herbariæ ſcriptor, Erithrodanum, quod noſtri Rubiam uocant, Rauennæ ſeri, fœliciterq. naſci tradit lib. III. cap. CXLIII. maximumq. Rauennates ex ea ſentire prouentum: cuius quidem herbæ ad hæc uſq. tempora ager Rauennas feraciſſimus eſt: ſed pauci admodum in eam mercaturam incumbunt. Lugienſes & Tiberiani, qui tamen Rauennatibus finitimi, iiſdem ſubiecti erant, mercaturæ diligenter id genus exercent. Sed ut redeamus ad rem noſtram, Domitianus, cum multis Romanorum ciuium cædibus, plurimorum ſibi odia conflauiſſet, eaq. ſuperbia fuiſſet elatus, ut diuinam adorationem exigeret, ab ſuis in cubiculo interfectus, ſucceſſorem accepit Neruam, qui cum ſe ob deuexam ætatem imparem tanto regendo Imperio conſpiceret, Traianum in Imperium adoptauit, virum Hiſpanum, qui anno elapſo, Nerua fato functo, omnium conſenſu Cæſar factus, apud Agrippinam Galliæ urbem inſignia Imperii ſuſcepit. Huius tempore Aderitus, perfunctus abſoluti optimiq. Antiſtitis omnibus muneribus, cum multos ad uerum Dei cultum ab falſa Deorum religione auocaſſet, moritur. V. Kal. Octobr. ſepulturæ traditus in opido Claſſenſe, eo loco, quo deinde non multo poſt Diuo Probo templum eſt exædificatum; circiter annum domini centeſimum; cum ageret Pontificem Maximum Clemens AN. C.
Romanus.

Romanus. Aderito mortuo cum Rauennates conueniſſent de Antiſtite eligendo tractaturi, Deumq. precarentur, uellet eum eligi, qui populo ex diuina ſententia præeſſet; ſtatim, uti in Aderito contigerat, deſcendens columba e cælo, capiti incubuit Eleocadii uiri Græci, ſummiq. philoſophi, quem iam Apollinaris ſacris initiarat: Hic Græce, latineq. doctus, interpretatus eſt grauiſſime ex diuinis libris complures; elegantiſſimeq. conſcripſit de Chriſti conceptu atq. ortu ex virgine;deq. ipſius nece; quæ omnia iniuria temporum exhauſit. Petrus Damianus, qui hunc miris extollit laudibus, ſcribit ſumma fuiſſe pietate, atq. ita virtutibus floruiſſe, ut in humano corpore uitam cęleſtem ac diuinam imitaretur. AN.CXII. Anno duodecimo ſupra centeſimum ab Chriſti ortu XVI. Kal. Mart. obiit. Sepultus extra muros Claſſis; vbi non multo poſt ædificatum eſt eius nomini templum, quod Petri Damiani tempore adhuc extabat, inq. eo anniuerſaria ſacra fiebant: Eius oſſa deinde ab Aſtulpho Longobardorum Rege Ticinum translata ſunt, & in D. Michaelis poſita. In cuius templi libro quodam, ubi de reliquiis Diuorum, quæ ibidem locatæ ſunt, fit mentio, hæc de Eleocadio leguntur: A parte dextra, in cornu ipſius templi eſt corpus ſancti Eleocadii Archiepiſcopi Rauennatis, qui dum ob philoſophiam, cuius erat peritiſſimus, fidem Chriſti ſtudioſiſſime impugnaret, tandem ſuperatus & conuerſus eſt a Beato Apollinari, diſcipulo Principis Apoſtolorum, & cęleſtis clauigeri Petri; qui poſt eiuſdem conuerſionem de fide Chriſti mirabiliter ſcripſit & diſputauit, adeo ut tempore ſuo appellaretur hæreticorum metus, & primus in Italia ordinauit officium nocturnum pariter & diurnum, ſolenniter diſtinguendo libros noui & ueteris teſtamenti, ut hodie per totam Eccleſiam leguntur in matutinis; & Rauenna huc translatum fuit per Chriſtianiſſimum Imperatorem Conſtantinum, natum ſanctæ Helenæ; qui hanc Baſilicam fundauit, anno natiuitatis Domini CCCXXV. propter glorioſum triumphum, quem tūc

obtinuit

obtinuit contra Gallicos, Imperium non uerentes, precibus ſigniferi ſancti Michaelis. Hæc ibi. Pontificem gerebat eo tempore Anacletus Atheníenſis, Clementi ſuffectus; iamq. Traianus tertio perſequi Chriſtianos aggreſſus, Anacletum ipſum interficiendum curauit. Sufficitur Eleocadio in Rauennati Archiepiſcopatu Martianus, a Deo, demiſſa columbæ, electus; natus ſublimi loco, uir in primis pie, iuſte, ac temperanter uitam degens; tanto concitus ardore animi, ut Chriſtum prædicans, in animis Rauennatum ardentes amores excitaret omnium uirtutum: multiq. nullis rerum aduerſarum ictibus frangi, neq. oppugnationibus nefariorum de gradu pietatis deiici potuerint, ſed calamitates omnes, tandemiq. necem pro Chriſto libenter pertulerint. Plurimos ſacris initiauit; cumq. rerum admirabilium gloria clariſſimus eſſet, cæleſtem in patriam abiit XI. Kal. Iun. atq. uti ex uetuſtiſſimis ſcriptis collegimus, in D. Eleocadii ſepulturæ traditus; anno domini ſeptimo & uigeſimo ſupra centeſimum; AN.CXXVII. dum Aelius Hadrianus imperaret. Qui cum a Quadrato Apoſtolorum diſcipulo & Ariſtide Athenienſe de Chriſtiana religione plurima cognouiſſet, uti Paulus Oroſius lib. VII. eſt auctor, cauit edicto, ne quis Chriſtianus impune indictaq. cauſa trucidaretur: Cum ſolis Iudæis bellum geſſit, quos etiam ſuperatos fugauit. Non potuit tamen in tanta Eccleſiæ tranquillitate Alexander ſummus Pontifex; qui Euariſto ſucceſſori Anacleti ſubrogatus fuerat; calamitates ac necem euadere, paulo poſt quam Calocerus Græcus in Martiani locum, Rauennatum Archiepiſcopus eadem ratione ab columba ſuffectus eſſet. Qui cum rerum omnium ſub Hadriano quietem fuiſſet nactus, aſſiduo hortatu, Deo verbis efficaciam ac robur tribuente, omnes ferme Rauennates relictis falſis Diis religioni ſanctæ adhærere ſic perſuaſit, ut admodum pauci fuerint, qui non acceperint cultum & cognitionem ueri Dei. Sub id tempus Xyſtus Romanus Pontifex trucidatus eſt; quem non multo poſt Hadrianus Cæſar eſt inſecutus,

cutus, diuerſo, ut par eſt, euentu. Hadriano Antoninus Pius Gener ſufficitur, quem in filium Hadrianus adoptauerat. Xyſto Pontifici Teleſphorus in Pontificatu ſucceſſit. Paulo poſt Rauennatum Archiepiſcopus Calocerus cum annum ætatis cetesimum uiridi ſenecta ſuperaſſet, mortem cum uita commutauit Tertio Id. Febr. ſepelitur haud procul ab Aderito. Proculus ſextus ſubrogatur ab columba præmonſtratus; natione Syrus; cuius parentes ex Antiochia una cum D. Apollinari uenerant. Qui in D. Theodori conuentum pro deligẽdo Archiepiſcopo haberi tunc temporis aſſerunt, in ſumma hiſtoriarum ignoratione verſantur, cum illud templum ædificatum adhuc non eſſet. Aliquorum tamen ſententia eſt, in domo Theodori ciuis Rauennatis locum publicum ab Apollinari conſtitutum; ubi ii Rauennates, qui Chriſtum ſequebantur, quæ ad eius religionem ac fidem pertinerent, edocebantur, & Sacram Euchariſtiæ hoſtiam ſumebant. Alii uero templum illud, ſancti Theodori, id autem eſt, ſancti Dei doni, Græca uoce dictum, perinde ac ſancti ſpiritus arbitrantur, ab eo admirabili cæleſtis ac diuini ſpiritus aduentu. Neque enim eo tempore adhuc D. Theodorus, Amaſiæ Marmaritanorum erat natus, nedum ob Chriſtum trucidatus: id enim Maximiani Imperio contigit. Proculus cum ad Chriſti præcepta uitæ ſuæ curſum accommodaſſet, iuſteq. cum fide uixiſſet, optime de Rauennati Eccleſia meritus, deuexa iam ætate Kal. Decembr. uitam cum morte commutauit: Sepultus prope Aderitum, Calocerumque, an in D. Elocadii, incertum. Id conſtat; Obiiſſe ſub id fere tempus, quo Iginius, qui Teleſphoro in Pontificatu ſucceſſerat, obtruncatus eſt; eiq. ſucceſſor datus Pius Aquileienſis; quemadmodum Proculo apud Rauennates, Probus; qui mirabilium rerum ſplendore clariſſimus, cacodæmone agitatos ſanitati reſtituebat; ualetudinem aduerſam, morboſq. difficiles, quiq. curari non poterant, propellebat ingenti miraculo. Cum ad extremum

perueniſſet,

perueniſſet, Angelorum agmina vidiſſe teſtantur, illisq. comitem in cęlum euolaſſe Quarto Kal. Nouembr. Sepultus in eo templo, quod ab ſe conditum in Claſſenſi opido fuerat; quo loco Aderitus & Calocerus ſepulturæ locum habuerant, a mari haud procul. Eorum Antiſtitum cadauera cum honeſte collocaſſet, inſtituit ut ibi aſſidue fieret res diuina. Fuit autem M. Aelii Aurelii Antonini temporibus; Pontificatu Pii, Aniceti, ac Sotheris; annum ab ortu Chriſti circiter centeſimum ſeptuageſimum quintum. Id D. Probi Claſſenſis templum auguſtiſſimum, noſtra ætate ſolo æquatum eſt, nec vlla tanti operis ueſtigia apparent. Illud tamen poſterioribus ſæculis maxime exornauerat Maximianus Rauenatum Archiepiſcopus, ac deinde Sergius item Archiepiſcopus; qui, uti in eius geſtis narrabimus, D. Apollinaris templum ab Argentario exædificatum, ab ſacerdotibus ad monachos traduxit; qui tamen ſacerdotes aſſidui in D. Probi & Eleocadii templis, rem, ut antea, diuinam, poſtea fecerunt. Valerius tandem Archiepiſcopus, teſtudinem ſupra aram D. Probi extruxit. Verum cum paulo poſt Agareni uniuerſa Adriatici maris littora deprædarentur, Diuiq. Apollinaris templi ornamenta omnia, quæ ſumma & maxima erant, ſuffurati eſſent, & pleriq. præterea ſanctiſſima hæc cadauera ſuffurari tentauiſſent, Petrus Bononienſis Rauennatum Archiepiſcopus, huius nominis quartus, ne quid acciderect mali timens, ſanctiſſimo conſilio optimum fore iudicauit, in vrbem illa comportari. Ceterum cum incertum eſſet, ubi reconderentur; & pridie Kal. Febr. ad D. Apollinaris primo, mox ad D. Probi, Deum ſuppliciter eſſet precatus, ut ſibi, quo eſſent loco ſanctiſſima illa cadauera, commonſtraret; ab eo defodi cœptum, tametſi ſuſpenſo atq. incerto animo, quo coniectura eos maxime deduxit: reliqui omnes ſacerdotes ſumma ueneratione fodientes Archiepiſcopi incœptum proſequuntur; nec multum foderunt, cum ſacerdos ligone lateritium lapidem percutiens, arcæ latentis aditum ſub ara patefecit. AN. CLXXV.

fecit Quapropter ſublata menſa ex marmore, quæ aram con flabat, detectoq. ob id ſepulcro, uas ligneum carie ob uetuſtatem corroſum, inuentum eſt: in quo loculi ſeiuncti uiſebantur. In altero bina erant cadauera; in altero, unum; nullo ſcripto, quod nomina ſignificaret. Veniunt tamen in coniecturam, gemina cadauera illa, eſſe Aderiti & Caloceri; tertium Probi. Nonnihil itaq. reliquiarum, ob Diuorum memoriam ibi relicto, cadaueribus in Antiſtitis ſede poſitis; continuo cum magno imbri fœdum eſſet cælum, inclaruit, & ſerenum eſt factum. Moyſes præterea quidam ex monachis Claſſenſibus Diui Apollinaris, cum febri multos iam dies laboraret, tacta ſede, reſtitutus eſt ſanitati. Itaq. delata primum ſumma omnium ueneratione nec ſine lacrymis ſancta cadauera ad Diui Apollinaris; mox ad Diui Seueri; cuius poſtridie dies feſtus erat; tandem hymnis & lacrymis, ingentiq. gaudio in Vrſianam ædem transferuntur. Vbi miraculis compluribus Deus eorum ſanctitatis eſſe teſtis uoluit; Tertioq. Non. Mart. Petrus Archiepiſcopus eis aram dicauit. Quinto ab hinc die Vrbano Rauennati patricio per quietem fuit declaratum, quinq. præterea Antiſtitum Rauennatum cadauera eodem in templo occultari. Quo factum eſt, ut cum denuo illuc ſe Petrus recepiſſet, perueſtigaſſetq. diligenter, duo inuenerit ſepulcra; in quorum altero bina cadauera erant; tria in altero; quæ dubio procul, ſi antiquitati credimus, Proculi, Dathi, Liberii, Agapiti, & Marcellini Rauennatum, uti narrabimus, Antiſtitum credenda ſunt. Ea, cum admirabilia complura edidiſſent, in Vrſianam ædem importata ſunt. Honeſtus deinde, qui in Archiepiſcopatu Rauennati Petro ſubrogatus eſt, Benedicto VI. Ro. Pontifice, & Othone ſecundo Imperante, Probi cadauer in ara ex marmore maxima, ſub mole teſtudinata Vrſiani templi, honorifice manibus propriis collocauit, eiuſq. nomini aram dicauit; quæ nunc temporum decurſu ſolo æquata eſt. Huic Probo; ut ad cœptum hiſtoriæ ordinem reuertamur; Da-

thus

thus ab Spiritu ſancto per columbam Rauennatibus præfici tur; cuius faciem diuino ſplendore, ſupra quàm dici poteſt, illuxiſſe ferunt. Nouem annos cum adminiſtrauiſſet Eccleſiam, obiit V. Non. Quintil. Sepulturæ locus datus in D. Probi; Pontificatu Eleutherii, qui Sotherem fuerat inſecutus; dum Commodus Antoninus fœde conſpurcaret Imperii dignitatem, omni vitiorum labe; & animi cauſa gladiatorios ludos exerceret, ſeq. feris obiiceret in Theatro. Interfecit hic complures ex omni nobilitate, quod ea ſibi antecellerent. Datho in Rauennatum Archiepiſcopatu ſufficitur Liberius, philoſophus maximus, Græce Latineq. doctiſſimus; qui religione ſic animum imbuerat, ut per unum & uiginti annos, quibus Rauennati præfuit Eccleſiæ, ex Deo toto animo, totaq. cogitatione pendens, eumq. ſibi doctorem ac ducem habens, ita retraxerit multos aberrantes a ueritate, & ſincera diuini cultus ſanctitate, ac uitiis & perturbationibus obcæcatos, ut nihil rectius ducerent, nihil aut facilius aut iucundius, quàm honeſtam uiuendi rationem ſequi, & curſum conficere præceptorum diuinorum; cum tamen ipſa Cæſaris intemperantia omnes ad exemplum deduxiſſet. Ceterum poſt paulo & Commodus ſtrangulatur, & poſt illum a Senatu Cæſar Aelius Pertinax creatur. Qui ſexto quàm imperare cœperat menſe, Iuliani iuriſconſulti ſcelere interficitur. Arripit Iulianus Imperium; uerum ſeptimo poſt menſe ad Pontem Miluium ab Septimio Seuero Afro ſuperatus, illi ad eam dignitatem aditum parauit. Scribit Aelius Spartianus; uti memorauimus; ab Iuliano Claſſenſe opidum captum. Septimii Seueri Imperio, & Pontificatu Victoris Afri, moritur Liberius Archiepiſcopus Rauennatum, Tertio Kal. Maii; Sepultus in D. Probi, cum Datho. Agapitus ſufficitur, cuius ea ſemper fuit bonitas, ut numquam ſuos deſtitueret, numquam uiolari ſuſtineret, quoad eius fieri poterat. Hoc tempore Seuerus Cæſar, cum Feſcennium Nigrum, qui in Aegypto & Syria ad Tyrannidem aſpirauerat, apud Cyzi-

cum ſuperatum trucidaſſet, Iudæoſq. noua molientes compeſcuiſſet, ſuperatis Parthis, Arabibus, & Adiabenis, Chriſtianos acerrimè perſecutus eſt. Eo mortuo, Aurelius Antoninus Baſſianus Caracalla filius ſucceſſit; qui non minori quàm pater, impietate ſæuiens in Chriſtianos, Zepherinum Pont. Max. trucidauit; cui Caliſtus ſubrogatur. Hic Domitii filius ex vrbe Rauennatum fuit:quæ vrbs utrum ne Rauenna ipſa ſit, an Tranſtiberina regio, incertum eſt apud aliquos. Sub id tempus Rauennæ D. Theodoro martyri, & D. Mariæ Virgini in Coſmodim templa exædificantur. Quod autem nunc D. Mariæ in Coſmodim uocamus, fons erat, quo aqua ſacrata baptiſmatis abluebantur pueri; ſequentibus tempoſibus, Theodorico Regnante, ab Arianis, ut putant aliqui, extructus: Eius rei rota ex marmore, quæ in pauimento eſt, & D. Ioannis Baptiſtæ Chriſtum Deum baptizantis imago, in teſtudinis centro, argumento ſunt. D. Theodori templum, nunc Spiritus ſancti appellatur, quòd eo in templo, columba celitus demiſſa, aliquot Archiepiſcopos Rauennatibus dederit. Exarchorum tempore, domum hoſpitalem ibi ædificatam ſcribunt, & prouentibus ditatam, ut Græci, qui egentes, religionis cauſa Romam proficiſcerentur, per aliquot dies gratis exciperentur & alerentur. Caracalla Cæſar, qui nouercam uxorem duxerat, ſeptimo anno Imperii moriens, ſucceſſorem habuit Opilium Macrinum, cum Diadumeno Antonino filio. Sed hic, poſt annum, militari tumultu trucidatus cum fuiſſet, eligitur in Cæſarem M. Aurelius Antoninus, Heliogabalus appellatus; ſub id fere tēpus, quo Vrbanus, Caliſto iam ab Chriſtianorum aduerſariis impie interfecto, ſucceſſit in ſummo Pontificatu. Nec multo poſt, anno quarto Imperii Heliogabalus, cum inauditis libidinum generibus in omnium odium incurriſſet, eſt interfectus. Subrogatur Aurelius Alexander Seuerus; quo imperante, Agapitus Decimus Rauennatum Archiepiſcopus XVIII. Kal. April. moritur: Sepultus cum reliquis in D. Probi.

Quidam

Quidam cenſent, Conſtantino & Conſtante imperantibus circiter annum domini tricenteſimum quadrageſimum primum, Agapitum ſub Iulio primo Ro. Pontifice fuiſſe, & in Concilio Romano ſediſſe; uerum ob Liberios Archiepiſcopos, qui plures fuerunt, ſunt decepti. Hoc tempore Aſpaſius Sophiſta Rauennas, Demetriani filius, uti Suidas eſt auctor, Romæ florebat, ſumma omnium admiratione; cũ aliquãto, quàm ceteri ſophiſtæ, grauius & nobilius artẽ tractaret. Præceptores habuit Pauſaniam & Hippodromum. Aduerſus Ariſtonem ceteroſq. maledicos orationes ſcripſit, quæ erant in manibus doctorum hominum frequentes. Agapito, Marcellinus ſucceſſit Rauennatum Archiepiſcopus, trigeſimum circiter annum ſupra ducenteſimum ab ortu Chriſti; Vrbano adhuc Romano Pontifice. AN. CCXXX. Septem & quadraginta annis Rauennati Eccleſiæ præfuit Marcellus, tanta ſanctitate atq. innocentia, ut uel ſola opinione, homines a maleficio deterreret, & ad leges diuinas ſeruandas ac colendas inflammaret. Sæpius cacodæmonum furorem; tanta in illo fuit magnitudo & præſtantia benignitatis diuinæ; nullo labore compreſſit; cumq. uirum ſanctum illi, diſpoſitis inſidiis, uallatum tenerent, ac circumueniſſent, eo Deum ſuppliciter inuocante, ſtatim proſtrati, miſereq. afflicti ſunt. Huius tempore, Alexandro, apud Maguntiacum militari tumultu e medio ſublato, Maximinus ab exercitu; ſenatu rem haud cognoſcente; Cæſar eligitur: ſed cum bello aduerſus Germanos feliciter geſto, ſextus Chriſtianos acriter perſequeretur, iamq. Aquileiam premeret obſidione, ab exercitu trucidatur. Caput ad Pupienum primo, qui Rauennæ erat, mox Romam delatum. Arripiunt tres ſimul Imperium, Pupienus, Albinus eius frater, & Gordianus, uir ex omni nobilitate, Gordiani filius, qui erat proconſul in Africa. Sed Albino & Pupieno interfectis, ſolus Gordianus Cæſar conclamatur; cuius tempore Pontianus Romanus Pontifex, qui ſucceſſerat Vrbano, eſt ob Chriſtum interfectus. In eius locum creatus eſt

Antherus Græcus; deinde Fabianus ; in quo eligendo, colum-
bam cęlitus demiſſam , uti in Antiſtitum Rauennatum ele-
ctione contingebat , pleriq. ferunt. Huius Pontificatu Gor-
dianus Cæſar interficitur ; Philippusq. ſucceſſit cum Philippo
filio ; qui primus Chriſtianam religionem cum filio eſt am-
plexatus , ſacraq. vnda ab Pontio ablutus. Hos Decius Au-
guſtus, ex inferiori Pannonia ortus , inſecutus eſt , acerrimus
religionis Chriſtianæ & immaniſſimus hoſtis, ab Nerone ſe-
ptimus ; cuius iuſſu Fabianus trucidatus eſt : quo eodem
acerbiſſimo necis genere , illum , Cornelius , qui in eius lo-
cum Pontifex Maximus ſubrogatus fuerat , duobus poſt
annis inſequitur . His acceſſit Fuſca virgo nobilis , quæ per
idem tempus Idibus Febr. ſub Quintiano Præſide , qui in
Sicilia Agatham trucidauit, ob Chriſti religionem Rauennæ
interfecta eſt. Hæc enim Syroo patre orta viro nobili, annos
nata quindecim , audiens Chriſtianam religionem, eius amo
re infinitum in modum inflammata, cum Maura nutrice id
negocii communicauerat . Nutrix putans tantum facinus ,
inſciis parentibus , minime perpetrandum , occulte omnia
matri patefacit , quæ , quòd diu Chriſtianæ militiæ nomen
dare optauiſſet , non ſolum filiæ aſſenſit , ſed laudauit vehe-
menter conſilium , ad Hermolaumq. ſacerdotem Rauenna-
tum , virum ſanctiſſimum, profectæ , ab eo edoctæ ſunt, quę
facienda Chriſtianis eſſent, & ſacra vnda ablutæ . Hæc cum
pater reſciuiſſet, qui ex omni nobilitate Rauennati eminebat,
id ſibi , multis de cauſis , dedecori & calamitoſum ducens ,
ſępius tentauit , irrito tamen labore, ab Chriſti fide auertere
filiam ; tandem vero in carcerem contruſam , triduo absque
cibo eſſe voluit . Quibus tamen diebus non deſtitit pater ,
quin per matronas nobiles , eiusq. familiares adoleſcentulas
hortaretur ab Chriſtiana religione deficere . quibus tandem
cum nihil efficeretur , ipſeq. met pater omnibus blanditiis ,
ac ſpecioſis uerbis , atq. etiam lacrymis filiam demulcens ,
immotam filiam conſpiceret, in tantam iram exarſit, ut, niſi

mater

mater interceſſiſſet, e carcere eductam filiam enſe omnino confoſſurus uideretur. Iubet tamen adigi ad ſacrificandum Diis. Sub id tempus Quintianus Rauennam ingreſſus, his acceptis, mandat ad ſe Fuſcam, Mauramq. & parentes uinctos adduci. Sed cum apparitores eam deprehendiſſent orantem, cælitemq. iuxta eam ſummo ſplendore fulgentem conſpexiſſent, adeo territi ſunt, ut nihil auſi, inanes ad Quintianum redierint. Interea Fuſca & Maura, quæ hæc acceperant, adeunt ad Quintianum, ſeq. Chriſtianas profitentur. Adductum Syroum patrem cum Quintianus interrogaret, cur filiam Chriſtianam eſſe ſit paſſus; ipſeq. id ſe inuito ab ea factum reſpondiſſet, adiectis teſtibus, qui referrent, quibus eam, ob id, pœnis affeciſſet, Fuſcam & Mauram, Deorum religionem falſam ſpernentes, uerberibus affectas innumeris, iubet in teterrimum carcerem contrudi; ubi cum dies aliquot acerbe uixiſſent, Quintiani iuſſu, extra vrbem, Fuſca, gladio in latus infixo, cum antea cęlitus emiſſa uox illam eſſet ad necem fortiter ferendam hortata, confoditur, Maura nutrix, cadaueri, quod aſſidue amplexabatur, illacrymans, rogata carnificem, ut ſe eadem ratione gladio confoderet, illam inſecuta eſt. Cadauera ab Chriſtianis nautis noctu rapta, ad Sabratam prouinciæ Tripolitanæ vrbem importata, pulcherrimo ſepulcro condita. Multis deinde poſt annis, cum eam ciuitatem piratæ deprædati eſſent, Vitalis ciuis Venetus ad vrbem deſertam, diuino afflatus ſpiritu, adnauigans, ad Torcellum Venetiarum Inſulam, ea inuexit; ubi nunc honorificentiſſimo templo ac ſepulcro, religione ſumma ab incolis uenerantur. Hæ mulierum ſanctiſſimarum neces contigerunt, non ante multo, quam Decius tot ſcelerum daturus pœnas, vna cum filio, quem Cæſarem deſignauerat, trucidatur. Gallus Hoſtilianus cum Voluſiano filio in Imperium aſciſcuntur; poſt quos Aemilianus. Quo mortuo gemini Cæſares creati ſunt; alter in Rætiis cum exercitu, Valerianus; Romæ alter a Senatu, Galenus. Quorum

temporibus

temporibus adeo in Chriſtianos eſt ſæuitum, ut pauciſſimæ eorum familiæ, nedum ciuitates, eius calamitatis expertes fuerint. Lucius Pontifex Maximus, cum mortuo Voluſiano, a quo fuerat relegatus, Romam rediiſſet, Valeriano iubente interfectus eſt. Qui Valerianus in bello Perſico uictus, ad manus hoſtium viuus peruenit: apud quos tam fœda uixit ſeruitute, ut Pacorus Perſarum Rex, quoties equum conſcenderet, eius dorſo perinde ac ſcabello vteretur. Lucio Pontifici, Stephanus ſucceſſit, qui etiam Valeriani & Galieni temporibus, anno Pontificatus octauo trucidatur; cum Germani alpibus, Rætia, uniuerſaq. Tranſpadana Gallia penetratis, Rauennam vſq. facta excurſione omnia deprædati eſſent; & vndiq. nouæ gentes finibus egreſſæ, ipſum orbem vniuerſum perturbaturæ uiderentur. Nam Gothi in Græciam, Macedoniamq. & Aſiam erumpunt: Quadi & Sarmatæ Pannonias depopulantur: Germani occupant Hiſpaniam; ipſumq. Imperium ab Tyrannis triginta arripitur. Tandem Galienus, cum Mediolani Aureolum obſideret, interficitur; cum antea illius iuſſu Xyſtus ſecundus, & Dionyſius, qui in Pontificatu Romano, Stephano ſucceſſerant, fuiſſent obtruncati. Illis ſubrogatur Felicius Romanus, eodem ferè tempore, quo Aurelianus, Claudio ſuffectus, Cæſar factus eſt; qui nonus Chriſtianos afflixit, præſertimq. Felicium ac Eutitianum Pontifices Maximos; quos & interficiendos curauit. Sub id tempus Marcellinus Rauennatum Antiſtes, in tanta perturbatione vario rerum euentu miſere grauiterq. affectus, animam exhalauit, Tertio Non. Octobr. Dum extremum ſpiritum duceret, eius cadauer ferunt vnguentorum ſuauiſſimorum diuinum odorem afflauiſſe. Sepultus eſt in D. Probi.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER SECVNDVS

CVM eſſet fato functus Marcellinus, ita uti ſupra demonſtrauimus, ſacerdotes populusq. Rauennas in D. Theodori conueniunt, vt de more ſuppliciter Deum precati, ſibi per columbam ſignificaretur, quis eſſet Archiepiſcopus futurus. Hæc res longius eſt protracta, quàm conſueuerat: Itaque plures illuc conueniebant duplici miraculo impulſi. Factum eſt ob id, ut Seuerus, uir ex infima quidem plebe, ſed innocentia & ſimplicitate nobiliſſimus, cum lanam expurgaret, quæreretq. ſibi & familiæ inde victum, rei nouitate commotus, præſertim cum e templi, in quo fiebat conuentus, regione habitaret, poſita lana, ſe ad profectionem pararet; quem Vincentia vxor, cognita profectionis cauſa, irridens ac increpans; Sede, inquit, & in comparandum vnde uiuas, incumbe; Deſine quibus id per opes licet, eos in eligendum Archiepiſcopum eſſe intentos. Cum tamen Seuerus ſancto Spiritu impulſus, nihil uxoris uerbis commotus tandem proficiſceretur in templum, Abi, inquit vxor; cum primum enim acceſſeris, Antiſtes creabere; id unum populus curat ſcilicet. Ille abiens, cum eſſet pannoſus & demiſſi animi, & templum ſacerdotum, ac populi multitudine plenum, per primam, quæ minor eſt, portam ingreſſus, in angulum ad dextram pone murum ſe conicit, ſuppliciter petens, ut Deus optimum populo patrem

 deligeret.

deligeret. Vix ibi conſtiterat Seuerus, cum in feneſtram inuolans columba, parumq. in lapide ſubiecto commorata; quem nunc lapidem ob rei memoriam atque reuerentiam ab Conrado Graſſo Bononienſi, eius templi Abbate; qui templum illud mirificè inſtaurauit; honeſto loco poſitum uidemus; ad aures Seueri conuolauit. Seuerus, quòd ſe tanto myſterio minimè dignum iudicabat, eiicere columbam; quæ circumuolans ad illum denuò rediit. Protinus populus uniuerſus clamare, ne illam eiiceret; ſineret quid uellet efficere. Quod cum permiſiſſet, columba immiſſo in aurem illius roſtro, inde ſublimis abiit. Quo eodem genere prodigii haud multo poſt, tempore Conſtantini, Euurcium in Aurelianenſium Epiſcopum creatum ſcribunt. Stupentes omnes ob rei nouitatem accurrunt; Seuerum pannoſis veſtibus & ſordidis expoliatum, ueſtiunt ſacro pallio, quo Antiſtites uti conſueuerant. Ille confeſtim in alium mutatus, & diuino miraculo ſumma prædiçus ſapientia, continuo ſuggeſto conſcenſo, concionem habuit, pietatis doctrinæq. pleniſſimam, in qua prædixit, ne amplius diuinitus columbæ miniſterium expectaretur in creandis Rauennatibus epiſcopis. Pontifex erat, cum hæc acta ſunt, Caius Dalmata; Cæſar, Aurelianus; annum circiter ducenteſimum ſeptuageſimum ſeptimum. Caius Pontifex trucidatur ab Diocletiano, qui poſt Aurelianum ac varios rerum euentus, Cæſar, una cum Maximiano fuit, & per decennium Chriſtianos acriter perſecutus eſt. Caio ſubrogatus Marcellus fuit, quo tempore Seuerus Rauennas, alius ab Archiepiſcopo, e medio ſublatus eſt ab Maximiano Auguſto; qui decimus & poſtremus in Occidente Chriſtianos perſequebatur. Viri enim ſancti prodigia, & uitam innocenter actam cum Maximianus accepiſſet, ob inueteratum in Chriſtianos odium, captum, & ſacrificare falſis Diis renuentem, uti diximus, interfici iuſſit Kal. Ian. cuius cadauer nunc ſumma religione in Orbito, quam pleriq. veteribus Herbanum fuiſſe putant,

AN. CCLXXVII.

tant,

tant, ab incolis conſeruatur & colitur. Hoc loco, mea quidem ſententia, Franciſcus Maurolycus Meſſanenſis Abbas, manifeſte aberraſſe deprehenditur, qui in ſuo Martyrologio hunc fuiſſe Epiſcopum ſcribat: & multo magis Ferrettum, qui hunc Seuerum cum illo confundat, qui fuit Eccleſiæ Archiepiſcopi fratris filius. Paulo poſt Seueri necem, Dioclitianus ab inuito Maximiano impetrauit, uti ſimul & purpurã & Imperium deponerent; quod & factum eſt eodem die ab Dioclitiano apud Nicomediam, & ab Maximiano Mediolani. Galerius & Conſtantius poſt hos, Auguſti, duas in partes diuiſo Imperio, adminiſtrationis negocium inter ſe partiti ſunt. Decernitur Conſtantio Italia, Africa, & Gallia: Galerius Maximianus Illyricum, Aſiam & Orientem obtinuit; & non multo poſt Italiam etiam atq. Africam, tradente Conſtantio; qui Auguſtali contentus dignitate, Gallis atq. Hiſpanis dominabatur. Galerius duos adoptauit, Seuerum & Maximianum, quem Oroſius Maximum uocat; alii Maximinum. Illum præfecit Italiæ & Africæ; hunc Orienti. Romæ autem Prætoriani, Cæſarem fecere Maxentium Herculii filium, non abnuente Senatu; quem cum fugeret Seuerus, uti ſcribit Pomponius Lætus, Maximianum petens, qui in Illyriis erat, Rauennæ captus, cæſusq. eſt; ſub id fere tempus, quo Marcellus Romanus Pontifex a Maxentio in viuaria ad curam publicarum beſtiarum coniectus, pœdore confectus & ſitu obiit; cuius ſucceſſor Euſebius nõ multo poſt, trucidatus eſt. Hunc Melchiades in Pontificatu eſt ſecutus; ferme ſub id tempus, quo Conſtantius Auguſtus, uir humaniſſimus ac modeſtiæ ſingularis, in Britannia decedens, Conſtantinum ex Helena; quam alii pellicem, alii vxorem dicunt; filium, Cæſarem reliquit, anno ab vrbe condita milleſimo & ſexageſimo primo: a partu autem Virginis, tricenteſimo nono. AN. CCCIX. Licinium interea ſuffecerat Galerius, Seuero Rauẽnæ interfecto. Galerio Chriſtianos acriter inſequenti, haud data eſt diu ſcelerum impunitas; nam vndique putredine ac

H 2 vermibus

uermibus abſumptus, ſummis cruciatibus deceſſit. Rediit res ad quateruiros, Conſtantinum & Maxentium filios Auguſtorum, Licinium & Maximianum nouos homines. Maximiani iuſſu, Melchiades Pōtifex trucidatur. Huic ſufficitur Siluester Romanus, cuius Pontificatu Chriſtiani toto orbe pacem habuerunt; cum tamen in hac poſtrema Diocliriani rabie, quæ ad hæc uſq. tempora deſæuiit, innumeras neces ac contumelias fuerint perpeſſi. Et ut innumerabiles taceam, qui in omnibus ciuitatibus paſſim trucidati ſunt, Rauennæ Ediſtius, quarto Id. Octobr. interficitur: ſepultus in uia Laurentina, quæ ad Claſſem tendit. nuncupatam autem Laurentinam, non Laurentinam, uiam illam tradunt, a nemore lauris conſito, quod ibi aderat: fuiſſe namque gemina loca iuxta Rauennam perhibent, hunc ad orientem Solem, lauris ſatum, ad occidentem alterum, ubi erat Palma, Campum Martium uocatum; quibus lauro, & palma Rauennates Duces, cum aliqua pro Rauennati, aut Romana Republ. egregie geſſiſſent, Rauennam uenientes, coronari conſueſſent, ad Capitoliumq. adducerentur, ubi ſacra Ioui, tercentis uictimis, ad tercentas eius templi aras, mactatis, fierent. Solitos præterea Rauennates, ludos publicos equeſtres committere, atque etiam pedeſtres apparatiſſimos, magnificentiſſimosq. quibus uictores tum Lauro, tum Palma coronati incederent: ſpectatoresq. in collibus exiguis, ſuo quiſque loco, conſidere; ſic ut alius eſſet Senatorum collis, alius uirorum equeſtris ordinis, alius plebeii; adhucq. collis perſtat, non longe ab D. Apollinaris in Claſſe, quem, Montem equitum, uulgò appellant. Quod autem campus Martius, Palma conſpicuus, extra urbem eſſet, ex Diui Vrſicini martyris hiſtoria colligitur. Sed ut, iis omiſſis, quorum teſtes ſcriptoras quaſdam Rauennates, nullum autem fide dignum habemus auctorem, ad ordinem hiſtoriæ redeamus, eadem hac calamitate, quam Dioclitianus Chriſtianis intulit, Rauennæ interiere Valentinus & Solutor, ac Victor, Idibus Nouembr.

nembr. quibus Rauennæ templum ædificatum eſt, quod adhuc ſupereſt, iuxta portam Anaſtaſiam, ab Diui Ioannis Baptiſtæ haud procul. Quo loco, aliquorum eius templi Rectorum imprudentiam mirari fortaſſe poſſumus, qui hoc Victore & ſociis prætermiſſis, quibus dedicatum templum fuit, ex ueterum ſcriptorum Rauennatum ſententia, ſolum feſtum agunt diem octauum Id. Mai. quo die Victor Mediolanenſis, Maximiani rabie, eſt obtruncatus. Rauennates quoque martyres per hoc idem tempus fuere Felicianus, Victorinusq. Tert. Id. Nouemb. Alius etiam Valentinus cum Nouali & Agricola, XVII. Kal. Ianuar. ob Chriſtum acerbiſſimam necem ſubierunt. De Valentino, in uita Diui Dalmatii Epiſcopi & martyris Ticinenſis, in hanc ſententiam legimus. Ad Dalmatium; cum is eſſet in urbe Alba, patre ſenatore & occulte primum Chriſtianus, mox omnibus ſtatim relictis, palam Chriſtum Deum prædicare, & miracula edere cœpiſſet; Valentinus magiſter militum, cum ad eius aures fama perueniſſet, Rauenna profectus, uenit eum rogans, ut filio graui morbo laboranti, ac iam deſperato, ſuppetias ferret. Deum precatus Dalmatius, Valentino renunciat, Concordium filium ſuum, qui erat Rauennæ, conualuiſſe: uirumq. ſanctiſſimum, item Rauennatem, nomine Antonium, eadem die obiiſſe: quæ omnia cum Valentinus, Rauennam regreſſus, uera comperiſſet, denuo ad Dalmatium rediens, una cum Concordio filio ſacra baptiſmatis unda ablutus eſt. cœpit ab eo die Valentinus Chriſtum Rauennæ profiteri, multisq. ad ueram eius religionem adductis, tandem pariter cum filio Concordio, & Nouali, Agricolaq. ſociis, ob Chriſtum, uti memorauimus, necatus eſt. Conſtantinus, occupata Gallia, Germania ſuperata, Maxentio & Licinio debellatis, cum tot bellorum fœlicitatem acceptam ferret diuinæ ſigni Crucis uirtuti, quo uno ſigno in bellis utebatur, occaſionem præbuit Silueſtro Pontifici, ut, relicto Soracte monte, quo ab Tyrannis

nis fuerat relegatus, Romam ueniret,& Conſtantinum iam in Chriſtianos bene animatum, magis incenderet ad optime de Eccleſia Dei merendum. Arius hac ætate tetram peſtem cum per uniuerſum fere orbem ſparſiſſet, fecit uti Concilium illud celeberrimum Niceæ, quæ Bithyniæ ciuitas eſt, haberetur; quo cum CCCXVIII. Epiſcopi conueniſſent, & Conſtantinus, qui iam Imperii ſedem, Byzantium tranſtulerat, interfuiſſet, Arii doctrina improbata eſt. Sunt tamen, qui ſub Iulio primo Ro. Pontifice, qui Marco, Silueſtri ſucceſſori, fuerat ſuffectus, habitum uelint. Sub quo quidem Iulio in Datia Sardicenſe Concilium tricentorum Epiſcoporum in Occidente celebratum eſt, uti Creſconius in magno Conciliorum libro Rauennatis Eccleſiæ teſtatur. Ad illud
Diſt. LXI. Concilium Seuerus Rauennatum Archiepiſcopus, diuinitus ex lanario ſummus, uti memorauimus, repente Theologus factus, cum ſe recepiſſet, Oſio Cordubenſi Epiſcopo, Pontificis legato præſidente, aduerſus Conſtantium Auguſtum, Conſtantini iam mortui filium; ceterosq. Arianos, pro Athanaſio Epiſcopo Alexandriæ, acerrime ſtrenueq. pugnauit. Sub id tempus, Kal. Maii, D. Petro templum ædificatur in armentario, uel ut alii aiunt in Heremitario: nam dici vtrumq. uulgo loquentibus poteſt: locus enim ille, qui in Faduſa eſt palude ſitus, prope foſſam Meſaniam, ſolitudo & heremus quidam eſt, ac armentorum pabulum. Seuerus interea Rauennam e Concilio reuerſus, Heraclianum ſibi diſcipulum, Piſaurenſem Epiſcopum ſacrauit. Quod uero referunt Geminiani Mutinenſis Antiſtitis funeri interfuiſſe, cũ rem ipſe diuinam Rauẽnæ faceret; & in extaſim eſſet raptus; Rauennatibus ad miraculi fidem aſtruendam, illuc mittentibus, qui explorarent, qua hora Geminianus ſepulturæ traditus fuiſſet; & Mutinenſibus id teſtantibus; omnino ego de illo Geminiano falſum putauerim, de quo omnes id aſſerũt, quiq. Athilæ aduentum atq. impetum ingenti miraculo eluſit. Neq. enim potuit Seuerus, quo tempore Geminianus

obiit,

obiit, uiuere. Siquidem hunc ferant ſub Iouiniano Cæſare, e cuius filia cacodæmonem expulit, floruiſſe: nam abeſt id tempus, ab eo, quo creatus Seuerus Rauennæ Archiepiſcopus fuerat, annos circiter nonaginta: &, quod adhuc magis dedecet, obiit Geminianus, ſi uera ſunt, quæ de illo affirmant, poſt Athilæ in Italiam aduentum. Ferunt enim Geminiano petente ſuppliciter, Deum Athilæ oculos ſic præſtinxiſſe, ut Mutina tranſiens, quo loci eſſet, ignoraret. Ab creatione autem Seueri in Archiepiſcopum, ad Athilæ aduētum in Italiam, quē fuiſſe ferunt ad annum domini CCCCL, interceſſerunt anni CLXXIII. & totidem annos in Archiepiſcopatu Seuerus uixiſſet; quod tamen nullis monumentis eſt traditum; neque ſi rationem resq. geſtas conſideremus, cōſtare ullo modo poteſt: nam interceſſerunt plures Archiepiſcopi, & cum Athila per Italiam uagabatur, Ioannes præerat Rauennæ Antiſtes, uti ex omnium hiſtoriographorum ſententia uidebimus; quem tamen Ioannem Seuerus nullus eſt inſecutus. Verum, ut eo redeamus, unde diuertimus, cum Seueri Archiepiſcopi Innocentia filia mortua eſſet, & in matris monumento ſepulturæ tradere uirginem Seuerus conſtituiſſet, patefacto ſepulcro, cum Vincentiæ uxoris cadauer, per illud ſparſum, non relinqueret filiæ locum, Seuerus ad uxorem uerſus, Quid, inquit, moleſta eſſe pergis? onus tuum ſuſcipe, neq. uelis eſſe pertinax. Ad cuius uocem, omnibus, qui aderant, ſtupentibus, ingenti prodigio, cadauer uxoris ſeſe colligens, filiæ locum fecit. Ipſe tandem ſenio confectus, cum de certo die, quo eſſet ex corpore in cœlum migraturus, diuinitus certior factus fuiſſet, peractis ex more ſacris, conuocatisq. omnibus ſacerdotibus & uniuerſis Rauennatibus, apud eos concionatus eſt, grauiſſime diſputans de cæleſti illa felicitate; hortansq. omnes ne explerentur fallacibus bonis, & celeriter interituris; Iuſtitiam & pietatem colerent, & ſolida illa & uera atq. æterna bona conſectantes, ſeſeipſos plene ac perfecte, quoad eius fieri poſſet,

excitarent. Fugerent voluptates corporis & ſenſuum, quibus dulci illo quidem, ſed peſtifero ſomno conſopitur animus, & noctem luci anteponit: Nullis rerum aduerſarum procellis deiicerentur; futurum enim uti poſt maximas ærumnas & labores exhauſtos, tranquillum & quietum ſpiritum ducant: neque etiam grauius commoueantur dum in hac uita fragili miſeraq. improborum res ſecundas, & hominibus cum fide iuſtitiaq. uitam colentibus calamitates intuentur; nam pios tandem, exitus proſperos conſequi; impios uero ex illuſtri & florenti rerum ſtatu in maximas miſerias, & illas quidem perpetuas, præcipitari. Petere tandem ab omnibus uti ſui memoriam in animis integram conſeruarent, perinde ac amantiſſimi patris; iam enim inſtare mortis diem, existimarent, illos ab ſe unice ſemper dilectos, in oculisq. geſtatos. Collacrymant, qui aderant omnes; ſeſeq. paratos eſſe Antiſtitis ſui memoriam perpetuò in animis conſeruare, efficereq. quæ præceperat omnia, pro uirili, conclamant. Laudata Rauennatum uoluntate, ueſtibus ſacris adhuc indutus, ad ſepulcrum proficiſcitur, ibique uxori & filiæ medius, flexis genibus, manibusq. & oculis in cælum ſubductis, tamquam preces Deo ſuppliciter fundens, animam, ſumma uultus hilaritate Kal. Febr. exhalauit. Sepultus eſt in Claſſe opido, haud procul a regione, quam ſalutarem uocabant; quo loco a Petro Seniore Rauennatum Archiepiſcopo inſequentibus temporibus eius nomini erectum templum eſt, cum multa prodigia ad uiri ſancti tumulum aſſidue ſuccederent. Quamquam circiter annum domini octingenteſimum & vigeſimum quartum ab Othgario Maguntino Antiſtite, importata Maguntiam fuerunt Seueri, Vincentiæ uxoris, & Innocentiæ filiæ cadauera, collocataq. in Horſordienſi templo. Moritur Seuerus paulo poſt, quàm Imperium ad Conſtantinum ſecundum, Conſtantem, & Conſtantium fratres, Conſtantini Magni filios, deuenerat; qui de Imperio inter ſe dimicantes, omnes occumbunt. Interea

Liberius

Liberius ſecundus in Archiepiſcopatu Rauennati Seuero ſuffectus eſt; non quidem per columbam cælitus demiſſam, quod adlectionis genus iam diximus in Seuero deſiiſſe, ſed ſacerdotum populiq.conſenſu.Sunt tamē qui poſt Seuerum, Agapitum alium Archiepiſcopum conſtituant, huncq.aiunt Concilio Romano, a Iulio primo Pont. Max. celebrato, ſimul cum Benedicto Aquileienſi, Ruſo Carthaginenſi, Iulio Mediolanenſi, Luciano Mauritanorum Antiſtitibus, & reliquis aliis CXVI. Epiſcopis interſuiſſe. Alii hunc Agapitum, poſt Liberium ponunt; ſed quocumq. loco collocetur, conſtat, & eo interſuiſſe Concilio, & parum admodum in Archiepiſcopatu uixiſſe, quemadmodum & Liberius, qui optime de Eccleſia Rauennati meritus, muneribusq.perſunctus, quæ ad egregium Antiſtitem ſpectare uidentur, cum deceſſiſſet prid. Id. Quintil. Sepultus in D. Petri ac Pauli Apoſtolorum templo, Probum ſucceſſorem accepit, ſenem omni uirtutum genere cumulatiſſimum. Romanus Pontifex erat adhuc Iulius, in exilium ab Conſtantio, qui fauebat Arianis, miſſus; quo non multo poſt mortuo, ſufficitur Liberius Romanus; qui cum acriter Arianos inſectaretur, Conſtantius, Arimini; quæ nobiliſſima eſt Aemyliæ ciuitas, Romanorum, poſt eiectos Gallos, colonia; Concilium indixit; cui præfuit Taurus, Conſtantii Legatus; interfuiſſeq. D.Hieronymum Strydonenſem, uirum uti eximiæ ſanctitatis atq. doctrinæ, ita numquam ſatis laudatum, plerique ferunt. In eo Concilio cum pleraque fuiſſet decreta, quæ contra religionem Chriſtianam, pro Arianis facere uidebantur, neque ob id probare Liberius ſummus Pontifex acta uellet, Roma eſt eiectus. In eius locum ſacris iniati omnes, Felicem uirum probum deligunt, qui habito XXXVIII. Epiſcoporum Concilio, damnataq. Arianorum ſententia, paulo poſt trucidatus eſt. Reuocatus interea ab exilio Liberius fuerat ab Conſtantio, Valentis & Vrſatii hortatu, qui Arianæ factionis proceres habebantur: ab ea reuocatione, Liberius cum A-

rianis ſentire uiſus eſt. Rauennæ ſub id tẽpus Probus Archie-piſcopus deceſſit prid. Non. Mart. ſepulturæq. traditus in monumento Liberii. Florentius ſucceſſit per idem fere tempus, quo Iulianus Cæſar, ſolus poſt Conſtantium, regno potitus, acriter Chriſtianos oppugnans, edixit, ut ne quis eorum artes liberales publice profiteretur. Cui mortuo ſucceſſit Iouinianus Chriſtianis amicus; poſt quem Valentinianus cum fratre Valente, Chriſtianus optimus, Cæſar factus eſt. Iamq. Romæ, Liberio Pontifici, Damaſus Hiſpanus fuerat ſubrogatus, qui delectatus ocio literario, omnium ſuperiorum Pontificum acta, libro, quem miſit ad D. Hieronymum, eloquentiſſime conſcripſit. Ad Florentium quoque Rauennatum Archiepiſcopum literas dedit, quibus petebat, aliquid reliquiarum ex uirorum ſanctorum cadaueribus, quos Rauennæ innumerabiles, via præſertim Laurentina, trucidatos ob Chriſtum nouerat, ad ſe transmitti. Quod & fecit Florentius; easq. ab Damaſo honeſto loco ſumma veneratione poſitas, & carmine celebratas, ſatis conſtat: quod feciſſe etiam de Petri & Pauli ſanctis cadaueribus non ignoramus. Florentius cum Rauennatem Eccleſiam pie adminiſtrauiſſet, Damaſi Pontificatu, Flauiis Valentiniano, Valente, & Gratiano Imperantibus, ex hominum vita migrauit XVI. Kal. Decembr. Sepultus in D. Petronillæ templo, quod non longe aberat ab Diuorum Petri & Pauli. Eius tumulo ſic eſt inſcriptum: Liberius, Florentius; Florentio in Archiepiſcopatu Rauennati, Liberius tertius datus eſt ſucceſſor, quem pleriq. Liuerium, ſeu Oliuerium appellant: Summa uir fuit ſanctitate; aureum orationis flumen fundens, cum apud populum concionaretur. Hoc tempore Fotinus & Apollinaris hæretici innotuerunt; complures ex Burgundionibus nomen militiæ Chriſtianæ dederunt. Anno autem undecimo poſtquam Valentinianus cœperat imperare, bellum in Sarmatas parans, qui ſe per Pannoniam diffuderant, apud Brigittonem oppidum, uti a Paulo Oroſio ſcribitur, Apoplexia correptus,

reptus, interiit, cuius mortem miror pleroſque ſcriptores Rauennatum Antiſtitum, aſſerere prope Rauennam contigiſſe, extra portam Artenectorum, ab ſtadio Tabulæ haud procul; iuxta campum Coriandri; eiusq. funeri Liberium Archiepiſcop uminterfuiſſe. Hæc enim, ex omnium hiſtoriographorum ſententia cum falſa ſint, non eſt quod longiori oratione reiiciamus. Nam ille Valentinianus, qui iuxta Rauennā graue accepit uulnus, non Auguſtus, ſed patricius Rauennas fuit, & Pentapolis præſes: maximusq. ea perturbatione tumultus inter Rauennates eſt excitatus, & plurimis uulnera inflicta eo loco, cui Puteus benedictus tunc nomen erat. Dum autem Rauennam adduceretur, exhalauit animam inter ſuorum manus, eiusq. funeri Liberius Archiepiſcopus, quem ſupra memorauimus, & alii Oliuerium appellant, interfuit. Corpus terræ redditum, in cęnobio D. Pollionis martyris in regione portæ nouæ, ubi Diuorum Apoſtolorum baſilicam cernimus, iuxta quam D. Pullionis ædes extabat. Huic Valentiniano Patricio Felix ſucceſſit, qui & ipſe Exuperantii Archiepiſcopi tempore, a ſuis municipibus Rauennatibus e medio ſublatus eſt. Verū, ne ab inſtituto diſcedamus ordine, Poſt Cæſarem Valentinianum Gratianus filius Occidentis Imperio præfuit; Valens, Orienti; qui per legatos innumerabiles trucidauit Chriſtianos, qui ſe in Aegypti uaſtas ſolitudines, Deo ſeruientes, coniecerant. Gratianus paulò poſt, miſere a Barbaris oppugnatus, Theodoſium Hiſpanum in Imperium adſciuit; atque id non multo poſt, quàm Rauennatum Archiepiſcopus, Liberius, uita decedens, Tert. Kal. Ian. in D. Pullionis, quod ſuo tempore fuerat exædificatum, ſepulturæ locum habuit. Illi ſubrogatur Vrſus, cuius religio ac feruens ſtudium æternæ memoriæ commēdatum eſt: nam magnifico animo templi illius, quod adhuc extat, ædificationem aggreſſus, ut reliqua taceam ſancti optimiq. paſtoris munera, ſucceſſoribus ſuis Archiepiſcopatus certam ſedem reliquit. Vrſianum templum ab hoc Vrſo conditore

appellamus, in Herculana regione; haud procul a Poſterula, quam Vincilionis ab Vincilio ædificatore uocant; quadruplici ordine columnarum ex marmore præclaro conditum. Eius parietes ferunt gemmis, nouo eximiæ animi pietatis exemplo, ornatos. Quorum alteram partem Euſerium & Paulum, alreram Satium ac Stephanum viros artificesq. egregios admirabilibus animalium & hominum imaginibus pinxiſſe conſtans fama eſt. Ei templo Α'γίας Α'ναςάσιος nomen ab ipſo, ut puto, dedicationis die, qui fuit Id. April. cum Chriſti reuocatio ad uitam celebraretur, anno domini
AN. CCCLXXXIIII. CCCLXXXIIII. eſt impoſitum. Non me præterit pleroſq. ſcribere, hunc Vrſum, templi ædificatorem non fuiſſe, ſed inſtauratorem; anteque Rauennatem Eccleſiam ἀνάςασιν uocatam, quòd dogma Niceni Concilii, iam fere emortuum, ibi primum reuixerit; perpetuo integra fide deinceps ab Rauennatibus conſeruatum: Vel quòd ob merita uirorum ſanctorum Eccleſiæ Rauennatis, plurimi iam mortui ad uitam redierint. Vtcumq. ſit, illud conſtat, hoc ἀναςάσιος nomine tres tantum Eccleſias inſigniri, Lateranenſem, Rauennatem, ac Hieroſolymitanam, ſic ut dignitatis id potius ac dedicationis, quàm meriti nomen eſſe uideatur. Sed ut ad hiſtoriam redeamus, per hæc tempora Theodoſius Cæſar Arcadium filium natu maiorem in Imperium adſciuit. Duas enim habuit uxores; ex priore, Placida, Arcadium & Honorium ſuſtulit; ex poſteriore, Galla, Valentiniani maioris filia, Placidiam, quam de matris nomine, ac prioris vxoris, Gallam Placidiam poſtea appellarunt: quamquam ego ex nonnullorum uirorum doctorum ſententia putauerim rectius fortaſſe Placidillam, blanda uoce, ut ab Placida maiore differret, uocatam; quod ipſis Cæſaribus non inſuetum fuiſſe cõſtat. Sub id tempus, Vrſus cum Rauennati Eccleſiæ iam uigeſimum circiter annum præeſſet, multiſq. urbem ædificiis auxiſſet, ipſo die reſurrectionis domini noſtri feſto, quo die templum, ab ſe ædificatum, dedicauerat, uitam cum mor-

te commutauit; Deo uiri ſancti religioni pietatiq. dante, ut, quod myſterium maxime fuerat ueneratus, in ipſius celebratione in cælum euolaret.. Aliquorum eſt ſententia, Vrſum hunc Siculum fuiſſe, uiri principis filium, cuius cauſa, iure hæreditario, Eccleſiæ Rauennati, id patrimonii; ſic enim appellant; obuenerit, quod ibi hæc Eccleſia habebat; & de quo inferius Exuperantii Archiepiſcopatu, atque item aliorum dicemus; meminitq. lib. IX. cap. IIII. in Regiſtro Gregorius Magnus, qui ad Alexandrinum Præfectum ſcribens, Ioannem illi cōmendat, Rauennatis eccleſiæ Diaconum, quem Marinianus Rauennas Archiepiſcopus illuc ad patrimonium eccleſiæ Rauennatis regendum, adminiſtrandumq. miſerat. Alterum quoque ibidem erat Romanæ Eccleſiæ patrimonium; quemadmodum ex eodem Regiſtro, lib. I. cap. II. litteris ad Iuſtinum Siciliæ Præfectum ſcriptis, colligere, difficile non eſt. Ad hunc Vrſum Archiepiſcopum, Baſſianus Syracuſanus, eius affinis, Romæ cęlitus monitus, aufugit: cum enim eum decēnem pater, ut inſtrueretur ſtudiis liberalibus, Romam miſiſſet, ipſe uero, Gordiano ſacerdote inſtituente, Chriſtianus eſſet factus, Sergius pater, qui Deos impios uenerabatur, re accepta, uehementer commotus, legatos miſit, qui aut captum ad ſe adducerent, aut, ſi aliter fieri non poſſet, interficerent. Itaque Baſſianus Rauennam ſe, ad Vrſum Archiepiſcopum, affinem ſuum, contulit. Cum uero iam Rauenna quindecim paſſuum millia abeſſet, quo loco eſt Phycocle, urbs uetuſta, ceruam cum duobus catulis, quam uenatores fuerant perſecuti, conſpicatus, naturali commotus miſericordia, ad ſe, in nomine Domini, accedere eam iuſſit. quamobrem Cerua, ad pedes iuuenis ſancti prouoluta, eos lingebat: aduenientibus autem interea uenatoribus, & aſſidue Ceruam præberi ſibi flagitantibus, cum eorum unus, uiro ſancto negante, ac Ceruam pro uirili tuente, in eum irruens, abſtrahere Ceruam conaretur, eumq. impelleret, repente a Dæmone ictus, cæcusq. factus, parum

omnino

omnino abfuit,quin animam exhalaret. Ceteri ob id ſibi me tuentes, ad pedes iuuenis ſancti proiecti, ueniam poſtulabant. Verum eos Baſſianus oratione benigna conſolatus, Deumq. pro eo, precatus, quem Dæmon arripuerat, cacodæmone abire iuſſo, ſtatim incolumem ſociis illum reſtituit. Cerua latibula ſua repetente. Ob hoc miraculũ, vrbem Phycoclem, appellatam deinde Ceruiam ferunt. Vrſus benigne atq; amanter Baſſianum complexus, eo ſic, ut deliteſceret, obſecrante, in templo ſatis exiguo & ignobili D. Apollinaris in Claſſe illum conſtituit. Vbi maiores quotidie progreſſus in uia Domini faciens, enituit uel eo maxime prodigio, cum mandauit Cæſar Bythimnium, urbis Rauennæ iudicem, maieſtatis reum, capite multari. Baſſiani enim precibus apud Deum factum eſt, ut carnifice ictum in ceruicem Bythimnii intendente, ex eius manibus ſecuris, non ſemel modo, uerum bis ac ter, deſiluerit. Quamobrem territus Præſes, ſaluum abire Bythimnium atque integrum uoluit. Tandem vero Baſſianus ab Exuperantio Rauennatum Archiepiſcopo, ſiue ab hoc Vrſo, ut alii arbitrantur, Laudis Pompeiæ Epiſcopus factus, XIIII. Kal. Febr, ad Chriſtum migrauit. Plerique exiſtimant, Vrſum, ædem Vrſianam ædificaſſe de fructibus patrimonii Siculi, atque ab eo die, Diuos Siculos Rauennæ in honore plurimum habitos: nam & Diuis Agathæ ac Luciæ, Siculis Virginibus, martyribusq. templum dicatum eſt, & D. Eupli Catinenſis martyris dies feſtus agi ſolennis conſueuerat, eiusq. adhuc geſta in Eccleſiæ Rauennatis libris, accurate ſcripta, habentur. Cuius non omnino diſſimilis euentus non multis abhinc annis Romæ contigit Diomedi Carafæ Cardinali Ariani uiro nobiliſſimo ſummaq. doctrina exculto. Is cum D. Martini in Exquiliis ædem ingenti pietate inſtauraſſet, ductus etiam loci amœnitate ac ſolitudine, quæ certe ibi eſt non iniucunda; in qua & nos multa ex his conſcripſimus; cum D. Stephanum peculiarem patronum coleret, araque illi dicata in eo templo, id declaraſſet, non

multo

multo poſt febre incenſus obiit. Cum autem ageret extremum ſpiritum, & Ioannes Baptiſta Rubeus, eius Carmelitanorum conuentui ab Paulo Tertio Pont. Max. præfectus; quem Cardinalis unicè diligebat; ſupplicationes, quas appellant Græci Letanias; pronuncians, Diuum Stephanum bis ſupplex inuocaſſet, quòd præcipuam noſſet Diomedis in eum animi pietatem; dum tertiò adhuc illum inuocaret; Cardinalis in Rubei oculos intuens ac ſubridens, ſumma hilaritate animam exhalauit: non diſpari, ut diximus, pietatis euentu, ab Vrſo Archiepiſcopo; qui non ſine Rauennatis populi multis lacrymis, in Vrſiana ab ſe extructa æde ſepultus eſt, ſub Porphyretica rota; cui innititur, cum rem diuinam facit, Antiſtes; ante illam molem bracteato argento incruſtatam, quam Victor Rauennatum Antiſtes, uti narrabimus, extruxit. Huius imago in teſtudine templi Diui Apollinaris in Claſſe cõſpicitur, muſiuo opere picta. Cadauer inſequentibus temporibus, in ſuperiorem cadauerum ſanctorum aram, importatum creditur; Cum enim anno a partu Virginis MDXVII. eius oſſa diligenter ſub eo porphyrite lapide perquirerentur, inuenta non ſunt. Illi ſubrogatum Petrum Antiſtitem; Agnellus, quique eum ad uerbum ferè deſcripſit, Ferrettus, falſo putant; quòd rerum geſtarum ordinem minus; ut uidetur, animaduerterint. Nam debetur Exuperantio hic locus; qui nihil diſſimulanter, nihil ex occulto agens; ſincerum, ſimplicem, & apertum animum geſſit; & præſidio diuino ſeptus, uitam traduxit placide, tranquille, leniterq. Opidum Argentæ, quod ante id tempus ultra Padum erat, eo loci, quo nunc templum uetuſtiſſimum Diuo Georgio dicatum uiſitur, ab eo exædificatum eſt. Ita autem uocatum plerique ferunt, ab Argenti penſione, quam opidi incolæ Rauennati Archiepiſcopo quotannis perſoluere tenebantur: quod ad hanc diem, cum ex ipſius Eccleſię ſit iuribus, ſeruatur. Tametſi Blondus eo nomine appellatum ſcribat, quòd Archiepiſcopi Rauennates tribus ſibi ſub-

iectis Eccleſiis, quas præcipuas tunc habebant, trium metallorum nomina, quæ maxime nobilia uidebantur eſſe, impoſuerint. Quapropter Aureolum, quod opidum eſt in amœniſſimo Foroliuienſi colle, ab auro; Argentam ab argento; & Ferrariam à ferro uocatam. Huius tempore Gemellus D. Agneti in regione Herculana templum extruxit; quod ſacrauit Maximianus Tertio Id. Octobris. Hoc ferunt multis poſtea muneribus ab Gemello ditatum; Siciliamq. tunc Rauennati Eccleſiæ ſubiectam; & eius Præfectum pro Archiepiſcopo Rauennati, Gemellum fuiſſe; a quo etiam D. Agathæ martyris templum, ſuperioribus annis ædificari cœptum, huius Archiepiſcopi tempore abſoluitur. Interea Theodoſio uita functo, Arcadius & Honorius filii in Imperium ſucceſſerant; & Alaricus Viſigothorum Rex, ex nobili Balthorum familia in Italiam deſcendens, inter Rauennam & Claſſenſe opidum, ad Candianum, omnia diripiens ac uaſtans, caſtra locat. Stilicho, qui cum tutor eſſet Honorii, Imperium tamen affectabat, Byzantio cum copiis Cæſarianis diſcedens; cum antea milites complures Rauennatibus miſiſſet, per Aquileienſem agrum & Euganeos in Italiam, cum omnibus copiis, eo peruenit, quo nunc Ferraria eſt. Quibus acceptis Alaricus, caſtris ab Candiano motis, Polentiam, qui uicus eſt millia paſſuum uiginti Rauenna diſtans, ſe recipit. Stilicho perinde ac rei bellicæ peritiſſimus, non ſine maximo ſtudio Rauennam eſt ingreſſus; indeq. ſæpius erumpens, facto impetu clades Alarico plures intulerat; omninoque eum perdidiſſet, niſi conſulto bellum male gerens, ut diutius gereret, illud in annum iam tertium protraxiſſet. Alaricus maligno animo Stiliconis cognito, per literas ab Honorio, in Galliis bellum gerente, petiit, ut ab eo ſibi locus in Gallia daretur, iis locis, in quos Sueui, Alani, & Burgundiones, Vandalis ducibus, irrupturi propediem uidebantur: exponitq. quid de animo Stiliconis coniecerat. Re perſpecta Honorius, compoſita ſtatim, & potuit, & pacata Gallia,

Romam reuertitur; ibi pacem init cum Alarico ex Senatus ſententia, decerniturq. ut excedenti Alarico Italia certa die, ſedes in Galliis daretur. Stilicho indignatus, cum ſimularet rem ab ſe probari, Saulo imperat, uiro Hæbreo, cui ſummam rerum in caſtris mandauerat, uti ab omnibus rebus, tum ob pacem, tum ob diei religionem imparatos Gothos, ipſo die feſto reſurrectionis Chriſti, magna manu adoriatur. Iudæus, Stilichone paulo poſt Romam profecto, impetum, uti conſtitutum erat, in Gothos facit. Qui omnes, & præſertim Alaricus, ignari, quid rerum eſſet, primum cunctari; mox armatum hoſtem conſpicati, petere abſtineant eo die, ob religionem, prœlio; poſtridie manus, ut uellent, conſerturi. At Iudæus magis inſtare, Gothosq. non arma capientes, ſed cœlum paſſis manibus intuentes, cœlitusq. opem ſibi ferri, in tam ſancti myſterii celebratione, poſtulantes, interficere, ac miſerabiliter uulnerare. Alaricus ubi acrius rem agi in horam uidet, religioni ſatis eſſe factum prædicans, hortatusq. ſuos, uti ſe ſtrenue ſequerentur; primus cum globo militum in hoſtes fertur, acriterq. pugnans, Romanos tandem profligauit. Quamobrem profectionis in Galliam conſilio mutato, ſe totum in Stilichonem uertit. Petiit tum Stilicho auxiliares ſibi copias ab Honorio tranſmitti, qui de uniuerſa re certior factus, Duces miſit, a quibus Stilicho & Eucherius filius, cui Imperiũ conflare ſtudebat, Rauennæ; licet alii Romæ aſſerant; trucidati ſunt. Verum ob id nihil ab Gothis moræ eſt interpoſitum, quin liberius Italiam omnem populati, Romam ſe reciperent. Erat Pontifex eo tempore Innocentius, qui poſt Damaſum, Siricio & Anaſtaſio ſucceſſerat. Quo loco Platinam mirari ſubit, quòd Zozimi Pontificatu, non Innocentii, Romam ab Alarico captam direptamq. crediderit. Innocentius, uti Paulus Oroſius eſt auctor, tum ob familiaritatem, quæ ſibi cum Exuperantio Rauennatum Antiſtite intercedebat; tum ut Honorium inuiſeret, qui Rauennæ commorabatur, omnium, quæ tunc in

Italia eſſent, urbium, poſt Romam, nobiliſſimæ; Rauennæ erat; quapropter Romanum excidium multo minore periculo atq. dolore abſens audiuit, quàm præſens conſpexiſſet. Nam Barbarus poſt diuturnam obſidionem, Roma potitus eſt, eamq. deprædatus: ſacris tamen Apoſtolorum ædibus atq.
AN. CCCC. XII. uaſis illæſis anno domini CCCCXII. kal. April. anno poſtquã regnare cœperat, quincto; ab urbe condita MCLXIIII. Hicq. Galla Placidia capitur, Theodoſii, ut diximus filia; quam tertio poſt die Gothi, Roma egredientes, ſecum deducunt. Scribit tamen Pigna, in Hiſtoria Principum Eſtenſium ſua, Honorium cum Vandalis & Gothis pace facta, in Galliam eos aduerſus Francos direxiſſe: ſed cum Alani cum Vandalis eſſent coniuncti, ſuperatis Pireneis, Hiſpaniam omnem breui ſubegere; Romanis id ægre admodum ferentibus, qui perpetuo cum Hiſpanis coniuncti aut legibus aut uoluntate fuerant. Adeò autem commoti ſunt Romani, & Honorium, qui quodammodo eius cladis ac pæne ſeruitutis Hiſpanæ, cauſa fuiſſe uidebatur, tanto habere odio cœperunt, ut Attalum Cæſarem ſtatim factum, illi obiecerint. Quæ iniuria; licet intra paucos dies Attalus fuerit de Imperio deiectus, adeò tamen Honorii animum exulcerauit, ut urbe Roma; ſede Imperii Occidentalis priuata, Rauennam, illam tranſtulerit. Verum neque hac ſignificatione contentus, quo melius iracundiæ acerbitatem leniret, ſuis uiribus diffiſus, reuocauit in Italiam Alaricum Gothorum Regem, & Romanæ direptioni aditum parauit. Itaque recta Gothi Romam progreſſi, eam captam miſere depopulantur; neque etiam ipſi Honorio parcentes; ſiquidem Placidiam ibi ſororem, uti docuimus, capiunt. Rauennæ inter tot perturbationes, Honorius, uti memorauimus, commorabatur; adeo quietus & nihil cogitans, ut cum ex improuiſo nunciatum eſſet, Romam captam, ipſe urbem memoria non tenens, cuius erat Cæſar, dictum de gallo gallinaceo putauerit, cognomento Romam appellatum, ex iis uno, quibus eo tempore ad pu-

gnæ

gnæ ſpectaculum utebantur : adeoq. repente obiiſſe illum,
uehementer miratus eſt, quem paulo ante acriter pugnare
cum aliis Gallis gallinaceis conſpexerat. Alaricus interea mor
bo correptus apud Coſentiam anno uixdum circum acto,
interiit. Cui ſufficitur Ataulſus ex eadem, qua Alaricus, Bal-
thorum familia. Qui Gallam Placidiam, nuptiis apud Fo-
rum Cornelii ſumma pompa celebratis, uxorem duxit. Hic
cum ſolo æquare Romam decreuiſſet, Placidiæ uxoris uer-
bis emollitus, ab eo facinore abſtinuit, pacemq. cum Ho-
norio fecit. Iam enim Byzantii Arcadius diem obierat; Theo
doſiusq. iunior, filius, ſucceſſerat. Quietis igitur Viſigothis,
Honorius, qui Rauennæ erat, opportunum ratus Tyrannos
euertere, Imperatorem exercitui propoſuit Conſtantium co
mitem, Romanum patricium, qui Conſtantinum in Galliis
interfecit. Sub id tempus, Exuperantius Archiepiſcopus,
Zozimi Pontificatu, qui Innocentio ſucceſſerat, Tert. Kal.
Iun. deceſſit : ſepultus eſt in D. Agnetis, ſub Porphyrite la-
pide ante aram maximam. Inſequentibus temporibus in
medio eo templo, ſub ara illi dicata, in monumento ex mar
more cum uiſeretur, noſtra ætate, ara ſolo æquata, ſiniſtror-
ſum ingredientibus, ſepulcrum eſt collocatum. In eius lo-
cum Ioannes, primus hoc nomine, ſubrogatur iiſdem fere
diebus, quibus Bonifacius Romæ, Zozimo mortuo, ſum-
mum Pontificatum adeptus eſt. Hunc Archiepiſcopum ea
ſanctitate fuiſſe ferunt, ut, quòd cœlites uentitare ad eum ſa
miliariter conſueſſent, ad hæc uſq. tempora, Ioannes qui ui
dit Angelum uocetur; tuncq. Græca uoce Αγγελόπτην appel-
latum. Hoc interim ſpatio cum Vallias, Viſigothorum Rex,
poſt Ataulſum Placidiæ maritum & Sigericum, ab ipſiſmet
Gothis trucidatos, delectus fuiſſet, pacem cum Honorio
confirmauit, reſtituta Placidia; quæ, iubente Honorio, Con
ſtantio nupſit, claro, ut diximus, uiro. & ne omnino præ-
ter dignitatem nupſiſſe ſoror uideretur, Conſtantium mox,
Rauennæ, Cæſarem & conſortem Imperii ſimul fecit : ex

quibus nuptiis, Rauennæ, ut Pomponius Lætus lib.II.hiſt. Rom.tradit, Quincto Non. Quinctil. natus puer eſt Valentinianus, Moma & Plinta Coss. Sunt tamen, qui ſexto nonas natum ſcribant, Momamq. conſulem Monaxium appellent: id contigit extremo anno Pontificatus Zozimi, Græci, extinctis iam undique in Galliis Hiſpaniisq. & Libya ſurgentibus Tyrannis, Vallia ac Viſigothis Conſtantio opem ferentibus. Sub id tempus Attalus, quem iam Honorius, Imperium occupantem & captum, obtruncata manu in Lyparim Inſulam relegarat, denuoq. noua moliebatur, ab Romanis uinctus Rauennam deducitur ad Honorium. Illi læua manus, quæ una reliqua fuerat, diſſecta, Conſtantii iuſſu; mox Byzantium pro ludibrio miſſus. Honorius Conſtantium in concione laudauit, & quòd Tyrannos tanta uirtute ſuſtuliſſet, & quòd Barbarorum ingentem uim, fame atq. armis tentatam, domuiſſet. Acceſſerunt ad hæc, laudes etiam Placidiæ, quæ Barbarum Regem, cui nupſerat, tempeſtiue molliterque tractando, Italiam calamitoſiſſimo bello liberaſſet. Inde multa cum eo de ſumma rerum locutus, Romam petiit: Conſtantius, Rauennæ, ad Hiſpanienſe bellum, quod in animo agitabat, neceſſaria paraturus, ſubſedit. Ceterum immatura morte, ipſo in medio belli apparatu, Conſtantius ſeptimo menſe poſtquam Cæſar fuerat appellatus, moritur. Ab eo die Placidia; quam ob cauſam, incertum eſt; ſcribit tamen Caſſiodorus, ob ſuſpicionem incitatorum hoſtium; ab Honorio fratre uexari, maleq. haberi cœpit; quamobrem ipſa ad Theodoſium, Arcadii fratris filium, qui Byzantii imperabat, ſeſe cum filiis recepit. Honorius, nobilitate urbis Rauennæ ductus, cum in ea commorari, pulſa Placidia, cogitaret, domum ſibi extruendam Lauritio mandauit, uiro non minus nobilitate, quàm religione præſtanti, quiq. ſibi perſamiliaris a cubiculo operam nauabat. Lauritius Rauennam profectus, in Cæſarea, quæ; uti diximus; inter Claſſem ac Rauennam ſita erat, urbs ſane egregia,

gia, de qua pauca omnino leguntur, D. Laurentio martyri templum, Opilio ingenioſiſſimo Architecto deſignante ac præſcribente, exædificauit: quod quatuor annorum & menſium ſex ſpatio abſolutum eſt: ſacratum uero ab Ioanne Archiepiſcopo, Tertio Kal. Octobr. Theodoſio XI. & P. Valentiniano Coss. Lauritius interim Honorio refert, ſe, quod imperauerat, feciſſe. Cæſar, uidendæ inhabitandæq. urbis auidus, Rauennam ſtatim uenit; templumq. ingreſſus, cum illud de eodemmet Lauritio accepiſſet pro domo, quam ſibi magnificam imperauerat, conſtructum, ob intempeſtiuam; ut uidebatur; pietatem hominis, adeo commotus eſt, ut, diſtricto enſe, omnino Lauritium confodiſſet, niſi Honorio, Lauritium, ad aram D. Laurentio ſacram, confugientem, inſequenti, D. Laurentius fuiſſet uiſus, qui, manu capiti Lauritii impoſita, Honorium acriter reprehendit. Non ſum neſcius, pleroſq. ſcribere, Honorium, Romæ cum eſſet; id reſciuiſſe ab obtrectatoribus, qui inuidiam Lauritio conflare conabantur; Honoriumq. Rauennam profectum, ut opus uideret, præter omnem ſententiam, ædificationem probauiſſe. Vtcumq. ſit; ab eo tempore Lauritius ſummo in honore ab omnibus habitus, maximeq. Honorio carus fuit. Qui Lauritius anno ætatis ſexto & nonageſimo ſancte decedens, ſepelitur iuxta ab ſe ædificatum templum, in ſacello Diuorum Geruaſii & Protaſii. Sunt qui ædificationem huius templi, & prodigium, quod eſt in Lauritio conſecutum, initio Imperii Honorii, dum Placidia apud Gothos uiueret, fuiſſe putent; quibuſcum libentiſſime ſenſerim. Egregium hoc templum, ſuperioribus annis; duodecimus autem, ni fallor, agitur; demolitum fuit; Canonicis Portuenſibus, lapides & ornamenta, ad ædificationem noui templi, quod Rauennę extruunt, adhibentibus. Per idem tempus, Bonifacio Pont. Max. uita functo, Celeſtinus Campanus ſubrogatus fuerat: nec multo poſt Honorius moritur Romę; & Caſtinus Scytha, copiarum Honorianarum

Imperator,

Imperator, ab Romanis partes ſuas ſequentibus, Ioannem curauit Cæſarem eligi: quod & factum eſt; eiq. Italiæ multi populi, præſertimq. Rauennates, aſſenſi ſunt. Theodoſius quinctum iam annum Cæſar Auguſtus, uti Blondus ſcribit lib. II. Hiſt. audita Honorii morte, inſequenti anno menſe Septembri, & Placidiam amitam Valentiniani matrem Auguſtam nuncupauit, & Valentinianum Cæſarem declarauit, ipſius Placidiæ amitæ, ex Conſtantio, uti docuimus, filium Rauennę natum. Valentinianus Cæſar creatus, Eudoxiam Theodoſii Imperatoris filiam ſibi deſpondit, Occidentis Cæſarem Valentinianum declarauit, Placidiæ amitæ, ex Conſtantio, ut diximus, filium, Rauennæ natum. Placidia, Theodoſio iubente, cum Valentiniano & Iuſta Grata Honoria filiis, adhuc pueris, cumq. optimo exercitu, traiicere in Italiam parant. Iubet interea Theodoſius Ardaburem, Ducem ſtrenuiſſimum, mari, in Italiam, maiori, qua poſſet, copiarum multitudine, traiicere; antequàm Placidia ac pueri illuc peruenirent; curareq. Ioannem è medio tollendum. Ardabures Theodoſii imperata confeſtim facit. Sed in mari adeo ingenti iactatur tempeſtate, ut prætoria eius nauis, aberrans ex aliarum agmine, eo decurrerit, ubi facile ipſe captus, Tyrannoq. traditus, & uinctus ferro Rauennam deductus eſt. In eadem maris ſumma tempeſtate, cum parum abſuiſſet, quin colliſæ naues, in quibus cum Claſſi erant Placidia & Aſpar Ardaburis filius, mergerentur; Placidia uouit, ſi incolumis Italiam appuliſſet, D. Ioanni Euangeliſtæ templum Rauennæ. eoq. ab omnibus, hortante Placidia, in maxima deſperatione ſalutis, patrono apud Deum inuocato, ipſe D. Ioannes ingenti miraculo aduenit, ſuiq. præſentia conſolationem ac remedium nautis, gubernatoribusq. qui uim tempeſtatis amplius pati non poterant, adhibuit; locis temones aptans, funes componens, reficiensq. quicquid incommodi fuerat acceptum: continuoq. ſedata eſt increbeſcentis uenti, & maximos iam uoluentis fluctus, tempeſtas exaſpe-

exaſperatumq. fluctibus mare, quieuit. Quamobrem Italiæ oram cum fœliciſſime tenuiſſent, exceptus eſt Placidiæ aduentus ab omnibus ciuitatibus incredibili honore atq. amore, extra Rauennam; quòd Tyranni partes defenderet, & ibidem ipſe commoraretur. Verum Aſpar de capto patre certior factus, adeo nixus eſt, diligentemq. ac ſtrenuam operam nauauit, ut per paludes, quæ prope Rauennam erant, profectus, quarum traiectus nulla ratione poſſibilis credebatur, ingenti prodigio, ui urbem ingreſſus, nihil tale metuentem Tyrannum & ceperit & trucidauerit; ſi Freculpho Epiſcopo, Tom.II.lib.V.cap.VII. Procopio lib.IIII. Caſſiodoro lib. XXII. multiſq. præterea hiſtoriarum ſcriptoribus grauiſſimis aſſentimur. Patrem deinde liberauit ipſe; Placidia aduêniens de factionis proceribus ſupplicium ſumpſit; Voti autem nuncupati non immemor, admirabilis templi exædificationem aggreditur, cumq. Ioannem Archiepiſcopum ſumma ueneratione ſalutaſſet, omnemq. ſuam operam illi fuiſſet pollicita, deq. propenſa in eam ac Valentinianum filium uoluntate gratias maximas egiſſet, lucernamq. una cum ceroſtrato ex auro optimo pondo librarum ſeptem Rauennati Eccleſiæ dono tradidiſſet, propria imagine adiecta, cui circum ſcriptum erat, PARABO LVCERNAM CHRISTO MEO; mirabili arte; non deſerens, quæ ad Imperii adminiſtrationem facere uidebantur aduerſus Caſtinum noua molientem, apud pleraſq. Italiæ urbes, Ardabure cum copiis miſſo, hominem commiſſo prœlio ab Vercellis haud procul ſuperauit. deſeritur enim a ſuis Caſtinus, & Rauennam ad Valentinianum deducitur, iiſdem ferme diebus, quibus & Etius, qui Romæ fuerat captus; Caſtinus in exilium miſſus; Etius apud Valentinianum remanſit, quòd polliceretur, quos Hunnos ex Pannonia euocaſſet, facere ut inde ne diſcederent, cum adhuc caſtra non mouiſſent; quod & factum eſt. Hac ratione cum ſe Valentiniano purgauiſſet; nam antea, cum Honorius illum in Conſtantii, qui Placidiam uxorem

acceperat,

acceperat, locum ſuffeciſſet, in ſuſpicionem rei minus fideliter adminiſtratæ uenerat; eius conciliata ſibi beneuolentia, præficitur iis Galliç municipiis, quæ nec Gothi poſſiderent, nec Burgundiones. Valentinianus non multo poſt, eodem, quo in Italiam uenerat, anno, Romam uocatus, illuc ſe cum Galla Placidia matre contulit; ubi, ut Theodoſius optauerat, Auguſtus appellatur. Cum uero religione eſſent incenſi, non defuerunt Placidia ac Valentinianus; cui ab matre; Placidi prænomen adſcripſerant; quin inter tot ſecundæ fortunæ fœlices euentus, ſummaq. de Imperio negocia, loca ſancta Romæ, hominesq. ſanctitate ac innocentia uitæ inſignes, inuiſerent. Enitebant eo tempore duo ſacerdotes Antiocheni Romæ; Timotheus & Barbatianus. ad hos cum adiiſſent, ſolus Barbatianus uiuere inuentus in cimiterio Caliſti. Ibi cum Placidiæ puella acerbiſſimo oculorum dolore laboraret, uir ſanctus, dominæ precibus commotus, ubi Deum precatus eſt, uentrale, quod habebat, in aquam merſum, puellæ tradidit, iubetq. oculos ut extergat; quo facto, morbo ſoluta eſt. Nec multo poſt Calogenes, græcus adoleſcens, Valentianiani ſeruus, cum ſcalas deſcenderet, decidit; oſſibusq. confractis & pede comminuto, cum parum abeſſet a morte, ad uirum Dei importatus, ab eoq. ſigno crucis obſignatus, ſtatim conualuit. Iſidorus etiam cum ex pulmonis ulcere ad extremum laboraret, adductus ad Barbatianum, uir ſanctus, cum Deo ante preces, ut conſueuerat, fudiſſet, porrexit nonnihil citri, quod ſibi forte ad manus fuit; cuius eſu morbo liberatur. His, plurimisq. præterea prodigiis clarus, Rauennam ab Galla Placidia non multo poſt deducitur, quo ſe Valentinianus cum matre recepit. Ibi in ædificationem templi incumbens mater, Valentinianus filius, ut expugnaret Barbaros, qui Burgundiam omnem diripiebant, Gallionem Rauennatē, uti Sabellicus eſt auctor En. VIII. lib. primo, Ducem ſtrenuum, militari gloria florentiſſimum, in Gallias miſit. Hic educta ex Lutetia, ubi ſe in præſidio, iuſſu Valentiniani,

lentiniani, locauerat, tradita ſibi legione, ita fortiter atque egregiè ſe geſſit, ut inde coerciti Scotorum & Albienſium animi fuerint, maximumq. illud bellum, quod exardeſcere tum primum uidebatur, reſtinctum. Interea cum Bonifacii, Cæſarianarum copiarum in Africa ductoris, uires ita creuiſſent, ut facile prouinciam reſtituere Valentiniano repoſcenti, recuſaret, Gallionem Rauennatem è Britannia, & Mahertium, qui Rauennæ erat, Valentinianus magno cum exercitu aduerſus Bonifacium miſit; qui Gallio & Mahertius acies uix inſtruxerant, cum repentino Bonifacii aduentu cæſi fugatiq. ſunt. Ceterum Siſulpho egregio Duce aduenientе, Bonifacius tandem ſuperatus eſt, & in extremas oras Mauritaniæ coniectus. Ad hæc fœliciter geſta Valentinianus, animi grati in Rauennatem Eccleſiam ac Ioannem Archiepiſcopum ſignificationem præbiturus, maximum beneficium adiecit. Nam pallio ex lana, quo tunc uti ſoli Cæſares conſueuerant, uniuerſali & perpetua omnium deinde qui ſuccederent Archiepiſcoporum prærogatiua, Ioannem donauit; atq. uti meminit Blondus lib. II. Hiſt. Rauennati Archiepiſcopatui duodecim Epiſcopos ſubiecit; tametſi non deſint, e quibus eſt ſuis in Enneadibus, Sabellicus; qui quatuordecim dicant; ii autem ſunt, Arimini, Cæſenæ, Fori Liuii, Fori Pompilii, Fauentiæ, Fori Cornelii, Britonorii, Bononiæ, Mutinæ, Regii Lepidi, Parmæ, & Placentiæ; Eccleſiamq. ipſam Rauennatem infinitis propemodum muneribus exornauit. Quæ confirmaſſe omnia rataq. habuiſſe Honorium Tertium Pont. Max. literis Symeoni Archiepiſcopo datis, ſatis conſtat. Atq. hinc duxit ortum inſolens altercatio illa de principatu Rauennatum Antiſtitum, Romano Maximoq. & ſummo Pontifici, Chriſti in terris Vicario, adæquari temere poſtulantium. Mœnia quoq. urbis ab Cl. Cæſare erecta, uti ſcribit Agnellus & inſtaurauit, & ampliauit; Rauennam etiam, poſt Romam, caput Italiæ conſtituit; ſi Agnello grauiſſime Rauennatium Antiſtitum uitas ſcribenti, aſſentimur. Haud

ita multos poſt dies, Ioannes Archiepiſcopus, dum in D. Agathæ ſacra faceret, pronunciato ad populum Euangelio, cum diuinam hoſtiam ſigno crucis obſignaſſet, repente illi Angelus ex altera parte aræ adſtitit; cumq. expletis myſteriis, ſanctiſſimum Chriſti corpus accepiſſet, uolens urnam ſacram, in qua ſanguis erat, de more adminiſter porrigere, præripuit Angelus, Ioanniq. præbuit. Id omnibus ea ratione innotuit, quod urnam uiderint ſponte eleuatam ex ara. Non multo poſt, cum mortis diem ſibi imminere diuinitus cognouiſſet, eneruato inedia ac precationibus corpore, omnibus compoſitis, ex hac uita migrauit Nonis Quinctil. non ut alii putant, & quidem falſo, vndecimo Kal. Decembr. id enim eſt Ioanni Archiepiſcopo, qui in ſolitudinem Arretinam ſe abdidit, adſcribendum. Sepultus eſt in D. Agathæ, ſecus aram ubi Angelum conſpexerat. Eius imago uidebatur in eiuſdem templi teſtudine, atq. etiam Vrſiani. Hoc tempore celebratum eſt apud Epheſum Concilium aduerſus Neſtorium & Pelagianos, in quo ducenti Epiſcopi interfuere. Omittendum hoc loco minime putauerim, quod de Ioanne Rauennatum Antiſtite ſcribitur. qui tamen cum alius fuerit ab eo, cuius nunc meminimus, quo loco reponendus ſit; cum multi huius nominis Archiepiſcopi ſint inſecuti; adhuc clam me eſt. Ferunt autem cum de more, ſacro confirmationis Chriſmate inungeret pueros hic Antiſtes in D. Vitalis templo; quod erat ignobile; eodem, quo nunc celeberrimum uidetur, loco; uiduam præ multitudine non potuiſſe filium, graui morbo laborantem, adhibere, ut inungeretur. Itaq. cum domum reuertentem Archiepiſcopum ipſa inſequeretur, ab ianitoribus portis excluſa, expectabat ſi quis forte illi ad Archiepiſcopum aditum pararet. Moritur interea ſubito caſu puer; quamobrem, cum elato clamore mater uociferaretur atq. eiularet, accurrens Archiepiſcopus, req. cognita, in ſe culpam omnem transferebat, ſtatimq. ad Deum conuerſus, petere, ut ſe quaſi inex-

piabili

piabili illo ſcelere obſtrictum ne deſereret; excitaret miſericordiam, qua uti in ſupplices ſolet. Miſericors Deus affectionem animi fracti, afflicti, & proſtrati inſpiciens, uirum ſanctum conſolaturus, exanimem puerum ad uitam reuocat, quem ſtatim perunctum Chriſmate, matri Archiepiſcopus reſtituit. In huius prodigii memoriam adhuc uiſitur in Archiepiſcopatus domo ſacellum, quod anno a partu Virginis MDLXVIII. Iulius Feltrius ab Ruuere, Cardinalis Vrbinas, Archiepiſcopus Rauennatum; in elegantem faciem reſtituit, & Tert. Kal. Iun. eodem anno ſacrauit. Illi ſacello Ἁγίας Ἀναςάσιος ob id titulum adſcriptum ferunt; atq. inde in ædem Vrſianam translatum. Cum uero increbeſcente huius prodigii ac ſanctitatis fama, Ioannes in dies celebrior haberetur, id ipſe ægre ferens, ſubduxit ſe ex oculis hominum, inque Pirchiniani, Capraſiiq. montis alpes, haud procul ab Arretio, contruſit; extructoq. in iugo Capraſii montis, D. Mariæ Virgini templo, ab hominum frequentia ſemotus; tranquille uitam dicauerat Deo; a cœlitibusq. ſæpius uiſebatur. Ferunt, cum ſibi Michael, unus ex cœlitibus in Pirchiniani iugo uiſus fuiſſet, templum ibidem illi erexiſſe; & apud Taurinum exædificaſſe ædem D. Solutori, Victori, & Valentino, qui Rauennæ ob Chriſti religionē trucidati fuerant. Sed hæc in obſcuritate antiquitatis ſumma uerſantur; cū multi putent geminos fuiſſe hoc nomine inſignitos; alterum Archiepiſcopum, qui apud Taurinos obierit; ibidemq. in D. Solutoris, quod ædificauit, templo, ſepultus, adhuc ſumma ueneratione ab incolis colatur: alterum ſacerdotem, nulla dignitate Archiepiſcopatus inſignem, qui apud Arretinos Vndecimo Kal. Decembr. uitam cum morte commutauerit; ab illisq. ſummo in honore habeatur. Sed is mortis dies, Archiepiſcopo ab Arretinis feſtus adſcribitur. Verum reuertamur ad ordinem hiſtoriæ. Non deſunt quidam, qui poſt Ioannem hunc Archiepiſcopum Rauennatem, qui uidit Angelum, reponant in numero Archiepiſcoporum, Sulpicium.

Quem tamen nullus inter Archiepiſcopos numerauit, propterea quod inuitis ſacerdotibus ſuis ac populo, Eccleſiæ ad miniſtrationem deferens, cum plerisq. aliis Epiſcopis, atq. ipſo etiam, ut fertur, Cyriaco Romano Pontifice, Vrſulam cum millibus undecim uirginibus fuerit inſecutus, interfectusq. a militibus Athilanis cum Vrſula & ceteris. Succeſſor itaq. Ioannis qui uidit Angelum numeratur Petrus, Rauennas uocatus, cognomento Chryſologus, quod ea fuerit ſuauitate ſermonis, ut aureum orationis flumen funderet. Blondus hunc patria Rauennatem fuiſſe ſcribit, & Fori Cornelii Epiſcopum, ſed fallitur; cum ex Foro Cornelii, ubi natus erat, in Archiepiſcopum Rauennatem fuerit electus. Nam Rauennates cum Archiepiſcopum, ut moris erat, ab eis creatum, Romam ad Xyſtum Tertium Pontificem, qui Celeſtino ſucceſſerat, una cum Cornelio Fori Cornelii Epiſcopo miſiſſent, ut confirmaretur electio; Xyſto ferunt per quietem Petrum Apoſtolum atq. Apollinarem ſe oſtendiſſe, qui medium ſibi adoleſcentem haberent, prædicerentq. illum Archiepiſcopum Rauennatem ut crearet; ab Rauennatibus electum, non confirmaret. Quapropter cum poſtridie Rauennates adeſſent, primo reiicit, quem elegerant; iubet deinde ad ſe omnes accedere, qui illic eſſent, ut eum Archiepiſcopum faceret, quem Petrus & Apollinaris præmonſtraſſent. Sed cum ex Rauennatibus neminem illius ſimilem fuiſſet conſpicatus, Cornelio Epiſcopo mandat, uti ſuos in medium proferat. Eminebat inter ceteros uitæ innocentia ac doctrina Petrus, Cornelii Diaconus. Hunc cum illius ſimilem cognouiſſet Xyſtus, quem in ſomno uiderat, Archiepiſcopum Rauennatibus præficit; Rauennatibus autem id ægre ferentibus, rem omnem aperit; unde maxima reuerentia apud omnes Petro conflata eſt. Petrus inuitus, & non absq. ingenti moleſtia Archiepiſcopus factus, Rauennam reuerſus ſumma gratulatione ab Valentiniano primum & Galla Placidia, mox ab omnibus Rauennatibus excipitur. Ille ab eis id unum petere

dixit,

dixit, ut, quando tantum oneris pro ipſorum ſalute ſubire non recuſauit, ſtuderent ipſi monitis ſuis obtemperare: præceptisq. diuinis non obſiſterent. Interea Galla Placidia Rauennæ iam D. Ioanni Euangeliſtæ templum extruxerat, iuxta Aureliani pomarium, quo loco palus aderat; ad portam, quæ Artemeduli uocabatur, miſſis qui undiq. lapides elegantes ſecarent, & aptas columnas fabricarent; pauimento, teſſellato opere elaborato; in parietibus uerò naufragii uotiq. hiſtoria ſimili opere picta; ad orientem erexit teſtudinem duabus maximis innixam columnis, quas bracteato argento incruſtauit. Videbatur autem in maieſtate Deus, libellum Ioanni Euangeliſtæ porrigens, cui erat ſubſcriptum; Sanctus Ioannes Euangeliſta. Hinc atq. inde mare uitreum, in quo duæ naues turbulenta tempeſtate, & uentorum impetu agitatæ; in altera Diuus Ioannes Placidiæ opem ferens, aderat, ſeptemq. candelabra, & non nulla præterea ex iis, quæ in Apocalypſi deſcribuntur, myſteria. Aderant quoq. Conſtantii, Valentiniani, Gratiani, & ceterorum eius familiæ Auguſtorum imagines; iisq. erat inſcriptum: Galla Placidia Auguſta pro ſe & iis omnibus uotum ſoluit. Erant autem hæ imagines in arcu teſtudinis ad dexteram quinque, quibus ſic erat adſcriptum: D. Conſtantinus, D. Theodoſius, D. Arcadius, D. Honorius; Theodoſius Nep. Ad læuam, D. Valentinianus, D. Gratianus, D. Conſtantinus, Gratianus Nep. Ioannes Nep. Circa ſubſellia uero ad dextram in extrema parte: DN Theodoſius, & DN Eudocia; Ad læuam, DN Arcadius, & DN Eudoxia Aug. In teſtudinis templi medio, Dei imago erat pulcherrima, ſedentis in ſolio, toto templo admodum refulgens, duodecimq. diuinis libris, undiq. obſignatis, circumſepta; ab ea, quamcunq. in partem templi quiſe reſ ciperet, inſpectabatur: cui ſic erat inſcriptum: Sanctiſſimo ac beatiſſimo Apoſtolo Ioanni Euangeliſtæ, Galla Placidia Auguſta cum ſuo filio Placido Valentiniano Auguſto, & filia ſua Iuſta grata Honoria Auguſta, liberationis

maris

maris uotum ſoluit. Ipſe Chriſtus Deus apertum in manu habebat librum, in quo ſit ſcriptum erat: Beati miſericordes, quoniam miſerebitur Deus, Videtur etiam, uti diximus, Petri Chryſologi Archiepiſcopi imago ſacra facientis, & ſtupentis ob cœlitis præſentiam, preces de ore illius accipientis. Auguſtorum Auguſtarumq. imaginibus ſic erat in ſcriptum: Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis; a templo ſancto tuo, quod eſt in Hieruſalem, tibi offerent Reges munera. Nonnullæ præterea columnæ, ipſaq. maxima ara, tota argenteis laminis exornata; accedebant ad hęc ualuulæ etiam quædam circa eam aram, ex argento; immixtis gemmis; in quarum limine ſcripta hæc legebantur: Sancte Ioannes arca Chriſti, accepta tibi ſit oratio ſerui tui. ſupra aram teſtudo ex præſtanti marmore, quatuor ex argento columnis ſuffulta, pendentibus utrinq. aureis argenteisq. uaſibus; ex ipſo uero cacumine crux eminebat inter poma & lilia. Prætermittenda argentea columba non eſt, quæ uo litare inter uaſa illa uidebatur. Id unum autem tanto operi ac Auguſtæ religioni deeſſe putabatur, quod nihil haberetur reliquiarum D. Ioannis, quibus ara dicari more maiorum poſſet. Hæc res mirifice Auguſtæ animum angebat, & ob id ſacra inedia, ſummis precibus ac uigiliis ſuppliciter petere, uti, ſi quid inter homines ipſius eſſet, ſuo templo da ret dedicando. Barbatianum interea conſulit, petitq. quid agendum putet. Ipſe, ut erat ſumma in Deum fide, non ignorans quantum fidei, quæ eius eſt munus, tribuere Deus ſolitus ſit, contulit in ædificato ab ſe templo ut uigilet; Deumq. ac Apoſtolum de re illa obnixè roget. futurum enim ut tantam animi pietatem Deus ne parui faciat: ſeq. Bar batianus in hac re Auguſtę comitem pollicetur. Quod cum ipſa feciſſet, tertia nocte, cum ambos leuis ſomnus haberet, poſtquam preces Deo fuderant, uidit Barbatianus, cum nec penitus dormiret, nec integrè uigilaret, ueneranda canicie uirum, Pontificiis ueſtibus candidiſſimis indutum, ac mi

tratum,

ſtratum, deambulantem, & thure templum ſuffientem; cuius facies diuino ſplendore fulgens, cœleſtem lucem inſerebat. Tanto prodigio commotus uir ſanctus, ſeipſum excutiens ac plene uigilans, uix ſibiipſi in eo aſſentiebatur, quod aperte uidebat: quapropter tacitis ueſtigiis ſe ad Auguſtam conferens feſtinanter, ſomno excitatam de omni re commonefacit, ipſumq. Antiſtitem per templum deambulantem commonſtrans: En, inquit, hic ille eſt, cui templum dicaſti. Placidia, religionis feruore incenſa, ſe ad Euangeliſtam, qui iam ad aram maximam peruenerat, celeriter accurrens, recipit, ad pedesq. eius prouoluitur. Tum ille ex oculis elabens, ſandalium dextri pedis in Auguſtæ manibus reliquit. Ipſa uoti compos, ſumma geſtiens lætitia, cum Dei benignitatem uoce & lacrymis prædicaret, rem omnem, ubi illuxit, Placido Valentiniano filio, omnibusq. Rauennatibus ordine exponit. Inde dedicatio ſumma pompa celebrata eſt, tertio die antequàm menſis Februarius elaberetur; cuius memoria ad hæc uſq. tempora dies ille ſolennis anniuerſaria uiciſſitudine celebratur. Interea Areobinda & Aſpare Coss. Honoria Placidię filia ab Eugenio procuratore ſuo ſtuprata, concepit; ſtatimq. re deprehenſa, cum male audiret, dedecoreq. impelleretur ad noua aduerſus occidentis Remp. molienda, Prætorio, & urbe Rauenna pulſa, ad Theodoſium Cæſarem Auguſtum Byzantium ſe contulit. Tertio poſt anno, conſulatu Aetii & Sigisbaldi Valentinianus Imperator ad nuptias cum Eudoxia Theodoſii Cæſaris filia matrimonio coniungendas, Byzantium quoque profectus eſt: ubi celebratis nuptiis, in Italiam rediens, Theſſalonicæ hyemauit; inſequentisq. anni initio Theodoſio XVI. & Fauſto Coss. una cum uxore Rauennam ingreſſus, nuptias denuo, ſummo Rauennatum ſtudio, & magnifico apparatu, celebrauit. Nec multo poſt Barbatiani rogatu, Placidia D. Ioanni Baptiſtæ egregiam ędem, iuxta domum ſuam, extruendam curauit; uniuerſę ędificationis negocio demandato, Baduario Patricio

Rauennati.

Rauennati. In eo templo Barbatianus Deo ſeruiens multis prodigiis innoteſcebat in dies magis ac magis: ex quibus illud maxime commendatur, quo Iuliani Rauennatis nobiliſſimi uiri filium, ſtrumis ita laborantem, ut ab omnibus eſſet iam deſperatus, ſanauit; cum ſacris peractis, cubiculum ingreſſus, mox ex cera emplaſtrum, imminutumque panem cum oleo mixtum, ulceribus impoſuiſſet, ſignoq. crucis obſignauiſſet. Repente enim diſruptis illis, uermes egreſſi ſunt, & puer ingenti miraculo in ſanitatem reſtitutus. Pari fœlicitate ac prodigio Theodoram primariam mulierem, refractario ſanguinis fluxu ad deſperationem laborantem, ſanauit: cum enim uir ſanctus deductus ad eam, in qua expreſſa mortis effigies uidebatur, eam intuens dixiſſet; Chriſtus, qui hoc morbi genere laborantem liberauit mulierem, te ſanet; quamobrem eius nomine tibi prædico, ſurge & ambula; Theodora ſtatim ad ſanitatem reducta eſt. cuius beneficii magnitudine commota, frequens deinde uirum ſanctum conueniebat, ab eoq. de Chriſti religione docebatur. Verum Vrſicius Theodoræ maritus in tantum ob id Zelotypiæ cæco furore exarſit, ut quadam die ſub auroram in Barbatianum, qui orabat in templo Deum, diſtricto enſe impetum fecerit; ſed continuo aruit manus, immobilisq. permanens, uiro ſancto orante, Deus illi reſtituit ſanitatem. Per idem tempus Petrus Archiepiſcopus ad Eccleſiæ adminiſtrationem conuerſus, Tricollim aggreſſus eſt; quod ædificium ad trium collium ſimulacrum extructum, ſacerdotibus Vrſiani templi, ſtationem tutam aſſiduamq. præbebat. Id à ſucceſſoribus admirabili ædificatione abſolutum, nunc non extat. Eius uicem reddunt horti, qui circa Vrſianam ædem conſpiciuntur. Templum prætcrea ſacrauit, quod D. Ioanni Baptiſtæ Baduarius, iuſſu Placidiæ, ædificauerat. Cumq. Placidia Ariminum ſe contuliſſet, incumbens in ædificationem templi D. Stephano, haud procul ab urbis mœnibus, dicati, incidiſſetq. Barbatianus in leuem quidem morbum, ſed

pertinacem,

pertinacem, qui illi poſtremus fuit, Petrus certiorem fecit Placidiam, quæ, omnibus repente relictis, Rauennam conuolauit: ubi non multo poſt Barbatianus tranquille & placide animam exhalauit. Ab Petro Archiepiſcopo ablutus, & aromate conditus, ſepultus eſt in monumento iuxta aram maximam D. Ioannis Baptiſtæ. Temporum ſucceſſu cum eius nomini erectum fuiſſet templum haud procul ab D. Zachariæ, illuc cadauer importatum fuit. Ceterum tandem corruente templo, ac potius ædicula, in Vrſianam ædem eſt translatum. Interea cum Eutyches Byzantius Abbas factioſorum ope, diſſeminaret falſam doctrinam, aſſeuerans in Chriſto diuinam naturam cum humana in idem recidiſſe, Leoq. Pontifex, qui Xyſto ſucceſſerat, tricentorum & ſexaginta Epiſcoporum ad Chalcedonem conuocato Concilio, eam peſtem reſtinguendam ſumma ope niteretur, Petrum Chryſologum iuſſit ad Concilium aduerſus Eutychen, quæ uiderentur, ſcribere. Quod & Petrus fecit adeo luculenter, grauiterq. & pie, ut ad hanc uſq. ætatem eas literas, quæ extant, uiri omnes docti mirentur, & primo loco habeant. Sub id tempus Placidia religioni admodum intenta, ſanctiſſimæ Cruci templum exædificauit, dicauitq. haud procul ab eo Fano, quod iiſdem diebus Syngledia, Placidiæ neptis, D. Zachariæ erexit. Diuis etiam Nazario ac Celſo elegantiſſimam extruxit ædiculam, in qua ſepeliri uoluit, ab Crucis haud procul: parietes præclaro marmore undiq. incruſtati; pauimentum, ipſaq. ædiculę teſtudo uermiculato opere pulcherrime exornata. Acceſſit Rauennam ad Valentinianum hoc tempore Germanus Altiſſiodorenſis Antiſtes, eximia uir ſanctitate, ab eo, Placidiaq. matre honorifice exceptus. Vbi cum in argenteo uaſe ad eum miſiſſet aliquando Placidia lautiſſimos cibos, quibus cœnaret; ita munus accepit, ut ſeruis prębuerit cibos; uas argenteum apud ſe uoluerit eſſe, egenis uiris diſtribuendum; ipſe Placidiæ panem ex hordeo in ſcutella lignea remiſit; quod illa uiri ſancti munus uenerabun-

da acceptum, ſumma ſemper apud ſe ueneratione habuit, ſcutellamq. ligneam argento circumdedit. Cum uero ſemel ad cœnam Germanum inuitaſſet, ille benigne aſſenſus, uectus aſello ob id, quòd uix pedem mouere poſſet, confectus inedia ac caſtigationibus corporis, contigit uti aſellus, qui nihilo quàm Germanus firmiori ualetudine erat, inter cœnandum moreretur. Quod cum reſciuiſſet Placidia, iuſſit generoſum equum maximæ manſuetudinis afferri; ſed Germanus cum ſuum ſe aſinum uelle diceret, peteretq. uti ſibi locus, in quo cadauer eſſet, indicaretur, ad illum perductus, Surge, inquit, reuertamur ad hoſpitium; ſtatimq. aſellus & rediuiuus ſurrexit, & Germanum reuexit, unde diſceſſerat. Verum non multo poſt Germanus, multo ante ab ſe præuiſam atque prænunciatam mortem, Rauennæ, cum uita commutauit, ſeptimo poſtquam laborare ex febre cœperat die. Eius cadauer a Petro Chryſologo Rauennatum Archiepiſcopo ita conditum, ut in Galliam importari, quemadmodum moriens Germanus petierat, poſſet; quod & Valentinianus curauit faciendum. Petrus uiri ſancti cucullam & cilicium ſibi habuit, ac ne quid pius hæres ex inteſtati bonis non poſſideret, ſibi uendicauit. Aedificationi poſtea intentus in Claſſe extruxit mirabilis magnitudinis fontem, duplici alto muro extructo. Diuo etiam Andreæ Apoſtolo, iuxta Vrſianam ædem, haud procul ab Poſterula, quam Vincilionis appellant, ædificauit egregium templum, ligneis tamen columnis ſuffultum: ſupra ualuas eius imago emblematico uermiculatoq. opere picta conſpiciebatur. Cum uero hoc tempore Rauennates ad Deorum commentitiorum ſimulacrum, quos antiquitas, ante partum Virginis, errore deluſa, coluerat, perſonati Kal. Ianuar. tota urbe, per ludum, diſcurrere conſueſſent, ipſe multis concionibus habitis, eam pernicioſam conſuetudinem tollere conatus eſt. His abſolutis Chryſologus cum imminere ſibi extremum uitæ diem diuinitus intelligeret, decimumq. iam annum Rauennati Ec-

cleſiæ præfuiſſet,contulit ſe ad Forum Cornelii,ubi D.Caſſia ni martyris templum ingreſſus,muneribus tributis,Deũ precatus atq. ipſum Caſſianum martyrem,qui benigne eius animã exciperent, hortatusq. Rauennates, qui illum fuerant inſecuti,ut in deligendo optimo paſtore inuigilarent, nec diſcederent ab diuinis mandatis,initio Pontificatus Leonis primi, placide ac tranquille ex hac uita migrauit Tertio Non.Decẽbr.annum domini circiter quadrageſimũ ſupra quadringentesimum. Sepultus eſt ibidem iuxta aram D. Caſſiani,ubi & nunc quieſcit. Eius tamen brachium,auro ac gemmis ornatum, in Vrſiana æde ueneramur. Inter alia, quæ reliquit,doctrinæ monumenta, eius ad populum conciones,diuino ſpiritu & eximia pietate religioneq. illuſtres ab omnibus bonis & doctis iudicantur. Communi omnium conſenſu in Diuos relatus eſt, eiq. anniuerſarii honores ob id decreti. Scio hic pleroſq. non defuturos, quibus mirum ac fortaſſe falſum uideatur,Chryſologi uitam ad Symmachum Pont.Max. me non producere, cum non ſolum penes Agnellum ac Ferrettum, Rauennates ſcriptores,ſed apud exteros etiam,Abbatemq. præſertim Tritemium, poſſit colligi ad quingenteſimũ a partu Virginis annum perueniſſe, Concilioq. Symmachi Pont. interfuiſſe & ſubſcripſiſſe. Sed ii, ut initium recte adſcribunt, ita in fine, ut puto, falluntur. De initio, omnium ſententia eſt receptum, Chryſologum Gallæ Placidiæ ac Valentiniani Cæſaris tempore uixiſſe; nam & ad Gallam Placidiam literas ſcripſit aduerſus Eutychem; & Barbatiano tumulum compoſuit; & Germani cadauer condidit, cucullamq. accepit. Cur autem ad Symmachi tempora perueniſſe illum minus putem, facit, quod inueniam Leonem primum ſummum Pontificem, Neoni Archiepiſcopo Rauennatum, ſcribentem; & Simplicium primum, Ioannem, Rauennatem item Archiepiſcopum corripientem, qui Gregorium, Mutinenſem Epiſcopum fecerit inuitum. Hi autem Romani Pontifices,cum inter Xyſtum Tertium, a quo Chry

An.CCCC XL

 ſologus,

ſologus, Archiepiſcopus factus eſt, & Symmachium, uixerint, dubio procul alium eſſe Petrum fateamur neceſſe eſt, qui Symmachi Concilio interfuit, ab hoc Chryſologo; Neonemq. & Ioannem ſecundum, inter hoſce duos Petros intercidiſſe. Quæ omnia eo etiam confirmantur, quod inter hæc tempora Odoacris & Theoderici fœdus incidit, quod Ioannis Archiepiſcopi opera factum omnes teſtantur. Quod tamen, ſi Agnellum ſequeremur, Petro Chryſologo, contra omnium ſententiam, ferendum acceptum eſſet. Illud præterea mirari non deſino, quod Agnellus, nominis deceptus ſimilitudine, eundem Ioannem Archiepiſcopum fuiſſe putet, qui Angelum uiderit, fueritq. a Valentiniano pallio & reliquis muneribus affectus, cum hoc ſecundo, quem Athilæ obuiam proceſſiſſe narrabimus; cum inter Valentiniani & Athilæ tempora, de Petro Chryſologo & Neone geſta habeantur. Quod uero de Agnello dixi, idem de Ioanne Petro Ferretto, qui Agnellum ad uerbum deſcripſit, deq. ceteris dictum uelim; qui cum hæc non animaduerterint, quaſi fecerunt, ut ipſe quoq. eorum auctoritate motus, cum illis errare decreuerim: ſed, conſcientia tandem deterritus, ab illis ſic diſſenſi, ut iis, qui legerint, omne iudicium relinquam. Mihi quidem, multa ac multum legenti, aſſidueq; uetera hæc repetenti, ſic tandem eſt uiſum. Verum ut redeamus ad hiſtoriam, Petro Chryſologo uita functo, Neon ſubrogatus eſt, quem Leo Pontifex Maximus; cuius ad Neonem extant, ut diximus, litteræ; confirmauit. Hic ſumma alacritate Archiepiſcopatum aggreſſus, ædificauit D. Petro templum, quod maius uocant, eo loco, ubi Neptuni templum fuiſſe memorauimus; iuxta Brachium forte; cui id nominis propterea fuit, quod ibi Chriſti Dei imago uerenda admodum conſpiciatur, & utrinq. Petrus ac Paulus Apoſtoli; de qua in annalibus Rauennatibus mira legebantur. D. Petri templo, cum nunc incolatur ab Franciſcanis, D. Franciſci titulus eſt. Antea tamen ſacerdotes non cucullati, certis con-

ſtitutis

ſtitutis prouentibus, rem ibi diuinam faciebant. Propè Vrſianum templum, D. Ioanni Baptiſtæ ædiculam erexit, ad fontes uocatam; quòd ibi unda ſalutari baptiſmatis omnes abluerentur; emblematicoq. opere elegantiſſime pingendam curauit. Hæc extat adhuc, eodemq. uſu Eccleſiæ Rauennati inſeruit. Tricollim, in qua ſacerdotes, canonicos uocant, habitarent, maximam partem auxit. Tandem nono Archiepiſcopatus anno, Leone adhuc ſummo Pontifice, Tertio Id. Febr. moritur. Sepultus in D.Petri, quod extruxerat; in cuius teſtudine ipſius imago emblematice picta uidebatur; cui ſic erat inſcriptum: Dominus Neon ſeneſcat nobis. Inſequentibus annis eius cadauer in brachium forte importatum ferunt. Succedit in Archiepiſcopatum Ioannes hoc nomine ſecundus, qui undique, & uniuerſali temporum calamitate, & proprijs miſerijs atque incommodis male affectus fuit. Nam hac tempeſtate Athila Hunnorum Rex, Bleda fratre interfecto, adiunctis Herulorum, Alanorum, Gepidarum, & Turcilingorum copijs, in Gallias tranſgreſſus, ab Etio Romano Duce, apud Toloſam in campis Catalaunicis, maxima clade ſuperatus eſt; neque quoad Etius uixit, e Pannonia, quo ſe retraxerat, efferre amplius pedem auſit. Sed Romæ haud multò poſt Valentiniani iuſſu, ſeu, ut Caſſiodorus & Marcellinus Comes memoriæ prodiderunt, manu propria Valentiniani Etio in prætorio, una cum Boetio amico Prætorijq. præfecto trucidato, conſulatu Etii, & Studii, Athilæ animus denuo rediit, euocatisq. ad colloquium, apud Budam, barbaris Regibus, hortatus eſt uehementer, Italiæ prouinciam uti aggredi ſecum uellent; cui cum multis de cauſis eſſent aſſenſi, omnem penè Aquilonem ſecum trahens, per Aquileienſem regionem in Italiam iter parat. Aduentu adeo ferocis Tyranni, potentiſq. exercitus, ita animi Italorum deterriti ſunt, qui præſertim Venetiam incolebant, ut relictis omnes nobilioribus ciuitatibus, in uicinas Adriatici ſinus inſulas ſeſe receperint. atque hinc præcipua

eius

eius urbis origo fuit, quam nunc ingenti prodigio poſt mille & centum amplius annos, rebus, uirtutibusq. omnibus florentem uidemus; antiquoq. uocabulo regionis, appellamus Venetias. neque uero, quod plerique ſcribunt, uerum eſt, aut uериſimile, eius initium ab obſcuris infimæq. plebiculæ hominibus ductum; cum non ii, ſed quos nobilitas & fortunarum amplitudo Athilano furori maxime ſubieciſſet, propriæ ſaluti conſulerent. Athila procedens in dies, Concordia primum ferro igniq. euerſa, mox Opitergio, Altino; quæ urbs antea ad Rauennæ ſpeciem tota inter paludes erat, tunc tota fere in continentem redacta; Patauio, & Vicetia pari clade occupatis, Aquileiam obſiſtentem exercitu circumſedit. Longum eſſet, ac noſtro ab inſtituto alienum, eius obſidionis acta conſcribere. Illud non omittendum, per totum tempus, dum Aquileia obſeſſa fuit; quod pleriq. trium annorum, alii tres æſtates fuiſſe ſcribunt; Valentinianum Rauennæ commoratum; tranſmiſiſſeq. reliquis urbibus obſeſſis, Aquileiæ præſertim, ſubſidia. Rauennam autem ipſe firma egregiaq. munitione confirmauit. Sed Athila, Aquileia tandem capta, Mantuaq. & Brixia, Cremona, Bergomo, & compluribus urbibus præterea ferro miſerabiliter cruentatis ac demolitis, Rauennam, ductus nobilitate urbis, profectus eſt. De qua re, Ricobaldus Ferrarienſis, Rauennatis Eccleſiæ Canonicus Cardinalis, grauiſſimus hiſtoriarum ſcriptor, eo libro, quem Pomerium inſcripſit, In aduentu Athilæ, inquit, de Rauenna ſic legi in commentario Pontificio eius urbis. Rauennæ Athila hoc pacto pepercit; Ioannes urbis illius Epiſcopus, ſacris uiris comitatus, ueſtibus ſacris indutus, inalbeſcente cœlo, extra urbem ad Athilam obſidentem peruenit; orauitq. urbi & ciuibus ut parceret. Rex, audita uiri ſancti poſtulatione, Deo ſic animum inclinante ac flectente, ſe ſine maleficio quidem, reſpondit, ſed deiectis tamen in terram poſtibus, ab exercituq. & equis conculcatis, ingreſſurum; ne forte Rauennates ſuis id uiribus

bus aut conſilio adſcriberent. Eam conditionem libenter Ioannes & Rauennates ſunt amplexi; Athilæq. aditum permiſere; qui nihil contra fidem perpetrans, mediam per urbem tranſiit. Mox pari calamitate atque Aquileiam & reliquas ſuperiores urbes affecerat, deuaſtatis Ticino, Placentia, Parma, ſuperato Apennino in Etruriam ſe confert, Romam profecturus: ſed aruſpicibus monentibus, uti exemplo Alarici, qui Roma capta, non multo poſt interiit, eam urbem caueret, in Galliam reflectit iter. Incertus tamen animi, ſibi dedecori eſſe putans, quod inani ſuperſtitione ab ſempiterna gloria nobiliſſimæ urbis abduceretur, ſuſpenſis itineribus ſubſtitit. Quæ cum eſſent Valentiniano renunciata, qui ad rumorem aduentantis Barbari, Rauenna profectus, Romam confugerat, Leonem Pontificem, uti ad Regem adeat, hortatur, petatq. abſtinere ab ea urbe, quam religionis Chriſtianæ caput Deus conſtituerit. Rauennatis Archiepiſcopi exemplum animos addebat. Itaque Leo multis, ſed Aurelio præſertim candido Rauennate, ſcriba ſuo comitatus, Athilam ad Mincium adhibet, perſuadetq. ne ulterius progrediatur: quod & fecit Athila. Ducibus uero ſuis tantam clementiam, qua bis præter morem uſus fuerat, admirantibus, reſpondit, Rauennatem Archiepiſcopum ſibi cælitem uiſum fuiſſe; dum uero ſe Leo Pont. colloqueretur, duos ſupra illius caput ſibi uiſos homines, qui diſtrictis gladiis, niſi pareret, mortem minarentur. Nec multo poſt in Pannonias reuerſus: cui ibidem exiſtenti, Honoria Valentiniani ſoror, per Eunuchum ſignificauit, cupere ſe uxorem eius fieri; quapropter efficeret, ut ab Valentiniano fratre aut uolente, aut inuito, id impetraret. Quod cum multis modis Athila tentaſſet, omninoque ſeſe pararet ad rem efficiendam, noctu repente ex profluuio ſanguinis de naribus moritur, cum ad multas uxores, quas habebat, aliam adoleſcentulam adiunxiſſet; quam tamen pleriq. Honoriam falſo putant, ab Valentiniano traditam: annum domini circiter

An. CCCC LVI citer quadringenteſimum quinquageſimum ſextum. Eius equeſtre ſimulacrum e marmore, auorum noſtrorum ætate, iuxta ædem Vrſianam, barba caprina, magno capite, paruis oculis, lato pectore, uiſebatur; ſed illud Hieronymus Donatus, patricius Venetus, quo tempore fuit Rauennę Præſes, Venetias exportauit.

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER . TERTIVS

ATHILA mortuo, in libertatem ſe Valamir, Vuidemir, & Theodemir Oſtrogothorum, & Ardericus Gepidarum Reges vindicarunt, quod etiam factum eſt ab Quadis, Herulis, Turingis, qui omnes cum Athila militauerant. Tulere id Hernachus & Heuricus Athilæ filii moleſtè, cumq. ob id in eos arma mouiſſent, ſuperantur. Secundo poſt Athilæ mortem anno Valentiniano Aug. VIII. & Anthemio Coſs. XVI. Kal. Aprilis, Oſtilas, & Trauſtilas, ſeu, ut alii, Tranſilas miles, Etii amicus, Maximo patritio, qui Etium interfecerat, & cuius vxori Valentinianus obtulerat ſtuprum, ſuadente, Valentinianum Romæ, eo loco, qui tunc ad laurum dicebatur, in campo Martio annos natum XXXVI. interficiunt, anno poſtquam imperare cœperat, trigeſimo; ab ortu Chriſti CCCCLVII. ſeu ut alii CCCCLVIII. cum haud multo ante Placidia mater, Sexto Kal. Octobr. obiiſſet. Cuius Placidiæ cadauer in D. Nazarii & Celſi, uti conſtituerat, ſepulturæ traditum. Ingredientibus autem id ſacellum duo ſtatim ſepulcra apparent, dextra unum; alterum ſiniſtra; in quibus ſepulti feruntur Valentiniani & Honoriæ nutricii. In ipſo deinde ſacelli corpore, alia videntur gemina ſepulcra, in quorum altero, quod eſt dextrorſum, Honoriam eſſe putant; ſed, ut opinor, ſimilitudine nominis falluntur, quemadmodum & ii, qui alium Honorium Placidiæ filium tribuunt. Nam AN. CCCCLVIII.

N Honorii

Honorii Cæſaris cadauer ibi eſt incluſum, Rauennæq. uti memorauimus, Honorius ſupremum diem clauſit; Honoria autem, uti docuimus, Byzantium pulſa, Rauennæ neque ad ſepulturam data eſt. in altero ad ſiniſtram, Valentinianum Cæſarem; eius cadauere Roma Rauennam importato. In fronte ingens ſepulcrum ex marmore adeſt, eleganter fabricatum, ibi ſepultam tradunt Placidiam, non ut moris eſt, iacentem, uerum ſedentem in præclara ſella; quemadmodum plurimi ſe vidiſſe affirmant; nam in parte ſepulcri posteriore foramen aderat, quod nunc gypſo obſtructum eſt. Valentinianus, ut conſtat ex Codice Iuſtiniano, ſumma Senatus Rauennatis celebritate, & publico ciuitatis luctu, inter diuos eſt relatus. Hoc tempore uires adeo Rauennatibus creuerant, ut eorum Senatus ac milites, plures Cæſares delegerint; multos interfecerint: quod ut dilucidius pateat, non ab re fore putauimus, ſi res uniuerſa ordine breuiter perſtringatur. Itaq. Valentiniano ſublato, Maximus patritius Cæſar eligitur; qui ut Tyrannidem redderet firmiorē ac tutiorem, Eudoxam, Valentiniani iam uxorem, tametſi alii ſororem putent, ſibi in matrimonium uiolento auſu collocat. Ipſa cum ferre indignitatem Maximi non poſſet multis de cauſis, euocat in Italiam ex Africa Genſericum Vādalorum Regem, qui Romam accedens, cum ingentibus copiis, eum terrorem incuſſit, ut omnes, relicta vrbe, ſaluti fuga conſulerent. Interficitur in eo tumultu ab Vrſo milite, Maximus. Leo Pontifex idem cum Genſerico conatus, quòd cum Athila fecerat, irriſus eſt. Romam miſere deprædantur vbiq. Vandali, Afri, & Mauri, ab prima Alarici deprædatione anno octauo & quadrageſimo; a partu Virginis ſexageſimo ſupra quadringenteſimum. ibiq. Eudoxia, quæ Valentiniani uxor fuerat, una cum Eudocia & Placidia filiis, capiuntur. Vandalus vrbe profectus, Latio omni direpto, Capua ui capta & ſolo æquata, nauibus Italica præda onuſtis, cum Eudoxa in Africam traiecit. Romam, unde quatuordecim dies abſuerant, omnes

AN. CCCCLX.

reuertuntur:

reuertuntur: Cæſarem eligunt, Auitum, Senatorii ordinis hominem; quo cum Martianus, ſextum iam annum Cæſar, pacem fecit; nec multo poſt Martianus obiit diem ſuum; cui Leo ſubrogatur, primus, qui ex Græcis aſſumptus ad Imperium fuerit; tametſi Beſſicum pleriq. eum dicant. Huius anno primo Auitus moritur; in cuius locum Senatus militesq. Rauennates, Leoni id poſtulanti ut ſatisfacerent, ſexto ab Rauenna lapide in campo ad Columellas, Conſtantino, & Ruſo Coſs. Cæſarem ſubrogant, Fl. Iulium Valerium Maiorianum; quem tertio poſt anno iidem milites Tortonæ excitato tumultu trucidant. Quapropter Seuerianus, uel, ut Pomponius Lætus ſcribit lib. II. Seuerus Rauennæ Imperium itidem arripuit. Qui, ſuperato Biorgo Rege Alanorum, qui per Tridentinas Alpes in Italiam iam irruperat, lauream meruit; ſed breui gloria: occubuit enim anno tertio. Huic ſufficitur Antemius, Martiani iam gener. qui Geruandum, Narbonenſis Galliæ Præfectum, a quo fuerat ea prouincia occupata, ſuperauit; Genſericum quoque Vandalorum Regem, qui in Italiam denuo traiecerat magna manu, ad Poguloniam, iuncta ſibi Leonis Claſſe, profligauit. Per idem tempus, Leo oppreſſit Byzantii inſanam Aſparis Patritii coniurationem; qua dum agitaretur, Valamir & Theodomir, Oſtrogothorum, uti ſupra ſcripſimus, Reges, occaſionem nacti Imperii turbandi, Illyricum & pleraſq. regiones alias cum deprædarētur, Pannonia & Myſia ab Leone impetrata, pacē faciūt, tradito Leoni fidei cauſa, Theoderico, Theodemiris filio, quē ex Arilena cōcubina ſuſtulerat. Valamir cū nō multo poſt bellū Scythis intuliſſet, interfectus, Regnum, Vuidemiri quidem & Theodemiri nomine, ſed re ipſa uni Theodemiri reliquit. Quapropter Leo, hominem ſibi magis cōciliaturus, Theodericum filium, apud ſe obſidem, reſtituit. Theodericus cum eſſet adhuc adoleſcens, annum agens decimum octauum, a patre in Sarmatas miſſus, proſpere dimicauit, Babaccho eius nationis Rege prœlio ſuperato. Interea Antemius,

mius, ab Ricimere patritio, cui filiam in matrimonium col locauerat, Romæ obſidetur. Quamobrem Leo Cæſar Olybrium ſtrenuum Ducem cũ copiis in Italiam ad Antemium tranſmittit. Olybrius Rauennæ cum perueniſſet, de aduentu certiorem facit Antemium; iubet bono animo eſſe; futurum, ut paucis diebus, ſuo ad Vrbem aduentu, obſidione liberetur; ſubſediſſe Rauennæ ſe tantiſper, dum reficeretur exercitus à maris iactatione. Verum interea urbe Ricimeris potitur, & præ ceteris Antemium ſocerum, qui quatuor annos imperauerat, impie atque atrociter iugulauit, cum adhuc Olybrius Rauenna pedem non extuliſſet, eo conſilio, ut urbem ipſam & uicina loca aduerſus Ricimerim firmaret ac tueretur. Ceterum Deus, uindex iuſtus ſcelerum, atroci morbo, tertium, poſt necem ſoceri, menſem Ricimerim iam cruciatum, interemit. Olybrius Romam accerſitus, a populo in Cæſarem occidentis eligitur; Gundibare, eius nepote, quem Rauennæ cum exercitu reliquerat, patritio creato. Quarto poſt menſe Olybrius decedit, ſub id fermè tempus, quo Hilario Romano Pontifice, qui Leoni ſucceſſerat, mortuo, Simplicius Tiburtinus Romanæ Eccleſiæ ſummus Pontifex præficitur. Puſcioq; & Ioanne Coſſ. maximo terræmotu Rauenna conquaſſata eſt, & exercitus Rauennæ, uti Pomponius Lætus ſcribit, Glycerium, quem Senatorem Rauennatem fuiſſe Sabellicus eſt auctor, Cæſarem ſalutat, Gundibare id ſuadente. Verum a Nepote, ſic erat illi nomen, ſororis filio Rauenna cum exercitu ingreſſo, regno pellitur eodem anno, Salonisq. Epiſcopus creatur: cum tamen antea Rauennam muniſſet, arma ueritus Vuidemiris Oſtrogothorum Regis; qui, ab Theodemiri fratre uenia impetrata, in Italiam cum exercitu properabat. Verum Glycerius, ita muneribus eum ab incoepto abduxit, ut in Galliam itinere arrepto, non multo poſt decedens, uni Theodemiri fratri Regnum reliquerit. Fuiſſet hæc Glycerii iniuria magno Italiæ motu uindicata, Gundibare & Rauennatibus,

in

in quibus Senator Glycerius, uti ſcripſimus, fuerat, aliisque pluribus tumultuantibus, niſi Epiphanius, Ticinenſis Antiſtes, inſigni uir pietate, gliſcentem diſcordiam ſua auctoritate compreſſiſſet. Haud multo poſt Leoni mortuo in Imperium Orientis Zeno Iſauricus ſucceſſit; In Occidente Nepos imperabat; qui Rauennatum & Gundibari motibus iam ſedatis, in Galliam cum exercitu aduerſus Viſigothos, Oreſtem Ducem ſtrenuum mittens, occaſionem illi præbuit, ut Auguſtulum filium, Rauennatum ſtudio, ut inquit Sabellicus, militariq. fauore, Rauennæ Cæſarem declarauerit. Quod cum Nepos audiiſſet, abalienatos ab ſe Rauennatum animos, & militum intuens, fuga ſe ad Dalmatas recepit. Per idem tempus Heruli, & Turingi, Athilanarum copiarum reliquiæ, eruptionem in Italiam fecerunt, Duce Odoacro, uiro nouarum rerum percupido, cui egregii ſpiritus militares inerant. Ab hoc apud Ticinum ſuperato ingenti clade Oreſte, Auguſtuli patre, & Placentiæ interfecto, ubi quoque per id tempus Paulus Oreſtis frater pridie nonas Septembris, Baſiliſco II, & Armato Coſſ. e medio ſublatus eſt, Auguſtulus metu fere exanimatus, quod perpuſillo erat animo, Rauenna proficiſcens, Romam contendit. Vbi cum a Senatu receptus non fuiſſet, depoſita purpura & Auguſtalibus inſignibus, aufugit in Lucullianum; decimo ſeptimo & quingenteſimo anno, poſtquam Octauius primum Auguſtus eſt appellatus. Hunc exitum Auguſtorum inuictum nomen ſortitum eſt. Odoacer Brachila comite, Rauennæ occiſo, Romam ingreſſus, exceptus magno apparatu, Romæ, Italiæq. Rex conclamatur. Tenuit Italiam quatuordecim annis, ſumma Tyrannide. Interea Theodericus, Oſtrogothorum Regis filius, patre decedente, Rex appellatur; quod gratum Zenoni Cæſari ſic accidit, ut iuuenem, ad ſe uocatum, maximo honore exceperit, diuitiis extulerit, &, uti Ricobaldus teſtatur, equeſtri ex ære ſtatua in ipſo foro, patritiaq. dignitate exornauerit. Theodericus uero, nihilo demiſſior animo,

qui-

quibuſcumque grati animi officiis poſſet, non ipſum modo Cæſarem, ſed & Senatores & Romanam iuuentutem, non minus urbanis, quàm militaribus ſtudiis amplectebatur, ac deuinciebat. Quo factum eſt, ut tum Oſtrogothis, qui ſub eo erant, Herulorum felicitatem iniquo animo ferentibus, & ob id Regis ſui deſidiam incuſantibus, tum Romanis opem ab Zenone aduerſus inſolentem Odoacri Tyrannidem petentibus, Theodericus in huius prouinciæ deſiderium uenetit: ſed, ut erat ingenuus, quo minus poſtularet ab Zenone id ſibi muneris dari, pudore impediebatur. Ceterum undique tandem compulſus, delecto ad eam rem, quod uiſum eſt opportunum, tempore, Zenoni ſuorum militum uoces ac conatus, & Italiæ miſeriam exponit; animumque ſum explicat. Aſſenſus eſt Zeno, uniuerſusq. Senatus; prouinciaque ingenti plauſu Theoderico decreta. Qua igitur die Byzantio Theodericus diſceſſit, deduxit eum Cæſar extra urbem amictu Regio indutum, & ſacro uelo contectum; quod erat maximi honoris inſigne; magna Senatus parte comitante, & totius populi multitudine effuſa. Coactis autem Theodericus amicorum auxiliis, maturauit profectionem. Illi obuius Odoacer procedit ad Sontii amnis ripas, in quarum altera Theodericus conſederat. Concurſum eſt collatis ſignis, & Odoacri exercitus cæſus & profligatus eſt. Theodericus ad Veronam caſtris poſitis, ſponte ſe dedentem urbem obtinuit. In eius urbis campis denuo, refecto exercitu, Odoacer Theoderico occurrit, ſed ſuperatur: Romamq. fugiens, cum ibi, portis excluſus, inimica omnia comperiſſet, deprædatis ſuburbiis, Rauennam ſe recepit, magnisq. pollicitationibus nonnullos ex Flaminia ad ſuas partes illexit. Theodericus Galliæ Tranſpadanæ receptis urbibus, auctoq. ob id exercitu, Ticini, quod optime muniuerat, uxore & liberis relictis, cum expeditis copiis, Rauennam Odoacrem inſecutus eſt. Sunt, qui ſcribant, millia peditum ducenta, in Theoderici exercitu fuiſſe. Caſtrametatus autem eſt eo

loco,

loco, cui, ut Paulus Diaconus ſcribit, Pinetum nomen eſt, quod eſt ſecus oram maritimam, per quam longæui temporis tractu, excelſam denſamq. Pinuum materiam natura ipſa prouexit, in Candianis campis. Dum autem obſidere vrbem aggeribus & caſtellis, pluribus locis parat, Odoacer, ante quã ad iuſtam obſidionem deducatur, tentare tertiò belli fortunam decreuit. Exploratis itaque per ſpeculatores Gothorum caſtris qua parte magis paterent, minusq. præſidium agitaretur, eruptione facta, intempeſta nocte, uti memoriæ prodit Caſſiodorus, ad pontem Candidium Olybrio Iun. Coſ. tumultum haud mediocrem excitauit. multi utrinq. cæſi ſed tandem Odoacer detrimento maiore accepto, quàm illato, in vrbem reiectus. Poſt eam pugnam, Ariminum confeſtim ſeſe Theoderico dedidit. Aderant ibi naues aliquot caſtellatæ, quas Dromones Græci uocant. Aduehi illas ad Rauennatem portum Theodericus imperauit, quo ab ea etiam parte obſidio acrius inſtrueretur. Paucis poſt diebus, erumpere iterum Odoacer auſus, denuo in vrbem repulſus eſt. Præfuiſſe tunc Rauennati Eccleſiæ Ioannem Archiepiſcopum; Blondus, Platina, Iuſtinianus, noſtratesq. ſcriptores, ſibi non conſentientes, & parum memores affirmant. Hic cum Italiæ, Rauennæq. præſertim calamitates in dies creſcentes intueretur, pacificatorem ſe inter eos Reges conſtituit. Sed cum utrinque in diſpari fortuna duræ conditiones ferrentur, nec propterea conuenirent, paſſa eſt Rauenna ingentes difficultates famis & peſtilentiæ ſupra omnium fidem, ſic ut ſordidiſſimis quibusq. dictu etiam horrendis, non parceretur. Tres annos pertinax vtrinq. durauit obſidio. Tandem uero deditionem Odoacer, una cum filio, ſuisq. omnibus, fecit. ea condicione, ut abire incolumibus liceret; dareturq. angulus Italiæ aliquis ad inhabitandum. Ingreſſus vrbem Theodericus Tertio Non. Martii, Albino V. C. Conſ. uidere hominem non ſuſtinuit, atq. cum adhuc moliri ſibi inſidias acciperet, ut teſtis eſt Caſſiodorus, ſe diſſimulante, poſtridie

eius

eius dici a Gothis quibuſdam per rixæ ſpeciem; ſunt qui auctoritate Procopii, nuptiarum nomine, alii, ut Pomponius Lætus, ad cœnam inuitati inter ſcyphos; Odoacer & filius trucidati ſunt. Theodericus nullo repugnante totius Italiæ obtinuit Imperium; Romamq. profectus, ingenti honore ac lætitia excipitur; iiſdem ferme diebus, quibus Simplicius
Dist. LXXIIII Pont. Max. Chriſtianæ Eccleſiæ præerat. Extant huius Pontificis ad Ioannem Archiepiſcopum Rauennatem literæ, quibus hominem acriter increpat, quod Gregorium quendam, Mutinenſem Epiſcopum feciſſet inuitum; minaturq. ſeuerio ri ſe in eum ſententia uſurum fuiſſe, niſi cauſis eſſet iis retractus, quas Proiectus Epiſcopus; is autem ſorte Forocornelienſis eſt, ab Petro Chryſologo conſecratus, qui ab hoc Ioanne Archiepiſcopo ſepulturæ traditus putatur; præſens eſſet allaturus: mandari enim literis illæ cauſæ ob turpitudinem non poterant. Edicitq. niſi abſtineat inuitis conſecrandis, ſe illi ordinationes, ſacrorumque initiationes Rauennatis Eccleſiæ atque Aemilienſis erepturum. Scriptæ ſunt autem hæ literæ Tertio Kal. Iun. Seuerino Conſule. Nec multo poſt Simplicius deceſſit, illiq. Felix Tertius Romanus ſufficitur. Dum autem Rauennam Theodericus perluſtrat, atque eius pulchritudinem, quanta fuerit, animo concipit, nihil omiſit, quod ad optimum Principem pertineret. Cum uero, dum obſideret Odoacrem, Gundibaldus Burgundionum Rex maxima manu Alpes tranſgreſſus, ingentem prędam rerum & hominum in Burgundiam abduxiſſet, Theodericus Rex Italię factus, nihil ſibi antiquius duxit, quàm eos captiuos redimere. Itaque Epiphanium miſit Ticinenſem Epiſcopū cum ingenti pecunię ſumma ad eos redimendos; quod uir ſanctus uix prece ac pretio impetrauit. Tunc primum Italia mirum in modum reſpirare ac reflorere cœpit. & cum Romanos, quos plurimum diligebat, libertatis priſcę ſtudioſos Theodericus agnoſceret, omnia per magiſtratus Romanos adminiſtranda iuſſit. Annuam penſionem Senatoribus ad

inopiam redactis conſtituit. Vniuerſam tandem vrbem adminiſtrandam regendamq. Senatui populoq. Romano permiſit. Ipſe Rauennam veniens, eam Imperii fecit ſedē, quòd eſſet multo, quàm Roma, ab munitionibus firmior, nullis direpta deformataue hoſtibus; ædificiis conſpicua, & maxime commoda ad arcendos ab ingreſſu Italiæ Barbaros; præſertim cum alii Cæſares ibidem habitauerint. Quamquam non deſunt, qui putent, timuiſſe Romanorum ingenia ferociora, & ad libertatem priſtinumq. Imperium aſpirantia; illis præſertim magiſtratus omnes; tametſi eius iuſſu; adminiſtrantibus; neque omnino ſecure talia Gothis demādari poſſe opinabatur. Vtcumque ſit; Aedes ſibi Rauēnæ magnificas extruxit eo loco, quod inter D. Martini in cælo aureo, ſiue, ut aliis placet, ad Sacellum Arrii, ab ſe item ædificati, & muros vrbis ad Orientem, nunc in hortos degeneraſſe uidemus. Portas domus ferunt ac porticus carbaſeis uelis intentis obductas, magnum publicæ ſecuritatis exemplum præbuiſſe. Harum imaginem uermiculato pictam opere, in D. Martini, quod Apollinaris noui appellant, dextro pariete, videre quiſq. poteſt. Rauennatem Præfectum gerebat hoc tempore Importunus Trauerſarius. Qui ex nobiliſſima familia, Theodoro Patri in eadem Præfectura ſucceſſerat. Fertur Trauerſariam familiam originem eo tempore duxiſſe, quo Romanorum, ut plerique falſò putant, coloniæ Rauennam deductæ fuerant. Verum ei ſententiæ magis aſſenſerim, quæ ex Romana quidem & nobiliſſima familia duxiſſe ortum putat, ad habitandum Rauennam profecta, ſed tamen nō Coloniæ modo aut iure. Quocumque autem pacto ſe res habeat, illud ſatis conſtat, Odoacre imperante, Theodorum Trauerſarium Rauennæ Pręfectum; cuius domus extabant in ſuperiori ciuitatis parte, ubi nunc reliquię templi D. Martini in hortis Cardinalium conſpiciuntur. Ab eo caſtrum ad Anemonis flumen ædificatum, quod nunc ſolo æquatum eſt, nomen accepit Trauerſariæ. Fuiſſe illud ferunt ultra citraq. flu-

minis ripam, cum eo tempore illac Anemo non influeret; & unicum eſſet prædium; nam uniuerſus ager ille Rauennatum erat; poſterioribus deinde ſeculis, fluminis intercurſu diuiſus, cuius altera pars, quæ eſt ultra Anemonem, Tiberiaci oppidi, ab Tiberio Cæſare ſic appellati, cui nunc Bagnacaualli nomen eſt, numerabatur: Tametſi poſtea Rauennatis Archiepiſcopatus iuris fuerit, una cum agro Lugienſi; quemadmodum ex pluribus tabulis publicis patet, quibus ab Archiepiſcopis Rauennatum in poſſeſſionem eius agri cõſtituuntur Tiberiaci comites, ac præſertim ex ipſis Philippus; cui id Trauerſarios tribuiſſe cõſtat. Sed ut ad rem redeamus, Theodorus Importunum filium genuit, Senatorem ac patritium, Theoderico gratia ac fauoribus ſic commendatum, ut illum a ſecretis ſibi eſſe, cum Caſſiodoro Senatore item Rauennate, uiro clariſſimo, uoluerit. Theodericus regendo Imperio, amplificandæq. Rauennæ & illuſtrandæ intentus, multa ornamenta deduci Roma iubet, ſtatuas, ſigna, columnas, marmora præſtantiſſima. Inter cetera illud teſtatiſſimum eſt, quod Blondus ſcribit, Pintianæ domus ornamenta; quam domum magnificam fuiſſe ſupra quam poteſt, nomenq. Collatinæ portæ, ut Pintiana ab ſe diceretur, dediſſe ferunt, cùm prope inde abeſſet; Rauennam intuliſſe; ut in literarum ſuarum uolumine Caſſiodorus teſtatus. Superioribus annis cum ruinæ D. Saluatoris effoderentur, egregia marmora, ſtatuæq. complures & columnæ repertæ ſunt; ueteris magnificentiæ reliquiæ. Id templum Chriſto Deo Seruatori Theodericus iuxta ſuas ædes erexerat, admirabili ſtructura; cuius uel ruinæ indices manent, ipſumque D. Saluatoris in palatio nomen, quod in ipſis ferme ædibus Theoderici eſſet. A plerisque creditum eſt, templum illud non Saluatori, ſed Solutori martyri erectum; a quibus non admodum diſſenſerim. Miror Ricobaldum Eccleſiæ Rauennatis Canonicum Cardinalem, & Blondum, diligentiſſimos ſcrip tores, putare, D. Apollinaris in claſſe ædem ab hoc Theoderico

derico exædificatam; cum id ſit dubio procul,ab Iuliano Argentario, uti memorabimus, Iuſtiniano imperante factum. Fortaſſis ut errauerit fecit D. Martini in cœlo aureo; cui ducentis ab hinc annis Apollinaris noui titulus eſt; quòd ipſum Ricobaldus non ignorare uidetur. Præter hæc Theodericus D. Andreæ, quod minus uocant, templum cognomento Gothicum condidit; in quo ſuæ religionis ſacerdotes, qui erant labe Ariana infecti, ſacra facerent; haud procul ab eo loco, ubi arcem modo conſpicimus: nam eius ferme collapſi ruinas arci ædificandæ Veneti adhibuerunt. quo factum eſt, ut nulla nunc extra inane nomen, eius extent veſtigia. Adiunxit Theodericus ad hæc maximum atque egregium amphitheatrum, turri pręclariſſima conſpicuum; cuius demolitioni ac ruinæ interfuiſſe Ricobaldus affirmat; ſcribitq. Theodericum extra Rauennam templum D. Mariæ virgini; ſibi ſepulcrum, dum uiueret, condidiſſe; quod tamen ceteri pręterea, qui ſcribunt, omnes, Amalaſiuntæ eius filiæ acceptum ferunt. In eo templo cum eſſent egregia multa, quæ recenſere nimis longum fuerit, tum illud non eſt prætereundũ, quod tota eius teſtudo, ſub qua uiginti ſacerdotum corona, ut Blondus ſcribit, & nos uidimus; reſidere & commodiſſime poteſt, unico lapide, eoq. ingenti ac ſatis craſſo contegitur. In eius apice foramen eſſe ſcribit Leander Albertus, ingenti quidem certè lapſu, cum nullum ibi foramen extet. Impoſitum erat apici teſtudinis,uas ex porphyrite,in quo Theoderici patris cadauer Amalaſiunta, ſeu Amalaſuenta, aut Amalaſunta filia; tot enim modis eam diuerſi appellant; condiderat. Sed ſuperiori ſeculo tormenti ictu in terram deiectum & nonnihil confractum eſt. Vbi diu cum iacuiſſet,anno MDLXIIII. in foro,ubi nunc uiſitur, eſt collocatum. exterius circum teſtudinem duodecim Chriſti Apoſtolorum ſtatuæ inſignes e marmore eminebant; quarum baſes adhuc extant ex eodem teſtudinis marmore conſtitutę, in quibus magnis literis inciſum legitur cuiuſque nomen: aliquot item

ſtatuæ in ipſo templo confractæ habentur. Hæc templa, quę Theodericus extruxit, omnia maximis etiam muneribus exornauit ac ditauit. Acceſſit ad hæc, ut ſcribit Ricobaldus, equeſtris ſtatua ex ære, quam in ponte Auſtri Rauennæ locauit. Eam plerique Boethi Seuerini, uiri clariſſimi, arte ſic elaboratam ferunt, ut ſemper conuerteretur ad Solem, atque ob id Regiſolem ad hanc uſque ætatem uocatam. Alii putant Odoacri ſtatuam eſſe, alii, inter quos eſt Merula, Antonini Pii: idq. ex faciei delineatione, ab narium & oris ac barbæ, ipſoque militari habitu coniiciunt; quibus omnibus, earum imaginum Antonini perſimilis uidetur, quæ ſunt in antiquis numiſmatibus; quamobrem Roma una cum aliis ornamentis deductam ab Theoderico, ad Rauennam illuſtrandam opinantur. Cuius urbis illuſtrationi addictus, aquā ad illam deduxit Anieno Iun. & Probo Coſs. magno ſumptu, cuius commoditate, ut inquit Caſſiodorus, non minus ornamenti quàm utilitatis Rauennatibus acceſſit. Nam ante id temporis, ob maris æſtum, dum Padi aqua marinis fluctibus permiſceretur, laborabatur penuria poculentæ aquę. Quod Sidonius Apollinaris, qui uixit eo tempore, ad Felicem ſcribens, eo uerſu explicuit, cum inquit, Vluoſæ petiiſſe ſitim Rauennæ. Vluoſam autem appellat, quòd ibi cœno atque alga ſolum perfunderetur. ob miſtam autem ſalſam aquam cum dulci, & ob id corruptam, ſiti laborabant, præſertim quod uini vſus erat ueteribus illis parciſſimus. Verum, ut hæc melius cognoſcantur, adſcribere præſtiterit, quæ tradit Sidonius, ad Heronium, de itinere, quo fuerat Romam profectus, ſcribens. qua in epiſtola, ubi Lambrum amnem, uluoſum etiam appellauit, Brixillum, inquit, dein opidum, dum ſuccedenti Aemiliano nautæ, decedit Venetus remex, tantum ut exiremus, intrauimus; Rauennam paulo poſt curſu dexteriore ſubeuntes. Quo loco ueterem ciuitatem, nouumq. portum, media uia Cæſaris, ambigas utrumne connectat an ſeparet. Inſuper opidum, duplex pars interluit Pa-

 di;

di; certa pars alluit. Qui ab alueo principali, molium publicatum diſcerptus obiectu, & per caſdem deriuatis tramitibus exhauſtus, ſic diuidua fluenta partitur, ut præbeant mœnibus circumfuſa, præſidium; infuſa, commercium. Huc cum peropportuna cuncta mercantium, tũ præcipue quod eſui competeret, deferebatur; niſi quod cũ ſeſe hinc ſalſum portis pelagus impingeret, hinc cloacali pulte foſſarum, diſcurſu lintrium, uentilata, ipſe lentatis languidus lapſus humeris nauticis cuſpidibus foraminato fundi glutino ſordidaretur, in medio undarum ſitiebamus; quia nuſquam aquæductum liquor integer, uel ciſterna defæcabilis, uel fons irriguus, uel puteus illimis. Vnde progreſſis, ad Rubiconem uentum. Hęc Sidonius: qui iiſdem de cauſis ad Candidianum Cęſenatem ſcribens, & cum eo iocans, quod relicta Cęſena ab eo furnum uocata, Rauennam incoleret, ubi illum, auribus, Padano culice, perfoſſis, municipalium ranarum loquax turba circumſiliret: in qua palude, inquit, indeſinenter rerum omnium lege peruerſa; muri cadunt, aquę ſtant; turres fluunt, naues ſedent; ægroti deambulant, medici iacent; algent balnea, domicilia conflagrant; ſitiunt uiui; natant ſepulti; uigilant fures, dormiunt poteſtates; fœnerantur clerici, Syri pſallunt; negociatores militant, milites negociantur; ſtudent pilę ſenes, aleę iuuenes; armis Eunuchi, lituis fœderati. Ex ſuperioribus autem Sidonii uerbis, ut hęc per iocum ſcripta omittantur, & conſtat vrbis incommodum, & coniicere poſſumus quantum commoditatis attulerit Theodericus, deducta ad eam aqua: quam commoditatem Veneti maxime augebant, qui licet libertatem ſuam integram ab omni parte ſeruarent, Theoderico tamen libenter operam nauantes, ex Iſtria oleum ac triticum, Rauennam, nauibus ſuis, quibus abundabant, importare conſueuerunt. Ipſam enim Iſtriam Caſſiodorus teſtatur Rauennę campaniam (utar eius ſęculi uoce) & regię vrbis pœnu appellari, & quidem iure, quod oleum, triticum, &. uinum

abunde produceret, & Rauennatibus ſuppeditaret. Sed ad Theodericum reuertor, qui ad coercendas etiam aquarum eluuiones, quas Vitis amnis faciebat, laxauit alueum,& ruderibus repurgauit. Aleę luſu ipſum maxime oblectatum ferunt, & cum uinceret fuiſſe liberaliſſimum ac benigniſſimum, eaq. momenta pro merendis fauoribus ab familiaribus obſeruari ſolita. Dum hęc ab Theoderico aguntur, deceſſit Ioannes ſecundus Archiepiſcopus; in eiuſque locum Petrus iunior ſubrogatus eſt, cuius Archiepiſcopatus initio, Felice Tertio Romano Pontifice fato iam functo, in Pontificem eligitur Gelaſius Afer. Zeno item Cęſar mortuus, ſucceſſorem accepit Flauium Valerium Anaſtaſium. Thodericus Imperio confirmando intentus, plurimas affinitates con traxerat. Filiam enim Clodouei Francorum Regis Andefledam nomine,ut Blondus ait, licet eam Ricobaldus Lodoym appellet, uxorem duxerat. Duarum filiarum,quas ex pellicę, iuxta Ricobaldum, ſuſceperat, alteram Alarico Viſigothorum Regi Hiſpanias obtinenti; alteram Gundibari Regi Burgundionum in matrimonium collocauerat. Sororis filiam Amalebergam, Herminfrido Thuringorum Regi, uxorem adiunxit. Amalaſuntam tertiam filiam ex Andefleda uxore, Eucario, uel,ut Ricobaldus, Eutharico, ex nobili Balthorum, uel, ut alii, Amalorum familia; Veterici filio ex Hiſpania euocato, nuptui tradidit. Hunc Eucarium Theodericus cum unice diligeret, non ut generum, ſed filii loco, cum ipſe maribus careret, ſemper habuit; & in ſpem hęreditatis Italici regni apud ſe uoluit eſſe, cōſulemq. fecit. In quo munere ſe mitem adeo & commodum Romanis prębuit, tanto ſplendore, eaq. magnitudine temperantiam condiit,& æquitatem, ut magiſtratu abeuntem, ſummis omnes laudibus tollerent, nobilioresq. Romani ciues, non modo tunc uſque Rauennam comitati fuerint, ſed deinde ſępe, beneuolentię & obſeruantię cauſa, Rauennam profecti, eum inuiſerint. Quamobrem ipſe, qui liberalitate & magnificentia

nemini

nemini cedebat, in magno ludorum apparatu Rauennæ celebrato, Romanos, Rauennates, & Gothos, qui iam Rauennates erant facti, magnificentiſſimis muneribus ornauit. Sic autem Regnum propagauit, ut non modo Italiæ, ſed Galliæ Narbonenſi, Illyrio, Dalmatię, & Pannonię dominaretur. In tanta felicitate Alaricus eius gener Gothorum Rex, ab Clodoueo Rege Francorum uxoris fratre, commiſſo prœlio interficitur in campis Volgadenſibus; Aquitaniaq. occupatur. Theodericus cum uterque affinis eſſet, iuſtiorem putans Alarici cauſam, propterea quòd cũ Arianis ſentiret, quadraginta millium armatorum coacto exercitu, eum ad Almaricũ Alarici generis filium mittit, ut patrem ulciſcatur, & ereptam regni partem recuperet. Quod feliciter euenit ſuperato tandem Clodoueo. Theodericus Vaſconia potitus, eam pro Almarico, dum adoleſceret, optime adminiſtrauit; adiunxitque ad ſuum imperium, Siciliam, Liburniam, Burgundiam, Tridentum vrbem in alpibus muro cinxit; quod & fecit Patauii; Italiam autem omnem ab externo hoſte tutatus eſt, collocatis apud Auguſtam Prætoriam Erulis. Interea Gelaſius Pont. Max. fato conceſſit, in cuius locum Anaſtaſius ſecundus ſubrogatur; qui, cum adhuc alterum annum Pontificatum non adminiſtrauiſſet, moriens, ſucceſſorem habuit Symmachum Sardum; in cuius creatione diſſenſum eſt. Pars enim ſacratorum uirorum apud Conſtantinianam Baſilicam Symmachũ decernit Pontificem; Pars ad Diuam Mariam in uia noua, Laurentium creat; vnde ſeditio ingens, Senatu populoq. Romano duas in partes diuiſo, orta eſt. Quamobrem omnium conſenſu Concilium Rauennæ indicitur; pleriq. iuſſu Theoderici ſcribunt. In eo maxime Petrus Archiepiſcopus Rauennas enituit; & re tandem omni controuerſiaq. diſcuſſa, Symmachus in Pontificatu confirmatur; qui certe ingenti benignitate uſus, Laurentium competitorem, Nucerinum Epiſcopum fecit. Illi Concilio poſt Laurentium Mediolanenſium Antiſtitem ſubſcripſit Petrus Ar- Diſt. XVII. & XCVI.

chiepiſcopus

chiepiſcopus Rauennas. Verum haud multo poſt ſeditioſi quidam ſacrati uiri, adiuuantibus Feſto & Probino Senatorii ordinis, Laurentium reuocant. quapropter indignatus Theodericus, Petrum Altini Epiſcopum Romam mittit, qui, pulſo utroque, ſedem teneret. Ceterum Symmachus, habito centum & uiginti Epiſcoporum Concilio; cui interſuit Petrus Archiepiſcopus Rauennas & ſubſcripſit; obiecta conſtanter diligenterque diluit, omniumq. ſententiis obtinuit, ut Laurentius ac Petrus Altini Epiſcopus, malorum omnium capita, relegarentur. Petrus Archiepiſcopus Rauennam reuerſus, admirabile D. Petro Apoſtolorum Principi templum extruere, ad opidum Claſſenſe, cœpit. Sed leui morbo correptus, uitam cum morte commutauit haud multo poſt, pridie Kal. Sextil. Vir innocentiſſimus, moribus cõpoſitis, corpore gracili ac tenui, procera ſtatura, promiſſa barba, cuius gentiles ex Syria, D. Apollinaris tempore, Rauennam uenerant. Sepultus eſt in D. Petri, quod incœperat; uel, ut alii putant, in D. Iacobi ad fontes, qua in ſententia eſt Andreas Agnellus. Cum enim ipſe, quo loco ſepultus eſſet Petrus Archiepiſcopus, hæſitaret, una cum Gregorio D. Apollinaris in Claſſe ſacerdote, & D. Seueri æditüo, diuinitus incenſus, Apollinariam in ædem ſe recipiens, ad fontem, ubi D. Iacobo erecta ædicula erat, cum diligenter inquirerent, uidit ipſe, quiq. ſecum aderant complures, ſepulcrum ex Proconiſſo lapide egregium, cuius cum operculum amouiſſent, ex Cypreſſo arca in conſpectum ſeſe dedit, cui erat Petri Archiepiſcopi imago inſculpta, his adſcriptis uerbis: Dominus Petrus Archiepiſcopus. Arca detecta ſuauiſſimi vnguenti odorem efflauit, cadauerq. ſanctiſſimum uiſum eſt; omnibus integrum membris, perinde ac ſepulturæ traditus tunc primum fuiſſet. Hic Petrus, diuinos, nouæ legis ab Chriſto Deo traditę, libros tabulis exaratos aureis, pręſtantiſſimis gemmis ornauit, ad quos ſuam imaginem adiunxit; his uerbis inſcriptis; Dominus Petrus Antiſtes ob diem ordi

nationis

nationis ſuæ ſanctæ Eccleſiæ obtulit. Hæcq. omnia diu in Vrſiano templo perſteterunt. Huius Petri tempore D. Arnulſus, qui e Regio ſanguine Francorum, Lothoringiæ Dux, poſtea uitæ ſanctitate, miraculisq. illuſtris, Turonenſium fuit Epiſcopus, ut teſtis eſt Sigibertus, Rauennam uenit; cumq. Petrum Archiepiſcopum inuiſiſſet, die quodam Dominico feſto ipſi in æde Vrſiana Deum contemplanti poſt matutinas preces, ferunt, animam uiri improbi nuper demortui, ad infernos cruciatus locos ſempiternos a Dæmonibus pertractam, cunctisq. qui aderant, audientibus, Arnulſi uiri ſanctiſſimi opem implorantem, uiſam fuiſſe; pro qua cum Arnulfus Deum rogaſſet, ad corpus rediiſſe; cumq. deinde uirum rediuiuum, ingentem Arnulſi uirtutem, & multa merita narrare ſolitum. Quamobrem cum maximus Arnulſo honor apud omnes conciliaretur, Rauenna illum, honores omnes fugientem, occulte abiiſſe, ſalutato tamen prius Petro Archiepiſcopo. Templum quod ipſe incœperat, D. Petro dicatum, omnium qui tunc in Italia eſſent, pulcherrimum teſtantur; fuiſſeq. arbitrantur capitolium illud Iouis de quo, uti ſupra memorauimus, in D. Apollinaris Archiepiſcopi uita, Eleocadius eius diſcipulus atq. item Archiepiſcopus Rauennas meminit, trecentaſaras habuiſſe: Hoc autem ab Theoderico rege impetratum, Deo, ac D. Petro, Petrum hunc Archiepiſcopum dedicaſſe. In eo pictam Chriſti imaginem fertur adeo exacte diligenterq. & eius ſimilem, ut cum in Aegypti ſolitudinibus uaſtiſſimis, uir quidam ſanctus ſuppliciter ac inſtanter à Deo peteret Chriſti imaginem ſibi oſtendi, audierit, Rauennam & pergeret; in D. Petri illam uiſurum. Quapropter duobus Leonibus comitantibus, Rauennam quàm celerrime cum ueniſſet, & imaginem fuiſſet præ foribus templi conſpicatus; eamq. genibus innixus toto animi feruore ueneratus, ex hoc lacrymabili hoſpitio, cœleſtem in patriam euolauit. Leones ſepulturæ locum, humo pedibus ſcalpto, effodientes, vna cum pupu-

lo, qui ad rei miraculum accurrerat, uirum ſanctum in foſſam deponunt, deſuper humum congregantes, tumulum ex more compoſuerunt. Ingenti deinde fremitu rugientes, geſtibusq. præſeferentes maximum dolorem, tandem interiiſſe fama eſt; nouæq. rei timore perculſos omnes, foſſis hinc atq. hinc factis, ibidem Leones ſepeliiſſe. Huius Petri Archiepiſcopi tempore Geruntium Phicoclenſem Epiſcopum, cui nunc Ceruienſi nomen eſt, ob Chriſtum ſupplicio affectum ſcribitur; qui & ipſe Concilio Symmachi Maximi Pont. interfuit. In Rauennati Archiepiſcopatu Aurelianus Petro ſubrogatus eſt, ætate quidem iuuenis, ſed ſenex prudentia, atq. mira ingenii felicitate: quam ita cum optimis moribus coniunxit, ut omnibus eſſet vehementer carus. Templum ſacrauit, quod D. Martino in cęlo aureo dicauerat. Hoc autem tempore ſummo in honore ob excellentem doctrinam apud omnes Caſſiodorus Rauennas, uir nobiliſſimus, quem ſibi a ſecretis cum Theodericus haberet, ut diximus, ſæpius legatum ad complures Reges & ad Venetos miſit; quod eius epiſtolæ teſtantur, ſumma rerum ac ſententiarum grauitate refertæ, quæ in doctorum uirorum bibliothecis primos gradus obtinent. Conſul fuit & Senator Romanus, & vrbis Rauennę moderator, Aureliiq. Candidi, uiri clariſſimi, filius. Olybrius quoq. Rauennas uir nobiliſſimus maximaq. cum auctoritate, tum potentia non abſque opinione ſanctitatis Monachus factus in Galigatenſi Cęnobio uigebat. Cum enim per hos dies adoleſcens Etruſcus Hilarius nomine diligentius Deo operam & ſtudium nauaturus, paſſibus mille iuxta uicum Galigatam Rauennatis Diœceſis, in præcelſo, atq. edito monte, ſub quo Vitis amnis defluit, ab incolis, ut aliqui arbitrantur, Bideus appellatus, ſeſe conſtituiſſet, iamq. adoleſcentis fama ſumma celebritate ab omnibus audiretur, Olybriusq. Rauennas patritius cacodęmone arreptus miſere afflictaretur, & omnia incaſſum remedia expertus fuiſſet, repente Dęmon ui diuina impulſus,

exclamare,

exclamare, donec nõ adduceretur ad puerum Dei Hilarum, ſe inde numquam diſceſſurum. Vxore omniq. familia tum deflente, interrogatus Dæmon, quiſnam is eſſet adoleſcens, atque ubi commoraretur, manere illum in monte ac ſolitudine, reſpondit, eumq. montem ad Bidentis amnis ripam eſſe, ubi ſibi ædificaſſet Hilarus templum, & ibidem die no ctuq. in Dei laudibus, & contemplatione rerum diuinarum uitam ageret: duos & uiginti annos eſſe natum, breui ſtatura, modica barba, pilis tunc primum prodeuntibus, aſſidueq. cælitibus comitibus uti. Quibus acceptis omnis familia, cum Olybrio, ad Hilarum profecta, ubi a loco, in quo tum ſorte Hilarus Deum orabat, quantum iactus lapidis eſt, procul fuiſſet peruentum, gemens Dæmon, magnoq. concuſſus tremore, curſu rapidiſſimo ad Hilarum pro perauit, a quo inde tandem pulſus eſt. Olybrius immortalibus Deo primum, deinde Hilaro gratiis, una cum coniuge ac omnia familia actis, petere, uti uitæ piæ traducendæ regulam normamq. ſibi præſcriberet: quod Hilarus cernens, & præ gaudio lacrymans, poſtquam legem Chriſti Dei edoctus omnes illos, per dies aliquot, ſuit, a ſacerdote, illac forte tranſeunte, qui Arretio Rauennam pergebat, iuſſit Olybrium, eiusq. familiam, hominum circiter nonaginta, id flagitantes, ſacra baptiſmatis unda expiari, quemadmodum ex uita Hilari, a Paulo eius diſcipulo ſcripta, cognoſci poteſt. Tertio poſt die Euſtaſia, Olybrii uxor, ex hominum uita migrauit. Olybrius una cum Iunio & Eunomio filiis, ſumpto cucullo, monachus ibidem factus, prædia ſua omnia illi cænobio dono tradidit; unde non modo omnibus monachis, qui iam ad Hilarum multi conuenerant, abunde uictus ſuppeditabatur, ſed multum etiam pecuniæ erogabatur, uiduis, pupillis, atque aliis egentibus. Verum tanta ſolitudinis, ab Hilaro atque Olybrio plurimum expetitæ, quies, ab Theoderico Rege perturbata eſt, qui ad eas radices Apennini, unde; ut aliqui putant; Rauennam aquam adduxerat,

iuxta Bidentem amnem; ædes ſibi magnificas, quo ſecedere interdum ſolebat, conſtruxit. Cœpit enim frequentari Hilari cænobium: ex quo tamen Hilarus id fructus collegit, quod familiares Regis aliquot, uiros nobiles, Chriſti ab ſe legem ac præcepta edoctos, monachos fecit, in dieſq. faciebat, cum uir impius quidem Theoderico nunciat; præcepta Regia Hilarum contemnere, multos ex familiaribus abalienare, ad ſeq. adducere; & aliquorum ſuſpicionem eſſe, per eum modum collecta egregiorum & præclare audacium ſatis magna manu, pleroſq. ex ipſis repentino facto impetu, Regni illius tranquillitatem ac pacem perturbaturos. Rex uehementer his commotus, centuriones quattuor cum ſuis militibus mittit, qui Hilarum capiant, ad ſeq. pertrahant. Verum milites ad prædiolum cænobio propinquum cum ueniſſent, in uallemq. deſcenderent, Hilarianam familiam prędaturi, Hilaro Deum rogante pro ſuorũ incolumitate, aliam uiam ingreſſi, biduo, quò tenderent, incerti, per eos montes uagati ſunt. Quamobrem percitus ira maiore, conſcenſo equo Theodericus ad uirum Dei adit: cęterũ ad monaſterii ſepta cum perueniſſet, equus ſubſiſtens, nullo unquam potuit calcarium, aut uerborum impetũ propelli. Intellexit Theodericus ui diuina id fieri, eſſeq. uirum illum ſanctiſſimum, & falſa ſibi relata fuiſſe. Miſit itaq. ex ſuis Senatoribus duos, qui ſuppliciter uirum ſanctum rogarent, ad Regem ut accederet. quod quidem fecit Hilarus libenter, eumq. Rex benigne complexus, ſecum in Hilariano antro comedit, ab eoq. die tanta ueneratione hominem eſt proſecutus, ut multis cænobium prædiis ditauerit. Vbi Hilarus, cum Olybrium Rauennatem in cælum præmiſiſſet, uita ſancte acta, multiſq. miraculis editis clariſſimus, annos natus octuagintaduos, Tertio Id. Maii, mane, in cælum ipſe quoq. diſceſſit; ibidemq. eius corpus ſanctum a monachis ſuis ad ſepulturam datum eſt; teſte, uti ſupra memorauimus, Paulo, ex ipſis monachis uno, qui eius uitam, unde hæc excerpſimus, deſcripſit. Ceterum,

terum, ut ad ordinē hiſtoriæ reuertamur, Aurelianus Archiepiſcopus abſoluere aggreſſus Tricolli m, quam Petrus Chryſologus fundauerat, moritur Septimo Kal. Iun. Sepultus in templo Apoſtolorū iuxta ambonē, a monumento Neonis haud procul, cū vndecim annos pręfuiſſet. Sufficitur illi Eccleſius, ex nobiliſſima Rauenati Pręfectorū familia, planis capillis, hirſuto ſupercilio, modica canitie, forma non ineleganti, ſummaitę innocentia. Huius tēpore Rauennas Eccleſia bonis martyrum aucta eſt, quę ad Cęſaris ęrarium fuerant earum calamitatum ſęculo adiuncta. Quamobrem multo efficaciori appellatione, Rauennatum Eccleſiam, Sanctam vocauerunt, quod non ipſo ſolum cruore martyrum ſancto, ſed eorum etiam bonis aucta firmataq. ſit. Sub idem tempus Hormiſda Romanus Pontifex creatur, & Anaſtaſio Cęſari ſeptimo & vigeſimo Imperii anno mortuo, Iuſtinus filius, ſumma religione Princeps, ſucceſſerat. Theodericus D. Petri templum Romę trabe ornauit argētea mille & quadraginta librarū; ceroſtratis item argenteis duobus librarum ſeptuaginta; ne Iuſtino Cęſari, & Ilderico Regi Vandalorum in Africa, quem Tranſimundus ex captiua Valentiniani filia ſuſceperat, Romana templa maximis donis tunc exornantibus, concederet. Quod & Clodoueus Rex Francorū fecit. Nō multo poſt tamen Hormiſda moritur; in eiusq. locū Ioānē Tuſcū, conſulatu Maximi, ſubrogāt: quo tēpore Iuſtinus Cęſar Verę pietatis ſtudio incēſus, cū delere, quoad eius fieri poſſet, hæreticos ſtatuiſſet, Arianos expulit, eorumque templa ſanctæ religionis cultoribus aſſignauit, edixitq: ut omnibus Imperii locis idem ſeruaretur. Concitus ob id Theodericus, Ioannem Pontificem Max. Eccleſium Archiepiſcopum, Theodorum Hipatium, duosque Agapitos, & Importunum Traueſarium, uiros Conſulares, ad Iuſtinum legatos mittit, qui hominem hortarentur, Arianos ut reſtitueret; alioqui omnia ſe Italiæ templa ac ſacratas ædes demoliturum. Iuſtinus legatos & Ioannem Pontificem præſertim maximis honoribus excepit: nam & populus omnis

nis obuiam illi ab urbe procul cum ſacra pompa proceſſit, & Iuſtinus ad pedes ſe Ioannis Pontificis aduoluit: quem etiam Pontificem ferunt miraculis eo loco inclaruiſſe. Legati, expoſitis mandatis, quæ a Theoderico acceperant, cum flectere Iuſtini animum non poſſent, ad lacrymas uerſi, ac ſupliciter petentes, ut perituræ Italiæ, uirisq. omnibus bonis ac religioſis ſubueniret, eo tandem pium Cæſarem perpulere, ut differre edictum pateretur. Sed licet omnibus piis uiris ita in uniuerſum conſultum ſit, tamen plerique uim irati Regis effugere non potuerunt: Inter hos Boethus, & Symmachus eius ſocer, duo clariſſima Italiæ lumina, numerantur. Cum eſſent enim ambo Conſules, & in ſuſpicionem affectatæ libertatis ueniſſent, ut Boethus ipſe libris de Conſolatione philoſophica teſtatur, neque uellent nefariæ Regis ſententiæ, Arianisq. aſſentiri, ac potius Boethus, ut uir erat religione ac morum caſtitate inſigni, in Arianos elegantiſſimo libello inueheretur, Rauennæ prius apud Theodericum relegati, mox Ticini; ubi tandem in carcerem contruſi, necantur. Sunt tamen qui uelint, ſi Ricobaldo aſſentimus, quarto exilii anno Boethum in agro Mediolanenſi comprehenſum ab Theoderici fautoribus, & ſtrangulatum; Symmachum Rauennæ quinto Kal. Iun. obtruncatum. Haud diſſimili euentu, quo noſtra ætate Henricus Anglorum Rex Octauus, ab auctoritate Romani Pontificis, ſuaq. priſtina pietate diſcedens, uolensq. uxore Catherina Ferdinandi Regis filia, & Caroli Quinti Cæſaris matertera, repudiata, Annam Boleinem, natam obſcuro loco, in matrimonium ſibi collocare, Thomam Morum, & Ioannem Fiſcherium Epiſcopum Roceſtri in carcerem coniectos, capite multauit; cum optimi ſanctiſſimiq. uiri, ueræ iuſtitiæ ac religionis pleniſſimi ab improba adulatione & impio Regis conſilio abhorrerent. Ipſeq. Morus, qui, quòd Regi a ſecretis eſſet, illius inſani conſilii particeps credebatur, apud populum publice cauſam ſuam dixit. Sed quamquam optimi uiri munus, fœda

da morte, ob inſanientis Regis barbariem perſoluerunt, eorum tamen iucundiſſima ſanctiſſimaq. apud omnes memoria cum æternitate integra & laudata uiuet, quemadmodum de Boetho & Symmacho nũc uidemus: de quibus hactenus. ad inſtitutum, legatosq. ab Theoderico ad Iuſtinum miſſos redeamus. Hi cum ſummam Theoderico humanitatem Iuſtini expoſuiſſent, Theodericuſq. reſciuiſſet quanto honore Ioannes fuerit exceptus, quaſi in ipſius contumeliam factum ægre admodum tulit; præſertim cognoſcens Ioannem cum Iuſtino ſentire. Itaq. optimum Pontificem, nulla eius ſacroſancta auctoritate permotus, in carcerem contruſit; parumq. omnino abfuit, quin eum confeſtim interficeret. Periit tamen ſanctiſſimus uir Rauennæ, uti memoriæ prodit Anaſtaſius Bibliothecarius, ſexto Kal. Iun. in carcere, pędore, ſitu, & inedia: tametſi Pomponius Lætus Romæ periiſſe ſcribat, conſulatu Olybrii. Romam cadauer Rauenna allatum, & tumulo conditum in D. Petri. Haud multo poſt, uti ſcribit Procopius, cum cœnanti Theoderico piſcis caput eſſet appoſitum, refugiſſe Theodericum ferunt, quaſi Symmachi, ſuo iuſſu interfecti, faciem oblatam, quæ ſęuos oculos in eum defigeret truci aſpectu; labio inferiori mordicus apprehenſo. Nonageſimo octauo tandem die, qui dies Non. Sept. fuit, Olybrio V. C. ſolo occidentali conſule circiter annum a partu virginis DXXVI. apoplexia moritur, ſeu, ut aliis uiſum eſt, uentris profluuio, ſummis cruciatibus male affectus, duodequadrageſimo anno Italici regni. Viſa eſt eius anima, eodem quo interiit die, ab hæremita in Lypareum ignem, ab Ioanne Pontifice & Symmacho contrudi, uti affirmat D. Gregorius in Dialogis lib. IIII. Hunc autem Regem, ſi Ioannis Pont. Max. & Boethi, Symmachiq. necibus abſtinuiſſet, & Ariana hæreſi non fuiſſet imbutus, facile quiſque poſſet cum quolibet Cæſarum comparare: nam & corporis ſpecie, & uirtutibus animi, quæ maxime Auguſtum virum, & cæteris pręfectum decent, ornatiſſimus fuit, quemadmodum AN.DXXVI.

luculenter

luculenter Sidonius ad Agricolam ſcribens, his verbis explicat. Si forma quæratur; Theoderici autem intelligit; corpore exacto, longiſſimis breuior, procerior eminentiorq. mediocribus: capitis apex rotundus, in patulum a planitie frontis uerticem ceſaries refuga criſpatur: ceruis non ſedet. neruis geminos orbes hiſpidus ſuperciliorum coronat arcus: Si uero cilia flectantur, ad malas medias palpebrarum margo prope peruenit. aurium legulæ, ſicut mos gentis eſt, crinium ſuperiacentium flagellis operiuntur: naſus uenuſtiſſime incuruus; labia ſubtilia; nec dilatatis oris angulis ampliata. Pilis, intra narium antra fruticantibus, quotidiana ſuccisio: Barba concauis hirta temporibus, quam in ſubdita vultus parte ſurgentem, ſtirpitus tonſor aſſiduus, genas ad uſque, forcipibus euellit: menti, gutturis, colli, non obæſi, ſed ſucculenti, lactea cutis, quæ propius inſpecta, iuuenili rubore ſuffunditur; namque hunc illi crebro colorem, non ira, ſed uerecundia facit; teretes humeri; ualidi lacerti; dura brachia; patulæ manus; recedente aluo, pectus accedens. Aream dorſi humilior inter excrementa coſtarum ſpina diſcriminat: tuberoſum eſt vtrumque, muſculis prominentibus, latus: in ſuccinctis regnat uigor ilibus; corneum femur; internodia poplitum bene maſcula; maximus, in minime rugoſis genibus, honor; crura ſuris fulta turgentibus, & qui magna ſuſtentat onera, pes modicus: ſi actionem diurnam, quæ eſt forinſecus expoſita, perquiras, antelucanos ſacerdotum ſuorum cœtus, minimo comitatu, expetit; grandi ſedulitate ueneratur. Quamquam (ſit ſermo ſecretus) poſſis animaduertere, quod ſeruet iſtam pro conſuetudine potius, quàm pro ratione, reuerentiam. Reliquum mane, curæ adminiſtrandi Regni ſibi deputat. circumſiſtit ſellam comes armiger; pellitorum turba ſatellitum, ne obſit, admittitur; ne obſtrepat, eliminatur; ſicq. pro foribus immurmurat excluſa uelis, incluſa cancellis. Inter hæc intromiſſis gentium legationibus, audit plurima, pauca reſpondet; ſi quid tractabitur, differt;

ſi quid expediatur, accelerat. Hora ſecunda ſurgit e ſolio, aut theſauris inſpiciendis uacaturus, aut ſtabulis. Si venatione nunciata procedit, arcum lateri innectere, citra grauitatem Regiam iudicat; quem tamen (ſi cominus auem, feramq. aut uenanti monſtres, aut uianti) manui poſt tergum reflexæ puer inſerit, neruo loroue fluitantibus, quem ſicut puerile computat geſtare thecatum, ita muliebre, accipere iam tenſum. Igitur acceptum, modo inſinuatis e regione capitibus intendit, modo ad talum, pendulum nodi parte conuerſa languentem cordæ laqueum uagantis, digito ſuperlabente, perſequitur; & mox ſpicula capit, implet, expellit; quidue cupias percuti, prior admonet; eligis quid feriat, quod elegeris, ferit; quod ſi ab alterutro errandum eſt, rarius fallitur figentis ictus, quàm deſtinantis obtutus. ſi in conuiuium uenitur, (quod quidem, diebus profeſtis, ſimile priuato eſt) non ibi impolitam congeriem liuentis argenti, menſis ſedentibus ſuſpirioſus miniſter imponit: maximum tunc pondus in verbis eſt, quippe cum illic aut nulla narrantur, aut ſeria. Toreumatum, peripetaſmatumq. modo conchyliata profertur ſupellex, modo biſſina. cibi arte, non pretio, placent; fercula, nidore, non pondere; ſcyphorum & paterarum raras oblationes facilius eſt ut accuſet ſitis, quàm recuſet ebrietas. Quid multis? uideas ibi elegantiam græcam, abundantiam Gallicam, celeritatem Italicam, publicam pompam, priuatam diligentiam, regiam diſciplinam. De luxu autem illo Sabbathario, narrationi meæ ſuperſedendum eſt, qui nec latentes poteſt latere perſonas. Ad cœpta redeatur. Dapibus expleto, ſomnus meridianus ſæpe nullus, ſemper exiguus. Quibus horis, uiro, tabula cordi eſt: teſſeras colligit rapide, inſpicit ſollicite, voluit argute, mittit inſtanter, ioculanter compellat, patienter expectat. In bonis iactibus, tacet; in malis, ridet; in neutris, iraſcitur; in utriſque philoſophatur. Secundas faſtidit uel timere, uel facere, quarum opportunitates ſpernit oblatas, tranſit oppoſitas. Sine mo-

tu euaditur, ſine colludio euadit: putes illum & in calculis arma tractare; ſola eſt illi cura uincendi. Cum ludendum eſt, Regiam ſequeſtrat tantiſper ſeueritatem; hortatur ad ludum, libertatem, communionemq. Dicam quod ſentio; timet timeri; deniq. oblectatur commotione ſuperari; & tunc demum ſibi ceſſiſſe collegam credit, cum fidem fecerit uictoriæ ſuæ bilis aliena; quodq. mirere; ſæpe illa lætitia, minimis occaſionibus ueniens, ingentium negotiorum merita fortunat. Tunc petitionibus diu ante per patronorum naufragia iactatis, abſolutionis ſubitæ portus aperitur. Tunc ego etiam aliquid obſecraturus, feliciter uincor; quando mihi, ad hoc tabula perit, ut cauſa ſaluetur. Circa nonam recrudeſcit moles illa regnandi, redeunt ſummouentes, ubiq. litigioſus fremit ambitus, qui tractus in veſperam, cæna Regis interpellante, rareſcit, & per aulicos deinceps, pro patronorum uarietate, diſpargitur, uſque ad tempus concubiæ noctis excubaturus. Sane intromittimur; quamquam raro; inimici ſales, ita tamen, ut nullus cõuiua mordacis linguæ felle feriatur, ſic tamen, quod ille nec organa hydraulica ſonant, nec ſub phonaſco, uocalium concentus, meditatum acroma ſimul intonat. Nullus ibi Lyriſtes, choraules, meſochorus, tympaniſtria, pſaltria canit. Rege ſolum illis fidibus delenito, quibus non minus mulcet uirtus animum, quàm cantus auditum. Cum ſurrexit, inchoat nocturnas aulica caſa cuſtodias: armati Regiæ domus aditibus aſſiſtunt, quibus horæ primi ſoporis uigilantur. Hæc de Theoderico Sidonius. Sed, ut eo reuertamur, vnde diſceſſimus, Ioanni Pontifici, Felix quartus Samius ſuccedit. Theoderico item abſq. maribus mortuo, Amalaſunta filia, Regnum pro Atalarico filio, octauum annum agente, adminiſtrandum ſuſcepit. De cuius præſtantiſſimæ fæminæ laudibus cum plurima Caſſiodorus grauiſſime ſcribat, tum illud omittendum haud duximus, uidere eam abſque veneratione potuiſſe neminem; loquentem audire fuiſſe miraculum, græce latineq. doctam, omnium nationum,

num,

num, quibus cum Romano Imperio conſuetudo aliqua eſſet, linguam nouiſſe. Tantæ autem grauitatis, & in ſimulando diſſimulandoq. prudentiæ, vt, cum improbos acrius increparet, nihil ab ea ſibi, quod acerbum putarent, illatum teſtarentur. Quibus ex rebus tantum ſibi gratiæ apud omnes conciliaſſe teſtatur, ut illi non paruiſſe, etiam ſi nulla timeretur pœna, nefarium duceretur. Sub id tempus Caſſiodorus, cum mortuo Principe, iam ſui iuris eſſet, caducarum rerum inanem gloriam ſpernens, cum ſuo conſulatu ſacratos uiros Romanos a populo iam diu grauiter diſſidentes, & diſtractos, non abſq. ſumma laude integritatis, & prudentiæ, in optatam quidem maxime ab omnibus, ſed tamen fere jam deſperatam concordiam reduxiſſet, monachus factus, contulit ſe in contubernium ſacerdotum in Viuarienſi domo, agri Rauennatis. Vbi ſacris intentus literis, de Anima commentarium ſcripſit; Variarum libros duodecim; Iſagogen ad monachos Viuarienſes. Sed eius in hymnos Dauidis explanatio apud uiros doctos primas ſibi vindicat. Perueniſſe ferunt ad Pelagii primi Ro. Pont. tempora. Religioſiſſimi officio uſq. ad vitæ exitum pleniſſimo decedens, Viuarienſem domum inſigni Bibliotheca ornauit, & cenſibus ampliſſimis donauit, ædificiisq. variis auxit. Vir profecto nullo non genere laudum cumulandus, uel ipſius Athalarici, Theoderici Regis nepotis, & in Regnum ſucceſſoris, teſtimonio. is enim ad Caſſiodorum in Præfecturam Prætorianam mox euehendum ſcribens, lib. IX. epiſt. 24. Erat plane, inquit, quod in te prædicaret dominus auus noſter, eximium, animum ad promerenda beneficia patulum, & contra uitia cupiditatis obſtructum, dum neſcio quo pacto raro eſt in hominibus manus clauſa, & aperta iuſtitia. Neſciuit quiſquam de te ſubmurmurare contraria, cum tamen de principali gratia ſuſtineres inuidiam; derogare cupientes, vicit integritas actionis. & paulo poſt. Quapropter iuuante Deo, quo auctore cuncta proſperantur, ab indictione XII. in Præfecturæ Prætorianæ te ſug

geſtu atq. inſignibus collocamus, vt probatum iudicem ſine metu Prouinciæ ſuſcipiant, quas hactenus cognouimus improborum actione fatigatas. Sed quamuis habeas paternam Præfecturam Italico orbe prædicatam, aliorũ tibi tamen exẽpla non ponimus; vetera moribus tuis, & omnium vota cõpleſti. & infra. Conſtitue & huic regulam dignitati, qui anteactis faſcibus mirabilis continentiæ exempla præbuiſti: nam licet omnes pæne honores ſummos æqualiter egeris, habes tamen propoſita conſcientiæ bona, ubi nullam decet eſſe mẽſuram. Hæc Athalaricus, ad Caſſiodorum ſcribens: de quo itẽ nequaquam minora, ſua ad ſenatum Romanum epiſtola, affirmat, lib. XI. epiſt. XXV. Cumulauimus quidem, inquit, P. C. beneficiis noſtris copioſum virtutibus, diuitẽ moribus, plenum magnis honoribus Senatorem; cuius ſi merita conſideretis, debemus etiam quod ſoluimus. Qua enim compenſatione commendandus eſt, qui aures dominantium luculenta ſæpe prędicatione compleuit? dignitates ſibi creditas eximia grauitate tractauit? & viſus eſt tempora facere, quę meritò laudarentur in Principe. Credimus P. C. & ſi adhuc referre volumus, beneficia collata ſuperantur. Noſtris quoq. principiis quanto ſe labore conceſſit, cum nouitas Regni multa poſceret ordinari? erat ſolus ad uniuerſa ſufficiens; ipſum dictatio publica, iſpum conſilia noſtra poſcebant; & labore eius actum eſt, ne laboraret Imperium. Hæc & id genus de Caſſiodoro plurima extant: qui prętanti ac proprio elogio Senator eſt appellatus, cum etiam V. C. illuſtris, exquęſtor ſacri palatii, exconſul ordinarius, exmagiſter officiorum, Pręfectus Prętorio Italiæ, atq. Patricius inſcriberetur. Quamquam mirentur hæc alii, ego nihil ita ſtupeo, quàm inter hæreticos illum, principesq. viros labe infectos Ariana uiuentem, fideliter perpetuo curſu, & æquabili ratione, catholicæ Eccleſiæ partes & fuiſſe ſecutum, & defendiſſe: quod cum multis eius de Theologia libelli declarant, tum ex iis conſtat, quæ ipſe in Præfectura ad Ioannem II. Pont. Max. ſcripſit

lib.

lib.II. epiſt.III.Mihi filio, inquit, ueſtro intelligentiæ ſenſus aperiat, vt, quę vere ſunt vtilia, ſequar, quę vitanda, refugiam. Talem deniq. iudicem excipiat publicus actus, qualem filiũ catholica mittit Eccleſia. Sum quidem iudex Palatinus, ſed veſter non deſinam eſſe diſcipulus: nã tunc iſta recte gerimus, ſi a veſtris regulis minime diſcedamus. Hęc ille. Florebat etiã hoc tempore ex Rauenatibus Arator, Romanæ Eccleſiæ Cardinalis ſubdiaconus, in Poeſi maxime laudatus. Hexametro enim carmine Acta Apoſtolorũ, miſtis, in eo opere, innumeris ac venuſtis allegoriarum floribus, elegantiſſime deſcripſit: quos flores Venerabilis Beda, in vnum colligens, ſuis in eadẽ Acta commentariis, eſt diligenter imitatus. Horum librorũ volumen, cum Arator ipſe Vigilio Pont. Max. ante confeſſionem, vt aiunt, Sancti Petri, ſeptimo Id. Apr. in corona multorum Epiſcoporum obtuliſſet, idipſum clara uoce, coram omnibus recitare a Pontifice eſt iuſſus: ſed cum iam horæ tempus pręteriiſſet, Vigilius Codicem, Surgentio Primicerio, in area locandum, tradidit, ut eius lectionem, cum eſſet ocium, perficeret. obnixe flagitantibus omnibus, ut liber publice denuo legeretur, annuente Pontifice, in D. Petri ad uincula magna doctiſſimorum hominum frequentia, ipſo Aratore diſtinctis uerbis recitante, ambo libri, quatuor uicibus ſunt auditi; cum uno die, unius tantum libri dimidium uix legi poſſet, ob aſſiduas repetitiones, quas auditores, fauſtis, crebriſq. acclamationibus expetebant. Amalaſunta interea Symmachi, & Boethi filiis patrimonium reſtituit; Athalaricum filium, ut Romanis moribus diſciplinaque ornaretur, ſummopere laborauit. Sed contra nitebantur nonnulli proceres eius gentis, puero tutores inſtituti; qui aſſerentes non fuiſſe Gothis Regibus morem, liberos Regios aliis ſtudiis, quam armorum imbuere; literarumq. ſtudium adimere pueris animum ſolere, quos erigere augereq. oporteret, ut facilius ipſi undecumque libuiſſet & raperent & extorquerent. Ferebat hæc grauiter mater, ceterum diſſimu-

labat,

labat, nulla ratione deſiſtens, quin puerum admoneret, & Iuſtini potentiam formidoloſam incuteret. Paulo poſt Iuſtinus Cęſar moritur, cui ſufficitur Iuſtinianus ſororis filius. Hoc loco putaui non omittendum quod ſcribitur in commentariolo de ædificatione templi D. Vitalis. Id enim licet penes me haud omnino conſtet, exiſtimaui tamen non ingratum futurum iis, qui uarias ueterum ſententias amant. Scribitur itaque, ſeditione oborta Iuſtino trucidato, eius filium Iuſtinianum; quamquam plerique ex ſorore nepotem dicant; cum impuber eſſet, ab nutrice tumultum fugiente, ne quid puero mali accideret, naui impoſitum, Rauennamq. deuectum, apud celeberrimum mercatorem & ditiſſimum, cui Iuliano Argentario nomen erat, diuertiſſe; nutrice nihil patefaciente de ſtatu pueri, ne, ſi cognoſceretur, hoſtes paterni, qui maxime ualebant, interficiendum curarent. Iulianus, cum ei filius non eſſet, Iuſtinianum unice diligebat, puerum optimæ indolis & ſuauiſſimis moribus, ſtuduitq. bonis literis inbuendum. Atque hoc pacto quinq. annos apud Argentarium uixit Iuſtinianus: quo toto temporis interuallo, Byzantii numquam pluiſſe, decidiſſe ue rorem ferunt; Deo religioſiſſimi Principis mortem, & innocentis pueri calamitoſum exilium uindicante. Cum autem, uti conſueuerat, nutrice ſic edocente, nocte quadam certa hora hymnis Deum eſſet ueneratus, ac cum uerſa nutrix, Quid, inquit, fili mi, moraris, cum ſanctiſſimus Chriſti miles Vitalis quotidie innumeris pęne miraculis hic ſit illuſtriſſimus, quin uotum illi nuncupes, ſi ad Imperium, quod tibi hæreditarium eſt, reducaris, te illi templum ad D. Sophiæ, quod eſt Byzantii, imaginem ædificaturum in hac urbe, in qua tam pacate ac tranquille exilii calamitatem hucuſque traduxiſti? Fecit Iuſtinianus quod conſuluerat nutrix. quamquam quo modo uouere potuit templum ad eius ſimulacrum, quod Byzantii D. Sophiæ erat, cum nondum illud ædificatum eſſet? ipſe enim Iuſtinianus, dum imperaret, Chriſto, qui Sa-

pientia patris appellatur, admirabile templum Byzantii dicauit; cuius figuram D. Vitalis templum auguſtiſſimum ab eodem ædificatum referre conſtat. atque iccirco plerique putant duo templa uouiſſe, alterum Chriſto, ſi diuina ſapientia modum patefaceret, quo poſſet in Imperium reſtitui: D. Vitali alterum, ſi id ſibi daretur eius precibus. alii uero D. Sophiæ templum a Conſtantio, Conſtantini primi Cæſaris filio, ædificatum, a Iuſtiniano inſtauratum fuiſſe affirmant. Sub id tempus Byzantii imbrium tam diuturnam penuriam, vnde & fames acerrima, & rerum omnium indigentia prodiit, in ſcelera, quibus iuſtiſſimum Principem aut interfecerant, aut interfici permiſerant, reiicientes, futurum rati, ut Deus placaretur, ſi filium eius, aut ex ſorore nepotem quærerent, & in Imperium reducerent, legatos uarias in regiones emittunt, qui adoleſcentem diligenter perquirant. Inter eos principem locum habuerunt, qui venerunt Rauennam, quod facile factu putarent in longe omnium nobiliſſima vrbe ut moraretur. Huc igitur cum acceſſiſſent, & per omnem ciuitatem aduentus ſui cauſam inuulgaſſent, Argentarius, qui adoleſcentem nouerat, egregia præſtantiq. indole, neſcio quid auguſtum præſeferentem, ad legatos rem omnem defert. De qua cum multus vtrinque ſermo habitus eſſet, inter eos tandem ſic conſtituitur; uti poſtridie domum Argentarii cœnatum ſe conferant: facultatem habituros, vt libuerit, iuuenis mores, indolem, ac formam ſpeculari. Quod cum feciſſent, iamq. accumbere pararent, acceſſit Iuſtinianus manibus aquam infundens, quod ſemper (præſtanti elegantia conſueuerat. Illum cum eſſet intuitus diligenter vnus ex legatis; qui puero, viuente Iuſtino, familiaris fuerat, nouit Iuſtinianum eſſe; & confeſtim ingenti gaudio vocem tollens prouoluitur ad eius pedes, eumq. Cæſarem prędicat. Vndiq. ab Rauennatibus certatim concurritur. Sed Iuſtinianus, vt erat ingenuo pudore, moderate ſe gerere; renuere Cæſaris titulum; ſibi ſatis futurum, ſi in patriam omnium bonorum

conſenſu,

conſenſu, reditus tuto pateret. Obortas præ gaudio lacrymas non continent, nutrix, Iulianus Argentarius, & Ecclesius Archiepiſcopus. Ea enim dies tranquillitati initium, & ærumnis finem allatura uidebatur. Si quidem ipſi Gothorum Principes, dum inter ſe non conueniunt, & Amalaſuntæ lectiſſimæ fœminæ parum obediunt, tyrannide omnia cõpleuerant. Per eos dies, quibus Rauennæ deinde fuit Iuſtinianus, ludi celebres habiti ad equeſtris pugnæ ſimulacrum, magnificentiſſimo apparatu; nec ulla ad abſolutam lætitiam pars deeſſe uidebatur: Nocturni ignes; Tubarum clangor; voces vndiq. effuſæ. Diſcedentem poſt paulo Iuſtinianum omnes fere Rauennates lacrymantes ad portum, vbi nauem conſcendit, adduxerunt. Ipſe omnibus ſalutaris, proſpere nauigauit, breuiq. honorificentiſſime & ingenti totius urbis lætitia exceptus, Byzantium ingreſſus eſt; ſub cuius acceſſu affluenter pluit: quapropter confirmatur, quod putarant; ob innocentis pueri exilium, ſic illos Deum fuiſſe vltos; confeſtimq. Cæſarem illum conclamant & creant. Hactenus hęc uolui ex commentariolo de ædificatione templi D. Vitalis, qui ibidem legitur, ad eorum commodum, quibus uariæ ſententiæ non iniocundæ accidunt, deſcripſiſſe. Non ignoramus autem grauiſſimos auctores, ipſumq. præſertim Pomponium Lætum, aſſerere, Iuſtinianum ab Iuſtino auunculo Conſulem prius factum, deinde in Imperium accitum, antequam diem obiret, grandemq. naru tunc fuiſſe; acceptoq. ob Iuſtini mortem, abſolutæ adminiſtrationis Imperio, anno ab ortu Chriſti quingenteſimo Vigeſimo nono, ut ſcribit Paulus Diaconus, magnas res in Aſia Africaq. geſ-
AN. CCCCCXXIX. ſiſſe. Cui nos ſententiæ magis adſcribimus. Nam, ut Marcellinus Comes, Theodorus Lector, & Euagrius teſtantur, anno a partu Virginis DXXVII. Indict. V. Mauortio ſolo occidentali conſule, anno uero a Conſtantinopoli condita CXCVII. Iuſtinus Imperator Iuſtinianum genere Illyrium, ſororis ſuę filium, iamdudum a ſe nobiliſſimum deſignatum, Regni

quoque ſucceſſorem creauit Kal. April. Ipſe vero quarto deinde menſe Kal. Sextil. exceſſit e uita: quo temporis ueſtigio Iuſtinianus tenere Romanum Imperium in oriente, decimus octauus a Cōſtātino cœpit; cum annum ætatis ageret quartum & quadrageſimum. Verum ut redeamus ad hiſtoriam; Atalarius Amalaſuntæ matris præcepta ac monita par ui æſtimans, cum in genus uitiorum omne prolaberetur, fecit, ut Amalaſunta, timens ne quid ipſe, ſuadentibus tutoribus, quorum animos ſibi nouerat infenſos, aduerſus ſe moliretur; ægreq. ferens adeo turpiter filii mores deprauari, Roma Rauennam profecta, uti auctor Blondus eſt, tres illos Gothorum proceres Atalarici corruptores interficiendos curaret: iiſdem ferme diebus, quibus Felici Pontifici mortuo, ſufficitur Bonifacius ſecundus Romanus; cuius Pontificatu Atalaricus obiit. Amalaſunta regni conſortem fecit Theodatum conſobrinum, philoſophum, hominem in literarum ſtudia, non ſine laude, incumbentem; qui arrepto Regno ſtatim inertiæ deditus & ſceleribus, Amalaſuntam reſiſtentem ac reprehendentem in Vulſini lacus Inſulam relegauit, & diſſimulanter interficiendam ab eorum propinquis, quos illa e medio tolli iuſſerat, curauit. Tulit innocentiſſimæ fœminæ ac præſtantiſſimæ necem indignam acriter & moleſte Iuſtinianus, bellumq. Theodato ob id minatur. Theodatus Agapetus mittit Romanum Pontificem, qui Ioanni, Bonifacii ſucceſſori, ſuffectus fuerat, ut pacem impetret. Interea cum Byzantii Iuſtinianus ædem ſacram D. Sophiæ extruxiſſet ſumma impenſa atq. arte, idem per Iulianum Argentariū ſuum, Rauennæ D. Vitali iuſſit diligenter. Sed cū ego haud ita facile adducar ut putem, Cæſarem in ſubiecta Gothis ciuitate templum ædificaſſe nullo repugnante, aut certe ædificare uoluiſſe, fortaſſis ab re non fuerit opinari, huius auguſtiſſimi templi ædificationem poſt expulſos Gothos factam; cum non Rauenna ſolum, ſed vniuerſa Italia Iuſtinianus potiretur. Vtcumque tamen ſit; quo loco ædificatū eſt D Vitali

R templum

templum ab Iuliano Argentario, Iuſtiniano Cæſare iubente, erat templum quidem illi martyri ciuitatis patrono, ſed exiguum atque ignobile. Dum autem celebre templum illi ædificatur, Eccleſius Archiepiſcopus inde haud procul paternas ædes in templũ erexerat D.Mariæ Virgini matri, quod Maioris appellauit, quòd alia eſſent ſacra illi minora templa in eadem vrbe. In eius templi teſtudine D. Mariæ Virginis imaginem, tanta artificis eruditione, opere vermiculato, pictam fuiſſe fertur, ut nihil pulchrius & ſimile magis, poſſet uideri. Ad eius pedes hæc carmina legebantur.

Virginis aula micat, Chriſtum quæ cepit ab aſtris,
Nuncius è cœlis Angelus ante fuit;
Myſterium verbi genitrix & virgo perennis,
Auctorisq. ſui facta parens domini.
Vera Magi, Claudi, Cæci, mors, uita fatentur;
Culmina ſacra Deo dedicat Eccleſius.

Huius templi curam, ſacerdotibus communitatem vitę victusq. ſeruantibus tradidit, his adiunctis muneribus, Patenā ex auro; Vrnis ſacris argenteis ſeptem; ex auro vna; Fundis quatuor in agro Rauennati. Vrſiano etiam templo dono dedit Patenam ex auro librarum quinq. Vrnas ſacras ex auro, pręſtantiſſimis gemmis pictas, complures; Candelabra ex argento duodecim; Aram quoq. ex argento erexit ducentarum librarum: nec non multa alia templa muneribus exornauit. Tricollim aggreſſus, perficere eam, morte prǫuentus, non potuit: quemadmodum neq. D. Vitalis templum, cuius ædificationem Iuſtinianus Eccleſio & Iuliano demandauerat. Moritur Eccleſius in ipſo ædificationis medio Sexto Kal. Sextil. Sepultus in D. Vitalis ad aram Diuorum Nazarii & Celſi; quibus eo in templo ſacellum dicatum eſt, admirabili ueneratione, ob reliquiarum multarumq. prætereaſacrarum rerum pręſentiam frequentatum. In illud ingredi mulieribus nefas eſt; & Sancta Sanctorum appellatur. Eccleſii imaginem in templi teſtudine opere teſſellato pingendam

curauit

curauit Argentarius; quę adhuc extat: templum in manibus habentem; cui inſcriptum eſt: Eccleſius Epiſcopus; neque enim tunc Archiepiſcoporum titulo, neq. multis deinde annis Rauẽnates Antiſtites uocabantur. Eiuſdẽ imago, templũ D. Marię Virgini ac infanti Chriſto Deo offerentis, in D. Mariæ Maioris cernitur, opere picta vermiculato, ſed ita corrupta, ut, niſi eorum, qui præſunt, liberalitas latius pateat, paucis ab hinc annis penitus collapſura ſit. Quemadmodum & eandem ob cauſam anno MDL, Sede ob Pauli Tertii Pontificis Maximi obitum vacante, pulcherrimam eam, de qua ſupra diximus, imaginẽ Diuę Virginis matris, & carmina, una cum aurea pene teſtudine, ingenti ruina ac damno corruiſſe uidimus: in quo maximum quidem certe contigit, quod cum inferius Euchariſtia loculo incluſa ſeruaretur, hinc atque inde ruina & lapidibus maximis decidentibus, &c. quaſi attingere non audentibus, incolumis & intacta permanſit, cum tamen uel ipſa pauimenti marmora in minutiſſimas partes confracta ſint. Huic Eccleſio ex fratre filius fuit, eadem nobili Præfectorum familia genitus, quem cum Eccleſius Cornelio, uiro religioſiſſimo, cœnobii D. Vitalis Præfecto, literis bonisq. moribus inſtruendum tradidiſſet, euaſit ea ſanctitate, vt Eutitio cuidam, quartum iam annum cæco, uiſum reſtituerit. Romam uero religionis cauſa proficiſcens, cum Vallis Interocrinæ, quæ eſt in Marſis, ſitum, quaſi ob ſolitudinem & amœnitatem diuinarum rerum contemplationi a Deo fabricatum iudicauiſſet, Roma rediens, ædem ibi D. Mariæ Virgini erexit, ſedemq. ſuam atq. habitationem fecit. Finitimis populis, ut D. Gregorius in Dialogis lib. I. c. ultimo affirmat, illuc conuenientibus, magnitudine prodigiorum & uitæ ſanctitate permotis, ſacra adminiſtrans. Inter cetera occurrit illud, quod, cum quidam ex uicinis extremum ſpiritum duceret, miſit ad Seuerum, uti ad ſe ueniens; id enim erat uiri ſancti nomen tametſi aliqui etiam Seuerinũ appellant; eum a confeſſione ex-

piaret a peccatis, quo purus ab omni ſcelerum labe ex hac uita migraret. Vites tum forte Seuerus putabat; itaq. nunciis præmiſſis, qui dicerent, illum propediem affuturum, ipſiq. quod reliquum fuerat uitium amputato, iam abienti hominem animam exhalauiſſe nuncii referunt, neque eſſe amplius cur accederet. Hac re uehementer commotus Seuerus, ſibiipſi mortem uiri adſcribens, ingenti mœrore ac luctu, ad illius cadauer accurrit; ibiq. cum diu ſe illius mortis auctorem multis lacrymis profeſſus fuiſſet, caputq. illideret ad humum, continuo uir ille ad uitam reuocatus eſt, ſumma omnium qui aderant admiratione ac lætitia, quæ pro dolore lacrymas ex omnium oculis uberes eliciebat. Sciſcitantibus autem affinibus ubi locorum fuiſſet, reſpondit, ſe ab tetris hominibus, ignem ex ore & naribus expirantibus, per obſcura loca cum duceretur, obuium pulcherrimum adoleſcentem, cum egregio comitatu habuiſſe, qui tetros illos homines iuſſerat, ut ſe reducerent; effundere Seuerum lacrymas, quibus eſſet, Dei iuſſu, ad uitam reuocandus. Hæc Seuerus cum accepiſſet, ex humo aſſurgens a confeſſione hominem expiauit, qui octauo poſt die animam iterum exhalauit. Interea ſucceſſit in Rauennati Archiepiſcopatu Ecclesio, Vrſicinus, patria Rauennas, procero ſed tenui corpore, facie rubra, magnis oculis, ſumma uir religione atq. innocentia. Huius tempore cum Agapetus Romanus Pont. quem ab Theodato ad Iuſtinianum impetrandæ pacis cauſa miſſum diximus, omnibus ex ſententia confectis mortem obiiſſet, Theodatusq. nouo exemplo Romanos ui atq. minis coegiſſet, ut ii, quibus id conueniebat, Siluerium Campanum in Pontificem eligerent, ad Iuſtinianum ob id delatus, timens ne quid ſibi mali accideret, cœpit remiſſius agere in Italiæ adminiſtratione, curauitq. uti Rauennam Veneti, qui Theodato libenter, ſponteq. parebant, triticum & annonam rerum omnium ex Iapydia, uti eſt auctor Caſſiodorus, inueherent. Ceterum Iuſtinianus hominis Tyranni-

dem

dem intelligens, bellum in eum parat; Beliſarium declarat Ducem, uirum ſtrenuiſſimum, per quem in Oriente difficillima bella fœliciſſime geſſerat. Hic cum claſſe in Siciliam traiiciens mira fœlicitate expulſis Gothis, Inſulam occupauit. Sed in Africam paulo poſt traiicere coactus eſt, ob nouos motus; quibus compoſitis rediens in Italiam, uniuerſo Calabriæ ac Lucaniæ tractu breui recepto, Neapolim, per aquæductum nocte intempecta ingreſſus, nil ſentientibus aut opidanis aut Gothis, occupat. Gothi, Theodati ſocordiam ac leuitatem animaduertentes, in eius locum Vitigetem, ſtrenuum Ducem, obſcuro loco natum, Regem faciunt. Qua re Theodatus accepta, occultis inſuetiſq. uiis, & per ſylueſtrium tramitum compendia dum Rauennam ſe fuga recipit, ab Otcharo Gotho, inſequi hominem iuſſo, interficitur. Vitiges autem relicto Romæ ad præſidium Luderi, Rauennam contendit; ibiq. Nataſiuntam, Amalaſiuntæ filiam, uxorem accipit inuitam ac repugnantem: nam ignobilitatem Vitigis nobiliſſima fœmina pati non poterat. Beliſarius Romæ benigne exceptus eſt; Gothis omnibus, præter Luderim, qui, Vitigis crudelitatem timens, Beliſario adhæſerat, eodem die exeuntibus. Vitiges Rauennæ coacto centum & quinquaginta millium peditum atq. equitum exercitu, optime ab omnibus rebus inſtructo, Rauenna caſtra mouens, in Latium profectus eſt; ubi Tibure excluſus, Romam obſedit, omnibus aquæductibus, qui quatuordecim erant, barbara ira diffractis. Capta autem poſt paulo Vrbe, Romanos ex omni nobilitate, quos obſides habebat, Rauennæ interficiendos iuſſit. Beliſarius, cum auxiliares ab Iuſtiniano copiæ aduenißent, Vrbe erumpere, & cum Gothis congredi auſus, miſere cæſus, & in vrbem repulſus eſt. Dum hæc Romæ geruntur, Longobardi, qui in inferiori Pannonia noua moliebantur, ſub id tempus Alboinum, Audoini Regis iam mortui filium, in Regem patri ſubrogant. Gepidis Eurimundus Rex, in Turiſmundi patris, qui obie-

rat,

rat, locum ſufficitur. Hi cum Longobardis bella gerentes ſuperantur: itaq. Alboinus Roſimundam, Comundi Gepidarum Regis filiam, uxorem duxit; eq. Comundi cranio in Victorię ſignum, pateram ſibi fieri iuſſit, exornatam auro; qua in conuiuiis celebrioribus hilarioribuſq. vtebatur. Per id tempus, Vrſicinus Rauennæ Archiepiſcopus, Iulianum Argentarium, in ædificationem auguſtiſſimi templi D. Vitalis incumbentem hortatur, ut ad unius patroni ciuitatis templum, alterum adiungeret D. Apollinari, & geminata pietate ambos Rauennatum Deos tutelares, honore afficeret. Id cum Iuſtiniano Argentarius ſignificaſſet, & Cæſar fuiſſet aſſenſus, ad Claſſem, ubi templum ignobile D. Apollinari extructum erat, maius ac nobilius templum ædificauit. Quod ad hanc diem extat, ipſam egregii operis admirabilem antiquitatem præſeferens. Non me latet, hoc ab Narſete ædificatum pleroſq. ſcribere: ſed Ricobaldo & aliis, Iuſtiniano per Argentarium adſcribentibus, ego pluribus de cauſis libētius aſſentior; accedente ad hæc uetuſtiſſimo lapide in ipſo templi medio, literis eius ſeculi ſculpto; in quo legitur, Maximianum Archiepiſcopum Rauennatem templum illud, ab Iuliano Argentario ædificatum, conſecraſſe. Blondus omniū ſententia decipitur, qui de illuſtrata Italia ſcribens, id ædificatum ab Theoderico putat. Iisdem diebus Bacuda, Iuliani gener, ſocero opem ferente, in regione Rauennatis orbis, cui regioni Aphriciſcæ cognomentum eſt, D. Michaeli Archangelo, templum, quod adhuc ſupereſt, ædificauit. Nec haud ita poſt multo obiit Vrſicinus Archiepiſcopus, cum annos tres Rauennati Eccleſię pręfuiſſet. Sepultus iuxta Eccleſium, in Diuorum Nazarii & Celſi ſacello. Eius imago in teſtudine ſpectatur Claſſenſis templi. In cuius templi porticu magnis characteribus hęc ſcripta erant. Beati Apollinaris ſacerdotis baſilicam mandato beatiſſimi Vrſicini Epiſcopi a fundamentis Iulianus Argentarius ędificauit, ornauit, atque dedicauit: conſecrante uero Beato Maximiano Epi-

piſcopo, die Nonarum Maiarum, Indictione duodecima; Octies P. C. Baſilii. Ferunt autem, uti ſupra docuimus, eum D. Vrſicini Rauennatis Martyris memoriam, cum ob truncatus ex humo ſurrexit, caputq. ambabus apprehendit manibus, tribus ex collo ramis palmæ prodeuntibus, renouandam curauiſſe: quod eo modo ſibi ad ſepulchrum martyris, orantiq. uiſus ipſe fuiſſet. Hoc tempore celebratum eſt Concilium Byzantii quintum aduerſus Theodorum, & Anthemium Byzantium Epiſcopũ, qui Eutychianam hæreſim tuebantur, affirmabantq. D. Mariam Virginem, ſolum hominem, non Deum & hominem peperiſſe; atque ob id in Concilio decretum, uti ea θεότοκος appellaretur. Victor poſt Vrſicinum Archiepiſcopus eligitur, Vigilio iam Romano ac Maximo Pontifice, qui Siluerio ſucceſſerat. Victor Rauennatibus templis ornandis intentus, teſtudinem ex argento ſuper aram maximam ædis Vrſianæ erexit, pondo centies uiginti; ad quam conficiendam pleriq. ſcribunt Iuſtinianum, cẽſum omnem annuũ, quem ex Italia capiebat, & centies uiginti librarum argenti ſummam complebat, Victori Archiepiſcopo donauiſſe. Multis poſt annis, creſcente auaritia, ſublata teſtudo eſt, & lignea addita, argento incruſtata. Tametſi putent non ignobiles, a Victore incruſtatam argento bracteato, ligneam teſtudinem, non ex argento factam. Hanc anno M D XII. in deprædatione vrbis, Galli diripuerunt. Ex eodem cenſus argento atq. auro, multa uaſa ad ſacrarum rerum celebrationem conflauit, quorum pleraq. ſuo tempore Agnellus Rauennas, qui de his ſcripſit, ſuperfuiſſe teſtatur. Inter cetera numerat ex auro, cum ſericis ſtaminibus Endothym, ſex imaginibus, quarum vna Victorem ipſum repræſentabat, eleganter pictam. Inſcriptis autem circa Endothym literis, id ſuum eſſe munus teſtabatur. Balneũ iuxta domum templi, quod ad Archiepiſcopatus muros pertinebat, reſtituit, præſtanti marmore parietes veſtiens; pauimentis autem teſſellati vermiculatiq. operis. Fontem ab

Petro Chryſologo iuxta Petrianum templum in Claſſe ædifi catum, ornauit; in cuius orbita erat ſcriptum, Saluo Domno Papa Victore. Hæc omnia cum Agnelli tempore extarent, queritur idem a malignis uiris dirui. Nunc tantarum rerum nulla apparent veſtigia. Victorem Archiepiſcopum fuiſſe hilarem ſerunt, pulchra facie; cacodæmonibus ingenti terrori, eosq. fugare ſolitum. Moritur autem X V. Kal. Mart. Sepultus in ſacello Diuorum Nazarii & Celſi, iuxta Eccleſium, cum ſeptimum iam annum Rauennati Eccleſiæ prefuiſſet. In eius locum Maximianus ſubrogatur, admirabili euentu. Nam Polæ ortus, (quæ vrbs eſt Iapidiæ, colonia ab veteribus uocata; tametſi Plinius ſua ætate Iuliam pietatem appellari ſcribat) ſacrisq. ibidem initiatus, uitæ ſanctitate ad ſacerdotis munus aſpirans, Diaconus cum eſſet, ſoderetq. terram, ſementem facturus, uas ingens auri plenum repetit. Ille primum nouo caſu quid ageret incertus, mox boue interfecto, & exenterato, uentrem illius numiſmatibus implet, accerſitisq. ſutoribus, curauit ex hircorum pelle magnas confici ſoleas, quas item aureis nũmis impleuit. Quod reliquum fuerat, religione tactus ad Iuſtinianum affert. Sciſcitanti autem Cæſari, an aliquam ſibi partem retinuiſſet, reſpondit, Deum teſtor, auguſtiſſime Cæſar, nihil mihi ſeruatum, niſi quantum in uentrem ac ſoleas expoſui. Accepit Iuſtinianus perinde ac de uictu ac ueſtitu dictum, cũ tamen de eo intelligeret Maximianus, quod occultum ſuppreſſerat ac ſeruarat. Dum autem ſecum uolueret, quid muneris homini impartiret, adeo grato & fideli, nunciatum eſt, Victorem Rauennatum Archiepiſcopum diem obiiſſe. Quocirca Rauennatibus ſacerdotibus ac populo pallium ab Cęſare per legatos petentibus, iuſſit Maximianum in eorum Archiepiſcopum ab Vigilio Romano ſummoq. Pontifice conſecrari. Is tum Pontifex apud Patras Achaiæ urbem exulabat, Theodorę uxoris Iuſtiniani iuſſu; quę cum Anthemium foueret, uirum hęreticum, Vigilium ei in hoc aſſentiri recuſantem

ad ſe Byzantium deduci curauit, & carcere inediaq. miſere cruciatum Patras relegauerat. Archiepiſcopus itaq. Rauenna tum ſacratur ab Vigilio Maximianus pridie Id. Octobr. Baſi lii iunioris quinquies pacifici Conſulatu, cum annum age-ret octauum & quadrageſimum; acceptoq. pallio Rauen-nam uenit. Rauēnates qui interea alium in Archiepiſcopum ſuffecerant, & Maximiani ignobilitatem ſpernebant, urbe hominem excluſerunt. Ipſe uti ſumma uir moderatione, ac Chriſtiana innocentia, ne longius ab grege abeſſet, extra por tam D. Victoris haud procul a flumine, quod Foſſaſconti appellatum Agnellus ſcribit, iuxta D. Euſebii templum, iis in ædibus, quas Vnimundus Arianus Epiſcopus Theoderi-ci Regis tempore ædificauerat, habitauit; necnon & apud D. Georgii; quas omnes ædes ac domus ædificatas ab Aria-nis Agnellus memoriæ prodit; Epiſcopiaq. uocata fuiſſe, quod illas Epiſcopi incolerent; extaſſeque omnes ad ſua tem pora; quibus temporibus Valerius, Rauennatum Antiſtes, eas eſt demolitus; ex eorumq. ruinis domum erexit: quæ no ua ac Valeriana dicebatur. In tanta diſſenſione Rauenna-tum & Archiepiſcopi, non defuere, qui per legatos ſuperbiā ac contumaciam Rauennatum ſignificare Cæſari tentarent, ſed cum reſciuiſſet id Maximianus, retraxit eorum conatum, & ſe totum Dei prouidentiæ tradidit; cœpitq. interea & blā dioribus uerbis & muneribus, animos reluctantium molli-re, Deumq. aſſidue precari, ut, quod ſibi eſſet honori & po-pulo uſui, id efficeret. Rauennates tandem, uirtute homi-nis perſpecta, eum libenter in Archiepiſcopum recipiunt. Hu ius Archiepiſcopatus initio abſolutum eſt auguſtiſſimum D. Vitalis templum, ingenti quidem, ſed erudito ſumptu. Nam totum orbiculare eſt, duplici ordine columnarum; alter ſu-perior; qui teſtudinem ſuſtinet, & porticum efficit, e quo quaſi ad Theatri ſimulacrum, in templi pauimentum, quod erat teſſellati & uermiculati operis, deſpectatur. Inferiores columnæ, ſuperiores & Theatrum fulciunt, ſectoq. lapide

pretioſo ueſtiuntur; quo eodem genere lapidum uniuerſi parietes incruſtabantur; nunc aliqua in parte non abſunt. In iis lapidibus natura admirabili luſit opificio; efformatis animalium, rerumq. præterea diuerſarum imaginibus; & ſacerdotis præſertim ſacris ueſtibus induti, perinde ac ſi eſſet rem diuinam facturus. Quòd ſi grauiſſimus ille philoſophus Albertus Magnus uehementer miratur Regis caput, quod Venetiis, dum ſecarentur lapides, ad parietes templi incruſtandos, uiderat; quid de hoc dixiſſet, quod uniuerſum eſt abſolutum, & Chriſtianæ religionis pallio ac ueſtibus indutum.? Aram maximam D. Mariæ Virgini, ex alabaſtrite miræ perſpicuitatis, dicauit: cuius teſtudinem quatuor columnis ſuffulſit, quæ cum pretioſæ eſſent omnes, earum tamen una longe omnes nobilitate ſuperabat. Hanc aram, cum ſuperioribus annis Caſſinenſes cucullati, qui modo templum incolunt, e medio ſacelli, ad parietem propius admouiſſent, columnas in ipſo ſacelli ingreſſu collocauere; & marmoreo pariete adiecto, ſacellum intercluſerunt, quo a populo magis ſecreti, rem diuinam faciant. Quæ omnium præſtantiſſima columna eſt, dextrorſum ingredientibus apparet: in eaq. ſpectantur Porphyriti, Ophytis, Iaſpidum omnis generis, Carbunculi, Chalcedonii, Agathes, cōpluriumq; huiuſmodi pretioſorum lapidum matrices; &, quod uoluptatem auget, humanorum capitum integre expreſſa ſimulacra, diuerſarumq. huiuſmodi rerum. Inter has columnas quod eſt ſpatii, ſtatuæ ex marmore geminorum utrinq. puerorum, & cochlea marina, aut certe Buccinum complent, adeo inſigni arte præcellentium artificum, ut, cum auctor ignoretur, tamen uel ipſius Phydiæ ac Praxitelis opera æquare credantur. Eo loco, vbi ſanctum cadauer D. Vitalis tumulatum erat, foueam excauarunt, cuius pauimentum pari artificio, quo & templum, exornatum. Inde ad hæc vſque tempora aqua emanat. Foueæ aram impoſuit, teſtudine columnis quatuor pretioſiſſimis ſuffulta, contectam; quas co-

lumnas

lumnas uniuerſamq. aram ac teſtudinem, argento bracteato ueſtiit: adiecitq. utrinque ſpecula, e quibus uniuerſi templi ſimulacrum redditur; quæ adhuc extant; ſed reliqua ſunt ſublata. Porta ad Occidentem ſtructuræ ſpecie uniuerſo operi conſentiens, octo columnis præſtantibus ſuffulta erat, ornamentisq. ex alabaſtrite, & candidiſſimo marmore, multoq. paſſim ophyte cęlata ſpectabatur. quamquam e regione uniuſcuiuſque columnæ, ianuę minores, adapertę, poſtibus multiiuga hiſtoria ſculptis, aderant. Nunc nihil omnino ſupereſt; aliundeq. a meridie ſcilicet & Oriente ingreſſus in ædem patet. In ſacelli maioris teſtudine, Eccleſii & Maximiani, Iuſtinianiq. Cęſaris imagines uermiculato opere conſpiciuntur. Nam Eccleſius; ut diximus; ædificationi donec uixit, præfuit; Maximianus ędificatam ędem ſacrauit. Cum autem conſacraretur; cuius cōſecrationis dies fuit XIII. Kal. Maii; interfuiſſe Iuſtinianum atq. Theodoram uxorem ferunt; contigiſſeq. ut, cum in templum Theodora ingrederetur, accurriſſentq. puellę aquam luſtralem in faciem illius ut de more ſpargerent, dimouentes carbaſea uela, quibus contegebatur atq. circumdabatur aquę uas, ne quid in eam impurum decideret, uiſa fuerit columba candidiſſima cœlitus demiſſa, inter uela ad aquam ſe conferens, & Theodoram alarum in aqua concuſſione, aſpergens, ſumma omnium, qui aderant, admiratione. Huius rei teſtimonium pictura facit, in teſtudine maioris ſacelli, uermiculato opere elaborata, quę nunc uiſitur. Quamquam, quod in me eſt, adduci nulla ratione poſſum, ut id credam Theodorę contigiſſe, fœminę improbę; quę & Anthemium hęreticum tueretur, & Vigilium Pontificem, ob id; uti ſupra memorauimus; ſummis cruciatibus, carcere, & exilio impie affecerit. Et de pictura columbę quod dicitur; eam ego non ob myſterium ſignificandum, ſed ornamenti cauſa putauerim adiectum, quod ſcilicet ſculptores ad ornatum in vaſis medio eam auem, qua ſignificari ſimplicitatem ac puritatem

ſcribitur, appoſuerint. Pictura uero eius uaſis ſimulacrum refert. Niſi forte; ſi tamen aſſentiri uulgatæ illi famæ ac inueteratæ uelimus; id eo tempore factum putemus, quo Vigilius eſt in ſedem reſtitutus; coniicereq. fortaſſe poſſumus Theodoram reſipuiſſe; Deo commonſtrante hoc exemplo, quã procul ab uera religione abſuerit. Nã Iuſtinianũ quoq. ſci mus aliquãdo ſenſiſſe cum Eutychianis, & ab Agathone Põt. Max. reuocatũ de ſententia. Cũ itaq. intereſſent ſacris Iuſtinianus, & Theodora, una cũ innumeris proceribus ac matronis, frequentiq. præterea populi multitudine, Maximianus Archiepiſcopus, ſumma pompa ædem ſacrauit; atq. inter cœtera, Diuis Nazario & Celſo ſanctiſſimum illud ſacellum, de quo diximus, quod ualuis ex ære mire ſcalptis ac cęlatis claudebatur. Sacello hæc erant inſcripta.

Ardua conſurgunt uenerando culmine templa
Nomine Vitalis ſanctificata Deo;
Geruaſiusq. tenet ſimul hanc Protaſius arcem,
Quos genus, atq. fides, templaq. conſociant;
His genitor natis ſugiens contagia mundi
Exemplum fidei, martyriiq. fuit.
Tradidit hanc primum Iulianus Eccleſius arcem,
Qui ſibi commiſſum mira peregit opus;
Hoc quoque perpetua mandauit lege tenendum,
Hoc nulli liceat condere membra loco;
Sed quæ Pontificum conſtant monumenta priorum,
Fas ſibi ſit tantum ponere uel ſimile.

Conſecratum templum Iuſtinianus ac Theodora egregiis muneribus exornauerunt; & confeſtim Iulianus Argentarius conſecrationis myſterium, quod extat adhuc, uermiculato opere pingendum curauit. In eius teſtudinis centro Agnus tanta arte pictus eſt, ut, quocumque te recipias, conuerſam ad te faciem habere uideatur. Sub id tempus ab Doctoribus Rauennatis Gymnaſii, quod Theoderici Gothorum Regis tempore, Boethio, Caſſiodoro, & multis præterea

doctiſſimis

doctiſſimis uiris Rauennæ exiſtentibus inſtitutum ferunt, ali qui putant conditum Inforciatum, aliqui repertum, cum diu latuiſſet; præſertjm cum Iuſtinianus tunc, opera & con ſilio uſus Ioannis patritii Triboniani, Theophili, Dorothei, doctorum uirorum, leges Romanas ſparſas & incompoſitas ad ordinem redigeret, ingenti illa librorum multitudine ſublata. Quod ſi quando neceſſarium fuit, id quidem certe nunc eſt, cum non infiniti ſolum libri de legibus ſcripti ſint, & ab omnibus paſſim in dies plures ſcribantur, ſed tot uario rum Doctorum opinionibus pene corruptę ſint leges, & ad immanitatem traductę; ut iam ſcriptę non humano ſangui-ne, quod de Draconis legibus ferunt, ſed, ut Dracones uincamus, uiperino uideantur. Controuertiſſe Maximianum Archiepiſcopum ferunt hoc tempore, cum Imperii miniſtris de Silua, cognomento Iuſtrum appellata; & Iuſtinianum, Maximiano, quem unice diligebat, edicto ac publicis tabulis mandauiſſe, uti Eccleſiæ Rauennatis perpetuo eſſet. Aedificauit Maximianus D. Stephano templum, haud procul ab Opilionis Poſterula, quod teſſellato opere, multisq. Diuorum reliquiis ornauit, dedicauitq. Tertio Id. Decembr. Apud Polam etiam ſuam patriam templum erexit D. Mariæ Virgini, quod Formoſum uocauit; eiq. ſacerdotis, qui templo præeſſet, domum adiunxit; & opes ſuas omnes Rauennati Eccleſiæ dono dedit; quas Agnellus refert ſuo etiam tempore ſeruari. D. Andreæ templum, quod Chryſologus ædificauerat, pretioſis ex marmore columnis, & uariegatis iucundo naturæ luſu, ſuffulſit. Quo tempore D. Andreæ apoſtoli ſanctum cadauer oblatum Maximiano refert Agnellus; in Orientemq. Patras illum profectum, ut Rauennam cadauer deueheret. Sed cum hæc Iuſtinianus reſciuiſſet, iuſſiſſe uti ad ſe Maximianus Byzantium ueniret; deferret cadauer Apoſtoli, quòd ingenti deſiderio uidendi illius teneretur. Id cum Maximianus effeciſſet, Cæſarem aiunt pluribus apud eum egiſſe, uti Byzantii ſanctum cadauer relinque-

ret; decere enim, ut, cum primam orbis ſedem, Romam ipſam, Petrus frater Eccleſiæ caput teneret, Byzantium, quæ ſuccedere illi ob Imperii dignitatem uidebatur, haberet Andreas. Tum Maximianus: Fac, inquit, ut lubet: id tantum mihi des, ut liceat cum meis ſacerdotibus nocte ad Apoſtoli ſanctum cadauer hymnos decantare. cui cum annuiſſet Cæſar, ipſi totam noctem inſomnem ducentes, precibus ad Deum fuſis, arrepto Maximianus gladio, cadaueri barbam abſcidit: unaq. cum aliis ſanctorum uirorum reliquiis, eam, aſſentiente Iuſtiniano, Rauennam inuexit, & ſub ara maxima templi D. Andreæ, cuius templum columnis ſuffulſerat, collocauit. Hæc, quæ ab Agnello ſcribuntur, non uidentur conſentire cum iis, quæ alii tradunt ſcriptores non ignobiles, Ricobaldus præſertim, & Platina in Cleto, affirmantes Conſtantii Cæſaris, qui Conſtantini primi filius fuit, tempore, Apoſtoli Andreæ, Lucæ Euangeliſtæ, & Timothei reliquias Byzantium importatas, magno populi plauſu, & ingenti ueneratione exceptas. Vtcumque ſit, omnium conſenſu conſtat, Barbam D. Andreæ Maximianum ſub ara eius templi maxima collocauiſſe. atque hinc patet turpiter eos errare, qui putant Maximianum D. Andreæ templum ædificauiſſe, cum id Petro Chryſologo ferendum ſit acceptum. Conſecrauit etiam ędem illam pręclaram, quam D. Apollinari in Claſſe Argentarius, hortāte Vrſicino Archiepiſcopo, & Iuſtiniano Cęſare aſſentiente, extruxerat. Cuius rei argumentum tabella extat ex marmore, quę eius ſęculi characteribus & dicendi modo latine ſculpta, in eius templi medio nunc cernitur. Diui etiam Michaelis in Africiſco ędem ab Bacauda ędificatam, & Iuliano Argentario, idem conſecrauit. Dedicatio facta eſt Non. Maii, Baſilii iunioris, quater pacifici conſulatu. Nec multo poſt Bacauda moritur, & in monumento marmoreo, a templo haud procul infra turrim ſepultus eſt. Maximianus cadauer D. Probi, cum ceteris ſanctorum Antiſtitum cadaueribus, unguentis delibutum optimo

mo loco poſuit: ac in frontiſpicio templi D. Probi: in quo ſancta cadauera locauerat, quod erat ad mare, modo ne ueſtigium quidem ſeruat; Diuorum Probi, Eleocadii, & Calóceri imagines teſſellato opere pingendas curauit; ædemq. illam uniuerſam inſtaurauit & ornauit. Grauiſſimus poſt D. Hieronymum atque Oroſium hiſtoriarum ſcriptor; quarum nihil ſupereſt. Aedificauit in memoriam obtruncationis D. Ioanni Baptiſtæ ædem extra urbem, quam nunc ædem in Marmorario appellamus, Tricollim, quam uulgari nomine Canonicam uocabat, abſoluit, adiectis ſua & aliquorum ſuperiorum Archiepiſcoporum imagine, hisq. carminibus.

Hic Petrus iunior Chriſti pręcepta ſequutus
Vt decuit, ſacris moribus exiliit;
Hic quoq. fundauit mirandis molibus arcem,
Nominis ipſe ſui hęc monumenta dedit.
Huius poſt obitum Aurelianus geſſit honores,
Poſt hunc Antiſtes extitit Eccleſius:
Hinc fuit Vrſicinus; ſequitur poſt ordine Victor,
Temporibus iunior Maximianus adeſt.
Is Polenſis erat, Chriſti leuita profundus,
Lege Dei miſerans & pietate bonus;
Quem Deus ipſe uirum decorauit culmine ſacro,
Eccleſiæq. ſuæ Pontificem ſtatuit;
Ipſe autem factis propriis ſe non meruiſſe
Culmen apoſtolicum, ſed pietate Dei.

Hæc carmina eo etiam libentius deſcripſi, quo Archiepiſcoporum ordo clarius eluceat. Interea Vigilio Ro. Pont. ex calculo mortuo, ſucceſſerat Palagius; & Beliſarius Ioannem legatum ſuum, in Rauennate iubet exercitum ducere, ibiq. armis omnia tentare: neque amplius quieſceret: nam antequam factæ inducię eſſent, eum Beliſarius cum duobus equitum millibus, aliisq. copiis, eodem miſerat, ut ex ea parte pugnans, resq. Gothicas in anguſtum adducens, Vitiges ab

Romana obſidione diſcederet: quod & contigit: motis enim Ioannes caſtris, & Arimino capto, Vitiges amittendæ Rauennæ in ſuſpicionem ueniens, ab urbe, quam obſidebat, caſtra deducit, ſeq. Rauennam recepit, nonnullis in Etruria & apud Picentes præſidio firmatis urbibus. Ariminum deinde, & Picentes obſidens, fecit, ut accurrens Beliſarius, Arimino obſidione liberato, Vrbinum, Auximumq. ceperit, uariis utrinque commiſſis prœliis; ex quibus Gothi, Rauennam ſemper, tamquam in Aſylum, confugerunt. Conſtituerat enim urbem hanc Vitiges Regiam ſedem; ibi munitiones omnes, uti Sabellicus teſtatur, conſeruabantur, quòd eſſet artificio & natura loci munitiſſima. Hinc factum eſt, ut Beliſarius eam aggreſſus, cum expugnationem deſperaret, fame extremo obſeſſarum urbium malo, ad deditionē compellere cogeretur. Terra quidē importari nihil poterat, quod undique Beliſarius omnia teneret loca: mare infeſtum reddiderant Cæſarianæ Claſſes; ut inferi nihil niſi furtim, & longe minus, quàm ſatis eſſet tanto populo alendo. Ariminum præterea & Ancon proximæ a dextris urbes, cum Beliſario ſentiebant: A læua Padus reliquus erat & Veneti. Tenebant uero tum Veneti paludes ab Aquileia ad Paduſam omnes; & Paduſa erat ab ea parte diligenti firmoq. præſidio munita. Oſtium ſupererat Spineticum, quod Primarium uocamus; id erat in hoſtium poteſtate, atque inde Tranſpadanæ Gothorum urbes frumentum & omnis generis commeatum ſecundo flumine obſeſſis ſubminiſtrabant. Ad eam inuectionem prohibendam, excogitat in primis Beliſarius firmare milite fluminis ripas. Euocat deinde a Venetis naues aliquot ad id aptas, quod meditabatur, agiles & actuarias; alueis neq. planis omnino, neq. omnino obæſis. Tabulatis deinde circumquaq. obſepiri ac muniri iubet ad miſſilium ictus. His mandat, ut pars aduerſo flumine ſurſum feratur, ad deſcendentes hoſtium naues perturbandas & impediendas; alii uero obſeruent fluminis oſtium, ne quid a mari inferatur. Vitiges

& Rauennates, mox ut inſtructæ naues ad fluminis oſtium apparuere, deſperatam pene exiſtimant rem Gothicam, niſi alio remedio reſtituatur. Gothos admonent, qui apud Ticinum agebant, quo in ſtatu ſint. Quapropter ipſi, conflata nauigiorum fluuiatilium claſſe, quam poſſunt maiore, aliquas præcedere iubēt bellico apparatu inſtructas; alias claſſem ſubſequi. Onerarias in medio collocant.Sic uiſum eſt tutam fore commeatus inuectionem. Sed ut a Ticino ſoluerũt flumine ſatis alto, & alueo pleniori, priuſquam ad locum, ad quem tendebant, uentum ſit,in ſicco omnes hærent.Prodigii autem loco ferunt acceptam,eam Padi ſiccitatem.Tum Venetæ naues optimæ ad huiuſmodi occaſiones & inſtructę, vna cum Beliſarii militibus e ripa, iaculis & ſagittis hoſtilem claſſem inuadunt. Turbati Gothi re inexpectata,cũ omnes conatus inde ſeſe demouendi,ad nihilum reciderēt,deditionem rerum omnium Beliſario faciunt. Quæ res Vitigetem & omnium procerum maxime fregit animos, inq. eam adduxit rerum omnium deſperationem, ut Francorum & Burgundionum legatos accerſerent,qui tum Liguriam tenebant. Hi uenientes magna pollicentur auxilia,ſi Gothi eos in Italici Regni ſocietatem admittant. Verum dum hæc inter eos tractantur, Beliſarius faciles pacis cõditiones Gothis obtulit; ſic, ut eluſi fruſtratiq. omni ſpe Franci ac Burgundiones domum, ut optabat, redierint. Quapropter factis induciis, ad Iuſtinianum Oratores miſſi, qui eius hac in re ſenſum atque animum cognoſcerent. Interea caſu munitio frumentaria omnis Rauennæ incendio abſumpta eſt. Reuerſi oratores, decretum ab Iuſtiniano retulerunt, uti Vitiges quicquid ultra Padum eſt poſſideret; Imperio relinqueret, quod eſt citra. Regiæ Gazæ dimidium perſolueret; quiq. Gothi citra Padum eſſent, Imperio ſubiicerentur. Id ut Gothis placuit, ita moleſte tulit Beliſarius, neq. ſubſcribere Decreto uoluit; quo circa Rauennæ bellum renouatum. Gothi autem res ſuas iam deſperatas intelligentes, Beliſario ſignificāt,

ſi Rex ipſorum uellet eſſe, urbem illos, & una cum Vitige imperium Gothicum ſibi tradituro. Quibus ſimulate Beliſarius, magnam quidem ſibi gloriam, ſummumq. decus exiſtimare, reſpondit, omnium fortiſſimæ ac bellicoſiſſimæ nationi præeſſe, uerum urbem interea traderent; de accipiendo imperio, poſtea deliberaturum. atque hoc prętextu Rauenna potitus eſt, Vitigesq. ſigna illi obſequiaq. dedentium ſe omnia præbuit; & ad eũ omnes Ciſalpinæ Galliæ urbes, obſides miſerunt. nec poſt multo Vitiges captus, cum pręcipuis Gothorum Ducibus, & Regia gaza omni, a Beliſario Byzantium deducitur, quinto anno poſtquam in Italiam uenerat. Præſides Italiæ proficiſcens Beliſarius reliquit Ioannem, Beſſam, Vitalem, & Conſtantinum; qui tot malis prouinciam affecerunt, ut omnium Barbarorum damna facile ſuperauerint. Cum uero poſt Ildouadum & Araricum Gothorum Reges, Totilas ſuffectus eſſet, Cæſariani Duces Rauennæ conuentum habent; decernuntq. Veronam aggredi; quam infelici euentu Decimo tertio Kal. Sextil. vt Agnellus ſcribit, militibus Rauennatibus ſtrenuam ad id nauantibus operam, ceperunt. Sed tamen haud ita multo poſt ad Trebiam miſerabiliter cęſi fugatiq. ſunt. Cumq. Totila uictor uniuerſam fere Italiam occupauiſſet, Cæſariani Duces rerum inopia afflicti, & prouentu ſpoliati, quem ex ciuitatibus Gothis iam occupatis, antea capiebant, inter ſe, earum, quæ reliquę fuerant, ciuitatum adminiſtrationes diſtribuerunt. Rauennam Conſtantius habuit, uir nobiliſſimus ac ſtrenuiſſimus; Ioannes, Romam; Beſſa, Spoletum; Cyprianus, Peruſiam. Verum cum Neapoli poſt diuturnam obſidionem a Gothis capta, res Italię in dies uergere in peius Iuſtinianus audiret, denuo mittendum decernit Beliſarium, qui aduerſus Parthos interea bellauerat. Hic accedens, Hydruntum obſidione liberauit, & Valentino Duce terreſtri itinere pręmiſſo, Rauennam ipſe mari profectus eſt. Inter primarios vrbis uiros antiqua nobilitate tunc florebat Iſnardus Trauerſarius, qui

ſemper

ſemper Cęſarianas partes fouerat, & unice a Beliſario propter uirtutem bellicam cum nobilitate coniunctam diligebatur. Importunus enim Trauerſarius, quem Theoderico a ſecretis diximus fuiſſe, Stephanum, Traianum, ac Maximum filios habuit. Stephano ſumma cum Gothis interceſſit familiaritas, & contigit uiridi ſenectute ad octuageſimum ætatis annum peruenire: cumq. Dux eſſet ſtrenuiſſimus, obſidioni Romanæ cum Gothis non ſine laude interfuit. Traianus Rauennæ, & Maximus uir literis apprime inſtructus Romę, ante Stephanum deceſſerunt. Qui Stephanus filios genuit Sergium ac Pyrrhum. Sergius uitæ innocentia ac religione ſingulari in D. Seueri Archiepiſcopi templo, Deo ſeruiens & cucullatus, tranquille uitam confecit. Pyrrhus cum Gothis ſentiens, Albanam uxorem duxit, Doctrulphi Gothici Ducis filiam; ex quibus nuptiis naſcuntur Bucellus & Amingus, qui Burgundos ſuperauit. Ex Bucello Gothifredus ortus eſt & Lotarius. ex Lotario Iſnardus & Carolus, qui bellum eo tempore Venetis intulit, eisq. mandaſſe fertur, Rauennæ ſalem ut emerent: quod ex Caſſiodori epiſtolis ſæpius colligitur. Iſnardus, Theodorum, Stephanum ac Nicolaum genuit; quem Nicolaum ferunt Beliſarium tenuiſſe, cum aqua baptiſmatis ſacra perfunderetur; ſacramq. ob id affinitatem Beliſarium cum Iſnardo contraxiſſe. Has nobiliſſimæ familiæ ſucceſſiones, tametſi confuſe ſcriptas, & cum temporum ratione fortaſſe parum conſentientes, ex Antonii Franchini commentariolo hic uolui deſcripſiſſe, ut aditum patefacerem iis, qui diligentius rem ipſam inueſtigabunt: neque enim fieri potuiſſe exiſtimo, ut intra curſum triginta annorum; tot enim ferme ab Theoderici Regis morte, cum Importunus Trauerſarius & Maximus filius uiuebant, ad Beliſarium intercidere, quinque ſucceſſiones, Maximi, Pyrrhi, Bucelli, Lotarii, & Iſnardi concluderentur. Ex Theodoro Iſnardi filio, Barnabas & Paulus naſcuntur; qui Paulus cum octingenteſimo anno ab ortu Chriſti uiueret, uti dicemus, facit,

ut Iſnardus Nicolaum filium multo poſt Beliſarii tempora ſuſceperit. Vtcumque ſit, ad Beliſarium reuertamur, quem, cum Rauennam perueniſſet, ut illam diligenter muniret, & Italiæ ſtatum multo quam putarat deteriorem comperiſſet, pœnituit ueniſſe; præſertim cum Totila, Tibure, Firmo, Aſculo, Spoleto, Aſiſioq. captis, & Peruſiæ expugnatione fruſtra tentata, ad obſidionem Romæ conuerſus eſſet. Itaq. Beliſarius opem Romæ laturus Rauenna cum claſſe profectus, omni ora Italiæ perluſtrata, eo contendit; ſed non multo poſt Totila, reiectis Græcis, quatuor tandem militum proditione Vrbem occupauit; ab ſe tamen; ut in malis; benigne & clementer tractatam. Beliſarius tunc in portu Antii ſe continebat febri laborans, quam ex animi ægritudine ob tantam rerum difficultatem contraxerat; accedente præſertim falſo rumore, portum illum, ubi Antonina uxor erat, captum. Nec multo poſt tamen Iuſtinianus, eadem Antonina ſuppliciter petente, Beliſarium ex Italia euocat, præſertim quòd à Parthis noua molientibus premeretur. Decedens Beliſarius, Romæ Diogenem cum aliquot legionibus relinquit. Quo audito Totila oppugnata urbe, quam ſponte direptam deſeruerat, denuo potitur, non diſſimili ac antea feciſſet, & maiore etiam humanitate. Centum cellas Diogenes aufugerat; ubi cum Totila paciſcitur, deditionem ſe, niſi certo die opem fœderati tuliſſent, facturum. Dum uero Totila in Siciliam transgreſſus, Syracuſas obſideret, Gothi, quos in Picentes miſerat, Ariminum capiunt, & Rauenna haud procul, cum Herulis commiſſo prœlio, feliciter dimicant, Duce Herulorum interfecto. Itaq. omni fere Italiæ Gothi dominabantur, extra Rauennam, Anconem, Hydruntum, Centumcellas, & pleraſque paucu-las alias urbes, cum Iuſtinianus, cui res Italica cordi erat, Germanum patruelem ſuum, qui Mathaſiuntam Theoderici neptem uxorem habebat, aduerſus Gothos Ducem in Italia decernit. Verum hic cum in Illyrio, ueniens, obiiſſet,

Cæſar primo quidem Germani filios, deinde mutata ſententia Narſetem Eunuchum deſtinat, poteſtatemq. illi facit, ut quantis uideretur uiribus & armis Italiam aggreſſus, Barbaris prouinciam liberaret. Erat Narſeti amicitia multis cum Regibus & populis propter uirtutis famam. Facile igitur ab iis; præter Imperii Romani opes; quæcumq.uoluit auxilia imperrauit; inter quos ab Alboino Rege ueteri amico, Longobardorum equitum millia duodecim; ut Gepidos taceam, & Hunnos, & Herulos, & Perſas, & Arabes. Quas omnes copias ex Illyrico mouens, Dalmatiamq. & Tergeſtini ſinus oram circumflectens, Sontio tandem amne ſuperato, apud Aquileiæ dirutæ reliquias conſedit. Antea uero quam in Italiam perueniret, a Valeriano Rauennæ Præfecto, cum Gothis nauali apud Anconem prœlio feliciter dimicatum eſt. Dum enim Ancon ab Gothis acriter terra mariq. oppugnaretur, Valerianus Rauenna, cum eius urbis militibus egreſſus, accerſitis etiam tum ex Venetis, tum ex Dalmatis quæcumque potuit auxiliis, Gothos ingenti clade, omnibus ferè captis nauibus, ſuperauit. Qua Victoria cum Cæſarianis animus eſſet firmior factus, & Gothis fractior, Narſes alacrius ab Aquileia mouens, per Italiam, duas in partes diuiſis caſtris, iter ingreſſus eſt. Partem per campeſtrem Venetiæ ire iubet, & hi Longobardi omnes fuere. Reliquas copias circumire paludes; & Rauennam uerſus iter agere. Totila Rex, cognito iam antea Narſetis aduentu, Theiam primarium belli Ducem tranſmittit ad Longobardos diſtinendos. Sed longe celerius opinione Totilæ facto itinere, Longobardi tranſmiſſo Pado, ad Brixillum caſtra locant, menſe Quintili. Prodigia complura ſub id tempus Rauennæ uiſa Agnellus ſcribit, multisq. in ipſa clariſſima meridiei luce ſecum colloquentes homines, os ad os, uiſos; ingentemq. omnibus terrorem incuſſiſſe; & octauo Kal. Sextil. hora diei tertia acies in aere inter ſe pugnauiſſe. Maximianus interea Rauennatum Archiepiſcopus uaſcula duo

ex auro, pondo octo & uiginti, in quibus ſanctum Chryſma ſeruaretur, Rauennati Eccleſiæ dono dedit; quorum alterum paulo ante ſua tempora periiſſe Agnellus teſtatur, alterum extare, cui ſic erat inſcriptum. Seruus Chriſti Maximianus Archiepiſcopus hoc Chryſmatarium ad uſus fidelium fieri iuſſit. Donauit & endothyn byſſinam præſtantiſſimam, omnem Chriſti Dei hiſtoriam continentem, qua in die feſto Epiphaniæ aram maximam exornari conſueſſe teſtatur Agnellus. eam tamen Maximianus non perfecit, ſed Agnellus, qui illi in Archiepiſcopatu ſubrogatus eſt. Adiunxit & ex auro aliam Endothyn in qua auro textili pictæ erant omnium, qui illum præceſſerant, Archiepiſcoporum Rauennatum imagines. Fecit & geminas alias, in quibus margaritis & unionibus ſic erat deſcriptum. Parce Domine parce populo tuo, & memento mei peccatoris, quem de ſtercore exaltaſti in Regno tuo. Crucem quoque auream maiorem, quæ Agnelli tempore extabat, faciendam curauit, & gemmis, ac margaritis pinxerat; in cuius medio ligni Crucis, cui Chriſtus Deus ſuffixus fuerat, fruſtulum concluſit. Diuinos omnes libros, qui duo & ſeptuaginta numerantur, ſacerdotum ſuorum & templi uſibus, deſcribendos elegantiſſimo charactere curauit, & ipſemet perdiligenter emendauit. Pauca de multis referuntur, cum in eo, optimi Archiepiſcopi munere functo, quicquam numquam fuerit deſideratum, quod ad ſalutem ſui populi, Eccleſiæq. adminiſtrationem facere uideretur. Moritur octauo Kal. Mart. Sepultus ad aram maximam in D. Andreæ, ubi illius barbam collocauerat. Inde ſublatus tempore Petronatii Archiepiſcopi, uti narrabimus. Moritur iiſdem diebus Pelagius ſummus Pont. cui Ioannes tertius ſucceſſit. Rauennates Maximiano ſufficiunt Agnellum, uirum rubra facie, modicis ſuperciliis, erectis oculis, duplici mento, æquali ſtatura, inſigni pietate ac religione. Hic uxore mortua, totum ſe Dei ſeruitio addixerat, Diaconuſq. ab Eccleſio Archiepiſcopo factus, præfe-

ctus eſt templo D. Agathæ; quod falſo, mea ſenteutia, putat Spretus ab hoc Agnello conditum; nam ſupra in Ioanne primo Archiepiſcopo, qui uidit Angelum, de illo meminimus. Ad templi parietes domus Agnelli adhærebat: natus nobili loco & ditiſſimus; quarum diuitiarum hæredem neptem ex filia moriens teſtamento reliquit. Huius temporibus Iuſtininianus, Narſetis opera, ut Blondus ſcribit, omnia Gothorum bona Rauennati Eccleſiæ largitus eſt; neque ea, quæ in vrbibus ſolum erant, ſed quæ in ſuburbiis, uicis, uillis; aras, templa, ſeruos; quicquid tandem aliquo pacto iuris eorum eſſet; hancq. donationem tabulis Auguſtalibus rite confectis confirmauit; in quibus hæc, de Rauennati Eccleſia ſcripta feruntur. Sancta mater Eccleſia Rauennas, uera mater, uera Orthodoxa; nam ceteræ multę Eccleſię falſam, propter metum & minas Principum & terrorem, ſuperinduxere doctrinam, uel recepere: hæc uero & ueram & unicam ſanctam Catholicam tenuit fidem; numquam mutauit; fluctuationem ſuſtinuit, a tempeſtate quaſſata immobilis permanſit. Hæc Iuſtinianus; cuius etiam aſſenſu, templa omnia, quæ ab Arianis, Theoderico Regnante, extructa & eorum ſacrificiis fœdata fuerant, purgauit, ac ad uerum cultum Agnellus traduxit; inter quæ D. Euſebii, ab Vnimundo Epiſcopo Ariano; uti diximus; ædificatum, iuxta campum Coriandri extra Rauennam, & D. Gregorii, extructū cōſulatu Baſilii, ut in eius teſtudine legebatur, Tēplū etiā D. Zenonis in Cęſaria, & D. Sergii in Claſſe, iuxta Viridariū denuo cōſecrauit. Tēplū D. Martini in cęlo aureo, quod a fundamentis Theodericus Rex Arianus erexerat expiatū, muſiuo & teſſellato opere pinxit; imaginibus martyrū, Virginūq. adiectis; inter quas etiā ſupra portam, egredientibus ſiniſtrorſum imago Iuſtiniani Cæſaris uidetur, atque ipſius etiam Agnelli; quæ ruinam ita minantur, ut arbitremur paucos annos ſuperfuturas. Crucem quoque magnam ex Argento idem Rauennati Eccleſiæ condonauit, quæ in æde Vrſiana, cnm illus

lius imagine in eadem cruce ſculpta uiſebatur. Argentam, quemadmodum Ricobaldus eſt teſtis; cum agro uniuerſo Rauennati Eccleſiæ reſtituendam curauit: & D. Georgio templum ædificauit ab eo opido haud procul. Siluam etiam luci, ubi nunc opidum eſt, eo nomine, ab Iuſtiniano impetrauit. Longobardi interea ad Brixillum caſtra locauerant; quod opidum Rauennatis agri erat. Siquidem, ut Blondus affirmat Dec. I. lib. VII. hoc tempore, quæ ad Padi ripam pertinebant, quæq. ad Venetos expoſita ſunt omnia, uſque ad Mincii amnis oſtium, quo Benacus in Padum influit, Rauennatis agri erant; neque ea tunc ripa opidum aliquod habebat. In altera, inter Rauennam ac Placentiam unicum erat, bello ſatis commodum; Brixillum, cuius ciſpadanarum ciuitatum, excepta Rauenna, ſi Iuſtiniano id ſcribenti aſſentimur, pene par & magnitudine & ciuium frequentia, qui in omnibus motibus, qui Italiam tot bellorum procellis per multos annos agitauerant, ſecuti ſunt ſemper Rauennatum partes. In mediterraneis eius regionis a Pado Brixillo haud procul, Tānetum fuerat opidum uetuſtiſſimum; quod ſemper una cum Brixillo Rauennatibus adhæſit: eſtq. id opidum nunc Regii Lepidi ciuitatis uicus. Dum igitur ad Brixilium Longobardi iam perueniſſent, Narſes per ęſtuaria ceteras copias Rauennam tranſmittit, quas deinde in Claſſe habuit, uti Agathius lib. I. teſtatur, cum ait, Aligernum ad Claſſem, caſtellū in Rauennati agro ſitum, ubi Narſetem morari didicerat, ueniſſe. Ibi Narſes, ueteranis militibus, quę debebat ſtipendia, perſoluit, & octo dies moratus, Romam proficiſcitur, atque animo iam pręſumens Totilę conſilium, quingentos delectę uirtutis milites auxilio Longobardis mittit. Totila cum illis congreſſus, fugatis ſuis, interficitur. uti Blondus & Platina ſcribunt; tametſi Procopius lib. III. non apud Brixillum, ſed Cantianum flumen, a Narſetis militibus, non a Longobardis, prœlio commiſſo, uulneratum, in opido, quod Capras uocant, periiſſe affirmet.

met. Theias in eius locum ſuffectus, non longe ab Luceria in Apulis fortiter oppugnans, uirtute Narſetis opprimitur. Atque ita ſecundo & ſeptuageſimo anno poſtquam Theodericus eorum Rex primo Italiam eſt ingreſſus, Gothorum nomen cum Regno interiit. Iuſtinianus quoque non multo poſt quadrageſimo Imperii ſui anno, moritur, cum eam mortem crinita ſtella a Sextili ad Kal. Octobr. in cęlo uiſa præmonſtraſſet. Sub id tempus, uti memoriæ Agnellus prodidit, Franci, quos in auxilium Gothi euocauerant, ex Italia ab Narſete etiam pulſi ſunt. ii aliquot annos Ciſalpinam Galliam tenuerant. Soluturus vota Narſes, quæ initio belli Deo nuncupauerat, ex manubiis bello partis, & Romæ, & Rauennæ, & Venetiis templa dicauit; atque tunc exædificaſſe D. Apollinaris in Claſſe ædem plerique putant, quaterno columnarum ordine, & pretioſo marmore incruſtatis parietibus magnificam. Sed Narſes non hanc ædificauit, verum iam extructæ ab Iuliano Argentario, ut ſupra ſcripſimus, domum egregiam & multa præclara ornamenta adiunxit. Hoc pacto quieſcentem Italiam & barbaris purgatam Iuſtinus ſecundus Cæſar, Iuſtiniano ſuccedens, accepit; vir minime Iuſtiniani ſimilis, at auarus, improbus, nullo non ſcelere conſpurcatus. His diebus Epiſcopo Cæſenæ mortuo; quæ urbs olim Flauia curua Papia dicebatur; Rauennæ in D. Ioannis Euangeliſtæ, dum omnes non unum ſentiunt, columba cęlitus demiſſa, eligitur illius Epiſcopus, Seuerus Rauennas Diaconus. Agnellus in Vrſiana æde ſuggeſtum ex marmore, pulchris ſculptum imaginibus, faciendum curauit; ut ea teſtantur, quæ ibidem leguntur inſculpta. Idem etiam & in D. Andreæ fecit. Tandem omnibus ueri ac ſancti Antiſtitis partibus impletis, annos natus quatuor, & nonaginta, cum ſemper nullis uiribus ſuis confiſus, nec affinitatum nobilitate atque opibus; quibus maxime, ut diximus, florebat; ad Deũ cõfugerit, illumq. unũ inuocauerit, moriẽs eius præſidiũ ingenti miraculo ſenſit. Itaq. trã-

quille ex hac uita in cęlū migrauit Kal.Sextilibus,in manibus ſacerdotū ſuorū collacrymantium ſanctū cadauer relinquēs, quod in D.Agathæ conditum eſt,in medio, ubi ara maxima erat,cui titulus D.Agnelli adiungebatur.Nunc loco dimotū, & iuxta murum poſitum,ſub teſtudine tēpli; ubi & Ioannis Archiepiſcopi, qui uidit Angelum, cadauer ſepulturæ traditum eſt.Adminiſtrauit Rauennatē Eccleſiā annos tredecim, tanta omnium beneuolentia, ut nullius interitum acerbius umquā aut moleſtius Rauennates tulerint. Sufficitur illi Petrus,cognomento,atq. etiā ætate,ſed multo magis uirtutum ac morum pręſtantia Senior:uir grauiſſimus,& uita innocenter acta maxime laudatus.Sub id tempus dum Narſes maximis opibus, uirtute partis, ipſaq. numquam interitura rerum geſtarum gloria florens, magnam inuidiam ſibi conflauiſſet, Iuſtino perſuadetur, uti omnibus iam reſtinctis bellorum facibus in Italia,eius prouinciæ uectigal annuum, in Cæſaris ærarium nimis exhauſtum inferendum iuberet; præſertim cum Narſeti non eſſet,in quod tantum auri inſumeretur. Imperat Narſeti Iuſtinus, ut ſimul ac pecuniæ exiguntur, Byzantium tranſmittat. Quod ut de illarum parte libentiſſime faciendum Narſes exiſtimabat,ita nō probabat omnes mittendas, nudatāq. relinqui omnibus præſidiis Italiam, ne ſubita irrumpente calamitate, fruſtra ſerum e Byzātio auxilium expectaretur.nā Burgundiones & Franci ac Viſigothi in Gallia ſemper in armis erant. Poterat quidem hæc ratio Cæſarem emollire,& de ſententia deducere,ſed reſtitit inimicorum inuidia; quæ ſurripere tam florentem Narſeti gloriā nitebatur. Itaque Sophia Iuſtini coniux petulans mulier & ſuperba,& quæ uirum quamcumq. in partem uellet, ageret,impulit Iuſtinum,ad eum ex Italia reuocandum,ſucceſſoremq.eidem tribuendum Longinum Patritium. Addidit etiam ingratitudini contumeliam,fore,inquiens, ut bene cum Narſete agatur, ſi reuerſus, partiendis lanæ aut purpuræ pēſis in Regiarum ancillarum opus incumberet.Tam inſolens

lens dictum non tulit magno uir animo Narſes, reſponditq. ſe eius generis telam orditurum, quam nec ipſa, neque illius poſteri præciſam conſpicerent. Hacq. ira & nobili indignatione impulſus Alboinum ueterem amicum, Longobardorum Regem in Italicum Regnum uocat. Ipſe animi cauſa, ſeu quòd, ut plerique ſcribunt, ſe magis ibi tutum crederet, Neapolim concedit. Ferunt Ioannem Pontificem, quod cognouerit, quàm indignanter eam rem Narſes tuliſſet, Neapolim profectum, & amicum hominem ſolatum, hortatumq. fuiſſe, ne tantis malis aditum pateſaceret, ingentiq. & nobili animi ſpiritu ſuperbæ fœminæ inanem contumeliam ſperneret. Fecit id Narſes, ſcriptisq. literis conatus eſt ab incepto Alboinum reuocare, ac Romam cum Pontifice reuerſus, conſul creatur, una cum Baſilio uiro clariſſimo. Sed Alboinus cum ab omnibus rebus, quæ ad Italicam expeditionem faciebant paratiſſimus eſſet, & eodem anno Narſes & Ioannes Pōt. Max. mortui Romæ eſſent, nihil eſt ab itinere retardatus. Prius uero quàm iter ingrederetur, ſedes proprias in Pannoniis, apud Hunnos ueteres amicos incolendas depoſuit, ea lege, ut ſi cœpta ex ſententia non ſuccedant, Longobardis reſtituantur; ſin in Italia morentur Longobardi, Hunni ſibi illas iure optimo habeant. Ita factum, ut Hunni adſcitis in ſedium communionem Auaribus, finitimis populis, & confuſo utroque nomine, Vngari ab eo tempore, ad hanc uſq. ætatem, illas ſedes perpetua poſſeſſione tenuerint. Tametſi non deſint alii, ut Bernardus Iuſtinianus teſtatur, qui Vngaros putent proprio nomine, non ex Hunnis & Auaribus mixto, annum circiter octingenteſimum octuageſimumq. ab ortu Chriſti ex Scythia prodiiſſe; feros moribus, & immanes, carne humana ſolitos veſci, & cruorē epotare. Vtcumq. ſit, ad Iuſtinum reuertor, qui haud ſatis intelligens quid ageret, Italico bello præficit aduerſus Alboinum, cuius iam motus acceperat, Longinum patritium, cum ingenti parata claſſe; cui Longino, aliqui Flaminii prænomen adſcribunt.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER. QVARTVS

LONGINO in Italiam adueniente, nouus magiſtratus adducitur, nouo nomine inſignitus. Tum primum poſt Narſetem ac Baſilium Conſules, peruetus Conſulum dignitas Romæ ceſſauit. De tempore, quo Exarchatus hæc dignitas ab Longino in Italia cœperit, nō una eſt ſententia. Blondus lib. VIII. hiſt. Benedicto primo Pontifice, & Imperio Iuſtini, circiter annum Domini DLXXI. Alii putant
AN. DXXLVII. fuiſſe anno DLXXVII. Sed in tanta ſcriptorum diuerſitate id parum intereſt; iiſq. magis aſſentior grauiſſimis auctoribus, quàm aut Raphaello Volaterrano tertio libro commentariorum Vrbanorum aſſerenti anno DCXX. incœpiſſe; aut Leandro Alberto idem initium in annum DLVII. reiicienti. Nam anno DCXX. imperabat Heraclius: Anno DLVII. Iuſtinianus: At Longinus ab Iuſtino miſſus, uti diximus, ad compeſcendam Alboini in Italiam aduentus rabiem, ruinamq. Inanis Leandri coniectura ex ædificatione templi D. Apollinaris in Claſſenſi opido ab Narſete; cum id Narſes Iuſtiniano uiuente non ædificauerit, ſed exornauerit; & Iuſtino Imperante fato conceſſerit. Dicitur autem ἔξαρχος, quòd ἐκ τοῦ Ἀρχόντος, id autem eſt a Principe ad regendam adminiſtrandamq. Italiam mitteretur. Hinc Exarchatus, idem fere quod ex Principe ſeu Exprincipatus. Fuere & aliis in locis Exarchi, vt in Africa Gennadius, ad quem hoc titulo D. Gregorius

gorius primus ſcripſit. Athenienſes quoque habuere Exarchum, uti Iulius Pollux eſt auctor; qui ſummus Magiſtratus erat; quemadmodum Carthagini Suffes;& Dictator Romæ. Quòd ſi repertis uetuſtis marmoribus adhibeamus fidem, Mediolani etiam fuit Exarchus. Nam primo libro Merula tabulam ex marmore Mediolani inuentam ſcribit, in qua hæc continebantur.

D.M. AVRELIO IANVARIO SIGNI. DALMAT. FORT. ET AVRELIO VALENTINIANO EXARCHO. POSVIT AVRELIVS PATER IANVARIVS. VIXIT AN. XXXII. M. III. D. VI. VALENTINIANVS VIXIT AN. XXXII. M. III. D. VI.

Ex quo lapide, ut facile conceſſerim illum Exarchum fuiſſe, quòd uel ſex militibus, militumne cohortibus præeſſet; uel magiſtratus aliquis eo nomine inſigniretur; ita non uenio in illius ſententiam, ut tam exigua ratione putem, Longinum Mediolani habitauiſſe: neque enim ulla hic mentio Longini fit; neque ullus Exarchus eo, quo is, nomine, præditus legitur; neque Mediolanum Exarchis parebat, ſed Longobardorum Regibus. adde omnium Hiſtoricorum auctoritatem, ſcribentium, ſedem ſuam Rauennæ Longinum conſtituiſſe, Cum itaque is Alboinum, Longobardorum Regem, Italiæ appropinquantem audiret,& per Aquileienſem agrum in Euganeos tranſiiſſe, Cæſaream, quæ inter Claſſenſe opidum, & Rauennam urbem erat, uallo & foſſa muniuit: ut ait Blondus lib. VIII. Hiſt. ibiq. in ſtatione milites, quos tum ex Thracia deuexerat, tum in Italia conflauerat, locauit. Hæc Cæſarea ita Rauennæ & Claſſi coniuncta erat, ut una cum illis ciuitas uideretur. Qui Athilam hanc putant incendio abſumpſiſſe, & ſolo æquauiſſe, facile hoc loco errare deprehenduntur; præſertim cum de eius inſtauratione nullibi, quod ſciam, quicquam legatur. Habebat autem ante Longini munitionem, portam ad mediterranea; quam munien-

dam

dam præ ceteris optime curauit, firmiſſimoq. præſidio confirmauit. De hac Cæſarea, magnum inuenio apud omnes ſcriptores ſilentium. ſunt tamen qui ita ſcribant; Rauennæ, nobiles; in Claſſe, omnes mercatores; in Cæſarea, artifices habitaſſe. quod licet forſam ueri non diſſimile uideatur, non affirmo tamen, cum nullus ſit mihi certus auctor. Longinus munita Cæſarea, ad Imperii Italici adminiſtrationem uerſus, conſtituit, ut ne Prouinciis Legati præeſſent aut Præſides; uerũ urbes ſingulæ a ſingulis magiſtratibus, quos appellauit Duces, regerentur: atque id nomen tunc primũ in Italiã audiri cœptum. In quo parem ceteris urbibus Romã faciẽs, Grçculum creabat illius Ducem; quem deinde ceteri etiam Exarchi Rauenna illuc mittebant. Dux hic Romanus, aureum nummum iuſtę probitatis excudendum Romę primus iuſſit, qui ea de cauſa Romanus Ducatus illius temporis uocabulo ſatis barbaro uocatus eſt. Dum uero ubique Alboinus Italiã deuaſtaret, Vicetia, Verona, Mediolano, Ticino, Arimino captis, Rauennam Longinus & alias plerasque urbes tenuit: Rauennę autem commorans, non multo poſt, fide data, Roſimundam uenientem excepit. Hęc Alboinum maritum occidi ab Helmechilde iuuene nobili ac pulcherrimo curauerat; quòd Alboinus in conuiuio, potum Roſimundę prębuiſſet in patera, quam diximus ex cranio Comundi Roſimundę patris, ſibi confeciſſe. Itaque rei indignitate commota, patris necem & recentem iniuriam ultura, dolo, ſui corporis poteſtatem Helmechildi facit; minisq. & metu interficere Regem cogit. Alboino interfecto, Longobardi Clefin; quem Pomponius Lętus Cephen appellat; Regem ſufficiunt. Roſimunda Rauennam ſe ad Longinum confert, cum adultero, & Alſuinda filia, uniuerſoq. Theſauro. Interea Iuſtino Cęſari fato functo, Tiberius ſufficitur. Roſimundam, cum Rauennę aliquandiu tranquille uixiſſet, Longinus tentauit, an, ſublato Helmechilde, ſe ſibi in uirum uellet eligere. Mulier inconſtans, uirum cupiens e medio

tollere,

tollere, in ipſo balnei egreſſu uenenatum illi potum præbuit: cuius ille potentiſſimi ueneni uim inter bibendum ſentiens, reliquum uxori porrexit, eamq. bibere recuſantem, diſtricto gladio, bibere compulit; atque hunc in modum miſere ambo ſimul interierunt; Longinusq. Aſuindam una cum matris Theſauris miſit ad Tiberium. Haud ita multo poſt, Clephis Forum Cornelii reædificatum, Imolamq. nouo nomine vocatum, Rauennę quaſi perpetuum ſtimulum oppoſuit: admotisq. ad Claſſem caſtris, opidum cepit, ſub id fere tempus, quo Benedicto Pontifici demortuo, Pelagius ſecundus ſufficitur. Pręerat Rauennę Archiepiſcopus, Petrus, Senior uocatus, uti diximus; cuius innocentiſſimę uitæ ſanctiſſima exempla adeo ingraueſcentem iam ętatem, canosq. capitis decorabant, ut admirationi cunctis eſſet. Quod uero multi, qui de Rauennatum Archiepiſcopis ſcripſere, atque inter ceteros Ioannes Petrus Ferrettus, Concilio interfuiſſe ſcribunt, Symmachi Pontificis tempore Romę celebrato, id omnino falſum eſt; cum Petro alio, uti ſupra demonſtrauimus, ſit adſcribendum: neque hoc tempore Symmachus uixit. Hic templum inſigne D. Seuero Rauennatum Archiepiſcopo ædificare aggreſſus, in ea Claſſenſis opide regione, quam appellabant Vicum ſalutarem, in ædificationis medio moritur, XVI. al, Septembr. Locus ſepulturæ in D. Probi datus; iuxta ædem Diuæ Euphemiæ ad mare, in opido Claſſenſi, opere barbarico elaboratam, quæ iam diu demolita uidetur; in monumento magno ex marmore; cum ſediſſet annos VIII. menſes II. dies XIX. Tiberio Tertio, & Mauritio Cæſaribus, Pontifice Maximo, Pelagio ſecundo, annum domini circiter DLXXX. Cum interea Clephis ſecundo anno Regni, ob crudelitatem, ſuorum dolo interfectus fuiſſet, & Longobardi Regium imperium nomenq. odio habentes Duces triginta ſuis ex proceribus creauiſſent, & Spoletum, ac Picentes, Samnitesq. occuparent: Petro, Ioannes Romanus in Ra- AN. DLXXX.

uennati

uennati Archiepiſcopatu ſubrogatur;ſtatura mediocri,capillis criſpis; qui ſtatim cœptũ D. Seueri templũ abſoluit, conſecrauitque, & ipſius D. Seueri cadauer, ex æde D.Rophylli, quæ ad eiuſdem templi latus adhærebat,in templum iã abſolutũ,& dicatum ſuo nomini,trãslatum, in medio locauit,& pulcherrimis ornamentis ac carminibus honeſtauit atq. celebrauit. Huius Archiepiſcopatu, Longino; poſtquam XV. annos Exarchus fuerat;ſufficitur Flauius Zmaragdus Exarchus, opera Gregorii Romani; quem Pelagius Pont. Byzantium miſerat, tum ut illum purgaret, quod Pontificatum absque Cæſaris Decreto ſumpſiſſet; tum ut opem impetraret aduerſus Longobardos omnia deuaſtantes. Feroaldus interea, Spoletinorum Dux a Longobardis factus, Claſſenſe opidum adortus; uti Paulus Diaconus lib. III. &. VI. Hiſt. auctor eſt; illud cepit; ibiq. poſita ſede, Rauennam ſummis in anguſtiis ponebat. Sed peruenit interea Rauennam Zmaragdus una cum Gregorio Romano, cognitaq. rerum difficultate, Doctrulã monet;uirum Sueuum,qui,cũ ex triginta Ducibus Longobardis, Vnus, eſſet, ſe cum Exarchis pro Cæſare coniunxerat, & Brixilli erat; uti,optimo in urbe relicto præſidio, quas haberet copias cum ſuis coniungeret. Quod ipſe facturus, nauibus impoſitos milites ſecundo Pado deuehebat, ut,ad Spineticum Padi oſtium cum peruentum eſſet,facile inde mari Rauennam adnauigaret. Sed de hac re Feroaldus factus certior, nauibus ſe ac militibus uenienti Doctrulæ ad fluminis oſtium oppoſuit; omninoq. reſtitiſſet, niſi erumpentibus Rauenna ſubſidiariis, commiſſo prœlio, in fugam coniectus fuiſſet, ita ut maximo cum periculo in Claſſenſe opidum ſe recipere cogeretur. Quod opidum interea Zmaragdus obſederat, atque oppugnauerat, eoq. deduxerat, ut de deditione opidani cogitarent. Quæ deditio licet aduentu Feroaldi nonnihil refrixerit, paulo poſt tamen eſt inſecuta, opidanis rem male ab Feroaldo geſtam intelligentibus, & Cæſarum partes ſemper libentiſſime ſequentibus.

Itaque

Itaque Zmaragdus potitus opido, Longobardos omnes ad vnum trucidauit, Feroaldum præſertim, ut iis, quos ipſi tota paſſim trucidauerant Italia, aliqua ex parte parentarent. Hoc tempore, ut ſcribit lib. VII. Iuſtinianus, Heliæ Aquileienſi Antiſtiti, quæ dignitas ob Longobardorum metum in Gradenſem Eccleſiam paulo ante fuerat translata; iam rebus humanis perſuncto, Seuerus Rauennas ſufficitur, anno à partu Virginis DLXXXVI. Qui in ea adminiſtratione turbulenta maxime tempeſtate iactus eſt. Præter enim id, quod a Longobardis aſſidue uexaretur, hunc Zmaragdus Exarchus nouo calamitatis genere eſt aggreſſus. Nam cum Cæſares & Exarchi ſummis honoribus Rauennatem Eccleſiam, æmulatione Romanæ, decoraſſent, facile contigit, ut inſolenti faſtu Archiepiſcopi Rauennates elati, temere perfidioſeq. ab Romanis Pontificibus; qui Maximi ſunt, & Chriſti Dei, in Eccleſiæ uniuerſali adminiſtratione in terris Vicarii; defecerint, & de Principatu cũ illis decertauerint. Primus hic Ioãnes legitur ex Archiepiſcopis Rauẽnatibus; qui palã id tẽauerit; multis Italicarũ ciuitatũ Epiſcopis ſuã in ſententiã adductis. Dũ autẽ id in Seuero Aquileiẽſi Antiſtite experitur, ſpẽq. nõ dubiam gerit, facile omnia ab illo, quòd ciuis ſuus eſſet, & patriæ dignitatẽ cupere exiſtimaret, ſe impetraturũ, contra repe rit, quam putarat; Seuerũ omnino renuentem, qui nec vllis rationibus adduci poſſet, ut contra diuinum ius, ipſamq. Eccleſiam Romanam, omnium Eccleſiarum matrem ac magiſtram, adeo impium facinus perpetraret. Itaque Ioannes, ſenſu hominis cognito, Zmaragdum Exarchum adhibet; qui precibus primum, & pollicitationibus; mox, cum hæ nihil efficerent, minis Seuerum ad ortus eſt. At cum neque quicquam adhuc proficeret, vi agendum ratus, Gradum proficiſcitur; Seuerum de Baſilica tractum, ſecum Rauennã adducit, una cum aliis tribus Epiſcopis, quos tandem omnes cum Ioanne communicare inuitos coegit. Inſequenti anno, cum ſe ad ſedes quiſque ſuas reciperent, Veneti rudes ad- AN.DLXXXVI.

X huc

huc earum rerum, niſi quod Romanum nomen ſummæ illis erat venerationi, ſubſiſtere parumper an recipiendi eſſent, cõcilioq. hac de re opidorum omnium indicto, cum plerique exiſtimarent recipiendos, neque quod feciſſent inuiti & coacti, id illis vitio & culpæ vertendum, ea tandem ſententia vicit, qua decretum eſt, ab Romano Pontifice, quem tunc Pelagius gerebat, expectandum, quid agendum eſſet: Pontificis enim Romani eſſe, non arbitrii Senatorum, hæreticos, qui in hæreſi per annum perſeueraſſent, Eccleſiæ reconciliare. Quapropter ex eiuſdem Pontificis reſponſo, non prius ad Eccleſiam quiſque ſuam admiſſi, quàm coacta decem Epiſcoporum apud Maranum opidum, quod Varanum olim fuit, ſynodo, coram omnibus, hæreſim iam acceptam abiurauerint. Gregorio deinde Pontifice creato Ioannes Archiepiſcopus viſus eſt reſipuiſſe, tribuſq. Chalcedonenſis Cõcilii capitibus, a quibus antea abhorruerat, aſſenſiſſe. Ad hunc Gregorius complures dedit literas, quę extant. Tuncq. amplior reddita eſt Rauennatis Eccleſiæ & Canonicórum dignitas, mapulis mitriſq. deferendis; atque uirorum etiam ſanctorum cadaueribus. Nam Gregorius Pontifex Rá uennam ad Ioãnem miſit cadauera quatuor Laureatorum, Marthati, Criſpini, Felicis, & Hemilii; quos aliqui ob Chriſtũ trucidatos Rauennæ via Laurentina ferunt, & Romam trãſlatos, uel ab Florentio Archiepiſcopo ad Damaſum Pont. Max. miſſos. His etiam adiunxit Marcelli, Marcelliani, & Feliculæ. Quæ omnia Ioannes in Claſſenſi Baſilica, ara illa dedicata, quæ adhuc ſupereſt, collocauit. eorum dies feſtus Quartodecimo Kal. Quintil. ſolennis agitur. Obiit autem haud ita multo poſt Ioãnes Archiepiſcopus Tertio Id. Ian. Sepultus in D. Apollinaris Claſſenſis, ad aram ſanctorum Marci, Marcelli, & Feliculæ. Blondus affirmat lib. VIII. hiſt. contra ſe habuiſſe hanc rem, quàm ſcripſimus; Seuerum Aquileiẽſem Antiſtitem factum hæreticũ, ac Gregorii Pont. Max. Ioãniſq. Archiepiſcopi Rauennatis monitis atq. ſuaſionibus

ad

ad fidem rectam conuerſum, denuò tandem in hæreſim incurriſſe. Interea cum plures ciuitates ad Zmaragdum a Lõgobardis deficerent, ipſi tot creatis Ducibus imminutas ſuas vires ſpectantes, denuo Regem creant Antarim, Clephis filium; decimo, poſtquam Clephis obierat, anno. Huic reliqui Duces, extra Doctrulam, ſuarum pecuniarum dimidium contribuerunt. Itaque hac Doctrulæ occaſione accepta, Brixillum Antaris obſedit; eoq. breui compulit, ut, cum in eo ſe amplius defendere Doctrula deſperaret, deditione, quibuſdam datis acceptiſq. condicionibus, facta, Rauennam nauigauerit. Antaris Brixillum receptum, contra fidem, ſolo æquauit, miſerabiliter antea cruentatum. Cum vero, vt Blondus eſt auctor, eodem bello a Longobardis eſſet denuo munitum, a Rauennatibus omnino euerſum & combuſtum eſt. De hoc opido in multis Rauennatis Eccleſiæ monumentis atque hiſtoriis fit mentio, & priſcis temporibus Cathedralis Eccleſiæ Rauennatis iuris fuiſſe dignoſcitur, ad Padi marginem ſitum; nunc in totum ſuppreſſum; in octaua regione a Plinio collocatur. Zmaragdus inducias cum Antari, uniuerſæ Italiæ cõmunes fecit; & Romã, una cum Gregorio, qui poſtea Pontifex Max. & Diuus fuit, & ad eam diem ſe Rauennæ continuerat, Ioannem Byzantium patritiũ miſit, cum Præfecturæ dignitate ac nomine. Mortuo Antari, cũ in Rege ſibi eligendo Longobardi non conuenirent, tãdẽ poteſtate Theudelindę facta; quę annũ tantum cum Antari in matrimoniũ collocata, uixerat; ut ſibi uirum, Longobardorum Regẽ futurum, eligeret, ipſa Agilulphum ſelegit Taurinorum Ducem, pulcherrimum, fortiſſimumq. iuuenẽ; cui erat ex defuncta iã vxore, filia, Godeſcalco Parmẽſium Duci nupta. Sub id tempus Mauritius Cæſar, qui iã Tiberio ſucceſſerat, Zmaragdum poſt annos tres, quibus fuerat Exarchus, reuocat, eiq. ſufficit Romanum Patritium annum circiter DLXXXVIII. De quo Pomponius Letus in Mauritio ſic ſcribit: Romanus quidam patritius, nõ abnuente Auguſto, cum Longobardis ſæ- AN. DLXXXVIII.

pius pugnauit, & Victor, primus Italiæ Exarchus factus eſt. Quo loco quid per Primum intelligat, non aſſequor, cum omnium conſenſu, Longinum ab Iuſtino poſt Narſetem miſſum, primum Exarchum fuiſſe iam ſatis conſtet. Interea Marinianus, Ioanni, in Archiepiſcopatum Rauennatem ſucceſſit. Is patria Romanus fuit, Ioannis iam mortui nepos; facie oblonga & rubra, glaucis oculis, & maxime ſpecioſus: Romę a D. Gregorio ſacris initiatus; cui & Gregorius; ut Agnellus eſt teſtis; librum inſcripſit, quem appellauit Paſtoralem; tametſi Platina illum Ioanni inſcriptum uelit. Ea autem Gregorio fuit conſcribendi illius cauſa, quod Marinianus, uir probus, cum ordinis D. Benedicti cucullatus eſſet; cuius fuerat & Gregorius; difficile ab ea tranquilitate ad Archiepiſcopatus adminiſtrationem traducebatur; neque omnino antea aſſenſus eſt, quàm Gregorius pollicitus fuerit, ſe librum conſcripturũ, in quo de omnibus illum moneret, quæ neceſſaria viderentur ad Paſtoris optimi munus recte abſoluendum; quod & fecit. Non deſunt, qui hunc Marinianum Rauennatem fuiſſe putent: ſed mea ſententia falluntur. Complures extant Gregorii ad eum epiſtolę, quibus monet ne ſuos in Iobum commentarios, quòd difficiles ſint ad intelligendum, ſacerdotibus Rauennatibus perlegat; Vino vtatur ob ſtomachi imbecillitatem; abſtinentiam a cibo remittat; ſępiuſq. dolet, tam crebris illum morborum motionibus agitari. Confirmauit deinde Rauennati Eccleſiæ quęcunque ab Cęſaribus accepiſſet. Eius confirmationis literarum exẽplum ex vetuſtiſſimis monumentis Bibliothecæ Vrſianæ depromptum hic collocandum exiſtimaui; ſic autẽ habet. Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorũ Dei, Dilectiſſimo Mariniano Rauẽnati Archiepiſcopo, confratri, filioq. cariſſimo, & per eum in ſanctam Rauẽnatẽ Eccleſiã ſuis ſucceſſoribus in perpetuum. Cum omnis Eccleſia ſanctorum &c. & infra inter cetera eiuſdẽ magni priuilegii pars huiuſmodi legitur. Cõfirmationẽ cõſtitutionis piiſſimorũ Imperatorum ſub ſacroſancta Rauẽna

tis

tis Eccleſiæ ditione continentem ita confirmamus: Epiſcopatus totius Aemiliæ prouinciæ ciuitatum omnium Deo amabilium Epiſcoporum creationes & conſecrationes, id eſt, Saſſenatenſis, Cæſenatenſis, Fori Populi, Fori Liuii, Fauentiæ, Fori Cornelii, Bononiæ, Mutinæ, Regii, Parmæ, Brixilli, Vico habentię, Hadrienſis, Comaclenſis, Ficoclenſis; necnō & omnia monaſteria tam monachorum, quàm & monacharum ſub eius ditione agentium, atque ſub monaſtica domino militantium norma. & quæ ibidem deinde legi poſſunt; quæ nos, quod nimis longa & minime opportuna ſit meretur oratio, libenter omittimus. Inferius autem. Dat. Nono Kal. April. Romæ per manus Ioannis leuitæ, & ſanctæ Romanę Eccleſiæ Bibliothecarii. Ex iis literis facile etiam conſtat Brixillum, Ciuitatem fuiſſe, & Epiſcopo ornatam. Marinianus, his aliis prærogatiuis ac priuilegiis affectus, ſummę pietatis memorabilibus officiis Eccleſiam Rauennatem adminiſtrauit, interfuitq. decretis quibuſdam in Synodo Romæ ab Gregorio Pontifice conſtitutis; quibus poſt Gregorium Marinianus ſubſcripſit. Romanus Exarchus, Mantua, Patauio, & Cremona munitis, Romam proficiſcens, vnica æſtate Sutrium, Polimarcam, Ortam, Tudertum, Ameriam, Peruſiam, Luceolum, compluresq. vrbes alias recuperauit. Sed in tanta uictoria, animo corrupto, cœpit cum Longobardis conuenire, eos nolens facere cum Romanis inducias. Huius autem mutationis, ea creditur cauſa; quòd parum admodum aut omnino nihil de Romanis curæ illi eſſet; idq. Mauritii Cæſaris exemplo, qui impio animo aduerſus Gregorium Pont.Max. & Dei Eccleſiam, volebat Ioanni Byzantio Epiſcopo primatum adſcribi. Moritur tamen Romanus Exarchus Rauennę, anno poſt quam in Italiam uenerat, vndecimo; cui Callinicus Quartus Parmenſis, vel, ut alii, Romanus ſufficitur: uir animo profecto ingenuo ac ſincero, aduerſuſq. Longobardos ardenti. Hic, Gregorii hortatu, inducias cum Agidulpho fecit;

quas paulo poſt tamen fregit, propterea quod Ariulphus Longobardus Etruriæ Dux, impetu in Romanum agrum facto, omnia prædatus eſt; & Zoto Dux Beneuenti, quod Maleuentum ueteribus fuiſſe creditur, Caſinenſe monaſterium diripuit & ſolo æquauit. Hic igitur commotus iniuriis Callinicus, Parma obſeſſa & capta, Agilulphi Regis filiam, & Godeſcalcum eius uirum, Parmenſem; vti diximus; Ducem, Rauennam captiuos deduxit; ibique in cuſtodia habuit. Agilulphus indicto iam bello, Patauium, quòd ligneis domibus conſtabat, vniuerſam incendit: Montem ſilicem ſolo æquauit; ſclauorumq. auxilia euocauit. Obiit interea Rauennę Callinicus, cum annos quinq; in Exarchatu conſeciſſet. Mauritius Zmaragdum iterum Exarchum in Italiam mittit, qui non multo poſt fœdere percuſſo cum Agilulpho, & Parmam, & filiam, & generum reſtituit. Quamquam filia, difficultate partus paulo poſtquam Parmæ peruenerat, miſere interiit. Huius mulieris nomen licet aliqui Aldiercam appellatam ſcribant, tamen cum diligenter undique perquiſiuerim, nullibi adhuc inuenire eſt datum. Id a me Ioannes Angelus Agilulphus Parmenſis; vir humanitate, & aliis pręclaris animi dotibus inſignis, quem ex ea Agilulphi Regis ſtirpe oriundum ferunt; enixe petierat; cum inuento paucis abhinc annis eius cadauere, dum Parmę in Cathedrali Eccleſia defoderetur, eius memoriam vetuſtatis ſitu obrutam, renouandam curaret, anno MDLXV. Blondus innuere videtur, illam in itinere dum Parmam proficiſceretur, mortuam, ſed libentius Paulo Diacono ſuperiora ſcribenti aſſentior. Zmaragdus Argentam, & Ferrariam, quæ a principio cum Rauennatibus ſe contra Longobardos coniunxerat, muro cinxit, atque id paulo ante, quàm Marinianus Archiepiſcopus, anno Domini DCVI. Decimo Kal. Septembr. obierit. Hic extra muros Claſſis in D. Apollinaris porticu ſepelitur, cum ſediſſet annos vndecim & menſem vnum; Phoca iam imperante, qui interfecto Mauritio, ex Centurio-

AN.DCVI.

ne

ne a militibus Cæſar fuerat conclamatus; Pontifice autem poſt Gregorium, Sabiniano. Ioannes huius nominis quartus, Claſſenſis, Mariniano ſufficitur in Archiepiſcopum Rauennatem, magnis oculis; formoſus tamen, & ingenua animi pietate ac magnificentia clariſſimus. Dei cultum ſumma veneratione euexit; omnibus quàm maxime carus. Sub id tempus Ioannes Lemigius Thrax, Exarchus Italiæ ſextus, anno DCXII. Zmaragdo iam nonum annũ Exarcho, ſufficitur. Verum cum ſuperbe ſe arroganterq. gereret, tributaq. inclementer exigeret, ab Rauennatibus trucidatur, una cum vxore, ac iudicibus, quos ſecum adduxerat, poſt annum quintum Exarchatus. Quibus rebus cognitis Heraclius Cæſar, qui Phocæ ſucceſſerat, tum ob imminentes bellorum tumultus, tum quod ſe Rauennates diligenter purgauiſſent, nihil acerbius agendum ratus, ſtatim Eleutherium Eunuchum, Byzantium patritium ſibi a cubiculo, & rerum bellicarum induſtria peritiſſimum, Rauennam mittit anno DCXVI. Non multis autem ante annis obierat Ioannes Archiepiſcopus; ſepultusq. fuerat in D. Apollinaris porticu, quã Ardicam uocant; Bonifacio quarto Romano Pont. cum Archiepiſcopatui annos quinque, menſes decem, dies decem & octo præfuiſſet. Subrogatur in eius locum alter Ioannes, qui, vt plerique affirmant, in Claſſenſi opido natus, mitis, comis, ſuauiſſimisq. moribus, & pręſtanti elegantia fuit. Qui huius Archiepiſcopi tempore volunt; e quorum numero eſt Ferrettus; pacem cum Agilulpho, ab Zmaragdo factam, & Fanum Pantheon Bonifacio ſummo Pontifici ab Mauritio dono datum, conſtitutumq. vti Romana Eccleſia, quemadmodum omnium eſt Eccleſiarum caput, ita diceretur; aduerſus Byzantium Epiſcopum, qui temerarie ac inſolenter moliebatur id ſibi: ii nec annorum, vt puto, ordinem norunt, & ſibi ipſis aduerſantur, quòd velint Ioannem Archiepiſcopum, qui hunc proxime anteceſſit, Heraclii Cæſaris tempore vixiſſe; qui tamen Heraclius, Phocæ, a

AN. DCXII.

AN. DCXVI.

quo

quo Pantheon eſt donatum, ſucceſſerat. Eleutherius Exarchus Rauenna Romam profectus, ab Deodato Pontifice circiter annum a partu Virginis Decimum ſextum ſupra ſexcenteſimum honorifice excipitur: indeq. ſe Neapolim contulit, vbi Ioanne Campſino, Pręfecto Neapolitano, qui ſe illius vrbis Regem creauerat, & Campaniam fœlicem, Lucaniam, Bruttios, & Apuliam ſubegerat, fugato & cæſo, Rauennam reuerſus eſt. Qui tamen haud ita multo poſt pari temeritate, ſe Regem Italię declarauit, quarto magiſtratus ſui anno, Bonifacio quinto Max. Pont. Deodato ſuffecto. Verum cum Romam, confirmaturus Imperium, proficiſceretur, apud Luceolum opidum, nunc ſolo ęquatum, a militiæ Rauennatis Ducibus trucidatur. Erat Luceolum eo loco, quo incolę ſupra Cantianum, Pontem Ricciolum nuncupant. Rauennam milites reuerſi, Eleutherii caput Byzantium ad Heraclium Cæſarem mittunt, qui plurimum eius morte gauiſus, Iſaacium illi ſucceſſorem deſignauit, ſpectatæ virtutis Ducem, Orientalis, occidentaliſq. exercitus Imperatorem: qui tanta virtute in rę bellica floruit, ceteriſq. animi dotibus adeo clarus eſt habitus, vt patritius primo Byzantius creatus fuerit, deinde Exarchus octauus: annum a partu Virgi-

AN. DCXVIII. nis circiter DCXVIII. ab Heraclio. Præfuit annos XXIII. alii XVIII. Ego non abſque ratione, puto XXI. Sub id tempus

AN. DCXXI. Mahometes anno DCXXI. in Arabia, vel vt alii in Perſia natus, cum multiplici & peracuto eſſet ingenio, ſectam nouam inuulgauit. Ioannes Archiepiſcopus Claſſenſe opidum, ter ab Saracenis direptum, reſtituit, & ingenti pecunia captiuos ſuburbanos redemit. Peruenit autem vſque ad Honorium

AN. DCXXX. primum Pont. Max. anno DCXXX. Sepultus in porticu D. Apollinaris, ſedit annos XVIII. menſes V. dies ſeptem. Ho-

AN. DCXXXVI. norio autem mortuo, anno DCXXXVI. cum per annum ſedes uacaſſet, tandem Pontifex Max. eligitur Seuerianus, vel, vt Platina, Seuerinus Romanus hoc nomine primus. Quoniam vero inanis tunc electio populi habebatur, niſi

ab

ab Cæſaribus aut Exarchis, Cæſaris nomine, confirmaretur, Iſaacius Romam, Pontificem in dignitate confirmaturus, acceſſit. Cui vniuerſa ciuitas honoris gratia obuiam eſt profecta. Moris enim erat, Exarchis Romam ingredientibus, ſumma ſolenniq. pompa occurrere, omnibus ſacerdotum ordinibus, vniuerſoq. ſenatu, & Magiſtratibus omnibus eum excipientibus. Dehinc lætis populi totius acclamationibus, viis fronde feſta exornatis, eximioq. apparatu, æquabili plauſu, effuſiſſimis ſtudiis, templis vndique patefactis, ſacriq. æris campano tinnitu, ad D. Ioannis Lateranenſis deducere. Quod ſi eſt alicui exhibitum, id Iſaacio contigit. Qui tamen confirmato Pontifice haud parem retulit gratiam; at potius, ne confeciſſe abſque præmio tantum itineris diceretur, vt Platina auctor eſt, nonnullis Romanis opem ferentibus, Lateranenſis Eccleſiæ Theſauros, & ſacrarium uniuerſum deprædatur; vix quibuſdam templi æditiuis reclamantibus; quorum proceres in exilium miſit. Prædam diſtribuit in partes tres; quarum unam militibus donauit; aliam, Rauennam miſit; tertiam, Byzantium tranſmiſſam, Cæſari aſſignauit. Haud multis deinde elapſis annis, Mauritius Græcus, tribunus militum, qui Romæ erant, quique in deprædatione Lateranenſi comes Iſaacio fuerat, detulit hominem; quòd arripere dominatum Italiæ tentaſſet; atque hoc nomine fidem Imperio ſimulans, militum ſibi Romanorumq. ciuium fidem ſacramento obſtrinxit. Iſaacius re cognita, præmiſſis Romam copiis ſuis, maximis muneribus ſibi Mauritianorum militum animos conciliauit, ad ſuasq. partes traduxit. quapropter legato ſuo & militibus in urbem receptis, Mauritius, a ſuis deſertus, ad Diuę Mariæ Maioris fugiens, capitur, & Rauennam miſſus, capite multatur in vico, cui Ficundæ nomen eſt. Paulo poſt tamen, anno DCXXXIX. Rauennæ Iſaacius ſubito caſu interiit. Cuius ſepulcrum ex marmore prę foribus D. Vitalis adhuc ſu- AN.DCXXXIX.

Y pereſt,

pereſt, græcis litteris ſculptum, trimetro Iambico, præclaras eius laudes continens. Hoc autem eſt.

Ἐνταῦθα κεῖται ὁ στρατηγήσας καλῶς
Ῥώμην ἀβλαβῆ φυλάξας, καὶ τὴν δύσιν
Τοῖς γαληνοῖς δεσπόταις τρὶς ἓξ ἐνιαυτοῖς
Ἰσαάκιος, τῶν βασιλέων ὁ σύμμαχος.
Ὁ τῆς ἁπάσης Ἀρμενίας κόσμος μέγας;
Ἀρμένιος γὰρ ἦν οὗτος ἐκ λαμπροῦ γένους;
Τούτου θανόντος εὐκλεῶς, ἡ σύμβιος
Σωσάννα σώφρων, τρυγόνος τρόπῳ σεμνῆς
Πικρῶς στενάζει τἀνδρὸς ἐστερημένη
Ἀνδρὸς λαχόντος ἐκ καμάτων εὐδοξίαν
Ἐν ταῖς ἀνατολαῖς ἡλίου, καὶ τῇ δύσει.
Στρατοῦ γὰρ ἦρξε τῆς δύσεως, καὶ τῆς ἕω.

Quod ſic conuertere in latinum poſſumus.

Hic iacet, qui bonus fuit Dux exercitus;
Romam incolumem ſeruauit, & occidentem,
Tranquillis dominis, ter ſex annis
Iſaacius, Regum ſocius
Vniuerſæ Armeniæ ornamentum magnum;
Armenius enim erat hic ex claro genere;
Hoc mortuo glorioſe, contubernalis
Soſanna prudens, more caſtæ Turturis
Aſſidue gemit viro priuata;
Viro, qui ſortitus eſt ex laboribus gloriam
In Oriente ſole & Occidente
Exercitum enim duxit Occidentis & Orientis.

Poſt Iſaacium, Heraclius, trigeſimo, vt Blondus ait, Imperii anno, haud multo ante, quàm ex aqua intercute diem obiret ſuum, ab Christi ortu DCXXXIX. Theodorum patritium, cognomento Calliopam, exarchum in Italiam mittit.

tit. Sub id tempus, Martino primo Tudertino iam Pont. Max. pax, quæ triginta annos inter Longobardos ac Romanos fuerat, turbari cœpta, Rotari Longobardorum Rege in Arianam hæreſim prolabente; quem ita Longobardi omnes ſecuti ſunt, vt nulla eſſet ſubiecta illis ciuitas, cui gemini Epiſcopi, alter Arianus, Catholicus alter, non præeſſent. Theodorus vna cum Martino Pontifice hanc Arianam hæreſim corrigere ſumma ope nitebatur. Sed cum tantum operis rationibus ac minis fruſtra moliretur, Longobardis bellum indixit. quapropter ad arma uentum eſt, & commiſſo ad Scultennam prœlio, ſeptem millia Rauennatum cæde, Theodorus ſuperatus eſt. Scribit hoc prœlium Blondus in Italia illuſtrata fuiſſe anno a partu Virginis DCLXX. octoq. millia Rauennatum deſiderata. Sed ſi Martino primo Pont. Max. eſt commiſſum, potius aſſerendum, ad annum DCL. atque ita ego ſentio. Contigit autem hoc prœlium, paulo poſt, quàm obiiſſet Bonus Rauennatum Archiepiſcopus, qui Ioanni ſucceſſerat. Fuerat Bonus facie gracili ac rubra, planis capillis. AN. DCXLVIII.
Deceſſit anno DCXLVIII. Septimo Kal. Septembr. in Claſſenſi D. Apollinaris æde ſepultus: Conſtante ſecundo Imperante, qui Martinæ & Heraclio fuerat ſubrogatus. Hic Conſtans, ut, magiſtratu commutato, rerum Italicarum fortunam mutaret; nam Rotaris ea clade, quam Theodoro & Rauennatibus intulerat, elatus, uniuerſam occupauerat Liguriam, quam huscuſque per octingentos annos, quibus in Italia fuerant Longobardi, non attigerant; Olympium ſibi a cubiculo in Italiam Exarchum mittit, eiq. mandat, vt Monothelitarum ſectam per omnem Italiam ſpargat ac propaget, detq. operam, Martinum Pont. Max. aut trucidari, aut captum ad ſe adduci. Mouebat eâ cauſa Conſtãtem, quòd cum Paulum Antiſtitem Byzãtium hæreticum iuuaret, ipſiusq. auctoritate fultus Paulus, legatos a Martino Byzantium miſſos, qui eum ab hæreſi reuocarent, in

 diuerſas

diuerſas Inſulas relegauiſſet, ea re commotus, ut par erat, Martinus, centum & quinquaginta Epiſcoporum Romæ coacto concilio, Paulo Patriarcha Byzantio ſacris interdixerat. Olympius Romam cum perueniſſet, coactam inuenit Synodum; quare tetra hæreſeos labe inficere neminem potuit. Miſſo itaque lictore, qui in Diuæ Mariæ Maioris ſacra facientem Martinum caperet, aut occideret repugnantem, miſer ingenti miraculo ſubita cæcitate corripitur. Quo factum eſt, vt Olympius, rei magnitudine & ſceleris conſcientia commotus, cum Martino in gratiam redierit, illiusq. hortatu ac precibus, Saracenos, qui Rhodum & multas Inſulas finitimas, ipſamq. tandem Siciliam occupauerant, aggreſſus, Sicilia expulerit; ingenti tamen ſuorum cæde, atque etiam propria morte, cum in grauiſſimum ex belli laboribus morbum incidiſſet. Sub id tempus Maurus Rauennatum Archiepiſcopus, qui cum eſſet antea Rauennatis Eccleſiæ Oeconomus; ita enim moderatorem domus, ac rei familiaris diſpenſatorem, græco vocabulo, appellitabant; Bono in Archiepiſcopatum ſucceſſerat, ſagaci & peracri vir ingenio, multas cum Pont. Max. ſimultates exercuit. Nam concedente Conſtante, Rauennatem Eccleſiam ab Romana; quæ Eccleſiarum omnium eſt caput, ita diſtraxerat, vt Epiſcopos ſibi ſubiectos ipſe conſecraret, a tribus autem ſuæ ditionis Epiſcopis conſecraretur, neque vlla ab Romano Pontifice confirmatio peteretur; uerum pallium a Cæſare acciperet. Interea Conſtans nihilo melior redditus, Theodorum Calliopam denuo Exarchum mittit; cum eiſdem aduerſus Martinum mandatis.

AN. DCLII. Rauennam peruenit anno DCLII. Sed animo facinus uoluens, confeſtim Romam profectus, Pontificem adiens, quaſi cum ſalutaturus, capi iubet; captum & Rauennam deductum, ad Conſtantem Byzantium mittit. Vnde poſtea in Cherſoneſum Ponti relegatus, calamitatibus & inopia confectus, ſanctiſſime deceſſit. Huic ſufficitur Eugenius:

quo

quo item poſt annum mortuo, Vitalianus Signinus Pont. Max. creatur. Hic cum iam diu nimiam Archiepiſcopi Rauennatum petulantiam, odio & indignationi habuiſſet, ſtatim Pontifex creatus, Maurum Archiepiſcopum Romam ad ſe uocat, cauſam ſuam dicturum. Id cum Maurus negligeret, ſacris ab Vitaliano eſt interdictus. Sed Maurus e conuerſo litteras ad Vitalianum dedit, & eidem ſacris interdixit; nulla vmquam ſceleris conſcientia, dum vixit, ab hac neſaria opinione deductus. Non defuit tamen Vitalianus Pont. quin iniuriæ, ut ſanctiſſimum decet Pontificem, immemor, & ut Ferrarienſibus gratum faceret, Vicohabentiæ Epiſcopatum, Rauennati Eccleſiæ ſubiectum, Ferrariam transferret. Hanc Vicohabentiam, Vicum Egonum fuiſſe plerique tradunt, ab eo loco haud procul, ubi Ferraria nunc ſita eſt, corruptoq. uocabulo Vicohabentiam uocatam. Hac itaque ratione Vicohabentino Epiſcopatu illuc translato, Ferraria circiter annum DCLVIII. a Vitaliano Ciuitas conſtituitur, Rauennatiq. Eccleſiæ ſubiicitur, ut ex uetuſtiſſimis Rauennatis Eccleſiæ monumentis adhuc colligi poteſt. Sub id tempus Rauennates Grimoaldum Beneuentanorum Ducem maxima ad Forum Pompilii iniuria affecerunt. Nam Longobardi quòd pacem cum Romanis factam ſeruarent, inter ſe digladiabantur. Siquidem Aritpertus, eorum Rex, moriens, duos reliquerat filios, Perteritem & Gundibertum. Quapropter Grimoaldus ſe Ticinum contulerat, Duce Beneuentanorum prius creato Romoaldo filio, ut Regnum ipſe Longobardorum arriperet. Quod cum illi ſucceſſiſſet ex ſententia; Perterite, Ticino; Gundibare, Mediolano pulſis, reiectoq. Gallorum exercitu, quem Clodoueus Rex, opem Perteriti & Gundiberto laturus, ut Blondus putat; ſeu, ut ſcribunt alii, Italiæ dominatum ſibi in tanta diſſenſione uindicaturus, in Italiam miſerat, huius arridentis fortunæ ſumma felicitas ab Conſtante Cæſare nonnihil intercipi eſt uiſa; AN. DCLVIII.

nam

nam in Imperium aſcito Conſtantino filio, ſe in Italiam contulit, Beneuentiq. Romoaldum obſedit. Ad illum Grimoaldus pater, Ticino, cum exercitu proficiſcens, vt filio ſuppetias præberet, cum ad Forum Pompilii perueniſſet, ab Rauennatibus, Mauro Archiepiſcopo præſertim impellente, ut Conſtantis Cæſaris partes iuuaret, ipſumq. Grimoaldum aut interficeret, aut retardaret, maxima iniuria affectus eſt. Verum Conſtante, Italia non multo poſt decedente, Grimoaldus, tumultum compoſiturus, quem Lupus Ticini Vicarius & Fori Iulii Dux excitarat, Ticinum, ut Platina ſcribit, rediens, quo iniuriam ab Rauennatibus ſibi illatam vlciſceretur, Forum Pompilii, die Sabbatho ſancto ingreſſus, cum ſacris ciues intenti ad templum omnes conueniſſent, ſacerdotibus uniuerſoq. populo trucidatis, urbem ſolo æquauit. Blondus memoriæ prodit, id Grimoaldum feciſſe, non ad compeſcendos tumultus Lupi redeuntem, ſed illis iam ſedatis. Vtcumque ſit, illud conſtat, ab Grimoaldo hoc facinus, Deodati Pontificatu, qui Vitaliano ſucceſſerat, perpetratum: ſub id fere tempus, quo Maurus, Rauennatum Archiepiſcopus, accepturus pręmia ſceleribus debita, uitam cum morte commutauit. Moriens ſacerdotes ſuos monuit, ne ſe Romano Pontifici umquam ſubiicerent, quamobrem ab Adeodato Pontifice ſancitum eſt & cautum, ut Mauri memoria in anniuerſariis ne fieret; neque aliqua ratione illi parentalia celebrarentur. Idemq. Rauennæ de Adeodato & Vitaliano Pont. Max. adeo ſuperbia ac temeritas inualuerant, decretum. Huius Mauri temporibus Sicilia ſub Rauennatis Archiepiſcopi ditione erat, eoq. Vicarii mittebantur, qui prouinciam pro Archiepiſcopis adminiſtrarent, & ius dicerent. Sepultus eſt in porticu D. Apollinaris, eiuſq; ſepulcrum ex Porphyrite adeo perſpicuo conſtitiſſe ferunt, ut Chriſtallo non cederet; ſuoq. ſplendore, perinde ac e ſpeculo, reflexo, uſque ad D. Seueri templum, aciem oculo-

rum

rum perſtringeret. Hunc lapidem Lotharius Cæſar, Petronatii Archiepiſcopatu, exportari in Gallias curauit, & aræ D. Sebaſtiani menſam ex ipſo conſtituit. Vixit Maurus annos ſex & ſexaginta; Diuiq. Apollinaris ſanctum cadauer honeſtiſſime in templi medio collocauit; laminis ex argento adiectis, quibus eius collocationis hiſtoria inſcripta erat. Sedit annos ferme XXIIII. Obiit circiter annum ab ortu Chriſti DCLXXII. Cui Reparatus ſuccedit; ſenex ac gracilis; a tribus ſubiectis ſibi Epiſcopis, Rauennæ, in D. Petri, more Pontificis Maximi, Archiepiſcopus conſecratus. Byzantium ad Conſtantinum Quartum Cæſarem, qui Conſtanti ſuccesserat, profectus eſt; a quo poſtulatis ſuis, quibus petebat, dominatu Romani Pontificis Rauennates Archiepiſcopos liberari; abunde fuit ſatisfactum. Huius imago atq. Conſtantini Cæſaris, librum eorum priuilegiorum Reparato porrigentis, in Apollinarii templi Claſſenſis teſtudine, vermiculato opere conſpicitur; deq. illo in vitis Rauennatum Archiepiſcoporũ hæc legimus. Verus paſtor, pie cũ clero ſuo vixit, nec paſſus eſt ſub Romana ſubiaceri ſede, ditauit & ampliauit cleros. Hæc ibi. Deceſſit Tert. Kal. Sextil. Sepultus in eodẽ D. Apollinaris templo; cum præfuiſſet an. V. Men. VIII. dies XXVI. Dono Romano Pontifice, qui Adeodato ſubrogatus fuerat; Theodoro autem adhuc Exarcho. In Archiepiſcopatum Rauennatem ſufficitur Reparato, Theodorus; turbido, vt in vitis Archiepiſcoporum ſcribitur, ingenio, & truci aſpectu, animoq. ab iuuentutis calore, rerum nouarum cupido, in æde Apoſtolorum, a ſuis Epiſcopis, inſula ſacra inſignitus; qui omnium fallaciarum plenus traditur. Hunc ferunt propterea quod diuturnas quaſdam abrogauerit conſuetudines, & decreta, quę pro ſacratis viris facere plurimum ad eorum dignitatem augendam uidebantur, concremauerit, in magnam inuidiam Rauennatum, ſacerdotum pręſertim, incurriſſe; adeo ut in uitis Rauennatum Archiepiſcoporum legatur, in ſua ſede fuiſſe illum, æque ac in grege Lupum;

AN. DCLXXII.

pum; Leonem inter quadrupedia; accipitrem inter aues; & frugibus iam maturis procellam & grandinem; Theodorum Exarchum tres vrnas ſacra, quibus res diuina fieri ſolet, aureas, Eccleſiæ Rauennati dono dediſſe hoc tempore ſerunt. Viri ſacrati tot malis vndique miſere afflicti ab Theodoro Archiepiſcopo, & omnino expilati, adducti ſumma rerum omnium deſperatione, Die, ob natalem Chriſti Dei, feſto, conuentu habito ad D. Apollinaris Claſſenſis, plurimum de Antiſtitis ſui immanitate conqueſti ſunt. Eos cum ad ſe Theodorus Archiepiſcopus vocaſſet, venire renuerunt. Quapropter timens Archiepiſcopus, ne quid acerbius in ſe molirentur, diſſimulata ira, omnibuſq. quæ abſtulerat reſtitutis, conceſſiſq. omnibus, quæ petebant, in gratiam rediiſſe viſus eſt. Sed non multis poſt diebus, animo odium concludens, vt ſacerdotum iniuriam vlciſceretur, cum ſe nonnullis pro Dei Eccleſia negociis ad id itineris adductum ſimularet, ad Agathonem Romanum Pontificem, qui ſucceſſerat Dono proficiſcens, Rauennatem Eccleſiam, Romanę ſubiecit. Hanc hiſtoriam ex vitis Rauennatum Archiepiſcoporum a nobis deſcriptam, facile coniici poteſt, tum ex his, quę ceteri omnes grauiſſimi auctores tradiderunt, tum ex ipſo rei merito, a vero longius aberrare, ab eiuſq. ſeculi hominibus deſcriptam, qui, arrogantia aduerſus Romanam Eccleſiam elati, eam ſubiectionem ægre ferebant. Nam Theodorus fertur ſumma pietate fuiſſe, & in pauperes munificentiſſimus, quiq. ſacerdotum Rauennatum mores, in tanta rerum omnium licentia in deterius labentes, ac corruptos, iuſta ſeueritate correxerit. Cumq. interea annonæ caritas omnes maxime premeret, Theodorus, quantum fieri per eum poterat, opem multis amanter tulit. Sed ea fuit aliquorum importunitas, inſatiabiliſq. cupiditas, ac libido, vt, cum expleri non poſſent, quàm plurimæ audirentur contumeliæ, quæ Archiepiſcopi tenacitatem atque auaritiam damnabant. Creſcente fame, ex occultis maledictis in aperta

ta conuicia ab illis eſt deuentum; quos, inani licet ſtudio, Archiepiſcopus muneribus ac ſpecioſis uerbis lenire conatus eſt. Itaq. cùm dies Natalis Chriſti feſtus aduenifſet, eoq. die, cum illuceſcēte Aurora, de more, ad D. Apollinaris in Claſſe populus, ſacris affuturus, conueniſſet, Archiepiſcopus ad meridiem vſq. expectatus, qui rem diuinam, ſolenniaq. ſacra faceret, non acceſſit, propterea quod ſacerdotes ab eo ſeceſſionem feciſſent. Verum cum Theodori Exarchi opera, ſacerdotes ad illum iterum adiiſſent, uentum eſt ad templum, resq. diuina habita. Hac rei indignitate motus Archiepiſcopus, ad Agathonem Pont. Max. accedens anno DCLXXX. Romanæ Eccleſiæ, Rauennatem ſubiecit; quam multo iam tempore ab Romana, uti memorauimus, ſeiunctam Aliocephalin græca voce appellabant; hanc in ſententiam diſcedente quòque Theodoro Exarcho, uti Platina teſtatur. Qui tamen Platina in eo videtur falli, quòd Dono Pontifice Max. acta hæc ſcribat, cum ſub Agathone fuerint; Conſtantino Quarto adhuc imperante. Hac de re Bernardus Iuſtinianus libro Venetæ Hiſtoriæ nono, verba faciens, ſcribit, Theodorum Archiepiſcopum ſiue innata fide ac uirtute, ſiue, ut nonnulli ferunt, commotum ſanctorum uirorum Rauennatum petulantia atq. iniuriis, molitum id fuiſſe; laudante eam rem Olympio Exarcho, comiteq. Romam proficiſcente. Verum in nomine Exarchi decipitur; erat enim Theodorus Calliopa, ſi Blondo, Platinæ, ipſiſq. Rauennatis Eccleſiæ vetuſtiſſimis monumentis temporumq. ordini aſſentimur. Non multo poſt Theodorus Archiepiſcopus, Agathonis Pontificis, una cum Epiſcopo Portuenſi Legatus, Concilio præfuit, quod Agatho Byzantii, Conſtantino hortante, conuocauerat. Id fuit ſextum generale Concilium; in quo Monothelitarum ſecta, quæ unicam opinabatur in Chriſto Deo uoluntatem ac naturam, damnata eſt; & Conſtantinus Cæſar cum ſummo honore Agathonem fuiſſet proſecutus, edicto pronunciauit, vti Pontifici Romano, ſummo Chriſti inter homines Vicario, confirmando,

AN. DCLXXX.

humanitatem implorauit. Iniuriæ libenter immemor ſanctiſſimus Pontifex, Zachariam defendit, & occultauit, inq. ſuis ædibus, atq. ipſo etiam cubiculo apud ſe habuit. Exarchatus autem milites, cumq. illis populum Romanum, ad ſe venientes, in ſede Pontificia, benigne atq. hilariter excepit, aſſidueq. flagitantibus ſibi Zachariã tradi, luculenta admirabiliq. oratione habita, petiit, hortatuſq. eſt, iram vti cohiberẽt, quando omnem ipſe iniuriam remiſiſſet. Quo loco ea fuit uerborũ uultuſq. Pontificis auctoritas, vt ab incœpto milites deſtiterint, & Zacharia in conſpectum adducto, datum fuerit, vt incolumis, tametſi non abſque ingenti dedecore, abiret. Paulo poſt Iuſtinianus ſceleris pœnas dedit, ab Leontio, Byzantio Patritio, Imperio priuatus, & obtruncatis naribus in Cherſoneſum Ponti relegatus. Quapropter Leontius ſe fecit Cæſarem. Cui paulo poſt, annum circiter Septingenteſimum, Tiberius Abſimarus, patritius item Byzantius, ab exercitu apud Africam Cæſar electus, opponitur. Hic Leontio ſuperato, nares obtruncauit, vt ille Iuſtiniano, & in carceres cõtruſit, atrociora tormenta ſubiturum. Sergio Pont. Max. fato functo, ſuccedit Ioannes ſextus; & Ioanni Platinæ, poſt quintumdecimũ Exarchatus annum, in magiſtratu Theophylactius ſufficitur, annum circiter DCCII. ab Tiberio tertio Abſimaro, cui erat a cubiculo, in Italiam miſſus. Hic ſe, de more, nõ primo Rauennam contulit, ſed in Siciliam profectus, Exarchatinis militibus ſuſpicionem iniecit haud leuem, veritis ne quid mali, is, præter morem, aduentus ſignificaret, præſertim cum aduerſus Zachariam, Sergio Pontifici adhæſiſſent; quamobrem decernunt, dum Romam ingrederetur, e medio hominem tollere. Verum interceſſit Ioannes Pontifex, Exarchoq. perſuaſit, vti, rebus cum militibus compoſitis, Rauennam proficiſceretur; quod & Ioanne opem ferente, perfecit. Contigerunt hæc altero anno poſtquam Damianus Archiepiſcopus Rauennatum, cum ſexdecim annos, menſes II. dies XVI, Rauẽnati Eccleſiæ præfuiſſet, uitam cum morte cõmutauit, Tert. Id. Mart.

AN. DCC. AN. DCCII.

Sepultus

Sepulcus in D. Apollinaris Claſſenſis, ab ara ſanctæ Feliculæ haud procul. Eius parentes, qui Dalmatia uenerant, Eccleſię Rauennati illum adhuc puerum obtulerunt; quo loco ad ſummum ſacrarum litterarum apicem peruenerat. Archiepiſcopus factus, ſanctiſſimo inſtituto, ſummaq. ſacerdotum & populi tranquillitate & concordia præfuit; hominemq; uita iam functum ad vitam reuocauiſſe, fuſis ad Deum precibus, ferunt. Bellicos mores, furoreſq. truces; qui, diebus feſtis, in ea regione vrbis, cui Latronum olim erat nomen, nunc D. Seuerini titulo appellatur, a perditis hominibus, & minimum religioſis celebrari conſueuerant, indictis prius triduanis populo ieiuniis, aboleuit, ſumpto de hominibus impiis ſupplicio; tametſi eadem pars vrbis, Regio Latronum, multis deinde inſequentibus annis dicta ſit. Tanta fuit ſanctitate; vt Rauennas quidam ciuis, religione præſtans, in Vrſiana ęde dum ſacra haberentur, iuxta altiorem columnam cum eſſet, poſt Damiani terga ſplendidiſſimum uirum conſpexerit, qui faciem illius admirabili luce illuſtrabat. Id cum ipſe, fixo in Damianum intuitu, immotiſq. oculis admiraretur, & Archiepiſcopus aſſiduę hærentes in ſe viri oculos itidem miratus, quid eſſet cauſæ, ſciſcitaretur, rem omnem ordine expoſuit. Ad hæc, ipſum de ſe fateri ſolitum aiunt, dum nocte in templo, quo maxime tempore uiri ſancti in rerum diuinarum meditatione, atque in Dei laudibus, uerſantur, ſacrum illud carmen caneret; Montes & colles cantabant coram Deo laudes; uiſos ſibi ipſos etiam lapides templi, columnaſq. & parietes in Dei laudes exilire. Iudæus, tum ex eo loco, ubi ſe occultauerat, huinc Archiepiſcopum tanta ueneratione totq; obortis lacrymis, quanta & quot ſemper conſueuerat, hoſtiam ſacram effringentem cum vidiſſet, diuino ſpiritu commotus, accurrens obnixę petiit, illius partem exhiberi ſibi; a quo, cum, ab Damiano monitus, non deſiſteret, ſacra tandem expiatus vnda baptiſmatis, ſacratiſſimę Euchariſtiæ hoſtiam ſumpſit. Huius Archiepiſcopatu, bibliotheca Ra-

uennatis

uennatis Eccleſiæ igni abſumpta eſt. Subrogatur in eius locum, Felix, anno a partu Virginis ſeptingenteſimo; quam; uti ſupra memorauimus; duobus poſt annis Theophylactius Rauennæ adhibuit. Cum uero Ioanni ſexto Pontifici Max. mortuo, Ioannes ſeptimus ſuffectus eſſet; & huic, Siſinius Syrus, qui, uigeſimo poſt die, ſucceſſorem Conſtantinum accepit, itidem Syrum; Iuſtinianus; quem Conſtantinum annales Rauennates uocant; impetu facto, Byzantium, atque ibidem Tiberium, ſeptimum iam annum Cæſarem, cepit; de quo, una cum Leontio e carcere educto, ſpectantibus omnibus, in foro, ſummum extremumq. ſupplicium ſumpſit. Cumq. nonnihil reſipuiſſet, id vnum egregium piumq. facinus, magno tamen Rauennatum malo, feciſſe conſtat. Cum enim Felix Rauennatum Archiepiſcopus ab Romano Pontifice inſignitus ſacra inſula, veterem pecuniæ penſionem denegaret, quæ more maiorum, ueteriq. inſtituto, & recenti ſuperiorum Archiepiſcoporũ teſtimonio debebatur; atque ita ſe in ceteris rebus, à Pontifice Max. Rauennati Eccleſiæ præſcriptis, gereret, quaſi nihil ſibi negocii cum illo eſſet, conuocatis ciuibus, efficaci oratione habita, hortatus eſt, uellent antiquæ nobilitatis ſpiritus retinere, neque libertatem; tantis laboribus partam, adeo facile ereptam, paterentur ſibi diutius occupari; præſertim quòd Cæſar, quamquam non eſſet opem Rauennatibus aperte laturus; quod neque credi poterat; tamen nec etiam Pontifici Max. eſſet aſſenſurus, aut affuturus; ob tot in illum inimici animi ſignificationes iam exhibitas. Augebant animos Rauennatibus, vetus cum Longobardorum Rege Archiepiſcopi familiaritas atque uſus, & arctiſſima cum Mediolanenſi Antiſtite & Aquileienſi conſuetudo; qui Theodori Archiepiſcopi facinus ægre tuliſſe uiſi fuerant. Itaque Rauennates Felici aſſentiuntur, tributumq. Pontifici & obedientiam negant. Verum Conſtantinus Pont. plurimum Rauennatum inſolentiam ac ſuperbiam miſeratus, admiratuſque, cum eos

hortatus

hortatus diu fuiſſet, nec quicquam proficeret, de omnibus certiorem Iuſtinianum fecit. Qui Theodoro Patritio, claſſem apud Siciliam agenti, imperat, ut, aucta quàm primum claſſe, Rauennam contendat, detq. operam, vt Felix Archiepiſcopus, Pontifici ſatisfaciat. Archiepiſcopus & factionis proceres, re cognita, ex omnibus confeſtim Flaminiæ ciuitatibus auxilia euocare, idemq. ex omni Exarchatu, curareq. Padi alueum, eo loco, ubi Ferrariam nunc uidemus, incidendum, illud flumini alueum ſternentes, quod uulgo ad Turrim foſſæ appellatum, ad hanc diem influit. id autem ob id factum eſt, ut maiore aquæ copia in Paduſam effuſa, in quam Paduſam, tunc Padus eo riuo influebat; ager, qui circa Rauennam eſt, aqua magis compleretur; atque hac ratione; uti Agnellus, referente Blondo, affirmat; Theodoro ad urbem

AN. DCCIII. aditus intercluderetur. Theodorus impiger, in Illyrio aucta claſſe, a Venetis quotquot naues in promptu haberent, accerſit, monetq. uti ad Rauennam in tempore adſint. Poſtquam autem Claſſis in conſpectum ſe dedit, Rauennates, & ſceleris conſcientia, & tanto apparatu exterriti, raptim & temere omnia agere. Accedente propius Claſſe, ad arma tumultuarie concurrunt, quòd milites, quos ex agris & finitimis ciuitatibus euocauerant, inermes ac militiæ rudes eſſent. Theodoriani milites tranquillam tempeſtatem nacti, toto litore deſcenſiones faciunt. Ibi cum Rauennatibus & nonnullis mercenariis ueteranis manus conſertæ; ſed minimo negocio in vrbem, fuſi fugatiq. repelluntur. Quapropter rei benegerendæ occaſionem arripiens, cum fugientibus Theodorus Rauennam ingreſſus, ea potitur: & quæſtione habita eorum qui Felici fauiſſent, nonnullos interficit, alios Romam relegat; pleroſque una cum Felice in uincula coniectos, direptis omnibus, Byzantium deducit. Iuſtinianus Felicem candentis æris intuitu obcæcat, atque una cum ceteris Rauennatibus, per Ponti opida relegatos diuiſit. Hanc cladem Rauennatem, ut ſcriptores tradunt, ſi quis non huius ſolum

Longobardi

Longobardi belli tempora percenſeat, ſed Gothorum quoq· numeret calamitates, vix ullam reperiat, huic, ab infælicis Antiſtis temeritate ortæ, conferendam. Quo fit, ut omnino ſit ſalſum, quod Spretus ſcribit, nulla umquam ui Rauennam fuiſſe captam, cum id ſępius, magno malo, experta ſit. Tantus ab hac Rauennati calamitate, reliquis ciuitatibus timor incuſſus, ut Cæſarianasne partes, an Longobardorum ſequerentur, incertæ, ingenti mœrore & extremis caſibus pene oppreſſæ uiderentur; in tanta præſertim Italiæ perturbatione; ſi quidem Aiſprandus; ſuperato auxilio Bauarorum, Aritperto, auitum Longobardorum Regnum fuerat adeptus; breuiq. moriens Luitprandum filium ſucceſſorem reliquit. Conſtantinus Pontifex, cum adeo inſigni calamitate Felicem Archiepiſcopum Rauennatesq. affectos audiuiſſet, ægre admodum tulit, minimeq. rem probauit, quòd hominem in ſanitatem reſtitui, non tot calamitatibus affici voluerit. Sub id tempus, Paulus Diaconus ſcribit, Aritpertum, quē Aiſprandus ſuperauit, anno DCCIIII. religione cōmotū, Exarchatum Rauennatem, & Alpes Coctias, in quibus eſt Genua; quę multis iā ſęculis ab Eccleſia Romana, cuius iuris erant, diſtracta fuerant & ablata; reſtituiſſe; ſeu, ut Blōdus & reliqui, dono dediſſe; hancq. donationem aureis cōſcriptā litteris Romam miſiſſe. Interea Theophylactio Exarcho ab Anaſtaſio ſecūdo Cęſare, qui Iuſtiniano Philippicoq. ſucceſſerat, pleriq. putāt Scholaſticū patritium in Exarchatum ſuffectum; qui Romam primum ad Gregorium ſecundum Pōt. Max. profectus, Cæſaris litteras oſtedit, quas ſacras appellāt; quibus teſtimonio Cęſaris Romanę Eccleſię, Chriſtianęq. fidei addictus declarabatur; mox Rauennam venit. Sed haud ita multo poſt Theodoſius Tertius Atramytenus Cęſar, anno DCCXIIX. huic Exarchū ſufficit Ioannem Tyzocopō; qui cum Romā veniſſet, ad rapinas uerſus, quatuor Præſules reſiſtentes, ac contradicentes interfecit; manibusq. ſacro ſanguine cruentatis Rauennam profectus poſt paulo, dum hic etiam duriſſimo Imperio urbem

AN.DCCIIII. AN. DCCXIIX.

A a admi-

adminiſtraret, ab Rauennatibus in Cæſarem concitatis trucidatur; ſub id fere tempus, quo Felix Archiepiſcopus, relicta hæreſi; ut Platina teſtis eſt; patriæ ac ſedi reſtituitur, iis Rauennatis Eccleſiæ Theſauris receptis, quos Iuſtinianus Cæſar habuerat. Antequam in exilium pulſus eſſet, elegantiſſimo ſtylo plurima compoſuerat; atque inter cetera in Danielis ſolationem, quæ apud Matthæum Euangeliſtam habetur, luculentum commentarium; quem ſacerdotes ſui uix incolumen ſeruauerunt; quod ipſe libros omnes ab ſe ſcriptos, cum ob cæcitatem expolire & abſoluere non poſſet, antequam diem obiret, igni tradendos iuſſerit. Collegit etiam ad unum Petri Chryſologi conciones; quod opus magnam partem adhuc extat, cum commentarius & cetera perierint. Admirabili eloquentia concionari ad populum conſueuerat; tātaq. religione ac ſanctitate poſt exilium floruit, ut multa ſupra naturam prodigia ex ipſo manarint. exeunte enim illo Byzantii portam; quam ad urbem, gratias Cæſari de reſtituta patria acturus, ſe contulerat; cum ſe quidam claudum ſimularet, peteretq. ab eo, opis ſibi aliquid ferri, Cur te, inquit Felix, quod non es, facis? Cur illudis? Surge & ſeruos Dei irridere ne velis. Alii a nauibus haud procul præſtolabantur, ut ab eo, quem in egētes munificum liberalemq. ſciebant, pecuniarū aliquid elicerent. quapropter cōſilio inito, ex ſociis unū in uia iacentem conſtituunt, eum affirmantes aduenam, iam mortuum, ſeq. ab eo expectare auxiliū, in quo ſepulturę tradi poſſet. Quāobrē vir ſanctus palliū proiecit, quo ueſtiebatur; mox abeunte illo, ſocium iacentē vocantes, ut ſurgeret, exanimem ac uere mortuum inueniunt. Hæc Cæſar cū reſciuiſſet; Felicem iubet ad ſe e naui accerſiri; ſummaq. ueneratione excepto eo; impetrauit ab homine plurimū renuente, ut, manu in crucis formam ducta, ſibi bene precaretur. Hoc tempore Ioannicus Rauennas claruit, qui ſacros libros, antiphonas, ritusq. omnes diſtinxit, quibus Eccleſia Rauennas in peragēdis ſacris utitur; de quo in annalibus noſtris mira quædā habebā

tur.

tur. Felix Archiepiſcopus Rauennam regreſſus, poſt multas virorum ſanctorum reliquias, in Vrſiana æde pluribus locis, honeſtiſſime poſitas, pateras ex argento dono dedit; & ſuper cilii arcum, cui & carmina inſcripſerat, & martyrum complu res reliquias incluſerat, extruxit: Arcas pro aris, ex cupreſſo conficiendas curauit, ipſumq. vt appellabant, ſalutatorium, vnde Archiepiſcopi, ad ſacra ſolennia inchoanda, coram po- pulo, procedunt, erexit, regiasq. ianuas admirabili opificio carmine exornauit. Tandem vero VII. Kal. Decembr. ex hoc lacrymabili hoſpitio, cęleſtem in patriam profectus eſt, in numerumq. ſanctorum aſcitus, & in D. Apollinaris Claſſen ſis, ſepulcro ex marmore, ab ara Diuę Feliculę haud procul compoſitus. Præfuit Rauennati Eccleſiæ annos circiter XIIX. Huic Ioannes ſucceſſit hoc nomine ſextus, eodem fe re tempore, quo Luitprandus Longobardorum Rex, dona- tionem Alpium Coctiarum ab Aritperto Eccleſiæ Romanæ factam, confirmauit; & Feroaldus Spoletinorum Dux ad Luitprandum Regem adire ſimulans, Claſſenſe opidum oc- cupauit. Quod cum renunciatum eſſet Luitprãdo, Feroaldo iuſſit, vt illud reſtitueret, vti Blondus eſt auctor lib. X. Hiſt. Quamquam ipſe haud ita multo poſt, cum ciues Rauenna- tes agitari factionibus animaduerteret; nobilitatemq. in exi- lium actam, & eam ciuitatis partem Cæſariano nomini in- ſenſam videret, copiis admotis, vrbis expugnandæ pericu- lũ facit; verũ ſpe minime, primo illo conatu, ſuccedẽte, Claſ- ſenſe mox opidum captum, diripit; Rauennatem deinde ob- ſidionem acrius inſtituit. Ceterum huic Luitprandi cœpto, exortum aliunde impedimentum, omnem bene gerendæ rei occaſionem abſtulit. Nam Carolo Martello Pipini filio, Sara cenos per omnẽ Galliam ac Hiſpaniam acerrimo bello per- ſequẽte, tranſmiſere ex Africa Saracenis auxilia innumerabili pene multitudine, a quibus prouincia Narbonẽſis eſt omnis occupata. Cũ uero Carolus ſe lõge uiribus imparẽ cerneret, in primis ab amico Luitprãdo opẽ expoſcit; qui cum lectiſ-

 ſimo

ſimo militum robore in Galliam profectus, ad Rauennatem obſidionem perſequendam Ildebrandum nepotem, & Perendeum Vicetinorum Ducem reliquit. Hi poſt Luitprandi diſceſſum, rei bene gerendæ occaſionem nacti, per aliquot nobilium factionem, qui Cæſaris imperium ægre ferebant, urbe potiuntur, annum a partu Virginis circiter
AN. DCC-XXV. DCCXXV. Paulus Exarchus; quem Ioanni Tyzocopo, Leo ſecundus Cæſar ſubrogauerat; elapſus fuga, ad Venetosq; profectus, magno honore exceptus eſt; quem ſecuti ſunt paulo poſt Gregorii Pontificis internuncii, per litteras cauſam Exarchi commendantis; quarum litterarum exemplum ex Bernardo Iuſtiniano lib. X. deſcriptum, hic apponendum putauimus. Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Dilecto filio Vrſo Duci Venetiarum. Quia peccato fauente Rauennatum ciuitas, quæ multarum caput extat Eccleſiarum, a neſanda gente Longobardorum capta eſt, & filius noſter eximius Dominus Exarchus apud Venetias, vt cognouimus, moratur, debeat nobilitas tua ei adhærere, & cum eo, noſtra vice, pariter decertare, vt ad priſtinum ſtatum ſanctę Reipubl. in Imperiali ſeruitio Dominorum filiorumq; noſtrorum Leonis & Conſtantini magnorum Imperatorum ipſa reuocetur Rauennatum ciuitas, zelo & amore ſanctæ fidei noſtrę. Deus te incolumem cuſtodiat dilectiſſime fili. His litteris perlectis, concilium omnium Inſularũ de more indictum, ubi primum Pontificis litteræ recitatæ, Exarchus deinde, poteſtate dicendi facta, poſtulauit, uti eorum auxilio Rauēnæ reſtitueretur. Veneti, tum quòd in eo fœdere, quod illis erat cum Luitprando, cauiſſent, ne quid Luitprandus contra Cæſarem Venetis fœderatum moliretur; tum etiam Pontificia commendatione commoti; tum quòd vicinas Longobardorum vires admodum ſuſpectas haberent, ita tãdem decernunt, Paulum ad Forũ Cornelii, quaſi a Venetis repudiatum, ſe recipere, atque inde, excitis vndique Imperii copiis, apparatuq; bellico, & tormentis comparatis, vrbem terra aggredi; Ve-

netos mari non defuturos. Paulus confeſtim ad Forum Cornelii profectus, omnia exequitur. Vrſus Venetæ Reipubl. Dux, paucis in inſtruenda claſſe conſumptis diebus; quę fuit nauium LXXX. omnis generis; XX. maioribus altioribusq. capitibus: longarum etiam totidem; poſt meridiem ſoluit, leni Boreæ flatu, & molli remigio occaſionem expectans; ſimulata in orientem profectione, quaſi opem Cęſari aduerſus Saracenos laturus. Ante lucem, vt erat cum Exarcho conſtitutum, ab vrbe haud procul aliquantiſper moratur; donec terra Exarchus vrbem adoriatur, ipſe eodem tempore a mari aggreſſurus. Ignibus igitur a Claſſe editis, redditisque, Exarchus vrbē a terra quàm maximo impetu & clamore inuadit. Exciti a ſomno iuuenes Ildebrandus & Perendeus, ignari quid rerum eſſet, ad portas muroſq. præſidio militum firmandas accurrunt. Vt uero, illuceſcente die, appuliſſe iam ad vrbis mœnia claſſem, nunciatum eſt, ancipiti periculo diſtracti, cunctari primum quid agerent; ſed cum uiderent antennas iam & malos maiorum nauium muris incumbere, pontibuſq. iniectis, hoſtibus aditum in vrbem parari, & de ſuperiori loco, vrbis propugnatores telis lapidibuſq. propelli, commoti nouo hoc atque ingenti periculo Ildebrandus & Perendeus, pro muro pugnam ineunt. Ceterum cum Veneti magno iam numero in vrbem de muris armati deſiliiſſent, vrbe pene iam capta; Paulus ad mare ſuis circumductis accurrit. Vrſus cum delecta iuuenum manu, effracta, quæ ad mare erat, porta, cuneoq. facto, vrbem ingreditur. Occurrunt Longobardi, conſertiſq. cominus manibus, atrox utrinque prœlium committitur. Verum tum quòd plerumque plus animi eſt aggredienti, quàm repellenti, præſertim incauto, tum quòd populus Rauennas cum Exarcho ſentiret, victoria ad eum iam non obſcure inclinante, quàm primum id poſſe ſe abſque periculo facere intelligunt, arma capiunt Rauennates omnes, & Longobardos adoriuntur. Qui duplici hoſte circumuenti, non difficillime

repelluntur;

repelluntur; vrbſq. ſumma omnium lætitia recepta eſt. Eo prœlio Perendeus Vicetinorum Dux fugiens, in Pineto occubuit; Ildebrandus in Vrſi Ducis poteſtatem uenit; Exarcho ſua reſtituta ſedes eſt. Non me fugit Platinam ac Blondum paulo aliter ſentire; Platinam, ipſum Luitprandum Rauennam diu obſeſſam cepiſſe ac diripuiſſe, atque inde Ticinum deuectam, una cum aliis compluribus ornamentis ab illo putat equeſtrem illam æneam ſtatuam, quam ſpectatricem ſolis, ac Helitropion a noſtris adhuc appellatam, modo ea in vrbe conſpicimus. Blondus lib. X. abſente Rauenna Exarcho, Luitprandum Rauennam circumuallaſſe affirmat, negat cepiſſe. In tanta uarietate ſententiarum, Paulo Diacono ſuperiora ſcribenti libentius aſſenſerim, & Bernardo etiam Iuſtiniano lib X. qui eandem vetuſtiſſimis Tenetæ Bibliothecæ monumentis acceptam refert. Dum hæc ad Rauennam geruntur, Leo Tertius Cęſar, Ariana hæreſi infectus, templa omnia diripiens, Paulum Exarchum iubet, præſtantiora quę eſſent omnia ſibi ex Romanis templis ablata, tranſmittat. Quòd ſi Pontifex Max. obſiſteret, eum aut capiat, Byzantiumq. mittat in cuſtodia habendum, aut interficiat. Qui cum his mandatis ab Leone uenerant, coniuratione ab ciuibus Romanis manifeſte deprehenſa, pœnas ſceleris dederunt. Quapropter Romanis hortantibus, Gregorius templorum Romanorum direptionem non impediit ſolum, ſed etiam prohibuit, ne Exarchus vectigalia tributaq. noua aut exigeret, aut imponeret. Quamobrem facile Pontifex in Cæſaris atque Exarchi acerrimum odium incurrit; eoq. breui deducta res eſt, vt nouo iuſſu Cæſaris, Exarchus occulte & palam, qua poſſet via, Pontificis innocentiſſimi necem molire tur. Sed Romani & Longobardi Pontificem tutati ſunt. Edixit itaque Leo, rabie immani agitatus, imagines Diuorum omnes tota Italia detrahendas & antiquandas. Qui non paruiſſet, inimici loco habendum, læſæq. maieſtatis reum futurum. Hanc impietatem, quòd monitis Gregorii Pontificis;

quem

quem tamen Blondus Stephanum putat; Italiæ ciuitates omnes detrectauiſſent, Rauennates, Exarchatiniq. milites, perſuadere Pontifici nituntur, vti Byzantio deleto Imperio, alium in Italia Romanorum Cæſarem Auguſtum, Imperatoremq. ſublegeret. Renuit Pontifex, tum ne amplius impii Cæſaris animum exulceraret, tum quòd eſſet in ſpe, fore vt ſententiam aliquando tandem mutaret. Nullibi tamen magis, quàm Rauennę, tumultuatum eſt, pleriſque Cęſari, plurimis Pontifici obediendum aſſerentibus. Tandem ad arma cum eſſet uentum, is pugnę exitus fuit, ut Paulus Exarchus, facinoris pœnas, ſua filiiq. nece, dederit. Ex quo perſpicuum eſt, non omnino uera Bernardinum Corium in Mediolanenſi Hiſtoria, ſcripſiſſe, dum affirmat ab Rauennatibus Paulum Romam miſſum, qui Pontificem tolleret, interficeretq. Sub id tempus Archiepiſcopus vita excedens, in D. Apollinari Claſſenſis ad ſepulturam datur, cum præfuiſſet annos octo. Eius tempore ingentem D. Petri ædem; quam ab Petro Archiepiſcopo cognomento Antiſtite ædificatam ſupra memorauimus; die dominico, ſacris peractis, terræmotu deiectam tradunt; & Græcum quendam; cuius non adſcribitur nomen; multarum nauium comparata claſſe, Rauennæ expugnationem, irrito tamen conatu, tentaſſe; quòd Rauennates illum commiſſo prœlio VI. Kal. Quintil. ſuperauerint: atque deinceps eum diem anniuerſaria memoria celebrem extitiſſe. Exulauiſſe ferunt Ioannem Archiepiſcopum apud Venetos per annum; Epiphaniiq. Scriniarii; quod aliqui Quæſtorem interpretantur; opera reſtitutum. Exilii cauſam non adhibent; exiſtimatur tamen a pleriſque, Paulum id Exarchum feciſſe, cum Archiepiſcopus hæreſi non aſſentiret. Huic Sergius ſufficitur, ex omni nobilitate iuuenis, cum non modo ſacris initiatus non eſſet, ſed Euphemiam haberet in matrimonio, mulierem paris nobilitatis; quam tamen, poſt acceptum Archiepiſcopatum, Diaconiſſam conſecrauit. Parua fuit ſtatura; facie rubra; oculis glaucis; forma ac ſpecie liberali.

rali. Subrogatur hoc tempore Paulo in Exarchatu, Eutichius Eunuchus, patritius Byzantius, ab Leone Cæſare; & in Italiā mittitur: cum autē Neapolim perueniſſet, dediſſetq. ſe in aliquorum Longobardorum familiaritatem, nihil potius duxit, quàm vt Pont. Max. interimeret. Quapropter Pontifex & ſacris illi interdixit, & pacem cum Luitprando fecit; tametſi is contra fidem paulo ante complures vrbes occupauerat, præſertimq. Bononiam, Forum Liuii, Pompilii, Fauentiam, & Cæſenam, nihil tum de illarum vrbium reſtitutione ſibi cogitandum intelligens. Verumtamen haud ita multo poſt Concilio trium & octingentorum Epiſcoporum Romæ ad confutandam inſanam Leonis Cæſaris aduerſus imagines hæreſim, habito, moritur. cui ſufficitur Gregorius eo nomine tertius; quo etiam decedente, Zacharias Græcus Pontifex Max. creatur. Per idem tempus, Carolus Martellus, ex hominum uita demigrans, duos reliquit filios, Carolum cognomento Magnum, & Pipinum. Luitprandus, hoc interim ſpatio e Gallia profectus, amiſſa vrbe Rauenna uehementer commotus, ipſaq. nece Perendei, nouo belli conſilio, denuo Rauēnam acriter obſedit. Eutichius ibi Exarchus commorabatur, qui iam cum Pontifice in gratiam redierat. Is cum obſidionem atque oppugnationem acrius in die inſtitui conſpiceret, iamq. rem ad graue periculum deductam, ab Pontifice diligenter petiit, uti Luitprandi efferatum animum emolliret lenireq. contenderet. Id Pontifex per legatos tentauit, non irrito admodum labore. nam licet Claſſenſe opidum Luitprandus diruerit, & ſolo æquauerit; quod ingens certe fuit noſtris incommodum; Ticinum tamen, Rauennati obſidione ſoluta, regreſſus eſt. quo cum ſe Zacharias recepiſſet, ab immodico alioquin Rege impetrauit, uti ea ſibi omnia reſtituerentur, quę in Rauennati, omniq. Aemilia ſuperioribus annis ceperat, extra Cęſenam; cuius tertiam partem Rex ſibi per inde ac arcem & munitionem retinuit. Zacharia Romam redeunte, Luitprandus uitam amiſit. ſubrogatur in eius locum

Ildebrandus

Ildebrādus nepos; qui item poſt menſes ſex fato functus, ſeu, ut Blondus affirmat, a ſuis dignitate priuatus, ſucceſſorem habuit Rachin, Fori Iulii Ducem, ſub id ſere tempus, quo, Leone Tertio Cæſare mortuo, Conſtantius Imperator conclamatus eſt. Rachis quarto anno Regni, monachus factus, Aiſtulpho fratri regnum reliquit. Quod etiā ab Carolo manno efficitur. Aiſtulphus, propagandi Imperii cupidus, Rauennam ſtatim animum & cogitationem conuertit; admotisq. caſtris, leui oppugnatione; quòd extenuatæ ſuperioribus calamitatibus ac bellis ciuium uires eſſent; miſeram urbem, ut teſtis eſt Platina, occupauit circiter annum ab ortu Chriſti DCCLII. Ibiq. magna iam Flaminiæ parte occupata Regni caput ſedemq. conſtituit; dum Stephanus ſecundus Chriſtianæ Eccleſiæ præeſſet. Qui cum in tanta omnium rerum perturbatione ab Cæſare nihil niſi ſpecioſa verba impetraret, ad Pipinum confugit; qui comparato exercitu in Italiam per Alpes deſcendens, ſuperatis Longobardorū impedimentis, quæ obiecerāt, Ticinum circumſedit. Primum qui Pipino iter mōſtrauerit inſuetum, aſperumq. & pene deuium per Alpes, ferunt Leonem fuiſſe Rauennatem Archiepiſcopum, per Martinum Diaconum, earum regionum peritum, qui poſtea ab Leone quintus Rauennati Eccleſiæ preſuit. Verū Leo Archiepiſcopus non præſidebat hoc tempore Rauennatibus, at Sergius; quapropter id Carolo fortaſſe aſcribendum fuerit, non Pipino; aut ſi Pipino, id factum cum Leo adhuc Archiepiſcopus non eſſet. A pleriſque etiā eſt traditum, paulo ante, Aiſtulphum, cum res ſuas in deterius labi cerneret, Pipinumq. copias comparantem audiret, Romam profectum, D. Petri templo multa dono attuliſſe; Rauennamq. reuerſum, chlamydē ex auro pictam, qua erat indutus, aræ maxime Vrſianæ ædis impoſuiſſe, templumq. Petrianum iam diu; uti memorauimus; terræ motu deiectum reſtituere cœpiſſe; pyramideſq. circa locum iam erexiſſe, & conſtituiſſe columnas, quæ tempore Agnelli Rauennatis hiſtorici adhuc extabāt. Verum AN.DCCLII.

hæc non abſoluit, quia haud ita diu poſt, Ticini obſedit eum acriter Pipinus. Hinc factum eſt, ut in eam rerum difficultatem Aiſtulphus adductus, facile ſacramento pollicitus ſit, omnia ſe reſtituturum, quæ ab Romanis abſtuliſſet. Quam ob rem Pipinus, Varnerio viro admodum præſtanti, qui hanc reſtitutionem procuraret, in Italia relicto, in Galliam rediit. Verum Aiſtulphus, concitus maiore ira, coacto, comparatoq. Rauennæ exercitu, incurſionibus in agrum Romanum, miſerabilibuſq. deprędationibus factis, Romam tandem obſedit. Sed Pipinus in Italiam iterum per Legatos a Pontifice euocatus, Aiſtulphum Ticini acriter obſeſſum denuo adegit, ut ſecundo militiæ ſacramento polliceretur, quæcumq. antea promiſerat integre præſtaturum; in Galliamq. regreſſus Fulcadum reliquit ædis D. Dionyſii Abbatem, cum exercitus parte, ut promiſſis ſtare Aiſtulphum cogeret. Itaque Fulcadus; uti Petrus Vuillermus Lateranenſis Bibliothecarius memorię tradit; cum Legatis Aiſtulphi Rauennam perueniens, acceptis ex ea obſidibus, poſſeſſioneq. recuperata, primarios eius ciues ſecum deducens, claues vrbis Romam detulit, & D. Petri Eccleſiæ, Chriſtiq. Vicariis, Petri ſucceſſoribus, Vrbem perpetuo poſſidendam tradidit; quod & in ceteris tam Pentapolis quam Aemiliæ vrbibus ab Fulcado & Aiſtulphi Legatis factum eſt. Quam regionē græca uoce Pentapolim appellant, ea Rauennam, Cęſenam, Claſſem, Forum Liuii, & Pompilii continebat, earumq. ciuitatum agros; atq. hęc Pentapolis altera erat Exarchatus pars: alteram Aemiliā uocant, quę ab Foro Cornelii incipiens ea cōtinet, quę proficiſcentibus Bononia, Mutina, Regio Lepidi, Parma, Placentia, per uiā Aemiliā uſque ad Padum, ab Apēnino conſpiciūtur. Ager pariter Rauennas, qua meridiem & occidētem reſpicit, ab Apennini iugis, per Fauentini agri partem ad Padum; a meridie vero & occidente per Cęſenatē & Ceruienſem ad mare Hadriaticū pertinebat. A ſeptentrionibus, quicquid intra Minciū Padumq. & ab Veronēſiū, Vicetinorum, Patauinorumq.

finibus

finibus ad Veneta litora extenditur. Vt non minus Cæſena, Fauentia, Cymaclium, ac Ferraria, quàm quæ ſub Pentapoli contineri dictum eſt, in Rauennati eſſent, Rauennæq. ſubiicerentur. In Exarchatu concluditur quicquid a Placentino, inter Padum, Apenninum, paludes ſtagnaq. Venetorum, & mare Hadriaticum, uſque Ariminum continetur. Quæ ſimiliter vrbs, una cum eo tractu, quod inter Iſaurum Apenninumq. & Hadriaticum mare includitur, ad Exarchatum eſt adiuncta; ut ex ea, quæ uſque ad ætatem Blondi, in iuriſdictione Exarchi ſeruabatur, conſuetudine intelligi difficillimũ non eſt. Vniuerſum igitur Exarchatũ Pipinus Eccleſiæ Romanæ dono dedit, uti etiam ſcriptum reliquit Amonius Monachus, qui res Gallicas memoriæ prodit; cõpluribus aliis vrbibus adiunctis. Nõ deſunt, qui ſub Pentapoli putent Ariminũ, Ceruiam; quæ ueteri nomine Phycocles appellabatur; Piſaurum, Fanum Fortunæ, Humanam, Auximum, Anconam atque Peruſium contineri; ut ex Byzantio Concilio ſexto ab Agathone Pont. Max. celebrato aduerſus Monothelitas, cognoſcit poteſt, ſi quis Antiſtitum harũ ciuitatum ſubſcriptiones animaduerterit. Blondus in ea ſententia eſt, ut opinetur, a Pipino hæc geſta Gregorii Tertii Pontificatu, quẽ putat Zachariæ ſuffectum. Alii ſub Zacharia fuiſſe ſcribunt. Quem ferunt ex Gallia reuertentem, Rauennæ in D. Apollinaris Claſſenſis ſacra feciſſe, ueſtesq. ſacras, in quibus erat illius nomen inſcriptum, pretioſiſſimas dono dediſſe; eamq. Baſilicam ad monachorum cænobitarũ inſtitutionem ac diſciplinam; cum prius Canonicis ſacerdotibus, communitatem uitæ minime ſeruantibus, eſſet addicta; redegiſſe. Nos Platinam diligentiſſimum ſcriptorem ſecuti, in hac ſumma temporum confuſione, Stephano ſecundo Romano, Zachariæ ſucceſſori, omnia adſcribimus abſoluta; quæ tamẽ ab Zacharia incœpta fuerint. Dũ autẽ Aiſtulphus quibuſdã ſimulatis excuſationibus Fauẽtiæ ac Ferrariæ reſtitutionẽ protraheret, ex attonito morbo deceſſit, quẽ Græci Ἀποπληξίαν uocant, dum uenatum

ſe conferret; alii ictu fulminis exanimatum, plerique dum ipſa in venatione eſſet, ferunt ab Apro confoſſum, nonnulli ex equo delapſum interiiſſe. Deſiderius Etruriæ Dux, & Longobardi exercitus Imperator, Pontificis, cui multa promiſerat, & Fulcadi Abbatis opera, a quibus tumultus Rachiſii monachi, Aiſtulphi fratris, qui noua moliri nitebatur pro Regno recuperando, ſedati fuerant, in Regem Aiſtulpho ſuffectus, Fauentiam ac Ferrariam Eccleſiæ Romanæ reſtituit. Per hunc modum tunc primum finem Exarchatus habuit, quo per cētum ſeptuaginta quinque annos, uel, ut alii, CLXX. ab Narſete ad id temporis, quo Aiſtulphus Rauennam occupauit, aures hominum perſonuerant. Non omittendum duximus, quod omnes fere teſtantur, Conſtantinum Quintum Cæſarem, cum Pipinum in Italiam, accitu Pontificis, uenientem accepiſſet, legatos miſiſſe, qui dicerent, quæ occupaturus uenerat, Rauennam & eius Exarchatum Cæſariani iuris eſſe. Quod idem, perfecto bello, Cæſar per legatos denuo fecit; illis autem reſpondiſſe Pipinum ferunt, Res omnes Italicas in unius Pontificis Maximi Chriſti Vicarii poteſtate conſtitutas, uelleq. ſe Pontificem in earum poſſeſſionem reſtituere.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER QVINCTVS.

STEPHANVS Pontifex interea de uita deceſdens, ſucceſſorem accepit Paulum huius nominis primum. Ad hunc Sergii Rauennatum Archiepiſcopi nomen ab Epiſcopis ſibi ſubiectis, ſuisq. ſacerdotibus deſertur, quod uxorem habens, Eccleſiam temeritate & audacia occupaſſet. Itaq. Romam Sergius accitu Pontificis proficiſcens, totum ibi Pauli Pontificatum peregit, multis calamitatibus, & ingenti mœrore, inimicorum inuidia, afflictus. Per idem tempus Conſtantinus Cæſar, ſacris imaginibus deletis, ex hominum uita emigrans, in Imperio hæredem reliquit Leonem filium, ſui non diſſimilem. Paulus Pontifex, ut erat uir innocens & ſimplex, facile improborum artibus adducebatur ad Sergium Archiepiſcopum, e Rauennati Eccleſia deturbandum; iamq. conſtituerat diem, qua iudicio ſiſteret, & ſuam cauſam contra illos tueretur. Sergius, tametſi nobilitate plurimum poſſet, nihil tamen eius niti fauoribus, ſed ad Deum accurrens, ſupplex D. Nicolaum orat, ſibi eius apud Deum precibus dari, ut ueritas eluceret, emergeretque, & in ſedem reſtitueretur, in qua non ambitio eum & malæ artes, ſed, ad quos ſpectabat, omnium bonorum ſententia & conſenſus, fauente, ut credebatur, & approbante diuino ſpiritu, collocauerat. Suam tamen uoluntatem ad diuinam libenter adiungere, neque ita cupere eam reſtitutionē, quin

quin æquo animo priuatam uitam denuo eſſet amplexurus. omnino enim ſibi, quod Deus non probaret, placere nihil poſſe. Dum autem hæc animo admodum ſedato, & cupidita tis ambitioniſq. experti, ſecum uoluit, iamq. vnicus tantum conſtituti termini dies ſupereſſet, repente Paulus Pontifex moritur; eiq. ſuccedit Stephanus Tertius anno a partu Vir-
AN. DCC-LXIIX. ginis Septingenteſimo ſexageſimo octauo. ſed Deſiderius Longobardus Rex, uti memorauimus, qui Pontificis metuebat potentiam, arripere omnem Italiæ dominatum cupiens, nullo repugnante, Totonem Nepeſinum Ducem hortatur, uti Conſtantinum fratrem omni arte ac ratione eligat ad Pontificatum; quod & factum eſt, quibuſdam largitione corruptis; aliis minis ac terrore commotis, cogitur & Gregorius Præneſtinus Epiſcopus, Conſtantinum ipſum, nullis ſacris initiatum, ad ſacra deducere, atque Epiſcopum inungere. Verum munere Pontificatus per annum executo, de illo a populo Romano deiicitur, & Stephanus omnium ſuffragiis ſubrogatur; Conſtantino ſeſe in Lateranenſi baſilica publice magiſtratu & inſigniis abdicante. Habuit Stephanus confeſtim in eadem Lateranenſi æde concilium, quo multi Epiſcopi ex Gallia & reliquis orbis partibus conuenerant; ibiq. Sergius Rauennas Archiepiſcopus omnium ſententia abſoluitur, ac ſedi reſtituitur. Conſtantinus uenire iuſſus, ore duriſſimo ſe in Romanam ſedem reſtituendum, Sergii exemplo, aſſerebat. neque enim in aliquo eius deteriorem cauſam eſſe, quàm Sergii nullis ſacris initiati fuiſſet, & Stephani Neapolitanorum Epiſcopi. Inſignem hanc impudentiam audaciamq. grauiter indignati, qui in Concilio aderant, quòd intelligerent quorſum Deſiderii Longobardorum Regis conatus dirigeretur, eum turpiter eiiciunt, decernuntq. uti ne quis ad Epiſcopatum adhiberetur, qui ſacris initiatus non eſſet. Dimiſſo Concilio, Sergius Rauennam rediens, D. Nicolao Myrenſi Antiſtiti templum, quod Romæ uouerat, in Vi-

neis,

neis, unde cognomentum ſortitum eſt, exædificauit. Fertur autem tanta ſanctitate fuiſſe Sergium, ut, cum in Diuæ Mariæ in Coſmodim ad aram D. Nicolai gratias, de reſtitutione in Rauennatem ſedem, demiſſe ageret, multiſq. obortis lacrymis inſignem pietatem animi teſtaretur, earum lacrymarum ueſtigia multos deinde annos ingenti miraculo permanſiſſe. Aedificauit etiam in ea parte templi D. Apollinaris Claſſenſis, in qua uiri, dum aderant ſacris, commorari conſueuerant, locum, cui Cellæ nomen fuit; multaq. illi ad uſum ſacerdotum, qui rem diuinam facerent, prædia eſt elargitus. Aliqui de Rauennatibus Archiepiſcopis ſcribentes, aſſerunt huius Sergii Archiepiſcopatu, Stephanum Pont. Max. in Galliam proficiſcentem, Rauennam ueniſſe, atque inde omnem Eccleſiæ Rauennatis gazam, inuitis & repugnantibus ſacerdotibus, exportaſſe, quod diceret Sergium ſibi, ut in ſedem reſtitueretur, fuiſſe illam pollicitum. Quo loco mirari ſatis non poſſum, tantam adeoq. impudicam nonnullorum impudentiam, qui de ſanctiſſimis uiris, Stephanoq. præſertim, qui neque Galliam uidit umquam, talia ſummæ ignorantiæ ac impietatis pleniſſima comminiſci audeant. Tantum enim abeſt, ut Rauennatis Eccleſiæ theſauros Stephanus diripuerit, ut ab aliquibus oblatos fuerit aſpernatus, & conſtanter refutauerit. Si quidem Sergio Archiepiſcopo Octauo Kal. Septembr. mortuo, & in D. Apollinaris Claſſenſis ad ſepulturam dato, Michael Rauennatis Eccleſiæ Scriniarius, quem aliqui a Secretis interpretantur; alii, quibuſcum ego ſenſerim, Quæſtorem exponunt, nullis ſacris initiatus ſedem occupat; opem Deſiderio Rege, & Mauritio Ariminenſium Duce ferentibus; quos Michael pecunia & largitione corruperat; pulſo Leone Archidiacono, quem potiſſimum ſacrati uiri omnes expetebant. Auſi quin etiam, miſſis ad Stephanum Pont. Max. legatis, eum pecunia ſubornare, ut Michae-

lem,

lem Archiepiſcopum confirmaret. At Stephanus, non modo reiecit munera, uerum etiam edicto ſanxit, ut Michael, niſi ſedem relinqueret, quam contra ius fasq. occupauerat, ſacris interdiceretur. Tamdiu tamen Rauennatum auxilio eam obtinuit, quamdiu aliquid habuit & prophanum & ſacrum, quod Deſiderio munerum cupientiſſimo donaret. Ceterum cum Pontifex Rauennam decreuiſſet legatos ſuos, una cum oratoribus Caroli regis, ob eam rem in Italiam miſſis, admonuiſſentq. ii, quid maxime Pontifex expeteret, ſtatim eiecto Michaele, Leonem deſignant, quem Pontifex confirmauit. At vero cum hac de cauſa à Deſiderio clandeſtinis conſiliis oppugnaretur, rogat Carolum efficere, ut eius admonitu iniuria Deſiderius abſtineat. Fecit id Carolus, & quidem perdiligenter; retinere tamen in officio hominem armis non potuit, quod mortuo Carolo manno fratre, ſolum multa bella obire neceſſarium erat. Stephanus Pontifex, Archiepiſcopatus dignitate, qua Leonem affecerat, minime contentus, uoluit etiam, uti ipſe ac Tribuni tres, qui comitiis publicis eligerentur, Rauennæ præeſſent, vniuerſumq. Exarchatum adminiſtrandum ſuſciperent. Quam ob rem inſcribere Leo Archiepiſcopus literis ſuis conſueuerat; Leo ſeruus ſeruorum Dei, diuina gratia ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ Rauennatis Archiepiſcopus, & primas Italiæ Exarchus. Quem eundem inſignem titulum, cum adminiſtratione coniunctum, qui ſecuti ſunt Archiepiſcopi egregie ſuſtinentes, uti memorabimus; Magni quoque, & ſanctiſſimi, terq. beatiſſimi appellabantur. Quapropter non fuit mirum, neque difficile ex ipſis aliquos rurſum in Romanam ſedem, priſcæ temeritatis & arrogantiæ inſaniam excitauiſſe; quod ex Ioanne & reliquis conſtabit. Ad Stephanum Pontificem reuertor, qui non multo poſt uitam dimittens, ſucceſſorem accepit Hadrianum primum, uirum ſumma vitæ integritate. Cuius viri electione Deſiderius accepta, occupare hominis beneuolentiam ſtatuit. Itaque poſtulat per legatos fœdera

instaurari,

inſtaurari, quæ ſibi cum ſuperioribus Pontificibus fuiſſent. Paratum ſe, reſpondit illis Hadrianus, ſi Deſiderius ea, quæ per eadem, quæ inſtaurari optabat, fœdera, debebat, Eccleſię Romanæ reſtitueret. Deſiderius hac reſponſione concitatus, Exarchatus & Rauennatum fines ingreſſus, omnia diripit, Fauentia & Cymaclo vi captis. Quapropter Leo Archiepiſcopus & Tribuni ab Hadriano opem per legatos implorant. Qui Hadrianus cum re litteris tentata, nihil profeciſſet, at potius in dies Deſiderius urbes capiens, Rauennæq. imminens, ac Italiam deuaſtans, ad Vrbem propius accederet, tandem tribus Epiſcopis ad Deſiderium miſſis, qui illi iram Dei minitarentur, & legatis in eandem rem ab Carolo ad Deſiderium impetratis, non nihil inſenſi atque inflammati Regis animum & impetum remiſit. Moritur interea Leo Rauennatum Archiepiſcopus, Decimo ſexto Kal. Mart. in cuius locum ſubrogatur Ioannes huius nominis Septimus, cognomento Iunior. Cuius tempore Rauennæ viuebat Ioannes alter, non Archiepiſcopus, in monaſterio D. Donati in Monterione, extra D. Laurentii portam, iuxta Vandalariam, a templo Diuæ Mariæ ad Blacharras haud procul; qui multa diuinitus uaticinabatur, Ioannes Archiepiſcopus ab huius ſanctitate plurimum diſtans, uitæ finem impoſuit, minime diſſimilem. Cum enim Deodato cuidam adoleſcenti, nobiliſſimi uiri Petri Tribuni filio, inſidias ob prædium moliretur, quod eius pater, domus D. Martini in aqua longa habebat, adeoq. acerbo & immani odio puerum proſequeretur, ut neque ſacratiſſimæ Euchariſtiæ hoſtiam ei, uti moris erat, die D. Apollinaris feſto, communicaret, puero in Aureliaco uilla duodecimo ab vrbe lapide decedente, eius morte plurimum Ioannes Archiepiſcopus gauiſus eſt. Dumq. ob id intempeſtiuum concelebraret conuiuium, ægrotare tam difficili morbo cœpit ac pernicioſo, ut ſeptimo poſt adoleſcentulum die, ex hac uita diſceſſerit, ſeptimo anno Archiepiſcopatus. Sepultus eſt in D. Apollina-

ris Claſſenſis. Huic ſuccedit Gratioſus, cum eſſet Eccleſiæ Rauennatis Archidiaconus, admirabili uir innocentia & manſuetudine; pulchro aſpectu; nonnihil caluus; gutture extenſo, grandioribus oculis, dulci præditus eloquio, & omnibus uirtutum numeris abſolutiſſimus. Huius Archiepiſcopatus initio Carolus Gallorum Rex comparato exercitu, per inacceſſas rupes, non ſine multorum cæde, tranſmiſſis Alpibus, Deſiderium Ticinum reiecit, atque eadem in urbe concluſum, altera tantum, eademq. prima copiarum parte obſedit; alteram dimiſit ad alias Longobardi nominis urbes capiendas, atque ipſam præſertim Veronam, ubi Deſiderius liberos, & uxorem, argentum, aurum, ueſtem, elegantioremq. ac præſtantiorem ſupellectilem depoſuerat. Romam ipſe ad Pontificem profectus, maximis honoribus exceptus eſt. Ibi aliquot dies moratus, patritii Romani dignitate impetrata, multisq. vna cum Hadriano compoſitis rebus, poſt ſextum obſidionis menſem, ad vrgendum grauius Ticinum reuertitur. Deſiderius deſperatis rebus deditionem facit: ob quam Longobardorum regnum, quod per ducentos ac viginti annos Italiam occupauerat, finem habuit. Carolus, quod dono Pipinus pater Stephano Secundo Pont. Max. dederat, ac potius reſtituerat, idem ipſe, & inter cetera Exarchatum Rauennatem, Rauennamq. ipſam amplioribus priuilegiis iureiurando confirmauit. Pontifici autem & Carolo Longobardam gentem non omnino delere uiſum eſt, multis arctisq. affinitatibus cum Italico ſanguine coniunctam; & Rauennatem Exarchatum, Romanam prouinciam appellari; quam modo corrupta uoce Romagnam uocamus. Id autem factum eſt, ut, quibus odioſum nomen Romanum fuerat, iis uicinum ac familiare efficeretur; atque ut iuſte repetitæ prouinciæ, ex ea Cæſarum Byzantiorum; qui non modo ſua ignauia totam Italiam amiſerant, ſed eam iuſta damnatione, quod impii atque hæretici, & in Eccleſiam Romanam

&

& Pontifices Maximos iniurioſi fuiſſent, perdiderant; deleto Imperio & nomine, ueteris dominatus Romani Pontificiiq. vocabulum imponeretur. Carolus Pipino filio in Italia ad reliquias belli, ſi quæ eſſent, perſequendas, relicto, ſecum autem deducto, quaſi ad triumphi ſimulacrum, Longobardo Rege, in Galliam regreſſus eſt. Vbi in Saxones, Hiſpanos, Vaſconesq. fœliciter dimicauit. Sub id tempus Leo quartus Cæſar in oriente ſubito morbo correptus interiit; quo mortuo, Irene vxor, & Conſtantinus filius, hoc nomine Sextus, Imperium aſſumentes, concilio CCCL. Epiſcoporum Niceæ ſecundo habito, inſtituere eos ſacrorum expertes futuros, & de Chriſtiana Republ. exterminandos, qui ſacras imagines delendas affirmarent; tametſi Conſtantinus haud diſſimilis patris, non multo poſt decretum illud ſanctum abrogauerit, matriq. recuſanti & reprehendenti ademerit omnem adminiſtrationem Imperii. Mortuo Romæ interea Hadriano Pontifice, Leo Tertius ſubrogatur, nequaquam moribus Hadriano diſpar. Qui cum labentem ſacerdotum & populi religionem ac mores reſtituere niteretur, multorum ſibi inuidiam conflauit. Quamobrem coniurauere ex ſacratis uiris aliquot ferociores, & confictis criminibus in inuidiam uocare ſanctum Pontificem ſtudent apud populum Romanum. Sed cum magna auctoritate Leo apud plebem polleret, ipſi, ui agendum rati, Leonem innumeris primo affectum iniuriis, cæſum & obcæcatum in carcerem trudunt. Quod Byzantii multo laudabilius Irene iiſdem ferme diebus in Conſtantinum filium fecit: nam prudens fœmina, flagitia filii non amplius ſibi ferenda exiſtimans, conſulentibus ac pene impellentibus quibuſdam ciuibus, Byzantium, unde eam filius eiecerat, reuertitur, & Conſtantinum ſuo iuſſu obcæcatum in carcerem coniicit; ubi & merito ac iure, tamquam ſacrilegus atque impius, uitæ finem conſtituit. Leo Pontifex, e carcere, diuino pene miraculo exiens,

ad Carolum in Galliam, opem poſtulaturus, contendit, quo & eius hoſtes uenerāt. Carolus in Italiam ob id per Noricos profectus, Rauennam primo uenit, ubi magnifico apparatu ab Rauennatibus, & Gratioſo pręſertim Archiepiſcopo excipitur: cuius hominis ſimplicitate delectatus eſt maxime Carolus, ſecumq. ſæpe, quoad Rauennę fuit, pranſus eſt. Ferunt Rauennates, cum Gratioſi ſimplicitatem noſſent, monuiſſe, ut grauiter tantum Regem alloqueretur, ne ue quicquam minus dignum & graue proferret. Quod tamen ab Gratioſo minime eſt ſeruatum, ſiquidem prandenti Carolo, dum illum hortaretur atque inuitaret, uti ex appoſitis deguſtaret, ſæpius repetiiſſe ferunt, Comede patercule mi, comede. Amauit hanc hominis ingenuam, & Chriſtiano non indignam ſimplicitatem mirum in modum Carolus, familiariterq. cum eo verſatus eſt. Templa, omnemq. vrbem diligenter non ſine uoluptate luſtrauit, admiratus veterem ſuperbiam & Gothica ornamenta. Multa dono dedit Rauennati Eccleſiæ, atque inter cetera literæ adhuc extant, quibus Oſtiarios multis bonis ac priuilegiis donat, ſanctitate uetuſtiſſimi templi D. Petri in Heremitario ductus, quod in Armentario appellant. Id templum nunc in cliuo ſitum eſt, frontatis lapidibus extructum, fere penitus collapſum, ruderibusq. repletum. Cum autem ibi multa marmorum veſtigia, pontiumq. & intercolumniorum ſub aquis cōſpiciantur, facile nos monent, diuturni ac pene immemorabilis æui ſubmerſam illic regionem populoſiſſimam extitiſſe, quo tempore florebat uetus Hadriæ Tuſcorum, uti Polybius ſcribit, colonia, quæ ſupero mari de ſuo nomen impoſuit. Earum autem literarum hoc eſt exemplum. Diuina illuſtratione ſummi luminis, Carolus Rex Francorum & Longobardorum, ac Patritius Romanorum. Illa nobis tribui decet lubenti animo Eccleſiæ, quæ congrua & utilia noſtræ Reipubl. * Vnde cuſtodes ſanctę Rauēnatis Eccleſię tāta erga nos uidentur exhibuiſſe obſequia, vt congrua ac perpetua ſibi

impartiamur ſuffragia. Qua de re ſancti Apoſtoli Petri Baſilicam in Heremitario fundatam ſanctiſſime cum omnibus ſibi pertinentibus, illis concedimus, ac perpetualiter confirmamus, id eſt, cum omnibus oblationibus, quas ibi obtulerint Chriſtiani; & cum omnibus integritatibus ſuis, quę de iure eius videntur exiſtere. Terris uero, & ſyluis, & paludibus, piſcationibus, uenationibus, aucupationibus, foſſis, omnibuſq. quomodolibet pertinentibus affines eius, ab uno latere Patareno, & ab alio latere Trentum, ſeu a tertio latere Fœnaria, uel foſſa, quæ uocatur Putratica, atque a quarto latere Vidiole: Ad habendum, tenendum, poſſidendum, ordinandum, reſtaurandum, & diſponendum, & ſacerdotes ibi conſtituendum; a quibus Deo noſtro, & ſuo clauigero Petro obſequia diuina perſoluantur; & cum media piſcaria Guarionis vſque ad mare, & vſque ad ceſſum Geruoſæ: Et ut diligentiſſimam ſanctę Eccleſiæ diurnam & nocturnam exhibeant curam, prędictis lætandis concedimus talem fauorem, ut ab omnibus Epiſcopis Eccleſiarum, quarum dona vel conſecrationes ſanctæ Rauennatis Eccleſiæ largita, largiturae ſunt, honorifice ſuſcipiantur. Ad hoc ſubiici uolumus non ſolum Epiſcopatus, uerum etiam cuncta monaſteria & plebes Ariminenſem, Penſaurienſem, Faneſtrem, Senogallienſem, Augubii, Humanæ, Callis, Foroſimfronii, Monteferetranam, Sarſenæ, Bobii, Cęſenatenſem, Foropopilii, Foroliuii, Fauentię, Forocornelii, Bononię, Mutinæ, Parmæ, Regii, Placentiæ, Vicohabentiæ, Gauallenſem, Hadrienſem, Comaclenſem, & Ficoclenſem, ut ſi in poſterum aliquis ex prædicta Eccleſia cuſtos per totidem nominatos Epiſcopatus tranſitum habuerit, a Rectoribus Eccleſiæ * ſuſcepti honore decernimus. Si quis, quod non credimus, contra hoc noſtrum priuilegium agere præſumpſerit, vel de prædictis aliqua pecuniarum datione aliquo modo ſibi retinenda putauerit, ſciat ſe carere impetra * & centum librarum auri pœnam daturum: Medietatem noſtro ſacro ærario; reliquam

eiſdem

eiſdem cuſtodibus retinendam. Hac uero condicione, ut numquam liceat uobis uel ſucceſſoribus veſtris prædictis cuſtodibus rem prędictę Eccleſiæ a me conſtitutam, alicui magno vel paruo uendere, aut alienare, vel ſubtrahere per vllum modum, aut ingenium. Et qui contra hoc facere pręſumpſerit, trecentorum decem & octo ſanctorum patrum anathematis iaculo * & Eccleſiaſtica auctoritate noſtra ab Eccleſia * ſicut Ethnicus & publicanus exiſtat. Obſeruator qui extiterit, Domini benedictione redundetur. Vt uerum credatur, noſtram formam ſcriptam ineſſe pręcipimus. Dat. per manum Boni Atchicancellarii anno * patriciatus Caroli. Hęc libuit deſcribere ex uetuſtiſſima Rauennatis Eccleſię bibliotheca, ex quibus etiam ciuitates Exarchatui & prouinciæ Rauennati ſubiectæ patent. Plerique ſcribunt Rauennates de ſuæ Eccleſiæ principatu contentionem cum Romana ad Carolum detuliſſe, quòd ægre admodum tulerint, Exarchatum, qui olim ab Rauennatibus magiſtratibus, & proxime ab Archiepiſcopo adminiſtrabatur, Romanis Pontificibus datum. Ceterum Carolus, reiecta in aliud tempus diſceptatione, Romam profectus eſt, vbi cum in ſpem Imperii veniſſet, Leone Pontifice id pollicente, tulit aduerſus Rauennates ſententiam, hac ratione, vt eius Eccleſiæ primarii ſacerdotes, Cardinales, quemadmodum & Romanæ, dicerentur & eſſent. Tamen mortuo Pontifice Maximo, Romani, comitiis habitis, deligerent nouum Pontificem. quod ſi intra quadraginta dies non facerent, ius creandi Romani Pontificis in Rauennates tranſiret. Sed qui hæc ſcribunt, neſciunt fortaſſe, unde nomen Cardinalium in Eccleſiam Rauennatem influxerit. Putamus enim communi quadam ac ueteri appellatione primarios omnes ſacerdotes nobiliorum Eccleſiarum Cardinales uocatos, ſi Gregorio credimus, C. paſtorali. vii.q.1. apud Gratianum Ioanni Epiſcopo Squillitano ſcribenti, atque ipſum Squillitanæ Eccleſię Cardinalem ſacerdotem uocanti. Quod idem Fortunato Epiſcopo Neapolitano

litano C.fraternitatem. d. LXXI. ſcribens facit: appellat enim Gratianum Eccleſiæ Venafranæ Diaconum Cardinalem: Epiſcopum quoque Anxuris, quam Terracinam dicimus, Cardinalem ſacerdotem ab Terracinenſibus electum uocat C.relatio XXI. q. I. Quod & Gelaſius Pont.Max.facit, XXIIII.diſt. C.presbyteri.Et ſcimus tricollim a ſuperioribus Archiepiſcopis Rauennæ ędificatam, in qua triplex Canonicorum ordo, & Cardinalium præſertim habitaret; legimuſq. Gregorium Pont. Max.eundem Cardinalium ordinem publicis literis ad Marinianum Archiepiſcopum datis, confirmauiſſe. Hoc tamen inter Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & cęterarum Eccleſiarum intereſt, quod Romani, Apoſtolici Senatus, quem elegit Chriſtus, legitimi ſucceſſores, auxilium Pontificatui Maximo ad totius Eccleſiæ curam, omniumq. Eccleſiarum ſolicitudinem adiuncti ſunt,ca.Bonæ.extra de poſtula.prælatorum. cęteri uero, in partem ſolicitudinis uocati, eam tantum Eccleſiam, cui præſunt, non rem Chriſtianam uniuerſalem adminiſtrant.ca.Decreto.II. q. VI. & ca. qui ſe ſcit.Adde Romanos Cardinales perinde ac Senatores, conſuleſq. ac patricios vrbis cenſeri, quibus dignitatibus, nulla, ſecundum Imperium, habetur maior, ceteros non item:cap.Conſtantinus,diſt. XCVI. Ad Carolum igitur redeo, qui Romam profectus, ſummo omnium & Leonis præſertim Pontificis ſtudio ſuſceptus eſt. Ibi aliquot dies moratus, compoſitis omnibus, quæ contra Leonem facere uidebantur, ab eodem Pontifice, tametſi cæco, gratiam referente, in D. Petri, inter ſacra ſolennia, rite, ſummaq. totius populi Romani hilaritate ac frequentia, præſente Pipino filio, omnibusq. Gallici Regni proceribus celebrata, nocte, quę ob Chriſti Dei ortum anniuerſaria uiciſſitudine celeberrima habetur, ſceptro dato, coronã Imperii ingeniculatus accepit,& confeſtim Romanus Imperator, ac Cæſar Auguſtus appellatus eſt, anno a partu Virginis primo ſupra octingenteſimũ.Pipinus etiam filius Italię Rex, excepta tamen Italica ditione Pontificis, eadem nocte AN. DCCCI

declaratus:

declaratus: nam Carolus, aſſentiente Pontifice, diuiſit cum Byzantiis Cęſaribus Imperium; quo in fœdere ita de Italia cautum eſt, ut Gręcis a Neapoli & Syponto cum Sicilia cederet, reliqua Italia, pręter Pontificis ditionem, Cęſarum occidentalium iuris cenſeretur; ita & Tranſmarini Cęſares Italiæ, quam totam ſua ignauia iampridem amiſerant, partem non paruam alieno beneficio recepere: quod Irene ratum habuit: & poſt eam Nicephorus Cæſar Byzantius. Carolus in Galliam rediens, Rauennam uenit, multaq. inde ornamenta abſtulit; ſi Agnello credimus; atque ipſam inter cetera equeſtrem ſtatuam Regem, ſeu ſpectatricem Solis vulgo uocatam; quam tamen Ticini reliquit, Saxonum defectionibus, aliiſq. motibus bellorum ad maxima itinera compulſus. Hoc tempore Paulus Trauerſarius, Theodori; uti Franchinus & Ferrettus ſcribunt; filius, multo, quàm eſſet ante, nauigabiliorem Foſſam Paduſam fecit, quę a Pado Rauennam vſque ad Hadrianam portam pertinet, & nauigari niſi minoribus nauigiis non poterat, a Plinio Meſſanium, uti ſcripſimus, uocatam. Cymacium etiam cepit; quamquam, ut ex uetuſtiſſimis conſtat Vrſianæ Bibliothecæ monumentis, Rauennatum iuriſdictio ad omnes illas ciuitates permanabat. Aedificauit quoque opidum, cui Caſtellatio nomen fuit; ab Narſete, qui Gothos ibi ſuperauit; ſolo æquatum. Huius in agro Rauennati ueſtigia adhuc pleraque apparent, templumq. præſertim, quod Diuæ Mariæ Trauerſariæ, iuxta Foroliuienſem agrum, ab D. Nicolai haud procul, uocamus. Hic Paulus omnem fere deleuit Anaſtaſiorum familiam, Rauennatum potentiſſimam ac nobiliſſimam, vnde nomen inditum eſt portæ Anaſtaſiæ, quæ nunc Clauſa & Iulia uocatur; quòd Iulius ſecundus Pont. Max. aperiri clauſam iuſſerit. Interea Gratioſus Archiepiſcopus, cum multa Rauennatibus ſuis diuino numine uaticinatus eſſet, quę omnia ueriſſima euentus iudicauit; a Deo ad cœleſtis uitę præmia uocatus, Sept. kal. Mart. diem obiit. Sepultus eſt in D. Apol-

linaris

linaris Claſſenſis, cum annum quartum Eccleſiam Rauenna tem adminiſtraret. Ioannes ſuccedit huius nominis octauus, cuius tempore Pipinus Italiæ Rex, ad Rauennam; quam ob loci opportunitatem, Pontifice Max. permittente & concedente, Regni ſui ſedem ac domicilium fecerat; cum populi frequentia, tum opibus augendam uires omnes intendit, ut auctor eſt Bernardus Iuſtinianus lib. XIIII. Nicephoroq. Byzantio Cæſari Hadriatici maris nauigationem, & Dalmatiæ orã maxime portuoſam inuidens, illius occupandæ deſiderio flagrabat. Quamobrem ſollicitans aſſidue Venetos, ut fœdus ſe cum aduerſus Nicephorum inirent, nihil tamen impetrauit: fecit nihilominus, ut cõmoto ob id Nicephoro, duplex miſſa fuerit claſſis, quarum altera in Tyrrhennum mare delata, Populoniamq. deprędata, ac ceteris eius oræ uexatis urbibus, mala complura intulit: altera in Hadriatico exagitauit oram omnem Italicam, quę Pipino ſubiiciebatur; ipſumq. Cymaclum, uetuſtiſſimam urbem; uti ſupra memorauimus; ferro atque igni demolita eſt. Pipinus ea qua potuit celeritate claſſem Rauennæ inſtruit, Venetosq. adortus, Brondolum, Foſſam Clodiam, Paleſtrinam, Albiolam capit, efficitq. ut Veneti rebus ſuis conſulentes, ex Matemauco, in Riualtum cum uxoribus, liberis, uniuerſa ſupellectili, ſacrisq. omnibus & prophanis ad habitãdum ſe receperint, anno a partu Virginis nono, ſeu ut aliis placet, ſeptimo ſupra octingenteſimũ: AN.DCCCIX. iiſdem fere diebus, quibus Ioannes Archiepiſcopus Rauennatum mortuus, ſucceſſorem accepit Valerium, qui nactus Pipinum Chriſtianæ religioni addictiſſimum, diuinum cultũ plurimum inſtaurauit, templaq. ornauit, ut monumenta teſtantur in D. Apollinaris Claſſenſis, præſertim ad gradus marmoreos aræ maximę; & ara D. Eleocadio Archiepiſcopo ad ſiniſtram, iuxta ſacram turrim, dicata. Demoliendas etiam curauit baſilicas Diuorum Georgii & Euſebii, Arianorum ætate, uti ſcripſimus, exædificatas, extra D. Victoris portam. Ex iis autem omnibus euerſis templis, egregias ædes, Agnello teſte,

extruxit, cognomento Valerianas. Pipinus interea commiſſo cum Venetis prœlio apud Riualtum, cum Gallicę naues vada ac deceſſum æſtus excipere non poſſent, ob vſus inſcitiam, Venetæ autem pro loci natura eſſent accommodatæ, maximo Rauennatis nobilitatis damno, ingentiq. clade; ſic ſuperatur, ut deinceps, loco illi, cognomentum Orphani adſcriptum fuerit. Pipinus in Hiſtriam deuectus aduentante Nicephoriana claſſe, euerſis omnibus Venetorum opidis, quæ occupauerat, Rauennam reuertitur, lacrymarum & luctus, ob ciuium ſuorum necem, pleniſſimam. Vbi Archiepiſcopus Valerius menſam ex Argento ad Platani imaginem, multaq. alia argentea vaſa cum Rauennati Eccleſię dono dediſſet, moritur; & in Claſſenſi D. Apollinaris ædeiſepulturę traditur Idibus Mart. Succeſſit illi Martinus, proceritate corporis, capitisq; magnitudine, & valido firmoq; temperamento conſpicuus; cuius Archiepiſcopatus initio, Pipinus pace cum Nicephoro Cęſare; & Venetis facta, tertiodecimo anno Regni, Mediolani diem obiit. Carolus etiā pater ſenio grauis, Hludouico filio natu minore Aquitanię Rege; ac Imperii ſucceſſore; Bernardo vero nepote Italię Rege declaratis, dum Aquiſgrani eſſet, dolore lateris interiit, anno ętatis ſecūdo & ſeptuageſimo, Quinto Kal. Feb. ab ortu Chriſti quinto-
AN. DCCC XV. decimo ſupra octingenteſimum. Eius cadauer honorificentiſſime in æde Diuæ Marię Virginis, quam ipſe extruendam, & ornamentis Roma, Rauennaq. adductis decorandam iuſſerat, ſepultus eſt. Menſę illi erant argenteæ tres, in quarum vna urbis Byzantiorum imago uiſebatur; hanc Eccleſiæ Romanæ teſtamento reliquit. In alia Romæ, quam Rauennati eodem iure tribuendam iuſſit. Tertiam reliquit filiis, in qua erat orbis terrarum deſcriptio. Hludouicus filius legata patris ſequens, menſam argenteam ad Martinum Archiepiſcopū miſit, vrnamq. ſacram adiunxit, poſtulans vti patris manibus parentaret. Leo Pontifex Max. ſub id tempus, cum D. Pauli edem Romę inſtaurasset, Chryſaphium ſibi a cubiculo,

uirum

uirum egregium, cum præſtantibus artificibus Rauennam miſit, qui item D. Apollinaris Claſſenſis templum, trabibus & laquearibus abiegnis ad tectum confirmaret; quod opus uix eſt abſolutum, cum Leo, primo ac uigeſimo Pontificatus anno moritur; cui ſubrogatur Stephanus Quartus, qui ad Ludouicum Cæſarem in Gallias proficiſcens, Rauennam diuertit, ibiq. in Vrſiana æde ſacra ſolennia celebrauit, ferturq. Chriſti Dei calceamenta, quibus Sandaliis nomen eſt, Rauennatibus oſtendiſſe. Hoc tempore Vrbis Rauennæ dignitas minui cœpta: quia cum Romani Pontifices poſt translatum in occidentem Imperium, exactosq. ex omni Italia Longobardos, multum auctoritate atque opibus aucti eſſent, uti ſupra demonſtrauimus, nulli iam amplius Italici aut externi nominis principes, ut antea, Rauennam in delitiis habuere, Galli paucos per annos, permittente Pontifice, tenuere Imperium; Germani uero Othones, Henrici, Friderici, ſi per Taurinos ſaltus ingrederentur, diuertere Mediolanum ſoliti; cum interea Romani quoque Pontifices ingratum non haberent minui Rauennatis ſedis auctoritatem, quæ ſæpius, uti ſupra memorauimus, cum Romana de dignitate contenderat: intereaq. creſcens Venetiarum ciuitas, ad ſe rem nauticam fere omnem, & mercaturam, nauigationesq. traduxiſſet: præſertim quòd ad tranſuehenda Orientis aromata in Pannonias, Germaniamue, commodiori eſſet ſitu poſita, quàm Rauenna. Itaque paulatim deſeri; & minus frequentari cœpit. Ad Martinum Archiepiſcopum reuertor, qui, cum decimum iam annũ pręeſſet, moritur Tert. Id. Nouembr. cui Petronax ſufficitur, ſub id tempus, quo Paſchali Pont. Max. uita functo, qui Stephano Quarto ſucceſſerat, Pontifex eligitur Eugenius ſecundus. Huius Petronacis Archiepiſcopatu, Othgarius Maguntinus antiſtes Rauennam cum ueniſſet, D. Seueri Archiepiſcopi cadauer ſanctum, Vincentiæq. vxoris, & Innocentiæ filiæ Rauẽna Maguntiam exportauit, inq. Herfordienſi templo locauit,

Interea cum Bernardus, quem ſcripſimus Italiæ Regem ab Carolo Magno factum, noua moliretur aduerſus Ludouicum Cæſarem, commiſſo prœlio ſuperatur, & Ludouicus Italiæ Regem Lotharium filium creat; qui paucis poſt diebus in Italiã deſcendens multa Romæ & Rauennæ noua conſtituit. Non multo poſt Eugenio ſecundo mortuo, ſuccedit Valentinus, & Valentino, Gregorius Quartus. Ceterum Ludouicus Cæſar Lotharium filium Italiæ Regem, conſortem Imperii fecit. Petronax decimum quintum iam annum Archiepiſcopus, cum omnes illum Rauennates hortarentur, uti ſanctum Maximiani Archiepiſcopi cadauer ex humo eductum, qua ignobiliter contegebatur, honeſtiore loco poneret, multis precibus fatigatus, tandem ad D. Andreæ ſe conferens, precatione prius adhibita, cęmentariis mandauit, ut tabulam e marmore, quam appellabant græca uoce Plathoniam, eleuarent: quibus minus accurate agentibus, confracta eſt. Quamobrem Petronax, ut erat irritabilis naturæ, uehementer commotus, acriter illis minitans, Andream Agnellum ſacerdotem, in ordine ſedis ſuæ, decimum, præſtantiſſima arte, ſummoq. in omnibus rebus ingenio prę ditum, illis præfecit. Cuius præſcripto cuncta cum agerentur, & iam ſublatus eſſet lapis, quo ſepulcrum operiebatur, ſub aqua D. Maximiani oſſa ſe in conſpectum dederunt; monumentum enim aquæ plenum erat. Obortæ hic omnibus lacrymæ, implorareq. ſuppliciter omnes ſancti Archiepiſcopi opem, ingenti ueneratione eius uitam, monita, religionemq. recenſentes, ac ſuam ipſorum miſeriam atque calamitatem lamentantes & deplorantes. Aqua extracta, ſacra oſſa exiccantur, inuoluũturq. in linteo, & obſignantur, donec ipſum monumentum educeretur. Quæ integra inuenta ſunt oſſa, tenuia erant, ſed procera, & adeò ad articulos connexa, ut uix annum ſpoliata carne uiderentur. Nihil, extra unicum dextræ maxillæ dentem, deerat. Itaque generoſo uino, odoribus uariis atque aromatibus permiſto

abluta diligenter oſſa, ſupplicationibus omnium ordinum in dictis, ſumma totius populi religione & reuerentia, eodem in monumento locantur, & ingenti lacrymarum imbre, qui ex omnium oculis longe defluebat, clauduntur. Plures deinde dies veneratio & timor in animis omnium inſedit, perinde ac Maximianum præſentem intuerentur. Hæc ex Andrea Agnello deſcripſimus, qui his non ſolum interfuit, ſed præfuit, ſummaq. doctrina eruditus, de Rauennatibus Archiepiſcopis uolumen grauiſſime ſcriptum reliquit. Quod cum diu in Archiepiſcopatus bibliotheca fuiſſet, ſuperioribus annis, cum multis aliis, ſublatum, nullibi inuenitur, magna quidem certe iactura. Lotharius Italiæ Rex dum in Galliam ad Ludouicum patrem rediret, ex D. Apollinaris in claſſe lapidem Porphyreticum abſtulit, pretioſum admodum, & ſummo præditum ſplendore, in quo ſepultum fuerat Mauri Archiepiſcopi ſuperioribus ſeculis cadauer, ſub ædis porticu. Id in Galliam importatum, D. Sebaſtiani aræ menſam fecit. Florebant iis diebus Rauennæ ciues nobiliſſimi Trauerſarii, Gazi; unde nomen ei regioni & portę vrbis, quæ eſt ad meridiem, impoſitum eſt, Pręfecti, Aunesti, ſeu Honeſti, Puſterlæ; Cunii deinde Comites uocati, Maluicini, quorum ædes magnificę & egregiæ inter D. Agnetis templum, Vrſianumq. fuiſſe ſcribit Ferettus ex Franchino. Qui etiam adſcribit, ex Paulo Trauerſario Theodori filio & ex Maria coniuge, quæ Romana fuit, ex Valeria familia, natos hoc tempore Andreã & Georgium. Maria autem mortua, alteram duxit ex Perleonia familia Romana, cui nomen Blandæ fuit: ex hac ſuſtulit Paulus quatuor egregios filios, Theodoſium, Italianum, Philippum, ac Iacobum, uiros inſignes, quiq. vniuerſam Aemiliam pro Pontifice, atque etiam, ut Pontifex permittebat, pro Cæſare adminiſtrarunt. Nam ad gratiam, quia pater apud Cęſarem plurimum ualebat, maternę familię apud Pontifices accedebat auctoritas maxima. Siquidem Perleonia familia inter Romanas nobiliſſima, illa eſt, e qua clariſſimi comites

mites

mites tribus montis Auentini, & Auſtriacę domus Principes prodiere. Reperitur enim ex Perleoniis quoſdam Iſpruchum ad habitandum ueniſſe, inter Auſtrię ac Bauarię populos, ab Heluetiis haud procul. Paulatim uero dignitate eorum in dies creſcente, Principatu Auſtrię iura titulumq. fundarunt; uti Maximianus Cęſar Caroli quinti auus affirmare conſueuerat. Petronax Archiepiſcopus cum Rauennatem Eccleſiam rexiſſet annos decem & ſeptem, ſeq. omnium officiorum religione Ludouici primum Cæſaris, mox Lotharii partibus obſtrinxiſſet, diem obiit Sex. Id. Mart. quem breui inſecutus eſt Ludouicus Cæſar; qui antequam de uita decederet, Paſquali Pont. Max. ipſiuſq. in Romana ſede ſucceſſoribus, Rauennam, eiuſq. Exarchatum reſtituit; uti Raphael Volaterranus lib. III. Geograph. eſt auctor. Petronaci Archiepiſcopo, Georgius ab Rauennatibus ſufficitur, a Gregorio Quarto Pont. Max. Romę conſecratus; cui tamen Pontifici poſtea aduerſatus eſt, ſed non diu; nam moriens breui, ſucceſſorem in Pontificatu Max. accepit Sergium Secundum: cuius Pontificatus initio, inter Ludouici Cæſaris filios, ob diuiſionem Imperii, immortale odium exarſit: atque ob id in Antiſſiodorenſi agro apud Frontanicum acerrime ab Ludouico, & Carolo, aduerſus Lothariũ fratrẽ demicatũ eſt: quo prœlio, multi interiere, & Lotharius ex fuga Viennam cum coniuge & liberis ſe recipere coactus eſt. Sergius Romanus Pontifex, omni humanitate ac religione conſpicuus, ægre admodum ferens tantum inter fratres diſſidium, ex Italia ad eos ſimul conciliandos Georgium miſit Rauennatum Archiepiſcopum, plenum militarium ſpirituum, capillis criſpis, & ſuperbum iuuenem: qui, iam omnem Rauennatis Eccleſiæ gazam depopulatus, coronaſq. aureas, quas Diuus Petrus Antiſtes conflauerat, & gemmas præſtantiores ex D. Petri maioris abſtulerat, magnumq. Rauennati Eccleſię incommodum attulerat. Nouę etiam diuinę legis inſtrumentum, tabulis ex auro inciſum, compluresq. præterea ex auro coronas de templo

filiam,

Diuorum Ioannis & Pauli abſtraxerat, ut Hludouici ſecundi filiam, cui Geltrudę nomen eſt impoſitum, dum ſacra baptiſmatis unda perfunderetur, ſuſtineret, muneribuſq. donaret ampliſſimis. Qua de cauſa homini in Galliam profectionem paranti, facile iniunxit Sergius, uti ſuo nomine pacificator inter fratres dimicantes conſtitueretur. Itaque cum trecentis equitibns, ſumma inſigniq. pompa ad Hlotharium cum ueniſſet, non pacificatoris, ſed Ducis munere uſus, inclinante ad Hludouicum & Carolum fortuna, uniuerſum comitatum in prœlio amittens, uix ſolus e tanta clade fuga elapſus eſt. Melius igitur ſibi ſuiſq. partibus conſulens, Pacificatoris, idq. legationis munus, quod abiecerat, ſuſcipiens, de compoſitione aſſidue diligenterq. tractare cœpit. Quocirca pace inter eos conciliata, cum reliqui Hlothario Imperii titulum permiſiſſent, Hlotharius, Hludouicum filium, quem Regni ſocium fecerat, in Italiam cum ingentibus copiis mittit. Quo cum ueniſſet, ut Reginæ matris ſatisfaceret precibus, Georgium, repugnantibus Rauennatibus, Archiepiſcopatui reſtituit. non enim tam eum reiiciebant Rauennates, quod eſſet Theſauros omnes deprædatus, ſed quia uetuſtiſſima priuilegia, quæ Maurus, ceteriq. Archiepiſcopi Rauennates a ſummis Principibus acceperant, exportauerat. Moritur tamen haud multo poſt, & nulla honoris ſignificatione, nullis ſacerdotibus comitantibus, nulla funeris pompa ei ſepulturæ locus in D. Apollinaris Claſſenſis datus eſt. licet autem inter Rauennates Archiepiſcopos numerandus ab aliquibus non putetur, quod Eccleſiam deſtruxerit, quam debuerat ædificaſſe, ipſe tamen dignitatis & rerum ordo id poſtulat. Eius tempore ingens Solis per uniuerſum orbem Eclypſis uiſa eſt, ſanguineq. pluit Non. Mai. Rauennæ, cum dies eſſet feſtus ob dedicationem baſilicæ D. Michaelis Archangeli eiuſdem vrbis. Terribile item ſignum prima noctis vigilia Oct. Id. Eiuſdem in aere apparuit, igneæ faces & ſtella crinita immenſæ magnitudinis, ipſam Solis lu-

cem

cem fere ſuperantes, & præter morem diſcurrentes. In Archiepiſcopatum Deus dedit, uir optimus, ſubrogatur, iiſdem pene diebus, quibus Leo Quartus, Sergio ſecundo uita functo, in Pontificatu Romano ſucceſſerat. Huius tempore Plebs antiqua extra opidum Tiberiacum conſtruitur, uti teſtantur hæc in pauimēto ſcripta. De donis DI. &c. S. DN. Deus dedit. VB. Epiſcopus Rauen. Saraceni ſuperato ad Tarentum nauali prœlio, Theodoſio, Michaelis Trauli Orientalis Cæſaris Duce, Italiam, nemine obſiſtente, longe ac late, capta Ancona & direpta, populati ſunt: atque ipſum inter cetera D. Apollinaris in Claſſe templum; ex quo, præter multa ingentis pretii, ex argento teſtudinem, zonaſq. mulicbres, ſuperioris ſęculi ornamenta, abſtulerunt. Prēerat Archiepiſcopus Rauennatibus, Ioannes huius nominis Nonus, qui tunc primum Deodato mortuo ſucceſſerat. Ob has autem Barbarorum excurſiones ac latrocinia, plerique cadauer D. Apollinaris Rauennam ex eo templo importatum ferunt, atque in D. Martini in cœlo aureo collocatum, eamq. ob rem deinceps ædem illam D. Apollinaris noui titulo uocatam. Sed ii falluntur, ut puto, cum ex tabularum Pontificiarum auctoritate, Alexādri pręſertim Tertii anno a partu Virginis MCLXXIII. qui ad rem & controuerſiam declarandam tollendamq. Ildebrandum & Theodinum Cardinales, Gerardo tunc Rauennatum Archiepiſcopo, miſerat, ac marmoreis in Claſſenſi ęde Apollinaria monumentis, ſecus conſtet. Ceterum huic errori ac diſceptationi occaſionem præbuit Ioannes hic Archiepiſcopus, quòd Saracenis omnia, uti dictum eſt, deuaſtantibus; cum uereretur ne cadauer ſanctum D. Apollinaris raperetur, bina uirorum ſanctorum cadauera, ſub Apollinaris nomine, ad D. Martini in cœlo aureo transferenda curauit: cuius etiam rei ſatis argumento eſſe poteſt, quòd iis, quæ ſupra ſcripſimus, Alexandri Tertii temporibus, D. Apollinaris oſſa, una cum tribus laminis ex argento uetuſtiſſimis, in quibus eius D. Archiepiſcopi uita ſummatim erat ſcripta, reperta

ta ſunt. Nouiſſime quoque anno MDXI. Quarto Non. April. cum Iulius Secundus Pont. Max. Rauennæ commoraretur, Franciſcus Soderinus, Baſilicę duodecim Apoſtolorum Cardinalis ſacerdos, D. Apollinaris oſſa ex ſubterraneo ſpecu, ubi diu latuerant, in liberiorem auram educta in monumento ex marmore ſub angiportu maioris teſtudinis, ante oculos omnium Rauennatum collocauit. Vt autem ad hiſtoriam reuertar, Saraceni dum onuſti præda domum redeunt, Leone Pont. Max. viro ſancto pro Dei Eccleſia ſuppliciter orante, naufragio demerguntur. Cui Leoni demortuo, ſuccedit Ioannes ſeptimus, quem ferunt, cum eſſet mentitus ſexum; erat enim fœmina; malis artibus Pontificatum Maximum adeptum fuiſſe, ſecundoq. anno ex partu periiſſe. Aiunt etiam Hlotharium Cæſarem grauem annis ſumpto cucullo, Hludouicum filium Cæſarem reliquiſſe. Ioanni Pontifici, Benedictus tertius ſubrogatur, uitæ ſanctitate, cum quibusuis comparandus: qui, multis rebus pie geſtis, tertio anno Pontificatus deceſſit. In cuius locum Nicolaus primus abſens ac fugiens, omninoq. uitandi honoris cauſa renuens, Pontifex Max. creatur. Hic Ioannem Archiepiſcopum Rauennatum, propter obiecta a ſubiectis Epiſcopis crimina ad ſe uenire recuſantem, & Romani Pontificatus iudicium detrectantem, dignitate priuauit. At Ioannes Ticinum ad Hludouicum Cæſarem, qui tum ibi aderat; confugiens, & commendaticias ab eo litteras, ad Pontificem, obtinuit, & legatos etiam impetrauit: quibus a Pontifice daretur, ut Ioanni Archiepiſcopo Romam ad cauſam apud Concilium dicendam tuto proficiſci liceret. Quod illi facile Nicolaus conceſſit. Quapropter cum ad Lateranum menſe Nouembri anno ab ortu Chriſti DCCCLXVI. facultatem Ioanni Archiepiſcopo dicendi feciſſet in frequenti ſexaginta quinque Epiſcoporum, omniumq. primariorum, qui Romæ erant, ſacratorum virorum conuentu, ipſe nihil aliud, quàm ſe maieſtatis reum faſſus, petere ob eam rem, cum AN. DCCC. LXVI.

a Pontifice, tum ab iis, qui aderant, omnibus ſibi ueniam dari. Pontifex tum hac confeſſione, tum adſtantium rogatu commotus, hac condicione Ioannem in gratiam recepit, ut ſe apud eum cōuentum de Hæreſi purgaret, polliceretúrq. Romam quotannis, quoad eius fieri poſſet, proficiſci; neque liceret illi Epiſcopos Aemiliæ, tametſi legitime electos; niſi litteris Pontificiis id ſibi mandaretur; conſecrare: neuē prohiberet, quominus iidem Aemiliæ Epiſcopi, Romam, cum liberet, proficiſcerentur: neque ei tributum ullum, quod ſacri Canones non probarent, ullum morem introducere, integrum eſſet. Caueret poſtremo; niſi ſibi cuperet ſacris interdici; ne quicquam de bonis Eccleſiæ, inconſulto Pontifice Max. aut immutaret, aut decerneret: neue prophana reciperet, niſi placere id ſummo Pontifici intellexiſſet. Sanctiſſima hæc ſcita ac iuſſa uniuerſum Concilium trina acclamatione ſic approbauit, ut diceret, Rectum iudicium ſummi Præſulis, iuſta definitio Paſtoris vniuerſalis Eccleſiæ, ſalubris inſtitutio Chriſti diſcipulis omnibus placet: Omnes autem eadem dicimus, eadem ſapimus, eadem iudicamus. Tum vero Ioannes coram omnibus ſacramento, ſcriptoq. ſe omnia ſeruaturum confirmauit. Atque hac ratione dimiſſo Concilio; cuius acta in libris Decretorum vetuſtiſſimis Burcardi Vormacienſis Epiſcopi adhuc leguntur; Ioannes Rauennam ad ſuos regreſſus, haud ita multo poſt uitam cum morte commutauit. Poſt hunc plerique tres apponunt Archiepiſcopos, Felicem, Liberium, ac Sergium: ſed cum eorum nulla extet; quod ipſe nouerim; in Rauennati bibliotheca memoria, neque recenſeantur inter Archiepiſcopos, qui in ueteri catalogo Rauennatis Eccleſiæ omnes numerantur, facile eorum patet error; vt puto; qui ita ſentiunt. Hoc igitur loco Romanum Archiepiſcopum ex opido Calcinaria; quod eſt in Etruria iuxta Eram amnem; ponimus, Ioannis noni in Archiepiſcopatu ſucceſſorem, ſub id fere tempus, cum Hadrianus ſecundus,

dus, Pontifex poſt Nicolaum factus eſt, cui Hadrianopaulo poſt, Ioannes octauus Pont.Max.eſt ſuffectus: qui Carolum Ludouici Cæſaris iam demortui filium, Romæ, uniuerſi orbis Auguſtum Imperatorem decernens, fecit, ut duo Caroli, Ludouici Germaniæ Regis filii, indignati, contractis vndique copiis, in Italiam deſcenderent, Carolum patruum Imperio ſimul & uita priuaturi. Sed is morbo correptus, dum illis occurrit, Mantuæ ab Sedechia Iudęo medico, qui ſalutiferæ potioni creditur venenum miſcuiſſe, necatur. Cui Carolus Groſſus cognomento Simplex ſucceſſit, cum Germaniæ Rex eſſet, annoq. ſecundo Imperii de Ioannis Pontificis Max. manu Auguſtalem coronam more maiorum accepit. Per idem tempus Rauennates Cymaclum amiſerant: nam Ludouicus ſecundus Cæſar anno DCCCLIIII. illo Othonem Eſtenſem Principem donauerat: is cum eſſet in Gallia apud Cęſarem, Marinum filium miſit, qui & vrbis poſſeſſionem acciperet, & illam adminiſtraret. Qua de re commoti uehementer Veneti, Baduarium, Ioannis Patritiaci ſuæ Reip. Ducis, fratrem, legatum ad Pontificem mittunt, qui affirmet, eam urbem, ſi abſtrahenda ſit ab Exarchatu & Rauennatibus, qui ad Pontificem ſpectabant, ad eos magis, quàm ad alium Principem pertinere, quòd in antiquorum Venetorum finibus eſſet. Verum Marinus, Venetorum cognito conſilio, in Rauennatum finibus, Baduarium adoritur, uulnerat, captiuumq. ducit: neque ante dimiſit, quàm ſacramento fidem obſtrinxerit, Venetos de Cymaclo nihil præterea acturos. Sed cum, Venetias reuerſus, paucis poſt diebus ex accepto uulnere diem obiiſſet, Ioannes Dux, fratris mortem ulturus, comparata claſſe, Cymaclum oppugnat, & ui capit, in eosq. qui fraternæ cædis cauſa fuerant, acriter animaduertit. Interea Ioanni Pont. Max. paulo poſt mortuo, ſucceſſit Martinus ſecundus: qui malis artibus adeptum Pontificatum, anno ſecundo decedens, reliquit Hadriano Tertio. Quo tempore Carolus Cæſar ex Italia cum exercitu in Normannos profectus, eam Galliæ partē

quæ eſt ultra Sequanam, illis, uectigal pendere quotannis Regibus Gallorum iuſſis, ad incolendum conceſſit: tametſi Normanni paulo poſt, adiunctis ſibi Dacis, omnem fere Galliam, rupto fœdere, uaſtarunt, iis fere diebus, cum Hadriano Tertio Pont. mortuo, ſucceſſit Stephanus Quinctus, cui cum Archiepiſcopo Rauennatum Romano ab Calcinaria ſumma interceſſit familiaritas: id teſtatum litteræ faciunt, quæ in Decretorum libris adhuc leguntur, Diſt. LXIII. Orientis Imperium tunc Leo Quinctus, & Alexander, Baſilii filii, habebant. Romano Archiepiſcopo Rauennatum uita functo, Dominicus Vblatella ſubrogatus eſt: neque enim cum iis ſentimus, qui putant inter Romanum ac Dominicum, Ioannem ac Leonem Archiepiſcopos fuiſſe, cum nulla auctoritate; quod ſciam; fulciantnr, & in Rauennati bibliotheca deſint. Creatur itaque Archiepiſcopus Rauennatum, Dominicus, eodem fere tẽpore, quo Carolus cognomento Groſſus, qui duodecim iam annos Cæſar fuerat, poteſtate ab optimatibus ſuis fuit ob ſegnitiẽ corporis, & ingenii tarditatem deiectus, in locumq. eius Arnulphus nepos ſuffectus eſt, qui ſeptimus a Carolo Magno Auguſtus Imperator eſt habitus. Mortuo Stephano Pont. Max. Formoſus ſucceſſit, malis artibus Pontificatum adeptus: cuius Pontificatu Arnulphus Cæſar morbo deceſſit pediculari: & Rauennę Dominicus Archiepiſcopus, D. Apollinaris in Claſſe ſacra loca, quæ Saraceni deprędati, & demoliti fuerãt, reſtituit, carminibus adiectis: teſtudine etiam, quam ex argento fuiſſe ſupra memorauimus, marmorea facta. Arnulpho in Imperiũ ſubrogatur Ludouicus filius, qui nunquam Auguſtalem more maiorũ coronã accepit. Italis imperium ad Gallos translatum ægre admodum ferentibus, Berengarius Iuliæ prouinciæ Dux, ex ueteri Longobardorum gente, cum auitum Regnum repeteret, ſecundo prœlio, apud Vronam, cum Ludouico uſus, uictor Imperium aripit: deſiitq. in Ludouico Caroli Magni genus: tametſi id nõnulli Corrado, qui eſt in Imperio Ludouicũ ſecutus, adſcribant.

ſcribant. Formoſus Pontifex moritur, ſucceſſoreq. habet Boni faciũ ſextum, qui menſe in Pontificatu haud expleto, diem obiit. Succedit illi Stephanus ſextus, qui, nouo exemplo, Formoſi acta abrogauit. Interea non una erat de Cæſare eligendo omnium ſententia, aliis Guidonem Spoletinum Ducem, aliis Berengarium poſtulantibus. Ceterum Guido Spoletinus Dux, Rauennæ occupat Regnum, quòd ſibi uideretur in hac urbe, quam ſuperiores Cæſares ſedem præcipuam Regni fecerant, tutius atque diutius id ſucceſſurum: ſed breui a Berengario ſuperatur, & Berengarius Italiæ annos quatuor dominatus eſt, Romano, qui Stephano ſuffectus fuerat, Pont. Max. Qui item tertio poſt menſe moriens, ſucceſſorem habuit Theodorum: qui etiam nihilo uiuacior, uigeſimo die deceſſit. Succedit Ioannes Nonus, qui in Vaticana Bibliotheca, Rauennas ſcribitur, eo tempore factus Pontifex, quo Rauennæ mortuo Dominico Vblatella, in eius locum Ioannes huius nominis Decimus Archiepiſcopus, ex Traucrſariorum familia ſufficitur. Hic ab Ioanne Pont. Max. certior factus, omnia diligenter compararet, ad Concilium habendum neceſſaria, & proprio, & communi Rauennatum ſtudio, ſuęq. pręſertim gentis, magnifico apparatu, cultuq. cum elegantia & copia incredibili, ac pene Regia, Pont. Max. ceteroſq. Antiſtites, & maiores minoreſq. ſacerdotes accepit. Ad conformationem deinde populi ſui conuerſus, D. Vitalis cœnobium ad ſacerdotum cucullatorum regulam deduxit: inſtituit etiam in Diuæ Mariæ templo, quod extat in Inſula Rauennatis agri, cui Palatiolo nomen eſt, regularem monachorum conuentum, qui aſſidue die noctuq. Deum hymnis colerent. Et ut Deo ſeruientibus abunde ſuppeditaretur uictus, ipſam Palatiolam Inſulam; quæ Pado, mari ſupero, ac foſſa noua circumdabatur; & in qua cœnobium illud ac templum erat; una cum ſyluis, ædificiiſq. omnibus, ac paludibus conceſſit. Voluitq. ut ex ipſo monachorum conuentu Abbas deligeretur, & perpetuo matutinis precibus expletis,

 quinqua-

quinquageſimum pſalmum, & trigeſies Kyrie eleyſon, ac pro peccatis ſupplicationem recitarent: quod & poſt preces, hora diei tertia faciendum iuſſit. Quo uero die ex hac uita migraret, qui eſt XI. Kal. Decembr. ſinguli ſacerdotes rem diuinam, & per tres deinde dies etiam facerent, illiq. precibus, de more, parentarent. Vertentibus annis, eodem die Abbas; pane, uino, carnibus, ac piſcibus; ut tempus ferret; egentes quinquaginta aleret. Aſſenſi ſunt huic donationi Apollinaris Epiſcopus Saxinenſis; Conſtantinus, Ferrarienſis; Romanus, Fauentinus; Cyprianus, Cymaclenſis; Petrus, Cornelienſis; Florius, Cæſenas; Ioannes, Pompilienſis; Apollinaris, Liuienſis: Ioannes, Archipresbyter Rauennatis Eccleſiæ; Petrus, Archidiaconus; Andreas, Diaconus; Deus dedit, ſacerdos, ſcriba Archiepiſcopatus: compluresq. etiam Rauennates ſcribæ, qui omnes adſcribentes, Rauennatem Archiepiſcopum ſanctiſſimum ac beatiſſimum appellant: ipſe uero ſe ſeruum ſeruorum Dei, harum tabularum initiò; quas in D. Vitalis bibliotheca nos legimus; ſcribit. Interea Ioannes Pont. Max. Rauennam profectus, quatuor & ſexaginta Epiſcoporum habito cōuentu, Stephani Pontificis res geſtas improbauit, & Formoſi acta reſtituit; perperam a Stephano factum decernens, qui cenſuit eos iterum ſacris initiādos, quos Formoſus conſecrauerat. Romam deinde reuerſus, ſecundo anno Pontificatus moritur: ſucceditq. Benedictus Quartus, & poſt hunc Leo Quinctus, qui de Pontificatu deturbatus, ſucceſſorem habuit Sergium; cuius tempore Luitprandus Ticinenſis Eccleſiæ Diaconus, ſcribit lib. II. cap. XIII, poſt Ioannem Decimum Rauennatum Archiepiſcopum, Petrum fuiſſe huius nominis Quartum, qui ad Sergium Pontificem, quendam Ioannem Romam miſit, Eccleſiæ Rauennatis Diaconum, cuius Ioannis amoribus, quòd pulcherrimus eſſet, exarſiſſe Theodoram ſcribit impudentiſſimam fœminam, cui filiæ, morum nequaquam diſſimilium, duæ erant, Marozia & Theodora: ex Marozia & Sergio Pontifice ortum Io-

annem

annem alium ferunt, qui, Petro Rauennatum Archiepiſcopo demortuo, cum iuuenis eſſet, & ſpiritus militares gereret, Rauennatem ſedem ui occupauerat: ſed Archiepiſcopatu, populi Rauennatis tumultu deiectus, Romamq. profectus, Pontifex Maximus eligitur poſt Sergium patrem, & Anaſtaſium Tertium, & Landum. Ioanneſq. Decimus; ſi non numeremus Ioannem Anglicum fœminam; appellatur. In Rauennati Archiepiſcopatu Ioannes alius, hoc nomine, undecimus ſubrogatur: de cuius uita ac geſtis, certi quod afferam, nihil compertum habeo: ſumma eſt enim horum temporum ac nominum confuſio: nec deſunt, qui hunc Ioannem Archiepiſcopum, duodecimũ hoc nomine exiſtiment, propterea quod poſt Romanum Archiepiſcopum, Ioannem alium ponant, quem nos reliquimus, quòd in uetuſtis Vrſianæ bibliothecæ monumentis; ut ſupra memorauimus; non legatur. Cum autem hoc tempore magna eſſet inter Italos, Germanos & Gallos de Cæſare diſſenſio, Ioannes Pont. Max. accito in auxilium Alberico Etruriæ Marchione, Saracenos, a Græcis in Italiam uocatos, iamq. ex Apulis & Calabris motos, ipſi Romæ excidium minitantes, ad Lirim ingenti clade ſuperauit, non diuturna tamen fœlicitate: nam Albericus, ob ſimultatem a Pontifice deficiens, Vngaris in Italiam accitis, immenſam omni Italiæ calamitatem intulit: quamobrem Romani & Albericum captum interficiunt, & Ioannem Pontificem ſeditione militari a Guidonis comitis militibus in cuſtodia habitum, ceruicali in os coniecto, Pontificatus ſui anno decimo tertio, perinde ac omnis mali auctorem ſtrangulant. In cuius locum Ioannes Rauennas, quem Theodoræ in amoribus fuiſſe diximus, ſubrogatur: ſed, quia ui ſedem occupauerat, de illa confeſtim depulſus, inter Pontifices numerari nequaquam meruit. Leo igitur ſextus in Pontificatum ſucceſſit, qui dum inſtaurare multa parat, moriens, ſucceſſorem habuit Stephanum ſeptimum, poſt quem Ioannes

gni hæredem reliquit: qui Hlotharius biennio poſt, uitam cum morte commutauit. Otho Germanorum Rex, Vincislai uiri ſancti mortem ultutus in Boleslaum caſtra mouit, hominemq. ingenti clade ſuperatum, in poteſtatem redegit, & in Italiam ueniens, Martini Tertii Pontificatu; quem tamen eius ætatis monumenta, Marinum appellant, atque ita, ſi recte ſentiamus, appellandus eſt; cum Hlothario conflixit. Paulo poſt mortuo, ut dixi, Hlothario, Berengarius Tertius, primi Berengarii ex filia nepos, in Italiam ſe contulit, ibiq. Albertum filium, Imperio arrepto, Italiæ Regem creat, titulumq. Rauennatis dominatus peculiarem adiungit, coniecta in carcerem Adelcide Burgundiæ Regis filia, quã Hlotharius decedens uiduam reliquerat, a nonnullis Alunda appellatam, ne Ticinum, dotalem vrbem, repeteret. Superbe autem ac inſolenter Imperium adminiſtrantibus Berengario & Alberto, ſeu Aldeberto, Romani, ipſeq. præſertim Agapitus ſecundus Pont. Max. qui Marino ſucceſſerat, Othone Germaniæ Rege in Italiam euocato, Berengarii & Alberti inſanum furorem compeſcunt, Othoq. Alundam e carcere eductam ſibi in matrimonium collocauit, Rauennamq. ſæpe diuertit, quam tamen antea maxime perterruerat, cum Berengarium & Vuillam perſequens, per Padi alueum ad eam ſe cum copiis contulit. Verum nihil molitus mali, ad Feretranum montem, ubi Berengarium morari didicerat, maximis itineribus contendit. Berengario tamen & Alberto Italiæ dominatus tandem permittitur; quorum, Albertus Rauennam ſedem conſtituit Regni præcipuam: in quo multa denuo uiolenter agens, Venetosq. mercatores iniuria laceſſens, ab Venetis, Petro Candiano uiro ſtrenuiſſimo Duce, ſuperatus eſt. Cum vero Cymacienſes, qui ſemper ueteri ſtudio Rauennatibus fauebant, inuidebantq. Venetis tantum Imperium, Alberti partes iuuiſſent, ab eis diripiuntur, ipſumq. Cymaclum ſic euertitur, ut extollere adhuc caput aliqua ex parte uix, ægreq. potuerit. Cum uero neque his

contentus Berengarius & Albertus, nacti Ioannem Duodecimum Pont. Max. Agapiti ſucceſſorem, qui eorum facinora fouebat, iuuabatque, Italiam omnem Tyrãnide cõplerent, Otho ab Italis denuo euocatus, Berengarium & Albertum ſuperatos relegauit, & Romæ ab Ioanne Põt. primus ex Germanis Auguſtus Romanorum Imperator, more maiorũ factus, ſacris Imperii inſignibus & infulis exornatur. Rauennam deinde non multo poſt profectus, multis priuilegiis Rauennatem Eccleſiam, Ricardumq. cœnobii D. Ioannis Euangeliſtę Abbatem, ordinis D. Benedicti, affecit. Hoc tempore Petrus Archiepiſcopus Diuorum Aderiti, Caloceri, Probi, Proculi, Dathi, Liberii, Agapiti, Marcelliniq. ſancta cadauera, ex templo D. Probi, quod erat ad mare, Rauennam in ædem Vrſianam transferenda curauit; iisq. omnibus ſanctiſſimis Archiepiſcopis aram eiuſdem Vrſiani templi maximam, Tert. Non. Mart. cõſecrauit & dedicauit. Sub idem quoque tempus, Rauennã Petrus Badoarius, Candiani Venetorum Ducis filius, uenit. Qui cum populi Veneti conſenſu, in Imperii partem aſſumptus fuiſſet a patre, ſeq. inſolenter & arroganter gereret, dignitate priuatus, in carcerem primo coniectus, capiteq. dãnatus, mox precibus & rogatu patris in exiliũ Rauennam relegatus eſt. Eũ Rauennates honorifice exceptum, benigne humaniterq. tractarunt. Mortuo patre, rurſum a Venetis ob paternæ uirtutis memoriam in Imperium uocatur, multis nauibus Rauennam miſſis, quæ illum exciperent, et a multis ciuibus Rauennatibus vsq. Venetias comitatus. Ceterum cum ſe multo quàm antea inſolentius immoderatiusq. gereret, a populo, ſubiecto ædibus igne, cum uniuerſa familia cõburitur. In agro Rauennati hoc tempore D. Petri ad Vincula templum ac domus a D. Stephano Vngarorum Rege extruitur, cõſecratur a Gerardo Moriſienſi Epiſcopo ac martyre: adiecit Rex ſanctus, prouentus, quibus non ſolum monachi ibidem ab ſe conſtituti, alerentur, ſed ſuppeditaretur etiam victus Vngaris omnibus, religionis cauſa Romã proficiſcẽtibus. Interea

Ioanni

Ioanni Duodecimo Pont. Max. Benedictus Quinctus, & Leo octauus ſucceſſerant. Hic breui uita decedens, ſucceſſorem accepit Ioannem XIII. Non eſt autem hoc loco omittendũ, quod Regino Prumienſis lib. II. Chronicorum ſcribit, Othonem cum Leone octauo Pontifice Rauennæ diem feſtum, quo excitationis Chriſti Dei a mortuis memoria ſacris anniuerſariis colitur, celebraſſe, Conciliumq. ibidem, plurimis aſſidentibus Epiſcopis, habuiſſe; in quo & multæ leges perſanctæ editæ ac latæ fuerunt, & Rauennam, illiusq. Exarchatum, necnon & complura alia, quæ Berengarii occupauerãt, Otho Pontifici reſtituit. Petrus, cum Rauennatem Archiepiſcopatum diu adminiſtraſſet, ſponte ſe Archiepiſcopatu abdicauit, ut teſtis eſt Petrus Damiani ad Nicolaum ſecundum Pont. Max. de dimittendo Epiſcopatu ſcribens. eiq. adhuc ſuperſtiti, Honeſtus ſucceſſit, Claſſenſis cœnobii, ex familia D. Benedicti, Abbas. Huius Archiepiſcopatu Otho ſecundus, Othonis primi filius, Romæ, una cum Theophania uxore, Ioannis Byzantii Cęſaris ſorore, ab Ioanne Pont. Max. corona Imperii, Othone patre iam ſene annuente, exornatur: moriunturq. haud ita multo poſt, iiſdem fere diebus, Ioannes Pontifex, & Otho Cæſar primus. Pontificatus, Benedicto ſexto traditur adminiſtrandus. Honeſtus Archiepiſcopus, ſacris rebus intentus D. Probi cadauer in Vrſiana æde ſub teſtudine, honeſtiſſime, manibus propriis, collocauit, aramq. eius nomini, quæ nunc non extat, conſecrauit, ac dedicauit: D. etiam Vrſicini martyris cadauer, ex D. Ioannis Baptiſtæ templo, idibus Decembris in ædem Vrſianam tranſtulit, martyris capite eo in templo, ut ferunt, relicto, ne tam ſancti cadaueris reliquiarum omnino expers eſſet. Cum autem iis ſanctorum corporum translationibus, & diuini cultus ueneratione Rauennæ lætaretur, acceſſit maximus ad illius gaudiũ & gloriam cumulus ex Romoaldi ſanctiſſimi uiri egregiis ac pene diuinis inſtitutis. Hic ciuis Rauennas, ex nobili Honeſtorum cognomento Ducum familia, Sergio patre natus, diui-

nis rebus totus inhians, ab caducis abhorrere ita videbatur, vt, ſi quando venatum ſe conferret, aut Pinetum ac ſyluas animi cauſa luſtraret, nactus ſolitudinem contemplationi accõmodam, ſeſe a comitibus abducens, veneraretur ingeniculatus Deum, eiusq. numen ſupplex imploraret. Interea cum de agri poſſeſſione inter Sergium patrem, ac vicinum lis intercederet non parua, Sergius Romoaldum aſſidue hortari, vt ipſe adoleſcens vicini iniuriam ulciſceretur: a quo facinore cum Romoaldus abhorreret, pater minari, ſe illum exhæredaturũ, ſi tam parui illatas patri iniurias faceret. Cum autẽ quodam die ad litem ventum eſſet, exoritur dimicatio, & Sergius vicinum interficit. Hic Romoaldus, licet nullum vicino vulnus inflixerit, tamen tanta pœnitentia facinoris, cui interfuiſſet, ductus eſt, vt ſtatim ſe ad Claſſenſe cœnobium receperit, ut ibi, pro more eius ſęculi, homicidii pœnã ſubiret. Ibi autẽ cum eſſet, in familiaritatemq. ſe inſinuaſſet monachi, eius cõuentus, plane ſancti, ab eoq. quotidie admoneretur, uti repudiato vſu rerum mortalium, & familiaritate hominum fallacium, ſempiterna bona perſequeretur, ſeq. ad cælituum, ipſiusq. Dei amicitiã adiungeret, curaretq. animum ab omni labe integrum & caſtum exhibere: Romoaldus ui diuina impulſus monachum induit, ibiq. tres annos ſancte vixit. Cum uero ſummæ perfectionis deſiderio teneretur, audiretq. apud Venetos cõmorari virum ſanctiſſimum Martinum, ſeu, ut alii, Marinum; quem Sabellicus Rauennatẽ fuiſſe ſcribit; venia ab Abbate impetrata, ad hominẽ adiit, a quo in diſciplinã receptus, eius inſtitutis plurimum profecit. Triennio exacto, ligone terrã fodiens, ac ſementẽ faciens, propria agricolatione, vna cum Ioanne Gradenico Veneto ciue ſibi uictum acquirentes, ſumma ſemper abſtinentia vſi, cum in Vitis Patrum legiſſent, ex illis quoſdã tota hebdomada nihil omnino comediſſe, die Dominico feſto cõgredi ſolitos, & ſimul cibũ ſumere, Romoaldus duriſſimũ hũc uiuẽdi modũ aggreſſus, eũ quindecim fere annis ſeruauit. Interim cũ Marini mores ſatis difficiles ſumma patiẽtia

atque

atque alacritate ſuperaſſet, religione incenſus, ut diuinum cultum ampliorem redderet, in Galliam ad Aquitanos profectus eſt, ſe illi comitem adiungente Petro Vrſeolo, uiro ſancto: qui cum ſponte Venetorum Imperium depoſuiſſet, totum ſe contemplationi rerum diuinarum, uitæq. innocenter agendę tradiderat. Ibi cum late Romoaldus diuinam legem promulgaſſet, plurimoſq. & vitę ſanctitate & uerbis ad pietatem induxiſſet, ſtatuit in Italiam, idem facturus, reuerti. Verum adeo in oculis erat omnium, ut diſcedere iam uolentē, interficere decreuerit, ut, quem apud ſe habere uiuum non poſſent, mortui cadauer ſanctum uenerarētur. Sed ipſe diuino ſpiritu afflatus eorum eluſit conſilia, Rauennamq. ueniens opportunam patri opem attulit: Sergius enim pater; Deo filii precibus id tribuente; uarietate fortunæ & caducarum rerum fluxu commotus, in D. Seueri cœnobio ſumpto cucullo, canendis diuinis laudibus, rebuſq. cæleſtibus contemplandis uitam agebat. Verum antiquus humanæ ſalutis hoſtis, qui ægre id tulerat, aſſidue hominem cum vexaſſet, eo iā deduxerat, ut omnino cucullum deponere, & ad priſtinum modum uiuendi regredi conſtituerit. Quod Romoaldus ſentiens, cum eſſet illius cœnobii Præfectus, patrem acerrime increpat, & nihilominus de ſententia diſcedentē in carcerem ac compedes cōiectum, eo uſque in cuſtodia habuit, dū reſipiſcens, ad Dei miſericordiam ſupplex confugit, animiq. uitium ſenſit, & lacrymis diluit: & quidem opportune: nam breui, cum in D. Seueri orationem ad Deum funderet, repēte ſibi uiſus ſpiritus ſanctus: qua ſpecie, incertum: ſunt, qui ſub igne dicant: & ſtatim pertranſiens ex illius oculis ſe proripuit, pauciſq. poſt diebus ſanctiſſime ex hoc lacrymabili hoſpitio cœleſtem in patriam euolauit. Per idem tempus cum Rauennates, Bononienſibus iuncti, aſſidue Ferrarienſes moleſtarent, in eorumq. fines irrumpentes, ad uiſcera fere penetrarent, Ferrarienſes, conſulente Othone Cęſare, ſe Thedaldo Ateſtino; quā familiā nunc appellamus, corrupto uocabulo, Eſtenſem; Azonis ſecun-

di filio dedunt: cuius vrbis dominatum Almericus Ateſtinus Amizonis filius, anno a partu Virginis DCCCCXXVIII. iam tenuerat, ut auctor eſt Ioannesbaptiſta Pigna in Ateſtinorum Principum Hiſtoria lib. I. Sub id etiam tempus Benedictus ſeptimus, Benedicto ſexto, Dono ſecundo, & Bonifacio ſeptimo demortuis, in Pontificatu Maximo ſucceſſerat. Non multo poſt Otho ſecundus Cæſar, cum eſſet Rauennæ, ubi ſæpe commorabatur, Theophaniæ uxoris rogatu, anno
AN.DCCCC-LXXXI. DCCCCLXXXI. Abbatiſſæ Diuæ Mariæ, cui Cereſeo titulus eſt, iura omnia ac prerogatiuas confirmauit, quæ ſuperiores Cęſares firmauerant, atque dono etiam dederant, in quibus pręcipue numerantur Caſtrũ Taibanum, Carbonaria maior & minor, & in Caſſinati agro complura, quę omnia tabulis Auguſtalibus ipſius Othonis numerantur. Eas tabulas nos legimus in Bibliotheca ſacrarũ Virginum D. Andreę. Idem etiã
AN.DCCCC-LXXXIII. Otho Rauennę commorans anno DCCCCLXXXIII. Andreã Diuę Marię in Palatiolo Abbatem id poſtulantem, in clientelam accepit, eaq. omnia bona, quę cœnobii illius iura ſpectarent: nec multo poſt Romę deceſſit: cui Otho Tertius, filius, a Germanis, qui Romę tum frequentes aderant, ſubrogatur. Moritur eodem fere tempore Honeſtus Archiepiſcopus non abſque Rauennatum ſummo dolore: cui ſuccedit Ioannes Duodecimus Ticinenſis: quem plerique fuiſſe deinde Ioannem aſſerunt in Pontificatu Maximo nonum, alii Vndecimum, alii Quartumdecimum, aliqui Decimumſeptimũ. Hic ſtatim factus Archiepiſcopus ab Pontifice in Germaniam miſſus, Aquiſgrani coronam Auguſtalem Othoni Tertio adhuc puero impoſuit. Huius Archiepiſcopatu D. Romoaldus, Adelberto Trauerſario iuuante, ac eum in amicitiam Cæſaris inſinuante, Othonem, qui deinde mirabilia mundi uocatus eſt, cui erat Trauerſarius cariſſimus, impulit, ut in Inſula, cui Pereo nomen eſt, agri Rauennatis ad Padum, ædem ſacram ædificaret ac conſecraret D. Adelberto Boemo Pragenſi Epiſcopo, qui non multo ante ob Chriſti fidem

in

in Pruſia fuerat trucidatus: In ea autem ſacra æde cum Romoaldus monachorum conuentum inſtituiſſet, aliquanto etiam tempore præfuit, donec, ut conſueuerat, rectum uiuendi ordinem induxiſſet. Quo inſtituto, cum deinde ſe ad Claſſenſe monaſterium contuliſſet, innumeroſq. uiros principes rectam rationem & præcepta Dei doceret, tantam ſibi apud omnes conflauit reuerentiã ac uenerationem, ut illum Otho Cęſar ſępe inuiſens, familiariſſime non ſolum fuerit allocutus; ſed etiam in eius lecto, nocte, religionis cauſa, recubuerit: & Henricus, qui Othoni in Imperium ſucceſſit, aduenienti Romoaldo aſſurgens, ſuſpirio, imo ex pectore, emiſſo, uehementer ſæpius optauerit, uti eius anima in Romoaldi corpuſculo ineſſet: ipſiq. proceres, & uniuerſus quoque exercitus, pilos ueſtis auulſerint, qua incompta & rudi Romoaldus induebatur, ut aliquid reliquiarum in ſuas regiones importarent: nec illorum religioni erat contrarius euentus: nam & cacodæmones ex humanis corporibus ad eorum pilorum ac ueſtis contactum fugiebant, & plurimis ſanitas reſtituebatur. Rainerius Etruriæ Regulus, ſtrenuus uir ac fortiſſimus, nullius ſe aſpectum, uel Cæſaris, adeo uenerari ſe ac timere profeſſus eſt, quemadmodum Romoaldi. Inter multa autem, quę extruxit, cœnobia, Camaldulenſe in ſummis Apennini iugis, magna adhuc celebritate floret, ubi complures in contemplatione rerum diuinarum ſeſe totos conſtituentes, inter cœlites potius, quàm cum hominibus uerſantur: quo fit, ut, quod inedia, lacrymis, ac ſolitudine duriſſimum uiuendi genus putamus, eo nihil ipſis rectius, nihil aut facilius, aut iucundius eſſe uideatur. Omitto Romoaldi mirabilia facinora, in quibus nimis longa protraheretur oratio: nam & capitis ingentes dolores oſculo ſedauit, & cetera huiuſmodi multa non ſine omnium admiratione effecit. Cum uero tandem ſibi diem mortis imminere cognoſceret, quam diuinitus uiginti annos ante prædixerat, in Valcaſtrium cœnobium, quod eſt in Picentibus, ab ſe extructũ contendit, ut

in ſolitudine, cuius fuerat ſemper amantiſſimus, & in quã; uariis locis, tres & nonaginta annos uixerat, diem clauderet extremum. Itaque monachis, qui aderant, abire, poſtridieq. eius diei redire iuſſis, ſolus centeſimum ac uigeſimum annum agens, Decimotert. Kal. Quinctil. animam exhalauit. Eius elogia Petrus Damiani, ciuis Rauennas, Hoſtienſis Epiſcopus, luculentus auctor ſcripſit. Itaque illa prętermiſerim. Nemo autem eſt, ut puto, qui Romoaldum dignum non exiſtimet, ut eius memoriam, diemq. feſtum ac ſolennem Rauennates multo maiore, quàm faciant, ueneratione atque honore celebrent. Inſequentibus temporibus, cùm in dubitationem reuocaretur, ubinam ſanctum Romoaldi cadauer eſſet poſitum, monachus quidam Camaldulenſis, qui tum forte in Valcaſtrenſi cœnobio commorabatur, cum eius rei uehementi teneretur deſiderio, audacior factus, ſepulcrum noctu aperit, in quo conquieſcere uiri ſancti cadauer ferebatur, uidetq. eum promiſſa barba, caniſq. capillis, toto denique habitu corporis atque aſpectu uenerabilem, perindeq. ac quaſi tum primum deceſſiſſet, quaſi obdormire; cum tamen eſſet is annus a partu Virginis ſexageſimus ſextus ſupra milleſimum ac quadringẽteſimum. Hinc poteſtas omnibus finitimis populis cognoſcendę rei facta eſt, de qua fuerat plurimum ab eis dubitatum, quamq. maxime ſemper expetierant. Paucis poſt annis Thadeus & Rochus Camaldulenſes item monachi ſubalpini, cum res ſacras multas ſuffurati eſſent, nihil religione deterriti, ad cadauer ſanctum accedunt, ut illud furentur: ſed, dum manus admouent, in puluerem omnia, exceptis oſſibus, abiere: quę oſſa ſacco inuoluta Aeſium, una cum rebus aliis furto ablatis, important, Rauennam fortaſſe, aut ad ſuas regiones delaturi: iamq. ad cauponam diuerterant, ſaccoq. in quo ſancta oſſa inerant, cubiculo cõcluſo, per urbem uagabantur. Hoſpitis forte puer ante cubiculi oſtium tranſiens, ardere vniuerſum uidit cubiculum, cõtinuo clamat, accurrunt omnes, diffringunt fores, tandemq.

euaneſcentibus flammis,oſſa inueniuntur:quę Aeſini ad prodigium accurrentes, remq. ex iis, qui, ut fures deprehenderent, ex Valcaſtrenſi cœnobio iam aduenerant, intelligentes, honeſtiſſimo loco collocarunt,ſupplicationē omnium ſacratorum uirorum decreta.Cum uero ea Valcaſtrenſes exportare ad priorem locum uellent,uix poſt ingētes ac multas altercationes permittunt Aeſini,vt Fabrianū deferatur,brachii ſiniſtri oſſe Aeſii relicto, quod Aeſini honeſtiſſimo loco ſumma ueneratione poſuerunt. Fabrianenſes in templo D.Blaſii,nobili ſepulcro, ſancta oſſa anno MCCCCLXXXII. Xyſto Quarto Pōt.Max.id illis tribuente,condunt.Anno poſtmodū MDXVI. importatur dextri brachii os ad ſolitudinem Camaldulēſem, cū Paulus Iuſtinianus, qui in ea ſolitudine Deo inſeruiebat, ab Cypriano ſubalpino D. Blaſii Abbate id impetraſſet. Sed iam ad hiſtorię ordinem reuertamur.Hoc tempore Rauennę Trauerſarii vigebant,Pauli nepotes:nam,uti Ferrettus ex Franchini commentariolo eſt auctor, ex Andrea Pauli filio, Vgo, Baldouinus,& Adelbertus naſcuntur: hic Othoni Cæſari, uti diximus, admodum carus,adiutor acceſſit D. Romoaldo,vt Cæſar D.Adelberto tēplum in Inſula Pereo ædificaret,ab eoq. tempore Romoaldus Othoni notus & veneratus eſt.Ex Georgio Andreæ fratre natus eſt Ioannes,quem diximus Archiepiſcopum Rauennatem,hoc nomine,Decimum fuiſſe,& Agapitus,qui adoleſcens deceſſit.Theodoſius Pauli etiam ex Blāda Perleonia filius,Vgolottum,Fridericum,& Aldebrandum habuit.Italianus Theodoſii frater ex eadem Blanda, Opizonem ac Marcualdum procreauit.Philippus tertius frater, Azonem & Raynaldum. Poſtremus omnium fratrum Iacobus, Guilelmum, Brunorum, & Vbertinum. Romoaldi quoque fratres,nobilitatem domus retinentes,ac eius dignitatem,amplitudinemq.conſeruantes,cum eorum unus Hala,alius Dux appellaretur,Ferretus & Franchinus putant,inde Halidaſiam domum,cui nunc Halidoſiæ,corrupta voce, cognomentum eſt,& Fori Cornelii,aliorumq.opidorū in Flaminia dominatū

 habuit,

habuit;originem duxiſſe.Per id tẽpus poſt Ioannẽ Decimum quartum,Decimum quinctum, & Decimum ſextum,qui omnes ſibi inuicem ſuccedẽtes,Chriſti Eccleſiam adminiſtrarũt,Gregorius Quinctus,Saxo,Othonis Tertii auctoritate,ob affinitatem,Pontifex Max.creatur. Hic Ioanni Rauennatum
AN.DCCCCXCV. Archiepiſcopo,quem Reuerendiſſimum,& Sanctiſſimum appellat, anno ab ortu Chriſti DCCCCXCV. cum Eccleſia Rauẽnas ita de ſua dignitate excidiſſet,uix ut ægre ſuſtineret Metropolis nomen, eius Archiepiſcopi rogatu, omnia confirmauit,quæ Rauennati Eccleſiæ fuerant ab ſuperioribus Põt. Max.conceſſa: ea autem hæc ſunt. Cœnobium D. Hilari, in agro, cognomento Galicata, ædificatum, quæq. eius iuris ſunt omnia. Maſſam Fiſcaliam appellatam, cum iis, quæ ad eam pertinent.Plebem; ſic enim in ipſis litteris ſcribitur,Cor nuceruinam: inq.iis omnibus poteſtatem iudiciariam,& publicas omnes iuris functiones eidem Archiepiſcopo Rauennati confirmauit. Acceſſere ad hęc duo cœnobia in urbe Arimino,D.Thomę alterum,alterum Diuæ Euphemię,iis omnibus adiunctis iuribus,quæ ad illa ſpectarent.Sanxit etiam uti Agricolæ, & omnes, qui a Rauennatibus Archiepiſcopis, in Hadriano,Ferrarienſi,Cymaclienſiq.penderent,immunes eſſent, nullamq. poſſent ad publicã functionem aut operam, præterquam ab Archiepiſcopis cogi:ipſaq.Rauennatis Archiepiſcopatus bona,niſi centum annorum ſpatio, prçſcriberentur.A flumine Ponctari uocato,una cũ palude Argentę,cũq. iis omnibus locis,in quibus exerceri piſcatus poſſet,& aucupium,& uenatio:omnia item ędificia ac iura,quę in ipſius fluminis utriſque ripis eſſent,vſque ad portum maris;nec nõ portũ Volanę;quem plerique antiquis Olanam fuiſſe affirmant; vſque Ceruiam,vna cum litoribus ſuis,ſiluiſq.omnibus,& ceteris,quę cõdita ibidem eſſent,cõfirmauit. Lapides prętereà omnes,tã qui ſupra terrã,quã qui infra,etiã qui in ędificiis publicis extra opus eſſent,largitus eſt:ſanxitq.ne ab aliquo ſacrato uiro,qui aut Rauennę viueret,aut de Rauẽnatis Eccleſię familia

milia

milia exiſteret, per omnem Aemiliam, ac Pentapolim, quodpiam portorium exigeretur; quemadmodum ex Pontificiis ipſis litteris, quæ in D. Vitalis bibliotheca adhuc ſeruantur, & nos legimus, cognoſci luculentius poteſt. Scriptæ ſunt autẽ anno primo Pontificatus Gregorii, menſe Ianuario, ab Petro Rigonario ſcriba, iubente atque approbante Ioanne Epiſcopo Albanenſi, & Apoſtolicę ſedis bibliothecario. Neque tamen diu Ioannes Archiepiſcopus hiſce prærogatiuis uſus eſt, ſiquidem breui decedens, ſeu, ut nonnullis placet, ad alium Epiſcopatum aſſumptus, Gilberto Gallo potiundi Archiepiſcopatus locum reliquerit: qui cum ſumma ductus ambitione, ut caducis honoribus exornaretur, totum ſe cacodæmoni tradidiſſet, adoleſcens, primum cucullum in Floriacẽſi cœnobio ſumpſerat, mox inde egreſſus, petierat Hiſpalim; quæ eſt in Hiſpania nobilis ciuitas; bonarum artium cauſa, quarum & ſtudioſus fuit, & peritiſſimus euaſit. Eius auditores & diſcipulos fuiſſe ferunt Othonem Cæſarem, Robertum Galliæ Regem, Hlotharium, virum non minus nobilitate, quàm doctrina clarum, qui deinde Senonẽſis Archiepiſcopus fuit. Itaque Gilbertus largitione primo quidem Archiepiſcopatum Remenſem, inde Rauennatem adeptus eſt. In quo id egiſſe boni conſtat, quod Concilium habuit Epiſcoporũ omniũ, qui Rauẽnati Eccleſiæ ſubiiciũtur, in æde Vrſiana, anno a partu Virginis DCCCCXCVII. Kal. Mai. In eo cõcilio decreta fuiſſe multa legimus admodũ ad bene beateq. uiuẽdũ utilia: interfuitq. Otho Cæſar: qui paulo ante, menſe Aprili, eadẽ in vrbe, Alaſię ſororis precibus cõmotus, Vuidechindo; a quo illuſtris Carettorũ familia emanauit; multa in Liguribus & Taurinis donauerat. Sub id etiã tẽpus, Maurus Cæſenæ Epiſcopus, ſanctitate vitę clariſſimus, D. Mariæ in mõte baſilicã ædificauit, quo loco tunc ſacellum extabat exiguum: is autẽ mõs abeſt ab vrbe ſtadiis ferme quatuor, monſq. Mauri ab hac ædificatione deinceps multis annis appellatus eſt, cũ antea Saltus Spatiani diceretur. His etiã tẽporibus Guido, Othonis primi Cęſaris ne- AN. DCCCCXCVII.

pos, quem ipſe Mutilianæ ac Flaminiæ comitē creauerat, Rauennā, ciuium accitu, Trauerſariorumq. preſertim; quibuſcum magna officia & frequens vſus intercedebāt; ad habitandum cum vxore, & Guidone, Sanſoneq. ac Flaminio filiis, ſe recepit: vbi cum grati, beneficiq. animi non contemnenda ſigna prębuiſſet omnibus Rauennatibus, Pater patriæ cōmuni omnium conſenſu appellatur. Verùm illius nepote, non multis poſt annis Rauennati adoleſcentulę vi ſtuprum offerente, accurrens populus ad arma, Guidonem, ex illiusq. domo omnes; Guidetto ſolum, quod eſſet infans, prætermiſſo; ad unū trucidauit. Qui tamen Guidettus vbi adoleuit, nulla conſeruatę vitę, aut iniuriæ occaſionis ratione habita, ſic patrem, familiamq. ſuam, tantaq. barbarie ac immanitate ultus eſt, vt Sanguibibax truci cognomētō deinde fuerit appellatus. Quo perpetrato facinore Florentiā ſe cōtulit, indeq. Comitum genus, quibus a Balneo cognomentum eſt, initium duxit. Hoc interim ſpatio Gregorius Quinctus Pōt. Max. translata in Germanos Cæſaris eligendi facultate, decedens, primo quidem Ioannē Decimumſeptimum, mox, hoc vita functo, Gilbertum Rauennatum Archiepiſcopum, qui vocatus eſt Silueſter ſecundus, ſucceſſores habuit. In Rauennatum Archiepiſcopatum; ſucceſſit Hermutus, qui cum breui in neruorum reſolutionem incidiſſet; ſe inutilem publicæ adminiſtrationi profeſſus, Archiepiſcopatum; ut Petrus Damianus eſt auctor epiſt. ad Nicol. II. de dimittendo Epiſcopatu, ſponte dimiſit; & quatuor annos deinde uixit priuatus. Huic Fridericus in Archiepiſcopatum ſubrogatur; qui anno primo a partu
AN. MI. Virginis ſupra milleſimum; cum Othone Tertio Cæſare; qui tunc Rauennæ erat; cœnobium Diuæ Mariæ in Pompoſia; quod ad eam diem Rauennatis Eccleſiæ Archiepiſcopi poſſederant; permutauit, ab eo contra accipiens quicquid ad iuriſdictionem ſpectaret omnis Terræ; ſic enim in tabulis Auguſtalibus ſcribitur; ſancti Apollinaris, omniumq. Epiſcopatuum, ac comitatuum, de quibus in Rauennati

Eccleſia

Eccleſia tabulas ac monumenta extare affirmat. Pompoſia-
num autem cœnobium Otho omni Archiepiſcoporum Ra-
uennatum ditione & poteſtate exemit, uoluitq. Regio tan-
tum Imperio ſubiectum: eſſent item monachi ab omni ſerui-
tii moleſtia tuti ac immunes: qui de ſuis, quem uellent, Abba
tem eligerent, ab Cymaclienſi Epiſcopo conſecrandum; is ſi
eſſet moleſtus, aut pecuniam poſtularet, proficiſceretur ad Ar-
chiepiſcopum ſuum; ita ſcribitur in iis litteris, quę adhuc in
D. Vitalis bibliotheca ſeruantur; Rauennatem, ab eo certis pre
cationibus expiandus & conſecrandus. quòd ſi idem, quod
in Cymaclienſi, in hoc contingeret, adiret ad eum Epiſcopū,
qui ſibi potior ac melior uideretur. Pari religione Otho idem
Cęſar, D. Vitalis Abbati, aream, quę erat iuxta illius templi
atrium, cum omnibus, qui tum aderant, ędificiis, dedit, dona
uitq. ut pro monachis domum in ea commodam extrueret: di
ligenter cauens, ne quis aut Archiepiſcopus, aut alius mole-
ſtia Abbatem afficeret, aut illi impedimento eſſet. His tempo
ribus Malateſtarum illuſtrem familiā, ab Malateſta uiro Ger
mano, quem Otho Arimini Vicarium fecit, originem duxiſſe
ferunt: ſunt tamen qui putent ex Penna, ſeu ut alii Pinnabillis,
qui uicus eſt Duci Vrbinatium ſubiectus, initium ſumere. Sil
ueſter Pont. Max. cum in ſanctę Crucis in Hieruſalem rem di
uinam faceret, ſe confeſtim moriturum & ab cacodæmone
ludificatum ſenſit: ſi quidem prædixiſſe hunc ferunt Silue-
ſtro, uti caueret, ne Hieroſolyma adiret vmquam: futurum,
enim, uti tunc moreretur. Quod vbi Silueſter, ſudore conti-
nenter manante, artuumq. dolore percepit, populo rem o-
mnem faſſus, petiit moriens, ut cadauer bigæ impoſitum ibi
tumulo mandarent, quo equi bigam trahentes ſe recepiſſent:
quod quidem in Lateranenſi æde factum eſt. Succeſſit in
eius locum Ioannes Decimusoctauus, qui die uigeſimo poſt
initum Pontificatum obiens, ſucceſſorem primo Ioannē De
cimumnonum, mox Sergium quartum accepit: cuius tēpore
Guillelmus Ferebattus, Normannus, Tancredi ſecundi filius,

omnem

omnem fere Aemiliam; uti Michael Ritius eſt auctor lib. II. de Regib. Sicil. ſub ſe habebat: qui, facto in Carthaginienſes, Siciliam omnem occupantes, impetu, eiectis illis, Inſula potitus eſt. Mortuo Sergio Pont. Max. Benedictus Octauus Pontifex eligitur, cuius Pontificatus initio, fato functo Othone, cum Henricus primus ex Bauaris Cæſar creatus eſſet, Fridericus Archiepiſcopus Rauennæ ex hominum uita migrauit. Ab eius interitu Eccleſia Rauennas undecim fere annis uacauit. Adelbertus enim quidam ſedem nullis legitimis ſuffragiis inuaſerat. Verum Arnaldus tandem ad Archiepiſcopatum, populi ac ſacratorum uirorum conſenſu, Pontifice Max. confirmante, uocatur: qui ſtatim coacto Epiſcoporum ſibi ſubie-
AN. MXIIII. ctorum conuentu, anno decimo quarto ſupra milleſimum, quæ ab Adelberto geſta fuerant, ſuſtulit, atque irrita iuſſit eſſe. Inter ceteros autem Epiſcopos, Sigenfredus Placentinus Epiſcopus interfuit, & ſubſcripſit. Interea Henricum Cæſarem cognomento Claudum, uita innocenter acta, decedentem, breui Benedictus Pōt. & Arnaldus Archiepiſcopus, qui multa D. Ioannis Euangeliſtæ cœnobio dono dederat, inſecuti ſunt. Obiit autem Arnaldus, XV. Kal. Decembr. Benedicto Pontifici ſuccedit Ioannes Vigeſimus: Henrico Cæſari, Corradus Sueuus: Arnaldo Archiepiſcopo, Heribertus, qui dediſſe Sergio D. Vitalis Abbati, Emphyteutico iure fertur, quicquid Eccleſia Rauennas, eo loco, qui Auillana dicitur, poſſidebat; certæ penſionis obligatione quotannis adiecta. Pontificatu Benedicti Noni, qui Ioanni uigeſimo ſubrogatus fuerat: nō multo poſt Corrado uita functo, Henricus filius, eius nominis ſecundus, quem alii Tertium affirmant, cognomento Barba nigra, patri ſucceſſit. Heribertus cū multa in Archiepiſcopatu ad rectam formam deduxiſſet, anno ſexto moritur, Gebehardumq. ſucceſſorē habuit, Benedicto nono adhuc Pōtifice, & Henrico ſecundo Cæſare: cum Romę tumultuaretur ob tres Pōtifices, Benedictum nonū, Silueſtrum tertiū, & Gregorium ſextum: eo nāq. ambitionis Pontificatus Maximus de-

ductus

ductus erat, ut nihil in eo fere uideretur, quod recte uiuendi exemplo eſſe poſſet. Quamobrē nō fuit mirum, ſi ab Clemente ſecundo; quem, tribus illis Pontificibus abdicare ſe magiſtratu iuſſis, Henricus Cæſar Pontificem Max. creauerat; permiſſum fuerit, uti Henricus Romanos iurare in verba ſua, ex ſuaq. ſententia coegerit, Pontificum Maximorū electioni ſe nequaquam; niſi iuſſu Cæſaris id facere cōpellerentur; interfuturos. Habuit autem Henricus celebre Concilium Romę, in quo Clemente ſecundo, vti memorauimus, Pontifice Max. creato, Clemens ipſe pro Rauennati Archiepiſcopo legē tulit. Nā cū de loco ſępius inter Patriarchā Aquileienſem & Rauennatem Archiepiſcopum, quis eſſet, atq. vbi eſſet, in Cōcilio, & iuxta Pontificem Max. conſtituendis, diſſenſio nō parua interceſſiſſet, utroq. dextrum ſibi locum uindicante; contigit in eo Concilio, prima die, Mediolanenſem Archiepiſcopum, niſi cum iam ad Veſperum inclinaret, non affuiſſe, Aquileienſi Antiſtite interea ad dextram Pontificis ſedente, interpoſita tamen ſella Henrici Cæſaris, qui propediem affuturus credebatur, cum ad læuam Archiepiſcopus Rauennas conſediſſet. Itaque cum Mediolanenſis adueniens, dextram peteret, ab Rauennati & Aquileienſi Antiſtite reclamatum eſt, cum unuſquiſque deberi ſibi locum illum profiteretur. Iuſſit Concilium, uniuerſam diſſenſionis cauſam diſcuti: in qua pertractanda numerus quidem & catalogus inter cetera productus in medium eſt, vbi erant ſcripta eorum Archiepiſcoporum nomina, qui Symmachi Pontificis Concilio interfuerant, uidebaturq. ibi priore loco Mediolanenſis Antiſtes ſcriptus. Verum Gebehardus litteras propoſuit Ioannis Pont. Max. illam nominum ſcriptionem, non iure prærogatiuæ factam, ſed ob Petri Archiepiſcopi Rauennatis demiſſionem ac pietatem, teſtantes, qui Petrus permiſerit eo caſu Mediolanenſem Antiſtitem priore loco numerandum: neue ro inde aliquod pręiudicium ſucceſſoribus in Rauennatem Archiepiſcopatum accederet, uoluiſſe Ioannem Pontificem;

is autem

is autem eſt, qui in Pōtificatu Symmachum fuerat inſecutus; litteris illis ſuis rem teſtatam facere, decernereq. uti abſente Cæſare, dexter locus Rauennati Archiepiſcopo aſſignaretur; præſente, ad ſiniſtram. Non eſt enim incompertum, Mediolanēſem Eccleſiam, uſque ad Theodoſii ſenioris ætatem, Vercellenſi ſubiectam fuiſſe; quemadmodum colligi ex D. Euſebii Vercellenſis Epiſcopi geſtis, & D. Dionyſii Mediolanenſis Antiſtitis uita, atque item ex actis concilii Mediolanenſis, ſub Conſtantio Auguſto Ariano celebrati, facile poteſt. D. enim Ambroſii opera atque cauſa, Metropolitanus honor à Theodoſio Imperatore, Mediolanenſi Eccleſiæ eſt tributus: Quod nequaquā Rauēnæ, nulli, prçterquā Romanç, vmquā ſubiectç, cōtigit: cuius Antiſtitē licet Valētinianus Cçſar terrena poteſtate ac iuriſdictione in quattuordecim, de quibus diximus, Epiſcopos ornauerit atque auxerit, tamen antea diuinā ac cæleſtē in illos habuiſſe conſtat, quòd non ignoremus Seuerum Archiepiſcopum, Heraclianū Piſaurenſium Epiſcopum deſignauiſſe & conſecraſſe. Geminianum item Mutinenſium Epiſcopum, ab Archiepiſcopo Rauennate deſignatum; ipſumq. Diuum Apollinarem martyrem, primum Archiepiſcopum, tota Aemilia & conciones ſacras habuiſſe, & Eccleſias inſtituiſſe. His ita inter Mediolanenſem ac Rauennatem Antiſtitem ab Clemente compoſitis, Aquileienſis litteras Ioannis Deciminoni Pont. Max. explicauit, quibus ſibi ad dexteram locus dabatur. In hac diſſenſione cum uniuerſum Concilium ſententiam Clemens rogaſſet, tandem ita ab omnibus decretum eſt, uti Rauennati Archiepiſcopo locus iuxta Pontificem dexter, Cæſare abſente, tribueretur; prçſente, ſiniſter. Ne uero deinde hæc res apud aliquos controuerſiam faceret, omnia Pontificiis litteris conſignarunt, quæ litteræ adhuc in D. Vitalis bibliotheca ſeruantur, & fuerunt à nobis perlectæ. Clemens Pontifex iis, aliiſq. præſtantibus rebus confectis, ueneno ab Romanis ſublatus, ſucceſſorem habuit Damaſum ſecundum: nec multo ante Gebçhardus Archiepiſcopus

chiepiſcopus Rauennas, Decimoquarto Kal. Mart. in Pomposiano cœnobio, quod multis bonis ac priuilegiis ornauerat, diem clauſerat extremum anno à partu Virginis quadrageſimo quarto ſupra milleſimum. Quòd autem ſit ibi mortuus, ac ſepulturæ traditus, eius loci Abbatis, Guidonis ſanctitas fecit. Hic in agro Rauennati, Decimo ab vrbe lapide, Villa Caſamaria, religioſis parentibus Alberto & Marotia, ex Strambiatorum familia natus, Rauenna Romam proficiſcens ſacris initiatur, dumq. Hieroſolyma cogitat, Rauennam redire per quietem admonetur, inq. Pomposiana Inſula ſub Martino, ſumma continentia ac religione uiro, vitam agere. Vixit ut monitus fuerat, Guido, tres annos ſub Martini diſciplina, & mirabiles in ea ſolitudine progreſſus fecit. Quarto autem anno ineunte, Martino ad Guillelmum Pompoſiani cœnobii Abbatem, ut magis adhuc proficeret, mittitur: qui cum Guidonis integritatem, eiusq. animi puritatem cognouiſſet, ab Martino petiit, uti iuberet Rauennam illum ad D. Seueri, monachorum vitam inſtituturum, proficiſci. Quòd & factum eſt. Sed cum non multo poſt Guillelmus Pompoſianus Abbas ex hac vita migrauiſſet, Guido, omnium conſenſu, in eius locum deligitur. Iamq. Albertus pater, filium imitatus, & Gerardus item fratris ductus ſanctitate ac religione, monachi cucullum induerant. Contigit autem, vt cum ex cœnobii miniſtris quidam e ſublimi decidiſſet, uiro ſancto Deum orante, incolumis euaſerit: quodq. multo maius putatur, Martinus monachus, qui in cellula uitam ſolitariam degebat, millibus paſſuum octo ab cœnobio diſtante, cum diem ſuum obiiſſet, Guidonis rogatu ad uitam reuocatus eſt: isq. cum de inferorum pœnis ac locis multa enarraſſet, tertiò poſt die iterum migrauit ex uita. Non caruit tamen moleſtiis Guido & calamitatibus: nam in tam vehemens Heriberti Rauēnatis Archiepiſcopi odium incurrit, vt Archiepiſcopus cœnobium illud Pompoſianum

AN.MXLIIII.

num ſolo æquare decreuerit. Quod cum Guido reſciuiſſet, aſſidue vna cùm ſuis monachis, per tres dies ſupplex Deum exoratus, & cibo abſtinens, non ſolum pacem impetrauit ab Archiepiſcopo, ſed etiam effecit, uti ipſemet Archiepiſcopus ad pedes ſuos ſtratus; ueniam, multis obortis lacrymis, petierit, multoq. deinde in honore ſemper ab illo habitus fuerit. Gebehardus item, quem Heriberto ſubrogatum in Archiepiſcopatu memorauimus, familiariſſime Guidone vſus eſt, eumq. quotannis inuiſere, & ſecum cœnare conſueuerat: ubi quandoque euenit, ut cum Gebehardus, religionis cauſa, iuſſiſſet, Guidonis poculum præberi ſibi, quo biberet, renuenteq. Guidone, tandem impetraſſet, quam putarat, & infuderat miniſter aquã, uinum factam uiri ſancti precibus cognouit. Quamquam id minus mirabitur, qui intelliget ex eadem aqua, qua ipſe manus lauerat, difficiles ſæpe morbos depulſos. His compluribusq. rebus admirabilibus & ſanctitatis fama impulſus Henricus Cæſar, cum in Italiam veniret, Legatos miſit, qui Guidonem ſibi obuium proficiſci iuberent: multa enim habere, in quibus uti illius conſilio uellet. Abiit Guido, & quidem inuitus, proficiſcensq. monachis ſuis prædixit; fore ut ſe amplius non uiderent: quod & contigit: nam in Parmenſi opido Sancti Donini cum eſſet, tertio poſtquam ægrotare cœperat, die, Quarto Non. April. ex hac
AN.MXLVI. uita in cœlum migrauit, anno ab ortu Chriſti quadrageſimo ſexto ſupra milleſimum. cum annos quadraginta octo Pompoſiano cœnobio præfuiſſet. Complura miracula in eius interitu ſunt uiſa: nam & ſacri campani æris ſonus ſponte auditus, & cæcus occurrens, uiſum recepit. Sub id tempus Hunfredus, cœnobii D. Ioannis Euangeliſtæ, in quo Benedictini monachi commorabantur, Abbas, natione Germanus, Rauennati Eccleſiæ præficitur, cum duos iã annos poſt Gebehardum, Vuidgerus illam temere acerbeq. occupauiſſet: is enim hoc tẽpore ab Henrico Cæſare de ſede deiectus,

Hunfredo

Hunfredo ceſſit. Sunt qui Hunfredum hunc ſcribant Henrici Cæſaris per omnem Italiam Vicecancellarium; ſic enim appellabant; fuiſſe:cuius tempore etiam affirmant Agnetem Cæſaris vxorem, Romæ; vbi a Clemente ſecundo. Pont. Max. vna cum Henrico marito diadema Cæſarianum acceperat; Rauennam fuiſſe profectam, atque in Rauennati agro filiam peperiſſe. Interea Hunfredus D. Pauli templum quęq. illud ſpectarent, ab Gebehardo ſuperiore Archiepiſcopo, D. Laurentii in Cæſaria cœnobio tributum, confirmauit: erat autem id D. Pauli templum extra portam D. Laurentii, iuxta Palatium Regis; ita in iis litteris ſcribitur; verum cuius Regis ædes illæ fuerint, affirmare non auſim: coniicio Honorii Cæſaris fuiſſe, qui ea urbis parte ab lauritio cubiculario ædificari ſibi domum iuſſerat: nam extructo D. Laurentii templum, uti ſupra a nobis ſcriptum eſt, non omnino fuerit veri diſſimile, alias ſibi ædes, Rauennæ diutius commorari cupienti, extruendas eodem loco vrbis, qui placuiſſet, curauiſſe. Verum hæc ſunt incerta: illud; ut redeamus ad hiſtoriam; certum eſt, Cæſarem in Germaniam redeuntem, D. Guidonis Rauennatis iam annum defuncti, ſanctum cadauer ad ſe ex Parmenſi opido, vbi ſepulturæ traditus fuerat, allatum, Spiram, Germaniæ vrbem, ſecum non abſque ingenti honore detuliſſe: ubi die Pentecoſtes feſto celebrato, viri ſancti cadauer in egregia æde, quæ extra vrbem ædificari cœperat, tumulandum curauit. Hunfrido Archiepiſcopo per hos dies a Leone Nono Pont. Max. qui Damaſo ſecundo in Pontificatum ſucceſſerat, in Concilio Vercellenſi, ob nonnullas inter Romanam & Rauenn̄atem Eccleſiam contentiones, munere Archiepiſcopatus interdictum eſt: Februario tamen menſe, quarto Non. apud Auguſtam Vindelicam ab Henrico Cęſare ſimul conciliantur: licet paucis poſt diebus Hunfridus Rauennam regreſſus, ibidē veneno; vt pleriq. ſuſpicati ſunt; ſubito interierit Nono Kal. Septembr. Cui Henricus Tertius

Cæſar, Henrici ſecundi iam uita functi, filius Henricum ſubrogauit, ſuum item in Italia Vicecancellarium pridie Id. Mart. anno milleſimo ſexageſimo a partu Virginis; iuſſitq. uti Nizofrigingenſis Epiſcopus, cum noua quotidie; quæ illius erat vitioſa flagitioſaq. uita, ac ingens ſuperbiæ factus; moliretur, una cum Archiepiſcopo, Rauennam exulatum ueniret: quod cum effeciſſet, haud ita multo poſt repente ibidem moritur Henricus Archiepiſcopus, eodem hoc, quo fuit factus Archiepiſcopus, anno. Ioanni, D. Ioannis Euangeliſtę Abbati ſacram ædem, D. Blaſii, quæ eſt ad Padum, illiusq. iura donauit. Interea Leoni Nono Pont. Max. Victor ſecundus primo, mox Stephanus Nonus, deinde Benedictus Decimus ſucceſſerant, cum in Italia floreret Gothifredus, qui Mathildim Beatricis filiam in matrimonio habebat: hanc autem Beatrix Barbanigtæ Cæſaris ſoror, Bonifacio nupta, potentiſſimo Principi Lucæ orto; quem Ioannesbaptiſta Pigna in Hiſtoria Principum Eſtenſium lib. I. Thedaldi Eſtenſis filium affirmat; non multo ante genuerat. Illud enim pro comperto habetur, Bonifacium Mathildis Patrem Eſtenſem Principem fuiſſe. Nam in uetuſta manu ſcripta hiſtoria annalium modo compoſita, quæ nunc extat penes Vincentium Carrarium Iuriſconſultum Rauennatem, Bonifacium illum Marchionem appellatum legimus, conſtatq. hoc nomine honoris, & dignitatis ergo, tunc temporis Eſtenſem intelligi, quemadmodum Pigna diligenter animaduertit. His temporibus, Romæ Nicolaus ſecundus, qui Benedicto Decimo ſucceſſerat, ex hominum uita migrauit, Rauennæ autem anno milleſimo ſexageſimo ſecundo, Diuorum Simonis & Thadæi, Fabiani item & Sebaſtiani ædes ſacrę ab Oddone uiro religioſo ac nobili ædificantur & prouentibus ditantur. Non deſunt qui exiſtiment D. Vrſicini martyris cadauer ex D. Ioannis baptiſtæ, ad Vrſianam ædem ab Henrico Archiepiſcopo iis diebus translatum, ſed ego Honeſto id, multis de cauſis, libentius adſcripſerim. Id Henricus hic præſtitit, quòd cum

Diui

Diui huius martyris corpus ſanctum in crypta iaceret, in ęde Vrſiana, ubi fuerat ab Honeſto collocatum, inde illud, cum pluribus aliis Diuorum corporibus, eduxit, & ſuper cryptam editiore loco, ante D. Probi Archiepiſcopi corpus, Quincto decimo Kal. Decembr. omnibus ſacratis uiris, & populo ad ſpectaculum conuocatis, locauit. Henricus autem cum ſe non iniuſte in Archiepiſcopatu geſſiſſet, Kal. Ianuar. anno ab ortu Chriſti milleſimo ſeptuageſimo primo mortem obiit: AN. MLXXI. cui breui ab Alexandro ſecundo Pont. Max. qui fuerat Nicolao ſubrogatus, ſucceſſor tribuitur Gibertus Parmenſis, quem uetuſta eius ſęculi monumenta Vuibertum appellant. Id fecit quidem inuitus Alexander; nouerat enim eius opera Cadolum Parmenſem ab Ciſalpinis Epiſcopis, ſibi Pontifici Max. legitimis ſuffragiis electo, pſeudopontificem obiectum, indeq. eam pugnam ad montem aureum in Neronianis campis conſecutam, in qua multi ceciderint. Verum Concilio Mantuæ habito, precibus Henrici Cæſaris compulſus, illum Rauennati; uti diximus; Eccleſiæ præfecit. Quo cum ueniſſet Archiepiſcopatus poſſeſſionem accepturus, & noua animo moliretur, Gerardo Comiti, iiſq. qui ex ipſo legitimis nuptiis naſcerentur filiis, opidum Britonorium locauit, quod opidum Vgo, Gerardi patruus, eodem locationis iure, ab Ioanne Archiepiſcopo acceperat: eæ autem fuere condiciones, ut Gerardus quotannis penſionem ſolueret duodecim Marabotinorum; ita in uetuſtiſſimis tabulis huius locationis, quas nos legimus in bibliotheca Vrſiana, ſcribitur, quidnam uero ii Marabotini ſint, adhuc non aſſequor: illud adſcribitur; hos Marabotinos eius ponderis eſſe debere, ut ſepteni unciam conflarent: quos non per legatos mitteret, ſed præſens ipſe afferret: id ſi forte publice impeditus non poſſet, elapſo impedimento efficeret. Quotieſcumque autem Archiepiſcopo ad Romanã aulam proficiſcendum eſſet, eum comitari, Archiepiſcopi tamen ſumptu, teneretur. In Aemilia deinde aduerſus hoſtes Archiepiſcopi cum centum militi-

bus

bus ueniret:ad obſidionē cum quinquaginta, trecentisq. amplius peditibus: citra Padum uero cū uiginti. Recepit autem Gibertus hanc locationem nepotibus ſe confirmaturum, ſi legitimi affuerint. Ipſo uero Comite, eiusq. filiis decedentibus, quicumque equi, & quæcumque arma tunc apud ipſos reperirentur, ad Archiepiſcopum mitterentur, Archiepiſcopatusq. iuris confeſtim & dicerentur, & eſſent. Moriens hoc interim ſpacio Alexander Pontifex, ſucceſſorem habuit Gregorium ſeptimum, in quem Henricus Cęſar, cæde plurimorum ſacerdotum, & bonorum direptione, quæ Eccleſiam Romanam ſpectabant, acriter commotus eſt, palam iactans uerum Pontificem illum non eſſe. At Gregorius, cum omnibus illis ſacris interdixiſſet, qui largitione & muneribus ab Henrico ſacerdotia accipiebant, Concilio apud Lateranum habito: minatus eſt etiam fore, ut expertem Chriſtianę communitatis Cæſarem item faceret, niſi ad ſe rediret, ac reſipiſceret. Reddidit in eodem Concilio Gibertus Archiepiſcopus omnium rerum, quæ geſſerat, rationem, ſed cum inimico animo in Pontificem eſſet, ſtatim dimiſſo Concilio, Cincium Romanum ciuem, Stephani Præfecti Vrbis filium, temerarium hominem ac ſeditioſum, in Pontificem incitat, magna ei, Cæſaris nomine, pollicitus, ſi tantum facinus ex ſententia confeciſſet. Capitur itaque a Cincio Pontifex, uerum a populo Romano, plurimis trucidatis, Cincio autem incolumi in Germaniam ad Cęſarem fuga elapſo, in libertatem uendicatur. Gibertus tanti doli machinator, cum inſidiæ ex uoto non ſucceſſiſſent, ſimulata beneuolentia a Pontifice dimiſſus, Rauennam, peiora molitutus, ſe contulit: Nam Theobaldum Mediolanenſem Antiſtitem, & pleroſque alios Ciſalpinę Gallię Epiſcopos coniurare in Gregorium pollicitationibus illexerat, & ad hos, Vgonem Candidum Romanæ Eccleſiæ Cardinalem adiunxerat: qui & ſi antea idem feciſſet, in gratiamq. cum Pontifice, ſimulato animo, rediiſſet, nunc tamen palam malam mentem, malum animum præ ſe tulit.

nam uiribus omnibus atque opibus nixus eſt Henricum Cęſarem & Normannos, inter ſe de Imperio diſſidentes, cōpoſita pace, in Pontificem concitare. Quod ubi Gregorius reſciuit, coacto ad Lateranum Concilio, propoſitis, quare id faceret, rationibus, Giberto & Vgoni dignitate priuatis, ſacris interdicit: quod etiam paulo poſt in Cęſarem fecit. Verum deinde apud Canoſſum cum eo conciliatur. Cum autem Henricum uideret a quibuſdam ſeditioſis Epiſcopis adhuc in Dei Eccleſiam exacui atque irritari, habita frequenti ſynodo, Giberto interdixit, quæ erat ſuperbia hominis & malignitas, dū patientia Pontificis & modeſtia nimium abuteretur; ne Archiepiſcopali aut ſacro ullo munere fungeretur. Accitus dehinc Romam, ſuorum ipſe ſcelerum conſcius parere noluit: quam uel unam ob rem, Chriſtianæ communitatis expertem ſe & indignum pręſtitit. Eam anathematis pœnam, alio etiam haud multo poſt habito conuentu, Gregorius confirmauit, deq. Rauennati Eccleſia Gibertum, diſſenſionum omnium, quę tum uigebant, auctorem, depulit, omnibus illius Eccleſię ſacratis uiris edicens, ne ulla in re, illi ſcelerum omnium machinatori, obtemperarent. Et ne Rauennates interea Paſtore priuarentur, alterum Archiepiſcopum, nomine Othonem, cum integra poteſtate proficiſci Rauennam iubet, qui & hæreſim Giberti auellat, & mentes hominum in officio contineat. Licet autem huius Archiepiſcopi nomen in Rauennatum Archiepiſcoporum albo non deſcribatur, tamen in uetuſtiſſimis bibliothecæ Vrſianæ ſcriptis, aliqua huius monumenta legimus. Atqui tum Henricus his incitatus, capto Hoſtienſi Epiſcopo e legatione redeunte, habitoq. Epiſcoporum ſecum male ſentientium conuentu, Gibertum Pſeudo pontificem facit, Clementemq. appellat. Verum cum a Saxonibus bello premeretur, relicto ad tempus ſubditítio Pontifice, in eos mouet, ac commiſſo prœlio, magno ſuorum incommodo ſuperatur, ipſeq. decem & ſeptem dies latuit, quo tēporis ſpatio, Germani, Henricū eius filiū, hoc nomine Quartum,

in patris locum repoſuerant: ſed poſtea repertus pater, coniunctis ſimul cum filio copiis in Italiam ueniens, Clementem ſuum in Pontificatu, pulſo Gregorio, collocaturus, Mathildim, obuiam cum exercitu factam, leui prœlio ſuperat: quę quidem præſtantiſſima fœmina, marito priore mortuo, paulo ante ante Azonem Quintum Marchionem Eſtenſem, Aldrouandino, ut Pigna refert, natum, ac quarto affinitatis gradu ſibi coniunctum, maritum acceperat. Verum poſtea re cognita, iubente Gregorio Pontifice, diuortium cum eo fecit, & paulo poſt Guelfo ſeptimo Eſtenſi, Guelfi ſexti Bauariæ Ducis filio, nupſit: ſed cum eo etiam diuortium eſt inſecutum. Henricus itaque aliquot menſes Rauennæ cum Gilberto; qui ſedem Rauennatem inuitis omnibus, facto impetu, repetierat; Romam proficiſcitur, eaq. tandem poſt diuturnam obſidionem potitur, & Gibertum ad Lateranum ſacra Pontificatus inſula publice exornat, eam rem Bononienſi, Mutinenſi, ac Ceruienſi Epiſcopis procurantibus. Verum ſi ob Gibertum hunc nefarium hominem male fortaſſe Rauenna apud pleroſque audire poterat, ex contrario Petri Damiani fama percelebris, omnem facile inuidiam tollebat. Hic Rauennæ, ſatis obſcuro loco, ſed ingenuo natus; ſunt tamen, qui ex nobili Honeſtorum familia ortum putant, ſed falluntur, cum id Petro peccatori conueniat; diligenter omnibus charitatis officiis a Damiano fratre natu maiore ſic nutritus, ac bonis litteris imbutus eſt, ut ab eo ſibi cognomentum adſcripſerit, uocariq. uoluerit & ſcribi Petrus Damiani: quod contigiſſe in Euſebio Cæſarienſi legimus, qui a Pamphilo amico, Euſebius Pamphili & uocari & eſſe perpetuo uoluit: quamquam in Petro Damiani id obſeruari poteſt, quod ipſe ſe tantum Petrum appellat, reliqui, Damiani, adiungunt. Antequam cucullum ſumeret, bonas artes plurimos publice docuit, ſtylo, ut illa ferebant tempora barbariei pleniſſima, ſatis eleganti: quod & ex illius epiſtolis, quas ad multos miſit, & ex libris, quos ſcripſit, & ex iis, quas ad populum habuit,

buit, concionibus, cognoſcere difficillimum non eſt. ab ineũte ætate agitari aduerſis cœpit: cũ enim mater poſt plurimos filios, hunc poſtremum genuiſſet, quadamq. die natu maior, patre demortuo, multitudinem fratrum, & hęreditatem paruam conquereretur, adeo mater, quam iãdiu egeſtatis dolor cruciabat, eſt indignata, ac dolore percita, ut ſe miſeram exclamans, atq. amplius ut uiueret indignã, Petro uix dũ nato lac negauerit, & nihil aſſiduo infantis ploraru cõmota, expetere eius necẽ uideretur: quæ plane erat conſecutura nequaquam ſero, niſi fame ſimul & ui frigoris iã nigreſcentẽ, & uoce fere deſtitutũ, ſacerdotis cuiuſdã pellex adueniens, iuuiſſet. Hæc ſiquidem crudelitatẽ matris acriter arguens, & lacrymas infantis, calamitatẽq. deplorans, immanitate ſumma efferatum animum leniit, & ſociã ſe matri iungens, calentis aquę beneficio, aliisq. remediis ſemiuiuũ infantẽ reuocauit ad uitã. Haud ita diu poſt mater diẽ ſuum obiit; & frater natu maior duxit uxorẽ. Hi coniugẽs cũ gerere pueri curam uelle ſimularent; tã dura illum acriq. premebant ſeruitute, ut is non modo pane, cibisq. ac uino uitioſis, & corruptis aleretur, ſed perpetuo nudatis pedibus, pannoſus incederet, & multis uerberibus vapularet: pauloq. grandior factus, alendis ſuibus præficeretur. In quo vili famulatu, cũ die quadã argenteũ nummũ reperiſſet, & perinde ac diues repẽte factus gratulabundus, quid eo poſſet aptius mercari, dulci appetitu, puerilẽ animum, ſuauiũ rerum omnium expertem, per mollia trahẽte; diutius cogitaret, tãdẽ cælitus afflatus, quid hæc, inquit, mente reuoluo? horum certe uoluptas nequaquã fuerit diuturna. Præſtabit tradere hoc ſacerdoti, qui ſacra Deo faciat. Rediit interea alius eius frater, cui erat nomẽ Damiano, Rauẽnaq. aliquot annos abfuerat. Is fratris ærumnas miſeratus, eum in fidem & clientelam accipiens, amanter ac paterne fouit, litteriſq. inſtruendum curauit. Quod cum Rauennæ aliquandiu feciſſet; optima pueri cognita indole, Fauẽtiam primo miſit, mox Parmã; ut ibi doctos uiros audiret. Quod Petrus ſuis litteris teſtatur,

Breui autem liberales artes omnes edoctus, tantum nominis ac famæ apud omnes adeptus eſt, ut ſumma utilitate atque auditorum frequentia eas ceteris deinde explicans, facile primus omni Italia haberetur: cumq. in dies fauoribus, gratia principum, diuitiis, & auctoritate creſceret, ſeipſum increpans, nunquid, dicebat, his perpetuo caducis atque interituris bonis inhæſerim? an non potius his uale dicens, cęleſtia conſecter? Quæ cum repeteret ſępius, tandem paulatim cœpit diuinis ſtudiis, & obſequiis nauare operam: itaque ſub pretioſa ueſte, induit cilicium, inedieq. & uigiliis, ac diuinis hymnis frequens ſtudium exhibet: cumq. libidinis ęſtu, pro ętatis natura, iactaretur, mediis noctibus e cubili ſurgens, aquis ſe immergebat, dum totus frigeſceret; indeq. egreſſus, in lectum minime regredi, ſed pſalmis atque hymnis Deum uenerari conſueuerat. Mirum fuerit dictu, quam pręſtiterit egentibus liberalitatem & munificentiam, quamq. benigne & pie prandio illos acciperet. Quo loco illud nequaquam ſilentio uidetur pretereundum, cum quadam die, una cum ſodali ſuo, cuius opera utebatur, pranderet, neque, extra unicum ex ſimilagine tritici panem, quicquam haberet, ſodaliq. qui eodem cibo uti conſueuerat, cibarius & ſecundarius panis eſſet appoſitus, ſecum loqui cœpiſſe: Chriſtus ad menſam meam inferior mihi eſt; iamq. his atque aliis animo repetitis, cum panem cum illo commutare decreuiſſet, pudore tamen retractus eſt. Itaque comedentem pauor ſenſim arripit, & horror concutit uiſcerum, tandemq. piſcis, quæ tranſuerſa in gutture inhæſerat, ſpina, nullis cedens remediis ſtrangulabat, cum id ſibi ob panem ex ſimilagine ſodali minime tributum accidiſſe exiſtimans, commutato pane, primo eius bolo conualuit: quamobrem ſupra quam dici poteſt lætus, aperuit cunctis miraculum. His atque aliis ad Dei ſamulatum in dies magis accenſus, cum omnino his caducis rebus abduci, monachusq. fieri decreuiſſet, id tamen in patriis finibus ob affines, aliquotq. alia impedimenta

 minus

minus tutum arbitraretur, hæc cogitantē aſſiduisq. precibus contendentem a Deo, ut ad ſalutem ſempiternam aditum pararet, a ſolitudine ſanctæ Crucis fontis Auellanæ, quæ eſt in Eugubina diœceſi, de quibus iã multa præclara acceperat, diuinitus impulſi conueniunt. His Petrus, poſtquam de Deo multa locutus cũ illis fuiſſet, animi ſui ſenſum aperit, petitq. num ab eorum Abbate, ſi monachus uellet fieri, reciperetur: ipſis affirmantibus, lætus ſpondet ſe illuc quàm primũ profecturum. Donat interea ſcyphum argẽteum abeũtibus, uerum cum inſtanter illud, nullis precibus locum relinquentes, renuiſſent, atque ob id conceptam in animo Petri religionem, & opinionem eorum ſanctitatis, magis confirmaſſent, fecerunt uti maius adhuc caducarum harum rerum faſtidiũ Petrus incurrerit, nec quicquam aliud, niſi cæleſtia, cogitaret. Poſt monachorum diſceſſum, ut uſu tractando cognoſceret, utrum eius uitę laborem eſſet laturus, coniecit ſe in cellulam ſatis arctam, ubi per quadraginta dies uitam, iuxta leges hęremitarum ſanctę Crucis, traduxit: quo genere uiuẽdi plurimũ roboratus, nihil iam difficultates, & durum uitæ illius modũ timens, ſuis omnibus inſciis, clam ad eam montis Catrię ſolitudinẽ profectus eſt. Excipit eum libenter Abbas, cucullo q. indutum, uni ex monachis in cuſtodiam ac diſciplinam, tyronum more, tradit. Quantum autem profecerit, quamq. obedientiam magiſtro, reuerentiamq. pręſtiterit, ex eo facile cognoſci poteſt, quòd iter cum pręceptore eques ingreſſurus, iuſſusq. ab eo, ut indueret molliorem ueſtẽ ac pulchriorem, magiſtrũ ſupplex obſecrauit, ne, quod minus decere ipſe arbitrabatur, pręciperet. cęterum magiſter, qui eum ob perſpectas uirtutes unice diligebat, proptereaq. ne in publicum prodiret adeo incultus, optabat, nequaquam aſſiduis, repetitisq. eius precibus aſſentiri. Igitur Petrus, ne nimis perfractę pertinax, obedientię repugnaret; quamquam maximo pudore ac rubore ſuffuſus, quòd, quę reiecerat ornamenta, recepiſſe uideretur; nullum pręe pudore intueri au-

dés, pulchriore indutus cucullo, magiſtro comes abiit; cernere autem; quemadmodũ ipſemet retulit; omnes, cum digito commonſtrantes, & ſponſi nomine, non monachi appellitantes, quacumque incederet, uidebatur. Ad cœnobium regreſſus, maiori in dies abſtinentia, ac uigiliis, ad ſanctitatem, & ad ſummum bonum adipiſcendum incumbere. Per id temporis monachi illi, quattuor diebus hebdomadæ pane & aqua traductis, tertia & quinta feriis, parum leguminis, a ſingulis, ſuis ſeorſum cubiculis, cocti ſumebant; diebusq. ſacræ inediæ, panis, non quantum quiſque uellet, ſed certa quantitate ac menſura prębebatur. Vinũ rei tantum diuinæ faciendę, & ægrotis notum; nulli pręterea. Cũ uero is eſſet in uigiliis mos, ut ſigno dato, matunis precibus expletis, omnes hymnos Dauidis recitarent, præueniens hoc cõmune ſignum Petrus, quicquid erat noctis reliquum, continentibus excubiis ducebat: vnde in eum incidit morbum, ut dies noctesq. inſomnes ageret; ſed temperatior factus, conualuit. Cumq; breui in ſummam ſanctitatis famam creuiſſet, ſummis tandem precibus, Guidone Strabiato Rauennate, Abbate Pompoſiano, id ab ſanctæ Crucis Præfecto impetrante, Pompoſiam mittitur, ut monachos illos præceptis diuinis ſacrisq. litteris inſtitueret: ibi tranſegit biennium, quo elapſo, ab ſanctæ Crucis Præfecto, qui illuc eum miſerat, a ſuis monachis reuocatur. Ibi Præfecto paulo poſt demortuo, renuens ac diligenter recuſans, tamen cœnobio præficitur. Quod cum inſtituiſſet, in Camertibus primum, mox ad montem Regium, quod eſt in Peruſino, ubi cellam reperit, quam D. Romoaldum incoluiſſe ferebant; deinde in Fauẽtino, tum ad Aceretem, tum ad Gauiunium; nunc Cauinam appellãt; poſtea in Arimineñſi ad Murcianum cœnobia excitauit. cum uero eſſet in Gauiuniano cœnobio, iubet die quadam monachum, qui miniſtrare ſibi cõſueuerat, potum ſibi afferre ex fonte. Fecit imperata miniſter; ſed aqua in uinum mutata, alius denuo ab aſſidentibus monachis mittitur, qui

aquam adferat:qua itidem in uinum conuerſa, mandauit Petrus,id ne cuiquam patefacerent: quod & factum : nec id quiſquam,niſi ab eius interitu,umquam reſciuit. Illud etiam fuit ſatis celebre,quod, cum iuxta ſacellum ſuum,plenum uini dolium haberet,tranſeuntibus illac militibus,& a ſacerdote ſacelli cuſtode potum arroganter petentibus, cum ſacerdos uegetem indicaſſet,& omnia eius foramina ipſi aperuiſſent, uinum nequaquam prodiit. Suſpicati ſunt primo ſe a ſacerdote deceptos; itaque ſuperiori aperto foramine, cernunt parum deeſſe uini : ceterum quamquam iniiciebant uirgas in foramina, nihil tamen uini uſquam exiit, cum alioqui virgæ ipſæ uino maderet. Quod miraculum eo etiam maius eſt uiſum, quod peregrino paucis poſt horis eadē trāſeunte, ac ſibi Dei cauſa atque nomine præberi potum poſtulante; cum ſacerdotis ſermone, quę militibus accidiſſent, narrantis, ipſe deterritus, magnum ſperare ſe beneficium affirmaret, ex eo quod ab inſolentium rapina incolume, atque integrum ſeruatum fuerat, præſertim quod notus ſibi iamdudum Petrus fuiſſet, & ſirum frequenter exhibuiſſet, ſacerdos timidus licet, & nihil ſe uini extracturum exiſtimans, aſſiduis tamen peregrini precibus, contulit ſe ad dolium, foramineq. recluſo, uinum hauſit. Nec minori fuit admirationi, cum uir magnus quidem, opibusq. ac copiis affluens, qui diebus feſtis ſolemnioribus Petro piſces dono mittere conſueuerat; nocte, quæ diem natalem Chriſti Dei proxime anteceſſit; quod habere antea piſces non poterat; ſeruum cum piſce grandi miſit. Erat fœdum ea nocte cælum, nullis aut Lunæ aut aliorum ſyderum radiis illuſtre, & ad perpetuam uiæ difficultatem, niues altæ accedebant. Itaque dum ſeruus ad excelſam ripam perueniſſet, eius extrema nimium perſequens, lapſo pede, præceps inferius agitur : & cum is fuerit caſus, ut totus diſcerpi facile, affringiq. potuiſſet, meritis tamen uiri ſancti, ui diuina, incolumis ac illæſus euaſit : ualiduſq. & alacer excuſſum onus, ceruice reſumpſit; cumq. ueniſſet ad

Petrum,

Petrum, & domini munus obtuliſſet, quòd eius meritis eua ſiſſet mortem, ingentes gratias egit: cui Petrus, Ne, inquit, fili mi, erranti homini, ac criminum labe conſpurcato, uelis adſcribere, quod Deus ſola ſua miſericordia tibi elargiri non eſt dedignatus: gratiæ illi abs te agantur, qui nuſquam deeſt iis, qui in calamitatibus, periculisq. exiſtentes, eius opem ſuppliciter implorant. Cum item haud ita multos poſt dies, unum ex ſuis monachis ad Abbatem quendam miſiſſet, monacho autem diutius Abbatem, qui aberat, expectare, & tandem eo, quo aberat, adhibere fuiſſet opus, intelligens, niſi iter noctu faceret, ad præſtitutam ſibi a Petro diem, non eſſe reuerſurum, duce uiæ capto, iter ueſperi ingreditur: nec diu proceſſum eſt, cum ſeſe dux ex oculis furtim ſubduxit. Itaque ignarus uiæ, vehementer anxius, & incertus quo tenderet, perere a Deo ſuppliciter, ut præiret itineris Dux, meritis eius, cui obedire ſatagebat: nec diu poſt peruenit, quo ſe uia ſcindebat duas in partes; ubi dum hæſiſſet paulum, quam caperet ambigens, elegit tandem quam magis tritam uidit, aptioremq. exiſtimauit. Ceterum dum conatur in eam iumentum dirigere, illud non modo renuit, ſed aliam ingrediebatur. timens autem monachus, ne iumentum id faceret, quia alias eam ingredi uiam cōſueſſet, calcibus ac uerberibus in aliam impellere conabatur, iumento minime aſſentiente: ad extremum cum irrito nixu diu decertaſſet, iam demum ſuſpicans, ne forte brutum illud animal ſibi contra morem, diuino inſtinctu, reſiſteret, laxauit habenas, & quidem uano nequicquam euentu: inalbeſcente enim cælo, recta ſe ingreſſum agnouit: pauloq. poſt cum perueniſſet ad cœnobium, quæ ſibi contigiſſent omnia, Petro narrat, & Deo atque illi gratias egit immortales. Pari meritorum uirtute, dante Deo, adoleſcentulum; quem ad Epiſcopum quendam in negocium mittebat; traiecto flumine in limo alte hærentem, cum illum ſupplex adoleſcens inuocaſſet, incolumē eduxit: cumq. adoleſcens inde longius ad urbem prouectus, non reperiſſet

Epiſcopum, ab iuuene tamen Epiſcopi patruele benigne exceptus eſt. In hoc tamen deſuiſſe patruelis Epiſcopi uiſus eſt, quod cunctis obeuntibus, adoleſcentem ſolum in cubiculo grandi reliquit: quamobrem adoleſcens magno arreptus timore noctem illam totam inſomnem duxit: Itaque patrueli Epiſcopi dormienti Petrus Damiani adeſſe eſt uiſus, qui acri vultu minitans & obiurgans, quod negligentia nuncium ſuum adeo male affecerit, perterruit eum quam maxime: ſomno igitur ſolutus, expectare dum illuceat, ut inuiſat hoſpitem, quæratq. ea ſibi quid velint: quod cum eſſet factum, & ſuum uterque incommodum enarraſſet, uiri ſancti potentiam admirati, extollere Dei gloriam, qui ſit in iis, qui illi ex animo ſeruiunt, mirabilis. Adeo autem hac re adoleſcens, quem Petrus miſerat, eſt commotus, ut reuerſus ad Petrum, illi ſe totum commiſerit, breuiq. poſt ibidem cucullum induerit. Adeo uero in dies doctrinæ ac ſanctitatis eius fama increbuit, ut a Stephano Nono Pont. Max. ad Galerum non uocaretur, ſed, ut ille ipſe ſcribit, traheretur: neque hoc ſatis Stephanus pro hominis probitate ac doctrina eſſe putans, Epiſcopatum Hoſtienſem addiderit, ſacriq. Cardinalium Collegii Principem, Decanum appellant, fecerit. Plurimas legationes ſumma fide & diligentia obiuit; cumq. eo tempore ſacrati uiri publice ſcortis & omni libidinum generi indulgerent, uxorumq. loco meretrices haberent, & appellarent, dici uix poteſt, quàm acriter, quàm intrepide ſemper illos reprehenderit, atque ad recte ſancteq. uiuendum omni ſtudio fuerit adhortatus. Verum ut ſe Deo totum traderet, & in rerum diuinarum meditatione dies noctesq. conſumeret, ſacro galero & Epiſcopatu ſe abdicauit; cumq. ab Nicolao Pont. Max. ad eas iterum dignitates & honorum inſignia aſſumenda cogeretur, ipſeq. conſtanter, & aliquanto fortaſſe quàm res ipſa & Pontificis maieſtas ferret, pertinacius renueret, Pontifex aſſenſit quidem eius perſeuerantiæ, ſed tamen pœnam in eum centenariam conſtituit: qua pœna tenebatur

ad

ad recitandum, per centum annos, quotidie centies, uerberibus adiunctis, pſalmum quinquageſimum, quo uſus eſt Dauid, cum ſtuprum Berſabeæ, & marito eius mortem obtuliſſet, illumq. Nathan uehementer accuſaſſet, ac minaretur Deum tam grauia ſcelera nequaquam impunita, atque inulta relicturum. Subiuit hanc pœnam libenter Petrus, tantusq. in eo fuit ardor pœnitendi, ut eã annuo ſpatio exhauſerit. Itaque pœna perſoluta, elegantes ad Nicolaum Pontificem, & officii, ac pietatis, religioniſq. plenas litteras dedit, quibus & purgauit ſe diligenter, & non minus rationibus, quàm uirorum ſanctorum exemplo id feciſſe teſtatus eſt. Hæ litteræ quoniam extant, non eſt cur a nobis explicentur. Abdidit igitur ſe in Catrianam ſolitudinem optatiſſimam, ubi nec ſemper ocioſus uixit, nam Mediolanenſem Eccleſiam male ſentientem & a Romana abductam ac diſcrepantem, ſimoniacaq. Labe, & Nicolaitarum hæreſi infectam, Nicolao iubente; tametſi id Stephani Noni iuſſu factum pleriſque uelint; cum Romana conciliauit, & in rectam ſententiam deduxit. Idem etiam in Rauennati Eccleſia nixus eſt, Gibertumq. Archiepiſcopum ſæpius fuit hortatus, ut meliora ſentiret. Sic autem inſcribere ad eum litteras conſueuerat. Domino Giberto, ſecundæ per Italiam ſedis, Antiſtiti, Petrus ultimus heremitarum, ſeruus, deuotiſſimæ ſeruitutis obſequium. Gregorio deinde ſeptimo hortante, per omnem Italiam, ſacram mediam, & ciborum ieiunitatem, die Veneris in honorem Crucis, inſtituit, ac potius antiquitus inſtitutum, & iam fere obliteratum reuocauit: quod & de horariis precibus, quibus quotidie Diuæ Mariæ Virgini Chriſtiparæ debitum cultum exhibetur, factum eſt: iuſſitq. Pontifex ab omnibus, qui ſacris eſſent initiati, pie ac ſancte quotidie recitandas. Quòd autem ad ſacram diei Veneris, in honorem crucis inſtitutam, ac potius reuocatam, inediam ſpectat, quædam de ipſa, quæ contigerunt, minime omittenda duximus. In cubiculo dicato ægrotis ſenex erat monachus, Leo nomine, qui

precibus

precibus aſſiduis,uigiliis,atq.abſtinentia a cibo,iuuenili pęne ardore intentus,nocte quę diē præceſſit,quo die hæc in honorem Crucis ſacra inedia inſtituēda erat,per quietem,uidit frequentem conuentum monachorum in templo,qui albis induti ueſtibus,ſuauiſſimis uocibus & dulci admodum cōcentu cantabant,Dulce lignum,Dulces clauos, & quę deinde ſequuntur.Quo etiā loco comedere conſueſſent,panes menſis appoſitos eſſe nitidiſſimos,dulciſſimos,&ſapidiſſimos;atque inter monachos vndiq.diſcūbentes,uirū maxime ſpecioſum ac uenerabilē,qui vnde eiuſmodi panes,nusquā ad eā diē viſi,ueniſſent,interrogatus,Hi ſunt, inquit, panes, quibus filii Iſrael manna percipiētes,e cælo alti ſunt in ſolitudine. Vir idē menſam Abbatis,quæ erat ad occidentem,tranſtulit ad orientem ſolē,ubi in pariete Chriſti crucifixi imago picta aderat. Paulo etiā poſt alius monachus,cui Petro erat nomen,ad cœnobium die Iouis regreſſus,cū nihil adhuc noſſet de hac inedia,nocte per quietem Petrū Damiani uidit, qui illū ad prandiū inuitabat,ſecumq.accūbebat.Itaq. poſtridie accipiēs noui ritus diſciplinam, lætus atq.alacer, En,inquit, Dei gratia, prandiū,ad quod me Petrus Damiani uocauerat. his autem uiſis monachi ſui omnes cōmoti, qui ob id cernere oculis, plane diuinum inſtitutum illud eſſe; uidebantur,ab eo petunt, & flagitant; ut,ſi quid prǽterea in reliquo victu ac ueſtitu commutandum, corrigendum, detrahendum putet, detrahat; corrigat, commutet: quamborem magis adhuc uili ac demiſſo ueſtium atque habitus genere inſtituto; non minus ſermonibus aſſiduis, quàm uitæ exemplis, eos ad cæleſtis uitæ præmia euehebat. Quo uero tempore Epiſcopatum tenuit, quicquid ſupererat, in egentes affluenter effundebat,&ex illis duodecim pedes perpetuo abluebat, epulumq.præbebat: & tōta vrbe pupillos ac uiduas perquirere & iuuare.In cœnobio per quadraginta quādoq.dies comedebat nihil;quod eſſet igni coctum,ſed tantum pomis crudis, absque ullo potu, ueſcebatur: cuius rei diſcipulus eius, qui

conſcripſit hanc uitam, teſtis eſt. Conſueuerat etiam diurnis horariis precibus atque hymnis recitandis, nulli podio ſubſel lioue hærere; & initio vtriusq. quadrageſimę, per triduum penitus abſtinere cibo: ad quod inſtitutum licet ipſe neminem verbis allexerit, quibusdam tamẽ cœnobiis, id eius exemplo deinde ſeruantibus, vehementer laudauit, quo diligentius toto eo triduo intra clauſtra cœnobii, ſilentium ſeruaretur; inſtituens, ut ne quis, extra ſummam neceſſitatem, calciamenta indueret ante, quàm ſingulis diebus Dauidis omnes pſalmos communiter abſoluiſſent. Rauenna tandem diſcedens ad Pōtificem aditurus, ne iter eſſet omnino inane, monachos inuiſit, quos Fauentiæ conſtituerat, extra vrbis portam in æde D. Mariæ, quā nunc intra vrbē adductā conſpicimus. Ibi febre correptus, octauo, poſtquā ęgrotare cœperat, die, ex hac uita migrauit, ea nocte, quę diem octauū Kal. Mart. anteceſſit, anno ab ortu Chriſti milleſimo octuageſimo, Gregorio Septimo adhuc Pontifice, & Othone; ſi Gibertum male ſentiētem reiicimus; Rauennatum Archiepiſcopo. Qui Otho uir profecto ſumma religione fuit, atq; innocentia. Petri Damiani morte ab iis, qui excubabant iuxta cœnobium, ne ſanctū cadauer poſſet a ſuis monachis, qui e propinquis locis aduenerāt, furtim exportari, nunciata, repente ciues omnes ad eius parentalia accurrunt, breuiq. templum tāta populi multitudine refertum eſt, ut vndarum modo ſeſe inuicem impellerent, beatusq. ille diceretur, cui dabatur uiri ſancti loculum attingere, & illi munera prębere, pedesq. oſculari. Sepulcrum interea ex cādidiſſimo marmore, ſumma facilitate, ipſis, qui adducebāt, admirantibus, ex alio ſatis diſtanti cœnobio deuehitur, atq; in eo, e regione chori, iuxta gradus, quibus aſcenditur ad aram, locato, omnibus hymnos ac pſalmos concinentibus, Deumq. laudantibus, uiri ſancti corpus reponitur. Breui autem demortuo Gregorio Septimo, Victor Tertius primo, mox Vrbanus Secundus Pontificatum Max. adepti ſunt: quo tempore expeditio Hieroſolymitana, cum

AN.MLXXX.

cum tercentis peditum millibus, equitum centum, ab Chriſtianis principibus cœpta eſt: tandemq. Saracenis ac Turcis, Medis item, Syris, & Chaldæis, Arabibusq. pulſis, Nicæa, Iconium, Heraclia, Tharſum, Edeſſa, Maniſta, Cæſarea Cappadociæ, Antiochia, ipſaq. ad extremum Hieroſolyma, ſub id fere tempus capiuntur, cum Paſchalis ſecundus Pont. Max. in demortui Vrbani locum ſuffectus eſt, anno a partu Virginis milleſimo nonageſimo nono: Hieroſolymorum Rex Gottifredus AN. MXCIX. Bolionus, Galatiæ Comes, omnium conſenſu creatur, quod murum eius vrbis primus conſcenderit. Per idem tempus Paſchalis in Gibertum exercitum comparauerat; qui cum Albæ Marſorum tunc degeret, audita aduentantis exercitus fama, haud ſatis copiis ſuis, a Ricardo Campano Comite acceptis, fidens, relicta Alba, in Furconenſium montes ſeſe proripuit, vbi haud ita multo poſt, repēte moriēs, ſcelerū pœnas dedit. Huius interitu Othonem in Archiepiſcopatu Rauennati denuo confirmatum pleriq. putant. Vtcumque tamen ſit, Gualterius paucis poſt diebus, maxima uir religione atq. innocentia, Archiepiſcopus factus eſt, cui bona Archiepiſcopatus recuperanti, & ueterem iuriſdictionem reſtituere quærenti anno MCVIII. incolæ opidi Riuerſani, & caſtri maioris ſacramētum dixerūt. Interea Mathildis Trauerſariorum, multorumq. præterea Rauennatum & Venetorum auxilio, Ferrariam ab Henrico Cæſare, Eccleſię Romanæ hoſte, ablatam; uti auctor Blondus eſt; recuperauit. Cum autem Trauerſariorum opes ac nobilitas maxime tota Italia florerent, Mathildis, Beatricis & Bonifacii, uti memorauimus, filia, Guillelmo Trauerſario, Petri ac alterius Mathildis, quæ Inclyta appellabatur, filio, Marſiliā neptē in matrimoniū collocauit: ex quibus nuptiis natus eſt Petrus Tertius, qui Trauerſarios omnes uirtute, ac potentia longe antecelluit. Per idem tempus Rauennæ etiam florebant Franciſcus Ferondus, & Hoſtaſius Raſponus, ambo equites, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Senatores; ſic enim in iis tabulis publicis ſcribitur, quæ nos anno

MC, manu Silueſtri Honeſti ſcribæ Rauẽnatis ſcriptas, apud
Hieronymum Raſponum, Ludouici filium, legimus; Ipſeq;
Raſponus Corneliam Ferondi filiã uxorem acceperat, num-
mis aureis tercentis pro dote numeratis: eam affinitatem An
tonio Palatio, Nicolao Trauerſario, & Iacobo Honeſto maxi
me procurantibus. Cum autem Giberto ex humanis rebus
exempto, tres alii occupare Põtificatum Max. conarentur, in-
ter ceteros id Maginulphus ciuis Romanus, Rauennæ auſus
eſt, publiceq. ibidem Pontificatus inſulam in æde Vrſiana aſ-
ſumpſit: uerum hunc & Romani exilio mulctarunt, & Rauẽ
nates omni ope deſtitutum ex vrbe ſua exterminarunt. Quo-
niam autem Maginulphus Rauennatis Eccleſiæ amplitudi-
nem, in qua fuiſſet Pſeudopontifex factus, obiicere atq. oppo
nere Paſchali Pontifici Max. eſt viſus, ne poſterioribus ſęculis
Rauennatis Archiepiſcopatus amplitudo, Romanis Pontifici
bus grauis eſſet, & negocium faceret, Paſchalis ad Guardaſtal
lũ in Ciſalpina Gallia, cõuentu multorũ principũ virorum &
Epiſcoporum habito, ſtatuit, Aemiliæ vrbes Placentiam, Par-
mam, Regium Lepidi, Mutinam, Bononiã Rauennati Eccle-
ſiæ ſubiectas deinceps non eſſe. A quo tamen decreto diſceſ-
ſum fuiſſe, tempora ipſa, quæ inſecuta ſunt, & multa Biblio-
thecæ Vrſianæ monumenta teſtantur. Adhæc in eodem Con
cilio, cadauer Giberti Archiepiſcopi, Pſeudopontificis; quod
ſextum iam annum Rauennę cõſecrato loco ſepultum erat;
extrahi de ſepulchro, & in profanos campos proiici iuſſit. In-
terea Henricus Quartus Cæſar, demortuo patre, compoſitis
in Germania rebus, in Italiam uenit, & a Paſchali corona Im-
perii exornatus, in Germaniam rediit. Gualterius Archiepiſco
pus Vrſiani templi teſtudinem uermiculato opere, quod nũc
cernimus, diligenter incruſtandam curauit; per eoſdem fere
dies: & Henricus Cæſar denuo in Italiã regreſſus anno a par-
AN.MCXV. tu Virginis MCXV. Quincto Kal. Ian. apud Forum Pompilii,
Mathildis quam contectalem ſuam appellat, & aliorum uiro
rum principum rogatu, D. Vitalis Rauennate cœnobiũ, omni

Archie-

Archiepiſcoporũ Rauẽnatũ poteſtate ac dominatu liberauit, ſic ut extra Cæſarem, nulli ſubiecti monachi eſſent, nulli parere tenerentur: confirmauitq. quæcumque poſſideret: erant autem; ut ex publicis illis tabulis, quæ ſeruantur adhuc in D. Vitalis Bibliotheca, cognoſci poteſt; in Ferrarienſi multa, Curtis præſertim; ſic enim eius ſeculi uoce appellant, D. Laurentii in Scornio, multa item in Ceruienſi, Cæſenati, ſancti Ioannis in Mariniano, Ariminenſi, Faneſtri, Senogallienſi, Fauentino, & Foro Corneliano; necnon Roncum, Troa, Diua Maria in Tribbo. Voluitq. ut ubicumque quicquam iuris illi cœnobio eſſet in flumine Anemonis, quod uocant Fantinum, poſſent monachi inter Fauentinum ac Rauẽnatẽ, agrum molas frumentarias extruere. Paulo autem ante, quàm Henricus hæc cõcederet, Rauennæ atque omni etiam Flaminia pluiſſe ſanguinem Vincentius Gallus ſcribit. Mathildis ætate admodum prouecta, hærede Eccleſia Romana facta, eorum omnium bonorum, quæ ſuperiores Principes ab Romanis Pontificibus ui extorſerant, Mantuæ decedit, ſepeliturq. in D. Benedicti, quod ab ſe duodecim paſſuum millibus Mantua procul ędificatum fuerat, eodem anno ab ortu Chriſti MCXV. Ab eius interitu Rauennates & Mantuani aduerſus Ferrarienſes bellum inſtaurantes, contractis ſociorum copiis; ut Ioannes Ferrarienſis cucullatus Franciſcanus, de Eſtenſibus Regulis ſcribens eſt auctor; in agro Ferrarienſi omnia populantes, incendenteſq. ingentem prædam abducebant: quamobrem Ferrarienſes, ſubſidiariis copiis Verona accitis, pacem a Mantuanis, certis datis, acceptiſq. condicionibus, impetrant, & cum Rauennatibus fœdus faciunt. Anno inſequenti, qui fuit decimus ſextus ſupra milleſimum & centeſimum, ex monumentis uetuſtiſſimis, quæ nos in D. Ioannis Euangeliſtæ bibliotheca legimus, conſtat, Mathildim Petri primi Trauerſarii, uti diximus, uxorem uiro demortuo, eius cœnobii Abbati, Martino, agros omnes illos dono dediſſe, ubi D. Geruaſii hoſpitium ędificatum erat: AN. MCXVI.

omniaq.

omniaq. illa, quæ cum eſſent iuris Eccleſiæ Ceruienſis, ipſa legitime a Vado Buccamezo uſque ad portum fluminis Sapis, poſſidebat. Eamq.donationem ſe feciſſe Mathildis teſtatur, ut Petri mariti, ac alterius item Petri filii; qui ſecundus hoc nomine ex Trauerſariis fuit; uita iam functi, animabus conſuleretur: quod Guido & Guillelmus eiuſdem Mathildis ac Petri, filii, ut patris, fratriſq. manibus parentarent, ratum habuere. Terminus horum prædiorum in illis publicis tabulis uſq. ad medium Sapis ſcribitur. qui uero hanc donationem poſterius confirmarunt, Eugenius Tertius & Anaſtaſius Quartus Pontifices Max.& omnium poſtremus Ruſticus Ceruienſis Epiſcopus anno MCCXXVIII. vtramq. fluminis ripam adiiciunt. Illud autem D. Geruaſii hoſpitium ędificatum olim fuerat, ut uictus gratis ſubminiſtraretur iis, qui Romam religionis cauſa adirent: cuius modi aliud ad Primarium Padi oſtium erat,cui ex templi D.Clementis prouentibus, ſuppeditabatur uictus: quamobrem Archiepiſcopus Rauennas multa illi anno MCCXXII. dono dedit.Sed ut ad hiſtoriam reuertar, cum ſub id tempus ordinis Ciſtercienſis religio late uagaretur, Bernardo Clareuallenſi Abbate,uiro ſancto, eius integritatis famam diſſeminante, D. Seueri cœnobium, quod iuxta Rauennam, memorauimus, in Villa Vangaditia extructum, eius ordinis leges accepit, Gualterius Archiepiſcopus hoc interim ſpatio multas ædes ſacras muneribus cum exornaſſet,ditaſſetque, ipſum præſertim Diuæ Agnetis martyris templum amplificauit:auxit etiam commodis cœnobium D. Georgii ad Taurum extra Artenectorum portam, in quo ſacræ Virgines habitabant: quod nunc penitus demolitum eſt. Illi cœnobium aliud D. Mercurialis ſatis uetuſtum, ſacris ſimiliter uirginibus dicatum, cum proximum adhęreret,eius ne ueſtigia quidem hodie extant:adeo tempus omnia, & bellorum calamitas exedunt. Legimus tamen deinde anno MCLXX. Virgines ſacras ibi adhuc commorari: uerum anno MCCXXVII. deductis inde Virginibus,

ſacerdoti

ſacerdoti tributum, qui certis adiectis prouentibus unde aleretur, templum ac res illius ſacras adminiſtraret ac conſeruaret. Inſignis hoc tempore habebatur Petrus Portuenſis cœnobii Præfectus: qui nobili Honeſtorum Rauennati familia genitus, litterarum haud omnino expers, cum eſſet ſacerdos, ut uotum perſolueret, quod in nauigatione, tempeſtate actus, nuncupauerat, Diuæ Mariæ Virgini, in portu Rauennati, ædem ac cœnobium extruxit; quod deinceps, ob eam a loco ſumptam cauſam, Portuenſe cœnobium eſt appellatum. Ibi ſacerdotum conuentum inſtituit, quibusdam præſcriptis legibus, quas Paſchalis ſecundus Pont. Max. ad ſe miſſas firmauit. Ab eo plurimum propagatus is ordo eſt, qui nunc Canonicorum Lateranenſium uocatur, egregium certe bonorum hominum ac doctorum ſeminarium. Eæ leges ab Rhenenſibus, Bononiæ: Nicoſienſibus, in Piſano: a multisq. præterea acceptæ & ſeruatæ ſunt. Senex obiit Quarto Kal. April. anno a partu Virginis MCXIX. Rauennæ in Portuenſi ab ſe extructo cœnobio: ibiq. ad læuam ingredientibus templum, iuxta ſacram turrim ſepultus eſt. Satis autem, ut puto, conſtare poteſt, quantum inter hunc & Petrum Damiani interſit. Eſt quidem uterque Petrus, vterque Rauennas: ambo ſancte ac innocenter uixerunt: eodemq. fere tempore: quodq. fecit, ut multi eos non internoſcerent, ambo Peccatores appellati; inoleuerat enim mos, ut, qui religioſe tunc uiuerent, ob animi demiſſionem, ſeſe inſcriberent Peccatores: idq. facile cognoſcet, qui monumenta illorum temporum euoluerit. Petrus tamen Portuenſis Præfectus, ſemper ſacerdos & clericus; ut aiunt; Petrus autem Damiani, monachus. Ille in Portuenſi cœnobio perpetuo fere uitam traduxit; Hic in Catriana ſolitudine. Ille Rauennæ diem obiit ſuum, Hic Fauentiæ. Ille Quarto Kal. April. Hic octauo Kal. Mart. Ille anno millesimo centeſimo Decimo nono, Hic octuageſimo ſupra milleſimum. Quodq. hac ratione inter ſe ii differrent, Dantes de Petro Damiani ſcribens, Paradisi

AN. MCXIX.

cap.

cap. XXI. uidetur teſtari. Dum enim Petrum Damiani loquentem inducit, ſe Petrum Damiani fuiſſe inquit, in Catria naq. ſolitudine uixiſſe: Petrum autem Peccatorem in Diuæ Mariæ Virginis ad litus Hadrianum, commoratum. Huic autem Petro Portuenſi Præfecto, Ioannem D. Ioannis Euangeliſtæ Abbatem multa dono dediſſe legitur, ut ex tabulis publicis coniici facile poteſt, quæ de his anno MCIX. Tert.Id. April.confectæ fuerunt. Sub id tempus Rauennates; quòd ſe cum Patauinis coniunxiſſent; magnam cladem a Venetis accepere.Patauinis enim cum Venetis de agrorum finibus diſſerentibus, apud Bebbas pugnatum eſt: Patauiniq. ingenti cæde ſuperati ſunt: quæ calamitas ad Rauennates maxime peruenit, qui;uti ſcripſimus;cum Patauinis pugnabant.Gualterius Rauennatum Archiepiſcopus,amplitudini Eccleſię ſuę
AN.MCXXII. maxime intentus, curauit, ut tandem anno MCXXII. Guido Trauerſaria; ita enim ſcribitur in omnibus eius ſęculi monumentis; coram Petro Duce,& Guillelmo Marcheſella, Gualterio ipſo Archiepiſcopo inſpectante, ædes omnes ſacras, quas Rauennæ multas habebat, remiſerit, poſſeſſioneq. ea-
AN. MCXXIIII. rum ceſſerit. Anno item MCXXIIII. idem Gualterius tabulas confici publicas iuſſit,quibus Albertus Comes, & Mathildis uxor,caſtrum nouum, Meldolam, atque alia opida Rauennati Eccleſię tribuerunt. Quod inſequentibus deinde annis, ab Lamberto ac Bonifacio Comitibus ratum habitum eſt.
AN. MCXXXI. Paulo poſt anno MCXXXI. Rauennates ac Bononienſes; cum uicinos populos, minus potentes,redigere in poteſtatem conſtituiſſent, caſtris ad Forum Cornelii admotis, eoq. poſt diuturnam oppugnationem tandem potiti, & foſſam, quę muros ambit, ipſosq. muros ſolo ęquarunt,& maximam urbis partem incenderunt, & portas urbis tum Bononiam, tum Rauennam exportarunt. Quod cum,ut.coniicere facile quiſque poteſt, ægre admodũ tuliſſent Foro Corneliani,tum uero illud nequaquam ſuſtinuere,cum partiri inter ſe Rauennates & Bononienſes urbem uellent. Quamobrem ſubſidio a

Fauentinis

Fauentinis impetrato, ea condicione, ut quotannis die Diuorum Petri & Pauli feſto, Foro Corneliani brauia duo, quæ du centa, eius pecuniæ, ſolida uenirent, Reipubl. Fauentinæ, perpe tuo tribuerent; confeſtim foſſa, muri, urbisq. portę inſtaurata, reſtitutaq. ſunt: & anno inſequenti, coniunctis cum iisdem Fauentinis, uiribus, opidum ſancti Caſſiani, quod Rauẽnatibus, Bononienſibusq. fauebat, funditus, una cum Epiſcopi prætorio, euerterunt. Gualterius Archiepiſcopus, amplificandę ſuæ Eccleſiæ ditionis curam non intermittens anno MCXXXVI. AN. MCXXXVI.
opidum Montem acutum, & Laſtagnanum, quæ ſunt in Cæſenati, recuperauit: Zaſtamonte, & Guidone, Ariardi filiis, ut patris ac Rodulphi aui animabus ſatisfacerent, tribuentibus: ſiquidem illa opida nullo legitimo iure antea occupauerant. Deinde anno MCXXXIIX. Duodecimo Kal. Nouembr. Guido AN. MCXXXIIX.
ne Archidiacono, omnibusq. Cardinalibus & Cantoribus, ac ceteris Rauennatis Eccleſiæ ordinibus aſſentientibus, ea ſolum, ut ſuo ipſe diplomate teſtatur, de cauſa, ut religio & mores conformarentur, Azoni Camaldulenſium Pręfecto, eiusq; ſucceſſoribus in perpetuum, cœnobium D. Apollinaris in Claſſe, quæq. illius iuris eſſent, omnia, tribuit. Hæc autem ibi numerantur. In agro Tudertino cœnobiũ, cui ſanctę Illuminatæ titulus eſt. In Peruſino ſacræ ædes quinque; quarum prima in ipſa vrbe Peruſio eſt Diuę Seueræ dicata; altera D. Margaritæ ſacellum, in maſſa ſyluatica. Tertia cœnobium D. Petri, in colle extructum. Quarta cœnobium item D. Petri in ualle a ponte uocata, iuxta Tiberim; ex alia autem Tiberis ripa quinctum cœnobium, D. Fortunato conſecratum. In Eugubino, maſſa, quæ Bignole dicitur; curtis quoque; ut eorum utar uocabulo; cui Pętorio nomẽ eſt, atque item alia, quam Baroncelli appellabant; denique tertia cognomento Nartianula. In Firmano, curtis integra, quam uocabant Campolongum, nec non & caſtrum Pauſulum; aliud item caſtrum, ubi ædificata eſt turris, Pętotii dicta. In Senogallienſi maſſa Merlaria, uicus Mauri; tandem Engalati, Arille, & Dothahanum,

qui tres fundi ſunt. In Piſaurenſi, villa Treſulę, curtis Vallicella, caſtrum Florentinum, & fundum cui Rauignanę titulus eſt. In Ariminenſi, maſſa Vtriana, caſtrum Gahium, maſſa brancheſe & Rufienſe; necnon & curtis integra, cum caſtro, quod Piſſatellum appellāt; curtis item integra, quam uocabāt Fontanam Sabbathi, Sala quoque noua & uetus, & caſtrum Carſalidum, & Montis Albani, & pleraq. alia. In Saſſinati, ſancti Angeli cœnobium; curtis integra cognomento a plano; caſtrumq. Ciuorium, & pleraque alia. In Foro Pompiliano curtis integra, & caſtrum Balneolum. In Foro Liuiano, maſſa Bariſana, & curtis Pertuſiaca. In Fauētino, curtis Quodrata, cum fundo Tremulę, & Pituli, & Sufianę, ſaltem maior, & minor, Granariolum, & Ceredus lacus, & Preſentianus, & Pergula. In Foro Corneliano, D. Petri cœnobium, maſſa Quincta, atq. item Soluſtra. In Rauennati in Decimo templum cum curte integra, cui Aquę longæ nomen eſt; Sanctæ Marię in Bazano; templum D. Marię in Peratello. Ratam etiam habuit Gualterius in iis tabulis, confirmauitq. curtem integram Gamillariā; & cœnobium Diuorum Marci, Marcelli, & Feliculæ, quod eſt in muro ſacræ ædis D. Apollinaris in Claſſe, & cœnobium D. Vincentii in vrbe Rauenna; aliud quoq. cœnobium D. Eleocadii, & D. Probi, cum fundis, ac ſyluis eidem cœnobio circumpoſitis. In urbe Rauenna tribuit cœnobium Diuę Marię in pace, item aliud Diuæ Mariæ in hortale. In Foro Semproniano cœnobium ſancta Sophia. In Ceruienſi rata habuit Salinas, & alia omnia, quæ a ſuperioribus Archiepiſcopis tributa, tum ibi poſſidebant. Idem in Cymaclenſi; horumq. omnium iura omnia eſt elargitus, quibuſdam ab eo Camaldulenſiū Præfecto acceptis cōdicionibus a Gualterio propoſitis, & a ſuperioribus Archiepiſcopis; quibus illi Camaldulenſes Præfecti ſe in perpetuum Rauennati Archiepiſcopo ſubiectos ſignificent, & profiteantur. Dum autem hæc Rauennę a Gualterio Archiepiſcopo geruntur, Hlotharius, mortuo Henrico Cęſare, Imperator Auguſtus creatus

ab

ab Innocentio II. Pont.Max.qui Paſchali,Gelaſio,Caliſto, & Honorio ſecundis omnibus eo nomine, ſucceſſerat, Imperii diadema accepit.Sed breui Innocentius Pont. decedẽs,Cęleſtinum primo,deinde Luciũ ſucceſſores habuit: quemadmodum & Hlotharius Cęſar,Cõradum Tertium.Gualterius Archiepiſcopus etiã,cœnobio D. Marię ad oram uadi ſeu ad uadum,quod eſt in vrbe Ferraria;Canonicis Portuẽſibus elargito,cũ ſatis diu Eccleſiam Rauennatem diligenter adminiſtraſſet,Idib.Febr.ad cæleſtis uitæ pręmia uocatus eſt.Succeſſit autem ei Moyſes Vercellenſis, omnium bonorum conſenſu ad eam ſedem accitus,paulo poſt,quam Rauennates fœdus cum Foro Cornelianis feciſſent, ipſiq. Foro Corneliani, uiribus Rauennatium confiſi, tributum, quod pendere quotannis Fauentinis ac Bononienſibus, ſacramento tenebantur, aliquotq. annos ſoluerant, denegaſſent: fuit autem is annus a partu Virginis MCXLIX. Quamobrem Bononienſes & Fauentini uehementer indignati, magno exercitu comparato, urbem Forum Cornelii circumſederunt; arbores, uineas, ſegetesq. uſque ad foſſam vrbis incenderunt, atque peruerterunt: quo etiam tempore, opidum ſancti Caſſiani, quod Foro Corneliani deleuerant, reductis illuc habitatoribus, octodecim menſium ſpacio reſtituerunt. Bononienſibus autem ac Fauentinis, expugnatione deſperata abeuntibus, cum in dies acrius Foro Corneliani, a ſancti Caſſiani incolis, premerentur, Rauennatibus aliquot, ſtrenuis Ducibus, ſecum iunctis, nocte de prima uigilia Foro Cornelii erumpentes, opidum capiunt, omneſq. quotquot obuios habent, ad unum trucidant, in quibus Guido Malabuca, Bagnacaualli comes, Rainutius Donatellus, & alii præterea multi Fauentini, agriq. Foro Corneliani incolæ maxime eminebant. Fauentinis, quibus eius opidi præſidium fuerat demandatum, occurrere nequaquam ualentibus, quod in ſubſidium Guidonis Guerræ Forum Liuii contenderant, iamq. captum Sclauoniæ ſuburbium incenderant.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM RAVENNATVM
LIBER SEXTVS

MOYSE Vercellenſi Archiepiſcopatum ineunte, quàm maximè florere Dei cultus apud Rauennates cœpit, dum Moyſes ſalutaribus monitis, & eximia uirtute, omnes ad uirtutum uiam deduceret, ſummaq; ope niteretur, ut qui eſſent improborum uiam ingreſſi, diutius in ea ne conſiſterent. Fundos in Taibano; quod agri nomen eſt, ab ſacris Virginibus D. Andreæ, per nefarios homines iis ablatos, reſtituendos curauit anno ab ortu Chriſti MCLIII. Quo tẽpore Chunrado Cæſare uita functo, Fridericus cognomento Aenobarbus fratris filius, in Imperio ſucceſſerat: & Eugenius Tertius, poſt Lucium Pont. Max. Dei Eccleſiæ præerat. Rauennatibus autem a Foro Cornelianis, iuſtis de cauſis, alienatis, & præſidium negantibus, Bononienſes, hoc tempore oblato, denuo Forum Cornelii aggreſſi, illud capiunt, ſolo foſſam æquant; urbisq. portas Bononiam inuehunt, & fœdus cum Rauennatibus inſtaurant. Moyſes poſt Petrum Chryſologum & Eleocadium, ſummæ inter Rauennates Archiepiſcopos doctrinæ famam adeptus eſt: fuit enim diuinarum & humanarum legum, aliarumq. præterea ſcientiarum peritiſſimus. Rauennati Eccleſiæ multa contulit, ſeptingentasq. libras auri, pro expignerandis illius agris, inſumpſit. Diem obiit Anaſtaſii Quarti Pontificatu Max. qui fuerat Eugenio ſubrogatus, anno milleſimo centeſimo quinquageſimo quarto ab ortu

AN. MCLIII.

AN. MCLIIII.

ortu Chriſti, Sept. Kal. Nouẽbr. Sepultus eſt in ęde Vrſiana, in monumento marmoreo, iuxta ualuas maiores, ad læuam ingredientibus, ubi nunc ara extat Diuæ Marię Virginis ab ſudore; iisq. ferme diebus Fridericus Cæſar in Galliam Ciſalpinam deſcenderat, & Romam, Cęſarianum atque Auguſtale Diadema accepturus, contendebat. Moyſi in Archiepiſcopatu ſufficitur Anſelmus Auelburgenſis Epiſcopus, eodemq. die quo Fridericus Romę ab Hadriano Quarto Pont. Max. qui Anaſtaſio ſucceſſerat, in templo Vaticano D. Petri coronatur, ipſe Pallium, quod eſt Archiepiſcopatus inſigne, accepit. Fridericus Roma profectus, ubi Arnaldum Brixianum combuſſerat igni, cineresq. in Tiberim proiecerat; quòd ſermones ſpargeret in uulgus, non licere Pontifici aut ſacerdotibus tenere opes, omniaq. ad Imperatorem ſpectare, plerosque dies in Rauennati cõmoratus eſt: Vbi Anſelmus Archiepiſcopus Chunrado Alemanno, Rauennæ Capitaneo; ita enim Præfectos appellare cõſueuerant; uſumfructũ fundi Placolæ dedit, Rodulpho Foro Cornelienſi Epiſcopo, Ioanne Duce, & Guidone Desdeo ciuibus Rauennatibus, teſtibus: Fridericus Cęſar in Germaniam paucis poſt diebus abiens, breui denuo cum Rege Boemiæ in Galliam Ciſalpinam regreſſus eſt, Mediolanumq. ſibi reſiſtentem obſedit: cuius obſidionis initio, Pridie Id. Sextil. Anſelmus moritur: illius inſcriptionẽ ex uetuſtiſſimis Rauennatis Eccleſiæ monumentis hanc legimus fuiſſe. Anſelmus ſeruus ſeruorũ Dei, diuina gratia ſanctę Rauẽnatis Eccleſię Archiepiſcopus, & eiusdẽ ciuitatis Exarchus. Anſelmo Fridericus Cæſar ſubrogauit Guidonẽ natione Germanum, Blanderatenſis Comitis filium, quem Hadrianus Pontifex Romanæ Eccleſiæ Diaconum conſecrauerat: illiq. anno millesimo centeſimo ſexageſimo, Decimo ſexto Kal. Mart. cum eſſet Laudi Pompeię, omnium Archiepiſcoporum Rauennatũ, quæ ad eã diẽ habuerant, priuilegia, Epiſcopatus, omnia denique, quæ illis antiquitus tributa fuerant, & iuſte poſſiderentur, confirmauit. Hæc autem ibi numerãtur. Ager AN. MCLX.

Cæſenas,

Cæſenas, una cum Caſtro uetere ac nouo, iisq. omnibus iuribus, quęad illius iurisdictionem ac munus ſpectarent. Opidũ Riuerſanum. Ager Ceruienſis; quem uetere uocabulo Phycoclenſem appellat; eiusq. vrbis Epiſcopatum, & littus maris. Ager Bobianus, Foripompilianus. Caſtrum nouũ. Ager Forliuienſis, omnes Foroliuienſium ciuitates, omniaq. tandem iura. D. Hilarii Galiatenſis cœnobium, cum omnibus, quæ illius eſſent. Arimini, cœnobium ſancti Thomæ & Diuæ Euphemiæ, cum iis omnibus, quæ Rauennati Eccleſiæ Diaconus Pętrus, Marini Ducis filius dono dederat. Omnia item quæ Englarata Comitiſſa retinuerat; quemadmodum Otho Cæſar Petro Rauennatum Archiepiſcopo confirmauit. Quæ etiam Lambertus, eiusq. uxor ac filii, a mari ad Apenninum, ab Rheno flumine ad Iſaurum poſſederant. Ager Rauennas quæq. in eo eſſent omnia, ſummumq. in ipſa ciuitate ius: iis tantum exceptis, quæ Imperium ſpectabant, quæq. a Cæſaris Vicario, qui commorari eadem in vrbe conſueuerat, iure beneficiario adminiſtrarentur: necnon & illis, quę a Cęſaribus eodem iure tributa alicui vmquam fuiſſent. Ager Cymacliensis, & in eo omnia ubi piſcatus exerceri poſſet, & ripa. Portus Volanæ vſque ad portum Ceruiæ. Ager Trauerſarius, Decimanus. Cœnobium Pompoſianum. Ager Argentæ uniuerſus, Rauennam vſque, cum Pado, ripa, & paludibus: uoluitq. uti naues omnes, quæ Argenta tranſirent, tantundem ſoluerent, quantum & Cremonenſium: iis exceptis, quorum naues nihil portorii ſoluere conſueuiſſent. Maſſam item cognomento Fiſcaliam, & Cornu Ceruinam, & alia quæ in Ferrarienſi iuſte poſſideret, firmauit, & rata habuit: ſanxitq. ut Rauennatis Eccleſię bona, non niſi centum annorum ſpatio præſcriberentur. Hisque principes uiri complures, ipſeq. Petrus Trauerſaria & Conradus, Rauennę Capitanei, in iis tabulis; quæ extant adhuc in D. Vitalis Bibliotheca; uocati, & Berardus Rauennatis Eccleſiæ Cardinalis, interfuere: neque enim Canonici nomen uſquam ſuperioribus ſęculis adſcribebatur.

bebatur. Per idem tempus extabat inter Alexandrum Tertium Pont. Max. & Octauianum ciuem Romanum, qui ſe Pontificem aſſerebat, diſſenſio. itaque Fridericus Guidonem Archiepiſcopum Rauennatem, & Othonem Comitem Palatinum miſit, qui utrumque, certo die, Ticinum, in conuentu uirorum Principum cauſam ſuam dicturum, proficiſci iuberent. Quod Alexander Pontifex, in locum Hadriani demortui legitimis ſubrogatus ſuffragiis, renuit: ipſo Octauiano, & Friderico Cæſari ſacris interdicens. Sed ut Guidonem Archiepiſcopum ne præteream, pro ſumma integritate ſemper Friderico cariſſimus, & omnium eius conſiliorum particeps fuit. Quod in eo maxime conuentu uiſum eſt, quod Cæſar habuit ad Laudem Pompeiam, ubi & Octauianus interfuit, iam ſubditiitius & Pſeudo pontifex factus, & Victor appellatus. In eo enim cum grauiſſimæ dicerentur ſententiæ, de ſumma belli aduerſus Mediolanenſes ſuſcipiendi, in illis Guido facile primas habuit. Tametſi id minus probandum ſit, quod ipſi Octauiano, perinde ac Pontifici Max. fidem ſacramento obſtrinxerit: quod etiam in eodem conuentu ab Duce Boemiæ, a Peregrino Aquileienſi Antiſtite, a Coloniæ Agrippinę, & Viennę Epiſcopis, a multisq. præterea Pręſulibus factum eſt, lectęq. litterę ſunt Regum Dacię, Normandię, Vngarię, ſex item Archiepiſcoporum, Epiſcoporum uiginti, plurimorumq. Abbatum, qui Friderici auctoritate permoti, idem ſe facere, abſentes, aſſeuerabant. Eodem fere tempore anno ſcilicet a partu Virginis MCLXIX. Bononienſes, ſubſidio a Rauennatibus poſtulato, ſed pauciſſimorum militum impetrato, dum Fauentiam obſident, Foroliuianis Fauentinorum pręſidio aduenientibus, una cum Rauēnatibus funduntur, fuganturq. quarercentis ſuorum captis. Cur autem exiguum & tenue pręſidium Bononienſes a Rauennatibus obtinuerint, cauſa fuit, quia Rauennates tum bellum denuo Ferrarienſibus intulerant, quo & paulo poſt, Argentam amittunt, annum a partu Virginis circiter MCLXX. quo anno at- que AN. MCLXIX. AN. MCLXX.

que etiam inſequenti, cum Bononienſes aduerſus Fauentinos ad pontem ſancti Proculi infelici prœlio dimicaſſent, Rauennates rogant, ut ſuas uires ſecum coniungerent. quod cum eſſet factum, eodemq. Ariminenſes, Cæſenates, Foro Liuiani, Foro Pompiliani, Britonoriani, & Ceruienſes, aliiq. fœderati ueniſſent, ad pontem ſancti Proculi caſtrametati, magnum prœlium, & cruentiſſimum conſecuturum uidebatur, omninoq. conſecutum fuiſſet, niſi Petrus Trauerſaria, & plerique alii proceres, non absque multo labore, pacem tandem, quę uel iuſtiſſimo bello anteferenda uidetur, confeciſſent. Guidoni Archiepiſcopo interim demortuo, Gerardus ſufficitur, qui eodem Exarchi titulo, quo ſuperiores Archiepiſcopi, uſus, anno MCLXXI. Quarto Non. Mart. qui dies fuit, ob Chriſti ad uitam reuocationis memoriam, celeberrimus, Ferrariam ad miraculum ſanguinis Chriſti accurrens: quod in Diuę Mariæ ad Vadum contigerat; Canonicis Portuenſibus; Petro tunc eorum Pręfecto, Agnato uero Ferrarienſi Epiſcopo; cœnobium illud ab Gualterio; uti memorauimus; eis tributum, confirmauit, & priuilegia, munera, & pœnarum, quæ peccatis debentur, condonationes, atque indulgentias uocatas adiunxit, nec non & anno inſequenti, ratam habuit, tribuitq. Padi ripam, quæ eſt in capite Sandali, cui templo ſancti Zenonis eſt nomen; ceteraq. quæ ibidem habentur, Placido D. Ioannis Euangeliſtæ Abbati. Anno dein de MCLXXVII. Gentili Auximatium Epiſcopo multa etiam conceſſit. Quo fere tempore Fridericus Cæſar, poſt uarias cum Alexandro Pontifice diſſenſiones, ſceleris conſcientia commotus, Rauennam uenit, Venetias profecturus. Nam Alexander, quo cum in gratiam redire Fridericus uehementer cupiebat, fidem publicam illi dederat, eamq. Veneti confirmauerant, qua accedere tuto poſſet. Interea tamen Rauennam Petrus uenit, Principis Veneti Sebaſtiani Zeni filius, cum ſex triremibus, officii cauſa, Friderico obuiam miſſus: quibus cum ipſe, Petro Trauerſaria comite, profectus, cum

AN. MCLXXI.

AN. MCLXXVII.

Alexandro

Alexandro Pontifice in gratiam reductus eſt, cum tamen Pontifex, ſex; ut aliqui teſtantur; menſes ſuo congreſſu eum antea priuaſſet. Abiens Venetiis deinde Cæſar, Rauennæ ab Tra uerſariis denuo exceptus, mox Britonorium cōtendit. Quod opidum cum retinere inſtituiſſet ob loci opportunitatem, rogatu Alexandri, Eccleſiæ tandem reſtituit. Gerardus Archiepiſcopus Lamerio item & Manfredo opidi Valdenucii Regulis, ipſum opidum, querelis tandem omnibus ac controuerſiis, quæ inter eos fuerant atque Archiepiſcopum, ſublatis, adiecta certæ penſionis obligatione, anno MCLXXVIII. denuo conceſſit: ad quod etiam in caſtro nouo ac Meldolæ multa adiunxit, in quibus iam poſſeſſionis ius habebant. Fecit quoque uti Vgo, D. Mariæ ab Vrano, ordinis Camaldulenſis, anno MCLXXXII. Octauo Kal. Octob. iurauerit, ſe in fide illius, omniumq. poſteriorum Archiepiſcoporum fore, nec ab illorum vmquam præſcripto; niſi id religioni Camaldulenſi aduerſatur, diſceſſurum: cum ipſum Vranenſe cœnobium, Rauennatem Eccleſiam ſpectet, ab eaq. fuerit prouentibus ac prædiis, quotquot habet, ditatum. Sub idem fere tempus Alexandro Romano Pontifice mortuo, in eiusq. locum ſubrogato Lucio Tertio, Gerardus Archiepiſcopus ab eo complura priuilegia impetrauit, quibus uetuſtiſſimus uſus Mitrarū Canonicis Rauennatibus confirmauit in eo conuentu, quem anno MCLXXXIIII. a partu Virginis, Kalendis Sextil. Veronæ habuit. Decretumq. ibidem etiam eſt, uti Bononienſia tam monachorum, quàm ſacrarum Virginum cœnobia, extra D. Bartholomei ac Damiani, certam penſionem quotannis, procurationis nomine, Archiepiſcopis Rauennatum perſoluerēt. Cum uero Gerardus, Placido D. Ioannis Euangeliſtæ Abbati, iam antea, anno MCLXXII. Sept. Kal. Decembr. Capitis San dali, qui uicus eſt ad Padū, & D. Mariæ in Portu maiori, quæ etiam ad Padum eſt, iura ac prędia dono dediſſet, nunc antequam diem obiret, conſtituit cum Gualfredo, Pompoſiano Abbate, ut ſublata omni controuerſia, pro ipſo cœnobio & plebe D. Petri in Hoſtolado, proq. ipſa curte Hoſtoladi, & pro

AN. MCLXXVIII.

AN. MCLXXXII.

AN. MCLXXXIIII.

dimidio Portus Volanę, quotānis Abbas Rauennati Archiepiſcopo duos Melichinos, & Sturiones totidem perſolueret. Nec multo poſt Gerardus decedēs, ſucceſſores in Archiepiſcopatū habuit, primo Guillelmū Salernitanū, mox Guidonē, hoc nomine, ſecundum, quē etiā Guidottū appellāt: qui breui ex hac uita demigrantes, nihil, quod memoratu dignū uideatur, reliquerunt. Id ſolum non omiſerim, Lucium Tertium Pōt. Max. Argentā; quā memorauimus ab Ferrarienſibus, Salinguerra Torello Duce, occupatā; reſtituēdā curauiſſe, eāq. una cum omnibus, quę in Argentano agro Archiepiſcopus Rauēnas poſſideret, Pōtificiis litteris cōfirmauiſſe. Anno quoq. a partu Virginis MCLXXXVII. Pridie Id. Mart. apud Caſtellaranum Fridericus Cęſar tam Eccleſię Rauennati, quàm Epiſcopis omnibus, qui illi ſubiiciuntur, litteras dedit Auguſtales, quibus immunitates eorū explicabantur & firmabantur. Ipſe uero Archiepiſcopus Rauēnas, ut nō modo bonis externis Ecclęſia, ſed etiā intimis ac cęleſtibus fulciretur, anno MCLXXXIIX. Decimo ſexto Kal. Mart. ædē D. Petri & Symonis, in ſuburbio Portæ Vrſicinę extructam, cui ſacra domus hoſpitalis adiungebatur, ordini monachorū Cruciferorū, Ioāne eius ordinis cucullato accipiente, tradidit ac tribuit, nō ſine populi Rauēnatis uoluptate. Qui cū nō multò poſt cū ſacratis uiris de emphyteutico bonorū iure diſceptaret, ab Guillelmo Archiepiſcopo huius nominis, ſecūdo, qui tūc primū Guidotto ſucceſſerat, cōciliatur, ad cōcordiāq. accedēte Petri Trauerſārii Rauēnnę Prętoris auctoritate, reductus eſt. Anno deinde MCXCII. ab ortu Chriſti Ceruiēſes Cōſules Guillelmus Archiepiſcopus coegit, uti Lanterio Flaminię Comite, & Ceruienſi Epiſcopo inſpectātibus, ſacramētū ſibi dicerent, Vicecomitēq. ſuum; ita ubiq. Archiepiſcopi Rauennatis Procurator ac Vicarius, appellatur; quē Ceruiæ habebat, obſequio & obediētia ne priuarent: quod idem ſacramētū opidi Riuerſani incolę dixerunt. Erāt autem hoc tēpore nō mediocria diſſidia inter Rauennates, Ariminēſesq. &c, ut illa ferebant tempora, coacta aliquot militū manu, utrinq. agri diripiebātur, & incendebantur, ac trucidabantur paſſim

AN. MCLXXXVII.

AN. MCLXXXIIX.

AN. MCXCII.

aduerſę partis homines. Fuerat autem huius belli occaſio, quod Ariminenſes ſalem accipere, uti conſueuerant a Ceruienſibus, & portoria, quæ debebant, ſoluere negligerent. Itaque Vuillelmus Archiepiſcopus, cum diu multumq; laboraſſet, anno tandem MCXCIV. prid. Non. Septembr. in Archiepiſcopatus Prætorio, non modo ad concordiam eos, ſed ad fœdus etiam ineundum adduxit, quo ſe mutuis exercitibus ac ſtipendiis, cum occaſio ferret, iuuarent. Interfuitq. his cum Vuillelmus ipſe Archiepiſcopus, tum Azzo Rauennæ Prætor. Creſcentibus uero in dies Trauerſariorum uiribus, Petrus maior omnibus non Rauennatibus modo ſuis, ſed finitimis populis ac Regulis carus erat: Salinguerra autem Torrello, qui duro Imperio Ferrarienſibus pręerat, Rauennatum fines occupante, graues cum eo ob id ſimultates exercuit: quas cum deponere Salinguerra nollet, aut ob improbitatem non poſſet, Petrus anno a partu Virginis MCXCVI. nacta occaſione, Azzum Octauum Eſtenſem hortatur, Opizonis Quincti filium, qui demortuo tum primum patre, impuber, Ferrariæ commoraretur, ut Marcheſellam, Adelardi Marcheſellæ filiam, in matrimonium duceret. Cum enim hæc fœmina, patri, & Guillelmo patruo, qui Picentibus præfuerat, & Ferrarienſibus, dum illos aduerſus Rauennates tueretur, ſola eſſet hæres, facile futurum putabat, ut Ferrariæ dominatum, Salinguerra excluſo, aſſequeretur. Quod cum Trauerſaria Azzoni primũ, mox Marcheſellis; quibuſcum ſibi ueteres neceſſitudines intercedebant; perſuaſiſſet, ipſeq. Azzo Marcheſellã uxorẽ duxiſſet, Ferrarienſesq. ob id Eſtenſem honeſtiore & digniore loco, quàm Salinguerram, deinceps haberent, fecit, ut ad Ezzelinum Salinguerra confugiens, eius filiã vxorẽ duxerit. Quapropter, non multo poſt, demortua Marcheſella, denuo Salinguerra, priſtinam ſuã dignitatem & gloriã cõſecutus eſt, Azzone ſe ad opidum Ateſte recipiente. Verũ Trauerſaria & Rauẽnates quo minus Salinguerrę & ce-

AN. MCXCIV.

AN. MCXCVI.

AN. MCXCVIII. terorum hoſtium iniuriis paterent, acriusq. illatas repellerent, anno MCXCVIII. Legatis Ariminum miſſis, coram Girardo Bononienſi Arimini Prætore, cum Ariminenſibus fœdus inſtaurarunt. Sub id tempus Guillelmus Rauennatum Archiepiſcopus; quem eius ætatis monumenta Vuillelmum appellant; cum diligenter Eccleſiam adminiſtraſſet, de uita deceſſit, cui Albertus, ſeu vt alii, Adelbertus ſubrogatur, non abſque contentione: Rauennates enim ſacrati uiri, diuiſi in partes duas, alii Diuæ Praxedis Cardinalem, præſtantem virum, alii Foro Cornelienſem Epiſcopum poſtulabāt. Verum Innocentius Tertius Pont. Max. qui poſt Lucium & Vrbanum Tertios, & Gregorium octauum, ac Clementem, Cœleſtinumq. item Tertios demortuos, ſucceſſerat; neutrum probans; Cardinalem, quòd eius opera longe magis Romanæ, & Rauennati Eccleſiæ eſſet profutura, ſi eo Archiepiſcopatus munere non occuparetur; Foro Cornelienſem Epiſcopum, quòd a paucioribus poſtulatus fuiſſet, quàm ut tertiam partem complerent; alium iubet Archiepiſcopum deſignari ac proponi. Verum illis non vnum ſentientibus, tandem Albertum Pontifex Archiepiſcopum fecit, Rauennatibusq. dedit. Is cum vir impiger eſſet, & ſpiritus militares gereret, Venetæ Claſſi in Saracenos paratæ Imperator præfuit; nam tunc Saladinus omnes fere vrbes occupauerat, ab Chriſtianis antea receptas. Quamobrem Clemente Tertio Pontifice hortante, Fridericus Cæſar, Philippus Galliæ, Ricardus Angliæ Reges, & Otho Burgundiæ Dux, compluresq. Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Eccleſiæ proceres, ipſiq. Veneti ac Piſani, claſſibus optime inſtructis, expeditionē aggreſſi ſunt; unde magnum auxilium noſtris Ptolemaida obſidētibus, eſt allatū. Cæterū Friderico Cęſare, Armenia minore in poteſtatē redacta, multisq. preterea captis vrbibus, in rapido amne, quo lauandi cauſa deſcenderat, ſubmerſo, eius exercitus maximus & fortiſſimus paulatim conſumptus eſt. In Imperiū illi ſubrogatur Henricus filius, quē alii Quinctū hoc nomine, alii

Sextum

Sextum faciunt:illiq. Pontifex Conſtantiam in matrimonium collocauit, Rogerii Siciliæ Regis filiam, ipſo Siculo Neapolitanoq. Regno; quod Tancredus Rogerii, ex pellice, filius occupauerat, doti dicto. Naſcitur ex eo matrimonio, præter omnium ſententiam; nam Conſtantia ſenex erat; Fridericus alter, & Tancredo uita functo, Henricus Sicilia & Neapoli potitur. A quo, Rauenna, uniuerſaq. Aemilia & Ancona, Marquardo Anninuuilerio datur, eo titulo, ut Dux Rauennæ, Marchio Anconæ appellaretur. Nec multo poſt Henrico a uita diſcedente, de Cæſare creãdo non parua orta eſt inter Germanos diſſenſio, uerum tandem Otho Saxoniæ Dux, legitimis ſuffragiis, eligitur. Per id tempus cum Salinguerra conceptum in Trauerſarium & Rauennates odium, amplius continere non poſſet, repente Argentam adortus, opidum barbara crudelitate diripit: cumq. aliquot Rauennates eo accurriſſent, opem, ſi res ferret, opido laturi, ab Salinguerrianis in inſidiis locatis, capiuntur, & Ferrariam catenati ducuntur, ubi in fœdiſſimis teterrimisq. carceribus diſceſſerunt a uita: catenæq. ferreæ, uti ſempiterni ludibrii monumentum, in D. Georgii appenſæ ſunt. quæ clades eo maior Rauennatibus eſt uiſa, quòd Foroliuiani Ceruiam aggreſſi, pulſoq. Rauennatum pręſidio, eam urbem occupauerant, isq. annus Rauennæ maxime grauis ac peſtilens fuit: cum homines intra uigintiquattuor horarum ſpatium, ſanguinis fluxu de naribus, interirent: quæ eadem peſtilentia omni quoque Flaminiæ, atque etiam Etruriæ communis extitit: cum tamen Fauentini, nihil ob id deterriti, aſſidua cura opidum Coſmã, quod iuxta riuulum eiuſdem nominis, extruere aduerſus Foroliuianos cœperant anno MCLXXXX. hoc anno abſoluerint, & exercitum in eoſdem Foroliuianos comparauerint. Albertus Archiepiſcopus, quem maxime hæc calamitas, tum ob amiſſum opidum, tum ob ciues, ſuo præſertim impulſu illuc miſſos, atque necatos, ſpectabat, cuminterea eius opidi recuperandi curam non intermitteret, Archiepiſcopatus di- AN. MCC.

gnitatem

gnitatem confirmaturus, qua poſſet ratione, ab Innocentio Pontifice, Bononienſium cœnobiorum, quæ certam penſionem ſoluere Archiepiſcopo Rauennati conſueuerant; uti in Guilelmo primo Archiepiſcopo ſupra memorauimus; obli-
AN.MCCIII. gationem anno MCCIII. confirmatam impetrauit, ſcriptis ea de re, ad Lateranum, Octauo Kal. Mai. litteris, quas Pontifex ſua & ſeptemdecim quoque Cardinalium adſcriptione, firmauit. Has litteras nos & in bibliotheca ſacrarum Virgiuum D. Andreæ eius cœnobii Præfecta, præſtantiſſima fœmina, Felicia Raſpona indicante inuenimus, & Vrbinatium Cardinali, Iulio Feltrio ab Ruuere, Rauennatum Archiepiſcopo, dedimus, qui eas in Vrſiana bibliotheca, cum plerisque aliis uetuſtis monumentis collocauit. De Villa Luci quoque Albertus cum Fauentinis controuertit, qui eam & nonnulla Eccleſiæ Rauennatis opida occupauerant. Cuius adhuc rei teſtes leguntur lib. II. Decretal. De iuramen. calumn. Item de Teſtibus & atteſtat. Innocentii Pontificis ad Epiſcopum Placentinum litteræ, qui illi quæſtionis iudex præerat. Aliquos etiam fundos in opido Riuerſano, qui ad ſacras D. Andreæ Rauennatis Virgines ſpectabant, ad Archiepiſcopatum adiunxit: pauloq. poſt denuo cum Fauentinis de Villa ſancti Potiti, & opido Aureolo litigans, ſecundum leges ac tabulas litem ab Innocentio Pontifice accepit: quod; uti Pontifex affirmat In Decretal. Licet cauſam. De probatio. Fauentini temeritate atque arrogantia ea bona arripuerant & poſſederant, falſisq. & inconſtantibus teſtibus adductis, uincere
AN.MCCIIII. nitebantur. Quapropter incolæ D. Potiti, anno MCCIIII. Idibus Decembr. iurarunt ſe in fide Archiepiſcopi Rauennatis futuros, & nihil umquam dignitati illius aduerſum molituros. Nec multo poſt moritur Albertus, ſucceditq. in Ar-
AN.MCCVII. chiepiſcopatum Aegidius anno a partu Virginis MCCVII. eodem fere tempore, quo Venetiis Caloprinorum familia, quæ Rauenna ortum ducebat, Senatorii ordinis, cuius erat, muneribus perfuncta, Tribunitiaq. poteſtate ſæpius adminiſtrata,

niſtrata, cum D. Benedicti templum exędificaſſet, nullo ſuc cedente, deſiit. Inſequenti anno, qui octauus fuit ſupra mil- AN. MCC-
leſimum ac ducenteſimum, Aſanitus Cremonæ Prætor, ip- VIII.
ſaq. Cremonenſium Reſpubl. tabulis publicis confectis teſtati ſunt, ſibi a Rauennatibus, de quadringentis uiginti quatuor libris, ad monetæ Cæſarianæ rationem, ſatisfactum, quas Cremonenſium populus ad Rauennã amiſerat. & Vgutio Cremonenſis, Rauennæ Prætor, adhibitis Petro Corbo &Chunrado Dulcebono teſtibus, qui XIII. Kal. Sept. Ceruienſes inſpicerent, urbis Rauennę cloacas, flumicellos uocant, de fodientes, atq. expurgantes, eius uetuſtæ ſeruitutis memoriã, mandari tabulis publicis iuſſit, quod ab ea ſubducere ſe Ceruienſes uellent. Interea Aegidius Archiepiſcopus morbo oppreſſus interiit: cui ſubrogatur Vbaldus, cum eſſet Epiſcopus Fauentinus: qui equitatis amantiſſimus, & recti ſtudioſiſſimus, cum Archiepiſcopatus amplificandi, magno deſiderio in cenſus eſſet, ab Philippo Cæſare impetrauit Tabulas Auguſtales anno MCCIX. quibus prerogatiuæ omnes ac priuilegia, iu AN.MCCIX.
riſdictionem, ditionemq. Eccleſię Rauennatis ſpectantia, & cõfirmabantur, & augebantur. Quo eodem anno Ceruienſes fidem ſacramento obſtrinxerunt Petro Trauerſarię & Deſdeo Carrario, Vbertini filio, Pretorem nõ recepturos, niſi quem Petrus, Deſdeus, Vbertinusq. pater probauerint. Certum item quotannis uectigal, ex ſale, perſoluturos: Portoriorum omniũ, quæ ad catenã in portu poſitam, exigebantur, duas illis partes tradituros, ſibi vnã habituros, ſic tamen ut hoc iuſiurando, nullum Archiepiſcopo Rauennati, neq. Epiſcopo Ceruienſi, aut eorum iuribus, præiudicium accederet. Vbaldus autem Archiepiſcopus, quemadmodum hac in re, ut in aliis multis, cõſeruare ac recuperare Archiepiſcopatus dignitatem ac iuriſdictionem ſumma ope nitebatur, ita quod ab ſe cõtra ius & fas poſſideri intelligebat, confeſtim reiiciebat, & dominis reſtituebat. nã Othone Quarto poſt Philippum Cęſare, anno a partu Virginis MCCX. Adhalaſiæ ſacratarum Virginum D. An- AN.MCCX.

dreæ

dreç Præfectæ, quæ Albertus Archiepiſcopus ſuperioribus annis apud Riuerſanum illis eripuerat, reddidit. Et cum Othonis Cæſaris Vicarius Argentam occupaſſet; nam tunc Otho arma in Pontificem; a quo anno ſuperiore diadema Auguſtale Romç exceperat; inimico animo mouebat, & Salinguerra Ferrariam poſſidere nitebatur; Vbaldus ita ſe geſſit, adeo intrepide rem tractauit, ut opidum fuerit ſibi reſtitutũ. Quo loco in Hiſtoria Principum Eſtenſium Ioannes baptiſta Pigna auctor eſt, Vbaldum anno MCCXII. Argentam ipſam Azzonis Eſtenſis, & Aldrouandini filii, fidei & cuſtodiæ commendaſſe. Hoc interim ſpatio, Innocentius Pontifex Othonem de dignitate deiicit, & Fridecum ſecundum, Siciliæ Regem, Henrici ſexti filium, annos natum uiginti, Cæſarem creandum iubet. Qui Romam profectus, ab Honorio Tertio, Innocentio ſubrogato, Auguſtali corona exornatus eſt. Huic ſupra quam dici poteſt, cariſſimus fuit Petrus Trauerſaria, rerum uſu, ætatis prçrogatiua, & Rauennati Imperio prçſtantiſſimus. cumq. iis fermç diebus, apud Cremonenſes Fridericus uirorum Principum conuentum haberet, Petrus in eo ſententiam primus dixit, qua maxime cum Azzone Eſtenſi fœdus in Mediolanenſes eſt ictum. Verum quoniam raro admodum contigit, ut in aliqua Republ. ciuium, dominatus cupidorum, potentia, magna damna non afferat, id tunc Rauennæ uidebatur, quç Petro Trauerſaria, & Vbertino Carrario inter ſe odio atque diſſidio non lçui diſſidentibus, adeo diſtrahebatur, ut ipſa ciuitas non unam habere, ſed duas Respublicas præſeferret: ſemperq. Vbaldus Archiepiſcopus conciliare animos eorum inter ſe fruſtra fuerit nixus. Qui multis ſanctè & fortiter pro Rauennati Archiepiſcopatu, ipſaq. ciuium ſalute geſtis, relicta atque depoſita dignitate, uitæ reliquum abſoluit in Portuenſi cœnobio, cum iis, qui ibidem uiuebant, ſacerdotibus, Petri Peccatoris ſeſe legibus obſtringens: in quo, ſocios habuit Thomam Byzantium Antiſtitem, & Petrum Zianum Venetorum Ducem, qui magiſtrati-

AN. MCCXIII.

bus

bus ſe abdicantes, ibidem, iiſdemq. legibus, Domino inſeruierunt. Florebant eo tempore Dominicus Calaguritanus,& Franciſcus Aſiſias, uiri ſanctiſſimi & admirabiles, a quibus maximum Dei Eccleſia incrementum accepit Honorius Pontifex, qui Innocentio ſucceſſerat, Rauennatum precibus, & ſuo muneri ſatisfacturus,Symeonem, Ceruienſem tunc Antiſtitem,uirum integerrimum,Archiepiſcopum Rauennatem,renuētem & recuſantem fecit,anno MCCXVIII. AN. MCCXVIII.
Romæq. Pallium tribuit. Sunt tamen, qui inter Vbaldum & Symeonem, Picininum quendam, Archiepiſcopum reponant: cuius quando nihil reperi in uetuſtis huius ſęculi monumentis, idcirco eum ſilentio inuoluens, ad Symeonem tranſeo, qui ad ſui Archiepiſcopatus dignitatem intentus, eorum omnium confirmationem impetrauit, quæ Valentinianus Cæſar Ioanni Archiepiſcopo, & multi præterea cum Romani Pontifices, tum Cæſares Eccleſiæ Rauennati dono dederant. De vrbe etiam Ceruia,quæ maximam partē Archiepiſcopi Rauennatis iuriſdictionem ſpectabat, cū Ceruienſibus diſſeruit,litemq. tulit ſecundum tabulas,cuius adhuc rei teſtes,in Decretal.lib.III. de Iudiciis, Honorii Pontificis ad Tancredum Canonicum Bononienſem, litteræ ſuperſunt. Multa inſuper ſacris ædibus elargitus eſt: annoq. a partu Virginis MCCXXII. cum in æde Vrſiana, Diuæ Mariæ in villa Vangaditia Abbatem conſecraſſet, ſibi eum ſacramento,iure ac more ſuperiorum Archiepiſcoporum,obligauit: cum Ceruienſibusq.denuo diſceptauit,qui Archiepiſcopatus Rauēnatis iuriſdictionem in ea urbe imminuere ac potius conuellere nitebantur; cauſa autem apud Ariminenſem Epiſcopum,& Nicolaum ſancti Iuliani Abbatem,iubente Pontifice,agebatur in vrbe Arimino.Ad hæc anno eodem, Septimo Id. Mai. in D. Apollinaris Claſſenſis, Vbertello, Foropompiliano: Oddone,Cæſenate: & Ruſtico, Ceruienſi Epiſcopis inſpectantibus,ſacris interdixit incolis caſtri Montis Boarii,quod eſt in Foro Pompiliano. Cum enim caſtrum AN. MCCXXII.

illud ab Gerardo Archiepiſcopo Rauennati, in ſolo Eccleſiæ Rauennatis extructum fuiſſet, idemq́ perpetuo, præter quàm duobus ab hinc annis, ipſa Eccleſia poſſediſſet, incolę eius poſſeſſionem, Rogerio Comiti ac fratribus tradiderant. Vt autem iniuſte erepta, diligenter repetebat, ita quæ iuſte collata fuerant, firmabat. Nam illam Inſulæ Palatiolæ donationem, quam ab Ioanne Archiepiſcopo factam memorauimus monachis ab ſe in eius Inſulæ cœnobio inſtitutis, non modo confirmauit, ſed adiecit quoque, ut eorum monachorũ ditio in mare ad mille paſſus pertineret: neue Eccleſię D. Clementis; quod templum in Padi ripa conſtitutum eſt; iura & fines perturbarentur. Cui rei, Albertus, Saxinenſis; Albertus, Foroliuienſis; Oddo, Cæſenas; Vbertellus, Foro Pompilianus; Ruſticus, Ceruienſis; & Albertus Faneſtris Epiſcopi adſcripſere. Cum autem Symeon, Ceruienſem interea cauſam obtinuiſſet, in Ticimannum Bononienſem ciuem acertimum dirarum telum detorſit, quòd Ceruienſem Præturam, nullo pacto, nulla condicione ſeruata, quæ inter Archiepiſcopum & Ceruiẽſes intercedebat, acceptam, ab ſe monitus, nequaquam depoſuerit. Quod & in omnes fecit, qui Præturam aut iuriſdictionem Caſtrinoui, aut Villæ ſancti Potiti, uenia ab ipſo non impetrata, ſumerent. Hæc autem eo ardentius Symeon curabat, quòd duobus iam annis, opido nobili, Argenta, tutelæ & præſidio Eſtenſium Regulorum, ab Vbaldo, commiſſo, uti memorauimus, pene priuatus fuerat: nam Rolandus Rubeus Parmenſis, gentilis meus, Bononiæ Prætor, cum Saxatellum rebelle combuſſiſſet, Camporellam nefariorum uirorum Principem trucidaſſet, Azonem iuriſconſultum; quòd morte iniuria damnaſſet hominem; capite multaſſet, Argentam ui cepit, & diripuit. Hic ille Rolandus eſt, qui maiorum ſuorum exemplo ad gloriam accenſus, familiam noſtrã trophæis ac triumphis nequaquam omnino cõtemnendis, ornauit. Nam & adhuc fere impuber anno MCXCIX. ſancti Donini opidum, a

Placentinis

Placentinis circumuallatum, obſidione liberauit: ducentiſque hoſtium equeſtris ordinis per Triumphum captiuis ductis, victor Parmam regreſſus eſt, & grandiore poſtmodum ætate, anno MCCXLVII. cum Bernardo fratre, Guidone Lupo, & Gerardo Corrigio, Legato Pontificio fauente, Friderici Cęſaris exercitum ad Tarrum amnem ſuperauit. Sed ut eo redeat oratio, unde diuertit, per idem tempus, quo Argenta direpta eſt, Venetiis quoque Luſignana familia Rauennas, cum multos iam annos ſenatoria & patricia in ea ampliſſima ciuitate fuiſſet, in Philippo Luſignano finem habuit. Cum autem Symeon Archiepiſcopus interea Friderico Cæſari gratum facturus, Alberto Magdeburgenſi Archiepiſcopo, Cæſariano Legato, & Flaminię Comiti, anno MCCXXIII. permiſiſſet, ut ſingula Eccleſiæ Rauennatis opida, quæ in Flaminia eſſent, quinque ſolidos, pecuniæ id genus eſt; illi pro Fodro; ut utar uerbo illorum; perſoluerent, Ioannes Vuormatienſis, Magdeburgenſis Archiepiſcopi Legatus ac Vicarius, una cum quibuſdam ſicariis, impetu in aliquot ex ipſis opidis facto, prædam ingentem abſtulerat. De quo cum uehementer conqueſtus Symeon apud Honorium Pontificem fuiſſet, Pontifex Magdeburgenſi Epiſcopo ſcripſit, ut Ioannem ad reſtituenda omnia compelleret, alioqui facultatem præbere ſe D. Stephani Bononienſis Abbati, interdicto ad reſtitutionem illam hominem cogendi. Quo tamen interdicto opus non fuit, Alberto reſtitutionem confeſtim accurate faciendam iubente. Erat enim Albertus uir optimus, iusq. ſuum unicuique reddens, & non minus Pontificis atque Archiepiſcopi, quam Cæſaris rationem habens: quod quidem Præfecturæ ſuę initio oſtenderat, cum in Senatum Rauennatem profectus, ui ſacramenti, quod Rauennates Cæſari dixerant, coram Sozzo Coiono Cremonæ Prætore, Gerardo Douaria, Gerardo Manaria, & Alberto Malabotta, Cremonenſium, Chunrado Munaio, & Alberto Puzzono Mutinenſium legatis, iurare Rauennates iuſſit, bellum ſe Bononienſibus,

AN. MCCXXII.

ſibus, Fauentinis, & aliis illaturos, qui Cæſari, eiusq. legatis repugnarent. Paulo poſt Symeon Archiepiſcopus, diplomate Pontificis recitato, pollicetur eis, qui cruce obſignati comitari in acie uoluiſſent Vuillelmum Marchionem Montisferrati, Regnum Theſſalonicenſe, quod ad ſe ſpectabat, recuperare parantem, iamq. arma indutum, omnium criminum ueniam, & mortem occumbentibus æternam
AN. MCCXXIIII. cum Diuis fœlicitatem. Erat autem hoc tempore, qui annus fuit ab ortu Chriſti MCCXXIIII. Thebaldus Saracenus Rauennæ Prætor. Quo item anno Symeon opidum Laſtagnanum de Ardiniſio, pro Rauennati Eccleſia emit: licet enim illud opidum Rauennatis Eccleſiæ antea fuiſſet, traditum tamen emphyteutico & beneficiario iure adminiſtrandum, temporis diuturnitate in maximam controuer-
AN. MCCXXV. ſiam uenerat, quam Symeo tollere emptione illa tandem voluit. Inſequenti etiam anno, de cœnobio litigauit D. Alberti ad Padum, quòd mónachi parere Archiepiſcopo Rauennatum, ſubiiciq. renuerent, cauſamq. ab iudicibus, quos Honorius Pontifex diſceptatores ſtatuerat atque arbitros, obtinuit: & cum Ceruienſes reſtituere Archiepiſcopatus bona differrent quotidie & procraſtinarent, eiusq. iuriſdictionem & poteſtatem attenuare ac repudiare uiderentur, comparata aliquorum militum ſelectorum manu, agri Ceruienſis uineas, arbores & fundos, cremari, incidi, diripi fecit. Ceruienſibus autem rem ad Honorium Pontificem deferentibus, Pontifex Faneſtri, & Feretrano Epiſcopis cauſam mandans diſceptandam, denuo Symeon in integrum ad priſtinamq. in ea ciuitate auctoritatem, reſtitutus eſt. Nec multo poſt Petrus Trauerſaria, qui Symeoni præſto in iis omnibus fuerat, octauo Kal. Octobris interiit, Paulo filio hærede ex aſſe relicto: Alexander enim alter filius iam diem obierat. Sepultus eſt Petrus in monumento ingenti ex marmore in D. Ioannis Baptiſtæ, quod nunc extra templi ualuas ad dextram ingredientibus, ſpectatur. Gentilitia illius inſignia

erant, ſupra aream atque illius caſſidem bucculatam, Virginis caput ad ſimulacrum Fortunę. In area cœruleus campus, in medio Pinus; lineę albę tres citra ac ſupra de radicibus ad ramos. Quaſi hinc etiam teſtaretur, Virtute ac meritis, comite fortuna, dominatum ſe urbis ac prouinciæ fuiſſe adeptum. Et profecto hic Petrus, omnium Trauerſariorum longe pręſtantiſſimus fuit: nam eam ſemper uirtutem animi prę ſetulit, ut Magnanimus proprio cognomento omnium conſenſu uocaretur, eiusq. ſignificationem dederat admodum adoleſcens; qua ætate cum Otho, Palatinus Comes, in Guillelmum patrem manus inieciſſet, ipſe impetu facto, Othonem opprimit ac trucidat. Tres habuit filias Aycham, Eliſabetham, & Tramontanam: ex quibus Aycha Britannię Regi nupſit: Eliſabetha Pannoniæ, Tramontana Aragoniæ Reges pariter maritos habuerunt. Eliſabetha immaturo fato decedens, filium reliquit, qui Stephano item patri præmortuus, fecit, ut Stephanus Marchaſinam Moroſinam Venetam, uxorem duxerit, ex qua filium habuit qui hæreditario Regno potitus eſt. Guillelmus Duranti, Minatenſis Antiſtes, cognomento Speculator, dum Honorii Pont. Max. Legatus, de rebus Flaminię Commentarium ad Pontificem ſcriberet, inter cetera teſtatur, Rauennę ſe Petrum Trauerſariam inueniſſe, qui omni illi regioni dominatus fuerit, quemq. omnes metuerint. Honorificentiſſime quoque de illo Dantes Purg. 14. & Ioannes Boccatius Fabul. 8. meminere. Inſequenti anno Paulus in Rauennatem Præfecturam, & Ducatum; ſic enim in Vrſianę bibliothecæ monumentis ſcribitur; quem ab Rauennati Eccleſia acceperat, patri ſuffectus, cum aliquot Rauennatibus ciuibus collegis, Cremonam, pro Rauennati Rep. profectus eſt, ut illi conuentui intereſſet, quem Fridericus Cæſar per eos dies ibidem agebat. Erat autem adeo rerum omnium ingens penuria, ut Triticum, Vinum, Oleum, & reliqua huiusmodi, quæ ſuppeditāt ad uictum, ſecum deuehere cogeretur. AN. MCC XXVI.

Dimiſſo

Dimiſſo conuentu, Rauennam Paulus reuerſus, Reipubl. Rauennatis nomine ſtudium adhibuit, ut cum Anconitanis pacem faceret, quibuſcum Rauennates non paruas diſſenſiones habuerant, & ſæpius armis contenderant. Itaque anno
AN. MCC-XXVII. MCCXXVII. ſic ad extremum conuenere. Anconitanis ad vrbem Rauennam & Rauennatem ditionem tutus acceſſus eſto, idemq. Rauennatibus, Anconam. Anconitani tributa tantum antiqua conferunto.ſalem, quem e Ceruia tollunt, extra Anconam, alio non deuehunto. Merces & reliqua huiuſmodi ad Rauennatium hoſtes non portanto: idem Rauennates ne faciunto. Rauennates Prætorii foſſam, canale uocatam, expurgari, & defodi altius curanto, ita ut cum nauibus oneratis peruenire ad portam Prætorii Anconitani poſſint: alioqui hoſpitari per vrbem & ſuburbium illis fas eſto. Apud Archiepiſcopum Rauennatem agunto, ut Anconitani antiquum tantum portorium Argentæ ſoluant. Cum Rauennæ fuerit annonæ caritas, & annona carius Rauennæ, quàm Anconæ ueniet, extrahere a Piceno triticum, & ſegetes alias, uictus, non mercaturæ cauſa, Rauennatibus fas eſto: non tamen ex urbe Ancona, neque ex Anconitano agro; niſi id Commune Rauennæ ab Anconitano per litteras petierit. Annonæ caritas, cum Rauennæ modius tritici; ſtarium vulgo appellant; ſeptem ſolidis Rauennatibus, atque etiam pluris veniet, intelligitor. Idemq. Anconitanis apud Rauennates fas eſto. Quæ omnia Andreas Martinus Anconitanorum Legatus in ſenatu Rauennatum rata habuit. Haud ita multo poſt Rauennæ Iuliano Flaminiæ Comite decedente, Cæſar, cum eſſet Meſſanæ, Blanderatenſem Comitem ſubrogauit. Quoniam autem ſuſpicio erat uehemens, Rempubl. Rauennatem, quæ in Petro Trauerſaria uidebatur eſſe poſita, ipſum Vgulinum Iuliani Videmini, Flaminiæ comitem, Rauennæ interfeciſſe, iis idcirco litteris Fridericus, quibus Gutfredum Comitem Blanderatenſem, Flaminiæ Comitem ac Rectorem creabat, diligenter mandauit, inquireret de Iuliani morte, &

ſontes acerrime puniret. At Blanderatenſis, quæſtione hac de re habita, cum neminem, qui diceret contra Trauerſariam aut Remp. Rauennatem inueniſſet, eos abſoluit. Traueſaria igitur ad Imperium Rauennate adminiſtrandum intentus, cum Symeon Archiepiſcopus cum Ceruienſibus cōcordiam iniiſſet, ipſe quoq. de Reip. Rauennatis & Ceruienſium ſententia, Ioãnem Bonum, uirum religioſum, qui ſe Peccatorem eremitam appellabat, arbitrum elegit, ut tot iamdiu agitatas diſceptationes tolleret. Is cum auctoritate plurimum polleret, & ſanctitatis opinione, eos tandem anno MCCXXV. prid. Id. Quinctil. adduxit ad concordiam, iis potiſſimum legibus, ut Ceruiẽſes peditum equitumq. cohortibus & aliis iuuarent Rauennates, cum ſeſe belli ferret occaſio: iidemq. Ceruienſibus amici, inimiciue, qui & Rauennatibus, eſſent ad hæc Prætores, cum e ſuis nollent, Rauennates acciperent. AN. MCCXXV.

Sub quod idem tempus Symeon Archiepiſcopus, Præfecto D. Hilarii, & D. Mariæ cognomento Rotundæ monachis Diœceſeos partem donauit. Honorius interea Pontifex, cum Fridericum in Dei Eccleſiam arma mouentem, expertem Chriſtianæ communitatis feciſſet, moriens, ſucceſſorem habuit Gregorium nonum: & Symeon Archiepiſcopus fato pariter functus, Theodericum, qui Rauennatis primo Eccleſiæ Subdiaconus & Canonicus Cantor; hic enim ex tribus Canonicorum Rauennatum ordinibus, unus numerabatur; deinde Præpoſitus, tandem Archiepiſcopus, magnum ſemper animum & conſilium præſetulit: præſertim cum illius Archiepiſcopatu aduerſæ fortunæ procellis Rauenna plurimum quaſſata fuerit. Fridericus enim Cæſar Rauennam ingreſſus eſt, multaq. commutauit: & ne quicquam eſſet, etiam puſillum, quod Pontificio Romanoq. Imperio penitus ſublato, ſibi non ſubiiceretur, ſacras D. Andreæ Virgines in ſuam fidem & clientelam recepit, omniumq. bonorum poſſeſſionem, quæ tunc habebant, confirmauit, teſtatum id litteris publicis faciens, Gualdradæ

earum ſacrarum Virginum Præfectæ inſcriptis, quas nos in earum bibliotheca legimus. Hugonem etiam D. Vitalis Abbatem, omneſq. monachos, Lando Archiepiſcopo Rhegino Friderici familiare poſtulante; ſuæ tutelę ac fidei commiſſos uoluit: iuſſitq. ut quas ſegetes, quos fructus, quę tandem omnia ex prædiis acciperent, ea ad uſum cœnobii, tametſi repugnantibus iuribus municipalibus quocumque eis deducere fas eſſet. Quoniam uero tunc Ferrarienſes edicto cauerant, ut ne cui, quidquam in Ferrarienſi poſſidenti, liceret, extra Ferrariam aut Ferrarienſe, alio cauſam transferre, uoluit Cæſar id; quod ad monachos ſpectaret; irritum omnino eſſet, neque in illorum bonis recuperandis, annorum centum præſcriptio ualeret. In extrema tandem pagina, omnia, quæ Henricus quartus confirmauerat, ipſe quoque eſſe firma & rata

AN. MCC-XXVI. uoluit. Quibus anno a partu Virginis MCCXXVI. peractis; qui annus Imperii, ſextus: Regni Hieroſolymorum, primus: Siciliæ, uigeſimus octauus ab eodem Cæſare in iis tabulis Auguſtalibus affirmatur, Fridericus Hieroſolymam contendens, dum Baruti Regulum perſequitur, ab omnibus, qui in Syria erant, Pontifice iubente, Cęſar repudiatur: ipſeq. Pontifex, multas Campaniæ, & Flaminię urbes, Rauennamq. pręſertim, Theoderico Archiepiſcopo, Alberico, Lamberto & Hieremia Polentanis fratribus, Guidonis filiis, ciuibus Rauennatibus, opem ferentibus recuperauit. Exarchatusq. Moderatorem ac Rectorem Ioannem fecit Hieroſolymorum Regem, qui copiarum Pontificiarum Imperatorem gerebat. Is enim Rex profectionis Friderici in Syriam fama permotus, cum Berengaria uxore, Pōtifici gratum facturus, uenerat Bononiam, ut deinde Venetorum nauigio in Aſiam traiiceret. Ceterum Pontifex, fraude Friderici perſpecta, ne fruſtra aut abiret, aut ueniſſe uideretur, & copiis ſuis, & Exarchatui Rauennati pręfecit. Ab hoc die Trauerſariorum inclinare uires uiſæ, ſiquidem, cum Cæſaris partes ſecuti fuiſſent, in recuperatione ciuitatis, urbe pulſi ſunt, Fridericus his acceptis,

cum

cum Soldano pactis induciis, in Italiam rediit, recuperandiſq. vrbibus amiſſis intendit. Sub id tempus anno MCCXXIX. Decimo Kal. Septembr. coram Petro Dayſella, & Guillelmo Guadignano iudicibus Reipubl. Rauennatis, & Vicariis Soczi Prætoris, abſentis, iter Rauennates ac Ceruienſes, ita poſt diuturnam diſſenſionem, tandem concordia conſtituta eſt: in qua cum multa fuere, tum illud potiſſimum, vt iure Archiepiſcopi Rauennatis integro & incolumi, ciues Ceruienſes quadraginta, ciuitate Rauennati donarentur, qui eius concordiæ ſacramentum dicerent, ſeruandumq. curarent. Qui cum in ſequenti anno Rauennam veniſſent, Theodericus Archiepiſcopus, tunc temporis; ut earum tabularum publicarum, unde hæc hauſimus, uerbis vtar; in ſpiritualibus & temporalibus Rauennæ & Ceruiæ dominus, aſſentientibus Rauennatibus, pro ea vrbis illius parte, quæ illos ſpectabat, decreuit, Prætorem Ceruiæ a Rauennatibus ciuibus, Rauennatem tantum ciuem deſignandum: eum autem approbaret confirmaretq. Archiepiſcopus, aut, ſi Archiepiſcopatus uacaret, ſacratorum uirorum Rauennatum chorus. Eodem anno Fridericus Cæſar, omnibus, quæ Pontificii acceperant, receptis, paceq. cum Pontifice facta, Montisferrati ac Subalpinorum Regulis in Galliam Ciſalpinam eum vocantibus, in Aemiliam Forum Liuii primo profectus, mox Rauennam ſe contulit, ubi XIX. Kal. Febr. in Archiepiſcopi cubiculo, cum Guillelmo Amato Prætore Parmenſi, Bernardo ac Rolando Rubeis fratribus Parmenſium Legatis, ceteriſq. item Legatis Cremonenſium, Ticinenſium, Mutinenſium, & Derthonenſium conuentu ſæpius habito, multa aduerſus Mediolanenſes, qui Ciſalpinam omnem Galliam armis ſolicitabant, conſtituta ſunt. Cum autem non multo poſt, Eſtenſis & Mantuanus Reguli, cum omnibus fere Galliæ Ciſalpinæ ciuitatibus, Bononiæ, in Fridericum inimica decreuiſſent, Iacobus Epiſcopus Præneſtinus, & Otho Cardinales, Pontifi-

AN. MCCXXIX.

AN. MCCXXX.

AN. MCCXXXI.

ciiq. Legati, Rauennæ Fridericum conueniunt, pacem inter ipſum, Ciſalpinosq. confecturi. Frequentabat enim Rauennam Fridericus, tum opportunitate ductus vrbis, tum illius amittendæ ſuſpicione commotus: nam Theoderico Archiepiſcopo, & Polentanis; quos violare, ab Pontifice commendatos, iure fœderis non audebat; non ſatis fidebat. Itaq. aduentum Legatorum Pontificiorum intelligens, Venetias, atque inde Aquileiam, eorum congreſſum fugiens, profectus eſt; mox in Germaniam quoque contendit, Henrici filii aduerſum ſe noua molientis, impetum ac uires pertracturus. Sub id tempus, cum Ceruienſes abduci ab Archiepiſcopatu & Rep. Rauennati conarentur, Ioannesq. Vrſarola eius vrbis Epiſcopus, priuilegia immunitatum eius vrbis & Epiſcopatus iactaret, atque alienaret quotidie animos Ceruienſium, qui tributa conferre, Rauennatesq. & Archiepiſcopum Dominos negare incipiebant; facto impetu Rauennates, inſpecturi quibus Ioannes Epiſcopus priuilegiis niteretur, Epiſcopi ædes ingrediuntur, & ſcripturas auferunt, quas inuenere. Non potuit autem in tanto tumultu fieri, quin ex militibus aliqui, quorundam Ceruienſium, qui eam defectionem maxime cupere ac curare viſi fuerant, domos ac prædia diriperent. Erat tum Vrſarola gratia & auctoritate in aula Romana plurimum potens: verum non adeo, vt cum dominatum Ceruiæ affectaret, aliud præterea obtineret, quam vt Rauennates, Ceruienſibus, pro illatis damnis, quingentas libras Rauennatis pecuniæ, ipſi autem Epiſcopo; qui ablatarum ſcripturarum iacturam, maximam prædicabat; mille & quinquaginta, ſoluerent: Othone Cardinali ſancti Nicolai in carcere Tulliano ita decernente. Theodericus Archiepiſcopus interea cum diu de Inſula Volanæ fuiſſet controuerſum, ut ex iis tabularii Vrſiani libris publicis conſtat, quos Diaceptos appellamus, diuiſione tandem anno MCCXXXI. octauo Id. Nouembr. facta, inter ipſum, & Henricum Marchionem, ac Cellæ Volanæ, Portuenſiſq. cœ

nobii

nobii Præfectos, ſextam eius Inſulæ partem habuit, Pomposianoq. Abbati emphyteutico iure tradidit. Cum deinde anno MCCXXXIII. Rainerium ab Cunio, Lugii Prætorem confirmaſſet, anno inſequenti; quo anno, ob hiemis magnitudinem, tempeſtatemq. perfrigidam, Pinetum exaruit totum; & uites etiam & ficus, adeo ut plurimi, anno, qui eſt inſecutus, uini defectu, aquam ebiberint; ditioni Archiepiſcopatus amplificandæ intentus, cum iam diu de opido Caſtro nouo, & Ducaria controuerſum fuiſſet, ut tandem aliquando finis diſceptationi imponeretur, illa opida ab Guidone Glazoli Comite, Lamberti filio, emit. Eius venditionis Oddo Manfredus, & Hieronymus, Gualfredus, Lambertusq. Polentani; quòd eſſet Guido minor natu; prædes acceſſere. Cum autem anno MCCXXXVI. Veneti, illi impedimento eſſent, quo minus vinum, triticum, ſal, & cetera huiuſmodi, quæ ſuppeditant ad victum, in ſua opida ad arbitrium ſuum conueheret, adud Gregorium Pontificem conqueſtus, Pontifex Epiſcopi Ferrarienſis & Abbatis Pomposiani opera ac labore, diſceptationem omnem facile compoſuit. Erant per idem tempus inter Rauennates ac Bononienſes diſſidia, & iam utrinque anno inſequenti arma parabantur. quamobrem Rauennates Marcoaldum miſerunt ad Mutinenſes, Parmenſes, & Cremonenſes ſibi fœderatos, Legatum, qui debita iure fœderis ſubſidia mitterent: Is autem cum ad XV. Kal. Quinctil. in ſenatu Mutinenſi Vgutionem a Curte Mutinæ Prætorem, & reliquos Senatores poſtulaſſet, ut, in Bononienſe irruentes, quibus modis poſſent, diriperent, & incommodis illos damnisq. afficerent, id ſe libenter facturos reſponderunt: uerum, cum id ſe recte exequi non poſſe abſq. Parmenſibus & Cremonenſibus fœderatis uideant, rogare illum, ad eos ut ſe conferat, idemq. poſtulet. Itaque Marcoaldus cum ad XIII. Kal. Parmam profectus a Nicolao Adelardo Parmæ Prætore, & Parmenſibus ſenatoribus idem eo diligentius petiiſſet,

AN. MCCXXXIII.
AN. MCCXXXIIII.
AN. MCCXXXVI.
AN. MCCXXXVII.

quo iam intelligeret Bononienſes in Rauennatium fines magnis copiis irrupiſſe, Rauennamq. contendere dimiſſo ſenatu, Vbertus Bobius iuriſconſultus, Prætoris, communiſq. Parmenſium nomine, reſponſum dedit, eſſe Parmenſibus; flagitantibus id Cremonenſium Legatis; in Mediolanenſes; qui iam in agro Ticinenſi erant, cum Cremonenſibus proficiſcendum: eo expedito itinere, libenter ſe, una cum Cremonenſibus, in Bononiẽſes arma moturos, effecturosq. omnia, quæ Communi Rauennatium honori & uſui eſſe poſſent. Qua accepta reſponſione, Cremonam Marcoaldus contendit, idemq. ſubſidium ab Vgolino Rubeo, Vgonis filio, Cremonenſium Prætore, ceteriſq. Senatoribus, qui in Sena tum ob id ad Decimum Kal. Quinctil. conuenerant, petit: cui poſtridie eius diei in ſenatu, Credentiæ uocato, Homobonus Moriſius iuriſconſultus renunciauit, Cremonam vndique uicino bellorum tumultu, Brixianorum ſcilicet, Cremenſium, & Placentinorum eſſe circumſeptam: adhęc ab Cardinalibus Romanæ Eccleſiæ, in Gallia Ciſalpina, Legatis, accepiſſe litteras, qnibus cauetur, ne in hoſtes aut alios arma moueant: Tentaret tamen Parmenſium ac Mutinenſium animos; paratos id ſe facere, quod illi molientur. Dum hæc ita aguntur a Marcoaldo, uidetq. difficilia fore, admodumq. ſera hæc ſociarum ciuitatum auxilia, per litteras a Rauennatibus fit certior, ab incepto ut deſiſtat, quando Gregorius Pontifex Max. Theoderici Archiepiſcopi rogatu; quem maxime hęc attingebat clades; ſtudio Pręfecti Portuenſis, Bononienſes; qui; facto impetu, aliquot Rauennatis Eccleſiæ opida hoſtilem in modum inuaſerant, multamq. ex eis prædam abſtraxerant, ſecum co[illegible]uerit. Id autem eo libentius Gregorius Pont. fecit, quod Theodericum Archiepiſcopum ad Regnum Hieroſolymorum per eoſdem dies legauiſſet, & Veneti ſecum in Fridericum arma coniunxiſſent, recuperandiſq. denuo Flaminiæ urbibus operam daret. Qua in re plurimum ab Rauennatibus, copias ſele-

ctorum militum, in Pontificio exercitu, Reipubl. Rauennatis ſtipendio, Pellantium, ſuppeditantibus, auxilium habuit: cum antea Pontifex, Rauennates iuuiſſet, in compeſcendo Fauentinorum impetu, qui Raſanarium Rauennatum opidum ſolo æquauerant, & Turrim D. Stephani uocatam deiecerant: nam iis temporibus uniuerſa Flaminia & publicis inter Fridericum Cęſarem, & Gregorium Pont. Max. diſſidiis, & priuatis inter eiusdem urbis ciues ſimultatibus, undique uehementer perturbabatur: iamq. Ceruienſes coniuratione facta, Ceruiam abſtractam ab Rauennatibus, Ioanni Vrſarolæ Epiſcopo nefarie prodiderant, & Paulus Trauerſarius auxilio Bononienſium, Comitibus, hoſtibus ſuis, pulſis, eorumq. ædibus ſolo æquatis, denuo Rauēnam ceperat, & cum Gregorio Montelungo, Pontificio Bononiæ Legato, fœdus percuſſerat. Quod etiam anno MCCXXXIX. renouauit; quo tempore Bononiam profectus, cum eodem Legato, Venetorum Duce, Bononienſibus, Mantuanis, & aliquot ciuibus Ferrarienſibus, cumq. Azone Eſtenſi, recuperandæ Ferrariæ conſilium iniit: confeſtimq. ad circumuallandam urbem profectus, eam quarto poſt menſe, obtinuit, Salinguerra Torello ſeſe dedenre. Huius obſidionis Legato, Bononienſibus, & Mantuanis cauſa fuit, quod Salinguerra ſe cum Friderico coniunxerat. Venetis cauſa non eadem, ſed quod Venetam nauim, non absque Venetorum iniuria, in Hadriatico mari ceperit. Paulum incitauit perpetuum atque hæreditarium a patre diſſidium, ipſaq. continens de finibus diſceptatio, in qua Salinguerra Rauennatis agri magnam partem ſemper occupauerat. Erat Salinguerra & ſenectute, & rerum uſu prudens, & Parmenſium, Mutinenſium, aliorumq. ac ipſius urbis munitiſſimæ præſidio, firmus. Hugo tamē Rambertus, qui maxime in ciuitate poterat, plurimumq. apud Salinguerram ualebat, obſidentium pollicitationibus corruptus, eam deditionem Salinguerræ perſuaſerat. Qua facta, urbem omnes ingrediuntur, ad ædesq. Salinguerræ adeunt, ubi honorifice

AN. MCCXXXIX.

rifice

rifice excepti, Paulus Trauerſarius Rauennæ Princeps, in con uentu; uti Ricobaldus teſtatur; aſſurgens, Salinguerram de multis rebus accuſat. De quibus cum purgare ſe Salinguerra parat, omnes pedibus obſtrepunt: quod etiam factum, cum denuo purgationem eſſet ingreſſus. Itaque dimiſſa concione, Salinguerra captus, Venetias ducitur, ubi honeſte habitus in cuſtodia, breui tempore diem ſuum obiit. Ferraria Azoni Eſtenſi, Eccleſiæ nomine, gubernanda ac regenda com

AN. MCC XL. mittitur, anno ab ortu Chriſti MCCXL. Quo eodem anno, VI. Id. Sextil. Paulus Trauerſaria Rauennæ deceſſit: ſepultus eſt in Diuæ Mariæ cognomento Rotundæ, ſumma ac pene regia funeris pompa. Reliquiſſe ex Andronica uxore, Byzantii Cæſaris filia, Guidonem, Hadrianum, Anaſtaſium, Carolum, Petrum, Guillelmum & Andronicum filios, Catherinam item, Fidentiam, Rauennam & Romaniam, Ferretus ex Franchino auctor eſt. Verum ego in monumentis uetuſtis, unam tantum Pauli filiam, Aycham uocatam, reperi, quæ Guilielmo Franciſio nupſit. Vtcumque autem ſit, illud conſtat, Fridericum, accepto interitu Pauli; qui iam cum Pontifice in gratiam redierat, diſceſſeratq. a Friderico ob eam cauſam, quod ſuperioribus annis Fridericus Rauennam regreſſus, nihil ipſius exulis meminerat; incitantibus aliquot Trauerſariorum hoſtibus, qui exulabant, Apulia motum, repentinoq. facto in Rauennates impetu, Vrbem Decimo octauo Kal. Sept. cepiſſe: ubi aliquot dies commoratus, Fauen-

AN. MCC XLI. tiam cum Chũrado filio oppugnat, tandemq. Decimo octauo Kal. Mai. inſequentis anni occupat. Rauennam uictor regreſſus Turrimprætorianam magnam, quæ adhus extat, ex ſolo æquatarum a Paulo Trauerſaria hoſtium ædium ruinis, inſtaurauit. Interea Veneti Ceruiam obſidentes, tandem an-

AN. MCC XLIII. no a partu Virginis MCCXLIII. pulſis inde Foroliuianis, eam capiunt. Ceterum Innocentio Quarto, poſt Gregorium Nonum, & Celeſtinum Quartum, Pontifice Max. creato, Fridericus uehementer commotus eſt, quod hominis uirtutem ac-

curate

curate perſpectam haberet, & mirum in modum uereretur. Nec timori defuit euentus: nam Innocentius ab Friderico, quocum uſus fuerat omni modeſtia atque humanitate, ludificatus, eum, Concilio Lugduni habito, Imperio ac Regnis mulctauit. Quod adeo moleſte ab Friderico acceptum eſt, ut renouatis omni Italia, Guelforum Ghibellinorumq. factionibus, quæ centum abhinc annis, Chunrado ſecundo Cæſare, uti Merula memoriæ prodit, originem habuerant, quibus artibus poſſet tollere e medio Pontificem, decreuerit. Confeſtim igitur Bernardum Rubeum, quòd eſſet cum Pontifice affinitate deuinctus, eiici Parma iubet, eiusq. ædes ſolo exæquari. Bernardus cum Rolando fratre coniunctis copiis, aliquorum fœderatorum auxilio, Friderici exercitum, uti ſupra memorauimus, fudit & fugauit. Quamobrem conuocatis Fridericus ex omni Italia militibus ſuis, qui ad ſexaginta millia hominum fuiſſe ſcribuntur, obſidere Parmam inſtituit, ad quam tuendam magna ſociarum ciuitatum auxilia conuenerant: ibi Fridericus urbem ædificauit, nuncupauitq. Victoriam. Verum Bernardo Rubeo uita interim functo, Iacobus atque Vgulinus filii, anno MCCXLVIII. fauente Pontificio Legato, qui Placentiæ erat, Azoneq. Eſtenſi in ſubſidium accito, nocte, Vrbem Victoriam aggrediuntur, capiunt, diripiuntq. Friderico ipſo, & Henrico filio, Vbertino Pallauicino, Ezzelino & Alberto Onaris fratribus, diſſipatis atque in fugam coniectis: Parmamq. redeuntes, coronam Auguſtalem, equos inſignes, Camellos, argentea aureaq. uaſa, tabulam ex argento, quæ adhuc Parmæ in æde maxima conſpicitur, compluraq. præterea præſtantiſſima ſpolia, per triumphum duxerunt. Hæc autem fuſius fortaſſe aliquanto, quam Rauennatis hiſtoriæ ordo poſtularet, perſecutus ſum, quòd aliqui, uiri alioqui doctiſſimi, & in ueſtiganda antiquitate accuratiſſimi, de his paulo aliter meminerint. Qui cum ueritatem diligentiſſime ubique conſecuti uideantur, mihi ipſi uiderer, maioribusq. illis meis, & ceteris, qui uiuunt, eorum po-

AN. MCC. XLVIII.

ſteris,

ſteris, iniuriam facere minime ferendam, ſi huius rei ueram narrationem, non modo ex priuatis noſtris, ſed etiam ex Parmenſium publicis monumentis excerptam, prætermiſiſſem. Vt igitur reuertar ad Hiſtoriam, Fridericus ea accepta clade Rauennam profectus, ex æde D. Vitalis, columnas ex marmore præſtanti complures, & Archiepiſcopale marmoreum puteal, multosq. præterea nobiliſſimos lapides, & præclara ornamenta Ariminum inuexit. Portam quoque auream, quam Triumphalem, ob Claudii Cæſaris triumphum, appellabant, admirabili lapidum ac gemmarum ornatu ſpoliauit, nauiq. liburnica, Arimino, Panhormum Siciliæ urbem eodem anno transuexit. Theodericus Archiepiſcopus, qui pro uirili aduerſus Friderici impetum Rauennam fuerat tutatus, & nunc demum eo irrumpente, multis ciuibus comitatus, aufugerat, abeunte Rauenna Friderico, in urbem cum exulibus ciuibus, in quibus erant Polentani, reuertitur, eamq. ad Romanæ Eccleſiæ poteſtatem, anno inſequenti, Pridie Non. Mai. deducit. Per quod idem tempus Vgulinus Rubeus, Iacobi frater, Flaminiæ; quam ea uetuſta monumenta bibliothecæ Vrſianæ, unde hæc excerpſimus, Romaniolam uocant; Comes; id enim huius prouinciæ Rectoribus nomen erat; creatur: Rauennamq. ſæpe ueniens, ibidemq. diu commorans, Theoderico Archiepiſcopo, & reliquis ciuibus Rauennatibus, Polentanisq. præſertim, ad recuperanda pleraque bona, quæ finitimi populi, poſt Friderici diſceſſum abſtulerant, & inſtauranda, quæ diruta fuerant, preſto fuit: deſſidentesq. inter ſe ciuium animos, aliqua ex parte conciliauit, quod non fuit facile factu: ſiquidem per eos dies fuit autem ad annum MCCXLIX. cum Cardinalis Diuę Marię in uia Lata, Pontificius Legatus, una cum Philippo Vgone Bononiæ Pretore, ceterisq. Bononienſibus militibus ad circumuallandam Mutinam, qua cum de finibus decertabant; abeſſet, Comes Rogerius Fliacardus, Comes Guido eius frater, Bagnacauallenſes & Rauennates ciues: Anaſtaſius ex Anaſtaſiorum familia:

AN. MCCXLIX. (margin, beside "Romanæ Eccleſiæ poteſtatem")

AN. MCCXLIX. (margin, beside "MCCXLIX. cum Cardinalis")

Per-

Percellus Alidoſius; Thomas Ghetius, Hugo Saxus, omnes, Rauennates,plurimiq. eorum aſſeclæ,Guidonē Polentanum, eiusq. factionis ceteros Rauenna eiecerant,atque eorum domos ac Prætoris diripuerāt. Quamquam autem paucos poſt dies Cardinalis Legatus, cum Alberto Catianimico Bononienſi, Rauennæ Prætore, qui tum forte Rauenna aberat, cum Polentani ſunt pulſi; & Philippo Vgono, conſulibusq. mercatorum, & Antianis populi, ac Reipubl. Bononienſis legatis, Rauennam uenerat, Catianimicum in priſtinum magiſtratum reſtituturus, urbemq. in fidem poteſtatemq. ſuam & Antianorum recepturus, tamen iuſſis nō paruerant, neque urbe eos exceperant: Pontificiusq. Legatus eam ob rem illos, perinde ac Romanæ Eccleſiæ, Guillelmi Regis Romanorum, & Communis Bononiæ hoſtes ac perduelles, pronunciato edicto, omni Aemilia priuauerat. Eodem hoc anno Bertonus Calcheria Anconæ Pętor,ipſiq. Anconitani, ſenatu in domo filiorum Tarabocti habito, Maroum Florentię, & Pederectum Caſiatem Legatos crearunt, qui Rauennam uenientes, cum eius urbis Rep. & Archiepiſcopo agerent,de cudenda tam Rauennę quàm Anconæ moneta, deq. pactis, concordia, & immunitatibus, quæ inter utriuſque ciuitatis Commune intercedunt: probarētq. & ratum habęrent, quicquid de modo, numero, & omni ratione cudendæ monetę,cum Rauennatibus tranſegerint: quod oratores, Rauennam profecti, fecerūt. Nec multo poſt Theodericus Archiepiſcopus cum multa inſtauraſſet, Foroliuii moritur Non. Decembr. Eius cadauer Rauennam delatum, ſepultum eſt in Vrſiano templo, iuxta maximas ualuas,in monumento Moyſis Archiepiſcopi. Illi Philippus Ferrarienſis,ex nobili Fontanenſium familia, ſumma uir eloquentia, præſtantiq. doctrina, & excelſo ac magnifico animo ſubrogatur: cuius Archiepiſcopatus initio, anno a partu Virginis MCCL. Innocentius Pontifex illi mandauit,ut eos,qui Friderici partes adhuc ſequebantur, niteretur ad Pontificias adiungere, diffi-

Pp dentesq.

dentesq. ob factiones inter ſe populos conciliare. Quod cum diligenter Philippus faceret, Innocentius uitam cum morte commutauit: & quidem ingenti bonorum omnium dolore: uir enim fuerat, magnitudine animi ac uirtute præſtantiſſimus. Illi in Pontificatum ſuccedit Alexander Quartus. Philippus pacificationi prouinciæ intentus, inter Foroliuianos & Rauennates; Marſilio Vitali, Foroliuianorum, Alidoſio iuriſconſulto Rauennatium procuratoribus ad ſe miſſis; pacem fecit: in eoq. cauſam omnem concluſit, vt ad Non. Kal. Apil. anno MCCLVI. in ſenatu Foroliuiano, plurimi cum Foroliuiani, tum Rauennates ciues, ſacramento eam iuſto approbarent. Inde ad Archiepiſcopatus ſui ditionem conuerſus apud Pontificem anno MCCLVII. egit, uti Britonorienſibus ab Archiepiſcopi Rauennatis iuriſdictione ac poteſtate; cui ſubiecti erant; ſeſe abducere volentibus, dirarum telum minitaretur. Quod cum Pontifex effeciſſet, omnis facile tumultus ſedatus eſt, maiusq. Philippo ocium eſt datum, ut ad ſuorum ciuium ſalutem conuerſus, Anaſtaſios, Honeſtos; qui item Duces appellabantur; Saxos, Bichos, Pochepennos, Genarios, Frixios, Ghetios, Geruaſios, Polentanosq. præſertim & Trauerſarios, inter ſe ſimultates exercentes, accedente Petri Præfecti Portuenſis, Tranſimundi item, & Legatorum Ariminenſium ſtudio, conciliauit, in patriamq. exules reſtituendos curauit. Ex Trauerſariis tunc Rauennæ uigebant; ſi Ferretto credimus; Vgo & Aldebrandinus, Guidonis filii: Bernardus, Theodorus & Thomas; qui Tauriſinus fuit Epiſcopus; Anaſtaſio geniti. Tuncq. primum eorum uires maxime inclinare ceperunt, Pontificiisq. Legatis, qui Bononiæ agebant, vrbs ipſa parere, & ab ipſis, Prætores, & iusdicentes, quemadmodum & ipſa prouincia, Comites, accipere: hocq. maxime tempore eas leges municipales noſtri Rauennates, & iuris eius temporis conſulti tulere, quibus nunc maxima ex parte utimur. Interea cum Ezzelinus Onara cognomento Romanus,

AN. MCCLVI.

AN. MCCLVII.

nus, tota fere Venetia occupata, Mantuam circumuallaret, Alexander Pontifex, Philippum Rauennatem Archiepiſcopum Legatum ſuum factum, Venetias confeſtim miſit. Is prædicata Chriſti cruce, comparatoq. exercitu, Veronenſibus præſertim ac Ferrarienſibus rem iuuantibus, diuinitus potius, quam humano auxilio, Anſelmum Ezzelini, ex vxore, nepotem, Patauio expulit: deinde Albericum, Ezzelini fratrem, Tauriſio pulſum, cum uxore & liberis obtruncat. Paulo poſt commiſſo ad Gambaram, cum Ezzelino, prœlio, vna cum Brixiano Epiſcopo captus, incolumis, Pontifici, ab Ezzelino reſtituitur, redemptione, grandi pecunia; quam ex Rauennati Archiepiſcopatu collegit; facta. At Fontanenſis, cum interea Vberti Pallauicini, Mediolanenſium, aliarumq. ciuitatum plurimarum animos ab Ezzelino abalienaſſet, fecit, ut Ezzelinus in ſummam adductus deſperationem rerũ, exercitu coacto, omnia Inſubrum loca deuaſtans, commiſſo prœlio uulneratus, caperetur, & Soncini ex uulnere, uir nullis uirtutibus, omnium vitiorum labe conſpurcatus, animam exhalauerit. Nobiliſſimas enim familias delere in delitiis habebat, & infantes ex matrum ſinu abſtractos, illis cernentibus, trucidandos iubebat, aut obcæcandos, uel genitalibus partibus obtruncandos: ut taceam innumerabiles matronas ac uirgines, uel ſtupratas, uel interfectas: quamquam, amiſſa pudicitia, quaſdam in teterrimum carcerem iubebat contrudi: quæ tandem mœrore, pedore, atque inedia miſere peribant. Sæuiſſimo igitur Tyranno uita functo, filiisq. & fratre, vniuerſaq. tãdem familia poſt paulo extincta, Galliç Ciſalpinç ciuitates, ob adeptam, Ezzelini interitu, libertatem, Põtificis fortunam atq. Imperium ſecutæ ſunt. cumq. Ticinenſes pleriq. ciuitatis ſuæ dominatum occupauiſſent, ceteri libertatem cupiẽtes, Philippo Archiepiſcopo ſeſe dedere. Itaque Philippus hac rerum geſtarum gloria clariſſimus, Rauennam reuerſus, ne omnino ſacrum Paſtoris munus oblitus uideretur, inſtituit, uti quotannis, die, qui proximus

Pentecoſtes feſta ſequitur, Arca, cui incluſæ ſunt multæ uirorum ſanctorum reliquiæ, Archiepiſcoporumq. præſertim Rauennatum, bracteato, operoſoq. argento incruſtata, ex Vrſiana æde,ad ſpiritus Sancti,omnium ordinum ſacerdotibus, ac populo comitantibus, ſumma ueneratione,ac pſalmorum cantu comportaretur,ſacrisq. ibi peractis,denuo ad Vrſianum templum, eadem reuerentia atque dignitate,referretur. Sub quod idem tempus vetuſtiſſimum D. Mariæ Galopes; quod latine formoſum ſonat; in D. Agnetis regione, templum, cucullatis ex D. Dominici familia,ſummo Rauennatum ſtudio, tributum, in maiorem ampliiaremq.formam redigitur, ipſiusq. beatæ Virginis Deiparæ, & D. Dominici titulo inſignitur. Cum autem Veneti & Bononienſes inter ſe non leuiter,hoc tempore, dimicarent, atque ob id hi cum Rauennatibus anno MCCLIII. VI. Id.Sextil.ſocietatem ac fœdus iniiſſent, ut tabulis Alberti Zamboni publicis conſtat; idemq. inſtauraſſent anno MCCLVII. menſe Maio, miſſis a Rauennatibus ad Bonacurſum e Suriſina Bononiæ Prætorem, Alidoſio iuriſconſulto ex Rauennati Alidoſiorum familia, & Deomelſaluo Ghetio Legatis, qui apud Senatum Bononienſem, &; vt ipſis dicitur tabulis publicis; maſſam populi; Rauennatium nomine omnia rata haberent, Bononienſes ex lignis Caſtellum in citeriori Padi ripa, a mari ferme millia paſſuum quinque procul ædificarunt: cui ab Venetis aliud oppoſitum eſt in aduerſa ripa, iuxta ædem ſacram D. Adelberti, quod; ut Ricobaldus ſcriptum reliquit; turribus & muris firmiſſimis munitum, Marchaboum; de quo Dantes meminit; ſeu; uti auctor eſt Blondus; Marcomanam appellarunt,circiter annum ab ortu Chriſti MCCLVIII. licet noſtra ætate Rauennates & D. Adelberti incolæ; ſama a patribus accepta; caſtellum illud, Marcaboũ, fuiſſe appellatum affirment,quod erat in citeriore Padi ripa, iuxta mare, a quo Dantes nequaquam abhorrere videtur. Horum Caſtellorum ędificationis cauſa fuerat diſſenſio; uti

AN. MCCLVIII.

diximus;

diximus; quę inter eos populos ob id uertebatur, quòd Veneti, ne quis in ſinu Hadriatico nauigaret, maxime uero Pola, Venetias, niſi ſoluto portorio, pro numero mercium, cauerant: atque eam ob rem cum Rauennatibus conuenerant, uti merces ex Liguria, ceteriſq. prouinciis aduectas ne reciperēt, niſi quæ aut Rauennatibus uſui eſſent, aut Venetias ueherentur: aſſidueq. Veneti ob id Magiſtratum ex ſuis, quem appellabant Vicedominum, Rauennæ haberent. Quod & factum eſt. Ne autem quicquam ex hac imminutione uectigalium ac portoriorum damni, Rauennatibus inferretur, certam pecuniæ quantitatem quotannis illis numerabant. Hanc autem indignitatem nequaquam ferentes Bononienſes, qui libertatem portoriorum antea habuerāt, caſtellum illud bello gerendo aptum in Padi ripa conſtruunt, cui, uti ſcripſimus, ab Venetis Marchaboum oppoſitum eſt. Quo loco alucinatur, omnium Hiſtoricorum teſtimonio, Spretus, qui illud ab Rauēnatibus conditum putat. Non leues deinde conſecutæ concertationes, quas perſequi, noſtri inſtituti non eſt. Philippus Archiepiſcopus cum ſacris D. Andreæ Virginibus inſequenti anno, quæ in Plebe Portus, Capite ſandali, poſſederant, ipſumq. uniuerſum Bozoletum agrum, atque etiā Lugienſem, nec non quæ ipſe abſtulerat complura reſtituiſſet, ab illis multa, iuxta Argentam, prædia, dono accipiens, ingenti ære alieno preſſus, quod contraxerat, ut ſe ab Ezzelino redimeret, anno MCCLX. opidum ſancti Benedicti Galiatenſis Timeolo Aqua bello, pro quadringentis, Rauēnatis monetę, libris, oppignerauit. Rauennates cum hoc interim ſpatio augere non nihil uires inciperēt, ab Aeſinis, Recinetēſibus, Elpidianis, & reliquis Picentibus; quibus tum præerat Manfredus Siciliæ Rex, anno MCCLXII. edicta fieri impetrant, ut omni eorum regione, monetæ & pecuniæ, quæ Rauennæ cudebantur, impenderentur: & anno inſequenti, cum inter ſe ipſi Rauennates difficile conuenirent, ac potius ad arma denuo accurriſſent, in æde Vrſiana, ad aram, arcamq. ſanctorum

AN. MCCLIX.

AN. MCCLX.

AN. MCCLXII.

AN. MCCLXIII.

uocatam,

uocatam, Quarto Non.Octobr.uenerunt ad congreſſum & colloquium Stephanus dominus domus Trauerſariorum, Saracenus Honeſtus, Saladini filius, Guidones Polentani duo; unus Alberici, alter Lamberti filius, Vgulinus Corbus, Vgulinus Signorellus, Rizardus Parzitatus, Rec Odus, Iacobus Lambandanus, & alii complures ex parte Trauerſariorum. Comes Rogerius, Comes Ezzelinus, Comes Fridericus, Thomas & Ioannes fratres, Chunradusq. Thomę filius, Ghetii. Leucius ab Ruuere, Hugo & Vitalis Saxi fratres, Albertinurius & Lambardutius Lambardani, & alii ex parte Comitum. ibiq. facta pace ſibi inuicem ſolenni iuſiurando receperunt, nulla ratione, copias ullas ex Apulia, Tuſcia, Piceno, Ferraria, nec aliunde, euocaturos, ut communi Rauennæ, eiusq. cum ciuibus tum agricolis damnum inferatur. Poſtero anno, qui fuit a partu Virginis MCCLXIIII. ſacramentum illis Cymaclienſes dixere, cum Tiſinum Paſqualetti filium, legatum Rauennam miſiſſent; qui eorum nomine fidem obſtrinxit Baruſaldino Sturlitto Rauennæ Prætori, & Rainerio Samaritano, Rambertani filio, eiusdem urbis Præfecto; quem Capitaneum, uti memorauimus, appellabant; Rauennatibusq. Decurionibus, recipiens Cymaclienſes perpetuo in fide & clientela Rauennatium futuros, quemadmodum etiam maiores ſui, & ipſi quoque ad eã diẽ fuerant: eſſe enim & in perpetuum fuiſſe urbem Cymaclum Rauennatibus ſubiectam: adhæc pollicitus eſt, ab Cymaclienſibus Prętores, præterquam ex Rauennatibus, nullos accepturos. Sub id tempus cum Aldigherius & huius frater ac filii, Philippi Rauennatium Archiepiſcopi affines, Ferrariæ ab æmulis quibusdam ſuis premerentur, Rauennam profecti, grato animo ac benigne a Rauennatibus excipiuntur: qui paulo poſt etiam cum illis coniuncti, in ea Iulii & Aldrouandini Turchi bona, quæ Argentam reſpiciebant, facto impetu, multa deprędati ſunt. Quamobrẽ Opizo Eſtenſis Ferrarię Regulus, cum aditum, ea incurſione, facilem, qua penetrari poſſet in Ferrarienſe,

AN. MCCLXIIII.

riēnſe,

rienſe, nouiſſet, facta foſſa, agrum Ferrarienſem ab Argentano diſcreuit, & Fontanenſium bona ſubhaſtari, ædes ſolo exęquari iuſſit: quocirca ea nobilis familia breui extincta eſt: neque potuit huic grauiſſimo incommodo Philippus mederi. Interea cum Bononienſes conquererentur, Rauennates, portoria & uectigalia a Bononienſibus ciuibus, mercatoribus præſertim, qui Rauenna aut per agrum Rauennatem iter facerent, maiora, quam conſueſſent, & inter ſe conueniſſent, exigere, neque pontes ſolitos facere, Rauennates per Petrum legatum ad Henricum Laurium Bononiæ, Foriq. Cornelii Prætorem, & Videſtum Ponte carrarum Bononienſis populi Præfectum, anno MCCLXVII. Quincto Id. Sept. Bononiam miſſum, omnia ſe facturos polliciti ſunt; dum tamen nauibus merces non deueherent: id enim ob eam, quam ſeruare cum Venetis conuentorum conſtantiam decreuerant, cum ſibi integrum non ſit, minime dari illis poſſe. Quoniam uero in tot non modo totius Flaminiæ, ſed etiam Italiæ diſſenſionibus; unde armis, non legibus ac ſtudiis, fuerat ad hanc diem locus; admodum erat Gymnaſium Rauennæ imminutum, quod Theoderici Gothorum Regis tempore memorauimus aut inſtitutum, aut certe amplificatum, Iuſtinianus deinde primus Cęſar, pulſis omni Italia Gothis, & pacata prouincia plurimum auxerat. Id cum reſtituere in priſtinam dignitatem Rauennates cuperent, anno MCCLXVIII. ad alios Doctores, Paſium ab Nuce Brixianum, omnium, qui tum in Italia eſſent, iuriſconſultorum celeberrimum adiungunt, conductum ea præſertim lege, ut auditores triginta, in legum ſtudio progreſſus habentes, quorum eſſet nullus Flaminius, ſecum Rauennā adduceret. Haud ita diu poſt cū Philippus Archiepiſcopus ſexto abhinc anno facultatē dediſſet, Iacobo Faxolo cucullato, ſacrę domus hoſpitalis, cui Ieſu Chriſti titulus erat, Rectori, uti ſacellū, ſuis, aliorūq. præterea ſui ordinis cucullatorū cōmodis, ędificaret: & anno MCCLXX. iuſſit,

AN. MCCLXVII.

AN. MCCLXVIII.

AN. MCCLXX.

iuſſit, ut in ęde D. Vitalis, ipſo martyris ſeſto, quo Rauenna tes ad celebrandam D. tutelaris memoriam, frequentes conuenerant, Michael, Cymaclienſis: Gratia, Sarſinenſis: Henuerardus, Cęſenas: Rodulphus, Foroliuienſis: Raualdinus, Foropompilianus: Synibaldus, Foro Cornelianus Epiſcopi, & Drudo Rauennatis Eccleſię Prępoſitus ac Vicarius, inſpectantibus atque aſſentientibus Aldreuandino Archidiacono, ſacerdotumq. choro, ſacris interdiceretur Malateſtæ Ariminenſi, ſenatuiq. & populo Cęſenati; quòd temere aliquot Rauennatis Eccleſiæ opida occupaſſent. Nequaquam leues interim contentiones Bononienſes cum Venetis exercuerant, iisq. diebus commiſſo ad Primarium Padi portum prœlio, eos fuderunt, Rauennatibus ſummam opem ferentibus: qui cum partem prædæ ex hoſtibus captæ, Rauennã cõuexerint, Anſelmus Foro Cornelianus anno MCCLXXII, Bononiæ Præfectus, ſenatu habito, a Rauennatibus decernit non modo omnem prædam, ſed quæ etiam Dominicus Bon ioannes, Martinus Rubeus, Petrizoli filius, Iacobinus Pariſius, Petritiolus, Rolandus Marinus, Ioannes Vetrana, ſex Bononienſes milites bello egregie uulnerati, & Rauennæ fato functi, ibidem reliquerant, repetenda; alioqui bellum Rauennatibus, ſi negarent, indiceretur. At breui poſt Luchinus Gattaluſius, in Præfecturam Anſelmo ſuffectus, ſenatu habito, mirari ſe ait, quid ſit, cur cum tandiu atque adeo ardenter Bononienſes Rauennatium fœdus atque amicitiam expetiiſſent, ipſiq. Rauennates, nullo Bononienſium ſtipendio, ſolo iure fœderis impulſi, uoluntate nomina dederint, à Bononienſibus ſteterint, pro illis pugnauerint, & Venetos e loco, ubi ſe ad Primarium poſuerat, deiecerint, tamen partẽ illis prædæ inuideant. Itaque uideri ſibi ad tuendam & conſeruandam cum Rauennatibus amicitiam, ne quid ab ipſis repetatur: Honoris autem & uirtutis ergo, hæredibus Bononienſium, qui egregie fortes, in prœlio uulnerati, Rauennæ pro patria deceſſerint, ſingulis centum pecuniæ Bono-

AN. MCCLXXII.

nienſis libræ numerarentur. Quod cum ſenatui & maſſæ populi placuiſſet, dimiſſum eſt concilium, Rauennatesq. in fœdere conſeruati. Sub id tempus Philippus Archiepiſcopus cum ſumma laude, Rauennatem Eccleſiam recte ac diligenter adminiſtraſſet, & pro Eccleſia Romana, Legatus, ſtrenue pugnaſſet, non multo poſt ex hac uita migrauit. Interea uacante ab Friderico ſecundo ad hæc usque tempora, Occidentis Imperio, Rodulphus Habſpugenſis Regulus, qui primus Imperium in Auſtriacam pomum intulit, Cæſar fuerat creatus, is igitur anno MCCLXXIII. Gregorio Pont. Max. ad Viennam occurrens, Romanæ Eccleſiæ ſacramentum præſtari ſolitum, dixit, ac Rauennam ſponte, eiusq. Exarchatum, Flaminiam item & Aemiliam reſtituit, quæ ab Friderici primi Sueui, cognomento Ahenobarbi, tempore, ad hūc Pontificem, vario euentu, per centum uiginti annos abſtracta uiolenter ab Eccleſia fuerant. Inſequenti anno, qui fuit MCCLXXIIII. Foroliuiani, Bononienſibus Ceruia pulſis, occupāt eam vrbem, quam antea anno MCCLIIII. ipſi Bononienſes, diu obſeſſam, de Venetorum manu abſtraxerant. Rauennates autem ciues, patria ab aduerſa factione pulſi, cōiunctis cum Foroliuianis, Ariminenſibus, & Cæſenatibus, copiis, Forumliuii primo, vbi copiæ cogebantur, mox Fauentiam profecti, opem Lambertatiæ Bononienſium factioni; id maxime a Polentanis, ceterisq. patria pulſis Rauennatibus poſtulanti, aduerſus Hieremianos, tulere. Nam tum porta Rauennati, tum Foro Corneliana egreſſi, cum per itinera deuia ad Hieremianos peruenissent, conſertis manibus, prœlio admodum ſecundo vſi ſunt: cum maior eius victoriæ gloria, penes Lambertum, & Guidonem Polentanos, Franciſchinum, Vitalem, & Vbaldum Saxos, ciues Rauennates, extaret. Occubuere autem eo prœlio, extra eos, qui Senio amne demerſi ſunt, ex Hieremianis ſupra tria millia, in quibus Nicolaus Bazalerius, Rigutius Galutius, Thomaſinus Arioſtus, Vgulinus Zambonus, Guillelmus Malauolta, Albertus Sala, & Bar

AN. MCCLXXIII.

AN. MCCLXXIIII.

tholomeus Baſacomatra eminebant. confeſtim autem victor exercitus, in Bononiēſem agrum profectus, vineas, arboresq. incidit, domos, ſegeteſq. combuſſit, Reni amnis ſepta reuulſit, & rediens opidum ſancti Petri igne cremauit. Eodem hoc anno Rauennatis Eccleſiæ chorus, quo etiam conuenerant cucullatorum omnium Rauennatum Præfecti, Aldreuandinum Archidiaconum, Drudum Præpoſitum, & Ioannem D. Ioannis Euangeliſtæ Abbatem, ad Concilium, Lugdunum, mittunt, qui mandata Patrum, & præſcriptas ſibi a Pōtifice leges, acciperent. Huius autem profectionis, ea maxime fuit cauſa, quòd ab Philippi Archiepiſcopi interitu, non parua fuit inter ſacratos viros diſſenſio, qui pro Archiepiſcopo deligendo in Vrſianam ædem conuenerant. Alii enim; Guillelmo Trauerſaria, & Guidone Polentano maiore, Alberici filio, rem iuuantibus; Perceuallum Lauanium: Alii Archidiaconum Bononienſem ſublegerant. Vtriſque autem coram Gregorio Decimo Pont. Max. qui Alexandro, Vrbano, & Clementi Quartis, ſucceſſerat, pro electionis confirmatione diſceptantibus, neque ſatis conuenientibus, uiſum tandem illis eſt, rem omnem ad arbitrium eiuſdem Pontificis conferri. Itaque Gregorius, utrum Archiepiſcopum confirmaſſet, maxima odiorum ſemina intelligens in alterius animum inſinuari, vtrumque reiiciens, in eo Concilio; quo & Paleologus Cæſar Byzantius cum magno exercitu profectus, tertiadecima vice in ſententiam Romanæ Eccleſiæ, Græcos, toties deficientes, protraxit; Bonifacium Gallum, ex D. Dominici familia, Lauaniæ gentis, religioſum virum & diſertiſſimum, quem ad Philippum Francorum Regem nonum, Oratorem miſerat, Archiepiſcopum Rauennatibus in demortui Fontanenſis locum tribuit, litteriſq. ad Parmenſem & Cymaclienſem Epiſcopos, Bellicadri, pridie Non. Septembr. anno Pontificatus Quarto ſcriptis, iuſſit, illi Archiepiſcopatus poſſeſſionem dari. Verum Gregorio breui ex hominum uita decedente, cum adhuc poſſeſſionem Archiepiſcopatus

accipere

accipere Bonifacius non potuiſſet, Perceuallus & Archidiaconus Bononienſis, electionis iura repetentes, ſeſe illi opponunt, aliquidq. omnino effecturi aduerſus eum videbantur, niſi Innocentius Quinctus, Gregorio in Pontificatum Maximum ſubrogatus, cum rei merito, tum ſocietate eiuſdem ordinis; nam & ipſe ex D. Dominici familia cucullatus fuerat; impulſus, efficaciſſimis ad eosdem Parmenſium & Cymaclienſium Epiſcopos datis litteris, mitti Bonifacium in Archiepiſcopatus poſſeſſionem, omni ſublata contentione, mandauiſſet. Quod & factum eſt. Cum autem maxima impendia Archiepiſcopatus, ob Philippum Fontanenſem ab Ezzelino redimendum, facta, multaq; ob inimicitias ab Philippo pro Eccleſia Romana ſuſceptas, Rauennatis Archiepiſcopatus opida funditus diruta fuiſſent, Gregorius Montelongus, Pontificius in Italia Legatus, ut aliqua ex parte tot damna reſarcirentur, D. Mariæ templum Ruſtillanum, ſiue ab Turri; quod in Foroliuienſi Diœceſi eſt; vna cum eiuſdem prouentibus ac fructibus, per annos decem Bonifacio Archiepiſcopo dedit, tribuitq. Quibus elapſis ad Pompoſianum Abbatem, quem ſpectat, rediret. Hæc autem contigere paulo poſt quam Bononienſes, Malateſta Ariminenſi Duce, ad populandos Fauentinorum agros, cum magna manu, ſe contulerant: fuit autem is annus ab ortu Chriſti; uti Ricobaldus memoriæ prodit; ſeptuageſimus quinctus, ſupra milleſimum ac ducenteſimum: AN. MCC-LXXV. ipſiq. Fauentini, coniunctis cum Foroliuianis, & Bononienſibus aliquot, qui exulabant, copiis, Guidone Feretrano Duce, eos ſuperauerant. Quo eodem anno ſacrati uiri Rauennates, Peregrinum, Plebis Archoadæ Canonicum, ab Canonicis Hadrianis, eius ciuitatis Epiſcopum electum, confirmarunt. Iacobo enim Hadriano Epiſcopo demortuo, Rauennatis Eccleſiæ chorus; cum adhuc Bonifacius Archiepiſcopus non eſſet; facultatem eligendi Epiſcopi, Martino Archipresbytero, & Gregorio Canonico Hadrianæ

Eccleſiæ, dederat. Per idem tempus Guido Polentanus Lamberti filius, cui minori cognomentum erat, ut a maiore, qui tunc etiam uiuebat, Alberici filio internoſceretur, ſubſidio equitum, qui ſibi miſſi a Lancellotto Genero, Arimino fuerant, aduerſariis ciuibus, Trauerſariis præſertim, pulſis, Rauenna potitus eſt. Inter eius aduerſarios præſtabant quoq. Comites, in quibus Rugerius gloria pacis, ac belli clariſſimus habebatur, isq. Rauenna pulſus, in exercitu Foroliuianorum, cuius erat Imperator Guido Feretranus, ſumma rei militaris uirtute, militauit, eiuſq. maxime conſilio Foroliuiana Reſpubl. quæ, ut gratum faceret Fauentinis, Tiberianos oppugnabat, extrui oppidum Cotignolam iuſſit anno MCCLXXVI. Inde enim & Fauentino agro munitionem, & Tiberianis incommodum accedere uidebatur. Quoniam autem de Polentanis incidit ſermo, ipſiq. augere vires, minuentibus in dies illas Trauerſariis, nunc cœperunt, illud non eſt omittendum, aliquos non deeſſe, qui horum familiam e Germania originem duxiſſe putent: ea ſorte coniectura ducti, quòd omnes Reguli, qui in Italia, iis temporibus, florebant, maximam partem inde profecti ſint, Malateſtæ; Onaræ, ſeu Romani; ex quibus Ezzelinus fuit: Gonzagæ: Carrarii: Scaligeri: Guidi: Feretrani, compluresq. præterea. Verum ii omnes illuſtri initio aduentum in Italiam ſuum, non abſque honorificis prouinciis, ſignificarunt. quod Polentanis haud contigit, qui exiguis uiribus paulatim creſcentibus, tandem vrbis Rauennæ dominatum arripuere. Itaque ſum in eorum ſententia, qui dicunt, Polentanos, ex opido Polenta, quod Rauenna haud procul, ad Apenninum, iuxta Britonorium, abeſt, initium traxiſſe, eoſq. non opidulum ipſum ædificaſſe, ut plerique opinantur, ſed incolas fuiſſe, & tandem diuites factos, illud emiſſe. Ex his Guidonem quendam ſeniorem, cuius antiquior apud nos recenſetur memoria, auctorem fuiſſe legimus, a quo Lambertus, Hieremias, & Albericus orti ſunt,

omnes

omnes obſcuri nominis,& intra limites priuati ciuis incluſi, quemadmodum & Hieronymus ac Gualfredus item Polentani, qui quo gradu affinitatis ſuperiores illos attigerint, penes me incertum eſt. Lamberto & Alberico fratribus, filium cuique fuiſſe, Guidonem nomine, reperio, Albericique filium, Guidonem maiorem cognomento Ritium, aliquot opidulorum, Ciuoriiq. præſertim dominum, Lamberti uero, Guidonem minorem uocatum: qui tametſi per aliquod tempus priuatus uixerit ciuis, & una cum Lamberto patre Archiepiſcopi Rauennatis Procurator, & Vicecomes fuerit, accepta tamen occaſione, Lancillotti generi ope, Rauenna, pulſis Trauerſariis, potitus eſt. Tres habuit filios, Bernardinum, Lambertum,& Oſtaſium, qui Polētanam familiā plurimum illuſtrarunt, in quibus ut felix fuit, ita aduerſam fortunam in Franciſca filia expertus eſt. Hæc enim pulcherrima, ab Guidone patre; qui augere uires etiam affinitatibus ſtudebat, in matrimonium Lancillotto, Malateſtæ Ariminenſis Principis filio, uiro maximi animi, & rerum bellicarum non minus ſtudioſo, quàm perito, ſed deformi & claudo, collocata fuerat. Cuius cum frater Paulus eſſet pulcherrimus iuuenis, humanitateq. ac moribus ſuauiſſimis præſtans, nec non longe amoribus aptior, quàm armis, eius conſuetudine Franciſca familiariter uſa, non fuit difficillimum, ut in perditos amores degenerauerit. Itaque cum diu ambo conceptum ſcelus animo concluſiſſent, contigit, ut illis quadam die Artus Britanniæ Regis poema, in quo tenero luſu multorum amores deſcribuntur, legentibus, malum exemplum, ad peſſimum facinus, Dux atque impulſor extiterit. Quod poſt multos dies Lancillottus ſentiens, tandem deprehenſos, eodem gladio & ictu confodit. Sunt qui ſcribant matrem Paulo Franciſcam deſpondiſſe,& Lancillottum, cum Rauennam ueniſſet, eam fratris nomine atque item proprio, ſalutatum, præ eximia pulchritudine, confeſtim amore illius ardere cœpiſſe,& cum alia ratione non poſſet, per uim & metum impetraſſe, ut ſibi

uxor

uxor adiungeretur. Vtcumque tamen ſit, plurimum indemœroris Polentanis accidit, ſed cum eſſent uiribus multo Malateſtis impares, & ipſa etiam ſceleris indignitate permoti, ęquo animo rem tulerunt. Interea cum Bonifacius Archiepiſcopus Bononienſium partes foueret; quòd ipſi ad recuperanda aliquot Eccleſiæ Rauẽnatis opida in ſubſidium ueniſſent;

AN. MCCLXXVII. anno a partu Virginis MCCLXXVII. iuriſdictionem omnem, auctoritatem, præſidium, quæ Archiepiſcopis Rauennatibus, ipſiq. præſertim erant, in Opido Caualli, eis per duos annos tribuit. Mox ab Opizone Marchione Eſtenſi, ſeptem millia librarum monetæ Bononienſis poſtulauit, ob fructus ex Argenta, antequam pacem feciſſent, ab eo acceptos. Inuiſens deinde Archiepiſcopatui ſubiectas ciuitates, cum Parmenſes cucullati, cognomento Humiliati, qui ad caput Pontis incolebant, parere illi perinde ac ſubiecti ſuperbe recuſaſſent; cum tamen ceteræ religioſæ ſacræq. domus in eadem urbe ad nutum fuiſſent paratæ, Bonifacius tandem eis aqua & igni, ſacriſq. interdixit. Per idem tempus Guido Polentanus Rauennæ facile inter ciues primus, comitate, humanitateq. conciliare animos ſibi omnium ſtudens, cum Trauerſariis pacem fecit. Guillelmusq. Franciſcus dominus domus Trauerſariorum, & Guido Polentanus cognomento Ritius, Alberici filius, Vincentiusq. Honeſtus, & eorum aſſeclæ, Trauerſariarum partium, Rauennam; unde pulſi a Polentanis, & Saxis, partibus Comitum fauentibus, fuerant; ingrediuntur; eoq. maiore ſecuritate, quia fuerat pax illa facta accedente Bertoldi Flaminiæ Comitis, Nicolai Tertii Pontificis; qui Innocentio Quincto, Hadriano Quincto, & Ioãni Vigeſimo primo ſucceſſerat; nepotis, ſeu, ut Ricobaldo placet, germani, auctoritate. Quoniam uero Bonifacius Archiepiſcopus primus hanc pacem procurauerat, cum eſſet Pontificius in Flaminia Legatus, omniq. tractationi æquus arbiter; a Natali Reipubl. Rauennatis, Polentanorumq. Tiberto autem Cipreſſo Reipubl. Rauennatium ciuium urbe pulſorum;

quos

quos exiticios & extrinſecos appellabant ; procuratoribus electus ; præfuerat, ea potiſſimum conditione hanc fieri pacem uoluit, ut reſarcirentur aliqua ex parte damna, quæ Polentani, eorumq. factionis ciues, aduerſariis urbe pulſis, incendendis domibus, diripiendis bonis, & reliquis huiuſmodi prolibidine perpetrandis intulerant: ſanxitq. ob id, ut Reſpubl. Rauennas, quam Polentani ſuſtinebant ac referebant, molas frumentarias ſuas, quæ non eſſent obligatæ aliis, nonnullaq. præterea, illis traderet. In eorum autem albo quibus reſtitutio hæc facta eſt, qui multi numerantur, hi maxime præſtant, Vitalis & Hubaldus Saxi, Guido Paganellus, Ioannes ab Ruuere, Petrus Dusdeus. Bertoldus,his ita in gratiam recõciliatis,Rauennates omnes, ac uniuerſam præterea Flaminiam ; conſulente.& opem ferente Guillelmo Duranti, Prouinciæ præfecto, ſeu, ut illa uocabant barbara ſæcula, Capitaneo Generali ; adegit, uti Romano Pontifici Max. ſacramentum dicerent. Verum breui poſt Nicolaus uita decedens ; ſucceſſorem habuit Martinum Quartum : quo tempore terrarum orbis, Italiaq. præſertim, belli procellis agitatus, nullibi quieſcebat: nam Paleologus Byzantius Cæſar ab Romana Eccleſia deſciuit,Siciliamq.occupaturus, cum Petro Aragonum Rege,claſſem inſtruebat:Philippus Galliç Rex,Hiſpanias aggredi parabat: Romæ inter Vrſinos & Hannibales tumultus erat.Turriani & Vicecomites in Gallia Ciſalpina digladiabantur:Peruſini ſumptis armis,Fulginates inuaſerant: In Sicilia adeo in Gallos dominantes ſæuitum eſt,ut famoſa illa Veſperarum Sicularum clades fuerit conſecuta,cum neque mulieribus pepercerint Gallico ſemine grauidatis.Piſani & Genuenſes de Corſicæ Inſulæ poſſeſſione contendebant,ipſaq. Flaminia Pontificiis copiis agitata,quas Martinus ad recuperãdũ Forumliuii,quod ab Romana Eccleſia defecerat,cũ octingentis miſerat Gallici nominis equitibus,Guidone, uel; uti Ricobaldus,& Corius, uetuſtaq. eius ſæculi monumenta teſtantur ; Ioanne Appia

Duce,

Duce, quem fecerat; abrogato ipſi Bertoldo magiſtratu; huius prouinciæ Comitem, ſecum quoque Rauennates in eundem tumultum traxerat. Nam cum in ſtatione milites Rauennæ habebantur, tum Gallis ferme omnibus a Foroliuianis erumpentibus, trucidatis, Appia, maiore quàm antea coacto exercitu, Rauenna multos, qui militiam facerent publico Rauennatum ſtipendio, acciuit, in quibus Guido Polentanus, & Bernardinus, Oſtaſiusq. filii, Duces, enitebant; Cum iis igitur copiis Appia obſidionem parat. Intereà Rauennates copiæ, uicina opida, quæ Feretranatum partium erant, expugnant, agrosq. hoſtiũ ac domos diripiunt: ſed dum incaute, nullaq. de hoſtibus ſuſpicione iter faciunt, ad ex-

AN. MCCLXXXII. tremum anni MCCLXXXII. Maluicinus Bagnacauallenſis, & Superbutius Bouelda, magna manu, illos fundunt, fugantq. &, quam ex hoſtibus magnam fecerãt, prædam omnem auſerunt: mox opidum Voltram oppugnant; cui niſi Ioannes Appia, a Bulgaro Abbioſo Bagnacauallenſi certior factus, opem tuliſſet maturam, capto illo opido uiam ſibi Maluicinus ad maiores progreſſus facile aperuiſſet. Inter tot tumultus ne Cymaclienſes a Rauennatibus abſtraherentur, cuius erat non

AN. MCCLXXXIII. parua ſuſpicio; anno, qui eſt inſecutus, ſexto Id. Ianuar. Ghirardus Rãgonus Mutinenſis, Rauennæ Prætor, ſcriptis ad Guidonem Polentanum Alberici filium litteris, fecit, ut ipſi Cymaclienſes, per Bonfilittum Deredoſſum & Ghirardum Morandum legatos, denuo ſacramentum Rauennatibus dixerint. Paulo poſt tanto apparatu, Guido Feretranus, Foroliuianarum copiarum Imperator, & plerique Bononiẽſes exules

AN. MCCLXXXIIII. cõmoti, ſeſe dedũt: atque ita incolumes anno MCCLXXXIIII. abiere. Receptum Forumliuii, Pontificis iuſſu, uallo & foſſa priuatum eſt: deiectæ urbis portæ, & aliqui ciues in ſubalpinos relegati: Martinus Pontifex cum Guidonis Polentani, Lamberti filii, uirtutem in hoc bello & fidem perſpectam haberet, intelligeretq. iacturam ab Romanæ Eccleſiæ perduellibus ipſi illatam, fortunis omnibus Hugutionis & Betii fra-

trum

ſtum Britonorianorum, qui a Romana Eccleſia deficientes, Britonorii Prætorem interfecerant, quæ multę erant & amplæ, eum donauit. Nec tamen diu urbs hæc quieuit: nam paulo poſt, Honorio Quarto Pont. Max. in Martini demortui locum ſubrogato, Maghinardus Ordelaphus ex Soſennana, quod eſt opidum ſupra Forum Cornelii, ad Apennini radices, poſitum, eius, & Fauentiæ, Cæſenæq. atque etiam Fori Cornelii dominatum arripuit, ſub id fere tempus, cum Opizo Eſtenſis, Bernardino Polentano, Mutinæ Prætori, fœderatus, eius Vrbis dominatum quærebat. Cum enim Polentanus ductaſſet in Pontificio exercitu, non abſque laude, copias, Præturam quoque Ceruienſem annis ſuperioribus geſſiſſet, & iis diebus Mutinæ Prætor eſſet, eam comparauerat familiæ ſuæ dignitatem, adeoq. ipſius proprium nomen creuerat, ut eius fœdus atque amicitiam finitimi Principes expeterent, & Mediolanenſes anno MCCLXXXVII. illum ſibi Prætorem deſignaſſent, atque poſtularent. Verum ipſe ne Mutinenſi abdicare cogeretur, Mediolanenſem repudiauit. Eodem hoc anno cum de agrorum finibus, præſertim qui ad amnem Sapim Ceruiam uerſus, Cæſenates cum Rauennatibus, diu diſceptaſſent, Guidone tandem Polentano Lamberti filio, Rauennatium, Iordane Columna ciue Romano Cæſenatium Pretoribus fines terminantibus, controuerſię finis impoſitus eſt. Interea Honorio mortuo, & Nicolao Quarto Pontifice Max. facto Petrus Stephani Romanorum proconſul & vniuerſæ Pręfectus Flaminię pro Pontifice, intuens non omnem modo Ciſalpinam Galliam bellis diuiſam, acerrime diſſidere, ſed Flaminios etiam ipſos immortalibus pæne odiis inter ſe diſſentientes, eſſe non admodum libenter Romanæ Eccleſiæ ſubiectos, conuentum ad Forum Cornelii indixit, quo iubet omnium Flaminiæ ciuitatum Legatos conuenire, ut communi conſilio pecunia cuilibet ciuitati, & milites imperentur tuendæ Flaminiæ,

AN. MCCLXXXVII.

& in officio retinendæ. Polentani liberum atque perfectum vrbis Rauennæ dominatum affectantes, conuocato aſſeclarum ſuorum concilio, duos oratores, Reipubl. Rauennatis procuratori aſſociatos miſere, qui affirmarent, Rauennam nullis hiuſmodi tributis vmquam vexari ſolitam, cum ceteræ Flaminiæ ciuitates illis agitarentur. Adſcribunt deinde in mandatis, ne oratores, tributum ullum militesue imperari ſibi paterentur; imperatis nequaquam aſſentirent. Id cum Petrus reſciuiſſet, Polentanorum oratores, procuratoremq. Reipubl. Rauennatis, ſe inſpectante apprehendi, & in carcerem contrudi mandat; conuentuq. habito, pecuniam & milites, Rauennæ, ut ceteris etiam ciuitatibus, imperauit: triduoq. poſt eductis e cuſtodia Legatis edixit, vt ſe defenderent, tributumq. & milites, quos imperauerat, conferrent. Ceterum quoniam Polentanus non modo iuſſis non paruit, ſed Petrum, tamquam cum aduerſariis Polentanorum ſentientem, hoſtis loco habere uiſus eſt, illudq. tributum non tuendæ Flaminiæ, Pontificiq. Max. conſeruandæ, ſed eius tyrannidi, ad quam occulte aſpirare videbatur, imperatum aſſeuerabat, Petrus pronunciato edicto, quo Prætor; erat autem Polentanus; Senatus, & Commune Rauennæ, omnesq. priuatim & publice Rauennates iniuria affici, & occidi impune ab omnibus poſſent, litterisq. contumelioſis & minacibus, cum Malateſtæ e Veruculo, Ioanni Zotto, Malateſtino, Malateſta ipſius filio, Guidoni Polentano, Bernardino, Lamberto, Hoſtaſioque eius filiis, diem fruſtra dixiſſet, quòd defectionis Arimini, Rauennæ, & Ceruiæ a Romana Eccleſia auctores fuiſſent, easq. vrbes occupaſſent; tantiſper ſuſtinuit, dum Hermandus Monaldenſis in Præfecturam Flaminiæ ſibi ſuccederet: itaque tum curauit, vt Polentani, quiq. eorum factionis eſſent, perinde ac perduelles apud Nicolaum

Ponti-

Pontificem arceſſerentur. In iis autem, qui admodum multi Polentanis aſſenſerunt, atque ob id læſæ maieſtatis crimine ſunt accuſati, hi maxime præſtabant, Signorellus Ghetius, Lazarus Bacarius, Paracaria Parzitatus, Hubaldinus Signorellus, Philippus Drudus, Signorellus Anſelminus, Vitalis Lazarus, Ioannes Balbus, Albertinus Berardengus, Vitalis Bucolus, atque, uti memorauimus, plurimi prætereà, vſque ad poſtremi ordinis viros. Adiungebat Monaldenſis, Polentanos, quòd tunc Venetis erant fœderati, permiſiſſe, ut Venetias triticum & ceteræ ſegetes ex portarentur; tyrannidemq. Flaminiæ affectare. Hac nominis delatione accepta, oratores aliquot, & Iacobum Bononienſem, Reipubl. Rauennatis, eorumq. præſertim, quos ſupra ſcripſimus, procuratorem Polentani ad Pontificem miſere, qui oſtenderent, Petrum priuatis potius ſimultatibus ductum, quàm Ecclesiæ Romanę cauſa, & conuentus egiſſe, & pecuniam militesq. imperaſſe, & Polentanos, ceterosq. Rauennates rei capitalis, deq. crimine læſæ Pontificiæ maieſtatis inſimulaſſe: cum Polentani & Rauennates tanto flagrent, flagrauerintq. amore Romanæ maieſtatis atque dignitatis, ut ſuperioribus annis, ſponte, pro Eccleſia Romana ſtipendia, milites, ac Duces in Guidonem Feretranum præbuerint, Pontificiosq. Legatos, Foroliuii, & reliquis Flaminiæ vrbibus recipiendis, tantum iuuerint, quantum facile omnes intelligerent, id autem erat quàm maximè: Ipſum Petrum facinoroſum eſſe hominem, qui neque ſacratis uiris uiolandis abſtinuerit, & Tyrannidem expetens, Forumliuii, Pompilii, Britonorium, & arcem Ceruiæ hoſtiliter inuaſerit. Quibus Pontifex; quem Rauennates oratores Reate adhibuerunt; cognitis, rem omnem Saluo Bononienſi, cauſarum criminalium iudici, mandat diſquirendam. Veteres hoc interim ſpatio ſimultates Rauennæ excitantur, quòd opinarentur Polentani, Trauerſariorum, ceterorumque hoſtium cauſa, eam ſibi criminationem maxime contigiſſe.

Rr 2 Nec

Nec diu poſt Bernardinus Polentanus, Guidonis filius,ingenti vir animo,ſummaq.prudentia,Mediolanum Prætor abiit.
Fuit is annus ab ortu Chriſti nonageſimus ſupra milleſimũ
AN. MCC-XC. duccenteſimum;quo Stephanus Columna,ciuis Romanus; Ienazani filius; nam Ienazani cognomen, illi, non ab opido Ienazano,ſed a patre tribuebatur; Flaminiæ, urbis Bononię, & comitatus Britonorii Rector, prouinciam pacaturus, inter Guidonem Polentanum & Commune Rauennæ ex vna parte, & Malateſtam e Veruculo, Ioannemq. Malateſtam Ramberti filium,& eius factionis reliquos ex altera,cum multa vtrinq. diu tractaſſet,tandem menſe Martio pacem fecit. Mox ad ipſos Rauennates verſus, qui veteri inteſtino odio acrius diſſidebant, vehementius in Polentanos commotus, qui,ut fieri in meliori fortuna ſolet,propoſitus pro Trauerſariis condiciones,quamquam faciles,difficile accipiebant,Rauennam contendit. Vbi cum aſperius ac contumacius Polētani ſe in tractatione pacis gererēt,quàm par eſſet,& Stephanus nonnullam; ut illis uidebatur; propenſionis in Trauerſarios animi ſignificationem præberet, grauiora metuentes, Stephanum capiunt,& una cum Ioanne eius filio, Guidone Pileo, Petro Palombaria,Petro Frangipane ciue Romano, Petro Secia,& Angelo medico in cuſtodiam tradūt: generoſiq. equi centum atque unus, ſarcinarii decem, & omnia familiarium bona a Polentanorum aſſeclis abſtrahuntur ac diripiuntur.Nicolaus Pontifex tam graui nuncio uehementer, ut par erat,perturbatus,in præfecturā ſubrogat Ildebrandinum Epiſcopum Aretinum,Stephano,iubetq. ut cum Petro Vicetino Epiſcopo ſimul de tota re cognoſcat,Stephanum e cuſtodia educendum ſtudeat,ſonteſq. ſupplicio afficiat,&,ut iura tulerint, puniat. In Flaminiam profecti hi iudices, cum Rempubl. Rauennatem, Hoſtaſiumq. & Lambertum Polentanos; hi enim duo ſolum, quod Bernardinus frater Mediolanum Prętor abeſſet, uti docuimus, Stephanum ceperant, iuſſiſſent, ut Stephanum, ſociosq. e carcere emitterent,

& tria

& tria florenorum aureorum millia pro equis ablatis, & direptis fortunis penderent, nihil impetrarunt. Quamobrem Ildebrandinus, quòd aliter educi e cuſtodia non poſſe Stephanum intelligeret, litteris Foroliuii anno MCCXCI. undecimo Kal. Febr. datis, omni culpa, omni pecuniæ ſolutione Polentanos & Commune Rauennatium, liberos eſſe in perpetuum uult, iubetq. dum tamen Stephanum & ceteros relaxent e cuſtodia, & abire, quocumq. illis uidebitur, permittant. Polentani igitur ciues Rauennæ, ita enim illos tabulæ de his rebus publicæ appellant; Bernardino maxime fratre ſuadente, qui hac re accepta, Prætura ſe abdicatus, Rauennam uenerat; ad Non. Kal Febr. una cum Leucio Balbo Ioannis filio Communis Rauennæ procuratore, Stephanum & ſocios, in campis prope Fauentiam, Ildebrandino in manus liberos tradiderunt; ipſeq. Ildebrandinus omni culpa, & pecuniæ ſolutione, publicis ea de re ſcriptis litteris, Polentanos & Commune Rauennæ liberauit. Verum ubi ab illis Romam peruentum eſt, Ioannes Stephani filius ita egit, apud Pontificem, ut tres præſcriptas imperatasq. aureorum Florenorum myriades tandem eodem anno, ſibi Polētani & Commune Rauennæ dependerint. Ab eo nihilominus die Polentani celebriores habiti, Trauerſariosq. acrius uexare, & eorum bona diripere: & licet Trauerſarii apud Pontificem conqueſti, impetrauerint, ut Petrus Columna ſancti Euſtachii Cardinalis, Pontificis nomine, eos iuſſerit abſtinere fortunis & iniuria Trauerſariorum, hæc tamen iuſſa cum parum pro fecerunt, tum fecerunt etiam, ut eo magis Polentani ſuſpicarentur, Stephanum Ienazani, ceterosq. Columnios, Trauerſariis plurimum fauere. Sub id tempus Venetiis nobiliſſima Amizorum, ſenatoriaq. familia, quæ originem Rauenna duxerat, in Ioanne Amizo finem ſortita eſt, cum Tribunitia poteſtate, multisq. honorum gradibus in Veneta Republ. floruiſſet. Per idē tempus, die D. Matthiæ Apoſtoli feſto, D. Bartholomei templum, in turricula coniuncta cum hoſpitali domo AN. MCCXCI.

mo

mo Miſericordiæ, cui poſtea D. Lazari titulus fuit, eamq. mo do Camaldulenſes monachi incolunt, a Bonifacio Bononienſe Epiſcopo eſt dedicatum. Rauennates hoc eodem anno menſe Nouembri, peditum militumq. nam ita tunc temporis loquebantur; magnam manum Fauentiam miſerunt; nullo euentu; quo conſilio, incertum; niſi forte id quidpiam ad cauſam inueſtigandam facere uideatur, quod Lambertus Po
AN. MCCXCII. lentanus, menſe qui eſt inſecutus, in futuros poſterioris anni ſex menſes, Fauentinus Prætor, ab eius urbis ſenatu creatus eſt: cum eodem Senatus conſulto in idem temporis ſpatium Maghinardus e Soſenana, Præfectus populo eſſet renunciatus. Paucisq. poſt diebus Vitalis Ragnolus Rauennas, copiis Foroliuii coactis, urbem ForumPompilii occupauerit, expulſisq. inde Romanæ Eccleſiæ adminiſtris, diripuerit: deinde opidum Britonorium acerrime oppugnauerit. Quamobrem fortaſſe factum deinde fuit, ut octo ſapientes Foro Pōpiliani, quorum Principem gerebat Bernardinus Argonus an
AN. MCCXCIII. no MCCXCIII. Quarto Non. Quinctil. Lambertum Polentanum, & Fulcerium Calbulum in annuum ſpatium Prætores fecerint, ea ratione, ut Polentanus prioribus ſex menſibus præeſſet, poſterioribus, Calbulus; miſſis Vitali & Almerico Bocatiis, ad eos legatis. Anno inſequenti, qui fuit nonageſi
AN. MCCXCIIII. mus quartus ſupra milleſimum ducenteſimum, Ildebrandinus prouincia diſceſſurus, omni interdicto Rauennates liberauit, quo eos affecerat, dum coactis copiis Fauentiam, uti memorauimus, & aliquot præterea opida oppugnarunt. Diſcedenti ſucceſſit Robertus Gornayus, qui cum paulo ſeueriora aliquot edicta in Rauennates promulgaſſet, ii per Guidonem Aldreuandinum, Communis Rauennæ procuratorem, quod iuribus atque immunitatibus Rauennatium repugnarent, reſtitere. Bonifacius Archiepiſcopus, cum ad Aureolum Eccleſiæ Rauennatis opidum, quod eſt ad Apenninum, ab Foroliuii haud procul, ſe contuliſſet, Nono Kal. Ianuar. anno MCCXCIIII. ex hac uita, non ſine omnium ſuo-

rum

rum ſacerdotum, ac etiam Rauennatum ingenti mœrore, multisq. lacrymis migrauit: eodem tempore, quo Cęleſtinus Quinctus Pont. Max Nicolai Quarti ſucceſſor, ad priuatam uitam rediens, quam antea in ſolitudine duxerat, poteſtatem Cardinalibus, Bonifacii octaui eligendi, fecit. Bonifacius Archiepiſcopus, ex Aureolo, ſui ordinis habitu indutus, ſuorum etiam cucullatoum humeris Rauennam delatus, in Vrſiano templo ſepultus eſt, ante Diuæ Mariæ Magdalenæ aram; quã ipſe erigendam, dedicandam, & ditandam curauerat; in monumento ex marmore mirifice ſcalpto, quod a D. Laurentii in Cæſarea importari uiuens iuſſerat. Id monumentum nunc in eodem templo, iuxta ſacræ turris portam conſpicitur. Non deſunt, qui huius meminiſſe, cũ de abdominis uoluptatibus addictis uerba facit, in altera ſui operis parte, Dantẽ Purg. 14. putent. Huic ſufficere Bonifacius Pont. Guillelmum Duranti uoluit, qui tunc Mimatenſem Epiſcopum in Aquitanis gerebat, ſed renuente id muneris Guillelmo, quòd tanto oneri uires ſuas longe impares affirmaret, ſubrogatur Opizo ex nobili Sanuitaliorum Parmenſi familia, patre milite ortus, matrem ſacram Virginem, & Genuenſem, atque Innocentii Quarti Romani Pontificis ſororem fuiſſe ſcribitur. Vir equidem præſtanti doctrina, ſumma eruditione, & rerum agendarũ peritiſſimus: qui magnanimus cum eſſet, & admodum liberalis; quod inter cetera maximę laudi illi fuit, afflictos & calamitoſos miſeratus, quibuscumque rebus potuit, ſemper illos iuuit. Hunc Parmenſis Eccleſię primo Canonicum, mox Tripolitanũ Epiſcopũ; in quo munere quinque annos elaborauit; Innocentius Quartus auunculus, Parmenſem Epiſcopũ fecerat: cui Eccleſię cũ per quadraginta quattuor annos, ſumma cũ laude pręfuiſſet, ad Archiepiſcopatũ Rauẽnatẽ aſciſcitur a Bonifacio octauo. Sub id tẽpus anno Bonifacii Põtificis primo, a partu autẽ Virginis MCCXCV. Pridie Kal. Quinctil. opera Petri Mõtis Regalis Archiepiſcopi, Romaniolęq. prouincię & vrbis Bononię, ac Comitatus Britonorii, iuriumq. quę ad AN. MCCXCV.

ea ſpectant, omnium, comitis & Rectoris pro Romana Eccleſia, conciliata pax eſt, inter Guidonem Polentanum, & Bernardinum, Hoſtaſium, ac Lambertum eius filios, Rodulfinumq. Roglelli, Reipubl. Rauennatis Syndicum, eiuſdem Reipubl. nomine, ab una parte. Guillelmum Trauerſariam, Petrum eius filium, Albericum, Hieremiam, & Franciſcum Polentanos, Guidonis cognomento Ritii, filios: Maluicinum Bagnacauallenſem, Valleranum, Saladinum, Honeſtinum, & Bartolinum Honeſtos, Vincentii filios, atque Ioannem Ducem item Honeſtum, ex parte altera. Cum omnes ipſi Petro Eccleſiæ Romanæ nomine, atque item ſuo ſtipulanti, omni inter ſe iniuria abſtinere polliciti eſſent; pœna, ſi quis id fœdus forte uiolaſſet, duarum millium marcharum argenti, conſtituta. Acta autem hæc in agro ſunt, prope vrbem Rauennam; Thadeo, Fori Pompilii Leonido, Cæſenæ Henrico, Saſſinæ Epiſcopis; Andrea Archidiacono Foriliuii; Guidone Rauennati Eccleſiæ cantore; Bernardino Cunii Comite; Simorello Ghezzio Rauennati, multisq. præterea aliis ſpectãtibus & teſtibus. Ceterum quo firmiora eſſent omnia, poſtridie eius diei Kalendis ſcilicet Quinctil. in D. Mariæ in portu, rogatu Polentanorum, Polentanæ partis uades facti ſunt, obſeruandæ tuendæq. pacis, Hoſtaſius Puſterla, Simorellus Ghezzius, Albertinus Berardengus, Ioannes Saxolus, Vitalis Lazarus, Vgutionis filius, Rigutius Malpilius, Vgulinus Blancus, Guido Aldrouandinus, Zanutius Tornarius, Rainutius Maltaliatus, omnes, ciues Rauennates. Vades Trauerſariæ partis fuere, Rech Oddus, Franciſchinus Saxus, Gettius Diomelſaluus, Palmerius Pinzus, Zannes Mainardus, Iacobus Zaffaranus, Matthæus Catde, Iacobus Nouellinus, Millior Caſtrouicianus, Rauennates: atque hac ratione, quæ antea in duas partes diuiſa, duplicem habere Rempubl. ciuitas, & quidem magno detrimento, uidebatur, una facta, reſpirare tandem cœpit. Vt autem in poſterum occaſio diſſenſionum omnis tolleretur, multas tulit leges,

ſed

ſed has in primis;ne Turres in urbe Rauenna, neue ædificia ad propugnaculi, lociq. muniti ſimulacrum, nec domus magnæ nimis, nimiumq. nobiles extruerētur: quæ adeſſent, ſolo æquarentur. Facultatem tamē dedit, ut Prætoriæ ædes publicæ; ubi habitarent ciuitatis magiſtratus, & Flaminæ legati, Comitesq. cum Rauennam uenirent, qui ad Archiepiſcopatus ædes diuertere ad eā diem conſueuerant; ædificarentur. Nequaquam tamen diu hæc pax integra perſtitit, quia haud ita diu poſt Trauerſarii, quod uidebatur non eas illis condiciones datas eſſe, quas æquum fuiſſet, nimiumq. e contrario Polentanis tributum, magna manu ciuium, agricolarumq. aſſeclarum coacta, conſcenſis urbis mœnibus, & poſitis ad D. Adelberti ad Padum, pluribusq. præterea Rauennatis agri locis, inſidiis, e medio tollere Polentanos ſtudium adhibuerant: quamobrem ab Guillelmo Duranti Mimatenſi Antiſtite, Prouinciæ, poſt Petrum, Pręfecto multati ſunt. Perturbarunt nihilominus magis Polentanos Vbertutius Argolioſus, Bagnacauallenſium Prætor, eiuſq. opidi incolæ, Maluicinus pręſertim & Ioannes cognomento Comites, Tibernuſq. Brandolus, qui paucis menſibus poſtquam Trauerſarii multati fuerant, impetu facto, cū armatis peditibus, equitibusq. pontem Raſanarium, qui erat ſupra amnem Anemonem, euerterunt, tumultumq. eo loco maximum excitarunt, nulla reuerentia coerciti Petri Cardinalis ſanctæ Mariæ nouæ, Flaminiæ Legati, neque Maximi e Piperno eius fratris, eiuſdem Flaminiæ Comitis, qui erant Rauennæ, induciasq. inter Rauennates, qui Polentanis fauebant, & Bagnacauallenſes, qui ſtabant a Trauerſariis, ab eodem legato paulo ante factas, nihil curantes. At potius inde haud ita diu poſt profecti Forliuium, cuius urbis Prætorem Maluicinus agebat, eodem Guillelmus Trauerſarius cum Petro filio, Alberico, Hieremia, Franciſco Polentanis fratribus, Ioāne Duce cognomento Honeſto, Ioanne Guizzolo, Ioanne Lambardano, & plurimis pręterea eiuſdē factionis armatis, ſe recepit. cūq. Cæſenatibus, Foroliuianis, Fauentinis, Foro Cornelianis & eorum aſſeclis Eccleſiæ Romanæ hoſtibus ac perduelli

bus,coniuratione facta,hac illacq. diſcurrentes, opida quiſq. ſua & vrbes muniit, Forum Pompilii præſertim & opidum Monticulum.In agro Rauennati ad ſanctum Petrum in Trētula,Cingolorum,plurimorumq.prætere a domos,diripi,con cremariq.a ſuæ factionis agricolis paſſi ſunt; Pontemq.Bruſa becchi ſupra amnem Sapim,qui erat Reipubl.Rauennatis,in cendi.In Bononienſes poſtea motis armis,eorum agros, opidumq. Medicinam vaſtarunt,exinaniuerunt q. & Meldolam, ac opidum Salutare occuparunt:neque tum erat,qui relucta ri illis poſſet, tametſi id fuerint conati Guido Polētanus cum Lamberto filio; frater Albericus Manfredus Fauentinus,Rainerius Cunii Comes,eorumq.aſſeclæ. Inſequenti anno, qui fuit a partu Virginis MCCXCVI. Lambertus Polentanus, par tes Bononienſium vna cum Malateſtino Malateſta,& Philippo Rampono iuuans,cum delecta iuuenum manu, Bazzanū cepit,opidumq.Belforte,quod paulo ante ab Azone Eſtenſi occupatū fuerat,expugnauit:iisq.ferme diebus,Gelſi; qui Rauennates vetuſta & nobili origine ſunt; vna cū aliis quattuor & uiginti familiis,in ſenatorium ordinem; Venetiis,cooptantur,& Patritii fiunt:& Opizo Archiepiſcopus opidi Riuerſani incolas adegit;cum nonnihil dubii uiderentur; ut ſibi ſacramentum,quemadmodū & ceteris Archiepiſcopis ſuperioribus,dicerent.Interea cum in Epiſcopatum Parmenſem,ex Vitelleſcorū factione Opizoni quidā ſucceſſiſſet, Guillelmus & Vgulinus Rubei,Iacobi filii,una cū ceteris Rubeis affinibus, & Parmenſi populo;Bonifacii Pontificis exemplo,qui per idē tempus,omni Italia Gibellinos acerrime perſequebatur;in eū irruentes, non modo ipſum, ſed omnem etiā Vitelleſcorū factionē vrbe pellunt,denuoq.Opizonem Rauennatum Archiepiſcopum,in Epiſcopatu Parmenſi conſtituunt.Hoc etiā tem pore Polentani,quamquā uires quotidie maiores Rauēnę accipientes,primi ex ſententia Rempubl.adminiſtrare videbantur,ab ſenatu tamen Rauennati magiſtratus accipiebant,qui bus Conſules & Rectores ciuitatis uocabātur.Verum Lābertus ac Oſtaſius fratres,ea uocabula mutantes; quæ in vetu-

AN. MCCXCVI.

ſtis

ſtis eorum temporum codicibus nos legimus; pro Rectoribus, Prætores, ſeu, vt ſua uoce appellem, Poteſtates dixere. Quod & in Antianis factum eſt: quos enim Antianos ad hęc tempora uocauerant, nouem ſcilicet homines, qui magiſtratum ciuitatis obirent; ipſi Sapientes appellarunt: quod nomen adhuc ſupereſt. Creati autem Prętores a Senatu anno MCCXCVII. fuere Oſtaſius & Lambertus fratres: cumq. is magiſtratus, ſex menſes, certo ab ſenatu ſtipendio, gereretur, ipſi fratres alternis quindecim diebus; vt ſeruaretur concordia, & dominatus æqualis; eum adminiſtrabant: quo ſpatio ſemeſtri elapſo, a ſenatu, Lamberto Polentano præſidēte, Bernardinus ab Cunio Comes, Prætor creatus eſt. Præerat autem hoc tēmpore, uniuerſæ Flaminiæ Pontificius Præſes, quem Comitem appellabant, eiusq. nutu Rauennæ res omnes gerebātur, neq. ab illius pręſcripto diſcedebatur, ſæpeq. ad eum Polentani, iuſſu & impenſis ſenatus Rauennatis, oratores pro ceteris ciuibus mittebantur. Bernardino uero Cunii Comite Prætură Rauennatem ineunte, Cymaclienſes, qui; ut ipſimet teſtabantur; uetuſtiſſimo iure, ſupra omnium memoriam, Rauennatibus ſubiecti fuerant, eorum imperium detrectantes, ad Eſtenſem Ferrariæ Regulum, menſe Maio, defecere. Acceſſit annus interim nonageſimus nonus ſupra milleſimum ducenteſimum, omni Flaminiæ admodum ſalutaris, quo uniuerſa prouincia, multis iamdiu bellorum, factionumq. procellis miſere agitata, aliquem tandem finem eorum, & quietis initium pacisq; inuenit. Nam cum prid. Non. Iun. omnium ſere ciuitatum, opidorumq. huius prouincię legati, in ſuburbium caſtri ſancti Petri, agri Bononienſis, conueniſſent, Hubaldino Malauolta, Iacobo Tencarano iuriſconſultis Bononiēſibus, Bernardino Cunii Comite, Alberto Aſinello, aliisq. compluribus teſtibus accitis, indutias in quinquēnium fecerunt. Qui miſerunt eo legatos, hi fuere. Rauennates, Ceruienſes, Ariminenſes, incolæ ſancti Archangeli, Verucoli, Paſſarelli, Longiani, Sauignani, Roncofredi, Zerlæ, Monleonis,

AN. MCCXCVII.

AN. MCCXCIX.

Montiliani, Scorticatę, Mondaini, ſancti Lauducii, Montis pectorini, Saliani, Monticuli, ſancti Ioannis in Gallilea, Calbanę, Calbanellę, Foroliuiani, Cęſenates, Fauentini, Forocorneliani, Tauſſignanenſes, Caſtrocarienſes; adhęc exules; quos extrinſecos, & exiticios appellabant; Medicinę, Arimini, Ceruiæ, Britonorii, & quidam pręterea, qui ſe Flaminiorum amicos, nullo certo nomine, dicebant: quorum fuit legatus Benuenutus Blancus: neque uero inducię tantum factę, ſed etiam percuſſum fœdus, multis, ſed iis potiſſimum legibus: Quæcumque bellis ſuperioribus capta occupataq. ſunt, iis ne quiſpiam utitor; extra ea, quę Mala teſtinus Malateſta, Cæſenatium maxime, arripuit; dum tamē id Communi Ariminenſium placuerit; alioqui illis ne ipſe quoque fruitor. extrinſeci Ariminenſes exiticiiq. agros excolunto, tributaq. conferunto, ut intrinſeci; pręter Hubertum Malateſtam ab Glazolo Comitem, & Ioannis Malateſtæ hęredes, ſi hæ frangantur induciæ, eius rei cognitio, & illius, qui fregerit, quæſtio, Pontificis Max. aut Comitis Flaminiæ, aut Decurionum Bononienſium eſto. Opida, arceſq. Trauerſaria, Alfianum, Orazanum, aut deſtruitor, aut in priſtinum ſta tum, quo initio belli erant, reſtituitor: ſic tamē ut ne quid de iure Foriliuii, quod ſibi eſſe in opido Orazano affirmat, detrahatur. capti & obſides relaxantor. Ottolinus e Mandello, Bononię Prætor, fœderis huius Princeps eſto: isq. vt quę ſancita ſunt, exequantur, curato. His ita compoſitis, inſequētem

AN. MCCC.

annum Bonifacius Pont. ſęcularem, vocatum Iubileum, primus inſtituit. Quo tempore Othomanus, Zichi, uiri humilis & obſcuri nominis filius, famam & claritudinem, apud Turcas, adipiſci incipiens, nomen familiæ dedit, quam nunc adeo late Tyrannidem & bella exercere, noſtris multis peccatis, ſentimus. Opizo Archiepiſcopus opidi Aquiliani incolas dum condēnare minaretur, quod illum auxilio nō iuuerint, opidum Rauennatis Eccleſiæ Taybum defendentē, Aquilianorum precibus fatigatus, qui multam omnem ac pœnam

æquo

æquo animo & libenter laturos affirmabant, in ueterem eos gratiam recepit. eſt autem Aquilianum, opidulum in Foropompiliana diœceſi, prope Caſtrum nouum. Eo autem anno, qui ſęcularem eſt inſecutus, Bernardinus Polentanus, Mediolanum ſe, eius ciuitatis iam tertio Prętor, cõtulit, ſtatimq. cum Galeatio Vicecomite, Matthęi filio, Mediolanenſium Præfecto, multisq. armatis Vigleuanum profectus, magnam laudem relaturus uidebatur, niſi Philippi Languſcii, Ticinenſiumq. militum ſtudio, qui Garlaſcum contenderant, fuiſſet reuocatus : neque tamen omnino fruſtra reuocatus eſt. nam in eodem opido Languſcum oppreſſit, Lumellumq. ac Crepellum opida, & Garlaſchi agrum incendit, excurſionesq. usque Nouariam, multis ex hoſtibus captiuis reductis, fecit. Ticinum mox conuerſus, porta igni conſumpta, quam ſancti Stephani uocabant, parum abfuit, quin urbe potiretur, ſed Ticinenſibus impigre propugnantibus & repellentibus, ipſa quidem re infecta, tamen Turri, Ticino haud procul, eo loco, cui Mangano nomen eſt, capta, optimeq. munita, & firmo pręſidio in tuto locata, Mediolanum cum Galeatio, omnibusq. copiis regreſſus eſt. Denuoq. quamquam irrito euentu, tamen bono ac prudenti conſilio, Nouariæ expugnationem tentauit. Interea Lambertus frater Rauennæ Prætorem ſumma fere auctoritate agebat. Et eodem hoc anno Rauennatum nomine Rodulphum Raglellum legatum miſit, qui Iacobo Reatino Epiſcopo, Flaminiæ, Bononiæ, Comitatusq. Britonorii in ſpiritualibus (utar uerbi earum tabularum publicarum, unde hæc hauſimus) Rectore, & in temporalibus excellentis uiri Domini Caroli Regis Francorum, filii Comitis Andegauenſis, pro ſancta Romana Eccleſia, Vicario Generali, ſacramentum diceret, fidemq. obſtringeret. Quamquam Principatum Rauennatem in Polentana domo iam fere confirmaſſe Lambertus uidebatur : nam quæ prius ſemeſtri tantum ſpatio Prętura gerebatur, & in quam externi etiam uocabantur, ea Lamberto, certo illi annuo ſtipendio

dio conſtituto, in perpetuum a Senatu Rauēnati demandata fuerat, ea lege, ut Rauenna pedem numquam efferret. Quam tamen legem paulo poſt moderandam impetrauit, ſic ut quandoque Reipubl. cauſa urbe diſcedere liceret. Quocirca cum eſſent tunc multa in Rauennati opidula, in quibus milites ad pręſidium conſtituebantur a Rauennatibus, pręſertimq. in Caſtro ſancti Zacharię, quibus militibus ſtipendia, de exacto ex uicinis agricolis tributo, perſoluebantur, miſſus eſt a Senatu Lambertus, una cū duobus ſapientibus Aloiſio Balbo, & Guidone Aldreuandino, qui arces ac opida omnia, ipſaq. Rauennæ ſuburbia ſpecularentur, & munirent. Quemadmodum autem Polentanorum hoc tempore dignitas auctoritasq. augebatur, ita Trauerſariorum uires decreſcebant, Rauennatibus ferme omnibus, Senatoribusq. præſertim; ut in aduerſa contingit fortuna; potentiorum & creſcentium animum ac ſententiam ſequentibus. Hinc factum eſt,

AN. MCCCI. ut hoc anno MCCCI. Pridie Id. Decembr. Petro Trauerſariæ, & Roberto eius fratri, dicta dies fuerit, quòd menſibus Quinctili, Sextili, & Septembri ſuperioribus, in uia publica, iuxta uillam Trauerſariam, quæ in Rauennati eſt; ſic enim in iis tabulis publicis, unde hæc excerpſimus, legitur; propria auctoritate, ab omnibus, fœnum, triticum, uinum, ligna, atque alia huiusmodi e Rauennati exportantibus, item ab iis, qui e Foro Pompilii, aliundeq. Rauennam, cum earundem rerum plauſtris, uenerant, uectigalia exegiſſent. Anno etiam, qui ter-

AN. MCCCIII. tius fuit ſupra milleſimum ac tercenteſimum, cum Bernardino & reliquis fratribus Cunii Comitibus eſſet datum, ut ſegetes, quas in Rauennati collegerant, ſua in opida abducerent, id negatum Petro Quarto Trauerſario fuerit, qui in opidum Trauerſarium ſuum, triticum ac reliquas ſegetes, etiam prohibentibus Polentanis, atque ob id uniuerſis fere ſenatoribus, importabat. Itaque dum Senatus, Lamberti uocatu, haberetur, quo adducere Petrus omnes ſegetes Rauennam ex prædiis ſuis iuberetur, Petrus rem ſentiens, dum adhuc in

ſenatu

ſenatu diſceptaretur, confeſtim multis conductis operis, omnia in opidum ſuum aduehenda curauit, nullis deinde aut edicto, aut iuſſu Senatus, quæ tamen a Polentanis manabant, ductus ut Rauennam ea deueheret. Quamobrem po ſtridie Senatus conſulto decernitur, armatorum manum ad opidum expugnandum,& extrahendas ſegetes, mittendam: Quod & factum eſt: & plerique putant tunc illud opidum ſo lo exæquatum, Petrumq. Trauerſariam in Tuſciam, omnibus bonis ſpoliatum & exulem ſe recipiſſe,cuius deinde aliqui nepotes, in opido Portico Fabriſerrariam exercuerint. Lambertus rem priuatam ac publicam aucturus,curauit uti Rauennas ager aquis aut ſublatis, aut in amnes deriuatis,cul turę aptus & ferax redderetur.Qua de re ipſo conſulente, & ſapientibus ad Senatum rem deferentibus, Vitaliq. Lazaro Vgutionis filio perorante, foſſa, quam Lamam uocamus, ſub id tempus facta eſt. cui & alia adiuncta eſt ad Pinetum, quam uulgo adhuc Canale Cimilii appellamus. Duplex erat hoc tempore Senatus Rauennas; alter ſecretus & interior, quem Credentiæ uocabant, huiusq. conſulto ante omnia decernebantur: alter generalis,in quo eadem, quę in priori erant decreta, probabantur ac firmabantur,quandoq. etiam irrita fiebant.Vniuerſa item Ciuitas in populum diuiſa erat & militē. Nobiliores, millites; ignobiliores,populum dicebāt:quosq.nunc iuriſconſultos, Doctores uocamus,eos tunc Iudices appellabant.Sub idem tempus Opizo Archiepi ſcopus cū pinguis admodū eſſet,& confectus ętate, uariisq. curis afflictus,& opreſſus ęre alieno ſuo,quod maximū contraxerat,non modo Rauēnati Eccleſiæ quicquā non profuit, ſed, Argēta Azoni Eſtēſi tradita,obſuit,quòd cū eam recupe rare deinde tentaſſet,non potuerit.Eam ob rem a Pont.Max. male audiens,multis calamitatibus,ſumma inopia, mœrore animi atque ęgritudine profligatus,ſupremū ſpiritum,in Or bito,Pridie Id.Sept.anno eodē MCCCIII.exhalauit.Sepultus eſt in ſacra Franciſcanorum cucullatorum æde, iuxta aram maximam.

maximam. Sacrati uiri Rauennates, de more in Vrſiano tem plo comitiis habitis, cum nō unum ſentirent, elegerunt duos, Raynaldum Concorregium Mediolanenſem, & Leonardum Fliſcum, Eccleſię Burgenſis, quę eſt in Tornacenſi Diœceſi, Prępoſitum. Verum Benedictus Vndecimus Pont. Max. qui tum primum Bonifacio ſucceſſerat, Raynaldū probauit, qui rem diuinam coram Pontifice fecerat, Canonicus primo Laudunenſis, mox uniuerſę Flaminię Pręſes, deinde Epiſcopus Vicentinus. Ad Archiepiſcopatum Rauennatē euectus, Decimo Tert. Kal. Decembr. apud Lateranū, anno Pōtificatus primo a Benedicto Pontifice conſecratur, cum omnes illū Rauēnates ob ſanctitatis famā a Pontifice Archiepiſcopū poſtulaſſent. Indutiarum autem iam factarum inter Flaminios, tempore ad exitum ferme perducto, illas renouaturi, Foroliuiani Drogolum, & Naſimbenum Lizerium; Fauentini Ioannem Faſolum; Foro Corneliani Ioannem Mauſignanum; Albericus Polentanus, qui ad opidum Polentam ſe cum fratribus receperat, Hieremiam & Franciſcum fratres: Bagnacauallenſes Iordanem Brandolum: Caſtro carianiBoucium Zebedum legatos, Ceruiam miſere, qui coram Bernardino Polentano, cum Rauennatibus indutias renouarent: quamobrem ibidem anno MCCCIIII. menſe Maio inſtauratæ ſunt. Rauennę interea leges, quæ ad Piſcatorium ordinem, cognomento Caſamattam, ſpectabant, ſunt latæ: ipſa enim Piſcatorum conſociatio, triginta ſex millia iugera paludis Fanarię, quę eſt iuxta Padum, poſſidebat, in qua Piſcatus exercebatur. Eratq. is Piſcatorum ordo hoc tempore adeo celebris, ut omnes fere Rauennates, ipſiq. etiam Polentani cooptari in eum ſtuderent: nam inde egentibus, utilitas manabat; diuitibus, cum aliqua nonnumquam utilitate, dignitas, quod in ordinis fructibus ſatis amplis adminiſtrandis, neſcio quid honorifici in eſſe putarent. Nunc ad poſtremi fere ordinis uiros & in anguſtum hæc ſocietas redacta eſt, paludibus hinc atque inde diſtractis. Sub id tempus eodem anno MCCCIIII. Cymaclienſes

AN. MCCCIIII.

clienſes

clienſes quòd eos uel facinoris conſcientia deterreret, uel tæderet,& iam pœniteret Eſtenſis Principis dominatus,aut inopia cogerentur,Legatos Rauennam mittunt, qui ſuppliciter peterent,ab Rauennatibus Cymacliũ denuo ut reciperetur: ſe iuſtis ac ueris, antiquiſſimisq. ſupra omnem memoriam dominis eſſe ſubiectos uelle,iamq. ipſam urbem,Prætoris,Senatus,populiq. Rauennatis nomine iam tenere:mittant ipſi, qui ciuitatem accipiant,tueantur, & ius dicant. Re accepta Senatus Lamberto præſidente, accipiendam condicionem decreuit: itaque duos Legatos mittit,qui,ſtipendiis de publico conſtitutis,id muneris obirent. Horum princeps Guido Polẽtanus, Hoſtaſii filius extitit,qui cũ equitibus,ſagittariis, peditibusq. multis ſelectis, ſenatus populiq. Rauennatis nomine,eo profectus,vrbem accepit,ibidemq.Rauennam proficiſcens,peditum triginta, & ſagittariorum aliquot pręſidiũ reliquit. Cymaclienſes ex aduerſo Legatos Rauennam miſere,qui fidem ac perpetuum in Rauennates ſtudium ſacramẽto obſtringerent ac pollicerentur.Intereaq.uini ac panis, quãtum ſatis fuit, Cymaclum tranſmiſſum eſt. Ne uerò furtim & dolo rem hanc egiſſe uiderentur, legant ad Eſtẽſem Principem Ferrariam,qui omnia illi ſignificaret. Verum is, coacta ſtatim quorundam militum manu,& Cymacliũ profectus, Rauennatem Præfectum,Syndicum uocabant,& Cymacliẽſes proceres expulit,urbemq. recuperauit.Cymacliẽſibus ob id Rauennam profectis de publico datum ſtipendium, unde uiuerent,a ſenatuq. decretum,idẽ ut Cymaclienſibus omnibus fieret,qui Rauennam ad habitandum uenirent.Cerujenſibus hoc interim ſpatio cum Cæſenatibus, de portu potiſſimum litoris maris,uehementer diſceptantibus.Horum Princeps Vbertus Malateſta erat ab Glazolo Comes; illorum Bernardinus Polentanus, qui ambo non minus publice, quàm priuatim,incendiis,incurſionibusq.ſeſe inuicem hoſtilem in modum perſequebantur; dum Polentani,Ceruienſiumq.partes incolæ Saliani,Montis Augutii,Soriuoli,Deolaguardi,Ro

diliani,& Caſalecchi, magno ſtudio fouerent. Verum inſequenti anno, Thebaldi Bruſati Brixiani, Flaminiæ Rectoris cura ac diligentia,cum procuratorem quiſque ſuum Ariminum miſiſſent,ita conuenere, ut apud Pontificem, aut Flaminiæ Præfectum,non armis,ſed ſcripturis ac legibus dimicarēt;interimq.ab armis diſcederetur;quod & factū eſt.Cumq. Bononienſes, Parmenſes, Brixiani, Veronenſes,ac Mantuani fœdus,amicitiamq. inter ſe feciſſent,locumq.in eo Polētanis reliquiſſent, Raynaldus, Hieremias, Guido,& Atto fratres,Hoſtaſii filii; Bernardinus itē & Lābertus fratres,Guidonis filii, omnes e Polentanorum familia,Vitalem Bagnolum Rauēnatem legarunt ad Guidonem Bonacolſium, Mantuanis Præfectum,qui in opido Suzaria Mantuani agri,cū Franciſco Marchione Eſtēſi,Gilberto Corrigia Communis,populiq. Parmēſis defenſore,Alboino Scaligero,& reliquis,aduerſus Azzonē Eſtenſem,cum ipſorum proprio,tum communis Rauēnatiū & Ceruienſium publico nomine fœdus pepigit.Interea Raynaldus Archiepiſcopus, in dies uirtutibus ac religione proficiēs,puriſſimū cultū numinis diuini,legibus perſancte editis, propagandū apud ſuū populū diligēter curauit: quapropter & ſępe Archiepiſcopatus opida, Argentamq.præſertim inuiſit,& Prouinciale Cōciliū anno ab ortu Chriſti MCCCVII. Rauennæ celebrauit:curauitq. uti, Senatu Rauennati, Lāberto Præſidente,atq.ſuadente,placeret,Rauennæ, monetæ pecuniæq.ad Anconæ modū,ut cuderētur.eſtq. id habitū nō multo poſt,quàm Clemens Quinctus,qui Benedicto ſubrogatus fuerat,in Galliā Pontificatus Maximi ſedē tranſtuliſſet. Alberto q.Cæſare, ab Ioāne fratris filio, interfecto, omnes fere Galliç Ciſalpinæ ciuitates,dominos ſibi eos delegiſſent,quos antea Pręfectos habuerāt:in quibus, Scaligeri, Veronç fuerunt: Paſſerini, Mātuç:Carrarii,Pataui. Hēricus Lucēburgenſis,Cçſar deſignatus,a Pōtifice probatur,eodemq.fere anno Bernardinus Polentanus ex Prętore Ceruienſi, eius ciuitatis Dominū ſeipſum facit,Lambertus frater,cum in Rauennati multa

AN. MCCCVII.

excoleret,

excoleret, ab Matthæo Ceruienſi Epiſcopo emphyteutico iure, omnem locum illum accepit, ubi ad Sapim amnem hoſpitium extabat, iuxta D. Geruaſii: ad hæc adiunctum eſt etiam, quicquid a Vado cognomento Buccamezo, ad portum Sapis pertinet, ipſamq. ſacrã Diuorum Geruaſii & Protaſii ædem. neque id Lamberto ſolum, ſed & Bernardino Lãberti fratri, & Attoni, Guidoni, Hieremiæ, & Raynaldo fratribus, Hoſtaſii paulo ante demortui filiis, datum voluit: quòd ipſi Polentani auxilio fuerint Epiſcopo, ad ea bona recuperanda, eq. illorum manibus extrahenda, qui perperam & ingenti Ceruienſis Eccleſiæ damno, exiguisq. admodum penſionibus, & familia, cui tradita ſuperioribus ſęculis fuerãt, iam ad interitum redacta, illa occupauerant, quemadmodum iis tabulis publicis conſtat, quæ anno MCCCVIII. Quarto Non. Ianuar. in D. Apollinaris Claſſenſis, confectæ fuerunt. Adhæc Lambertus muniendæ Rauennę maxime intentus, ad eius dominatum abſolutum aſpirare palam uidebatur: & per eoſdem dies, Rauennæ, Arnuſium Clementis Pontificis Max. Legatum, & cum eo Arnaldum Pelagruam, quem & Pelaguram uocant, Cardinalem, Bononiæ Legatum, Degumq. Dalmaſium cum ala equitum, exceperat. Cauſa horum aduentus diſſidium fuerat Eſtenſium fratrum de Ferrarienſi Dominatu inter ſe acerbe diſceptãtiũ. Cum autem haud ita multo poſt Franciſcus Eſtẽſis Azonis filius, ab Friſco fratre ſpurio, dominatu pulſus, Rauennam quoque ueniſſet, congreſſu cum Polentano & ceteris primo, decretum eſt, ut, ſubſidiis undique coactis, quę maiora poſſent, Friſcus principatu pelleretur. Itaque Lambertus comparata magna manu, adiũctis item aliquot Patauinis ac Ferrarienſibus exulibus, urbẽ terra ac flumine obſeſſam, tandem capiunt. Sed cum illam antea Venetis Friſcus tradidiſſet, nouum aduerſus Venetos bellum eſt ortum, in quo cũ multa detrimẽta Venetis acciderunt, tum anno, ſupra milleſimũ ac tricenteſimum, nono, præter illorum cadauera, quę Pado ſubmerſa ſunt, circiter mille octingenti ac quinquaginta. prœlio interiere.

AN. MCCCVIII.

AN. MCCCIX.

intetiere. Qua tam celebri parta victoria, Lambertus Polentanus cum uniuerſa claſſe caſtellum Marcaboum, quod Veneti denuo occupauerant, expugnauit, & incendio in illud excitato, tandem ſolo æquauit, cum intra menſtruum ſpatium opidani ſeſe dedidiſſent, ſic, ut abire, permanereue, ex animi ſententia incolumibus liceret. Cymacliẽſes ad fortunam inclinantes, conuentu habito in via publica, præ ponte canalis Cymacli, denuo ſubiici Rauennatibus decernunt: miſſoq. Rauennam Tiſino, ab Rauennatibus recipiuntur legibus iis; ut quot annis decimo ante D. Vitalis feſtum die, brauium Rauennã ferrent, quo ſe ſignificarent ſubiectos, in perpetuumq. Prętores e Rauennatibus ciuibus haberent. Per idem tempus cum Henricus Cæſar Ciſalpinarum diſſenſionum peritiſſimus, regniq. propagandi cupidus, in Galliam Ciſalpinã deſcendiſſet,
AN. MCCCX. familiariſſimo ſemper grauiſſimoq. Senatore uſus eſt Raynaldo Archiepiſcopo: cuius etiam, aliorumq. præterea Senatorum conſilio, cum eſſet Aſtæ Coloniæ, omnes Ciſalpinarum ciuitatum exules, in patriam quemq. ſuam, reuocauit. Tametſi non ita multo poſt, mutata ſentẽtia; omnem ferę Italiam perturbauerit, & Robertum Siciliæ Regem, pronunciato publice edicto, regno priuauerit. Ad hæc acceſſit cauſa equitum Templariorum; quos Clemens Pontifex per hos dies acriter perſequens, Raynaldo Archiepiſcopo eam cauſam cognoſcendam mandauit, religione hominis & uirtute plurimum fretus. Ceterum Raynaldus, ut iudicium legitimo iure faceret, cum anno MCCCIX. Bononiæ habito conuentu, aliquot ſibi ſubiectorum Epiſcoporum, ſtudioſe in
AN. MCCCXI. illos inquiſiſſet, tandem anno MCCCXI. eadem de re Concilium Rauennæ habuit, in quo ĩi fuere, Vgo, Placentinus: Vbertus, Feretranus: Fridericus, Ariminenſis: Vbertus, Bononienſis: Henricus, Regienſis: Matthæus, Ceruienſis: Petrus, Foropõpiliẽſis Epiſcopi. Vgulinus deſignatus Fauẽtinus: Nicolaus & Ioannes cucullati Dominicani: Vincentius, Franciſcanus: qui tres in Flaminia Quæſitores in hæreticos erant. Bonincontrus,

contrus, Archipresbyter Mutinenſis; pro ſacratis uiris Mutinenſibus: Gerardus Curnazanius, ſancti Donini Præpoſitus, pro Epiſcopo, ſacratisq. uiris Parmenſibus: Gentilis, Ferrarienſis Epiſcopi Vicarius: Preuoſtinus Mutinenſis, Epiſcopi Foricorneliani item Vicarius: Ioannes Abbas Gauellianus, pariter Epiſcopi Hadriani Vicarius: Armannus cucullatus Dominicanus, Epiſcopi Cymaclenſis procurator: Guercius D. Damiani Canonicus, Epiſcopi Sarſinenſis procurator. Omnibus igitur, ſuo quisque loco, in ęde Vrſiana conſidentibus, introducti ſunt, Raymundus Fontana, Iacobus item Fontana; Maurus, Iacobus, Albertus, Guillelmus ab Pigazano, & Petrus Cazia, Templarii ordinis equites; qui iurati, cum nihil eſſent obiectis criminibus, teſtibusq. aduerſis debilitati atque abiecti, ad omnia breuiter, conſtanterq. ſeorſum ſinguli, reſponderunt. Erant autem hęc fere quęſtionis capita. Cum in ordinem cooptabantur, in ipſis ſacrorum ſuorum initiis, Chriſtumne, aut Deum, aut Virginem Deiparam, aut Diuos abiuraſſent; uel ut abiurarent, moniti fuiſſent; alioſue ipſi ad abiurandum incitaſſent: An ſimulacrum quodpiam & idolum fictum & commenticium diuina ueneratione coluiſſent: An Tyrones, adoleſcentulos præſertim, libidinoſe, atque alia, quam deceat, parte oſculati fuiſſent: An, dum rem diuinam facerent, ſacra myſteriorum & conſecrationis uerba omiſiſſent: An ſceleſtum & nefarium facinus putarent, hæc committere. Quod cum affirmaſſent, ceteris fortiter perpetuoq. negatis, ab Concilio dimiſſi ſunt. Raynaldus Concilium tunc conſuluit, de tota re quid fieri placeret: in quo cum multæ ſententię dicerentur, tandem interrogati primum, an iudicium illud accurate & legitimo conſtitutum exiſtimarent, annuerunt: Deinde, an dandi eſſent in quæſtionem, reſponderunt, non dandos: Nicolaus tamen & Ioannes Dominicani, in hæreticos Quæſitores, dandos eſſe dixerunt. Preterea, an ad Pontificem Max. deferendum eſſet iudicium: negatum ab omnibus eſt, quod prope

adeſſe Concilium generale dicerent. Poſtremo, eſſent ne omnino abſoluendi, an iubēdum, ut ſe de obiectis purgarent, de purgatione affirmatum eſt. Hæc autem omnia cum Clemens Pontifex accepiſſet, ſic de tota tandem re iudicauit, ut multis eorum combuſtis, uniuerſum ordinem deleuerit. Per idem tempus Ricoli, Zacari, & Maltalenti Ceruienſes ciues, Bernardini Polentani eorum Prætoris dominatum moleſte, grauiterq. ferentes, cum is Cæſenam abeſſet, ubi fuerat Præfectus, armati in forum procurrunt, Prætorium ingrediuntur, quæq. ibidem offendunt arma, ſuis aptant uſibus; in forum mox egreſſi, ſublatis in cælum uocibus, Polentani necem, Ricolorum uitam felicitatemq. & populi dominatum conclamant. Cumq. ob id plurimi breui conueniſſent, facto impetu in Prætorium, Polentani familiares iniuria & contumeliis affectos inde eiiciunt, fortunas diripiunt, Hoſtaſium filium, & Magdalenam uxorem captos, in cuſtodia aliquot dies habent. Ceterum ii conatus breui ad nihilum recidere, grauiterq. a Gilberto Santillo, Roberti Siciliæ Regis, Flaminiæ Rectoris, Vicario, Polentano deferente, multati ſunt: omnia enim eo grauiora ſunt uiſa, quòd erat Polentanus Regis conſiliarius & familiaris: qua etiam dignitate Lambertum fratrem ornauerat, quòd eorum maxime operá, tum in Flaminia, tum in aliis regionibus uteretur. Proxime enim dum Henricus Cęſar per Etruriam iter faceret, Romam proficiſcens, Polentani Flaminiæ partem, quę ad Tuſcos pertinet, præſidio diligenti, pro Rege, firmauerant. Ipſoq. Cæſare Roma abeunte, Lambertus cum peditibus ſexcentis, militibus quinquaginta, tota Flaminia, Roberti iuſſu, coactis; in quibus ducentum Rauennates, Rauennatis Reipubl. ſtipendio militabant; Regi, hoſtes ſuos Romæ perſecuturo ac deleturo, prę ſto fuit; & eo quidem opportunius, quó Carolus Roberti filius, per Cambium Artuſinum Rauennatem, qui Aquilas magnas, Falcones appellatas, illi dono attulerat Lamberti nomine, ipſum Polentanum fecerat certiorem: Rauennatiq.

tiq.Reipubl.Rex ipſe per litteras imperauerat,ut Lambertum ad ſe Romam mitterent, cum maiori qua poſſent armatorum manu.Diſſenſionis cauſa fuerat, quia Robertus Rex ad totius Italiæ Imperium aſpirans, per Ioannem fratrem, Henrico Cæſari,Auguſtalem coronam more maiorum accepturo, reſtiterat : Vrſinisq. a Roberto ſtantibus , Columniis autem Henrici partes ſequentibus, pugnæ tumultuariæ complures inſecutæ fuerant. Ceterum neque ab hac tantum parte Polentani & Rauennates bello erant impliciti, ſed & Parmę apud Gilbertum Corrigiam,Communeq.Parmenſe,pedites ac Duces Rauennatis Reipubl.ſtipendiis militiam facientes,habebant,& ad Padum etiam,ubi Veneti,non Rauennatibus modo;ob Ferrarienſe bellum;uti ſupra docuimus , ſed ipſi etiam Pontifici; a quo graui edicto fuerant redditi Communitatis Chriſtianæ expertes ; aduerſi , cum triremibus , aliisq. generibus nauigiorum armatis commorantes in ſtatione , non absque magno incommodo Rauennatium, mercatorumq. maxime , cuſtodes , Præfectosq. Rauennates , omni illa Padi , & maris ora expellebant . Sub id tempus Clemens Pont. decedens , eiusdem uiæ paulo poſt comitem Henricum Cæſarem habuit . Quo factum eſt , ut eodem tempore de Pontifice & Cæſare creandis maxima inter Principes diſſenſio ſit conſecuta, duosq. amplius annos Pontificia ſedes uacauerit.Qui Cæſarem eligebant,Hludouicum alii Bauariæ, alii Fridericum Auſtriæ Regulos, proponebant: ſed commiſſo prœlio,ſuperatoq. Hludouico, tanta ſuperbia Hludouicus elatus eſt, ut absque Romanę ſedis auctoritate, & ſe Cęſarem appellauerit,& quo facilior ſibi aditus pateret ad coronam Auguſtalem Romę accipiendam , Viceecomitibus in Gallia Ciſalpina ſic fauerit,ut Mediolanenſi dominatu potiti ſint. Quo eodem tempore Nicolaus Campanus abſq. liberis decedens,Campanę familię Venetę, quę & Rauenna oriunda erat,& ob id Venetiis D. Apollinari templum extruxerat & dedicauerat , finem dedit , cum patritia fuiſſet, &

omnibus

omnibus honorum inſignibus decorata. Rauennę ſimiliter Lambertus Polentanus, cum multos annos Rauennam Prętor adminiſtraſſet, in morbum incidit, ex quo eodem anno MCCCXVI. Decimo Kal.Iun. interiit. Cum uero teſtamentum paulo ante faceret in ędе illius, tunc in uilla Altura Rauennatis agri conſtructa, hęredem ſuum ex ſemiſſe Hoſtaſium, Bernardini fratris pręmortui; quem Mediolani Prętorem fuiſſe memorauimus: filiũ inſtituit. Guidonem item cognomento Nouellum, & Raynaldum fratres, Hoſtaſii fratris filios, ex alio ſemiſſe: Guidone Raualdo ſcriba Rauennate teſtamenti tabulas conficiente. Habuit & alios duos ex Hoſtaſio eodem fratre ſuo nepotes, Attonem & Hieremiam, huiuſce teſtamenti tempore iam fato functos, quorum mentionem faciunt Ceruienſis Epiſcopi tabulæ, de quibus ſupra meminimus: nam Lambertus, plurimis comparatis diuitiis, & Prætoria dignitate inſignis, Polentanæ familię nomen maxima ex parte in lucem e tenebris uindicauit. Quod idem in Archiepiſcopatus Rauennatis iuriſdictione ac bonis Raynaldus Archiepiſcopus per idem tempus curabat: cumq. nonnulli eos fines, qui ſunt in Ferrarienſi, perturbarent, neque, ſæpius moniti, deſiſterent, apud Aymericum ab Caſtro Lucii Diaconum Tranſigenenſem; qui pro Pontifice urbem Ferrariam cum Bernardo Atrebatenſi, Vberto Bononienſi Epiſcopis adminiſtrabat, conqueſtus, Aymericus & collegę cauſam ad Superantium Cingulanum, Guidonis Ferrarienſis Epiſcopi Vicarium, deferentes, effecerunt, uti tandem Raynaldus
AN. MCCCXVIII. Archiepiſcopus anno MCCCXVIII. tranquille & pacate Archiepiſcopatus ſui bonis frueretur, Pontifice iam Ioanne Vigeſimo ſecundo, qui poſt diuturnam Cardinalium diſceptationem, in Clementis demortui locum fuerat Lugduni ſubrogatus. Cęſenę ſub id tempus facta mutatio eſt, Polentanis, qui eius urbis tunc Principatum obtinebant, inde deturbatis, & reuocato Malateſtino, ueteri urbis domino, qui deinde Foriliuii pręfectus eſt. Florebant Rauennæ hoc tempore,

ſecundum

ſecundum Polentanos, Balbi, nobilitate & diuitiis inſignes, quorum proceres Verterius, Iacobus, Nicolaus, & Iſacus, multas ad Padum ſyluas ac paludes, in quibus piſces egregii capiebantur, iuxta Cunii & Tiberiaci Comites, ipſosq. Polentanos poſſidebant: ex hac Balborum familia, cum pleriq. Venetias ad habitandum ſe contuliſſent, in ſenatum cooptati, Patritii facti ſunt: a quibus D. Iuliano templum quod adhuc ſupereſt, exædificatum eſt ac dedicatum. Rauennæ poſt Lambertum fato functum, Hoſtaſius & Guido, ille Bernardini, hic Hoſtaſii filius, Rauennæ dominatum primi occuparunt. in quo Hoſtaſius, cum eſſet ualde cautus & acri ingenio, primas partes habuit: Guido Prætor declaratus eſt. Sub id tempus Rauennæ deceſſit Guido ex nobili Genariorum familia, Epiſcopus Ceruienſis, qui moriens, Virginis Deiparæ, in æde Vrſiana, aram, quæ eſt ſecundum ſuggeſtũ, prædiis ditauit, ut quotidie ſacerdotes ſacra ibidem facerēt. Sepultus eſt pro maximis foribus, eiuſdem Vrſiani templi. Interea cum Hludouicus Bauarus, renouatis omni Italia Gibellinorum & Guelphorũ factionibus, omnia perturbaſſet, in Flaminia; Roberto Siciliæ Rege, qui Flaminiæ Rector, & Britonorii Comes erat, quiq. Guidonem Scarpettam, ciuibus aſſentientibus, Foriliuii Præfectum fecerat, rem iuuante; Rauenna, & ex omnibus præterea ciuitatibus Gibellini omnes eiecti ſunt, Guelphi autem maximis fauoribus euecti: inter quos tamen non paruum ortum eſt diſſidium, quòd Malateſtinus Ariminenſis, elatus Regis gratia, qua plurimum poterat, rationem nullius habens, omnes æque & cõtemneret, & contumeliis afficeret. Quamobrem Foroliuii Argolioſis, qui Malateſtiniani erant, & Calbolis inter ſe grauiter digladiantibus, Hoſtaſius & Guido Polentani, cum ceteris Guelphæ factionis Rauennatibus, eam Argolioſis opem tulere, accedentibus etiam Fauentinis, Foro-Cornelianis, & Cunii Comitibus, ut urbe Calbulos exterminauerint. Verum paulo poſt Calbuli, uiribus, cum Ordela-

Vv plus,

phis, qui factionis Gibellinæ principes erant, coniunctis, Dego Roberti Regis Vicario conſulente, agricolarum habitu vrbem ingreſſi, & Argolioſos pellunt, & Conticinū Malateſtam Arimino exulantem, Præfectum creant. Sub id tempus Dantes Aligerius Florentinus, philoſophus ac poeta inſignis Rauennæ ſupremum diem clauſit. Patria enim pulſus, una cum ceteris factionis ſuæ Albæ ciuibus, cum ſæpe reditus in eam, Bononienſibus & Canegrandi Scaligero iuuantibus, fruſtra a ſe tentatus fuiſſet, primum Veronę aliquādiu cum Scaligero familiariter uixit: in Germaniam deinde & Galliam profectus, coniunctaq. ad peritiam agendarum rerum, optimarum diſciplinarum cognitione, Rauennam ſe ad Guidonem Polentanum contulit: a quo honorifice exceptus, & amanter tractatus eſt, legatusq. ſæpe ad Venetos miſſus. Cum autem anno a partu Virginis MCCCXXI. ab eadem Veneta legatione regreſſus eſſet, menſe Quinctili ex hac uita migrauit. Hoſtaſius & Guido cum doctiſſimi uiri mortem immaturam; nam ſextum & quinquageſimum annum agebat, acerbe tuliſſent, honorificentiſſime Rauennatibus omnibus lacrymantibus, elatum, nobili ſepulcro donarunt. quod uetuſtate collapſum, Bernardus Bembus Prætor reſtituit. Eodem anno Raynaldus Archiepiſcopus, Ioannis Pontificis iuſſu & auctoritate, Friderico, Guidoni, & Sperantiæ, Comitis Vrbinatium fratribus, ipſisq. Vrbinatibus ſacris interdixit: quod cædibus indigniſſimis, maximisq. factis, Vrbinum & pleraq. alia Romanæ Eccleſiæ ſubiecta opida occupaſſent, ciues multos expuliſſent, reliquos duriſſimo imperio opprimerent: ad hæc Fridericus Auximatem, Ricinenſem, exulum item Aeſinorum, aliorumq. Picentium Præfecturam ſibi aſſumpſiſſet, ipſumq. opidum Piram, diuturna obſidone prius circumuallatum, cepiſſet, ac dure acerbeq. diripuiſſet. Guido in opidum ſancti Donati idē perpetraſſet, Ameliiq. Belmontis Præpoſiti; qui Picentibus pro Pontifice præerat; Legatum cum litteris cōprehēdi iuxta Vrbini

bini

bini portas, & in cuſtodiam tradi iuſſiſſet: unde niſi aufugiſſet Legatus ingenti fortunæ beneficio, capite pœnas dediſſet. Neque uero has Pontificias interdicti litteras Raynaldus ſolum intrepide recitauit, diuulgauitq. ſed omnes iuſſit, curauitq. ad quos ipſe eas miſiſſet, ut idem efficerent. Tandem cum Bononiæ anno MCCCXVII. Concilium prouinciale habuiſſet, Rauennæq. in æde Vrſiana aram Cruci erexiſſet ac dedicaſſet; in qua ex marmore arcam, multis & præſtantibus uirorum ſanctorum reliquiis plenam incluſerat; eamq. certis legibus latis, prædiis ditaſſet: ſacerdotumq. conuentum, qui certis ſtatisq. diebus parentarent, & pro mortuis pſalmos & preces ex libris ſacris conceptas recitarent, iam multis ante ſeculis inſtitutum, & hoc Raynaldi tempore, ob ſacerdotum licentiam, corruptum, reſtituiſſet, eodem anno MCCCXXI. non abſque ingenti apud omnes ſanctitatis opinione, Quinctodecimo Kal. Septembr. tranquille decedens, in cęleſtem patriam euolauit. Sepultus eſt in monumento ex marmore in æde Vrſiana: quod cum ſuperioribus annis Iulius Feltrius ab Ruuere Cardinalis, Rauẽnatum Archiepiſcopus, aperiri coram ſe mandaſſet, uiri ſancti cadauer integrum, ac pene recens, promiſſa barba, ſtatura procera, ingenua forma, & ſpecie ad dignitatem appoſita inuẽtum eſt. Ad eius cadauer cum adhuc in ſepulcrũ illatum non eſſet, multa miracula, & inſequentibus etiã diebus & annis ſunt facta: & ut reliqua omittam, Iacobus Benincaſa, Iuriſconſultus Rauẽnas, cum deſperata omni ſalute, & penitus deſtitutus, acerrimis podagræ doloribus affligeretur, ſeq. uoto nuncupato, diẽ Raynaldi feſtum quotannis ſolenniter celebraturum obligaſſet, poſtridie eius diei doloribus & morbo ſolutus eſt. Quod Ioanni quoque Grado, in graui capitis oculorumq. dolore, cum eſſet Raynaldi ſepulcrum profectus, eiusq. opem ſuppliciter imploraſſet, per idem tempus contigit. Ex agro item Rauennati, eo uico, cui Herboſæ nomen eſt, mulier Blonda uocata, cacodæmone ſupra quam dici poteſt agitata,

AN. MCCCXXI.

a cognatisq. ſuis, maxima ui, ad Raynaldi ſepulcrum pertracta, liberatur. Pari ſelicitate, ſacra uirgo cœnobii Diuæ Mariæ cognomento Padrielis; quod in Cenceda a mœnibus haud procul erat, nunc in urbem translatum D. Stephani in Oliuis appellamus; membrorum omnium reſolutione ob-languens, cum uiri ſancti patrocinium inuocaſſet, repente ſanitati reſtituitur. atque hæc pauca de multis, quæ in dies fiunt, collegiſſe ſat fuerit. Huic Raynaldo in Archiepiſcopatum ab ſacratis uiris ſufficitur Raynaldus alter Rauennas ex Polentanorum familia, Hoſtaſii primi filius, qui ad hanc diem Rauennatis Eccleſię Archidiaconus fuerat. Cum autem ea lege, Archiepiſcopi Rauennates deſignati, hoc tempore tenerentur, ut illis, ad Pontificem Max. intra menſtruum ſpatium, præſentibus adeundum eſſet, petendumq. Pontificē ratum habere ac firmum, quod ſacrati uiri Rauennates in ſe deſignando feciſſent, per Legatos apud Ioannem Pontificem Polentanus id fecit; adiectis litteris omnium primariorum ſacerdotum, ac ſcribę item manu obſignatis, quibus erat ſcriptum, ſe abſque uitæ periculo ingredi iter illud non poſſe: Maiores ſuos, auum præſertim, proauumq. atque etiã patruum, a Gibellina factione plurima ſemper incommoda, tum Florētiæ, tum aliis præterea multis locis paſſos: eiſdemq. dum Flaminiam a Friderico Cæſare, pro Romana Eccleſia, recuperarent, pericula capitis ſumma ab illis conflata fuiſſe: & recenti iniuria Gibellinos Foroliuianos in eum irruiſſe. Ex quibus litteris, quæ ſeruantur adhuc in Vrſiana bibliotheca, coniici fortaſſe poteſt, Polentanos Gibellinæ factionis proceres nequaquam extitiſſe. Raynaldus cum interea Pontificis reſponſum expectaret, ab Hoſtaſio fratre patruele, quem diximus una cum Guidone, Rauennatem arripuiſſe principatum; interficitur. Huius autem facinoris dominandi libido, inſanaq. Regni cupiditas cauſa fuit: erat enim Raynaldus facile omnium Polentanorum, & aliorum ciuium Rauennatum primus, populariquе gratia præſtabat:

AN. MCCCXXII.

bat:

bat: ſed quamquam renuebat Hoſtaſii imperium populus, coactus tamen paucorum potentia, tyrannidi ceruices prębuit: pręſertim quòd Guido Nouellus Raynaldi frater, tum Bononiæ Præfectus, aberat: qui licet initio ſequentis anni, qui fuit a partu Virginis MCCCXXIII. aliorum exulum Rauennatũ, ciuium nobiliſſimorum, ope, Bononienſisq. militię apparatu, coniunctis cum Cicco Ordelaſo Foriliuii Præfecto, uiribus, hoſtilem in modum ad portæ Hadrianæ ſuburbium contendiſſet, putans fore, ut non minus copiarum ſubſidio, quam ſtudio popularium, Rauennam reciperet, tamen deprehenſo ab Hoſtaſio & illius aſſeclis, eo conſilio, cum hęc ſpes eum fruſtrata eſſet, re infecta diſceſſit. Per idem tempus Raynaldus Eſtenſis Argentam occupare cupiens, Opizonem eo miſit, qui rem conficeret, ſua ſententia, multis de cauſis, ſed Archiepiſcopatu præſertim uacante facilem. Verum Opizo, uerbis Argentanorum imprudenter confiſus, qui, ut expugnatione abſtineret, poſtridie deditionem ſe facturos dixerunt, intereaq. Venetos introduxerunt, ludificatus ad Raynaldum rediit. Ceterum haud ita multo poſt, fœdere cum Vicecomitibus, Bonacoſſis, Scaligeris, & pleriſque aliis Ciſalpinis, Tranſalpinisq. Regulis facto, req. omni cum Guidone Troncaduro & opidanis aliquot tractata, opidum aggreſſus, nullo fere labore Tert. Kal. Nouembr. cepit: nec multo poſt arcem quoque adeptus, omnem tandem eam ripam anno MCCCXXIIII. tenuit. Succeſſerat interea in Archiepiſcopatum Rauennatem Aymericus Caſtro lucianus, diuini & humani iuris peritiſſimus, Ioannis Andreæ Bononienſis auditor, Tranſigenenſis primo Archidiaconus, mox Ferrariæ, deinde omnis Flaminiæ pro Pontifice Rector, quem eo tempore; uti ſupra memorauimus; Comitem appellabant. Is igitur cum antea Nicolaum Eſtenſem diligenter monuiſſet de Argenta reſtituenda, nec proficeret quicquam, ad extremum; Ioanne Pontifice auctoritatem ſuam litteris tribuente ac iubente; dirarum telum in Ferrarienſes, ipſumq. præſertim Nicolaum, detorſit:

AN. MCCCXXIII.

AN. MCCCXXIIII.

detorſit: moa conuerſus ad Archiepiſcopatus cetera bona recte adminiſtranda, eodem anno MCCCXXIIII. Ramberto Malateſtæ Vberti filio opidum Glazolum, dimidiumq. Valdepondi, quod eſt in Foropompiliana diœceſi, beneficiario iure confirmauit: idem Bandino Aghinulpho ab Romena, Vberti filio, de opido Monte Boario tribuens: Opidum quoq. Valdenucium; quod Rauennatem Eccleſiam ſpectat; & agrum Foropompilianum ac Caſtri noui, iure Emphyteutico ac beneficiario Iordano & Cechino, Guidonis Valdenuciani uiri uobiliſſimi filiis, nec non Ciuccio, Nanni, & Perino, Muccioli item Valdenuciani filiis, tradidit, ſic ut dimidium illis, his alterum dimidium tribueretur: qui omnes Aymerico ſacramentum dixerunt: nec multo poſt ad eum Ioannes Pontifex litteras dedit, quibus Hludouicus Bauarus Chriſtianæ communitatis & ſacrorum expers renunciabatur, declarabaturq. & iubebat uti Aymericus diebus feſtis per omnem Flaminiam inuulgandas illas curaret, hortareturq. ac mãdaret potius Hludouici congreſſum omnes ut uitarent. Quod & de Petro Coruaria præcipiebat. Nam Hludouicus, cum Romæ a Stephano Columna urbis Senatore, coronam; renuente Pontifice; Auguſtalem accepiſſet, Petrum Coruariam Reatinum, ſeditioſum uirum, qui antea inuita uxore relicta, cucullum in Franciſcana familia induerat, pſeudo pontificem creatum, & Nicolaum Quinctum appellatum, Ioanni oppoſuerat. Aymericus igitur intrepide, nihilq. Hludouicum, aut Corbariam ueritus, Pontificis imperata fecit, ſtrenueq. Flaminiæ populos, ac Rauennatem præſertim, quem unice diligebat, in officio continuit, & ſi quid Bauarum cuperet, ad Pontificem adiunxit. Ad hæc nixus eſt, non abſque ſummo uitę diſcrimine, Malateſtas Ariminenſes compeſcere, qui per eos dies, circiter annum a partu Virginis MCCCXXVII. tumultuoſiſſime inter ſe digladiabantur: Rambertus enim Malateſta cum Arimini dominatum occupare tentaſſet, Ferrantinum Malateſtam una cum Malateſtino

AN. MCCCXXVII.

ac

ac Ferrantino eius filiis, perfidioſe captum in carcerem conie cerat: Ariminenſesq. qui ſentiebant cum Ferrantino & filiis, facto impetu, eos e carcere educunt, & Rambertum expellunt. Qua de re Americus Archiepiſcopus & uehementer eos laudauit, & Ioannis Pontificis litteras; quibus ut in officio manerent, & Ferrantinum iuuarent, etiam atque etiam hortabatur, reddidit. Sub id tempus Verra familia Rauennas, quæ Venetias profecta, Patritiaq. facta, omnibus honorum ornamentis decorata fuerat, Andrea Verro abſque liberis decedente, deleta eſt. & Hoſtaſius Polentanus, Rauennatem Præturam diligenter gerens, Guillelmi Polentani, Præfecti Portuenſis, conſilio impulſus, municipales ciuitatis leges conformauit, & in uolumen unum retulit: quibus eſt cautum, ut ſummum ius, penes eum, & principatus Reipubl. Rauennatis eſſet. Earum legum edendarum munus Vgulino Buccolo, Nicolao Carneuali, iureconſultis, &; ut tũc ipſi dicebãt, iudicibus, ac Petro Sucis, Guidoniq. Raualdo ſcribis Rauẽnatibus, iniunctũ eſt: fuitq. is annus vigeſimus ſeptimus ſupra milleſimum tricenteſimum, ſub id ferme tempus, cum Aymericus Archiepiſcopus, coacta peditum atque equitum magna manu, quorum pars, Archiepiſcopi, pars Rauennatis Reipubl. ſtipendiis militabat, Rectori Picentum, iuſſu Pontificis, in ſubſidium aduerſus Andream & Lippatum, qui occupauerant Auximi Tyrannidem, profectus eſt. Qua in re cum ſtrenuam operam nauaſſet, quam perſequi non eſt noſtri inſtituti, Pontificio quoque Legato, iubente eodem Pontifice, aduerſus Opizonem, ceterosq. Eſtenſes Principes, nomine hæreſis, ut ipſis Pontificiis litteris ſcribitur, ſuſpectos, & Romanæ Eccleſiæ perduelles præſto fuit, opemq. maxime neceſſariam tulit. Nec multo poſt diem obiit. In cuius locum tametſi Guillelmus Polentanus Portuenſis Præfectus ſubrogari plurimum contenderit, tamen Guido Tripolitanus, cognomento Bayſius, Reginus, ſuffectus eſt, uir & nobilitate & doctrina clariſſimus.

AN. MCCC. XXVII.

Qui

Qui Reginus primo Epiſcopus, cum integritatis famam fuiſſet adeptus, ab Ioanne Pontifice Archiepiſcopatum Rauenna tem habuit: uerum cũ dignitatem hãc uix attigiſſet Bononiæ interiit: ſepultus eſt in D. Franciſci; paulo tamen ante quam Bononiam proficiſceretur, Rigo, Cecho, & Ioanni Manfredus, fratris Alberici hæredibus, in portu Vedratia, & plebe portus maioris, denuo multa firmauit: & cum Ramberto Malateſta, de opido Glazolo, & dimidio Vallis pondi contro uerterat, quod ea ad Archiepiſcopatum; quaſi poſtliminio, ob penſiones a Malateſta non ſolutas, recidiſſe Guido affirmaret. eamq. ob rem Guido Florentinus, Guidonis Archiepiſcopi, in opido Riuerſano Vicarius; quem appellant Vicecomitem; penſionem renuerat, quam deinde ſoluerat Rambertus. Cur autem Bononiæ Guido Archiepiſcopus deceſſerit, Opizo Eſtenſis Ferrariæ Princeps fecerat, qui tum fatigatus Ferrarienſium precibus, liberari interdicto cupientium, tum ſibi metuens, quod intelligeret Pontificium Legatum cum Ioanne Boemiæ Rege, in Italiam, per eos dies, a Brixianis aduerſus Bergomates euocato, uires coniunxiſſe, Bononiam ad Bertrandum Legatum profectus; uti Platina, Corius, & reliqui teſtantur; Rauennatui Archiepiſcopatui Argentam & eius Vicecomitatum reſtituerat. Sunt autem in Argentano Vicecomitatu, quæ a Vicariis Archiepiſcopi Rauennatis adminiſtrabantur, ipſa primum Argenta, mox Cauali, Portus maior, Portus Vedraria, Boccaleonum, Bandum, Coſandolum, Ripa, Perſici, Sandalum, & Maderium. Hæc cum Legatus, Archiepiſcopi Guidonis nuper demortui nomine, ab Eſtenſi reſtituente accepiſſet, & ad Romanam Eccleſiam adiungere cogitaret, iis rebus, earumq. dominis quorum decreuerat permutationem facere, prohibitus eſt. pro Argenta enim & Vicecomitatu, D. Mariæ in Portu, & D. Apollinaris Claſſenſis cœnobia ac bona Archiepiſcopis decreuerat: uerum ab Napoleone Cardinali, in cuius fide ac tutela erat Portuenſe cœnobium, intrepide repugnatum eſt, effectumq. uti

Rauenna-

Rauennatibus Archiepiſcopis opidum & Vicecomitatus reſtitueretur. Rauennæ per hos dies cum multarum rerum, quæ ſpectabant ad mores & ad ciuitatis ſtatum, conſormatio fieret, illud ab frequenti ſenatorum ſtudio non parum emicuit, quod de cultu ornatuq. matronarum coercendo ſancitum eſt: cum enim de illo eſſet relatum ad ſenatum, quo ſeptuaginta Senatores conuenerant; is autem numerus tunc maximus habebatur; maxima contentio, aliis diuerſa ſentientibus, conſecuta eſt, nec omnino videbatur conuenire poſſe. Erat autem, ne qua mulier, corona ex auro argentoue uteretur, quę vnionibus aliisue gemmis interniteret: hanc coronam eius ſęculi mulieres Rauennates in capite geſtare conſueuerant: item ne gemmas aut uniones ad humeros dorſumue adhiberet: nec ex auro cingulum aut ex argento, nec quicquam quod excederet libras, Rauennatis pecuniæ, decem, haberet: nec veſtium cauda pedes quinque excederet. Itaque dum ob uarias dictas ſententias, nihil conſtituti haberetur, Guido Raynaldus grauiter ac facunde diſſerens, oſtendit, pluribus de cauſis eam legem ferendam eſſe. cum enim Deo uehementer id placere, qui immoderatum huiusmodi cultum deteſtetur, in quem ea abſumantur, quibus multorum poſſit inopia ſubleuari, tum non minimum conferre ad rem publicam ac priuatam augendam. Docet nihil eſſe, quo muliebris licentia non ſe ſe effundat, ſi frena relaxentur, & dum pretioſa multiplicíq. ueſte & ornatu effrenatis cupiditatibus ſatisfaciant, dum adoleſcentes, pudicitiæ ſuæ ſi non expugnatores, ſaltem oppugnatores, ac certe nequaquam propugnatores in ſui admirationem trahant, nihil illis curæ eſſe, ſi mariti patrimonium effundatur: nullum ſumptum, nullam iacturam, nullam uerſuram timere, donec libidinem inopia tandem miſere impediat. Addit, in omni bene conſtituta Republ. cum Remanorum, tum exterorum id diligenter cautum fuiſſe: neque uiros tunc; quòd eſſent fortes &

liberi, quibus uxores non imperarent; muliebribus ad hæc concedenda blanditiis illectos, ſed ſtrenue, non ſine ſumma gloria conſeruatæ honeſtatis integritatisq. muliebri ſtudio, quod ſuapte natura immoderatum eſt, reſtiriſſe. Hortatur, non ut ea ſolum ſeruarentur, quæ erant propoſita, ſed qualis etiam pro faciendis ueſtibus pannus deberet accipi, adiungeretur, decerneretur q. ne ſumptus quoque immodicus hac in parte fieret. Commouit adeo Senatorum omnium animos is Raualdi ſermo, ut licet multi in contrariam ſententiam loquerentur, quemadmodum Vgulinus Buccolus iureconſultus, qui auctoritate & doctrina plurimum præſtabat, ingreſſus in eam orationem, ut diceret, minime decere nobiles ac diuites matres familias ignobilioribus ac pauperibus exæquari, tamen omnibus fere numeratis ſuffragiis, lex lata ſit. Mox ad maiora conuerſi, Poanus Balbus, & Franciſcus Cuzius iureconſulti, Ferrariam legati mittuntur initio anni MCCCXXXII. qui cum Venetis legatis, eo miſſis, diſceptationem componerent, qua tunc Rauennates & Veneti contendebant, ob id, quia uetuſta conſuetudo nuperrime probata, tolli uidebatur. Septuaginta enim abhinc amplius annis; uti demonſtrauimus; inter Venetos Rauennatesq. conuenerat, ut Rauennates tributa omnia remitterent, quæ mercibus e Rauennati ab Venetis exportandis deberentur: nec reciperent, quæ ex oriente merces inuehebantur: & hanc ob rem Præfectum Venetum, quem Vicedominum appellabant, Rauennæ aſſidue commorari permitterent: Venetis contra pollicentibus, octo librarum millia ad rationem pecuniæ Rauennatis, duabus penſionibus quotannis Rauennati Reipubl. perſoluturos. Itaque cum ſuperiore anno denuo hæc inter eos firmata fuiſſent, Rauennatesq. omnibus accurate obſeruatis primam penſionem peterent, & Franciſcus Dandulus Dux, Venetusq. Senatus renuiſſet, apud Beltrandum Legatum Pontificium Rauennates conqueſti

AN. MCCCXXXII.

queſti

queſti ſunt, cum præſertim ad hæc acceſſiſſet damnũ haud exiguum, quod ab Triremibus Venetis in Rauennati commorantibus, indignaq. perpetrantibus, & multa per uim rapientibus acceperant. Legatus cum multa hac de re apud Venetos egiſſet, impetrauit tandem ut Legati Ferrariam mitterentur, quo cum Rauennates ueniſſent, omnia abrogata ſunt, licet eos Eſtenſis Princeps conciliare plurimum fuerit conatus. Cum autem interea Eſtenſis noua animo moliretur, & cum Maſtino Scaligero, Philippino Gonzaga, & multis præterea Regulis fœdus aduerſus Boemum Regem feciſſet, iamq. eius copiæ ad opidum ſancti Felicis fuſæ fugatæq. fuiſſent, Pontificius Legatus Argentanos iubet, ut bello initium præbentes, excurſiones in Eſtenſis fines faciant. Quod cum ipſi exequerentur, facto impetu confeſtim Baſtiam, quã ad Coſandolum Nicolaus extruxerat, occupat. Illoq. cum ſe Nicolaus cum claſſicula contuliſſet, tranſmitteretq. foſſam, decidente equo, ab Argentanis, eodem anno MCCCXXXII. captus eſt. Inſequenti Legatus comparato iuſto exercitu, Ferrariam obſedit, exercitusq. Duces fecit Hoſtaſium Polentanum Rauennatem, Galeottum Malateſtam Ariminenſem, Franciſcum Ordelaphum Foroliuianum, Ricardum Manfredum Fauentinum, ea de cauſa, quòd omnes hæ Flaminiæ ciuitates, Rauennaq. præſertim, pro ſtipendio certis militibus perſoluendo, Beltrandi Legati iuſſu, tributum conferebant, ipſeq. Hoſtaſius Polentanus certam ab ſenatu Rauennati penſionem in ſingulos menſes habebat: neque uero hoc bello ſolum, ſed etiam eo, quòd initio anni pro recuperandis pacandiſq. Flaminiæ vrbibus, atque ad Rauennæ quoque præſidium habendum, certus militum numerus mercede conductus eſt, non ſine ingenti ciuium iactura, qui cum tardius aliquanto, quàm iuſſum fuiſſet, ob egeſtatem pecuniæ, imperatam perſoluerent, ſolutionemq. differrent, & ob id Petrus Galucius Bononienſis, qui Bertrandi legati nomine, Rauennam, Rector adminiſtrabat, eis AN. MCCCXXVII.

minaretur, Rauennates, habito ſenatu, de ſuo quiſque, tantum pecuniarum in ærarium publicum, mutuo datum, con iecerunt, quantum ſoluendæ penſioni ſatis eſſet. Oppugnabatur interim acriter Ferraria, captumq. iam ſancti Silueſtri ſuburbium erat, cum auxiliares copiæ a Gonzaga, Scaligero, & Carrario fœderatis miſſæ, animum ad erumpendum Ferrarienſibus præbuerunt, quamobrem hoſtes fuſi ſunt, & maiores fere omnes Duces capti, in quibus Polentanus, Manfredii duo, Malateſta, & Raimundus Vallenſis fuerunt. Poſtridie eius diei duo hominum millia, qui habebantur in cuſtodia Ferrariç, pro Nicolao Eſtenſi permutantur. Raynaldusq. Eſtenſis ita ſe liberaliter & benigne cum Polentano, Malateſta, ac Manfredo geſſit, ut illos dimiſerit ſibi perpetuo deuinctos. Hoſtaſius Rauennam regreſſus, paulo liberius adminiſtrans Prçturam, haud ita multo poſt, anno

AN. MCCCXXXIII. MCCCXXXIII. Pontificii Legati iuſſa contemnens palam Romanç quidem Eccleſię Vicarius, ſed etiam Dominus ac Princeps appellari cœpit: quod & Foroliuii, Arimini, Britonorii, multisq. prçterea in opidis factum eſt. Opizo Eſtenſis cũ reſtitutç Argentç cum maxime pœniteret, ad eam circumuallandam cum ſatis magna manu Nicolaum Maccaruſſum Patauinum miſerat. Verum reuocare gradum, ab inceptisq. propugnaculis deſiſtere coactus eſt, iis copiis, quç

AN. MCCCXXXIIII. iuſſu Legati Argentam in ſubſidium, inſequentis anni initio, ſunt profectæ, cum Maccaruſſum nihil tale cogitantem pene oppreſſiſſent. Quamobrem Opizone Ferrariam euocato; qui Veronæ in eo conuentu erat, quem Scaligeri de futurorum bellorum ratione habebant; ipſemet cum ſubſidiariis copiis Argentam profectus, opidum in deditionem redegerit: nam cum deſperatam propugnationem omnem Argentani, creſcentemq. in dies Eſtenſis oppugnationem conſpicerent, petiere, ut abſtineret oppugnatione, aut ſaltem remitteret per octo dies; iurare enim ſe ac ſacramento fidem obſtringere deditionem facturos, niſi Pontificii

intra ſpatium illud opem tuliſſent. Qua accepta condicione Raynaldus, habitisq. obſidibus, ne id ſibi contingeret, quod Opizoni accidiſſe ſupra memorauimus, ſeſe ad Mergonem conſtituens, accedentibusq. ſubſidiariis Legati copiis cum claſſicula, quam in ea parte Padi habebat inſtructam, occurrens, facile ſubſidium omne repulit. Itaque Argentani deditionem ea condicione faciunt, ut omnibus, extra perduelles, parceretur. Legatus cum amiſſum opidum ferre multis de cauſis non poſſet, propugnaculo uere primo ad Turrim Pontonaram facto, opidi recuperationem moliebatur: uerum Raynaldus, eum alio traducturus, in Bononienſem equites miſit, qui incurſiones facerent, quæ tamen breui finem habuere, propterea quod Bononienſes, cum Rauennæ & ceterarum Flaminiæ ciuitatum defectionem accepiſſent, Florentinis opem ferentibus, ipſoq. Eſtenſi Principe, pulſo Legato, ſe in libertatem uindicarunt. Qua de re Legatus omni præſidio deſtitutus Auenionem proficiſcitur, ubi paulo poſt Ioannes Pont.Max. interiit, in eiusq.locum Benedictus Duodecimus ſuffectus eſt, qui ſtatim & in Bauarum diras ab Ioanne detortas probauit, & Archiepiſcopum Rauennatibus dedit Fraciſcum Michelium patritium Venetum, quem, antequam diem obiret, Ioannes Pontifex deſignauerat. Huius opera cum multis in rebus Benedictus uſus eſt, tum in ea maxime quæſtione, quæ Romæ de Præfecto Generali Cruciferorum anno MCCCXXXV. eſt habita. Hoc loco operæ pretium futurum putaui tradere, quod de Galla Placidia, Theodoſii Cæſaris filia, & Valentiniani Tertii matre; uti ſupra docuimus; hoc anno contigit; quemadmodum legitur in albo mortuorum cœnobii D. Vitalis. Habet autem ſic. In Chriſti nomine, amen; anno domini MCCCXXXVI. Indict. iiii. die quarta Iunii, tēpore domini Benedicti papæ duodecimi: Vannutius & Bartholus Faneſtres, nuncii ac familiares nobilis D.D.Philippæ uxoris quondā Sāpiroli petri Venariæ Faneſtris, obtulerunt Eccleſiæ Reginę Gallæ Placidiæ Auguſtę, centū, minus AN. MCCCXXXV.

tribus,

tribus, libris ceræ, eo quod quædam eius filia, nomine Druda; quæ longo & incurabili morbo, nec ſe iuuare uel ſuſtentare poterat, & a medicis derelicta, tenebatur; ſicut Domino placuit, precibus dictæ Dominæ Reginæ fuit liberata, & priſtinę reſtituta ſanitati. Vouerat igitur dicta Domina, ſi eius dicta filia foret liberata, offerre eidem & templo ſuo tantum cerę, quantum ponderaret; & facto pondere, cum ueſtibus & gemmis ſuis, inuenta eſt ponderaſſe quantum ſupra dictum eſt. Et ſic uolens uotum implere, dederunt religioſo uiro Domino Don Guidoni, Abbati Venerabilis monaſterii ſancti Vitalis Rauennę, pondus cerę prędictum; preſentibus & adſtantibus in templo dictę Reginę monachis ſuis, ſcilicet fratre Iacobo, fratre Ioanne Nanni Rectore ſancti Barbatiani, Domino Franciſco de Raſponis iuriſperito, Antonio de Genariis, & aliis compluribus Rauennatibus. Hæc ibi. Vt autem reuertamur ad hiſtoriam, Veneti ac Florentini cum Ioanne Boemiæ Rege, ceterisq. Ciſalpinæ Galliæ Regulis fœderati, in Lucenſes & Maſtinum Scaligerum; qui Lucæ & multarum pręterea ciuitatum dominabatur; arma parant; Hoſtaſius Polentanus, Gallicos omnes milites, qui permoti huius apparatus fama, Venetias militiam facturi ueniebant, Rauennæ benigne & liberaliter excepit, & Venetias transferri incolumes curauit: neque enim recta Venetias per Galliam Ciſalpinam tutum iter patebat, ſed per Etruriam ac Flaminiam. Neque uero id ſolum beneficii Polentanus in Venetos contulit & Florentinos, ſed equites triginta ſelectos miſit, qui ſuis ſtipendiis militarent: is autem eius belli exitus fuit, ut Florentini Luca potiti ſint, Maſtino belli apparatu perterrito eam uendente. Deſiit hoc tempore Venetiis Patritia Opizorum domus, quæ Rauenna ortum ducebat.
AN.MCCCXXXVII. Paulo poſt, anno MCCCXXXVII. Thadeus Pepolus, ceteriq. Bononienſes ciues, comparato exercitu, cui pręerat Iacobus Thadei filius, natu maior, Rauennam ſunt aggreſſi. Verum quibuſdam in Rauennati uillis incendio abſumptis, nulla re

alia

aſia præterea tentata,diſceſſerunt: interea Hoſtaſius Polentanus Fauentiam profectus anno a partu Virginis MCCCXLIII. Idibus Quinctil.cum Pontificio Legato in Prætorio Epiſcopatus pactionem de vrbe Rauenna fecit, in qua fuit illud po tiſſimum,Prætores vrbis ut ab Hoſtaſio crearentur,quos Legatus probaret Pontificius,qui Bononiæ præeſſet: eodemq. tempore denuo Ceruiæ principatum arripuit, & tutius ac Li berius Rauennam regere,ciuibusq. dominari cœpit.Quocirca finitimi principes eius beneuolentiam diligentius cupere: inter quos Opizo Eſtenſis fuit, qui, aduerſus Luchinum Vicecomitem, cum Hoſtaſio fœdus iniit: ad quod deinde fœdus Aimengo Flaminiæ Comes, Maſtinus Scaliger, Ioannes Manfredus Alberghettini filius, Fauentiæ Princeps, Ric ciardus Alidoſius Forocornelii Regulus, Ioannesq. & Iacobus Pepuli, qui Bononiæ dominabantur, adiucti ſunt. Per idem tempus Benedictus Pontifex Eſtenſi Principi, Argentam, per Legatos ſuos, Archiepiſcopatui Rauennati ademptam, tradidit, uti lib. XX. Blondus & Platina memoriæ produnt: quod Eſtenſis eam ſui iuris eſſe, Pontifici perſuaſiſſet: neque uero id mirandum, reliqua parum; ut uidetur; Prudentis Pontificis geſta conſideranti: qui ipſi adhuc Eſtenſi Regulo, Ferrariam: Franciſco & Sinibaldo Ordelaphis fratribus Forumliuii: Ariminum Galeoto Malateſtæ cognomento Vngaro: Fauentiam Ricardo Manfredo, nomine quidem, Romanæ Eccleſiæ Vicariis, ceterum re ipſa Dominis ac Principibus tradita, ab Romana Eccleſia ita abſtraxit, ut niſi poſteriorum Pontificum uirtus reſtituendas tandem aliquas ex illis urbes curauiſſet, de illarum poſſeſſione Romanis Pontificibus fuiſſet omnino deſperandum. Haud tamen multo poſt Benedictus moritur, ſucceſſoremque Clementem Sextum habuit, qui Benedicti conſilium nequaquam probans, Luchinum & Ioannem Vicecomites, nullis ex Italiæ Regulis præterea nominatis, Vicarios

AN. MCCC-XLIII.

rios inſtituit; neque id omnino abſque cauſa, uerum quòd intelligeret Bauarum Italię imminentem, omniq. Italia trepidari, & putaret ſatis pręſidii in illis ad Bauari in Italiam ruentis impetum reprimendum, conſtitutum eſſe. Bauarus occaſione nacta ceterorum Regulorum, qui ſe a Pontifice prætermiſſos, ægre tulerant, mollioribus uerbis delinitos, Auguſtali auctoritate, Imperii Vicarios probauit, ipſumq. præſertim Guidonem Polētanum, Hoſtaſii patruelem. Quamob rem in ciuitate & apud reliquos Principes Polentani potentiores gratioſioresq. facti, aduerſæ factionis ciues urbe penitus exterminarunt, Trauerſarios, Honeſtos, Bichios, Saxos, & pleroſque nobiliſſimos alios ciues. Erant ex Trauerſariis hoc tempore; uti Franchinus & Ferrettus teſtantur; Paulus; Bernardo patre genitus: Petrus, Azo, Guido, Thomas, Ioannes, Theodori filii: Vgulinus etiam Theodori eiuſdem filius, ſed nothus, qui primo cum Turrianis Mediolani principibus, mox apud Venetos ſtipendia in bello meruit, Venetiiſq. deceſſit. Patria igitur pulſis nobiliſſimis ciuibus, reditus in eam poſt annos aliquot omnibus patuit, præterquam Trauerſariis, qui cum nullam ſpem ſibi reliquam uiderent, in uarias Italiæ regiones abiere, extra Theodorum, qui Byzantium una cum Ioanne filio natu minore profectus, haud multo poſt ibidem uitam cum morte commutauit. Petrus, uti ſupra demonſtrauimus, in Etruriam: Azo, Ferrariam: Thomas, Venetias conceſſerunt. Guido cum uxore, cui Nobili nomen erat, ex uetere & nobili Ducum familia Rauennati, quæ item Honeſta dicebatur, cum ſe ad Anemonis uallem, quæ eſt ſupra Fauentiam ad Apenninum, Breſichella nobili opido celebrem, contuliſſet, Monticulam uillam emit, deq. ſuo nomine, Trauerſariam appellauit. Cum uero ſpe ac deſiderio teneretur patriæ repetendę, coactaq. manu ſatis ualida uicinorum agricolarum, ad ipſas urbis portas ſępe excurriſſet, dum tandem contendit extremo conatu, amicis pleriſque fauentibus, Rauennam ingredi, in ipſa Anaſtaſia porta trucidatur.

tur. Sepultus eſt ad Diuæ Mariæ maioris in monumento Prę ſectorum, qui nobiliſſimi ciues Rauennates erant, & Trauer ſarium affinitate attingebant. Id ſepulcrum pro ratione eorum temporum, admodum nobile & egregie ſculptum, ab eis templi ualuis, quæ D. Vitalis reſpiciunt, egredientibus, uiſum eſt, ad annum MDLXX. a partu Virginis: quo tempore, uetuſtiſſimi eius templi Rector, ac potius Rectoris; ut ſuſpicor; auaritia, quæ nihil niſi nummos ſortaſſe curat, illud lapicidæ uendidit, ad profanos uſus adhibendum. Trauerſarii interitu, Hoſtaſius & Guido ingenti metu liberati, uires & nobiliſſimæ urbis dominatum confirmare omni ratione conabantur: potiſſimum autem decreuit Hoſtaſius, ut leges omnes, quæ in gratiam nobiliſſimorum quorundam ciuium Rauennatum, & uxoris Guillelmotti Polentani, & filiorum eorundem, Guidonis, Bernardini, Fulchi, & Ioannis fratrum latæ fuerant, perinde ac perduellionis reorum abrogarentur & antiquarentur. Ipſe ex Adeleta uxore Bernardinum habuit hoc nomine ſecundum, Pandulphum, & Lambertum tertium. Cum uero iis diebus Clemens Pontifex, multis de cauſis, Opizonem Eſtenſem Ferrariæ Vicarium probaſſet nouis pactionibus, hac motus opportunitate Franciſcus Michaelus Rauennatum Archiepiſcopus, Argentam ſibi nulla de cauſa, nulla iuſta ratione ademptam conqueſtus, fecit, uti, iubente Pontifice, Opizo duas aureorum nummum myriades, Archiepiſcopis Rauennatum, quotannis ſe perſoluturum, promitteret, & in eam rem fidem ſacramento obſtringeret: ſub id ferme tempus, cum Hoſtaſius Polentanus, coniunctis cum Scaligero copiis, irrito conatu, Parmæ expugnationem tentauit: quoniam uero eodem erat Opizo Eſtenſis profectus, ne illi idem contingeret, quod ſibi, Polentanus una cum Bertolatio Britonoriano Eſtenſi obuiam factus, ad Abbatiam Vangaditiam, quæ eſt in peninſula Rhodigina, eum deduxit, quo Scaligeri etiam cum ueniſſent, omnium ſententia conſti- AN. MCCCXLIII.

tum eſt, icere cum Luchino Vicecomite fœdus per annos tres: quo paulo poſt fracto, Opizo Parmam ab Corregio emit, & Hoſtaſium Polentanum, iure fœderis, eſſe in armis iuſſit: quod & fecit Hoſtaſius, & in ſubſidium Eſtenſi accurrit, cum Parma rediens ab Philippino Gonzaga aggrediente pene oppreſſus eſt: quamquàm nullam opem Polentanus attulit, quòd iam ſe Eſtenſis denuo Parmam recepiſ-
AN. MCCCXLV. ſet. Initio poſtea anni MCCCXLV. Hoſtaſius Ferrariam regreſſus, cum Eſtenſi, Scaligeris, Pepolis, Piſanorumq. Legatis, aduerſus Vicecomitem & Gonzagam, fœdere facto, eo bello, quod deinde inſecutum eſt, tum in Regii Lepidi oppugnatione, tum in munienda urbe Parma, præſidioq. in eam inferendo, ſtrenuam operam nauauit. Haud ita multo poſt, Franciſcus Michaelus, Rauennati Archiepiſcopatu relicto, Cretenſis primo, mox Patrarum Antiſtes factus, in Rauennati ſucceſſorem habuit Nicolaum Canalem, patritium Venetum, qui iam Epiſcopus Bergomenſis deſignatus fuerat. Nihil hunc in Archiepiſcopatu, ob temporis breuitatem, egiſſe aliud reperio, niſi, quod anno eodem a partu Virginis MCCCXLV. Vgulino Rubeo Epiſcopo Parmenſi & Comiti, ceterisq. pariter Epiſcopis, Rauennati Archiepiſcopatui ſubiectis, Pontificias miſit literas, quibus decimam fructuum partem in triennium, pro expeditione aduerſum Turcas, ſoluendam mandabatur: & Malateſtæ Comiti Feretrano, Thadæi filio, opidum Biſurcam, quod a ſuperioribus Archiepiſcopis Thadæo traditum emphyteutico iure fuerat, probauit & confirmauit. Per idem tempus Clemens Pontifex Carolum, Ioannis Boemiæ Regis filium, ob inſignem eius uirtutem & egregiam multarum diſciplinarum peritiam, Cæſarem deſignandum curauit, Bauaroq. oppoſuit. Fuit autem id paulo poſt quam
AN. MCCCXLVI. Hoſtaſius Polentanus, anno MCCCXLVI. Decimo ſeptimo Kal. Decembr. Raucunæ ex hominum uita migrauiſſet. Guido Hoſtaſii patruelis; cui, quòd tertius eſſet hoc nomine, No-

uelli

uelli cognomentum eſt datum, ut ex uetuſtis illorum temporum publicis tabulis nouimus: ob res autem geſtas, Magni titulus adiungebatur; ſolus vrbem adminiſtrans, Hoſtaſium & Lambertum filios ſuos, quos ex Catherina Comitiſſa uxore habuit, Bernardinum item Pandulphum & Lambertum Hoſtaſii, paulatim ad Imperium euehebat, traditis quibuſdam magiſtratibus; confeſtimq. Bernardinum, quòd eſſet natu maior, urbis Rauennæ & agri defenſorem, Senatuſconſulto creandum curauit. Cum uero ob peſtilentiam hoc tempore Rauennæ ac toto orbe potius graſſantem Guido ſæpe ac diu ruri commoraretur, Galeotus Malateſta; qui iam Ceruiam, Cæſenam, & Aeſium ad ſuum Imperium adiecerat, aſſidueq. in cogitationem incumbebat propagandi Imperii; in ſpem uenit Rauennæ potiundæ: nam fuere, qui ad eum profecti dicerent, vrbem Rauennam ciuibus fere omnibus deſtitutam, ipſoq. præſertim principe, occupari non eſſe difficillimum. Quod cum Malateſta, miſſis ſpeculatoribus, uerum comperiſſet, ſtatim copiis, quas potuit, comparatis, coactaq. non parua manu agricolarum, Rauennam contendit. Verum Guido re interea cognita ad vrbem accurrerat, diſpoſitisq. uigiliis, cum Malateſtiniani intempeſta nocte ſcalas ad muros admouiſſent, non ſine miraculo atque ope Diuorum tutelarium, ut Spretus auctor eſt, eos facile repulit: tresq. ex iis, qui mœnia conſcenderant, captos; in furca ſtrangulauit. Hoc interim ſpatio, Nicolao Canali Archiepiſcopo uita functo, Clemens Pontifex, Fortanerium, quem plerique Sertorium etiam uocant, natione Britannum, Franciſcinæ familiæ Præfectum Generalem, diuinarum litterarum peritiſſimum, anno MCCCLII. Nono Kal. Nouembr. Rauennatibus Archiepiſcopum dedit. Inde apud Villanouam non multo poſt Gradenſis Antiſtes ab eodem Pontifice creatus, Rauennatis tamen Eccleſiæ adminiſtrationem retinuit. Deſiit Venetiis ſub id tempus patritia Ingolorum domus; AN. MCCCLII.

quæ Rauenna profecta, & omnibus Senatorii ordinis mune-ribus perfuncta, necnon bello clariſſima, Hieronymo Ingo-lo abſque liberis decedente, finem habuit. Guido Polenta-nus, cum plerique in opido Culianello ſibi ſubiecto; quod eſt ad Apenninum, iuxta Polentam; noua molirentur, Ia-nellus præſertim Puteus, eos coegit, ut ſacramentum ſibi, & filiis, Bernardinoq. natu maiore, eiuſq. fratribus, perin-de ut ſuis & Hieremiæ Polentani hæredibus dicerent. Sed hanc eius opiduli confirmationem, multo maiore iactura compenſauit: ſi quidem per hos dies Ioannes Vicecomes Mediolani Archiepiſcopus & Princeps Bononia potitus, Lu-gum, ab eius iuriſdictione ereptum, ſuum fecerat. Interea Clemente Pontifice demortuo, in eius locum Innocentius ſextus ſubrogatur, qui recuperãdarum vrbium ab Romana Eccleſia abſtractarum deſiderio incenſus, Egidium Caril-lam, qui bello Tyrannos perſequeretur, Legatum in Italiam miſit, cui ab Guidone Polentano omnia præſtita ſunt obſer-uantiæ officia, datumq. præſidium, ut facilius omnia fere ab Tyrannis occupata opida recuperarentur: quod & breui factum eſt. Itaque Egidius gratiam aliquã ex parte relatu-rus, tum etiam quod pro Romana Eccleſia perſtitiſſe eum cognouerat, Guidonem Romanæ Eccleſiæ Vicarium Ra-uennæ confirmat. Ordelaphos nequaquam obſequentes bel lo biennio perſecutus, tandem Foroliuii, Pompilii, Cæſenaq. deturbauit, cumq. Foropompiliani pro Ordelaphis aduer-ſus Legatum perpetua pertinacia fuiſſent, vrbem Carilla ſo-lo exæquauit, ſalemq. in ea ſeuit. Guido Polentanus cum æta-te confectus eſſet, paulo poſt quam confirmatus fuiſſet Vica-rius, uitam amiſit: quem antea Lambertus filius admodum adoleſcens, Fauentiæ Quincto Kal. Nouẽbr. decedens inteſta-to, præceſſerat, & paulo poſt inſecutus eſt Hoſtaſius alter fi-lius, unica filia Polenteſia, quam ex Agnete uxore, Guidonis Zambraſii Fauentini filia, habuerat, relicta: hæredibus autem inſtitutis Marſilio & Nicolao Carrariis fratribus, Patauinis.

AN. MCCC.

Bernardinus

Bernardinus Rauennate Imperium conſecutus, multa ſapienter inſtituens, multa quotidie ad Imperium adiecit; Culianelliq. & Polentæ; quæ opida haud procul inter ſe diſtant; partem, quę Franciſcum Polentanum Baldi filium ſpectabat, aliquotq. iuxta Polentam agros, tricentis quinquaginta Rauennatis pecuniæ libris emit: ſed ut Regnum non eſt ſocietatis particeps, Pandulphus & Lambertus, dira cupiditate imperandi cæcutientes, ut ſoli rerum potirentur, Bernardinum fratrem, dolo captum, Ceruiæ in carcerem contrudunt. E quo cum Bernardinus ſummo ingenio, & ingenti beneficio ſortis euaſiſſet, par pari referens, eoſdem mori in uinculis coegit, cum uix Fulcum Lamberti filium adhuc infantem uiuere permiſiſſet: Pandulfo, Clara tantum filia, quam ex Bartola uxore, Lippi Alidoſii ForoCorneliani filia, habuerat, ſuperſtite relinquente. Solus igitur arrepto Rauennati Imperio, filium genuit Guidonem, qui illi in dominatum ſucceſſit. Per idem tempus Egidius Legatus, Foroliuii plurimum delectatus, leges complures tulit, quibus adhuc utimur omni Flaminia & Piceno: quamquam id ſolum euenit, cum magiſtratus uolunt: alioqui ſtylus & uoluntas non iis ſolum Egidianis, ſed omnibus quoque regibus opponitur. Non multo poſt anno MCCCLIX. Sexto Id. Mart. Bernardinus Polentanus decedens, hæredem fecit Guidonem filium, quem antea uiuens, Rauennæ Prætorem creauerat. Is acceptum confirmaturus Imperium anno eodem, pridie Id. Sextil. quatuor Florenorum aureorum; id monetæ nomen eſt; myriadibus, opidum Fuſignanum a Marco, Bernardini cognomento Maliciæ, & Andrea Guidonis filiis, Cunii Comitibus, emit: cum etiam paulo ante multorum prædiorum, in Caſtilionea uilla Rauennatis agri, poſſeſſionem confirmaſſet, de qua & Bernardinus pater, & Hoſtaſius auus, cum Benuenuto & Raynerio Pochepennis, ciuibus Rauennatibus, qui apud D. Saluatoris habitabant, grauiſſimis ſimultatibus controuerſiam habuerant, pace cum ipſis tandem Pochepennis, Ghirar AN. MCCCLIX.

di

di Rangoni Mutinenſis, Iacobini filii, qui tum Rauennæ apud Guidonem erat, opera, facta; cum eos Guido benigne domum ſuam, quæ in regione D. Michaelis in Aphriciſco erat, uocaſſet. Inſequenti anno cum Fortanerius Rauennatum Archiepiſcopus in Cardinalium collegium ab Innocentio Pontifice cooptatus, diem obiiſſet, Petrocinus Ferrarienſis ſubrogatur, uir iuris Pontificii peritiſſimus, eloquentia & philoſophia præſtantiſſimus, quæ omnia cum inſigni fide integritateq. coniunxerat. Abbatem primo D. Cypriani, quod eſt in Muriana Venetiarum inſula, geſſerat: mox ab Clemente ſexto Torcellanus Epiſcopus creatus; tandem Innocentius Rauennatibus eum dedit Archiepiſcopum, adiecta penſione, quam ſolueret quotannis Cardinalium Collegio. Statim autem Archiepiſcopus factus, Flaminiæ creatur Vicarius, &; quæ illius erat integritatis fama; arbiter conſtitutus eſt in ea controuerſia, quam Bernabous Vicecomes cum Alberico Cunii Comite habebat, pro ea opidi Zagonariæ parte, quæ Ioannem & Franciſcum, Nicolai Cunii item Comitis filios, ſpectabat, deq. nonnullis præterea fundis. Ad Archiepiſcopatus quoque bona adminiſtranda conuerſus, Bandino, Vberti ab Romena Comitis filio, opidum Montem Boarium, quod acceperat Vbertus iure emphyteutico ab ſuperioribus Archiepiſcopis, confirmauit. Ea autem erat horum temporum prauitas, & malæ conſuetudinis corruptela, ut certa aſſignarentur a magiſtratibus loca, in quibus illiberalibus taxillorum & foliorum ludis, dare operam Rauennates, qui uellent, impune poſſent, indeq. uectigal non paruum exigeretur; adeo nihil multorum uirorum proborum exemplo ac præſentia plerique commouebantur. Nam ut D. Adelberti cœnobium in inſula Pereo taceam, ubi monachi Deo ſeruiebant, compluresq. Ciſtercienſis ordinis in D. Seueri, & in ſacra domo hoſpitali D. Petri, in Portæ Vrſicinæ ſuburbio, Crucigeros, aderant apud Diuum Apollinarem in Claſſe, Diuam Mariam in Coſmedim, Diuam Mariam cognomento

AN. MCCCLX.

Rotundam, Diuum Ioannem Euangeliſtam, Diuum Vitalem, Diuum Martinum in cœlo aureo; cui D. Apollinaris noui etiam titulus eſt: Diuum Petrum ad Vincula Rauennatis agri, Diuum Laurentium in Cęſarea, Diuum Mammam, ex D. Benedicti familia monachi, uiri admodum probi, quorum tamen exemplum pauci ſequebantur. Petrocinus Archiepiſcopus adminiſtrato ſumma integritate Archiepiſcopatu, cum ab Vrbano Quincto Pont. Max. Innocentii demortui ſucceſſore impetraſſet facultatem eligēdi ſacerdotem, qui illum a confeſſione criminum expiaret, ex hominum vita migrauit: illiq. ſucceſſor datus eſt Pileus cognomento Prata, Patauinus Cardinalis, quem plerique in opido Concordia, quod eſt Aquileienſis Diœceſis, natum ferunt. Hic cum Patauinus Epiſcopus ad eā diē fuiſſet, domum ea in urbe apud D. Antonii Olyſipponenſis, eorū, qui ſtuderent cōmodis, ędificauerat, additis etiam, unde uictus ſuppeditaretur, prouentibus: omnis deinde Italiæ Legatus factus, magnam laudem conſecutus eſt, eoq. maiorem, quod, legatione depoſita, ingentes undique tumultus ſunt inſecuti: ſi quidem cum omnibus graue Imperium Pontificis Maximi uideretur, quòd magiſtratus, caritatiui ſubſidii nomine, intolerabilia tributa inclementer exigerent, ciues plerique uehementer hac rei indignitate commoti Magiſtratibus Pontificiis omnibus pulſis, uelle ſe pro Pontifice, ciuitates quisque ſuas, adminiſtrare affirmabant. In iis fuere Nequinum, quod & Narnia uocamus, Faliſci, Centum cellæ, & pleræque aliæ urbes, a quibus initium defectionis manauit. Qua defectione cognita, Columnæ, Vrſini, Sauelli, ipſeq. urbis Præfectus, fœdere cum Bernaboo Vicecomite, Florentinis, Viterbienſibus, multisq. aliis Rebus publ. & Regulis percuſſo, Pontificiis ſeſe magiſtratibus aduerſos conſtituerunt. Nihil tamen fuit, quòd æque omnium Italicorum Principum animos commouerit, ac Peruſina defectio: Peruſini enim aliorum exemplo & magiſtratuum Tyrannide compulſi, tametſi arcem Pontificii munitiſſimam

in ea urbe extruxiſſent, & aliquot ibidem milites ad præſidium haberent, Gometiusq. Bernotius Spoleti & Aſculi Dux, militibus urbiq. præeſſet, ſumptis tamen armis, Bernotium, qui ſe in arcem contulerat, ad deditionem compulſum, urbe expulerint. Omnibus hinc Pontificiis ciuitatibus ad defectionem uerſis, cum Ordelaphi, Forumliuii occupaſſent, Antonius Feretranus Vrbinum eſſet ingreſſus, totaq. fere Flaminia trepidaretur, Guido quoque Polentanus, legibus abrogatis & antiquatis, quibus Pontifici obligabatur, cum Fori Cornelii Regulis, ceterisq. qui ab Romano Pontifice defecerant,
AN. MCCCLXXVI. fœdus fecit initio anni a partu Virginis MCCCLXXVI. accedentibus præſertim nouis affinitatibus, quas, tum Eliſa Opizonis Eſtenſis Ferrariæ Principis filia, uxore ducta, tum filia, Franciſco Gonzagæ, Guidonis filio, Mantuano Regulo, in matrimonium collocata, contraxerat. Has urbes recuperaturus Pontifex, Britonum copias; qui ex ciuitatibus Armoricæ putantur; in Italiam mittens, omnem fere Flaminiam perturbauit. Quamobrem Pileus Rauennatum Archiepiſcopus, cum opida Eccleſiæ ſuæ occupari cerneret, Aſtorq. Manfredus Fauentinus Regulus nuperrime Granarolum, quod Rauennatem Eccleſiam ſpectat, & ab Lugo, eiusdem Eccleſię opido abeſt ferme millia paſſuum tria, ui facta cepiſſet, ipſumq. Lugum fuiſſet bis iã a Barbiani Comitibus oppugnatum, ponteq. potiti fuiſſent, intelligeretq. quam parum eſſet Pontificię ditioni adeo uiribus imminutæ fidendum, eodem anno MCCCLXXVI. ut Ioannes Baptiſta Pigna uir doctrina, atq. optimarum, artium ſtudiis eruditus auctor eſt, in Hiſtoria Principum Eſtẽſium ſua, lib. III. ſexto Id. Octobr. opidum Lugum atque eius arcem Nicolao Eſtenſi Ferrariæ Regulo tradidit, adiectaq. penſione, quam quotannis Rauennatibus Archiepiſcopis ſolueret, Vicarium illum Archiepiſcopi Rauennatis fecit, ſanxitq. ut idem ius, & par auctoritas Albertum fratrem, & Opizonem octauum Aldrouandini item fratris filium attingeret. Id autem eo maiore cauſa a Pileo factum

ctum Pigna teſtatur, quod Cardinalis ſancti Angeli, Vicarius Bononiæ generalis, ad quem deferre Pileus opidi illius præſidium uoluerat, renuiſſet prouinciam, ſeq. minus aptum ad tuendum & conſeruandum opidum affirmaſſet. Gregorius Pōtifex tot malorum cauſam, ſuam eſſe ab Roma ipſaq. Italia abſentiam conſpiciens, Romanam aulam denuo, Romam profectus, ad locum ſuum reuexit: ſub quod ferme tempus, Venetiis, familia Rauennas Lambeſcorum, uetuſto cognomento Ingegnalia, cum patritia fuiſſet, omnibusq. Senatorii ordinis honoribus inſignis, finem habuit: & Polenteſia, Hoſtaſii Polentani; uti ſupra memorauimus; filia, cum teſtamento patris, qui illi mille & ducentas libras; ad rationem pecuniæ Rauennatis, legauerat, multum de ſuo iure detractum diceret, Guidoni Polentano uendidit, quicquid ſibi iuris in paterna hæreditate, aduerſus Carrarios fratres eſſet: Hoſtaſius enim Polenteſiæ pater, Guidonis magni patris, & Raynaldi patrui; qui fuit Archiepiſcopus deſignatus; & Lamberti fratris, quem Fauentiæ inteſtatum obiiſſe diximus; hæres fuerat. Cum igitur Guido Carrariis litem intendiſſet, iamq. diſceptatio funeſtum habitura finem videretur, diſſidium ſtatim omne Anglici Cardinalis, Pontificii Legati, opera, compoſitum eſt. Paulo poſt mortuo Gregorio Pontifice Max. Vrbanoq. Sexto in eius locum, poſt diuturnam altercationem ſubrogato, cum diſſenſiones in Italia multæ fuerunt, tum Rauennæ peſtilentia maxime eſt laboratum, quæ cum omni Flaminiæ communis quoque eſſet, Vrbanus anno MCCCLXXXI. facultatem omnibus eius prouinciæ dedit, ut ſacerdotem, qui illos a confeſſione criminum expiaret, deligerent. Bernardinus Corius auctor eſt, Guidonem Polentanum anno MCCCLXXXIII. ab Galeotto Malateſta, Ioannis Haucuti, & Bernabois Vicecomitis auxilio, Rauenna pulſum; Malateſtamq. Rauennæ Principem, ab Haucuto, & Lucio, Bernabois genero, factum. Quem etiam principatum; ſi eidem Corio aſſentimur; diu obtinuit: nam AN. MCCCLXXXI.

ad annum MCCCCII. quo Ioannis Galeatii Vicecomitis Mediolani Ducis, peractum funus eſt, Pandulphus Malateſta, Galeotti filius, Rauennæ princeps ſcribitur, qui in eo funere ſumma pompa celebrato, interfuit. Faciunt tamen quæ a Polentanis geſta in tabulario Reipubl. Rauennatis, & in aliis eius ſęculi monumentis leguntur, ut ab hoc ſcriptore, ob eam fortaſſe oppugnationem, de qua ſupra diximus, in errorem inducto, omnino putem diſſentiendum. Nam anno MCCCLXXX. ad XIIII. Kal. Mai. indutias quattuor menſium fecerunt Galeottus Malateſta, Pandulphi filius, Guido Polentanus, Sinibaldus Beltrandus, Ioannes Agud; ita enim ibi ſcribitur; Franciſcus Manfredus, ac horum aſſeclæ, ſingulis deinde quattuor menſibus renouatas: & anno MCCCLXXXII. Guido Polentanus idem Bernardini filius, Galeotto Malateſtæ Ariminenſi, Cæſenæ ſpeciatim, Flaminiæ generatim, Rectori, ſex Florenorum aureorum myriadas, per Ioannam Roſellum Aretinum, Nicolao Balbo, & Ioanni Vgudonitio, procuratoribus ſuis, Ferrariæ, coram Dondacio Maluicino e Fontana, & Franciſco Arioſto Bononienſi, Ferrariam tum incolente, numeranti, portum Cæſenaticum cum arcibus ac turri tradidit, a ſe ad eam diem poſſeſſum, quòd quincto abhinc anno Robertus Cardinalis duodecim Apoſtolorum, Pontificis & Romanæ Eccleſiæ nomine, pro totidem Florenorum myriadibus, cum portum, easq. arces illi opignerauerat: Vades autem Polentani & Malateſtæ, Albertus & Nicolaus Eſtenſes fuerunt. Præterea anno MCCCLXXXV. Opizo Polentanus Guidonis filius, a Diuæ Euphemiæ Rectore, agellum domumq. in ſuburbio Adrianæ portæ, iure emphyteutico accepit: & Octauo Kal. Sextil. eiuſdem anni, Vincentius Claritus ciuis Rauennas, qui tum Boccaleonam uillam, ad Padum, in Ferrarienſi ditione ſitam, incolebat, Hoſtaſio Polentano Guidonis item filio ſacramentum dixit. Pluraq. huiuſmodi præterea habentur, ex quibus

bus

bus falſa Corium ſcripſiſſe poteſt facile intelligi. Florebat philoſophiæ ac medicinæ gloria Nicolaus Badaius, ciuis Rauennas nobiliſſimus hoc tempore, quo Veneti a Genuẽſibus ad Foſſam Clodiam acriter obſeſſi, fortuna; ut ſolet; uices mutante, poſt ingentem cladem, cum illis pacem fecerunt: & Vrbanus Pontifex a Gardinalibus Gallis, qui alium ſubditi-tium Pontificem creauerant, agitabatur: Hludouicusq. Andegauenſis a Regibus Gallorum originem ducens, & in Regnum Neapolitanum tunc ab Ioanna Regina cooptatus, cum triginta millibus equitum, Vrbanum Pontificatu deiecturus, Bononia haud procul conſederat. Verum Andegauenſi paulo poſt mortuo, Vrbanus maximo liberatus metu, Neapolim ſe ad Carolum Regem contulit. Hunc Carolum ipſe ex Vngaria, ad opem ſibi aduerſus Ioannam & Andegauenſem ferendam, euocauerat; Ioannaq. interfecta, Neapolitanum Regem fecerat. Ad eum igitur cum ueniſſet, & contra quam putaret, poſtulata quędam ſua reiicerentur, imprudens Pontifex, ad minas conuerſus, eo iracundiæ Regem compulit, ut Vrbano per aliquot dies in publicum prodeundi poteſtatem non permiſerit. Quamobrem diſſimulata Vrbanus iniuria, impetrataq. ab Rege uenia, Nuceriam profectus, vrbem eam firmis confeſtim pręſidiis muniit, nouos Cardinales creat, ſeptem ex ueteribus, in quibus Pileus Rauennatum Archiepiſcopus fuit, in carceres contrudit, & criminum aduerſus Regem quęſtionem inchoat. Qua indignitate rei permotus Rex, Vrbanũ, cum ſatis magno exercitu Nuceriæ, circumſidet, omninoq. cepiſſet, niſi Raymũdus Balcianus eum, ad proximum litus deductum, Genuenſium triremibus ad id inſtructis clam impoſuiſſet: quibus dum Genuam Pontifex traiicit, ex ſeptem Cardinalibus, quos Nuceriæ captos, comprehenſos adhuc tenebat, quinque ſaccis inuolutos in mari demerſiſſe Platina memoriæ prodit, quòd diceret, eos, cum Rege, & Cardinalibus Gallis, Clementeq. ab eis pſeudo pontifice creato, contra ſe coniuraſſe. Corius tamen ſcribit,

omnes in cuſtodia quidem habitos, ſed incolumes Genuam deuexiſſe. Vtcumque ſit, certiſſimum eſt, Pileum Rauennatem Archiepiſcopum, una cum Petramala Cardinale, Genuam ſaluum perueniſſe, indeq. ex Vrbani manibus elapſos ambos, ad Ioannem primo Galeatium Vicecomitem, mox Auenionem ad Clementem ſubdititium Pontificem, inexorabilis & præcipitis, nimiumq. ſuſpicacis hominis iram ueritos, aufugiſſe, indeq. Pileum ab Clemente in Italiam miſſum, qui Florentinos ab omni ſtudio ſenſuq. Pontificis Maximi flecteret. Quod efficere Pileus cum non potuiſſet, idq. in nonnullis Romæ finitimis ciuitatibus fuiſſet aſſecutus, ab Vrbano ſacra purpura deiicitur.

HIERONYMI · RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER . SEPTIMVS

ANNVS erat a partu Virginis Octuageſimusnonus ſupra milleſimum tricenteſimum, cum Guido Polentanus a Bernardino, Hoſtaſio, Opizone, Aldrouandino, Azone, Anglico, & Petro filiis, ſcelerata cupiditate imperii, ad ſummum facinus progreſſis, captus, perpetuis tenebris & carceri damnatus eſt, pariq. dominatu fratres ipſi adminiſtrare Vrbem cœpere. cum uero ciues aliquot patris partes adhuc ſequi & neſarium illud facinus deteſtari intuerentur, Opizo, multis in exilium miſſis, alios e medio tollendos curauit: in quibus Aegidius Martellinus iuriſconſultus, Arardus Spretus, Nicolaus Tuduranus, & Guillelmus Mongardinus, uiri egregii & præſtantes, emicuerunt. Sub quod etiam tempus, Bonifacius nonus, Vrbano Pont. Max. nuper demortuo ſubrogatus, Galerum Pileo Archiepiſcopo reſtituit, in grâtiamq. eum recepit: qui tamen Pileus breui poſt tempore e uita decedens, ſucceſſorem habuit Coſmatum Melioratum Sulmonenſem; nam licet Rauennates Pileo mortuo Paulum Scordilum, Eccleſiæ Rauennatis Præpoſitum & Canonicum Cardinalem, Archiepiſcopum ſubdelegiſſent, Bonifacius tamen, illo reiecto, Coſmatum præfecit, quem etiam haud ita multo poſt, Bononienſi Epiſcopatu adiecto, in Cardinalium collegium, titulo ſanctæ Crucis in Hieruſalem, cooptauit. Quo factum eſt, ut Coſmatus, cum incum- AN. MCCCLXXXIX.

bere

bere accurate, ut decet optimum paſtorem, in Archiepiſcopatus adminiſtrationem non poſſet, Bonifacio Pontifice annuente & probante, Ioannem, Nicolai fratris filium, Rauennatem Archiepiſcopum deſignauerit: & quidem optimo iudicio; nam Pontificii iuris, multarumq. præterea diſciplinarum eruditione præſtabat. Florebat hoc tempore Ioannes Rauennas, qui cum a Franciſco Petrarca multa didicit, tum illud magnum attulit adiumentum hominibus noſtris, ut orationem latinam acquirerent, quòd complures Ciceronis libros, qui adhuc cæcis tenebris obruti, non cognoſcebantur, in lucem uindicauit, & docendo ad eloquentiam, exercitationemq. dicendi primus uiam aperuit: ut nihil ſit mirum Leonardum Aretinum de illo dicere ſolitum; uti Blondus teſtis eſt; e diuturno exilio ad Italos eloquentiæ ſtudia reuocauiſſe: nam diuino fauore; ut dicere idem Aretinus ſolebat; primus poſt Petrarcam, qui paucos admodum Ciceronis libros uiderat, incitauit ad bonarum litterarum ſtudia Petrum Paulum Vergerium, Robertum Rubeum, Poggium, Guarinum Veronenſem, Victorinum, multosq. præterea doctiſſimos uiros, unde quicquid nunc eloquentiæ floret apud Italos
AN. MCCCXCIII. manauit. Interea anno MCCCXCIII. Bernardinus & Hoſtaſius Polentani, uxores Leonoram & Catherinam, Marchionis Ceuæ filias, duxerunt: quas nuptias cum Albertus Eſtenſis Ferrariæ Princeps coniungendas curauiſſet, quod Polentani fratres Eliſa ſorore nati eſſent, eas nouas nuptas Rauennam uenientes, Ferrariæ hilariter ac benigne aliquot dies tractauit. Cum uero Polentani celebratis Rauennæ regio pene apparatu nuptiis, ad confirmandum imperium uerſi, perpetua uarietate Lugi; quod antea anno MCCCLXIIII. pridie Non. Nouemb. Barnaboo reſtituente receperant, & Cotignolæ poſſeſſionem & adimi & reſtitui ſibi uidiſſent, anno ab ortu Chri
AN. MCCCXCIIII. ſti MCCCXCIIII. Pridie Non. Nouemb. cum Nicolao Tertio Eſtenſi, Alberti fratre, Ferrariæ Principe, pro ea Padi ripa, cui ab rectitudine, Fili cognomentum eſt, ea opida permutarunt.

runt. Aliqui non deſunt tamen, qui non Lugum, ſed Bagnacauallum comitatum affirmant; & quidem falſo, quando Polentanos Bagnacauallo poſterioribus annis dominatos clariſſimum ſit. Inſequenti anno Britonorioranus Epiſcopus, qui Rauennatem Eccleſiam, Vicarius, pro Ioanne Archiepiſcopo adminiſtrabat, ſolemni ſupplicatione omnium ordinum ſacratorum uirorum indicta, præſtantes & uenerandas Diuorum reliquias ſepulcro ex marmore condidit, in æde Vrſiana, ad aram, cui titulus ſanctæ Crucis eſt, a D. Raynaldo Archiepiſcopo, uti ſupra memorauimus, erectam & dedicatam. Inter illas autem reliquias, ſatis ingens fruſtum Crucis Chriſti numeratur: adeſt & myrrhæ parum, quam Chriſto Deo infanti Reges obtulerunt. Omnium autem fere nomen, & collocationis teſtimonium, ipſi ſepulcro ex marmore inſculptum adhuc legimus, cum antea ſubter ipſam aram occulte iacerent. Polentani fratres, per idem tempus; ut eſt communitatis expers imperium; & illius nulla ſancta ſocietas, nulla fides eſt; inter ſe ſimultates de ſumma rerum exercebant: cumq. Azo Eſtenſis interea Nicolaum oppugnaret, Polentani inter ſe diſſentientes, alius Nicolao, alius, utpote Opizo & Petrus, Azoni ſuppetias tulit; Rauennæq. una cum Ioanne Barbianenſi, Franciſco Ordelapho, & Ludouico Zagonariano copiis coactis, eas per Rauennatem agrum, Opizo, ad Padum pro Azone deduxit: ſed cum eos Nicolaus, qui rem ſenſerat, repuliſſet, confeſtim Ioannes, cognomento Salius, facta in Pinetum excurſione multa bona Polentanorũ deprædatus eſt. Moritur duobus poſt annis, qui fuit nonageſimus ſextus ſupra milleſimum tricenteſimum, Hoſtaſius, AN. MCCCXCVI. in Diuiq. Franciſci, quod D. Petri maioris iam appellatum memorauimus, pridie Id. Mart. eius ordini habitu indutus, ad ſepulturam datus eſt. Hunc, inſcripſerunt ſepulcro, quòd ante diem ſit mortuus, felicem obiiſſe: maximæ enim, uti memoraui, diſſenſiones inter eos fratres uigebant, quibus Polentanorum familia ad extremũ fere interitũ perducta plane fuiſſet,

nisi,

niſi, dum uariis militabant locis,& cum externis etiam diſce ptabant,odia inteſtina non nihil remiſiſſent:per eos enim dies cum Nicolao Eſtenſi auunculo acerrime de finibus contende bant, multoq. funeſtiorem finem habiturum fuiſſet diſſi-
AN. MCCC-XCVIII. dium, niſi anno MCCCXCVIII. Franciſcus Carrara Patauinus Princeps Ferrariam profectus, eam diſſenſionem, tamquam arbiter, Decimo quincto Kal. Septembr. compoſuiſſet, ea condicione, ut,quæ ab utraque parte fuiſſent ablata, in antiquum ſtatum, in quo erant, antequam utrinque excurſiones eſſent factæ, reſtituerentur. Edicta capitalia, damnationes,& quæſtiones ab utraque parte habitæ, antiquarentur: Mutuis ſubſidiis, dum opus eſſet, ſeipſos iuuarent: atque interea Nicolaus per quinque annos, capitis Vrceorum Baſtiam; quæ foſſa eſt, ex Rauennati ad Padum pertinens; retineret. Rebus igitur ſic compoſitis, Polentani haud multo poſt, ut ſubſidium Eſtenſi ferrent, coniunctis cum ſocietate Roſæ, in qua ſtrenui Duces militabant, viribus, cum Bartholomęus Gonzaga Eſtenſi infeſtus eſſet, illum per Flaminiam, ut in Picentes iret, tranſeuntem, ad Roncum opidum, commiſſo tumultuatio prœlio, cum omnibus ſuis capiunt, ingen-
AN. MCCC-XCIX. tiq. metu ac periculo Eſtenſem liberant. Sub id ferme tempus, Albi Rauennam uenientes, maximum terrorem ciuibus intulere. Erant autem hi, ingens hominum multitudo, quæ originem ducere ab Henrico Secundo Rege Caſtellæ credebatur. cum enim illi Regi fuiſſet renunciatum, Diuam Virginem Deiparam, peſtilentiam, ob maxima hominum peccata, ſæuiſſimam prædixiſſe, Rex ordinem horum hominum, qui cucullis albis induti, orbem peragrarent,& Deum placatum redderent, inſtituerat: ipſiq. tota iam Italia diffuſi, ubique ad populos concionabantur, & in compitis precationem Dominicam, ſalutationemq. Angelicam recitabant. Verum ſacerdote quodam horum principe, iuxta Viterbium, capto,& Romæ tandem, perinde ac ſuperſtitioſo, Bonifacii Pontificis
AN. MCCCC-III. iuſſu, cremato, finem ille ordo habuit. Anno MCCCCIII.

Petrus

Petrus Polentanus, cum Alberico, quem Almericum etiam uocabant, Cunii Comite, Hludouico Zagonariano, & Manfredo Barbianenſi, Ferrariam profectus, Nicolao Eſtenſi perſuadere conatus eſt, ut aduerſus Ioannem Vicecomitem, quem, patre nuper demortuo, multorum defectiones, Rubeorumq. præſertim, ſolicitabant, cum Bonifacio Pontifice, & ipſis Rubeis fœdus faceret. Quod cum effeciſſet Nicolaus, toto eo bello egregiam ſtrenuamq. Polentanus cum Pontificiis operam nauauit. is autem datus eſt eo bello finis, ut Foro Cornelii, ab Alidoſio, in Pontificis fidem ac tutelam; ipſo tamen Vicario; tradito, Bononiaq. & Aſiſio ac Peruſia a Pontifice receptis, pax ſit conſecuta: cum tamen Abaui mei præcipitem Othoboni Tertii, feramq. Tyrannidem experti, & Parma patria pulſi, diuerſa exilia quærentes, pars, uiam iis calamitatibus aperuerit, quibus nepotes adhuc, fortuna uariis modis eludente, premimur. Anno qui pacem illam eſt inſecutus, Petrus idem Polentanus, cum totus ad acquirendam ex bello gloriam incumberet, ſub Malateſtæ Malateſtii imperio apud Venetos aduerſus Franciſcum Carrarium Patauinum Regulum ſtipendia meruit: cumq. inter ipſum, & Antonutium Aquilanum diſſidium fuiſſet ortum, dum Paulus Sauellus, qui in Venetorum imperium, Malateſta abeunte, ſucceſſerat, in opido Baſſanello, commoraretur, Opizo Polentanus frater, una cum quatuor patritiis Venetis profectus, dum per Brentellas tranſiret, ab aliquot militibus Carrarianis, qui erant ibidem in inſidiis locati, cum patritiis Venetis captus, ab Iacobo Panico, in opidi Saccenſis propugnaculum primo, deinde Patauium ad Carrarium adductus, miſere acerbeq. una cum patritiis Venetis affectus eſt, nec ante e cuſtodia dimiſſus, quàm Veneti, Carrario ſtrangulato, Patauio potiti fuerint. Tandem uero emiſſus & Rauennam regreſſus, fratribus omnibus, extra Aldrouandinum, uita iam functis, illum etiã interficiendũ curauit, Aldamq. eius Aldrouandini filiam, ubi Giberto Pio in matrimonium collocaſſet,

AN. MCCCC. IIII.

AN. MCCCC. V.

ſolus ipſe fuit Rauennati Imperio tã impie, & patris carcere, & fraternis cædibus parto, politus. Vixit nihilominus aliquantulum deinceps temporis, ut iuſtum Principem decet, amari potius, quam timeri cupidus, commutaſſeq. genus uitæ bono conſilio, ac ſumma felicitate eſt uiſus: Interea cum Bonifacio Nono uita functo, Coſmatus, qui una cum Ioanne fratris filio Rauennatem Archiepiſcopatum adminiſtrabat, Pontifex Max. factus eſſet, uocatusq. Innocentius ſeptimus, Ioannem Archiepiſcopum ſacra purpura exornauit, & ſanctæ Crucis in Hieruſalem titulum illi adiunxit: nec diu poſt Conſtantiam Nicolai fratris filiam, Hoſtaſio Polentano Opizonis filio, in matrimonio collocauit: Qua affinitate plurimum confirmaturus Rauennate Imperium Opizo ſibi & filio uidebatur, niſi ſecundo Pontificatus anno Innocentius decedens, Gregorium duodecimum ſucceſſorem habuiſſet.

AN. MCCCCVIII. Huius Pontificatu, anno ab ortu Chriſti MCCCCVIII. Roberto imperante, quem Germani, abrogato ob ignauiam Vinceslao Boemo, Cæſarem deſignauerant, Opizo, Carmelitani ordinis, omnium uetuſtiſſimi religione ductus, D. Ioannis Baptiſtæ templum & cœnobium, cui tunc unicus præerat ſacerdos, Canonicusq. illius uocabatur; cum tamen ſuperioribus ſeculis plures ibi ſacerdotes ſacra feciſſent, illius ordinis cucullatis tradendum curauit, Ioãne Archiepiſcopo, qui tum erat Cæſenæ, & ædis illius Canonico aſſentientibus ac probãtibus; condicionibus quibuſdam adiectis, quas Iacobus Verſellus Bononienſis eiuſdem ordinis cucullatus, Matthæi Bononienſis Generalis Præfecti, vniuerſiq. ordinis nomine, accepit. Frequens Rauennæ per id temporis erat, fueratq. ut quibus olim in templis multi ſacerdotes Deo ſacrificia fecerant, ad unũ res deueniſſet: hincq. & D. Petri ad vincula Abbatem; quẽ hoc tempore, Opizonis Polentani ſtudio, Deſiderius Spretus ſenior, Ioãnis filius, ædis Vrſianę Canonicus, gerebat; & D. Zachariæ Archipresbyterũ, & Canonicum Sãctę Agnetis, quem antea Abbatẽ appellatũ in vetuſtis legi Vrſianę biblio

thecæ

thecæ monumentis; & pleraque huiuſmodi poſtea fuiſſe non ignoramus. Quamquam multo minora hæc fuerint, ſi ad perturbationem horum temporum, non modo Rauennæ, ſed toto orbe, reſpiciamus: cum tres ſimul Pontifices Maximi eſſent, Benedictus Decimus tertius, Gregorius Duodecimus, & Ioannes Vigeſimus tertius. Inter quas diſſenſiones, cum turbari omnia & confundi bellico tumultu Opizo Polentanus uideret, nullamq. recti & iuſti haberi rationem, præſertim quod acerrimis podagræ doloribus cruciaretur, armis in omnibus dominantibus, ſe in Thomæ Mocenici, Venetorum Ducis, fidem, clientelamq. contulit. Hortatus quidem illum Thomas Perondolus Ferrarienſis, qui paulo ante, Ioanni, in Rauennatem Archiepiſcopatum, ſucceſſerat, diligenter & accurate fuerat, uti ab Ioanne Vigeſimo tertio Pontifice ſubſidium poſtularet, quando Polentanus, ſe palam Romanæ Eccleſiæ Vicarium eam vrbem adminiſtrare profiteretur, ſed Pontificis calamitates Opizo intuens, Bononia oppugnata, bello ab Ladiſlao Apuliæ Rege illi indicto, & ad Concilium Conſtantienſe vocatus, fide Venetorum, & Thomæ Ducis uirtute fretus, conſilioq. ductus Caroli Malateſtæ, Veneti exercitus Imperatoris, ad Venetos ſe ſe adiungere maluit. Teſtatum id litteræ faciunt, quæ in eius litterarum familiarium libro, manu Iuliani Monaldini Fauentini, Ioannis filii, ſcribæ ſui, exarato, ad Mocenicum Ducem, ſumma veneratione ſcriptæ leguntur: de quibus aliquę extāt, ubi ſe Pontificis Maximi, & Romanæ Eccleſię Vicarium affirmat: quod etiam, Legato ad Concilium Conſtātienſe miſſo, reipſa teſtatus eſt: quamquam, dum Rauenna aberat, Hoſtaſius filius & Prætor Venetus, quem aſſidue Veneti Rauennæ ad pręſidium maius Polētani Principis commorari iubebāt, omnibus epiſtolis & decretis ſubſcribebāt. Verebatur adhęc Opizo, Bratium Montonem, quem noua aduerſum eum moliri audiebat: eamq. ob rem ſemper ſolicitus, & ſpeculatores in eius caſtra mittebat, qui progreſſus illius omnes inueſtiga-

rent ac ſignificarent: & ab Carolo Malateſta idem ſæpiſſime poſtulabat,& prouincia diſcedens, a Paulo Raſpono, quem nobilem ac ſibi maxime carum ſuis litteris appellat; Bagnaca ualliq. Pręfectum fecerat; petebat diligenter, ut Fuſignanum & Ruſſium opida,ceterasq. ſuas arces inuiſeret,pręſidia in eis diſponeret,omniq.ratione,quam iudicaſſet opportunam,tue retur.Non paruus etiã timor occupauerat animum, ne Pontificis Ioannis arma in illum conuerterentur, qui Pontifex totius Italię uidebatur priſtinum dominatum ſemper affectaſſe: nam antea cum Bononię legatum gereret, magnam partem Flaminię, pulſis, milite coacto, quibusdam Tyrannis, aliisq.extremo ſupplicio affectis, in ueterem ditionem poteſtatemq.Romani Pontificis redegerat,& Pontifex factus, Eccleſiam Rauennatem,illiusq.cœnobia & ſacras ędes ſingulari quadam prouidentia iuuare eſt uiſus.Cum enim multis abhinc annis,D.Vitalis cœnobium & eius prędiorum fructus a Cardinalibus,reliquisq.huiusmodi Pręſulibus;qui monachi non erant,nedum ex D.Benedicti, eiusdemq.cœnobii familia,uti iam fuerat conſtitutum,adminiſtrari,non abſque diuini cultus,omniumq.bonorum ingenti iactura conſueſſet,Põtifex,Antonio D.Marci Cardinale decedẽte, qui illi cœnobio, & monachis eiuſdem ordinis D. Benedicti, præfuerat, Petrũ Silbarium, Roma, ex D. Gregorii cœnobio monachum,eductum, & Rauennam miſſum, Abbatem præficit, ut prætere a D. Vitalis bona ne diſtraherentur, peſſumq. darentur. Itaq.omnibus his de cauſis putauit Opizo operæ pretium fore,ſi Venetorum fidem ac clientelam poſtularet: qui finitimi Principis, & nobiliſſimæ ciuitatis condicionem nequaquã,ſi ſaperent,omittendam,alacriter accipientes Prætores, uti memorauimus,mittunt,ex Senatoribus grauiſſimos, qui Opizoni adſint,omnibusq.in rebus eum tueantur.Quo factum eſt, ut Opizo ſumma animi tranquillitate imperiũ vrbis adminiſtraret,frequẽterq.Venetias,animi cauſa,proficiſcẽs,abDuce, &reliquis Senatoribus,omnibus beneuolẽtię& humanitatis officiis,

officiis, exciperetur. Cum autē geminas ſorores haberet Beatricem, & Samaritanam, Beatrix uiuebat, per hos dies, Rauennæ, quòd in Comitum Cunii familia iam nupta, marito mortuo, in patriam ſe ad fratrem contuliſſet; ſubſcribebat tamen adhuc epiſtolis ſuis ac decretis, in hanc ſententiam. Beatrix Polentana, Cunii Comitiſſa. De Samaritana altera ſorore, quid ſcribam, non reperio; fuit tamen prudentiſſima fœmina, ac maxime rebus agendis apta, illiusq. ſæpius opera, ne dicam conſilio, Polentani fratres uſi ſunt. Sub id tempus Aloyſius Vidor Patritius Venetus abſque liberis decedēs, nobiliſſimæ Vidorum familiæ, quæ Rauenna originem ducebat, finem impoſuit. Canoniciq. Lateranenſes, quorum ab ipſis Apoſtolis ductum initium ferunt, a Diuoq. Auguſtino Hipponenſi Epiſcopo inſtauratum, deinde a Petro Peccatore in Portuenſi cœnobio ad portum Rauennatem cum fere interiiſſet, elatum & abſolutum, Rauennam ſe ad coensbium illud Portuenſe, contulere. Fuit autem is annus ab ortu Chriſti MCCCCXX. Inſequenti, Nicolaus Eſtenſis, Ferrariæ Regulus, prædia quædam Pauiolæ, pro opido Argenta, cum Thoma Perondolo Archiepiſcopo Rauennati permutauit, adiecitq. Archiepiſcopus; cum Ferrarienſis eſſet, & libenter Principis ſui dignitati conſuleret; Nicolaum, perpetuum fore eius opidi Vicarium: uoluitq. ab Epiſcopo Bononienſi declarari, eam permutationem, Rauennati Eccleſiæ euidentem utilitatem allaturam: cum uero plures anni, ſine re ulla memoratu digna, intercidiſſent, tandem idem Archiepiſcopus Rauennatē populū, ſacratosq. uiros de bonis Eccleſiaſticis inter ſe diſceptantes, ad concordiam adduxit, anno MCCCCXXX. Eo, qui conſecutus eſt, Opizo Polentanus, cum dies nouem ægrotaſſet, octauo Kal. Febr. Hoſtaſio filio, quem ex Eliſabetta Malateſtę Malateſtii, Cæſenatis Principis, filia, ſibi uxore, habuerat, hærede ex aſſe inſtituto, deceſſit. Sigiſmūdus Cæſar in Italiam tunc deſcenderat, coronam Auguſtalem, more maiorum, accepturus: qua cum Mediolani primum

AN. MCCCC XX.

AN. MCCCC XXI.

AN. MCCCC XXX.

AN. MCCCC XXXI.

mum, mox Romæ ornatus fuiſſet, ab Eugenio quarto; qui in Pontificatum, Martino Quincto in Concilio Conſtantienſi Pontifici Maximo creato, ſucceſſerat; in Germaniam rediens Rauennam ad Hoſtaſium diuertit. Nihil autem ab Rauennatibus relictum eſt, quod ad ornatum urbis pro Cæſaris dignitate, & eorum viribus excogitari poſſet. Ibi aliquot dies commoratus, Hoſtaſium, militari ab ſe gladio cinctum, inſigni pompa in equeſtrem ordinem cooptauit. Inde Ferrariam

AN.MCCCCXXXII. & Mantuam transgreſſus, ex Italia abiit. Nec diu poſt, Hoſtaſius inter ſacratos uiros, populumq. Rauennatem, de Eccleſiaſticis bonis, Paulo Contareno Prætore, in æde Vrſiana, ad ſancta ſanctorum, præſente, concordiam denuo faciendam curauit, nouam appellatam. Nequaquam autem ab re futurum putamus, ſi, cur hæ ſæpius Concordię factę ſint, explicetur. Cum enim maxima pars agri Rauennatis, qui totus erat Paduſę paludis aqua obrutus, dono data fuiſſet, ſuperioribus ſęculis Archiepiſcopatui Rauennati, ita uti ſupra a nobis eſt demonſtratum, Archiepiſcopi uero nonnullis ſacris ædibus aliqua donaſſent, quo uiuere & alacrius Deo inſeruire poſſent, ii religioſi uiri, qui in domibus illis habitabant, factum eſt, ut, cum temporum ſucceſſu, humo ex Apennino a fluminibus deuecto, repleri paludes, & excoli, ſeriq. cœpiſſent, non modo Archiepiſcopi, ſed ipſi etiam ſacrati ceterorum templorum uiri, ciuibus ditioribus paludium ac prædiorum, ſyluarumq. partem ad excolendum & inſtaurandum tradiderint, ſic tamen, ut certam quotannis penſionem ſoluerent. Quoniam autem multa impendia in eam rem ciues fecerant, quæ eo etiam maiora putabantur, quod ad nepotes tantum ea bona peruenire poterant, & ſingulis annis penſio erat ingens ſoluenda, idq. ſi obliuione aut alia de cauſa eſſet ſorte prætermiſſum, fundi ad ſacratos uiros, quorum antea fuerant, recidebant: Guillelmi hoc nomine ſecundi Archiepiſcopatu, concordia inter ſacratos uiros & ciues Rauennates facta, & penſiones ſunt minores redditæ, & conſtitutum ut

uendere

uendere poſſeſſiones quiſque poſſet, cuicumque uellet, niſi tamē emere illas ſacrati uiri Domini uoluiſſent: Emptorq. earum rerum confirmationem ab illis, intra anni ſpacium peteret: Decedens uero eas, ſiue teſtatus, ſiue inteſtatus, poſterioribus ſuis recta deſcendentibus relinquere in perpetuum poſſet, dum tamen abnepotes ſemper tabulas a ueteribus dominis ſacratis uiris renouandas curarent. Tranſuerſa linea progeniti ſuccederent ad quinctum gradum. Vxor item marito, & maritus uxori eoſdem fundos dono tradere, aut teſtamento relinquere poſſet. Quod ſi quiſpiam ciuis Rauennas poſtulatus, penſionem nequaquam per triennium perſoluiſſet, in duplum iret. Atque hæc, cum multis aliis, in ueteri concordia anno MCXCIII. facta, ſancita ſunt. In hac noua anno MCCCCXXXIIII. additum, uti eorumdem bonorum ciues Rauennates teſtamento hæredes facere quoſcumque poſſent: ſi per triennium penſionem non ſoluerent, dupli pœna ſubiretur; neque res in commiſſum caderet; utar enim uerbis ipſorum; ad decimum annum: poſt quem ſi adhuc ſoluendis abſtinerent penſionibus, quartam partem numerare precii, rei æſtimandæ tenerentur. Sed non eſt, quòd talia pluribus proſequamur, quando in legum noſtrarum municipalium uolumen relata ſint, & præclaris commentariis a Hieronymo primum Rugino, mox a Lactantio Minghino poſtremo a Vincentio Carrario noſtræ ætatis iureconſultis doctiſſimis, ciuibus Rauennatibus, explicata. Vt igitur unde diſceſſimus, reuertamur, Hoſtaſius Polentanus, Conſtantia uxore, quam e SulmonenſiÉlioratorum familia fuiſſe docuimus, immaturo fato, nullis liberis procreatis, concedente, Gineuram Aſtoris Manfredii Fauentini Principis filiam, duxit in matrimonium, ex eaq. breui poſt tempore Hieronymo filio auctus eſt. Tunc omnis Italia tumultu armorum Philippi Mariæ Vicecomitis Mediolani Ducis, Nicolaiq. Fortebratii, qui Eugenium Pontificem una cum Romanis bello perſequebatur, pertur-

AN. MCCCCXXXIIII.

perturbata erat; Malateſtæq. Ariminenſes denuo Ceruiam occupauerant: Franciſcus Sfortia, cui Philippus Vicecomes filiam ſeptennem Blancam deſponderat, a Pontifice, contra Vicecomitem ſtabat: quodq. multo magis referre uidebatur, Baſileenſe Concilium, quod imprudenter probauerat Eugenius, ipſum illuc Eugenium arceſſebat. Quam ob rem Eugenius, mutata ſententia, Concilium Ferrariæ indixit, in quo Ioannes Paleologus, Byzantius Imperator, multiq. Græci Antiſtites ac Reguli interfuere. Verum ſęuiente peſtilentia, Florentiam ſub id ferme tempus translatum eſt, quo aduerſus Sfortiam, exercitus Pontificii, Venetorumq. ac Florentinorum; qui ſimul in Philippum Vicecomitem coniurauerant; Philippus Nicolaum Picininum cum copiis in Flaminiam miſerat, qui iam traiecto Pado, per Bononienſem agrum, in Rauennati, nō ſinemagno Hoſtaſii terrore, conſtiterat, cum Sfortia ſuperato Apennino, coniunctoq. Ceſenę cum Sigiſmundo, Pandulpho, & Malateſta fratribus, milite, ante quam Picininus Sapin amnem tranſmitteret, uias omnes præcidit. Verum haud ita diu poſt, Vicecomes, Fortebratii morte compulſus, cum Pontifice & ceteris fœderatis pacem facit, & Sfortia in Flaminiā ueniens Antonium Ordelaphum Foroliuianorum Principem, cum Eugenio in concordiam reduxit; qui etiam Ordelaphus, non multo poſt ab eodem Sfortia, Eugenio Pontifice iubente, omnino in deditionem Pontificiam redigitur. Cum uero interea Eugenius occultis conſiliis oppugnare Vicecomitem minime deſineret, Vicecomes cogitata Eugenii, qui Venetis adhuc Florentinisq. fauebat, diſturbare conatus, Nicolaum Picininum denuo anno

AN.MCCCC-XXXVIII. MCCCCXXXVIII. in Flaminiam mittit: qui Foroliuii, Cornelii, & Bononia tentatis, Rauennam irrito conatu repente aggreſſam, tandem circumſidere inſtituit; miſſis tamen ante ad Hoſtaſium Principem ac Rauennates legatis, poſtulat certam ſibi pecuniam numerari, niſi bellum mallent. Viſum autem eſt Hoſtaſio, Rauennatibusq. ciuibus, ab omni peni-

tus

tus dignitate alienum, adeo turpiter minitanti Picinino tribu tum conferre, cum plerique etiam minime deeſſent, qui magna alacritate ante periculum, ut iactabundis accidit, mitiſicæ pro patria uirtutis operam pollicerentur. Quo circa tributum negantibus, Picininus haud amplius cunctandum ratus, ſe ad oppugnationem parat: excurſioneq. primum per agrum Rauennatem facta, mox Inſulam Palatiolam, in qua Rauennates ciues & agricolæ; quod loci ſitu muniti ſſima uideretur, & ſoli ubertate multarum herbarum ferax; greges, armenta, fruges, nobilioremq. huiuſmodi ruſticam ſupellectilem depoſuerant; occupandam prius iudicauit. Cum autem in eam non niſi tranſmiſſo amne aditus pateret; nam ipſo amne, qui Rauennatem portum facit, mari, Pado, ac foſſa quadam ex Paduſa in Padum deriuata, ipſaq. Paduſa cingebatur; Picininus pluribus uinariis doliis ſecundo flumine ad Portum deuectis, ſimulq. coniunctis & alligatis, aſſeribus ligneis iniectis, pontem ſupra flumen facit. Obſtiterunt primis hoſtium conatibus Franciſcus Lauredanus, & Mapheus Molinus; quem Sabellicus falſo Hludouicum appellat. Hic cum claſſe, ille cum ſemiplena peditum cohorte, quibus Antonellus Tolentinas Dux præerat, a Venetis miſſi. Habuitq. claſſis ſcalinos duodecim: id nauigiorum nomen eſt, quibus in fluuialibus prœliis utuntur. Subiit itaque Venetus fluminis oſtium, quo; uti memorauimus; ad urbem a mari adnauigatur: & eſt circa pontem aliquandiu pugnatum, isq. pugnæ exitus erat, ut iam cœptis hoſtes deſtitiſſent, ſeq. in proprium D. Mariæ templum recepiſſent, locumq. munirent: ſed caſus, qui magnus accidit, eripuit e noſtrorum manibus uictoriã; ſi quidem impigre & ſummo ardore dimicanti, præclareq. audenti Molino, in quo ſpes omnes Rauennatũ locabantur, iamq. inde erat omnis uictoria ſpetanda, dũ tormentũ diſplo deretur, ſulphureo puluere incenſo, facies, proripiente ſe ad illam flamma, exuſta eſt. Eo autem in urbem ob id reuecto, continuo ceteri, deſpondentes animum, in fugam aguntur:

ipſeq. Antonellus Dux, qui e fluminis ripa acriter in hoſtes pugnabat, amnem ſubitario illo ponte iam coniunctum, eosq. ſummo niſu irruentes intuens, ne imprudenti auſu, interitum ſibi ſuisq. omnibus pararet, in fugam ſe dans, ad urbẽ incolumis cum ceteris rediit. Traduxit hoſtis, uoti compos, in florentiſſimam inſulam copias, omniaq. diripit, & excurſiones ad vrbis portam, cui Anaſtaſiæ nomen eſt, nunc Iuliam atq. etiã Clauſam appellamus, facit. Interea Aſtor Manfredus, Fauentiæ Regulus, qui iam in Picinini partes conceſſerat, & apud eum militabat, cum ducentis equitibus, opidum Tiberiacum, & pleraque alia urbis Rauennæ opida, opidanis ſeſe ſponte dedentibus, occupat. Hoſtaſius igitur in tanta rerum perturbatione conſilii inops, Legatos ad Picininum cum mãdatis mittit, qui multis ultro citroq. habitis, ad extremum fœdus iis condicionibus fecerũt: Eſſet Hoſtaſius urbis Princeps: in fidem & clientelam Philippi Mediolanenſis Ducis ſeſe daret: Veneti eiicerentur, hoſtesq. decernerentur, & reſtituerentur opida, quæ Manfredus occupauiſſet: numerarentur Picinino tria nummum aureorum millia, quæ ante poſtulauerat. Quibus firmatis condicionibus, Hoſtaſius monita patris, qui moriens iuſſerat, ut a Venetis numquam deficeret, nequaquã ſeruans, pecuniam partim ab agricolis & ciuibus deinde extortam, partim ex proprio ęrario detractam, numerat: uerum opida, quod Aſtor id renuerit, non ſunt reſtituta. Diſcedente paulo poſt Picinino, ſelectisq. aliquot militibus ex ſuis Rauennæ præſidio relictis, Hoſtaſius omnes ſtatim D. Marci imagines inducendas curauit, & anguem, quod eſt gentilitium Vicecomitum inſigne, earum loco ubique pingendum. Qua quidem in re admirabile quiddam portenti ſimile contigiſſe Spretus memoriæ prodit. Cum enim Hilarius Parmenſis Carpentarius, qui habitabat Rauennæ, nemine iubente, at plebeio quodam odio commotus, undique D. Marci imagines accuratiſſime deleret, repente ipſe, familiaq. ipſius omnis interiit. Per idem tempus Florentiæ Eugenius Ponti-

 fex,

ſex, poſt multas doctorum uirorum diſputationes, Græcos ad recte cum Latinis ſentiendum adduxerat, conuenerantq. omnes de ſpiritu ſancto, de Purgatorio loco & igne, deq. Romani Pontificis in Catholica Chriſti Eccleſia principatu: quã tamen concordiam & conſenſionem, Paleologus Cæſar, ceteriq. Græci, domum paulo poſt reuerſi, negatis iis, Epiſcopi Epheſini ſuaſu, decretis fregerunt reſciderun tq. Emicuere inter ceteros doctiſſimos uiros in eo Concilio, Ambroſius monachus, & Iſidorus Beſſarion. Ambroſius in Portico opido, quod eſt ſupra Forumliuii in Apennini iugis, ortus, ex uetere & nobiliſſima Trauerſariorum Rauennati familia orignem duxerat: ſcripſimus enim Trauerſarios a Polentanis Rauenna pulſos, tum Venetias migraſſe; quòd ibi ex eadem familia Rauennati aliqui extarent ducentis iam ferme annis Patritii facti, & in Senatum cooptati, qui Legii appellarentur; Tum ad Apenninum, ubi ab ea arte, quam, inopia ducti, exercuerant, cognomento Fabri dicebantur. Ex iis itaque Ambroſius ortus, cum aliquandiu in Camaldulenſi ſolitudine non minus ob diuinarum rerum contemplationem, ſumma ſanctitate exornatus, quàm ab continenti ſtudio, Græce Latineq. doctiſſimus, uixiſſet, Camaldulenſis ordinis magiſter factus, multis ab ſe libris editis, ita doctrinam cum uitę innocentia coniũxerat, ut omnibus eſſet admirationi. Decedens haud multo poſt, ingentem & pulcherrimã Bibliothecã D. Mariæ Angelorum templo reliquit. Iſidorus Beſſarion Nicenus Antiſtes, pari ſanctitatis & doctrinæ fama conſpicuus, in Cardinalium collegium ibidẽ ab Eugenio cooptatur: nec diu poſt Rauennatia D. Mariæ in Coſmedim, & D. Ioannis Euangeliſtæ cœnobia & fructus adminiſtranda accepit: quod quidem ab eo perſancte factum eſt: in omni enim eius uita nihil non liberali homine, & Chriſtiano, uereq. nobili dignum eluxit. Dum autem hæc Florentiæ gerũtur, Rauennæ renunciatur Hoſtaſio, noua pleroſque ciuium moliri: eos Polẽtani imperiiã pertæſum: aliosq. ciuitatis dominos quęrere.

Quibus Hoſtaſius auditis, ſecum prius conſtituta re, ciues ad Concilium omnes uocat, explicat quæ accepiſſet, petitq. obnixe ſuum ipſi animum, ſi is eſſet, patefacerent: neque enim umquam futurũ, ut ipſe inuitis illis præeſſet: eſſe ex illis ſe unum, ciuemq. ut ipſi, Rauennatem, nec quicquam magis optare, quàm municipes ſuos hilare feliciterq. uiuere. Id ſi per eius dominatum aſſequi minus poſſent, ut aſſequerentur effecturum. His ciues permoti, cum ſibi Principem cupere conclamant, a Deoq. flagitare, ut illum ſibi diu incolumem conſeruaret. Interea tamen inteſtina odia, ciuileſq. ſimultates adeo in nonnullorum, plebeiorum præſertim, animos irrepſere, ut ſumma paſſim iniuria, & maximis contumeliis nobiliſſimi ciues afficerentur, & ipſa Rauennatum exigua Reſpubl. diſtracta & pene collapſa, ad nihilum rueret, præclariſſimiq. uiri, ſummo bonorum dolore, undique interficerentur: necnon die noctuq. rapinæ, latrocinia, facinoraq. huiuſmodi ſceleſta ac neſaria pro libidine perpetrarentur. In quo tumultu uiri boni quid agerent prorſus aut ignorare, aut quidem certe quod uſui eſſet, non poſſe. Agricolæ etiam uehementer commoti, quod ab eis Hoſtaſius tã grandem pecuniæ ſummam, ſuperioribus menſibus Picinino numeratam, per eos dies acerbe exigeret, captis armis, uiq. facta, in forum magno impetu, plurimum minaces irruperunt: ſed a Rauennatibus foro confeſtim pulſi, maxima eorũ pars, tum laqueo, tum perpetuo carcere infelicis temeritatis pœnas dederunt. Sub id tempus Picininus, poſt Forumliuii, & Cornelii, ipſamq. ad extremum Bononiam in deditionẽ receptam, in Galliam Ciſalpinam profectus, afflicto Melita, Veneti exercitus Imperatore, maximam illis cladem intulit, urbesq. complures, ferente ſibi opem Gonziaco Mãtuano Principe, cepit. Quamobrem Veneti in Philippum Vicecomitem, cũ Franciſco Sfortia fœdus faciunt, facile ab eis, Eugenio Pontifice, Florentiniſq. fœderatis ad id Sfortiam hortantibus, impetratum: accedente etiam ea ira, qua Sfortia a Vicecomite;

mite; qui neque Blancam filiam, illi deſponſam iam & deſtinatam, neque etiam dotem umquam dederat; turpiter ſe delusum moleſte admodũ ferebat. Itaque cum audiret res Venetas male a Picinino tractari, ſuperata claſſe, quam ad Benacum per montes ſummis ingeniis adduxerant, Veronaq. obſideretur, & Vicentiæ eſſet tumultus factus, profectus ex Piceno, præter Fanum fortunæ & Ariminum copias ducens, tametſi ſatis maturaret, exiſtimans tamen ex negocio plurimum eſſe, ſi ad Venetos aditurus, Forum Pompilii, & Rauennam ſubigeret, quòd iis acquiſitis, facilis eſſet aditus ſibi in Galliam Ciſalpinam futurus, Foropompilianos ſubegit, & iam Rauennæ imminebat, Hoſtaſiusq. & Rauennates plurimum timere cœperant. Verum cum Picinini res audirentur in dies florere, Venetis male affectis, Rauennati prouincia omiſſa, Franciſcum Picinini filium in Forumliuii compulit, inde per Bononienſe & Ferrariã, Hadriam tenuit, mox Brundulum exercitum traiecit, tandemq. Veronam recipit, Brixiam obſidione liberat, & Picininum fugat anno a partu Virginis MCCCCXXXIX. Alberto Auſtriæ Duce, Cæſare iam, post Sigiſmundum, creato. Quo eodem ferme tempore, Rauennæ Opizo Monaldinus, Franciſcus frater, Matthæus Balbus, Iacobus Tombeſius, & nonnulli præterea ciues, qui alienatum a Venetis Hoſtaſii animum ægre ferebant, ad Senatum Venetum clam mittunt, qui deditionem urbis faciãt: ciues id primarios cupere obnixeq. petere: curent ipſi modum pro uetere prudentia. Accipit Senatus propoſitam condicionem, quingẽtosq. pedites nauibus uectos mittunt in portum Pirotolum, quod a Paduſa in mare influente factum, Rauenna abeſt ſex millibus paſſuum, cum per id tempus Hoſtaſius ruri forte cum multis clariſſimis fortiſſimisq. ciuibus ob peſtilentiam, quæ urgebat ualde ciuitatem, ageret. Sic autem erat a ciuibus coniuratis conſtitutum, ut milites inde noctu mouerent, ad vrbemq. accedentes, ſumma taciturnitate ad Diuæ Mariæ cognomento Rotundæ ſe conferrent: aliqui tamen,

AN. MCCCCXXXIX.

men,

men, iidemq. perpauci ſub Anaſtaſia porta, quæ aperiri ſub Auroram conſueuerat, eſtq. mari ac templo, ubi erant caſtra locaturi, propior, in inſidiis ponerentur. Decernitur adhæc in urbe ad eandem portam coniurati ciues adſint, ut porta utrinque occupetur: qua capta, ingreſſi milites, Venetæ Reipubl. nomine accepiſſe urbem, clamore ſublato, & tubarum cantu ſignificarent. Iam ſatis autem patet, ut negocium ex ſententia ſuccederet, facile futurum, niſi fato quodam, in milites e portu Pirotolo ad vrbem noctu, ut erat conſtitutum, accedentes, agricolæ incurriſſent, qui in Pinetum cum plauſtris lignatum proficiſcebantur. Illos cum necquicquam ſano conſilio milites tranſire permiſiſſent, unus diuerſo itinere ad urbem recurrens, adeſſe hoſtes nunciat. Repente rerum ignari arma capiunt, rem ad Hoſtaſium deferunt: occupantur muri & portæ, præſidioq. firmantur. Venetus miles rei bene gerendæ occaſione imprudẽter amiſſa, ne omnino fruſtra ueniſſe uiderentur, rem ipſam experiri deliberat. Itaque ubi illuxit, adire muros, Rauennates, qui in muro erant, uocare ad colloquium, aſſerereq. nihil ab ſe aliud quam ſalutem Rauennatum, & liberationem ciuitatis, libertatemq. expeti. Rei publ. Venetæ nomine ad illos adire, cuius iam experti opem fuiſſent: neque futurum, uti ab ea quicquam illorum poſtulatis denegetur. Hic cum tacerent, nihil eſt reſponſum: ſed cum renunciatum eſſet ad portas adeſſe Venetos, ciues coniurati partim ad muros, partim in forum accurrere: Vbi Opizo Monaldinus, magna ciuium corona ſeptus, conſuluit, hortatusq. eſt uehementer, ut omnibus, quæ in ea Tyrannide ferebantur, ab illis ad trutinam accurate reuocatis, Venetos in urbem reciperent, & adeo iuſto ſeſe Imperio dederent. Hæc autem eo liberius Monaldinus dicebat, quod qui aderant omnes, non ignoraret, id non modo nequaquam ęgre laturos, ſed libentiſſimo animo condicionem accepturos: negociumq. omnino ex uoto accidiſſe poterat, niſi fuiſſet ex illis unus diſtricto enſe Opizoni, acerrimis adiunctis uerbis, minatus:

natus: aut ſi ex coniuratis quiſquam aperte Monaldini ſententiam confirmauiſſet. Intelligens ob id Opizo fore, ut hæc omnia facile in eius perniciem uerterentur, urbe egreſſus, certo ſe periculo ſubducendum curauit. Idem Franciſcus frater cum Venetis militibus, quibuſcum ipſe Venetiis uenerat, multo feliciore ſucceſſu facit, quàm Opizo, qui ſe una cum pleriſque ſelectis iuuenibus Cæſenam recipiens, ad uentantibus tenebris, ad Roncum diuertens; id olim opidum, nunc ſolo æquatum uicus in Foroliuiano eſt; ab agricolis, cum plane iam facinus ubique eſſet inuulgatum, capitur, prodere eum urbem Rauennam perfidioſe uoluiſſe ſuſpicantibus: diligenterq. uinctus Forumliuii ad magiſtratus adducitur: ubi coniuratos, remq. omnem patefecit, minis & tormentis compulſus. Quę cum omnia Hoſtaſius reſciuiſſet, cōfeſtim iubet reliquos cōiuratos capi, primusq. Matthęus Balbus in carcerem tęterrimum contruditur: quod cum Iacobus Tombeſius accepiſſet, diu profugus per domos hac atque illac ſe proripiēs, ad extremū in uaporario plebeii cuiusdā, cognomento Homitioli, deprehenſus, capitur, & cū Balbo acerrimis tormentis in quęſtionē datur. Cum uero conſtantis animi laudem in omnibus retuliſſent, tandē eorū alter, licet hauſto de manu carnificis ueneno ſuperfuerit, tamē eſt in exilium pulſus: alter impie necatus e uita diſceſſit. Opizo, qui Foriliuii in cuſtodia habebatur, ingēti pecunia numerata liberatus, Venetias ſe contulit, nihilo meliore fortuna: ibi enim ab Ioanne Piſagnolo contubernali, qui etiam Rauēna exulabat, ſiue cæca animi malignitate, ſiue Hoſtaſii hortatu & pollicitat oīibus impulſo, repente oppreſſus, incautus interficitur: Piſagnolo haud ita multo poſt facinoris perpetrati dignas pœnas pendente. Per idem tempus Iacobus Raiſius iuriſconſultus & eques, ciuiſq. plane præſtans, cum apud Hoſtaſium impias aliquorum cohibere uoluntates ſtuderet, eorumq. ſeſe conſiliis opponeret, trucidatur: cū enim ſub veſperam a caucę dio Hoſtaſii domū rediret, Guelſo Tizzono ab opido ſancta

Agatha,

Agatha, medico, & Petrino Melio ciuibus Rauennatibus comitatus, nonnulli in foro hominem, perinde ac grauiſſimis de rebus, remotis arbitris, allocuturi, a Guelfo & Petrino abducunt, diſtrictisq. gladiis confoſſum, multis illatis uulneribus, interficiunt. Sunt tamen, qui eius necis cauſam affirment, quòd de Gineuræ, Hoſtaſii uxoris, pudicitia haud ſane honorifice loqueretur, quam ob rem is, qui ſtuprum inferre ab Raiſio dicebatur, ciuis honeſtus, eum in foro deprehenſum obtruncauit, ad Hoſtaſiumq. profectus, re omni explicata, dum ſe Polentani honoris maxime cupidum præſefert, ueniam impetrauit, non absque laude. Sed ut ad horum temporum calamitates reuertamur, Maruelem agricolam, uirum hac in parte innocentiſſimum, hæc rabies pari furore laqueo ſtrangulauit: nam delatus, quòd ſentiret cum Venetis, & Franciſcum Monaldinum de porta urbis fuiſſet allocutus, quæſtione habita, omnia faſſus eſt, coactus ui tormentorum, cum tamen nihil omnino uerum eſſe, qui tunc patriæ fuerant hoſtes iudicati, ipſeq. præſertim Franciſcus Monaldinus deinceps teſtarentur. Quid Martellinum, ciuem optimum, referam, poſt innumeras calamitates, exquiſitaq. tormenta in exilium actum? ubi haud ita multo poſt uitam cum morte commutauit. Hoc autem fecit ſuſpicio plane inanis, quæ in Hoſtaſii animum irrepſerat, adduxeratq. eum ad ſuſpicandum, cum Venetis illum ſentire, quòd Veneta claſſis per eos dies ad portum Sapis appuliſſet. Haud diſſimiliter Baptiſta Picininus, Ioannis filius, uir ditiſſimus, abalienatæ ad Venetos uoluntatis in ſuſpicionem uenit, quòd multos iam dies Ioannes filius ad eos aperte defeciſſet, Venetiisq. ob id exilio mulctatus uitam degeret. Hunc igitur captum ad Franciſcum Picininum, Nicolai, uti memorauimus, filium, qui ad opidum ſancti Petri, agri Bononienſis, exercitus paterni legatus commorabatur, mittunt. Sed eum præter omnium ſententiam benigne exceptum, patriæ & ſuis Franciſcus reſtituendum curauit. Itaque dum adeo Hoſtaſius

ſtaſius

ſtaſius efferate ſæuit, non potuere eam animi acerbitatem furoremq. ciues nonnulli, Venetorum partibus fauentes, diutius ferre, decernuntq. tum metu, tum etiam ſpe ducti, ciuitatem a Mediolanenſi Duce & Picinino penitus ſubducendam, & frenum Hoſtaſio iniiciendum. Hanc rem cum Nanne Carlono, uiro plebeii quidem ordinis, & natione Veneto, ſed acri ingenio & ſtrenuiſſimo; qui tunc Rauennam mercator frequentabat, & ob id, vt plerique opinantur, ab Senatu miſſus fuerat; communicauere. Is autem cum eſſet fidei integritate Venetis notiſſimus, ciuibus autem Rauennatibus ſumma beneuolentia coniunctus, aſſidue ad id exequendum eos hortari & impellere. Omnibus igitur tandem conſtitutis, cum Donatus ex Donatorum familia, Triremium Venetarum Trierarchus in Rauennatem portum, uti decretum fuerat, cum Nanne veniſſet, per Anaſtaſiam portam vrbem ingreditur: ubi confeſtim explicantur D. Marci uexilla, Reipublicæq. Venetæ nomen lætis militum & populi acclamationibus, tubarum ſonitu, denique omni hilaritatis genere effertur. Hoſtaſius rem ſentiens, minusq. aut uires aut tempus adeſſe, quibus Venetos repellat, intuens, ſapienti conſilio, ſeruire tempori decreuit. Donatum itaque amplectitur, teſtatur Venetis ſemper ſe addictum, uiq. in Vicecomitis ac Picinini partes compulſum fuiſſe. Quæ omnia in bonam partem Donatus accipit, Hoſtaſium erecto animo eſſe hortatur; futurum enim ut in Imperio ueteri, ſumma Senatus benignitate, conſeruaretur, neque aliud Venetos umquam uoluiſſe, quàm ueterē ciuitatis finitimæ atque eius Principis beneuolentiam recuperare, & amicorum ciuium ſaluti conſulere. Nec diu poſt ab Senatu miſſi, qui ciuitati præeſſent, & quorū conſilio omnia ab Hoſtaſio agerentur: atque hac ratione a maxima infelicitate, ad inſignem beatitudinē coniurati ciues breui traducti videbantur. Ceterum ingentem hanc totius ciuitatis tranquillitatem, ſuſpicio perturbauit; qua uidebatur Hoſtaſius, cum nonnullis ciuibus, Venetum Imperium detre

ctare,priſtinamq. cupere auctoritatem, quam ſub Mediolanenſium Duce ac Picinino magis integram ſeruaſſe nouerat. Hæc ſuſpicio utrum ne ueris nixa fundamentis, an fato potius,quo ad perniciem ſuam Hoſtaſius ducebatur,in ciuium animos, qui pro Venetis coniurauerant,illapſa fuiſſet,nequaquam conſtat: fecit tamen, ut res ad Senatum Venetum deferretur. Qui nihil cunctandum ratus, Iacobum Antonium Marcellum, Legatum, uenire ad urbem iubet. Fuerat hic in Flaminiam paulo ante,cum turmis quinque equitum miſſus, ſub Hludouici Cardinalis, Aquileienſis Antiſtitis,copiarum Pontificiarum Imperatoris,acceſſum, ut belli partes iuuaret.Nam Veneti; uti ſupra docuimus; cum Eugenio Pōtifice fœdus fecerant, & cum Sfortia aduerſus Picininum & Vicecomitem feliciter pugnabant: iamq. Picininus, ut Sfortiam alio uerteret, in Etruriam irruperat: ſed maxima clade ab Hludouico Aquileienſi Antiſtite ad Anglariam;quæ a Burgo ſancti Sepulchri haud procul abeſt; affectus, circa Eugubium; collecto ex iis,qui erant fuga ſeruati,modico exercitu; conſedit,tentauitq.ut a Peruſinis reciperetur.Verum quia datum id non eſt,in Flaminiam tranſiit: ubi firmatis prouincię ciuitatibus, Mediolanum conceſſit, Franciſco filio,cum iis, quæ aderant, copiis, in præſidio prouinciæ locato.Hludouicus Antiſtes ſibi nō defuit inchoata uictoria, quin Apenninū tranſgreſſus, exercitum in Flaminiam duxit, Sigiſmundum Malateſtam & fratrem,qui ad Philippum Vicecomitē deſciuerant,ad Pontificis ſtipendia reuocat,huius prouinciæ pleraque opida ad deditionem compellit,quæ Picinini præſidio tenebantur.Hoc itaque tempore Marcellus, qui apud Hludouicum Venetæ Reipubl. orator erat, a Senatu Rauennam uenire iuſſus eſt,ut ſumma Imperii auctoritate,perinde ac urbis Dictator,res omnes adminiſtraret,Hoſtaſium in officio retineret,cum ciuibus conciliaret,omnia tandem in pacatum reduceret.Verum in Venetos erat ciuium fere omnium Rauennatum,ſuburbanorumq. præſertim hominum ea propenſio,

isq.

isq. ab Hoſtaſio metus animos fregerat, debilitaueratq. ut ſæpius palam Marcellum obnixe rogauerint, Hoſtaſii Imperium omnino euerteret, ſolis obſequi ſe Venetis velle: conuentuq. ab eis, ut hæc decernerentur, in æde Spiritus ſancti habito, Marcellus haud ſecus, quàm ſi ad tuendum in Imperio conſeruandumq. Hoſtaſium acceſſiſſet, innocentiæ fideiq. ſuæ, & Veneti Senatus famæ conſulens, modo blando ſermone, modo terroribus ac minis, id, ne fieret, prohibuit. Quam inſignem hominis probitatem Rauennates ſummopere admirati, vniuerſi eum una uoce Patrem Patriæ conclamant. At ille edicto diligenter cauit, ne in poſterum amplius talia quis moliretur, aut verba de iis a quoquam haberentur. Nec diu poſt cum accepiſſet vrbem Picininus ab ſe alienatam, eam, nocte quadam prima vigilia aggreſſus eſt: ſed hac de re per tormenti diſploſionem Marcellus monitus ab iis, qui ad portam Hadrianam in uigilia manebant, metuens ne qua coniuratio in urbe eſſet, accurrens in forum, diſpoſitisq. confeſtim per urbem ſuorum militum præſidiis, ciuium auxilio hoſtium impetum perfregit, irritumq. reddidit. Qua occaſione moti ciues, qui in forum ad Marcellum conuenerant, ſibiq. plurimum timebāt, ut hac ſuſpicione aſſidua liberarentur, iterum Senatui Veneto vrbē tradere, Marcellumq. conclamare Principē conſtituerāt, ſed illius edicta, fidemq. & integritatem memoria repetentes, deſideriū cohibuere. Omnibus aurem paucis poſt diebus compoſitis, aduerſæ factionis proceres, qui fauere Hoſtaſio videbantur, Marcellū; vti Spretus eſt auctor; conueniunt, mirariq. ſe aiunt, quid ſit, cur cum nihil aut certe parū plerique ciues poſſent, auſi tamē fuerint Senatui Veneto vrbis deditionem facere: id in ſe tantum eſſe, qui apud Hoſtaſium Principem, auctoritatē, gratia, & conſilio valerēt, & ex ſententia Remp. adminiſtrarent. Quapropter nos, inquiunt, uel ſi interficiendus Princeps eſſet, Veneto Senatui ciuitatem pollicemur. Hæc vtrumne vere & ex animo, an ficte & fallaciter, ut rem ipſam, Marcelliq.

ſenſum perciperent, ab eis dicta ſint, incertum. Illud conſtat, Marcellum rei indignitate commotum, plane obſtupuiſſe, & ut prioris tumultus cauſa maxima moleſtia afficiebatur, ita hac recenti mutatione plurimum perturbatus, ciues maligne locutos, mortemq. Principis ſui pollicitos, ſupra quàm dici poteſt, deteſtatus eſt, ad eosq. conuerſus, Quod antea, inquit, priuatim & publice affirmaui, uobis etiam referre nequaquam grauabor, me huc ab ſenatu eo nomine haud miſſum, quo iſta fierent, ſed ad continendum in officio Hoſtaſium, incolumemq. ſeruandum. Quemadmodum uero eos hortatus ſum, qui aduerſæ factionis putantur, ita uos monitos uelim, iſtum animum deponatis, amiceq. uiuatis, ut mutua hac beneuolentia Princeps ueſter in officio, quod uehementer optat Senatus meus, permaneat. Deſinunt, iis acceptis, ciues defectionem præterea tentare, quieſcereq. aliquantiſper uiſi. Paucis autem poſt diebus Marcellus Rauenna proficiſcens Hoſtaſio, uniuerſaq. fere ciuitate extra urbem comitatus, magno quidem omnes dolore, ſed Hoſtaſium maxime affecit, qui ſumma beneuolentia eum perinde ac parentē, tutoremq. fuerat complexus. Itaque non ſine lacrymis, ingentiq. mœrore abeuntem intuebatur; Prætoris deſignati aduentu ægritudinem augēte, quem acerbum ſeuerumq. & omnino iniquo in Hoſtaſium animo ferebant. Quapropter Marcellus ad Hoſtaſium uerſus, Mitte, inquit, has lacrymas, bonoq. ſis animo, propediem enim ad uos, ut apud te hilare ſim aliquot dies, reuertar. Atqui, inquit Hoſtaſius, ego te, Senatumq. ante quàm dies quindecim elabantur, conueniam. Vbi autem, his dictis, aliquantum extra urbem progreſſum eſt, conſtitit Marcellus, & apprehēſa Hoſtaſii manu, decemq. ciuibus adhibitis ex eorum numero, quos magis addictos & fideles Hoſtaſio nouerat, remotis aliis, hortatus eſt illū, uti Rauenna, neque ſui, neq. Venetiarum viſendarum cauſa diſcederet: non enim fore, ut ſemper Marcello tradita ciuitas eſſet, ſeq. teſtes eos ciues adhibere, ſi diſcederet, aut ſi cum popularibus ſuis in gratiam nō

rediret,

rediret,futurum,ut ciuitate excluderetur:nã Vicinos Manfredos affines ſuos occultis id modis tentaſſe,ciuibusq. & agricolis inuiſum & prægraue illius Imperii iugum eſſe: quamobrem,niſi diligenter caueret, male rẽs ſuas ſucceſſuras: curaret beneuolentia potius,quàm metu; qui malus dicitur cuſtos diuturnitatis; ciuibus dominari: amari, quàm metui; reduceret ab exilio omnes: ſuis omnia reſtitueret: tandem uniuerſum uiuendi inſtitutum mutaret. Paterna hæc Marcelli monita ſi iuuenis Principis, familiariumq. ciuium animis altius inſediſſent, poterant, ſeruata,incolumem ciuitati Principem conſeruare: ſed eius inſcitia, ne libidine dicam,nihil minus Hoſtaſius fecit: cumq. haud ita multo poſt Ginevra coniux,cum Rauennatibus nonnullis matronis, aut ualetudinis cauſa, aut quod illi hoc plerique ſuaſerint, Venetias ſe contuliſſet, Hoſtaſius, ſeu quòd diutius non poſſet uxoris abſentiam ferre, ſeu; quòd uerius plerique putant; quia matronam, uxoris comitem,deperiret, eo uentitabat.Nam præter alienatos ab ſe; uti memorauimus; multorum optimatium animos, iuuenili quodam feruore, equorum, armorumq. ſtudiis,quæ per ocium ſolent exerceri, & matronarum amoribus deditus, ciuiles curas factioſis miniſtris demãdabat. Erat autem illius uxor Gineura, Aſtoris Manfredi, Fauentiæ Principis, uti ſupra docuimus, filia, quæ, ut ſorores habuit Ordelaphorum Foroliuianorum Principum matrimonio felices, ita ipſa non minus quàm pater; qui Bononiæ anno MCCCCV. iuſſu Legati Pontificii, fuerat obtruncatus; infelix fuit. Nam Hoſtaſio Venetiis cum ea commorante, ciues Rauennates primarii, nacti urbis dedendæ occaſionem, conuentu habito,req. conſtituta, dum populus feſtum diem Matthiæ Apoſtolo dicatum celebraret, anno a partu Virginis quadrageſimo primo ſupra milleſimum quadringenteſimum, arma capiunt. Ad nobiliorum tumultum accurrit populus, lætisq.uocibus Diuum Marcum, & Senatum Venetum undique conclamat: confeſtimq. ad Sena- AN.MCCCCXLI.

tum Venetias miſſi, qui rem ſignificarent. Decreuit igitur Senatus vrbem ſuſcipere: neque amplius tam propenſam amantiſſimorum ciuium voluntatem refellendam, aut paruifaciendam putauit: cum pręſertim non abſque ſalutis multorum ingenti periculo, res ad Hoſtaſium redire poſſe videretur. Itaque per litteras Rauennates certiores facit, ciuitatem ſe recepiſſe. Quibus acceptis litteris, cogitatione conſequi longe facilius eſt quantum lætitiæ & hilaritatis animos omnium compleuerit, quàm ſcriptis explicare. Nec diu poſt, Hoſtaſius, Gineura uxor, Hieronymusq. filius, in Cretam inſulam, publico decreto, Rauennatibus id per litteras obnixe; ut auctor Spretus eſt; flagitantibus, ablegati ſunt. Quòd eo etiam libentius a Venetis factum eſt, quia cum adhuc ipſi cum Philippo Vicecomite bellum gererent, Hoſtaſius, qui erat Taurſii, ad hoſtes profugerat. Ne autem omnino abſque Imperio eſſet, illi publica ſtipe nummi aurei octingenti, ab Senatu Veneto, quotannis, in præſidio inſulæ collocato, conſtituti ſunt. Verum breui poſt tempore Hoſtaſium, vxorem, ac filium mors ex hominum vita abſtulit: ſepulti ſunt in vrbe Creta, in D. Franciſci; ubi Rauennæ etiam Polentani ad ſepulturam dari conſueuerant; in monumento ex marmore: atque hunc miſerabilem exitum Polentana domus habuit. Eius gentilitium inſigne fuit Aquila, partim alba, in arca cęrulea; partim rubra, in aurea. Is autem caſus multo ante vaticinatione præuiſus a Polentanis fertur: ipſumq. Opizonem, Hoſtaſii patrem, ſæpius, dum viueret, id conqueſtum ferunt: & apud omnes Rauennates vulgatum erat, fore, vt aliquando Polentani, circiter Kal. Mart. & dedicationem templi D. Ioannis Euangeliſtæ; quæ quotannis ſolenni cærimonia ad hanc diem celebratur; vrbis Rauennæ imperio, per Anaſtaſiam portam deiicerentur: idq. adeo ab eis verum credebatur, vt ſumma ſemper diligentia eum dedicationis diem obſeruauerint, præſidiaq. ad eam portam locauerint, vt per eos dies, nemo, præſertim aduena, ingredi ea porta egrediue

poſſet.

poſſet. Quod etiam inſtitutũ Veneti ſequentes, adepta urbe, obſtrui uoluere portam illam, unde Clauſæ cognomentum habuit, ad ea tempora, cum Iulius ſecundus Pont. Max. aperiri eam, præſens, iuſſit, eiusq. commodo Rauennates uti, & Iuliã de ſuo nomine appellari. Quamquã autẽ Polentani hanc maxime portam firmis pręſidiis firmabant, diligenter tamen omnes, quę circa urbem erant, cuſtodiri curabant. Erant autem hę. Porta Diuæ Mariæ in Puſterla, ab ueteri nobiliq. familia Rauennati, quæ ibidem haud procul habitabat, id nominis ſortita: cuius adhuc nominis ædiculã Virgini Deiparę dedicatã, nouis, anno MDLX. editis miraculis, inſtauratã conſpicimus: uocabatur olim Turris umbratica, cuius turris adhuc ueſtigia quędam ſuperſunt. Porta Põpoſię, ad eius muri angulum, ubi nunc Turris eodẽ nomine extat. Porta Hadriana. D. Ioannis & Pauli, ubi & Turricula. Polenteſia, quę & D. Marci uocata eſt. Turris Pizzorum, cum dicendum ſit Pintiorum, quod eo loco Theodericus Rex, domum, ex ornamentis Roma deductis, a Pintiana porta; quę & Collatina; Pintiorumq. uicinis ędibus, ędificauerit. Turris Marigodoſa. Porta Gaza. D. Mammæ. Vrſicina. D. Philippi. Tremeldula, ab D. Lucæ haud procul. Diuę Marię. atque ubi nunc arx extructa eſt: omnes numero quatuordecim, quibus quondam urbs omnis, ad Romę ſimulacrum, in regiones quatuordecim diuiſa fertur. Veneti, omnibus, extra Hadrianam, Vrſicianam, D. Mammæ, & Gazam claudi iuſſis, iuxta arcem extruendam aliam curarunt, nouamq. appellarunt. Sed ut ad inſtitutum reuertamur, tulit iniquo animo Hludouicus Cardinalis Legatus, Rauennã, omniũ opinione, celerius deditam; ſeu quòd ademptam receptæ urbis ſibi laudẽ noluiſſet, ſeu quòd clariſſimæ urbis poſſeſſionẽ Venetis inuideret. Sub id tẽpus Iacobus Guarinus Rauẽnas, Vrſianę ædis Canonicus, cũ D. Marię Rotũdę Rector eſſet, ab Eugenio Põtifice impetrauit, ut in D. Vitalis, monachis qui ibi aderãt uel repugnãtibus, ordinis D. Benedicti cucullũ indueret. Quod cũ effeciſſet, Abbasq. haud

ita

ita multo poſt eiusdem cœnobii creatus eſſet, Matthæum Blondum Foroliuianum ex eadem familia monachum; Blondo fratre, grauiſſimo hiſtoriarum ſcriptore, qui Eugenio erat a ſecretis, rem iuuante; Diuæ Mariæ Rotundæ cœnobio præficiendum curauit: & per hunc modum ſacra illa Diuæ Mariæ ædes, Caſinati eſt ordini reſtituta. Veneti Rauenna, ciuium beneficio potiti, ne ingrati viderentur, cum in omnes, ſalutares & benefici eſſe ſoleant, ciues omnes Rauennates multis donant prærogatiuis & immunitatibus, eoq. loco apud Venetã Remp. eſſe decernunt, quo ceteri ſubditarũ ſibi iam diu ciuitatum, eſſent, fuiſſent, futuriq. eſſent: vti latiſſime ex Priuilegiis cognoſci poteſt, quæ ampliſſimus ille & grauiſſimus Senatus, eodem anno MCCCCXLI. Decimo ſept. Kal. April. ciuibus noſtris poſtulantibus conceſſit. Victorem Delphinum clariſſimum virum, receptæ vrbis ſtatim Legatum mittunt, qui incumberet in eam curam, vt vrbs aduerſus omnes hoſtium impetus muniretur: nequaquam ignorantes florentiſſimæ vrbis dominatum a multis ſibi inuideri. Hocq. tempore leges noſtrę municipales pluribus locis commutantur, multis additis, quibuſdam detractis, ad vrbis Venetiarum mores ac ritum magis accommodatis. Cum vero interea Sfortiæ, qui ad Vicecomitem Socerum defecerat, impetum metuerent, Sagittarios CCCC. & aliquot naues Rauennam præſidio miſerunt: nam ſuperioribus etiam menſibus Guido Antonius Manfredus, qui Ioanni Galeazo, patri, & Aſtori auo in Fauentinum dominatum ſucceſſerat, exiſtimans, ob Gineuram Hoſtaſii Polentani vxorem, ſibi Rauennam hęreditario quodam iure deberi, fecerat cum militibus, qui in ſtatione Rauennę erant, & agricola quodam, de prodenda ſibi ea vrbe, coniurationem. Facinoris autem perficiendi is erat modus inter eos conſtitutus, vt ab agricola Mãfrediani milites circiter viginti, curru, ſub tritici manipulis, ad portam vrbis Hadrianam deueherentur: ipſeq. agricola pontem, cum iam plane demiſſus eſſet, primus occuparet,

&

& ibidem ſimulata currus aut iugi effractione ſubſiſteret; dum milites e manipulis egreſſi, portam occuparent: interea uero coniurati Veneti milites accurrerent, iuuarentq. ſi quid forte magnum Rauennates molirentur: idq. erat in albeſcente cælo faciendum, qua hora aperiri portæ vrbis ſolebant: nequaquam autẽ defuturos equites quadringentos, ſelectosq. pedites totidem, quos in inſidiis ad Tauteſium, id uillæ ſuburbanæ nomen eſt, illi urbis portæ uicinæ, Guidone Bentiono Duce Manfredus collocaturus eſſet. His ita conſtitutis, Idib. Quinctil. ueſperi Bentionus cum copiis Fauentia profectus, mittebat ſingulo milliario, qui Guidonem Antonium de uniuerſa itineris ratione certum redderent: ipſeq. Manfredus cum magna ciuium Fauẽtinorum, agricolarumq. qui uias omnes & ſemitas, uel in cæcis tenebris, nouerant, manu, inſequebatur. Cum itaque ad Anemonem fluuium, quod eo loco, Raſanarii nomen accipit, uentum eſſet, illudq. ad ſecundam uigiliam traieciſſent, uiſum eſt illis non amplius progredi, ne, ſi inde proficiſcerentur, loco tum ſatis inculto, & agreſti, ab hominumq. ædibus diſtanti, nunc autem in florentiſſimum agrum, feraciſſimum, & elegantem culturam redacto, decimum circiter lapidem ab vrbe remoto, facile aut ſtrepitu pedum, aut equorum hinnitu, rem incolis pateſacerent: nec enim erat dubium, quin etiam ſi paullulum quieuiſſent, ſatis in tempore eſſent ſuis affuturi. Cum igitur equis omnes deſcendentes, & pars colloquerentur, pars humi requieſcerent, equi pugnam inter ſe primum ineuntes, aliquanto ab illis ſpatio receſſere. Mox cœpere milites, perinde ac inſani & amentes, per agrum uagari: plerique armati trans amnem ferri: omnes uulneribus confodi: nec, dum uulnerarentur, ſentire: nec, qui uulnera illis inferret, perinde ac ſui omnino ſuarumq. rerum immemores, cognoſcere. Atque per hunc modum omnes tota nocte errabundi, ubi primum illuxit, redire ad ſeipſos uiſi: cumq. inuicem uulnera inuerentur, nihil dicere, omnes mirari. Ipſe inter ceteros Ben-

tionus oculum erutum,& ab tenui neruo pendentem gerebat: reliqui grauiter vulnerati in ſumma confuſione verſabãtur, dum mutatæ omnibus ueſtes, & equis habenæ atque ephippia eſſent: omnesq. uelitares haſtæ, & alterius generis quotquot erant, & thoraces,& galeæ perfractæ uiderentur: quiq. erant nobiliores,commutata ueſte,ſordidiori ac uiliori induerentur: in iis uideri Fridericus. Vrbinatium Regulus, conſciſſa undiq. & pannoſa tunica indutus poterat: qui deprehendit etiam pateras quattuor,puero ut deferret traditas, in ſuo ſinu eſſe. Verum illud longe omnibus, mea ſententia fuerit anteferendum,quòd cum grauiter uulnerati omnes eſſent, nullus interierit, ipſeq. Bentionus, oculo, qui ex tenui neruo pendebat, in locum reſtituto, conualuerit,quattuorq. ſolum equi mortui fuerint reperti. Huius rei teſtes adducit Deſiderius Spretus; qui hæc memoriæ prodidit; Fridericum Comitem Vrbini Principem Firmanum, Colam Antonium Neapolitanum equitem, Raimundum & Antonellum Nucerinos, Scaramutiam Romanum, ipſumq. Guidonem Bentionum copiarum Ducem, a quorum pleriſque narrantibus rem didicit. Firmata igitur hoc præſidio ſagittariorum, & aliorum militum urbe, aduerſus huiuſmodi impetus, Veneti,ut nouis habitatoribus repleretur,cum ad illa tempora; uti etiam Blondus teſtis eſt; habitaretur parum frequenter, dedere, per annos decem, iis, qui Rauennam ad habitandum uenirent, omnium munerum, tributorumq. immunitatem. Qua tamen,cum ueteres ciues Rauennates pleriq. atque etiã agricolæ,fuiſſent, fauore & gratia aliquorum, donati, edicto Decem uirum cautum eſt,ut nihil omnino deinceps ualeret: quemadmodum & libertas illa in agricolis ad ciuitatem ſe habitatum conferentibus,antiquata eſt,qua ab certa pecuniæ penſione, ex ratione agrorum decreta, eximebantur. Plures enim ex agricolis donari ciuitate curabant, ne pecuniam illam ſoluerent, & munerum immunitate uterentur. At Veneti fraudem ſentientes, edixere, uti qui ex agro Rauennati

uennati in poſterum ciuitate donaretur, ad operas cogi quidem nequaquam poſſet, verum agrariam penſionem ſolueret: idq. litteris publicis teſtatum uoluere. Per hunc modum Rauenna colonis in dies augeri: ager quoque excoli ita cœptus, ut, cum maximam partem veprium eſſet plenus, & omnino ob ſyluas & paludes incultus, breui & feraciſſimus, & elegantiſſimus euaſerit: ſuburbia quoque ad Vrſicinam portam & Hadrianam, cum utilitatis, tum ornamenti cauſa inſtaurata ſunt, Rauennatum Legato, Bernardino Lazaro; cui nunc familiæ ab Mengolo, eius gentis viro, nouum Mengoli cognomentum eſt; ab Venetis patribus id poſtulante. Interea Thomas Perondolus Rauennatum Archiepiſcopus decedens, ſucceſſorem habuit Bartholomæum Rouerellam Ferrarienſem, Ioanne patre Rhodigio oriundo, ſcribaq. ſollerti genitum, pauloq. ante a Caliſto Tertio Pōt. Max. qui Nicolao Quincto fuerat ſubrogatus, Hadrianum Epiſcopum factū. Huius Archiepiſcopatu, anno MCCCCLVII. Iacobo Antonio Marcello hortante, conſulenteq. Senatus Veneti decreto, arx muniтiſſima, in ea parte urbis, quæ ſpectat orientem æſtiuum, extrui cœpta eſt, ut terra mariq. ſiquis oppugnaret, præſto eſſe poſſet, præſertim cum ſuperioribus annis ab ea parte expugnationem Picininus tentauerit. D. Andreæ templum iam vetuſtate labens, Gothorum tempore exædificatum, Minusq. vocatum, vt ab eo internoſceretur, vel ſola nominis appellatione, quod Petrus Chryſologus Archiepiſcopus, vt ſupra docuimus, conſtruxerat, prorſus deſtruitur, lapideſq. ad arcem ædificandam adhibentur. Primum eius ædificii lapidem, ſupplicatione omnium ordinum indicta, frequenti populo, Bartholomæus Archiepiſcopus Nono Kal. Iun. collocauit: ſubter quem Petrus Georgius, Patritius Venetus, Rauennæ Prætor & Præfectus, nummum aurum, argenteamq. & æneam monetam poſuerat. Arx hæc adhuc ſupereſt; foſſa vndique munita, & pinnato muro elegans, nobiliq. Brancaleonis cognomento. Ad illam ædi- AN. MCCCCLVII.

ficia quædam adiunguntur, quaſi ſuburbium, Cittadellam appellatum: quam Veneti, Dalmatis, qui Mahometi Secundi Turcarum Imperatoris impetum armaq. fugientes, Venetias venerant, ad habitandum dedere. Siquidem Mahometes, Amurathi patri ſuffectus anno MCCCCL, vt more maiorum in egregio auſu primas vires poſuiſſe videretur, innumero tormentorum & copiarum terra mariq. apparatu, Byzantium ui cœperat, Conſtantino Orientis Auguſto, diſtricto gladio pugnante, interfecto. admirabileq. omnino fuit, vt, quemadmodum Conſtantinus Cæſar Helenæ filius, primus fuerat, qui Byzantii Auguſtalem ſedem locauerit, vnde vrbi nomen Conſtantinopolis impoſitum, hic Conſtantinus nomine, Helenæq. filius, ex Paleologorum familia, poſtremus fuerit, poſt Byzantii Imperii annum millesimum, centeſimum, trigeſimum primum: a partu autem Virginis MCCCCLIII. Quarto Kal. Quinctil. Qua inſigni victoria elatus Mahometes, omnes vrbes Græciæ, Mitylenem inſulam, magnam Dalmatiæ partem, Scutarumq. præſertim occupauerat. Itaque Veneti multos earum vrbium ciues, ad ſe, uti diximus, profectos, Rauennam miſere: cumq. ditiores, uti Dulcichii, cognomento Bancheri; Scutariani ciues; & Peregrini, cognomento Caualarii, qui Dyrrhachini erant, & alii complures, domos ſibi & fundos comparaſſent, Cittadella egentibus, ad habitandum, ingenti ipſorum & Rauennatum commodo, tradita eſt. Neque vero interea inſtaurandæ vrbis curam intermiſerant, ſed adeo exornata & reſtitura eſt, vt agris colendis, ſiccandis paludibus, propugnaculis, munitionibus, ædificiis publicis, ac priuatis, nouiſq. ciuibus additis, tunc primum ex opidulo, vrbs eſſe, & priſtini ſplendoris aliquam partem recuperaſſe uideretur. Ad hanc diem enim Polentanorum ſiue negligentia, ſiue inopia, raris habitatoribus, & minutis ciuibus referta, vix unam aut alteram domum habebat, quæ Patritiam dignitatem ſuſtineret: ob peſtilentiam fere ſemper afflicta, cuius

ſigna

ſigna in ciuium facie coloris aurei, ipſoq. malo habitu corporis apparebant. Ad hanc ab Venetis inſtaurationem acceſſit Beſſarionis Cardinalis pium ſtudiũ, qui anno MCCCCLIX. conſociationi Canonicorum ſancti Seruatoris, Cœnobium & fundos, omniaq. iura ſacrę ędis D. Ioannis Euangeliſtę dono dedit. Paulo poſt eiſdem Canonicis Antonius Calbus, D. Georgii in Tauro; quod eſt in Cenceda uilla; templum atque agros numerauit: quę tamen multis ante annis, Vrſianę ędis Oſtiarii, iure emphyteutico ab Archiepiſcopis accepta, poſſederant, & eodem iure aliis ipſorum agrorum partem ad excolendum tradiderant. Ea autem fuit, cum illorum Canonicorum induſtria, tum agri vniuerſi Rauennatis culturæ, & fluminum humum ex Apennino deuehentium beneficium, vt bonorum illorum fructus ſcutorum nunc myriades longiſſime ſuperent, quæ eo tempore nummos aureos triginta, locata, ex Petri Rangoni Parmenſis, ſcribæ ciuiſq. Rauennatis, tabulis publicis nouimus. Scripſit hoc tempore Deſiderius Spretus iunior de vrbe Rauenna commẽtariolum, quod extat; diſtributum in partes tres: quarum prior originem, amplitudinemq. vrbis ſummatim complectitur: alia eiuſdem explicat uaſtitatem Polentanis dominantibus: in Tertia Polentanorum expulſio, & Veneti dominatus initium deſcribitur, ſtylo, ut temporibus illis, admodum eleganti. In quo munere cupiens boni ciuis ſatisfacere partibus, & memoriam illarum rerum, quæ ſuo tempore fuerunt geſtæ, ad nos tranſmiſit, & viam poſteris ad Rauennatem hiſtoriam pateſeciſſe videtur. Sub id tempus Caliſto Pont. Max. vita functo, Pius Secundus Senenſis ſufficitur, qui anno a partu Virginis MCCCCLXI. Quincto decimo Kal. Ianuar. Bartholomæũ Rauennatem Archiepiſcopum Beneuenti cooptauit in Cardinalium Collegium, D. Clementis titulo adiecto, Legatumq. ſuum fecit, ut Ferdinandum Neapolitanorum Regem coronaret. Per id enim tempus Ioannes Lothoringiæ Dux Renati filius, & Hludouici Andegauenſis nepos, ad poſſeſſionem

AN. MCCCC-LIX.

AN. MCCCC-LXI.

eius

eius Regni, perinde ac hæreditariam, magno comparato exercitu, aſpirabat. Nam cum Alfonſus Aragonum Rex, Ferdinandi pater, antea Renatum ad deditionem compuliſſet, ipſo nunc mortuo, anno ſexageſimo ſecundo ſupra milleſimum quadringenteſimum, plerique Regni proceres, Ioannem, Renati filium, aduocant, qui multa iam opida in Apulia occupauerat. Sed Pius Pontifex Ferdinandum Regem confirmauit, & coronandum iuſſit: quod eodem anno Bartholomæus Rauennatum Archiepiſcopus, Pontificis nomine, Baroli, quod eſt nobiliſſimum Apuliæ opidum, fecit, nonnullosq. etiam Regni proceres, ad Ferdinandum adductos, ab Lotharingio alienauit. Quamobrem non fuit factu difficillimum, vt Ferdinandus, pulſo profligatoq. Lotharingio, Regno, breui poſt, tranquille potitus fuerit. Cum vero Pio ſecundo, Paulus item ſecundus in Pontificatum Maximum ſucceſſiſſet, interq. ipſum ac Ferdinandum Neapolitanorum Regem, graues eſſent ſimultates ortæ, Paulus haud ita multo poſt Regis exulceratum animum leniturus, Rauennatem Archiepiſcopum, Bartholomæum, legatum miſit: qui adeo diligenter ac tempeſtiue Regis tractauit animum, vt maximam partem emollierit. Erant inter ceteros Bartholomæo Archiepiſcopo fratres, Laurentius Ferrarienſis Epiſcopus, diuini humaniq. iuris valde peritus, & ſummus Theologus: a Paulo Pōtifice Legatus in Galliam pro re Chriſtiana miſſus, nec non in Germaniam, & Pannoniam ad Boemiæ Regem, qui perfidia inſigni, paulatim ſe a toto corpore Chriſtiani nominis ſubtrahebat. Nicolaus alius frater, Oliuetani ordinis magiſter fuit. Florius poſtremus, qui miles Hieroſolymitanus, ac potius Rhodius; nam in eam tunc inſulam compulſi ii milites fuerant; ſtrenui animi illuſtria ſigna præbuit. Per id tempus Fridericus Cæſar, Roma rediens, quo ſe voti cauſa contulerat, Rauennam venit: qui ſummis honoribus & inſigni pompa a Rauennatibus exceptus, cum gratam propenſi animi ſignificationem laudaſſet, aliquot ex ipſis eque-

AN. MCCCC-LXII.

ſtri

ſtri ordini adſcripſit Comitesq. fecit, anno a partu Virginis MCCCCLXVIII. menſe Decembri.in quibus ii fuere. Ioannes Franciſcus Bratius, iuriſconſultus: Ioannes Abbioſius, medicus: Hoſtaſius & Nerinus, Raſponii: Bartholomæus & Baldus, Ghetii: Opizo Aldrouandinus: Hoſtaſius Raiſius: Romoaldus Saxus: Matthæus Balbus: Thadeus a Cornu: Malateſta Monaldinus: Petrus Picininus: Franciſcus, Maſius, & Bernardinus Artuſinii: Guidarellus Guidarellius: Petrus Floronus, cognomento Groſſus. Paulo poſt Xyſto Quarto Pontifice, Paulo ſecundo ſubrogato, Rauennates, Herculem Eſtenſem honorifice accipiunt, ad eos profectum, quòd Ferrarienſi dominatu, ab Nicolao Leonelli filio, pulſus fuiſſet: verum auxilio Venetorum haud ita multo poſt, Ferraria denuo potitus, Nicolaum interfecit. Interea cum D. Vitalis cœnobium Rauēnate, ab inſigni monachorū deſidia, corruptisq. moribus, in dies magis ac magis collaberetur, Rauennatibus & Venetis id poſtulantibus, Xyſtus Pontifex illud, bonaq. illius omnia, adiunxit ad Diuæ Iuſtinæ conſociationem, quam ſuperioribus annis, Patauii, Hludouicus inſtaurauerat: Nec diu poſt Bartholomæus Archiepiſcopus, cum multos annos Eccleſiam Rauennatem adminiſtraſſet, multarum rerum geſtarum gloria, arridentisq. fortunæ ſucceſſibus elatus, anno ab ortu Chriſti ſeptuageſimo ſexto ſupra milleſimum quadringenteſimum Romæ deceſſit. Sepultus eſt ad D. Clementis, iuxta monumentum Florii fratris, Phyliaſio, Petri fratris filio, funere curante. Succeſſit ei in Rauennatem Archiepiſcopatum ipſe Phyliaſius, qui ſuperiore anno ab Xyſto Pontifice, Bartholomæi patrui rogatu, fuerat Archiepiſcopus deſignatus, Peruſinusq. legatus factus, ob inſignem vtriuſque iuris peritiam. Hoc interim ſpatio Veneti ornare munireq. adeptam vrbem minime intermittebant, præſertim quòd non contemnendas inde commoditates, & militibus ſtrenuiſſimis ex ea conſcriptis, & ſtationibus habendis, præter communem ſolitamq. vtilitatem, aſſequerentur.

AN. MCCCC. LXVIII.

AN. MCCCC. LXXVI.

Quod cum viſum eſſet multis in bellis, tum maxime in Fer-
AN.MCCCC rarienſi enituit, quod anno MCCCCLXXXII. aduerſus Hercu
LXXXII. lem Eſtenſem, Ferrariæ Principem, illatum eſt: in quo Italia
eſt omnis diuiſa in partes duas, quarum alteram habebant
Pontifex, Veneti, & Genuenſes, alteram Ferdinandus Nea-
politanorum Rex, Ioãnes Galeatius Sfortia Mediolani Dux,
& Florentini. Tametſi Pontifex, cum aliquanto, quàm vellet,
in eo bello Venetos pertinaciores videret, cum Mediolanen
ſi Duce, Neapolitano Rege, ac Florentinis fœdus pepigit, vt
communi uoto in Venetos pugnaretur, a quibus repetebat
Rauennam, Ceruiam, & aliquas præterea Flaminię ciuita-
tes, quæ ſui iuris dicebat. Veneti ex aduerſo Rauennam mu-
nire, circa muros, ad propugnaculi ſimulacrum, turres ex-
ædificare: quibus turribus nomen ab iis ciuibus impoſitum
eſt, qui Prætores & Præfecti vrbis, cum eſſent, eas ædificatio
nes curabant. Hinc Zancana, ab Andrea Zancano; Legia, ab
Andrea Legio, cognomentum habuit. In eo igitur bello, aſ-
ſidue milites Rauennæ in ſtatione habiti, qui & opem fer-
rent, ſi caſus tuliſſet, & vrbem tuerentur: cumq. ex eo, pa-
ce facta, Veneti victores euaſiſſent, Rauennæ ædes Prætorias,
quas in foro nunc uidemus, inſtaurauere: uniuerſum uero
forum, cum herbis naſcentibus eſſet ignobile, tantumq. dua
bus ſemitis intercurrentibus diuiſum, egregie lapidibus ſter
nunt, geminasq. ibidem columnas erigunt, quarum alteri
Leonem, qui Diuum Marcum refert, alteri D. Apollinaris ſta
tuam ex marmore, opificis nobilis, Petri Lombardi, opus, im
ponunt. Cumq. D. Sebaſtiano dedicatum in foro templum,
nimis anguſtum uideretur, illud augent, eamq. adiectam par
tem, D. Marco dedicant: in quo munere Marci Bragadeni
Prætoris ac Præfecti pietas maxime eluxit. Omnibus autem
undique pacatis, Veneti copias omnes dimittentes, Ioannis
Aldrouandini Rauennatis, Opizonis filii, qui his omnibus
bellis, cataphractorum præfectus, egregie fortis militauerat,
ſpectatam uirtutem magni æſtimantes, tametſi ſagittarios

equeſtres

equeſtres Rauennæ, miſſos feciſſent, tamen Androuandino florenos uiginti in menſtruum ſtipendium deinceps etiam, tametſi domi quieſceret, tribuerunt. Interea cum Sigiſmundus Auſtriacus, mercatoribus Venetis quibuſdam captis, qui Bolzanum ad nundinas conuenerant, bello aduerſus Venetos præbuiſſet occaſionem, quæ deinde non paruum incrementum accepit, Veneti ex ſuperioribus bellis intelligentes, Rauennatum fidei ac viribus quantum fidendum eſſet, ex noſtra ciuitate iuſſerunt conſcribi ſibi copias: quod & factum eſt; eoq. temporis momento ad Robertum Sanſeuerinum, Veneti exercitus Imperatorem, peruenerunt, cum Heluetii deſperatis induțiis, combuſta Roboreti arce, diſceſſerant: quamobrem nihil ea in re confici ab Rauennatibus potuit: additus tamen reliquis, ab eorum aduentu, animus: iamq. in Heluetios quaſi fugientes, & in Tridentinas regiones impetus fiebat, victoriaq. propediem ſperabatur, cum Sanſeuerinus, dum excipere deſcendentes hoſtes repellereq. niteretur, in Atheſi ſubmerſus eſt. Haud tamen diu poſt, pax eſt conſecuta. Per id tempus Bernardinus Fertinus, Franciſcanus, per omnem Italiam agendo & docendo, tum myſteria ſapientiæ diuinæ ſumma eloquentia patefaciens, tum homines ad impuritatem animorum ſuorum uere cognoſcendam, illamq. ex animo deteſtandam, & cultum, ac uenerationem Dei amplectendam adducens, Rauennæ ſæpius id prædicauit: cumq. ob populi frequentiam templa minus ſufficerent, in foro, ſumma vocis, quæ ad aures omnium integra pertinebat, felicitate concionabatur: e concione autem, per occultos uicos, homines uitans, qui ex eius, perinde ac uiri ſancti, ueſtimentis, aliquid abſtrahere ſemper conſueuerant, domum redibat. Eius impulſu & concionibus, certæ pecuniæ & fundi, hominum piorum erogationibus, & Phyliaſii præſertim Rouarellæ Archiepiſcopi; qui multam numerauit pecuniam; coacti ſunt, ex quorum prouentibus, oppigneratis egentium bonis, pecunia

EE e trade-

traderetur: Montem Pietatis appellant: quem adhuc non abſque pauperum ciuium vtilitate; ægre licet; extare conſpicimus. Fuit is annus a partu Virginis MCCCCXCI. Inſequenti Innocentius Octauus Pont. Max. qui Xyſti Quarti demortui fuerat ſucceſſor, ex hac uita migrauit. Subrogatur Alexander Sextus, Borgia, Hiſpanus: cuius Pontificatu omnis Italia Gallorum armis turbata eſt, dum Itali proceres, ipſeq. præſertim Hludouicus Sfortia Mediolanenſe Imperium, pro Ioanne Galeatio fratris filio, adminiſtrans, & ad integrum dominatum aſpirans, inſano ſtudio, Carolum Octauum Galliæ Regem, ut Neapolitanum Regnum, tamquam hæreditarium, repeteret, in Italiam euocarant. Magno igitur cum apparatu Rex profectus, Ferdinando Rege cedente, Neapoli potitus eſt. Cum uero tam felici victoriæ curſu, non modo Sfortia, ſed etiam Alexander Pontifex territus, cum Maximiliano Cæſare, Venetis, & nonnullis præterea Regulis fœdus iciſſet, Alexanderq. iure fœderis ab Venetis præberi ſibi quingentos equites, pedites mille, qui vrbi Præſidio eſſent, poſtulaſſet, Veneti, quòd intelligerent eius obſeruantiæ, qua Romanos Pontifices ſemper coluerant, eſſe, ut fortiſſimi, præſtantiſſimiq. mitterentur, ex Rauennati ſtatione equites mittunt, cum maiorem partem Rauennates eſſent. Quod ab Rauennatibus libentiſſime factum eſt: quemadmodum etiam omni beneuolentiæ ſignificatione paucis poſt diebus Bernardum Contarenum acceperunt, nouas ſubſidiarias Ferdinando aduerſus Carolum copias, ſenatus iuſſu ductantem. Verum is cum Rauennæ aliquantiſper commoraretur, ductus Rauennatum beneuolentia, ſed maxime rerum euentum perſpecturus, intereaq. Fauentini ſummo ſtudio peterent auxilium ſibi a Venetis, aduerſus exules, ferri, qui Aſtoris Manfredi, Galeotti filii, Fauentiæ Principis, adhuc pueri, ditionem fere omnẽ occupauerant, Contarenus ſenatus Veneti conſulto, Rauenna Fauentiam cũ equitatu & peditatu pro

AN. MCCCCXCI.

fectus, ſuſis, fugatiſq. exulibus, Fauentinum Imperium puero, quòd pene torum amiſerat, reſtituit. Sub id rempus dum uario rerum euentu, Carolus Gallorum Rex, modo Neapoli potirur, modo expellirur, bellum ramen ſemper in Ferdinandum urgeret, nouus morbus in Italiam uenit, ex nouis regionibus importatus. Nam Chriſtophorus Columbus Ligur, Atlanticum, Fortunataſq. inſulas prætcruectus, ſummo diuturnę nauigationis labore, occidentalem Indiam anno ab ortu Chriſti MCCCCXCII. Quincto Id. Octobr. primus, præterq. omnium opinionem adinuenit; multaq. inde, noſtris hactenus inaudita, in Europam retulit;& nouos mores, gentes, morbum etiam quem Gallicum uocamus, aduexit. Pleriq. enim ex Columbi militibus a ſcortis in ea regione, quibuſcũ rem habebant, contracto morbo, qui apud illos perſamiliaris & perſacilis eſt, in Hiſpaniam redeuntes, Neapolim ad Ferdinandum in ſubſidium miſſi ſunt: non fuit autem difficillimũ, vt breui milites alii complures, mulieresq. multæ contactu Venereo, afficerentur, & per trſãfugas Gallico exercitui communicaretur. Hinc cum Neapoli primum in homines palam irruerit, a Gallis morbus Neapolitanus eſt vocatus: cũ vero Galli vel per intemperantiã, &ꝗplenã viuendi rationem, vel ob eius regionis caliditatem, in qua præter conſuetudinem verſabantur, viribus infirmi reddiri, eo morbo plus, quàm alii indigenæ occupari cœpiſſent, ab Hiſpanis arque Iralis Gallicus appellatus eſt. Emergunt in hoc morbo, ad obſcœnas partes puſtulæ, maligna vlcera, uirulentaq. ſeminis defluxio, inguinum bubones, dolores ingentes, qui medios artus obſident, uigiliiſq. tandem, & diris cruciatibus conficiunt hominem. Superioribus annis cum cruciatus implacabilis cieret, & ulcera, quibus uel oſſa miſere ac fœde rodebantur, nunc plurimum mitigatus, uel remediorum inuentione, uel aſtrorum immunita malignitare, in depilationem omni fere ex parte degenerauit. Plurimis enim capitis, ſuperciliorum, ac barbæ pili ſenſim aut parua aur nulla corporis offenſione AN. MCCCCXCII.

 defluunt.

defluunt. Ingentem hunc morbum, nobiliſſimarum rerum ac medicamentorum inuentio compenſauit. Ex ea enim, quam Hiſpaniolam uocamus, atque etiam ex Peru, ubi multa regna nobiliſſimis ampliſſimisq. ciuitatibus ornata extãt, ſunt multa reperta, quæ adhuc in hoc noſtro orbe deſiderabantur. Quòd ſi hic quædam quoque adſint, longe ab illis & nobilitate & multitudine exceduntur; ut Aurum, Argentum, Vniones, Smaragdi, & huiuſmodi alia. Inter cetera ingens auri & argenti copia admirabilis eſt, quæ quotidie in Europam ex illis regionibus inuehitur: arborum item, herbarum, liquorum, gummorum, lapidum immenſa atque inaudita varietas: & veterum ſimplicium, de quibus Dioſcorides & reliqui ſcripſerè; uera & auctoribus illis ignota origo. Peru prouincia, ſub Torrida zona magnam partem eſt: montibus atque etiam planitie abundans. Tota calidiſſima eſt planities, & montium pars etiam quædam, præſertim ubi ſunt riui. Qui frigidos montes incolunt, æſtatem Aprili inchoant, hiemem Octobri. Qui uero ſubiectos habitant campos, hiemem Aprili, Octobri æſtatem. Aeſtas atque hiems montium incolis ingentes imbres affert, cum tamen in campis ſubiectis ea ſit ſiccitas, vix vt aliquando leuiſſimo imbri puluis hieme aſpergatur, cumq. nubes videntur aquis prægraues, quæq. ſolis aſpectum impediunt, tamen aut in montes aqua omnis decidit, aut ad plana delari imbres, toris ſimiles ſunt. Sed hæc iis relinquo, qui de illis regionibus commenrarios magnos ſcripſere. Paucis poſt annis Emanuele Rege Luſitano iubente, ultra promontorium Praxium & Bonæ ſpei, Aethiopicum litus perluſtratum eſt; gentes ſubactæ; Perſici ſinus anguſtiæ ſuperatæ; Congo Regnũ in Aethiopia ab iis eſt inuentum, vbi homines, non cum eſuriunt, comedunt, ſed cum cibus ſuppetit, ad hoc vitę genus, vt canes, aſſueti: eſt enim ſterilis admodum regio, & rerum fere omniũ inopia laborans, in qua tamen homines viridi ætate octuageſimũ excedunt annum; inopia, vitæ diuturnitatẽ aut

efficiente,

efficiente, aut certe nequaquam impediente. Ormus autem felicis Arabiæ opidum ex contrario, & omnibus ob gentium conuentum, quæ ad illud Emporium concurrunt, abundat, & homines habet ſollertiſſimos, tantaq. excellit caliditate, ut calidiora Aethiopiæ loca, ſi illi conferantur, facile temperata iudicentur. Eſt in eo tractu, inſignis Indiæ orientalis portus, Goa, iuxta Calecutum. Malacha item in aurea Cherſoneſſo: ex Malacha ad Chochim itur: inde ex China, ad Giapam, vbi plura regna admodum opulenta ſunt. Verum vt hæc omittentes; quæ ob rei magnitudinem nequaquam ſummatim prætermittenda putauimus; eo redeat oratio noſtra, unde diuertit, cum Veneti ciuibus Rauennatibus, ipſaq. vrbis uicinitate, maxime iuuarentur, id præſertim in Gurlino Tombeſio, ciue nobiliſſimo Rauennati, uiſum eſt, qui belli artibus & gloria clariſſimus, ubique & rem Venetam pro uirili tuebatur, & ſuum, patriæq. nomen, non abſque ſumma gloria, efferebat. Nam cum Alexander Pontifex, Maximilianus Cæſar, Veneti, & Hludouicus Sforcia, uictoria & armis; uti ſupra memorauimus; Caroli Regis Gallorum perterriti, fœdus feciſſent, eoq. fœdere audito Carolus; præſidiis in Neapolitano Regno diſpoſitis, ne illorum armis circumueniretur, reditum pararet in Galliam, eſſetq. iam ab eo Piſas ventum; quas diu Florentini oppugnauerant; Hludouicusq. Aurelianus, quem apud Aſtam ad incerta belli, cum valida copiarum parte reliquerat, Nouariam occupaſſet, Veneti, opem Sforciæ laturi, copias ſcribunt: quarum vt Imperatorem fecere Franciſcum Gonzagam Mantuæ Principem, ita cohortis nobiliſſimę atque ampliſſimæ, Gurlinum Tombeſium, honorificis adiunctis titulis, Præfectum creant. Qui nequaquam tanto honori atque oneri impar, eo prœlio, quod ad Tarrum amnem commiſſum eſt aduerſus Carolum Regem, dum in Galliam Rex feſtinaret; ea virtutis monumenta præbuit, ita fortiter Gallorum audaciam repreſſit, ut militaris gloriæ ſempiternęq. laudis immortale ac ſummum culmen, omnium

conſenſu,

conſenſu, attigerit, cum pauci admodum in eo infelici prœlio fuerint, quos temeritatis atque imprudentiæ nota non fuerit conſecuta. Hanc ob rem Mantuanus permotus, cum Nouariam, in qua Hludouicum Aurelianum eſſe diximus, oppugnaret, Carolo iam Taurinum profecto, & Galli duces, qui introducere præſidium & commeatum in vrbem conabantur, egregie, multis captis, fuiſſent repulſi, atque ob id actius hoſtes incluſos vrgeret, viſa occaſione, munitionis, quam ad extremum ſuburbanorum tectorum caput Aurelianus erexerat, occupandæ, id prouinciæ Gurlino mandauit. Qui nobili auſu, nihil a virtute, conſtantiaq. animi, qua vti ſemper conſueuerat, degenerans, in eam munitionem tranſcendit: Gallisq. intra portam compulſis, totam eam munitionem, quòd ex materia ceſpiteq. conſtabat, protinus incendit. Sub id tempus cum Piſanum Bellum, Florentinis eam vrbem repetentibus, conſecutum fuiſſet, Piſani, poſtulato a Venetis impetratoq. præſidio, Gurlinum, & cum eo Ioannem Fabrũ item Rauennatem, virum, ut ex eadem, qua & Gurlinus, ciuitate, ita virtute nequaquam diſſimili, omnium libentiſſime accipiunt. Nec ſpei defuit euentus: cum enim in leuioribus eius belli prœliis Ioannes Faber ſtrenuam operam ſemper præſtitiſſet, dum virtute, inſidiis, audacia, nouisq. artibus quotidie certaretur, maxime tamen virtutem ſuam in eo patefecit, cum Franciſcus Siccus Florentinorum Dux, circumuenire Paulum Manfronum cupiens; in cuius cohorte Ioannes Rauennas militabat; e Vico Piſano hominem ad pugnam trahere conabatur; cuius ſtudio putabat fore, vti Manfronus in loca uel iniqua; quibus ager ille ob paludes ac colles abundat, incaute pertraheretur. Quod cum efficere Siccus iam tentaret, circumlocatis inſidiis, miſſisq. pabulatoribus in campos, qui a Bientina; vbi Siccus erat; ad Vicum Piſanum, uberes pertinebant, Manfronus Ioannem Rauennatem, & Ioannettum Palaiam cum expeditis turmis celeriter emittit, moxq. ipſe cũ graui armatura equeſtri, ſubſidiariisq.

peditibus

peditibus ſubſequitur: idem Siccus facit, accitis e proximo cataphractis: prœliumq. auctis undique uiribus, peracri concurſu commiſſum, Manfrono & Rauennati omnino uictoriam præbuiſſet, niſi in inſidias præcipitati fuiſſent: ubi tamen adeo fortiter ac ſtrenue rem geſſerunt Manfronus atque Rauennas, ut, cum diu irruentes undique hoſtium cuneos ſuſtinuiſſent, tandem ambo in Vicopiſanum honeſtiſſimis vulneribus confoſſi; cum multi capti, trucidatiq. fuiſſent; glorioſe victi redierint. In eo Piſano bello, maximo vſui Venetis Rauenna, ipſiusq. ciues fuere: ſi quidem ibi Duces in ſtatione locabantur, habebaturq. magno commodo ex ea vrbe, finitimisq. agris delectus, & perpetuo per decem amplius annos, equites, Epirotici præſertim, ſupra mille, in ſtatione non ſine graui ciuium detrimento & incommoditate ibidem commorati ſunt. Cumq. Piſis maxima commeatus penuria laboraretur, nauibus præſertim quibusdam Venetis, quæ illũ importabant, a Gallicis nauibus captis, Rauenna frumentaria ciuitas non defuit. Verum ea vtilitas longe omnium præſtantiſſima eſt viſa, cum Hludouicus Sfortia, Carolo Rege vita functo, & in eius locum Hludouico Aureliano; quem, ob incertam Gallici nominis appellationem, aliqui Loyſium etiam uocant, ſubrogato, tanti adeoq. inimici Regis metu quaſi omnino liberatus, paulo apertius hoſtilem in Venetos animum pateſaciens, Catherinam Sfortiam adduxerat, filiam ex fratre ſpuriam, quæ Foroliuii & Cornelii dominabatur, ut ex ſuis finibus milites cogeret, & Florentinis diuturno bello extenuatis in ſubſidium mitteret. Eum delectum cum cœpiſſet Catherina habere, reſcitumq. fuiſſet; Rauennatibus id ſignificantibus; a Senatu Veneto, ſtatim conquiſitores tres, & Antonius Ordelaphus, hereditario iure ad dominatũ Forliuii aſpirãs, Rauẽnã miſſi, qui Catherinę, niſi delectũ ſiſteret, bellũ indicerẽt: Quod & factũ fuiſſet, Ordelaphumq. Imperio reſtituiſſent, niſi opportuna ſeſe aliunde tuliſſet occaſio, Piſanis, per Sollianum, Rãberti Malate-

ſtæ

ſtæ opidum, ſubſidio proficiſci. Cum vero Marathæ & Criſpinij quæ ſunt, in finibus Florentinorum, quã in Flaminiam pertinent, opida; expugnationem pararent, Vrbini Principe, Petroq. Medice copiarum Imperatoribus, Rauennam tormenta bellica tranſmiſſa, finem expugnationi optatum impoſuere. Omnibus igitur; vti diximus; eius belli caſibus Rauenna Venetis præſto fuit, & ducibus, militibusq. ſtrenuis ſuppeditatis, in quibus maxime Hieronymus Guaccimannus alæ cataphractorum præfectus maxime emicuit; & rerum copia; & ipſa loci propinquitate: ſi quidem hic aut defeſſi milites ad priſtinam uirtutem reuocabantur, aut opportunum bello tempus expectabant, aut Venetiis, breui maris tractu, expeditiſſimoq. itinere, copiæ tranſmittebantur, aut morbis Ducum & militum leuatio & quies exhibebatur: quod inter ceteros Ioannes Gradenicus expertus eſt, qui cũ incidiſſet, eo bello, in difficilem morbum, Rauennam delatus; unde paulo ante cum Græcis equitibus ac peditibus, ad oppugnanda pleraque Florentinorum opida ad Vallem ſtagni, fuerat profectus, cito conualuit. Inſequenti anno, qui ſęcularem proxime anteceſſit, cum Paulus Vitellius Piſas adortus, Stampacis propugnaculum occupaſſet, atque inde in urbem irrupturus eſſe uideretur, Gurlinus, cuius conſilio; ut Franciſcus Guicciardinus auctor eſt; Piſani res omnes agebant, occultis domibus in foſſa factis, ne repleri ab hoſtibus poſſent, ab interiori area tormentum ingens; quod Bubalus ab incredibili uiolentia vocabatur; in eam partem obuertit: cuius pilarum tanta fuit uis, ceterorumq. tormentorum, quę in munitionibus ad Diuum Antonium diſpoſuerat, ut omnia monumenta a Vitellio obiecta diſiiceret, tãdemq. referre pedem Vitelliani coacti fuerint. Quæ res magnam apud omnes, Gurlino gloriam comparauit. Interea a Venetis Rauennam litteræ ſunt miſſæ, in quibus erat ſcriptum, uellet ciuitas Rei publ. Venetæ certam pecuniæ ſummam, nomine ſubſidii, numerare: quod tributum ceteris quoque Venetorum locis,

AN. MCCCC-XCIX.

quæ

quæ in mediterraneis & continenti habebant, commune, tantum abfuit, ut commoueret Rauennatum animos, grauateq. ab illis ferretur, ut libentiſſime Quæſtoribus confeſtim omne contulerint. Vt hoc autem tributum exigeretur, ingens bellorum flamma fecerat, qua utrinque mari & terra, propugnando, & pugnando Veneti flagrabant. In Gallia Ciſalpina aduerſus Hludouicum Sfortiam, haberi militũ delectus oportebat, eius fœderis iure, quod cum nouo Galliæ Rege, Alexandroq. Pontifice percuſſerant. In Oriente magna claſſis erat comparanda, Carnorumq. & Fori Iulii loca munienda, quòd Baiazetes Turcarum Imperator, ab Hludouico Sfortia in auxilium vocatus, terra, mariq. arma pararet. Quod bellum, ut omnibus terrorem ingentem iniecit, ita non eam, quam omnes timuerant, perniciem inuexit: tametſi eius æſtatis exitu Scanderbaſſe Illyrici Præfectus, cum duodecim millibus equitum, ſuperatis Natiſone, Liquentia, Soncioq. & Tiliauento altiſſimis fluminibus, in Euganeos, capto magno hominum numero penetrauit, & trucidatis immaniter, quos ceperat, ſenibus in Tiliauenti amnis ripa, ſuperioris noctis imbribus aucti, unde uenerat, reuerſus eſt, poſtquam ſe Hludouico ſeram opem attuliſſe didicit. Cum uero in eo fœdere, quod cum Hludouico Rege, & Venetis, Alexander Pontifex fecerat, præter Galliæ Togatæ, & Vmbriæ Regulos, pleraſque etiam ciuitates Flaminię, quę ad Romanę Eccleſię iuriſdictionem ſpectabant, Cæſari Borgię filio deſignandas curauiſſet, iamq. aperto bello, Borgia, Heluetiis mercede conductis, adiunctoq. ſibi Gallico equitatu; cui Alegra pręerat, Catherinam Sfortiam Foroliuii, & Cornelii expuliſſet, dedentemq. ſe demum, captiuam Romam duxiſſet, Fauentięq. Arimini, & Piſauri imperio immineret, Veneti, ut Rauennates ab illius belluę immanis impetu tuerentur, & ceteros fines ſuos, peditum millia tria, equitum duo Rauennam, Bartholomęo Liuiano Duce, Franciſco Capello, & Chriſtophoro Mauro Legatis, mittũt; qui milites certorũ locorũ

in Flaminia, præſidio diſponerent: quod a Legatis, Arimini & Fauentiæ, quibus locis Veneti præerant, factum eſt. Florebat autem hoc tempore Rauenna, præter inſignes belli artibus viros, pacis etiam & diſciplinarum cultoribus, in quibus Petrus Thomaſius, ob excellentem utriuſque iuris peritiam, admirabilemq. & inauditam memoriam, ubique celeberrimus fuit, maximeq. enituit, ipſisq. Cæſaribus Friderico & Maximiliano, Regibus item & ducibus, ceterisq. Principibus uiris cariſſimus. Teſtatum id equeſtris dignitas facit, qua ab Friderico Tertio Cæſare exornatus eſt, inſignesq. honores, quibus a Maximiliano Cæſare, Bonifacio Montisferrati Regulo, Eleonoraq. Aragonia Ferrariæ Duce, ſummis & maximis eſt affectus. Præceptorem habuit Alexandrum Tartagnum Foro Cornelianum: celeberrimis in Gymnaſiis, Patauii, Bononiæ, Ticini, Ferrariæ, Piſis, Piſtorii; ubi etiam ciuitate, maximisq. prærogatiuis, & immunitatibus donatus eſt; ius Pontificium & Cæſarianum, magna auditorum frequentia, explanauit. Ea fuit memoria, ut concionem, orationemue ab ſe auditam ſemel, ad verbum recitaret: & coram Maximiliano Cæſare, præter ſexti, Decretalium, & Decreti, iuriſq. ciuilis librorum ſententias, interpretum earum legum effata, ſupra uiginti millia, diuinorum librorum ſeptẽ millia, memoriter pronunciauit. Sed hæc memoriæ illius pene portenta, qui noſſe cupit, librum perlegat, quem ipſe Phœnicem inſcriptum, de acquirenda memoria edidit. Auditores habuit, inter ceteros, Hieronymum Bottigellam Ticinenſem; qui ſummus deinde iuriſconſultus euaſit; & Ioannem Marium Riminaldum Ferrariẽſem. In academia Gripeſuualdenſi primum, ſub illuſtri Principe Gugslao Pomeraniorum & Stettinenſium Duce, mox in Vuitembergenſi, diu iura interpretatus eſt: in quo munere decedens, Vincentium filium, iuriſcõſultũ optimum, Vuitembergẽſis Ducis cõſiliarium, bonorũ & muneris hæredem, ſucceſſoremq. reliquit: eius opera, gemina iuris cõpendia, alterum Pontificii, Cæſarei

alterum,

alterum, Alphabetumq. iuris,(is libri titulus eſt) & Singularia a Petro patre compoſita, in lucem e tenebris vindicata ſunt. Pauciſq. ab hinc annis eiuſdem librum, de Feudis inſcriptum, Germani Typographi in vulgus efferentes, doctiſſimi viri, Rauennæq. patriæ nomen, non ſine magna laude, renouarunt. Inſignis quoque habebatur hoc tempore; quam quam ætate iuuenis; Bernardinus Cattus, item Rauennas, qui ad iuris ſcientiam, poetices ſtudia haud ineleganter, Latine, & Etruſce, adiunxerat. Præceptores in Legum ſtudio habuit Pataui Campegium, & Iaſonem: ſcripſitq. aliquot diſputationes, ubi multis utrimque adductis opinionibus, decernit tandem, quid ſentiendum ſibi de iure uideatur. Adſcripſerat ſibi Lydii prænomen, cum, iuueniliter inſencus, adamatam quoque adoleſcentulam, Lydiam, ficto nomine appellaret. Maiori autem ingenii ui, quam eruditionis, atque eloquentiæ vena, Latine, iis carminum generibus, quæ appellant Anguinea, & Sotadica, eſt delectatus. Interpretatus eſt etiam Hexametro, & Pentametro carmine legem editam Codicis de Edendo: adducitq. contra argumentantes diſcipulos, eorumq. ipſe argumenta repetit, ac diſſoluit. Ceterum ea magis iucunda iuuenibus putantur, cum multiplici Latinorum carminum genere ab adamata Lydia cor repetit, ac perſequitur lite atque iudicio. Vbi, quod a cauſidicis, & aduocatis adhiberi cauſis iudicialibus ſoleat, nihil eſt ab ipſo prætermiſſum.

HIERONYMI RVBEI HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER . OCTAVVS

AD noſtrum ſęculum ventum eſt; in quo tam vario & mirabili rerum euentu fortuna luſit, ut, ſi, quæ tercentis abhinc annis Rauennæ geſta ſunt, numerentur, longe iis cedant, quæ intra huius unius ſęculi, nec tamen perfecti,

AN. MD. limites concluduntur. Cuius initio, ſęcularem annum Alexāder Pontifex aperuit, rerum nouarum ſucceſſibus, motuq. totius Italiæ conſpicuum. Nam Pontifex diuina omnia & humana coniunxerat, vt Cæſari filio; qui, ſacra purpura abdicata, Candianoq. fratre interempto, magnum Imperium affectabat; iure atque iniuria opitularetur: & Baiazetes Turcarum Imperator, terra mariq. ingentes copias deſcribebat. Cum autem Veneti metuerent, ne id negotii atque apparatus quidquid eſſet, in eorum perniciem conuerteretur, ea Fori Iulii loca munire, quæ minus firma videbantur, conſtituentes, Gurlinum Tombeſium, & Liuianum Rauenna accitum, ei prouinciæ præficiunt. Huic ſuos equites; illi, quòd erat ex primariis Centurionibus ac Tribunis, & plurimum prudentiæ opinione, rerumq. geſtarum gloria apud Venetos ualebat, peditum duo millia adiunxerunt: Petro Orio, & Angelo Barotio legatis. Qua munitione diligenter ab eis abſoluta, cum adhuc Piſanos Florentini acriter premerent, Piſani Gurlinum ad ſe, Venetorum permiſſu, euocatum, copiarum, uniuerſiq. exercitus Imperatorem Kal. Maii. creant: eiusq. conſilio

atque

atque ope grauibus ſtatim incommodis leuantur. Per id tempus cum Baiazetes cum centum quinquaginta armatorum millibus ab Iſthmo, Peloponeſſum ingreſſus, Methonem oppugnaret, Antonius Faber Rauennas, militari gloria præſtans, quem Veneti eam ad vrbem, præſidii præfectum miſerant, acri animo, & ſumma virtute reſtitit, omninoq. eluſurus omnem Barbari conatum videbatur, niſi triremes aliquot Venetæ aduenientes, ad ſe milites omnes Methonenſes, deſertis imprudenter ſtationibus, auocaſſent. Quapropter Barbari vrbem ingreſſi, editaq. magna cæde, Græcos ſimul & Venetos milites obtruncant. In qua ſtrage Antonius Faber, non inultus trucidatur. Paulo poſt Corone etiam capto, cum Baiazetes ad oppugnandum Nauplium caſtra admouiſſet, teſtatiſſimum atque illuſtriſſimum virtutis ſpecimen Gurlinus, e Piſano bello a Venetis ſtatim reuocatus, exhibuit: nam ita Nauplienſes iuuit, vt fruſtra Helibaſſa ſummam rerum & virium fuerit expertus. Quamobrem cum claſſis Barbara victrix, Nauplio excepto, omnibus ex ſententia confectis, ſe Byzantium reciperet, & in Melchioris Triuiſani iam demortui locum, claſſi Venetæ Benedictus Piſanus præfectus eſſet, hic Gurlinum fecit omnium copiarum ſuarum, non modo Legatum, ſed, pro eo ac licuit, Imperatorem: eoq. comite, poſtremis barbaræ claſſis nauibus pluribus captis, Aeginam, Lesbum, Tenedum, Samothraciam, aliasq. præterea inſulas & vrbes, a Turcis antea captas, ſumma felicitate Reipubl. reſtituit. Nec diu poſt Hiſpana claſſis, quam, Alexandro Pontifice fauente, Veneti ab Ferdinando Rege impetrarant, cum adueniſſet, Conſaluusq. Ferdinandus; qui illi præerat; coniuncto ſibi Piſano Cephalleniam vrbem; a qua uniuerſæ inſulæ nomen eſt impoſitum; ad certam diem aggredi conſtituiſſent, Gurlinus ante alios oppugnationi initium primus dedit, iamq. admotis caſtris, tormentorum diſploſionibus, ſcalis, omniq. genere apparatus, expugnatio tentata ſperabatur, cum Gurlinus, ſexq. Veneti patritii, nonnulliq. Hiſpani Duces,

ces, ab iis, qui e muro ſaxa, omniaq. armorum genera iacie bant, ſunt vulnerati. Cum autem reliqui fere ſtatim interiiſ ſent, Gurlinus, bello non amplius commodus, hortantibus aſſidue Piſano & Conſaluo, peneq. cogentibus, qui illum vnice ob ſingularem virtutem diligebant, Rauennam dela-
AN. MDI. tus; paucis poſt diebus, anno inſequente, interiit: cuius obitum Piſanus & Conſaluus quàm moleſte tulerint, lacrymis, & ſummis optimi Ducis laudibus indicauere. Senatus Venetus, vt more maiorum virtutem hominis inſignem, gratam ſibi fuiſſe, ſuoq. prudenti iudicio probatam ſignificaret, filiis, annuam penſionem conſtituit: filiabus, nomine dotis, auri libram & dimidiam dono dedit. Cephallenia autem breui poſt tempore expugnata eſt. Rauennates Gurlini mortem acerbe ferentes, quòd florentiſſimo in re bellica, nobiliſſimoq. ciue priuatos ſe intuebantur, funus illi egregia pompa celebrarunt: locus ſepulturæ in D. Nicolai datus. Sub id tempus Veneti, Borgiæ tumultu compulſi; qui per Flaminiam magno cum exercitu, imperium ac opes eius prouinciæ Regulorum diripiens, uagabatur; pedites mille, equites quingentos Rauennam miſerunt, ut cum iis coniuncti, quos antea miſerant, ciuitates Veneto Imperio ſubiectas facilius tuerentur: Ioannem autem Baptiſtam Carracciolum, Liuiano comitem adiungunt, & ambos Rauennæ eſſe, aduerſus Borgiam, ſi quid moliretur, volunt. Hoc tempore Canonicorum Portuenſium ædes, mirabili pulchritudine ædificiorum, ordineq. porticuum multiplici, & ſumma elegantia ædificabantur: cuius ſtructuræ ſpecies, & interiorum cubiculorum, aularumq. artificium, nobilibus hortis infinitum in modum decorabatur. Aedem huc transferendam, quam Diuæ Mariæ Virgini Petrus Peccator; uti ſupra docuimus; in Portu ex uoto olim ſacrauerat, Canonici curarunt, Phyliaſio Rouarello adhuc Archiepiſcopo, Antonio autem Franchino ciue Rauennate, & Vrſianæ ædis Canonico, eius Vicario. Qui Franchinus cum eſſet antiquitatis ſtudioſus, Alexandrum Foro

Corne-

Cornelianum Carmelitanum Cucullatum, in Flaminia ſui ordinis Prouincialem Præfectum, hortatus eſt, vt Petri Traucrſarii monumentum, quod ad D.Ioannis Baptiſtæ;vti me morauimus; extabat, & adhuc extat; aperiri iuberet. Quod cum feciſſet Alexander, viri nobiliſſimi cadauer viſum eſt ſe re ab omni parte integrum, uariegato habitu indutum, caligis, ſoleis, ac puluinis ex corio inauratis, foliorum lauri plenis, capite diademate redimito, & cingulo, in quo Græcis literis inſcriptum in hanc ſententiam erat. Regum ſocius Petrus ſtemmatis magnorum Trauerſariorum, Rauennatis vrbis vetuſtiſſimæ Rector; auſpiciis ſemper uſus melioribus. Cum autem ad cadauer manus admouiſſent, extra oſſa, in cineres omnia abiere: quamobrem ceteris ſeorſum poſitis, oſſa in eodem monumento Antonius Franchinus accurate collocauit. His diebus GuidVbaldi Feltrii Vrbinatium Ducis, repentinus, & commutato habitu, aduentus, vehementer omnes Rauennates turbauit auctusq. eo magis timor, cum fugæ, aduentusq. cauſam nouiſſent. Nam tunc Cæſar Borgia; qui omni fere Flaminiæ dominabatur, & imperio Vrbinati inhiabat; GuidVbaldo bellum aperte inferre multis de cauſis nequaquam auſus, coacto exercitu, ſimulataq. in Varanos Camertes prouincia, a GuidVbaldo milites, tormentaq. bellica; iure fœderis, quod cum eo contraxerat; & petiit, & impetrauit: ſtatimq. Ducem, nihil tale opinantem, a milite & tormentis minus inſtructum, factis in eius fines irruptionibus, aggreditur, & uſque Vrbinum, nullo repugnante, progreſſus, parum omnino abfuit, quin Ducem caperet. Verum ipſe breui horarum interuallo, agricolarum conſcenſis equis, ruſtico indutus habitu, per inſuetos calles, Rauennam ex fuga ſe contulit: ubi ab omnibus fere ciuibus obſeruantiæ & conſolationis cauſa uiſus, curato nonnihil corpore, Mantuam profectus eſt. Borgia eodem belli impetu Arimino, Pandulphum Malateſtam depulit. Quattuor Varanios proceres Camertes necauit: Sfortianis Piſaurum eripuit:

puit:

puit: nobiliſſimos tandem Italiæ familias ſanguinariis manibus miſere afflictas, ad extremam fere perniciem deduxit.
AN. MDIII. Sed haud ita multo poſt, anno a partu Virginis Tertio ſupra milleſimum quingenteſimum, Pontifice ex veneno; quod Cæſar nonnullis nobilibus, ſacrisq. viris parauerat; decedente, eiusq. ob id commutata, comminutaq. iam auctoritatis & potentiæ fortuna, undique deficientibus ab eo populis, Rauenna, militum nouo aduentu completur. Eos miſere Veneti, quòd ad totius Flaminiæ dominatum aſpirare dicebantur, compluresq. finitimarum ciuitatum populi, ad Iacobum Venerium Rauennæ Prætorem, deditionem earum facientes, conuolabant: quorum fere omnium negotium ex ſententia ſucceſſit, extra Cæſenate, cuius vrbis deditio, propterea optatum finem adepta non fuit, quòd uiuente adhuc Piò Tertio Pont. Max. qui Alexandro ſucceſſerat, & antequam elaberetur menſis, ob corrupti cruris dolorem interiit, Venerius Prætor, Rauenna proficiſcens, non ea nocte, quæ conſtituta inter eos erat, ſed poſteriore, Cæſenam acceſſit: qua nocte Borgiani, ſuperioribus uigiliis ciuium admoniti, portis & muris præſidio firmatis, Venerii tarditatem eluſere. Interea Pio, Iulianus Cardinalis, Xyſti Quarti, ex ſorore, nepos, Ligur, accepto Iulii Secundi nomine, in Pontificem Maximum ſubrogatur. Qui tanto Romanæ maieſtatis amore ſemper flagrauit, nihil ut totos dies, noctesq. cogitaret, quàm Pontificiam ditionem in ſuam priſtinam dignitatem reſtituere. Hinc illud, quod uitio plerique illi uertunt, ſumma laude dignum eſt, proprias cum amicitias, & commoda, ob communem Chriſtiani & Pontificii nominis utilitatem poſthabuiſſe: cuius nominis cum maieſtatem fere collapſam, ditionem imminutam, urbes atque opida undique occupata, diſtractaq. intueretur, & omnia repoſcere conſtituiſſet, a Venetis Ariminum primo & Fauentiam petiit, mox Rauennã repetiturus: quas urbes paucis ante annis ab Eccleſiæ Vicariis adminiſtrari ſolitas, occuparant. Id cum Veneti renuiſ-

ſent,

ſent, intelligeretq. Pontifex uires ſuas nequaquam eas eſſe, quæ cum adeo firma Republ. decertare poſſent, præſidium ſibi hanc ad rem ferri ab iis uoluit, quos etiam omnino ex Italia ad extremum exterminandos decreuerat. Itaque Maximilianum Cæſarem & Hludouicum Gallorum Regem per interpretes eſt hortatus, ut ſecum aduerſus Venetos aciem ſtruerent. Quod ubi eſt a Venetis reſcitum, continuo Oratores miſſi, qui Principibus illis ſignificarent, eas urbes, Venetos, non ab Romanis Pontificibus, verum a perditiſſimo latrone; in quo Romanus Pontifex uniuerſusq. Cardinalium ſenatus omnino iura poſuerant; recepiſſe. Eas conſueſſe Pontifices, Vicariis adminiſtrandas tradere, quamobrem ſibi eodem modo; perinde ac de Chriſtiana Republ. optime meritis; poſtulare ut tribuantur; quando nihil id noui ſit, & datum illis fuerit, quorum nullum extaſſet in Romanos Pontifices, & Dei Eccleſiam, beneficium. Accedat ad hæc nullum in Flaminia Vicarium poſſe, neque ad eam Eccleſiæ partem tutandam, firmiorem, neque; ſi caſus ferret; Pontificibus Maximis bello & pace utiliorem, conſtitui. Is Sermo Regum animos uehementer permouit, præſtaturosq. ſe omnem operam ſunt polliciti, quo apud Pontificem Reipubl. Venetæ dignitatem & partes defenderent. Dum hæc inter orbis Principes geruntur, Rauennæ, Margarita uirgo ſanctitate & uitæ innocentia celebris deceſſit. Quæ in opido Ruſſio; quod eſt Rauennatis ditionis, Lungipreſſum olim uocatum, ab vrbeq. abeſt ferme millia paſſuum decem; ex Mollum familia orta, ab ipſis incunabulis, ſanctitatis ſpecimē prębuerat. Tres menſes nata, cæca facta eſt; cumq. ad ſeptimum annum perueniſſet, carne & ouis abſtinens; extra dies dominicos feſtos; in die ſemel comedebat: quem uiuendi modum per totum uitæ ſpatium non modo ſeruauit, ſed maximam partem confecit pane ſolū & aqua. Quod eo durius uideri poteſt, cum nudatis ſemper inceſſerit pedibus; & numquam in lecto, ſed uel humi, aut in ſacramentorum ſa-

ſcibus cibauerit; & ſæpius nocte, ut Deum ingeniculata pre caretur, atque etiam ut cum dæmone, quæ illi erat moleſtus, eamq. aliquando capillis trahebat, dimicaret; e lecto; ſi erat is lectus appellandus; perpetuo ſurrexerit. Cū autem aliquot annos eo in opido vixiſſet, in agrum, ad villam D. Pancratii ſe contulit, puellarum uirginum conſuetudine plurimum delectata, quas aſſidue præcepta diuina, rectumq. uiuendi morē docebat. Inde Rauennam profecta, primum apud D. Stephani ſacras virgines, deinde in domo, quam illi Laurentius Oriolus, agricola prædiues, eius diſcipulus, emerat, habitauit. Vbi per annos quattuordecim aſſidue grauiſſimis morbis miſere afflicta presertim cum etiam a pleriſque eius ſanctitas & mor bus irrideretur, multisq. calumniis, nomen proſcinderetur; illuſtre fuit patientiæ exemplum: quos tamen ipſa irriſores & maledicos, uel; ſi poterat; amanter, uti deſiſterent, monebat, congerere enim ſibi peccata, uel; ſi id non dabatur; ſummis, aſſiduisq. precibus apud Deum veniam illis orabat: illudq. admirabile omnino uidebatur, eam inter tot morbos calumnias, egeſtatem; qua ſemper oppreſſa plurimum fuit; hilari ſemper uultu, tranquilloq. animo extitiſſe, ab omniq. indignatione ſic alienam, ut qui perturbatam illam vmquam viderit, repertus ſit nemo. Non potuit tamen hæc tetra tot miſeriarum procella, ſanctitatis lucem, quin emicaret, opprimere: nam complures, ex illius ore præceptisq. pendentes, Magiſtram illam appellabant, quòd eos ſanctiſſimæ uitæ exemplis potius, quàm uerbis excitaret ad pietatem, & uerum Dei cultum. In ea maxime, inter ceteras uirtutes, miſericordia in eos qui peccabant, & benignitas eluxit: neque fuit ullus umquam, qui admirabili uirtute, illius uerbis atque hortatu in miſeriis conſolatum ſe, ac pene recreatum, hilaremq. factum non ſenſerit, & a peccatis, uiaq. perdita reuocatum: quod cum ſæpiſſime accidiſſet, maxime tamen in nobili femina eſt uiſum; quæ permota fama ſanctitatis, ad eam cum ueniſſet, multo auro, & ueſtium

elegantium

elegantium ornamentis inſignis, eam uim Margaritæ ſermoni Deus tribuit, ut depoſito omni ornatu nobilis mulier, antequam ab ea diſcederet, ſeſe Deo totam addixerit. Cum vero illi Ariminum proficiſcenti, uniuerſus populus, ſacratiq. uiri obuiam proceſſiſſent, & mulierem ſanctam appellarent, & uenerarentur, facile dictu non eſt, quàm illa id ægre tulerit: cumq. aſſiduis illorum precibus coacta, illis benedixiſſet, cõfeſtim abſoluto, ob quod uenerat, diuino negotio, mortales honores fugiens, Rauennam conuolauit. Vbi multa diuinitus uaticinata eſt, ipſamq. præſertim vrbis depopulationem, quã Galli inſequentibus annis fecerunt: & ut reliqua omittam, id unum conſcripſerim, quòd cum Gentilis, mulier ſibi cariſſima, ad eam quandoque conſulendi cauſa acceſſiſſet, neque tamen poſſet, quòd de Deo offendiſſet loquentem; ex uerbis attamen illius, quæ ad Gentilem in eodem ſermone conuerterat, Gentilis noui, Margaritam animi ſui ſenſum ac uoluntatem, propter quam venerat, Deo indicante, perſpectam habuiſſe; & iis qui aderant, nequaquam ſentientibus, occulta uerborum ſignificatione, conſilium præbuiſſe. Facie quandoque, ab eadem Gentili, ita fulgere uiſa eſt, ut eam intueri aduerſam non poſſet. Tanto ſenſus ſtupore prædita, ut multorum annorum ſpatio, ſuauitatem cibi non ſentiens, ingenti moleſtia, tantum ne moreretur, cibo uſa ſit. Cacodæmone agitatos, quos decem vix homines retinere, & compeſcere poterant, ipſa manu apprehenſos, & nequaquam obſiſtentes, Diuina uirtute, abire cacodæmone iuſſo, liberauit. Hydrope laborantem puerum ſolo manus contactu; cum Deum eſſet pro ſanitate illius precata; incolumem remiſit. Leonem Gentilis filium, pedibus contortis, ſic ut ambulare nequiret, natum, ſanauit. Sed talia ſi narrare uelim, nimium longa traheretur oratio: ipſorum enim relatu latius patent; qui teſtes, iuſſu Pauli Tertii Pont. Max. poſtulante Friderico Gonzaga, Duce Mantuano, Rauennæ, his de rebus, ab Ioanne Franciſco Petitto, vrbis Mode-

ratore, quæſtione habita, hæc, quæ modo memorauimus, multaq. præterea, anno MDXXXVII. iurati narrauerunt: id curantibus Petro Andriolo, Roberto Aldrouandino Vbertello Gordio, Ioanne Franco, Marco Antonio a Portu, & Aloyſio Pritello, qui tum Rauennatem ſapientum Magiſtra tum gerebant. Verum illud ſilentio non inuoluerim, quod Antonius Blanchinus Ruſſianus refert, vxorem ſuam tenuioris inteſtini morbo, in quo ſtercus ſuperiora petebat, quiq. a medicis exitialis putatur, octauum iam diem laborantem, cum pro illius ſanitate Deum hæc uirgo precata eſſet, ſanitati protinus reſtitutam: Barnabam quoque, Paſquæ Rauennatis, quæ uxor Aloyſii Merlini fuerat, patruum, cæcum factum, uiſui reſtituit. Cum uero tandem tres & ſexaginta annos nata, in febriculam incidiſſet, ipſa mortem præſentiens, plurimum de rebus diuinis locuta; cumq. ad extremum eſſet, aſſurgens, animam exhalauit: feruntq. Gentilem teſtari ſolitam, tunc ſe cælites vidiſſe, qui ad magiſtræ migrantem ex corpore animam accipiendam, acceſſerant. Ob idq. in extremo ipſam uenerabundam aſſurrexiſſe. Fuit

AN. MDV. is annus, ab ortu Chriſti quinctus, ſupra milleſimum quingenteſimum, Decimo Kal. Febr. Per duos dies cadauer ſanctum, inſepultum ſeruatum eſt, quo tempore, cum ſudore ſacies, tamquam rore, madeſceret, Gentiliſq. aſſidua magiſtræ comes, linteolo, quo ad emungēdas nares vtimur, detersiſſet, linteolum ad ignē exiccatū, uiolarum ſuauiſſimum odorē afflauit, qui multis etiā deinde annis in eodē linteolo permāſit. Sepulta eſt Rauennæ in D. Apollinaris noui, ſepulcro ſatis ignobili: quod cum poſterioribus annis dirutum eſſet, Laurentius Oriolus, qui illius conſuetudine ac monitis plurimū profecerat, maximeq. eam venerabatur, id putans propterea cōtigiſſe, quod alibi ſepulcrum ſibi uirgo delegiſſet, venia ab eius loci ædituis impetrata, oſſa, ſumma ueneratione in ſacco collocata, aſello impoſuit, Deum precatus, eamq. Virginem, ut quo ſepeliri uellet, ire aſellum iuberent. Aſel-

lus, nullo ſtrepitu, ſignoue impulſus, recta per eum uicum, cui Plateæ maiori nomen eſt, ad vrbis muros progreſſus, dextrorſum flectens, per Vrſicinam portam, occidente iam ſole, egreſſus eſt: inde per ſuburbium, ſecundum Vitim amnem, cum aliquantulum proceſſiſſet, ſecundo ab vrbe lapide amnem traiicit, ſemperq. obſtrepente nihil Laurentio, ſed ingenti religione ac veneratione, myſterium conſiderante, progrediens, ad Montonem amnem cum perueniſſet, illum etiam haud procul ab D. Marci tranſmittens, viam ſecundum flumen arripit: cuius cœpti itineris, non mediocris ad uirum pium, qui rem tacitus conſiderabat, lætitia peruenit, quòd putabat fore, vt ad ſuæ gentis ædiculam, quorſum ibat, inde haud procul, deferendum cadauer eſſet. Sed ibi cum perueniſſent, non perſtitit aſellus, at progreſſus, ad D. Pancratii ſe contulit. Iamq. multum noctis tranſierat, & ſub arbore ſatis ingenti, quod non procul aberat ab eius templi ualuis, magnus nitedularum numerus conuenerat, quæ tantum afferebant lucis, ut miraculum iudicari facile potuiſſet. Ad hunc ſe locum aſellus contulit, ibiq. cum perſtitiſſet, pedem amplius non extulit. Vir pius ob id intelligens, Virginem ſanctam decreuiſſe eum ſibi ſepulturæ locum, foſſa facta, tumulo oſſa compoſuit, humoq. obruit: & confeſtim nitedulis euaneſcentibus, nox imtempeſta tenebras ſuas offudit. Multa poſterioribus temporibus, ad hanc diem, illi nuncupatis votis mirabilia impetrata ſunt, quæ noſtri inſtituti non eſt referre: cum hæc, Seraphinus Firmanus, Canonicus Lateranenſis idem & Portuenſis, vir eloquentia, & doctrina, vitæq. integritate præſtans, in commentariolo, quem ſcripſit de huius Virginis, & Gentilis uita, latius expreſſerit. Vt autem ad ordinem hiſtoriæ reuertamur, eodem anno, quo Margarita mortua eſt, Horologium, quod nunc in foro ad D. Sebaſtiani conſpicimus, ſolis, lunæq. motibus, & horarum indice diſtinctum, Anaſtaſii Celini, ciuis Rauennatis, artificio, Iacobo Triuiſano Prætore rem iuuante, extructum eſt. Portuenſes

tuenſes quoque Canonici, abſoluto Rauennati ſuo cœnobio, in illud ſe ad habitandum, contulere: cum ad eam diem in uerusto extra vrbem in Vitis amnis ripa constructo, habitaſſent. Sub id tempus, Rauennæ, ludi celebres ſunt habiti, maximaq. omnes lætitia compleuit, quòd Nicolaus Vrſinus Pitiliani Comes, copiarum Venetarum Imperator, quingentarum librarum auri ſtipendio Rauennæ, per tres annos creatus eſt. Cum vero inter Pontificem, Maximilianum Cæſarem, Hludouicum Galliæ, Ferdinandum Hiſpaniæ Reges, ad Cameracum, in Belgis, fœdus in Venetos conſtitutum iam eſſet, decretumq. uti quicquid Venetæ ditionis in Flaminia caperetur, ad Pontificem rediret: quicquid Verona ad Hadriaticum mare, Veronaq. ipſa, Cæſaris eſſet: quicquid in Apulia, Ferdinandi; atque iam ingentes in Italiam copias Hludo-

AN. MDIIX. uicus Rex deduxiſſet anno MDVIII. Pontifex ex Etruria, Vmbria, Picentibus delectu habito, iter in Flaminiam parauit, in earumq. vrbium fines, quas Veneti poſſidebant, incurſiones fieri cœptæ. Veneti ex aduerſo omnibus, in ſuam defenſionem, cogitationibus verſi delectum habent, curantq. vti Rauenna, & reliqua Flaminiæ, Apuliæq. loca præſidio firmentur. Quod dum faciunt, nauis in mari demerſa, qua nummos aureos decem mille Rauennam mittebant, triſtis, funeſtiq. ominis viſa eſt ſpeciem exhibuiſſe: præſertim cum non

AN. MDIX. diu poſt Abduenſis illa clades ingens anno MDIX. fuerit conſecuta: & Pontifex, Franciſco Maria ab Ruuere, Ioannis fratris filio; qui a GuidVbaldo Feltrio Vrbinatium Duce auunculo in filium adoptatus, confirmataq. auctoritate Pontificis, & uniuerſi Cardinalium Senatus, adoptione, ſuperiore anno, GuidVbaldo abſque liberis mortuo, in Vrbinate Imperium ſucceſſerat; copiarum ſuarum Imperatore creato, cum cataphractis CCCC. uelitibusq. totidem, & peditum octo millibus, Ferrarienſisq. Ducis tormentis, in Flaminia ſatis magnos progreſſus feciſſet. Nam Ruuereus, excurſione in Ceruienſe facta, Solarolo, Breſichella, Granarolo, ceterisq.

Fauentini

Fauentini agri captis opidis; ad Ruſſium caſtra admouerat: quod opidum, lata ac profunda foſſa circumdatum, & ſexcentorum peditum externorum præſidio munitum, ab Polentanis, Opizone præſertim, una cum Bagnacauallo, & Fuſignano poſſeſſum, Rauennatis ditionis erat. Conſtituit autem Ruuereus, quando præter ſpem durior viſa eſt opidi prouincia, diuturna obſidione expugnare. Per eoſdem dies Petrus Landus vrbis Rauennæ, & Franciſcus Marcellus copiarum, quæ ibidem erant, legati, cum omnes copias, quibus pręerant Ioannes Paulus Manfronus, Marcus Floronus, nouo cognomento Groſſus vocatus, & Iacomatius; qui duo Rauennates erant; & Ioannes Græcus; in foro coegiſſent & recenſuiſſent, Manfronum cum ala equitum emittunt, qui excurſiones faceret, & vires hoſtium leui prœlio tentaret. Verũ is cum incautius procurriſſet, incitato hoſte, fortiſſime pugnans, interceptus eſt: quòd Venetos ac Rauennates uehemẽter perculit: pręſertim quòd aucto inde hoſtibus animo, excurſiones quotidie ad ſuburbana tecta, & Hadrianam portã ab illis, non ſine graui noſtrorum incommodo & dedecore fierent. Itaque vrbe maioribus prę́ſidiis confirmata, vt hoſtibus additi ſpiritus minuerentur, & cohiberetur aliqua ex parte illorum licentia, denuo alam equitum, quã firmiſſimam putabant, emittere decernunt, & ad Vallem tortam; qui riuus eſt, agrorum aquas in paludes cõuehens, ſecundoq. lapide ab Hadriana urbis porta abeſt, quo loco pons eſt riuo illi impoſitus; lignea raſtra componunt, cancellatoſq. poſtes, aggeribus quibuſdã additis. E quibus, ſub occaſum ſolis Ioannes Græcus, Marcus Groſſus, & Iacomatius, cũ centum leuis armaturæ equitibus egreſſi, Sebaſtiano Martellino cũ lecta Rauennatium militum manu, præſidio pontis relicto, non multũ proceſſere, cum ad equites hoſtium aliquot, qui per agros paſcẽdi cauſa uagabantur, peruenere: fuiſſetq. aduentus ille omnino reliquis improuiſus, niſi unus ex antecurſoribus reliquarum copiarũ, ſentiens rem, ad Imperatorẽ ſubſidium poſtulaturus

laturus accurriſſet. Quo ille nuncio monitus, eſſe milites in armis iubet, & ad reprimendos hoſtes occurrere. Iam Rauennates cum pabulatoribus manus cōſeruerant, victoriaq. inclinabat ad noſtros, cum ſubſidiariæ ab Imperatore copiæ aduenerunt: ad quarum impetum nequidquam remiſſiores Rauennates facti, egregie pugnabāt. Sed cum diu reſtitiſſent, & in horas recens hoſtibus ſubſidium accederet, poſt multos vtrinque cęſos, fugati ſunt, & Ioannes Grecus; quòd concidente equo, ea vti, qua conſueſſet, celeritate & induſtria non potuit, ab Ioanne Vitellio captus eſt; optimus profecto Hippotoxorarum Ductor, in quo plurimum ſpei poſitum a noſtris habebatur. Reliqui cum Rauennam redire non poſſent, ad paludes, quæ pertinent ad mare, fuga incolumes euaſerunt. Hac victoria Pontificii elati, Ruſſium alacrius aggrediuntur, ipſumq. Græcum, vt conſpici ab obſeſſis poſſet, ad opidi muros admouent: neque certe uano conſilio, ſi quidem, eo conſpecto, opidani animo conſternati, una cum Prętore, decimo poſtquam oppugnationem ſuſtinuerant, die, ſeſe hoſtibus dederunt. Quamobrem Ruuereus, Rauennam profectus, miſſoq. ad Petrum Landum, & Franciſcum Marcellum Legatos, tubicine, qui deditionem vrbis poſtularet, cū is re infecta, & inauditus rediiſſet, acie inſtructa Rauennæ appropinquauit, & poſitis ad Diuæ Marię Rotundæ caſtris, conſedit: nec diu poſt, admotis tormentis & ſcalis, fruſtra, ſępius expugnatio pluribus locis, non ſine multorum cæde, Rauennatibus ſeſe impigre defendentibus, tentata eſt. Cum uero ex arce tormenta in hoſtes emitterentur, qui, vti memorauimus, in Diuæ Mariæ Rotundæ caſtra locauerant, deiicitur tormenti ictu vas ex porphyrite, in quo Theoderici Gothorum Regis oſſa inerant, & nonnihil confractum eſt. Ruuereus cum adhuc expugnationem, fruſtra ſemper, tentaſſet, ea deſperata, ad obſidionem ſe conuertit: ſed cum interea Veneti in dies magis undique aduerſa fortuna premerentur, amiſſa peninſula Rhodigina, & claſſe in Atheſi amne ab

Eſtenſi Ferrariæ Regulo ſuperatâ, omnibusq. ad extremum; quæ in mediterraneis & continenti poſſidebant, urbibus amiſſis, Ioannem Iacobum Caroldum, in Flaminiam, cum mandatis mittunt; qui Pontificiis procuratoribus traderet; quæ ibidem Venetorum nomine tenerentur, dum tamen Manfronus, Græcus, cæteriq. captiui dimitterentur, & Senatus interdicto Pontificio liberaretur. Qua re publicis tabulis firmata, tunc primum tandem Rauenna, anno ab ortu Chriſti nono ſupra milleſimum quingenteſimum, Romano Pontifici reſtituta eſt. Cui nihil fuit antiquius, quam ut acceptam prouinciam, Rauennamq. præſertim, omnibus, quibus pro temporum difficultate dabatur, immunitatibus afficeret; Franciſcum igitur Alidoſium Cardinalem, Bononiæ Legatum, cuius olim maiores Foro Cornelii dominati fuerant, Rauennæ, eiuſq. Exarchatui, & uniuerſæ Flaminiæ præficit: ad quem Rauennates, Petro Donato & Ioannebaptiſta Mengolo Bononiam Oratoribus miſſis, qui remoto ob Venetos interdicto, rei diuinæ faciendæ facultatem reſtitui poſtularent, omnia facile impetrarunt: ipſeq. Pontifex benigne acceptis Rauennatium aliis Legatis, qui Romam profecti, ad eius pedes ſe proiecerant, cum multas prærogatiuas noſtris tribuit; tum inter cetera ſanxit, uti Reſpubl. Rauennas in ea omnia, quæ Polentani poſſediſſent, bona, hæreditario iure, ſuccederet. Paulo poſt Venetis Legatis ſupplicibus veniam poſtulantibus, benigne paterneq. exceptis, rem Venetam, eiusq. partes iuuare pro virili recepit. Ab eoq. die res Veneta, quæ ad extremum fere interitum inclinauerat, felicius progredi cœpit: nec diu poſt multæ vrbes, Patauium præſertim, recuperatæ ſunt. Sed Cæſar in Italiam deſcendens, ſatis ingentem claſſem parauerat, in vnum coactis, Galliæ, Aragoniæq. Regum, Pontificiisq. triremibus. In ea maxime & uirtute militari, & Cæſaris gratia Gurlottus Tombeſius Rauennas, Gulini filius, emicuit, a Cæſare triremi donatus, cuius Regio Principatu, uitæ neciſq. dominus potiretur,

tiretur, & qua quidquid bello acquireret, ſuum eſſet,nihilq. ad Cæſarem ſpectaret. Id autem Cæſar diplomate; quod nos penes Aloiſium Sgropulum legimus; Gurlotti uirtuti ac fidei ſe dono dediſſe affirmat, multis antea bellorum caſibus, præſertim aduerſus Venetos, ſibi ſpectatis. Dum uero admotis denuo Pataujum caſtris, urbis expugnationem pertentat, Philippi Mariæ, & Petri Mariæ Aldrouandinorum, ciuium Rauennatum, cum ille centum leuis armaturæ equitibus, hic peditibus tercentis præeſſet, ſingularis uirtus ſeſe patefecit. Quo factum eſt, uti plurimum Rauennatibus Ducibus Cæſar fideret. Verum illo, haud ita multo poſt, rebus infectis Italia excedente, Venetisq. & Pontifice fœderatis, ſtrenui hi Duces, qui religione permoti, aduerſus Venetos, ad eam diem apud Cæſarem ſtipendia meruerant, ad Venetos ſe contulere, qui amanter excepti, honorifico munere peditibus præficiuntur. Tametſi Philippus Maria, paulo poſt, Maximiliano Sfortia,Cæſaris iuſſu atque opera, Mediolanenſe imperium repetente, apud ipſum Sfortiam, Tribunus militum factus, militauerit. Interea Pontifex Venetos iuuans, in Alfonſum Ferrariæ Ducem arma mouentes, eumq. iam,poſt multa capta opida, uiginti triremiũ claſſe prementes, Roma profectus, Bononiam petiturus, an-

AN. MDXI. no MDXI. Decimo ſept. Kal. Mart. Rauẽnę ſub ueſperam peruenit:ubi ab Rauẽnatibus omniũ ingenti applauſu receptus, ad cęnobium Portuenſe diuertit: ibidemq. ſexto Id. Mart. nouem optimos uiros ſacra purpura exornauit, & in Cardinalium collegium cooptauit; in quibus Achilles Graſſus, Bononienſis, Petrus Accoltus Arretinus, Ioannes Maria Montes Epiſcopus Sypontinus emicuere. Viſa autem eſt, creatio hæc Cardinalium,Rauennę dignitatem auxiſſe, uehemẽterq. Rauennatum animos exhilarauit,Põtifice pręſertim hilare iucũdeq. modo ad mare piſcatus gratia,modo ad templa vrbis inuiſenda,ſe recipiẽte.Cum uero multis ſacris ędibus,Portuẽſiq. maximè, ſacroſancta munera ad luẽdas pœnas pecca-

tis debitas adiunxiſſet, Quarto Non. April. Bononiam eſt profectus. Quo tempore Alfonſus Eſtenſis, accitis Gallorum auxiliaribus copiis, aditum ingenti bello parauit. Si quidem Galli, coacto firmo exercitu, & Alfonſo opem tulere, & incurſiones in fines Bononienſium, uſque ad portas urbis fecerũt. Quibus uehementer Pontifex commotus, confeſtim inde pedem extuliſſet; niſi paulo poſt Venetarum copiarum, atque etiam Ferdinandi Hiſpaniarum Regis; quas Neapoli, Fabritio Columna Duce, Rex miſerat; aduentu, nonnihil animo fuiſſet confirmatus. Haud tamen diu poſt, ad XVII. Kal. Iun. animo ſatis contracto, & de uia feſſus Rauennam rediit: id enim itineris, magno ſuo & familiarium incommodo, via deterrima, confecerat: cum nequaquam recta Rauennam veniſſet; tametſi equitibus, qui Neapoli uenerant, comitatus; ſed ob Ferrariæ Ducis metum, accepta Foroliuiana uia, longiore. In Rauennatem portum paulo ante Veneta claſſis, multis amiſſis nauibus venerat, ab ea claſſe ſuperata, quam ad ſanctum Albertum, in Pado amne, tum recta, maiorum nauigiorum; tum in latus, minorum; Alfonſus Dux illi obiecerat. Nec diu poſt adueniens quoque Franciſcus Alidoſius Cardinalis, quem Bononiæ Legatum memorauimus, omnia multo magis perturbauit: ex Gallorum enim manibus fuga euadens; Pontifici narrat, Gallos, Bentiuolis opem ferentibus, in vrbem, a Bentiuolæ factionis Bononienſibus ciuibus, ſe expulſo, receptos. Mox de Franciſco Maria Vrbinatium Duce grauiter conqueri, qui rei bellicæ imperitus, occaſionem pę clariſſimæ vrbis amittendæ dederit. Quibus ſupra quàm dici poteſt, commotus Pontifex, adoleſcentis Ducis ignauiam ſe moleſte admodũ tuliſſe, grauioribus verbis ſignificauit. Id cum de Pontificis familiaribus, Dux; qui paulo poſt Alidoſiũ Rauennam magnis itineribus venerat; reſciuiſſet, ſtatim ad Pontificẽ adiit, ut ſe purgaret. Verum ille, qui Alidoſio narranti, & adhuc trepidanti omnia crediderat, dolore impotenti uictus, adoleſcentem; uigeſimum enim ætatis annũ agebat;

reſpondere paratum, audire noluit, & clamore, conuicioq; iactatum, e ſuo conſpectu abire protinus, minax & acerbus iuſſit. Dux tam grauem iniuriam, ab Alidoſio ſibi illatam, nequaquam diſſimulandam, aut ferendam putans, eam perſe cuturus, ad Alidoſium tendit. Diuerterat tunc Pontifex apud monachos D. Vitalis, Alidoſius autem inde haud procul, ad caput eius uiæ, qua ab D. Vitalis itur recta in forum, apud Brunorum Zampeſcum: Dux igitur Pontificis cubiculum egreſſus, octoq. tantum familiaribus ſuis ſtipatus, ad Cardinalis hoſpitium pedes recta contenderis, eum, domo tunc pri mum egreſſum, depoſita purpura, pallio nigro, atroq. item pi leo Hiſpano indutum, media incedentem uia, Guidone Vaina, ſororis marito, ſexaginta Hippotoxotarum, qui cum illo erant, Ductore, lateri eius hærente, pluribus peditibus, & fre quenti turba comitatum, conſpicit, cum Pontifice, eius uoca tu, pranſurum. Vbi propius ad Cardinalem acceſſit, ad eum, quaſi allocuturus, per medios armatos, adiens, habenis mulæ, in qua Cardinalis erat, ſiniſtra manu apprehenſis, diſtrictum enſem Cardinali in latus, dextra, infixit, deq. mula deiecit: con ſeſtimq. Mondulſus, primo equitum Præfectus læto pugio ne excidit, cum gena aurem; mox Philippus auria diuerſis ſauciauit locis, tandem Vrbinas Regulus dum adhuc ictus ac uulnera multiplicaret, traiecto per pectus enſe, humi Cardinalem defixit. Fuit autem is dies Nono Kal. Iunii, hora duodecima. Cardinalis in domum proximam, a ſuis ab equo ſeruis, delatus, breui poſt, ſeipſum, ſuaq. pecca ta ſæpiſſime accuſans, interiit. Sepultusq. eſt in Vrſiana æde pro ſuggeſto. Dux, cum neque Vaina, neque ex iis qui aderant ullus, auſus quidquam eſſet, enſe repoſito, eo dem, quo uenerant, gradu ad hoſpitium reuerſus, con ſcenſis equis, Vrbinum rediit. Tulit id facinus Pontifex iniquo admodum animo, cœpitq. elatis in cælum clamo ribus, miſerabiliq. eiulatu conqueri: neque enim cum Cardinalis ſibi cariſſimi necem, ſub ſuos perpetratam oculos,

tum

tum Cardinalatus dignitatem a fratris filio nouo exemplo adeo turpiter violatam ferre poterat, præſertim quòd multo quam ceteri Pontifices diligentius atque ardentius Eccleſiæ Romanæ auctoritatem conſeruare & efferre profitebatur. Hoc igitur dolore, ſupra quam dici poteſt, incenſus, tum etiã ne, quàm par eſſet, diutius, in tanto appropinquantis exerci tus tumultu, vrbem Romam intempeſtiue atque impruden ter deſerere videretur, Ioanni Mediceo Cardinali, quem bel li aduerſus Gallos Legatum creauerat, omnis exercitus cura demandata, eodem die, duabus poſt trucidatum Cardina lem horis, Rauenna profectus, Romam rediens, Bononien ſes graui edicto, Chriſtianæ communitatis expertes fecit, ſa croq; anathematis telo affecit: non multo poſt, quàm Bernar dinus Caruaialis, Cardinalis Hiſpanus, nouem Cardinalibus ſuam in ſententiam adductis aduerſus Pontificem Conciliũ Piſis indixiſſet. Aduenit interea annus, quo Rauenna funeſtio rem a multis ſeculis non ſenſit, duodecimus ſupra milleſi mum quingenteſimum a partu Virginis. Brixia, Bergomum, eorumq; finium loca ad Venetos, a Gallis, defecerant: ab Hi ſpanis Bononia circumuallata obſidebatur, cum Gaſto Foiſ ſeius, ſorore, Hludouici Regis genitus, Fuxienſis in Aquitania Princeps, Mediolani Præfectus, fortiſſimi & maximi animi adoleſcens, copiis, quibus antea Triuultius præerat, Impera tor præficitur: Bononiamq; ingreſſus, ſola fere opinione, ob ſidione ciuitatem liberauit, Petro Nauarro Hiſpani pedita tus Duce, & Raimundo Cardona Pro Rege Neapolis, & equi tum Præfecto, per Aemiliam uiam ſeſe recipientibus, contra ctisq; tormentis, ne in aduentu haud plane mature cognito ualidi exercitus, ante portas bellicoſæ ciuitatis, cum Gallis prœlio congredi cogerentur. Gaſto liberata Bononia, traie cto Pado, fugatisq; ad Veronæ fines, Venetis copiis, Brixiam recepit, infinitisq; pene cædibus in miſerandam faciem cruen tauit: ſtatímq; unde uenerat, rediens, cum quotidie per litte ras ab Hludouico Rege admoneretur, prœlium committere, AN. MDXII.

&

& in Gallias conuolare, Pontificis & fœderatorum copias ſibi conueniendas decreuit. Sed Pontificii id ſubterfugientes, quòd multo maiorem hoſtium numerum, & recentibus ac nobiliſſimis elatum victoriis intelligerent, munita circa Aemiliam viam loca, per colles a Nauarro diſpoſiti, occupabant. Cum igitur eos ſæpe inani ſtudio ad iniquam pugnæ condicionem, propius admotis caſtris, Foiſſeius prouocaſſet, Regis, uti memorauimus, vocatu, & commeatus inopia ductus, Rauennam aggredi conſtituit, putans fore, ut uel ciuitas muris haud ſatis firma, ſibi acriter oppugnanti dederetur, aut ſi ſubſidiariæ copiæ mitterentur, non defuturam conferendæ pugnæ occaſionem, quam omni ſtudio ſibi inueniēdam putabat. ab omnibus enim, quæ ſunt ad uſus bellicos neceſſaria, ſuperabat hoſtes, mirabili maxime tormentorū, quæ Ferrariæ Dux Alfonſus ſuppeditauerat, apparatu. Leuis armatura equeſtris dimidio maior erat, & uſu peritior: magnam autem vim in Germano, veteranorum, optimeq. armatorum militum peditatu ſitam exiſtimabat. Verum Legatus, Pontificiiq. Duces ac Hiſpani, Foiſſei mentem recte conicientes, Marcum Antonium Columnam Rauennam mittunt, cum illi, antequam ab exercitu proficiſceretur, Legatus, Prorex, Fabricius, Nauarrus, Ducesq. præterea omnes ſacramento polliciti fuiſſent, vbi res in anguſtum deducerentur, & a Foiſſeio oppugnaretur, præſto cum uniuerſo exercitu affuturos. Cum Marco Antonio cataphracti ſuæ alæ quinquaginta profecti ſunt, illiq. Petrus Caſtrius leuis armaturæ equitum centurio, ſeſe coniunxit, & Parades ac Salazarius cum ſexcentum peditibus Hiſpanis. Reliquum exercitus, iuxta muros Fauentiæ, ad eam portam, qua Rauennam itur, conſtitit. Interea Foiſſeius haſtatos equites centum, pedites mille & quingentos ad opidum Ruſſium mittit, ſolo opidanorum præſidio tutatum. Qui tametſi initio audaciam præ ſetuliſſent, mox tamen in eius locum timore ignobili ſuccedente, de deditione agere incipiunt. Quamobrem Galli præ-

ſidia remiſſa conſpicati, facto impetu, capiunt opidum & depopulantur, ducentisq. amplius interfectis, reliquos captiuos faciunt. Ab hoc opido Foiſſeius Rauennam propius caſtra applicauit, poſtridieq. eius diei iuxta muros, traiecto Montone, inter duo flumina, exercitus frōte ad Hadrianam portam conuerſa, caſtrametatus eſt. Nocte inſequenti tormenta admouit, tum ad eam turrim, cui Ronconæ cognomentum eſt, inter Hadrianam portam, & Roncum amnem; qui antiquorum Vitis eſt; ſitę, tum trans Montonem, quo, facto ſubitario ponte, pars exercitus traiecerat; maturans quoad eius fieri poſſet, quatere muros & deiicere, ut expugnatio tentaretur, ante quam hoſtes, quos non ignorabat aduentare, propius acceſſiſſent. Dum autem Foiſſeius expugnationem parat, iuuenes Rauennates, ab Columna primum ſibi certamen repellendis hoſtibus, & tutandæ patriæ poſtulant. Quos cum vehementer Columna laudaſſet, ad eam partem urbis diſpoſuit, qua iam muros quatere hoſtes parauerant: ea fuit ad meridiem, iuxta urbis portam, cui ab ſancti Mammæ templo propinquo, cognomentum accedit. Strenue autē apparatu oppugnationis diſpoſito, incredibile dictu eſt, quanta vi tormenta diſplodi cœpta ſint: continenti namque ordinē nusquam ceſſabatur, omnemq. Ducum omnium memoriā ille impetus facile ſuperauit, quo breui muri pars, pedum triginta corruit, quæ noſtro etiam tempore nouis reſarcita lapidibus conſpiciebatur, antea quàm Pius Quartus Pont. Max. huic vrbi muniendæ intentus, propugnaculum ab Aſcanio Corneo; quem huic munitioni præfecerat; extruendum curauiſſet: quod tamen adhuc eſt imperfectum. Deiecto muro, nihil tamen cōmodi Gallis datum eſt, quòd Columna comportari aggerem, & interiores munitiones erigi iuſſerat: neque ob id iuuenes Rauennates, qui ſummā eo die ab omnibus Ducibus Columnaq. præſertim, laudē reportarunt; ſtationes deſerebant; ſed e muris, conſcendentes Gallos deturbare, quòd adhuc per deiectū murum non niſi ſcalis pateret aditus; reliqua

enim a terra altitudo trium pedum fuerat. Ad hęc caligo accedebat ſatis ingens, quę tum ob tormentorum diſploſionem, tum ob muri ruinam, oculis offuſa, conſcendentium impetum retardabat. Quas difficultates, ut virtute ac ordine Foiſſeius ſuperaret, militesq. æmulatione ad acerrimam atque audaciſſimam murorum conſcenſionem prouocaret, tripartito agmine, Germanos, Gallos, atque Italos diſtinxit, ut in periculis atque honore æquales eſſent; ſelectisq. ex qualibet cataphractorum ala decem ſtrenuioribus, iuſſit, uti pedites, iisdem, quibus ex equo pugnare conſueſſent, armis albis contecti, præcederent. Quibus ad murum accedentibus, uehemens eſt orta oppugnatio, magnaq. contentione dimicatum: cum iuuentuti Rauennatium conſpicui cohortatores adeſſent Marcus Groſſus, & Raphaellus Raſponus, Pauli filius: intereaq. Columna huc atque illuc accurrens, nullo labore, nullisq. periculis deterritus, propugnando & hortando, optimi nomen egregie ſuſtineret: cuius etiam iuſſu, Hiſpani, ad oppugnationem, quam tertio aggreſſi hoſtes fuerant, uenientes, ſulphureis ignibus uſi ſunt, quos ligneis tubis tripedalibus, atque ollis teſtaceis incluſos, mirabili ſucceſſu in hoſtes iaciebant: neque enim vlla ui extingui poterant, aut de loco dimoueri ad quem adhæſiſſent: maiora inſuper minoraq. tormenta aſſidue diſploſa, & ex ruinarum ſummitate ſaxa, ingentesq. trabes vndique demiſſæ, in murum euadere conantes, in præceps deturbabant, reprimebanturq. ſubinde & vulnerabantur, qui ſcalas ſubibant. Sed inter cetera maximo fuit uſui tormentum ingens, quod elegantis & miræ magnitudinis Colubrinam vocabant. Hoc iuxta Gazam vrbis portam locatum, & per feneſtellam, quæ in muro adhuc viſitur, in latus conſcendentium hoſtium emiſſum, miſerabili cæde multos diſtraxit, & cadaueribus foſſas compleuit. Cum igitur per quinque horas, tentata quinquies expugnatione, eſſet dimicatum, Foiſſeius, potiundæ vrbis ſpe deiectus, receptui canit: cum in ea oppugnatione deſiderati a Gallis tercenti

centi circiter pedites eſſent,& nõnulli cataphracti,Carolusq. præſertim Spinæus tormentorum magiſter,& Cetellio Colinæus,Dux cataphractorum clariſſimus, qui cum multis ſauciati,paucis poſt diebus,interiere. Fridericus etiam Bozolius uulneratus,ſed leuiter. Ex propugnatoribus autem Rauennatibus pleriq. ceciderũt,in quibus Baptiſta Betius ictu tormẽti occiſus eſt: Alexander Guicciolus in oſſe iuguli uulnere accepto,motum eius partis liberum amiſit:Petro Antonio Pritello effoſſus oculus. Externorum,gemini fratres ex Denticia Neapolitana familia tormentis diſcerpti ſunt.Rauennates cũ patere muros uiderent,nouasq. oppugnationes parare hoſtẽ intelligerent,ſuperioribus oppugnationibus,& infirma vrbis munitione deterriti,cum appropinquare Pontificias copias non ignorarent,conuocato Senatu, decernunt,hoſtes ab vlteriori oppugnatione,donec ſubſidiarius exercitus propius accederet,diſtrahendum,& aliqua arte diſſimulanter continendum,ut fallendo,moræ ſpatium interponeretur. Quod ea ratione fieri poſſe ſperabant, ſi dedendæ vrbis ſpem aliquam iniicerent,& per Legatos ad Sanſeuerinum Cardinalem, Piſani Concilii Legatum,mittendos,res ſpecioſis verbis protraheretur.Hoc conſtituto conſilio,quo deliniri poſſe hoſtiũ animus & tẽpus extrahi uidebatur, quãquam in hac legatione certum periculũ uitæ non deeſſe Senatores intelligerent, ſi, quod fieri facile potuiſſet,euentu res fruſtraretur, exercituq. ſubſidiario morã faciente,hoſtilia omnia comperirentur,ſuę tamen patrię,cui ſe primo natos,ſecundum Deum,Rauennates ſciunt,in hoc ingenti diſcrimine nequaquã defuere. Quapropter duos ex ſenatoribus ab ea muri parte,quæ eſt ad occidentem,ab Hadriana porta haud procul,demittunt:qui nõ multum progreſſi,in antecurſorum,& ſpeculatorum manus peruenere.Illis quærentibus,quid ueniſſent,reſpõſum,a ciuibus ſuis miſſos,uti Sanſeuerinum Cardinalem magnis de rebus alloquantur:ad quem,cum,illis ducentibus,ueniſſent, ſalutatum,& omnibus officiis dedentium ueneratum,Pandul-

phus Elephantius, qui eius legationis principem locum habuit, in hanc ſententiam eſt allocutus. Nullo noſtro, ampliſſime Cardinalis, maleficio prouocati, quod ita Rauennatium perpetua in Gallos obſeruantia tulerit, ad circumſedendam, acriterq. oppugnandam vrbem hanc tanto apparatu, & iam plane victores, aduenistis; ſed fortaſſis ulturi quaſdã inter uos orbis Principes, iniurias, de quibus prope iam partam, expugnatis tot urbibus, uictoriam, ita prouidemus, & propediem inuicta uirtute ueſtra, & priſtino ſpectatoq. ſemper bellico uigore, ſummæ gloriæ a uobis abunde ſatisfactũ iri ſperemus; & eo quidem noſtra maiore lętitia, quòd celebris ut pulcherrimi facinoris ueſtri fructus, ad nos uideatur aliqua ex parte rediturus, qui antiquiſſima origine Galli, & Pipino olim, & Carolo, Regibus ueſtris, paruimus, & deinceps conſtanti animo in eadem obſeruantia perſtetimus. Neque recuſauimus modo uobis vrbem dedere, nec per nos ſtetit, quo minus ea poteremini: impedimento Pontificios eſſe milites, qui præſidio uenerunt, ipſi etiam intelligere potuiſtis: quorum iuſſu & ui, ex noſtratibus aliqui de muris coacti, propugnarunt. Noſtri ciues, cum multa cogitaſſent, vnde ſibi dedendæ urbis occaſio pateret, uiderentq. ſe poteſtatis ſuæ non eſſe, nihil omnino, quod non ſecus accideret, quàm ſperarent, ob Pontificiorum militum diligentiam, inuenere; extra hoc unum Legatorum conſilium; quod quàm occultiſſime factum eſt, nobis per muros clã demiſſis, qui ſignificationem ſuorũ animorũ faceremus, poſtularemuſq. ueſtro uos ingenio acquirẽdæ aut tradendæ urbis modum præſcribere, cum Rauẽnates ſeruaturum. Quòd ſi nulla tandem alia uia, quàm facto impetu intra urbem, uobis extra oppugnantibus, effici non poterit, ita ad extremũ Rauennates efficient. Id tantum enixe petimus, ut, dum hęc tractantur, urbem omnẽ & mœnia, tam miſerabili ciuium, qui ad propugnandum a Columna uiolento Imperio cõpellebãtur, cæde, ne quatiatis ac proſternatis. Cardinalis tã læto nuncio recreatus, ad ea reſpondit, Gallos, non

ob odium in Rauennates, ad illius urbis expugnationem ue niſſe,ſed ut Iulii Pontificis iniurias atque ingratitudinem armis uindicarent,qui cum tot urbes Hludouici Regis potentia ſuperioribus annis receperit, ingrati notam nihil abhominatus, arma in eum conuerterit. Huic uoto, ſecundum belli ſucceſſum Deum præbere,ſperareq. ut breui, omni uictoria potirentur. Tum uero Gallos Rauennatibus, modo fidē non fallerent,amica omnia præſtaturos.His dictis Foiſſeium,ceterosq. Duces primarios uocauit,remq.omnem ſecretis uerbis expoſuit.Cōclamauere omnes,uocari Legatos debere,poſtulari,ut mandata monſtrarent.Vocati Legati,cum præſcriptis mandatis non veniſſe aiunt, ne ab Hiſpanis & Pontificiis, interciperentur: quodq. id minus ad Gallos ſpectare videretur, quòd inueniri ab illis dedēdæ vrbis modus deberet. Proceres cum in hac re cæco gradu minime procedendum iudicarent, neue fruſtra de modo decernerent, ubi res non adeſſet,Legatis,tubicinem,& Cardinalis ex fratre filium adiungunt comites,qui accedētes ad mœnia,rem omnem de ciuibus cognoſcerent,& modum,ſi eſſet opus,decernerent.Legatosq.interea,ne quid Hiſpani ſentirent,gallico amictu induunt:qui ingenti metu perculſi,quòd ſe ad colloquiū,eo habitu,nequaquam recipiendos ſcirent, ac potius ſclopettorū diſploſione & ſagittis a muris arcēdos,tamē quādo nō uidebāt quo modo renuerent,& dulce atq. honeſtū putabant pro patria occumbere,ad muros,unde fuerant demiſſi,redeunt:unde plūbearū pilarum ui,quæ confertim in eos emittebātur,tametſi uoce ac manu amicos ſe oſtenderēt,repulſi ſunt. Tubicen,ut eſt eorum hominū genus irritabili natura,ludificatos Gallos eſſe,& ad interitum perductos iactabat,verbaq. Cardinali & proceribus data,minitariq. quas illis paraſſent inſidias, eos laturos : & hac ira permotus,ad Cardinalem & reliquos peruenit,narratq.quæ contigiſſent,quæq. ipſe ſuſpicauerat,omnia. Orta ſtatim altercatio eſt , aliis pro ſpeculatoribus cōprehendi iam Legatos,& cuſtodiri iubentibus ; aliis aſſerētibus rem

diligentius perueſtigandam. neque enim ius gentium, & beneficos fortaſſis homines de nihilo uiolandos. Acceſſit adhęc Cardinalis fratris filius ingenuus adoleſcens, qui affirmauit, illis id propterea cōtigiſſe, quòd Gallicis ueſtibus eo progreſſi, patefaciendæ deditionis manifeſtam occaſionem pręberent, non abſque ingenti Rauennatum damno, viderentur, idq. Legatos fuiſſe, dum irent, conqueſtos. Quā eandem cauſam Legati intrepide, nihilq. hęſitantes, mortis conſcientia, ob patriā ſuſceptæ, confirmati, afferebant: ſed cum varię hinc inde ſententię dicerentur, & non dubium mortis periculum Legatis immineret, ſubſidiarius Pontificis exercitus detegitur, qui, Gallo exercitu ab eo diſcedente, promiſſi conſtantiam ſeruaturus, inter eoſdem amnes, iuxta Forumliuii fuerat ingreſſus, pauloq. poſt traiecto Viti, Rauennam veniens, ſecundum amnem caſtra mouebat: ad cuius aſpectum, ut eſt animus additus, & Columna cohortari omnes cœpit, metum depellerent, in tutoq. rem eſſe, ita ſummis Galli clamoribus arma capiunt, armatiq. ad ſuas ſe recipiunt phalanges, & amota a muris tumultuario opere tormenta, in hoſtes conuertūtur. Foiſſeius ſuos interea Duces conſulit, utrumne traiiciendus eadem hora Vitis eſſet, quo hoſtibus, ne Rauennam ingrederentur, ſeſe obiicerent. In conuentu, uarius erat animorum habitus, diffidentesq. ſententiæ. Denuo enim oppugnare urbem, cum muri deiectus haud ſatis pateret, & a tergo hoſtes eſſent, periculoſum admodū putabatur. Deſperato autem omni optato fine, morari, inutile, ac potius ob commeatus penuriam, impoſſibile: Referre pedem, Hiſpanorum augere eam dignitatem nimiam uidebatur, quam ſuperioribus diebus, tanto arridentis fortunæ fauore, ipſi conſecuti eſſent. Dum autem hæc ab illis tractantur, renunciatum eſt Pontificios & Hiſpanos, quarto ab vrbe lapide, cui loco Mulinatio nomen eſt, conſtitiſſe: & quidem imprudenter, ſi quidem eodem die non fuiſſet difficile, arrepta per Pinetum, quod eſt inter urbem ac mare, uia, Rauennam ingredi: quod

ſi eueniſſet, dubio procul Galli turpiter, ob commeatus inopiã, qua in dies magis laborabant, decedere Flaminia cogebãtur. Verum ipſi, aut oblatam occaſionem nequaquam cognoſcentes, quòd forte metuerent, ne in vrbem proficiſcentibus, eſſet patentibus campis pugnandum, aut ſatis auxilii, ſuo propius aduentu, importatum ciuitati putantes, conſtitere ad Mulinatium: caſtriſq. poſitis, quod reliquum diei fuit, & noctem, quæ conſecuta eſt, vniuerſam, faciendæ, pro caſtris, foſſę, tribuerunt. Huius aduentus perturbatio, fecit poteſtatem Rauennatibus legatis, vt, omnibus ad arma currentibus, ipſi, ſuis arreptis veſtibus, ad muros, vnde demiſſi fuerant, regreſſi, & funibus in eos a ciuibus ſublati, in vrbem reciperentur. Galli cum periculoſiſſimum, & contra quàm ſemper decreuerant, hoſtes in caſtris commorantes, adoriri ducerent, præſertim quòd nullum incommodum compara ri cum illo poſſet, ſi funderentur, fugarenturq. ita tandem, Foiſſeio cohortante, conſtituunt, perinde minus periculi, ma iorisq. glorię conſilium; hoſtes, quàm primum illuceret, aggredi. Quapropter ponte ſupra Vitim nocte facto, ripiſq. vtrinque, vt facilior aditus eſſet, complanatis, poſtero die, prima luce, qui dies Tertio Id. April. ob Chriſti Dei ad vitam excitationis memoriam maxime ſolemnis fuit, per pontem Germani pedites amnem tranſeunt; cum primi agminis ferme omnes, ipſumq. uniuerſum medium agmen per vada depreſſiora traiicerent. Nouiſſima acies, cui Hiuo Alegria prę erat, quadringentis haſtatis equitibus conſtituta, in ripa Fluminis, Rauennam verſus ſubſtitit, vt ſubſidiaria, ſi ferret caſus, accurreret; aut, ſi eruptionem ex vrbe facerent, Rauennatibus ſe obiiceret: Præſidio pontis, quod prius ſupra Montonem fecerant. Paris Scotus cum peditibus mille loca tus eſt. Primum Gallorum agmen, præcedentibus tormentis, una cum ſeptingentis haſtatis equitibus, peditibuſq. Germanis, in ripa fluminis, quod illis ad dextram aderat, conſtitutum, peditibus ad læuam equitatus locatis, Alſonſus Ferra-

riæ

riæ Dux, & Normandiæ Regulus ducebant. Iuxta hos, & ad latus, peditum medii agminis, Vaſconum præſertim, octo millia: cumq. a fluminis ripa perpetuo magis abeſſent nouiſſimum, Italorum maxime peditum quinque millia, agmen, cui Fridericus Bozolius præerat, poſtremum collocatum eſt: iuxta quod ſagittarii, & leuis armaturæ equites, qui trium millium numerũ ſuperabant. Poſt hæc omnia agmina, quę haud recta procedebant, ſed curuata, ſemicircularem Lunæ ſpeciẽ præſe ferrebant, in ripa fluminis, haſtati medii agminis equites ſexcentum Paliſſa & Sanſeuerino Cardinali Ducibus, locabantur. Certum ſibi locum, aut peculiarem curam Foiſſeius, vt Imperatorem decet, nullam adſcripſit, ſed cum nobiliſſimis triginta ſelectis, fortibusq. uiris, huc & illuc uolitans, ingenti animo, & uerbis militariter grauibus, omnes cohortabatur ad pugnam, cum ipſe ſplendenti protectus ferro, eſſet ob armorum ſplendorẽ atque elegantiã, & oculorum alacritatem facile cuique notus. Erat Foiſſeius adhuc imberbis, facie pulchra, & ob generoſam militaremq. uirtutem ut magnum terrorem hoſtibus, ita ſummam Gallis fiduciam addebat; quodq. maxime uincendi ſpe accendebat ſuorum animos; fortunatus ab omnibus Imperator credebatur. Vbi itaque luculenta & graui milites oratione ad bellum incitauit, ingenti clangore tubarum, tympanorumq. ſtrepitu, & clamore totius exercitus aere inſonante, progredi ad hoſtium caſtra cœpit, quæ ab eo loco, ubi flumen traiecerant, ſtadia circiter duodecim aberant, ſecundum amnis ripam, vti docuimus, poſita, & foſſa, quæ dextrorſum protendebatur, ſatis alta, circumdata, relicto tamen pedum uiginti ſpatio, quo ad tumultuariam cum equitibus pugnam, in fronte foſſæ, libere atque expedite cum oporteret, egredi pedites poſſent. Vbi ergo renunciatum eſt, traiicere Gallos amnem cœpiſſe, hoc ordine aciem inſtruunt. Primum agmen octingentorum cataphractorum, Fabritio Columna Duce, ſecundum fluminis ripam collocatum eſt, illiq. ad dextram phalanx, in qua ſex pe

ditum

ditum millia erant, adiecta. Poſt primum agmen, media acies, equitum haſtatorum ſexcentum, iuxta quam erat peditum quattuor millibus conſtituta phalanx, Prorege præfecto, ſecundum amnem locabatur. In hac erant & Padulæ Regulus, & Legatus, qui ſacra purpura inſignis, inſitam Italis atque Hiſpanis religionem, aſpectu & verbis confirmabat. Carauaial Hiſpanus ſecundum eandem fluminis ripam, nouiſſimum ducebat agmen, quattuor millium peditum phalange ſtipatum. Ad hos, ſubſidiarii leuis armaturæ equites accedebant, quibus Daualus Piſcariæ Princeps præerat, Fabricii Columnæ gener. Tormenta erant in cataphractorum fronte diſpoſita: Et Nauarrus, qui cum ſelectis peditibus quingentis, nulli ſe certo loco addixerat, ſupra foſſam, aduerſus tormenta, triginta carros, falcatis ueterum non diſſimiles, minoribus onuſtos tormentis, adiectoq. ingenti venabulo, collocauerat, quibus in valli morem firmiſſimo quodam munimento, facilius hoſtium impetum perfringi poſſe ſperabat. Quo ordine, hoſtes potius irruentes accepturi, quàm vt hoſtes adorirentur, intra foſſæ munitionem ſe continebant. At Galli, qui iam ad foſſam ducentum circiter paſſus propius acceſſerant, ubi conſiſtere hoſtes, neque e munitionibus pedem efferre uident, conſtitere, ne optatam illis commoditatem præberent. Vtrimque per duas horas hoc pacto pes non eſt loco motus, cum tamen interea innumerabiles ab vtraque parte tormentorum ictus emitterentur: Nauarro præſertim, qui editiore loco tormenta diſpoſuerat, Gallo peditatui magnum damnum inſerente. Verum Alfonſi Eſtenſis Ferrariæ Ducis conſilio, qui primam, uti memorauimus, aciem ductabat, tormentorum pars a tergo exercitus, maxima celeritate, ad cornu extremum, in quo ſagittarii depugnabant, lunato ciruitu deducta, in latera hoſtium directa eſt, confeſtimq. non ſine ingenti etiam damno Gallorum, in latus hoſtium diſplodi cœpta eſt. Hanc pilarum vim maxime omnium equitatus ſenſit. Hiſpanus

enim

enim peditatus, in humilem, ſecus aggerem fluminis, depreſſumq. locum a Nauarro retractus, eoq. iubente in terram proiectus, lædi non poterat. Iam pilæ Gallorum magno reboatu a maioribus tormentis emiſſæ, hominum & equorum ingentem cædem facientes, per medias alas uolitabant: iamq. in diſcrimen pugnæ erat uentum, cum Fabricius prudenti iudicio, de uictoria deſperans, obnixe Nauarrum rogauit, ſeſe inde tandem deduceret, frequentibusq. Proregem nunciis fatigabat, uti egrederentur ad prœlium, antequam tormentorum ictibus abſumerentur: neque ſecunda hæc ſanaq. conſilia, ſtulta & pernicioſa obſtinatione ſperneret. Antea enim cum amnem Galli traiicerent, Fabricius aggrediendos hoſtes conſuluerat, quòd longe maius erant commodum accepturi, ſi cum dimidia tantum parte, & in traiiciendo amne impedita fuiſſet pugnatum, quàm id, quod ex foſſa ſperabatur, intra quam ſe continebant. At Nauarrus, cuius conſilia, loco oraculi, apud Proregem erant, renuit, quòd ſe tuto loco poſitum putaret: quamobrem tanta adeoq. miſerabili equitatus cæde, nihil commouebatur, ut ad eum ſolum victoriæ gloria recideret; nam ſolo peditatu, quem ex veterano milite conflatum habebat, adiecto carrorum præſidio, putabat fore, ut victoriæ laudem ac triumphum ſociis communicaturus non eſſet, præſertim quod inſtitutus a ſe tormentorum ordo, Gallo peditatui maximam videbat cladem inferre. Ceterum Fabricius nimium ambitioſa ea pertinacia, ſumma rabie percitus, lacrymis propter iram atque indignationem obortis, cataphractos ſuos & uelites ab ingenti cæde iam pene fuſos, plurimosq. coram ſe ſtrenuos Duces crudeliter occiſos, miſerabiliq. ſpectaculo horribili mixto clamori, modo homines & equos in terram proſterni, modo in aera capita & brachia ex corporibus auulſa euolare conſpicatus, Nauarri obſtinationem ac malignitatem execrans, eumq. ſemi iudæum ac maranum appellitans, nulla expectata Pro Regis uenia, nullo iuſſu, ne turpiter interiret, ſuos hortatus cataphra-

ctos,

ctos, extra foſſæ munitionem deduxit, & in confertiſſimos hoſtes ingreſſus, cum aliquãdiu ſtrenue dimicaſſet, ab Alfonſo Eſtenſi captus, ab omni Gallorum iniuria, obnixe id Colũna petente, incolumis ac tutus ſeruatus eſt. Eandem fortunam Padula ſubiit, cum per cãpos foſſis ac ſpinis impeditos, quaſi meliori euentu deſperato, ſecundi agmnis alas circumduxiſſet. Captus eſt etiam Piſcariæ Regulus, cum multis egregie acceptis vulneribus, omnibusq. velitibus ſuſis, ſtrenue aliquandiu dimicaſſet. Cardona inſolita tormentorum ruina deterritus, ſui vix compos, deſertis infelicis Imperii inſignibus, una cũ Caruaiali, & Antonio Leua, cum adhuc tertiũ agmen ferme integrum ſupereſſet, admiſſis equis fugientes, ſuæ ſaluti cõſuluere. Nauarrus ingenti ac ferá uirtute, pugnæ ſignum peditibus ſuis dedit, qui repente ex humo, quo ſe, uti memorauimus, Nauarri iuſſu deiecerant, elati, Germanos tanto ardore aggrediuntur, ut poſt hominum memoriam aut maiore animo, aut clariore uirtute nuſquam fuerit depugnatum. Omnibus enim commixtis agminibus, prœlium cœptum eſt, omnium proculdubio, quæ ad eã diẽ Italia uiderit, maximum: ſi quidem omnibus eo prœlio mixtis; quod patentibus campis, nullo aquarum aut vallorum impedimento, occupatis committebatur, duo exercitus, obſtinato ad uictoriam, aut ad mortem animo, nec periculo ſolum aut gloria, aut ſpe incenſi, ſed ingenito ac ferme naturali nationum odio confligebant. Euenit autem, ut duo ſtrenuiſſimi Duces, armis, criſtiſq. conſpicui, acies omnes antegreſſi, ſingulare certamen, prouocati, commiſerint, Iacobus Empſer Germanus, & Zamudius Hiſpanus. Ceterum cadente Germano, urerque exercitus proceſſit, conſertiſq. manibus, illuſtriores Duces ferme omnes interiere, cũm uix Germani conſerto eorum agmine, Hiſpanorum uim atque audaciam ſuſtinerent: qui Hiſpani licet nonnihil primo incurſu, ab firmo haſtarum ordine commoti fuiſſent, tamen cum eſſet ad gladios deuentum, plures ſeſe deprimentes, clipeis protecti

KKk ſubter

ſubter haſtas Gallorum inter crura penetrantes,& coxas inermes Gallorum pugionibus uulnerantes,ingenti cæde ad medium fere agminis peruenerant.Verum hinc haud procul,Vaſcones,uia,quæ inter aggerem & flumen eſt,capta, horribili clamore elato,Italicum peditatum aggrediuntur, qui fuſus iam maximo accepto a tormentis damno, ægre admodum innatam uirtutem ſuſtentabat: qui etiam poſtquam ciaculatis ſagittis, manus eſſent conſertæ, haſtis carens, & iam diſtractus, facile reiicitur: Alegria præſertim cum recenti ala equitum adueniente: qui aliquanto meliore uirtute, quàm fortuna uſus, Meliloi filii ulciſcendi deſiderio,in Ramazotū eiusq. pedites, a quibus ſuperiore anno Ferrariæ, per rixam, Melilous fuerat interfectus, cæco conatu irruebat.Sed dum maxima cæde peditatum afficit, nouo & acerbiore dolore opprimitur; ſiquidem alter filius Viuerroes, ſub eius oculos interfectus, in flumen præcipitatur: quamobrem tanto dolori ſuperſtes eſſe nequaquam cupiens, ſeſe cum equo in confertiſſimum hoſtium agmen coniicit, ibidemq. ſtrenue depugnans, haud ita multo poſt, ſpectatæ uirtutis infelix Senex occubuit. Ramazotus ingenti ſecuris ictu in terram depulſus, ſemiuiuus a proximis Hiſpanis ſeruatus eſt, qui Samaneco Duce, Gallos atque Italos pedites ad tormenta tanto impetu reiecerant, ut perterriti ac uulnerati, fœdeq. fuſi, in latera ſe Germanorum conuerterint: iamq. ob id Germani cum hoſtibus a fronte, tum repellendo, tum cogendo pugnantes, ne eorum impreſſione acies funderetur, ex latere dimicabant: quapropter incerta adhuc uictoria apud Gallos erat. Verum Foiſſeio equitatum omnem, ab omni iam parte uictorem, in Hiſpanum peditatum inferente, uictoriæ ſpem; quæ ſublata, maxime auferre animum, & proſternere uires ſolet; Hiſpanis abſtulit. Itaque licet ob aſſiduam cum Germanis dimicationem fatigati eſſent, omnesq. iam fere ſtrenuiores Duces, militariaq. ſigna amiſiſſent, nihil tamen in ſummo periculo indignum

committentes,admirabili conſenſu,ſingulariq. militiæ diſciplina,animis atque ordine integris,& denſata fronte, uiam, quæ inter flumen & aggerem intercedit,ingreſſi, pedem potius referre,quàm reiici uidebantur. Nauarrus in eo diſcrimi ne in media ſe arma; ne adeo ingenti cladi ſupereſſet uiuus; ſponte inferens,capitur. At Foiſſeius,pro ſumma gloriæ cupiditate, Hiſpanos,perinde ac uictores ordine integro abire nõ ferens,& minus abſolutam uictoriam ducens,niſi, ut ceteri, illi quoque ſunderentur,urgente fato,cum nobilium uirorũ ala,in nouiſſimos impetum facit,dumq.eam Hiſpanorum legionem intemperanter perſequitur,a globo hoſtium circumuentus,& ex equo deiectus, ſeu,ut alii ferunt,cõcidẽte equo, in latus haſta velitari confoſſus,perimitur:cum Foiſſeium ſe, Hiſpanorumq. Reginæ fratrem clamare, apud Barbarum militem,ira concitum, nequaquam profuiſſet. Penes Foiſſeium,humi,uiginti uulneribus confoſſus,eius patruelis Odetus Lautreccus,pro mortuo remanſit; qui poſtea Ferrariam uectus,diligenti medicorum cura, conualuit. Inſperata hæc Foiſſei mors,ab eo,dubio procul ob inexhauſtam delendorum hoſtium,nimiamq. gloriæ cupiditatem accita, quemadmodum perfectam de hoſtibus uictoriam perrupit, ita occaſionem,facultatemq. præbuit Hiſpanis,ut ſe in tutum reciperent: qui coacta fronte,confertoq. agmine inſequentes Gallos facile repellebant. Galli ad prædam deinde conuerſi,impedimenta omnia,ſigna militaria,& tormenta rapiunt. Occubuerunt eo prœlio longe omnium cruentiſſimo, cum eſſet utrinque pari fere clade ultra ſex horas pugnatum,ſi calones & lixæ numerentur,circiter quindecim hominũ millia, ſupra vero quadraginta maiorum minorumq. Ducum cadauera reperta ſunt,qui egregie fortes,peritiq. militiæ,in arduis prœliis acies ſtrenue ductauerant.Interea Ioannes Cardinalis Medices,Legatus,cum iuxta illum plures trucidati cecidiſſent, neque tamen ipſe turpi fuga ſaluti ſuæ conſulere uoluiſſet; animabusq. eorum,qui moriebantur,Deo commendandis,

precibusq. & piis verbis iuuandis optimi Legati munere per functus eſſet, in duos velites Gallos incurrit; quorum alter, quòd nullam Cardinalis, Legatiq. rationem habebat, a Plateſio Bononienſi, equeſtris ordinis uiro, iugulatur; alter eodem ictu vulneratus, ex equo detractus eſt: Cum uero aduenıſſent expediti equites Dalmatæ, qui Cardinalem captiuum ductu ri uidebantur, ex illorum manibus Fridericus Gōzaga, cognomento Bozolius, Cardinalem eripuit, eumq. ſibi perinde ac nobili, Italoq. Duci, honeſtiore titulo ſe dedentem, ad Fridericum Sanſeuerinum Cardinalem, Piſani, vti memorauimus, Cōcilii, in Gallorum caſtris, Legatum adduxit. Erat tum Mediceus Legatus in equo Thraicio; cui, ob rei memoriam, inſequenti anno ad Tertium Id. April. eodem, quo captus eſt, die, thiaram Pontificatus Maximi, more maiorum accepturus, ad Lateranū adiens, inſidere uoluit; adeoq. perpetuo deinceps habuit carum, ut ad ſenectutem deuexam ſumma diligentia alendum curauerit. Sed ut ad hiſtoriam reuertar, Medicem perbenigne Sanſeuerinus excepit, honorificeq. tractauit, permiſitq. uti Iulius Medices; qui ex prœlio, una cum Antonio Leua Cęſenam confugerat; accedere ad eum tuto poſſet. Qui data fide cum ueniſſet, Romam ad Pontificem a patruele, cum mandatis, eſt miſſus, qui illi & Cardinalibus ſalutem ſuam commendaret. Hoc interim ſpatio, Prorex, non ante fugam repreſſit, quàm Anconam, cum perpaucis equitibus perueniſſet: ex reliquis plures ab incolis regionis, qui ad uias accurrerant, inter fugiendum ſpoliati, & interfecti ſunt: tametſi inter ceteros Ruuereus Vrbinatium Dux id maxime non incitatis modo in fugientes regionis ſuæ hominibus, ſed militibus, qui idem facerent, in Piſaurenſem agrum miſſis, curauerit. Rauennates contra quàm ſperabant, ſubſidiarium exercitum ſuſum fugatumq. conſpicati, ſeq. inimico victore circumſeptos, cum urbis muri late proſtrati eſſent, de deditione agendum rati, Senatum uocant, ubi erat non admodum ſimplex ha-

bitus animorum, obtorpuerantq. quodammodo omnium ſenſus, neque explicantibus, quid uellent, aut quid decernerent, ſatis conſtabat. Aduenit Marcus Antonius Columna, qui intelligens pleroſque ex primariis deditionem & concordiam conſuluiſſe, grauiſſime hortatus eſt, ab ea ſententia dimouerentur, quando Galli tot inſignium uirorum, maximeq. Foiſſei funeribus, eneruati pæne eſſent; facileq. eſſet futurum, vt ira atque odio, quod adhuc efferueſcebat, agitati, fidem fallerent, cuperentq. tot fortiſſimos Duces, non inultos cecidiſſe. Nam eſto, inquit, quòd proceres, honeſtas concordiæ & deditionis condiciones accipiant, ſeruandasq. iubeant, non uideo tamen ipſis ueſtram vrbem ingredientibus, in tanta commeatus penuria, in tanto ardore uindictæ, qua ratione compoſci militum animi poſſint. Ante quàm enim eorum impetus omnis conceptæ iracundiæ deferueat, in Gallis præſertim, qui iracundi natura maxime putantur, nihil tutum ab eis impetrari poteſt. Hos Columnæ ſermones ſumma grauitate ac contentione prolatos, magnum ſilentium aliorum alios intuentium excepit. Quapropter Columna; Vos, inquit, Rauennates ſciatis ueſtro periculo, ſi vrbem dederitis, peccaturos: ego nihil pro temeritate veſtra ſuppliciorum a me pendi; in Cittadellam cum meis me recipiens; pro uirili conabor: neque enim debeo uobis auxiliari, qui mihi tam acriter, ſi non verbis, animo & ſententia repugnatis. His dictis Senatorum concio ſub occaſum Solis dimiſſa eſt. Columna, ut prædixerat, in Cittadellam abiit. Rauennates hora noctis ſecunda aduocant denuo Cōcilium, in quo cum multa a multis raptim & nullo ordine dicerentur, ne ciuitas, in ſummum diſcrimen adducta, extremæ cladis calamitatem ſubiret, ſi vnius Columnæ, cui tuta erat ſtatio, neque deiecto muro circumdabatur, eſſet aſſenſum, & ne ſi conſilia deditionis cunctarentur, dum prudenter rem agere quærerent, ſe ac fortunas ſuas maiori periculo implicarent; ex Senatus conſulto quattuor Legati, ad Fridericum Sanſeuerinum Cardinalem

dinalem decreti, miſſiq.ſunt. Hi fuere Laurentius Thomaius medicus, Petrus Donatus, Opizo Monaldinus, & Anaſtaſius Celinus, qui apud Sanſeuerinum his condicionibus de deditione pepigerunt. Ante omnia incolumi omnium ciuium, militumq. uita ac fortunis, Vrbem Romanæ Eccleſiæ nomine accipito: Decreta, quæ Iulius ſecundus Pont. Max. vrbem ſuperioribus annis recipiens, conceſſerat, confirmato. Ciuitas cenſus tributiq. nomine Romanæ Eccleſiæ aureos nummos mille tantum perſoluito: Ciuibus omnibus, qui in propinquis locis animalia, fortunaſue habent, dum albæ crucis ſigno internoſcantur, ea nullo impediente aut prohibente, libera deducendi in Rauennatem agrum facultas eſto. Nullus militum, extra Alfonſum Ferrariæ Ducem, cum ſatellitibus ſuis, & Pandulfum Malateſtam vrbem ingrediantor: Vigintiquattuoruiratum, quo ciuitatis quies conſeruari uiſa eſt, confirmantor: Alimenta Gallis omnis generis commeatus a Rauennatibus præbentor. Hæc uero præſcripta tractataq. ſunt in caſtris ad Gattinelliam uillam, duodecimo ab urbe ſtadio, ſecus Montonem, eadem nocte: ſtatimq. de commeatu agere Rauennates; quem poſtridie eius noctis, ſummo mane in caſtra emiſerunt. Per hunc modum compoſitis rebus, cum noſtri ferme omnes, portis urbis, ipſoq. muri proſtrati aditu, ac ſtationibus deſertis, in domos, corpora curaturi, importune ſe recepiſſent, reprehendentibusq. eam negligentiam & ſecuritatem, in tanta, exercitus undique miſere afflicti, rerumq. omnium inopia laborantis, uicinitate, datam ab Gallis fidem obiicerent, hora ab ortu Solis ſecunda, ſubito impetu, hoſtilibus armis ciuitatem aggreſſam cruentari ſentiunt. Nam ad lixas & calones, qui ciborum emendorum occaſione; cum tamen ii a noſtris miſſi in caſtra abunde eſſent; nudatam præſidio vrbem, per ruinas adaperti muri, fuerant ingreſſi, multi paulatim milites acceſſerant, coactoq. ſupra duum millium numero, reliquis omnibus pari immanitate, per eadem abrupta tormentis mœnia irrumpentibus,

cum

cum perueniſſent in forum, contra omne ius, datamq. fidem, opulentam & nobiliſſimam vrbem in periculum ſupremi caſus deuocatam, ut Foiſſeio, ceterisq. qui interierant, parentarent, Barbara crudelitate diripiunt, & Rauennates miſeros, ſtolideq. nimis fidentes, ac inermes, miſerabili cæde trucidant. Truci clamore, ſuperboq. accentu omnia incrédibili pauore ferro, & flamma permiſcentes: ignis enim multis locis iniectus eſt: domus miſere depopulatæ: miris tormentis affecti ciues, ut pecuniam ſoluerent, & patefacerent: effodientibusq. humum Gallis plurima reperta ſunt, non modo quæ antea aduentante exercitu, ciues occultauerant, ſed quæ per multa ſęcula terra obruta delituerant. Augebatur tumultus fragore tectorum, quæ diruebantur; diſſonis uocibus ac miſerabilibus pauidarum præſertim mulierum plorantium, cum errabundæ, ſuæq. ſaluti ac pudicitiæ conſulentes, tum cadauerum tumulos, tum alios ſub oculos trucidari aſpicerent, diſcurrentibus undique & minitantibus armatis. Nemo ullius, niſi fugæ, memor, quam per ſtragem corporum aſſequebantur, cum præſertim Rauennates iuuenes aliquot, cuneo ad uiarum compita facto, inani & funeſto conatu repellere efferatum hoſtem tentaſſent. Aer tota vrbe puluere & plumis, quas hoſtes ex culcitris exemerant, horribili caligine ſuffuſus: mugitus bonum, & aliarum pecudum, quæ plerique ciues cum ſponte, tum Columnæ iuſſu in vrbem antea coegerāt, terrorem maxime & miſeriam augebant, ita ut omnia plena eſſent luctus atque mæroris. Vaſcones & Ferrarienſes maximam partem, nouæ ſemper cladis ſpectaculo, ignobiliq. direptione vrbem fœdabant, cum Galli, nobilesq. præſertim, pudicitiæ mulierum conſeruandę, ipſisq. ſacris Virginibus tutandis diligenter & enixe operam darent; quod multis locis factum eſt, eorumq. iuſſu ac pręſidio a ſacris pleriſque domibus temperatum. Non potuit tamen improba gregariorum militum rabies, religione prohiberi, quin montem pietatis appel-

latum

latum, multis bonis ad uſus egentium undique conquiſitis ornatum, ſpoliarent: ſacrisq. ædibus uim inferrent: inter cetera autem, teſtudinem ex optimo argento in Vrſiana æde, quæ in medio inferioris chori ſita erat, a Victore Archiepiſcopo, uti ſupra docuimus, erecta, quattuorq. nobiliſſimis columnis ſuffulta, bracteatoq. argento limbis operoſe exornatá, ita ut ad triginta ſex aureorum nummum millia ſumptus acceſſiſſet, Vaſcones deprædati ſunt: quorum etiam unus arcam, argēto figuris atque uariis imaginibus egregie ſculpto, incruſtatam, in qua Rauennatum aliquot Archiepiſcoporū, & aliorum uirorum ſanctorum oſſa ſeruabantur incluſa, deiectis in terram ſacris oſſibus, deprædatus, ingenti miraculo, pœnas nequáquam ſeras luit: nam uix portam Vrſianæ ædis maiorem egreſſus, aliquantum ad læuam proceſſerat, cum ex eadem natione occurrens alius, ſiue ueteris ſimultatis cauſa, ſiue occulto diuino conſilio, eum in capite uulneratum trucidauit; nulla deinde arcæ habita ratione; quam arcam Petrus Ghirardellus aurifex, qui militem inſequebatur, illám ab eo ſuppliciter petiturus, arreptam, denuo ſanctis eiſdem oſſibus repleuit. Nec diu poſt eum tumultus nonnihil deferbuiſſet, Germanus miles, D. Ioannis baptiſtæ ædem ingreſſus, impie ſanctiſſimam Chriſti Dei corporis hoſtiam, vt argenteum in quo includebatur loculum ſuffuraretur, in terram deiecit. Quo facinore grauiter commotus, cucullatus Carmelitanus Petrus Ioannes Rubeus, aui mei frater, ad quem fuerat facinus delatum, accurrens, nec quicquam hæſitans, ad eum conuerſus, Loculum, inquit, iſtud mihi reddito improbe: ille ſtupidus & timore perculſus, ne uerbo quidem prolato, cum loculum reſtituiſſet, Rubeus, corporis Chriſti repoſitam ibidem hoſtiam, perpaucis, quos in uia tunc reperit, accitis, ut ſe, diuinam ferentem hoſtiam, cereis accenſis, comitarentur, ad Alfonſi Eſtenſis Ferrariæ Ducis hoſpitium, quod ſecundo ab urbe lapide aberat, ad Montonis amnis ripam, per ruinas proſtrati muri egreſſus, detulit.

lit. Quam Eſtenſis honorificentiſſime locatam, accenſis funalibus, habuit apud ſe ingenti ueneratione, donec omnia in tuto eſſent: cum plures etiam in eodem ſuo Prętorio mulieres ac pueros Rauennates, a militum impetu libidineq. tutos cōſeruaret. Aduenere ſub id tempus Ferrarienſes naues, quę a Pado per Foſſam Meſſaniam commeatum Gallo exercitui, Ferraria deuehebant: quam ob rem occaſio Ferrarienſibus data eſt, cum ad Hadrianam ferme urbis portā naues eſſent, ut ignobiliore prędą potiti, ſupellectilem omnem e Rauēnatum domibus Ferrariam exportauerint, culcitras, ueſtes, forcipes ignarios, furcillas, usque ad cucumas, pinguaria, cacabos, atque eius generis innumera, quibus miſera vrbs, omnibus ſpoliata bonis, uel crudeliſſimis hoſtibus lacrymas excutiebat. Duæ naues ſub id tempus, ut Petrus, Bembus memoriæ prodit, quas Alfonſus ſpoliis nobilioribus onuſtas, Ferrariam mittebat, dum e Rauennati portu enauigare contenderent, a Venetis nauibus duabus, quas ob uelocitatem appellabant Hirundines, una cum celoce remorum quadraginta, nonnullis remigibus interfectis, capiuntur, & ad triumphi ſimulacrum, explicatis Alfonſi uexillis, & per æquor ſecum tractis, ad forum D. Marci deuehuntur. Iamq. fugæ & ingentis cladis nuncius, Id. April. ad Pontificem peruenerat, ab Octauiano Fregoſio, qui maximis itineribus e Foroſempronii Romam accurrerat, allatus: quo ita omnes perculſi ſunt, ut multi Iulium, infracti alioqui animi Pontificem, rebus ferme deſperatis, mari fugam triremibus capere hortarentur: præſertim cum non mediocris ad hæc, a Pompeio Columna Reatino Epiſcopo, metus accederet, qui eo tempore una cum Roberto Vrſino, & Petro Margano, & omni nobilitate Romana, iuuenibus ſtrenuis, ut eiicerent Roma Pontificem, pecuniam a Gallis impetrarant. Sed Iulii Medicei aduentus, qui recitatis eorum nominibus, qui eo bello cecidiſſent, pugnæq. exitu diligenter explicato, monſtrauit extenuatas

LLl Gallorum

Gallorum vires eſſe, nihilq. incolumi uniuerſo fere Hiſpano peditatu timendum, plurimum omnes confirmauit. Itaque confeſtim Pontifex, & exercitum ingenti liberalitate refecit, & fugientem per Picentes Cardonam hortatus eſt, ut collectis reliquiis, inermes & ſpoliatos, armis, equis, & pecunia inſtrueret: ipſum præterea Vrbinatium Ducem, in gratiam recepit, qui Dux parum prudenti familiarium conſilio, tum Balthaſſare Caſtilioneo ad Regem Gallorum multis ante diebus miſſo, tum quòd apud Foiſſeium ex ſuis pleroſque haberet, occulte cum Gallis in patruum coniuraſſe credebatur. Maxime autem omnium Pontifex ad Matthæum Heluetium Cardinalem Sedunenſem litteras Venetias dedit, ut non amplius ſex millia, quod antea decreuerat, ſed quantam maximam poſſet eius nationis militum multitudinem cogeret: quam prouinciam Veneti, & conſilio, & pecunia, & ſumma diligentia iuuerunt. Interea quartum iam diem Rauennæ in Citradella acriter obſeſſus atque oppugnatus Columna, ea condicione ut hominibus ac rebus integris liceret eſſe, ſacramento pollicitus arma ſe in Gallum Regem & Piſanum Concilium, ad diem Diuæ Mariæ Magdalenæ feſtum non accepturum, ſeſe dedidit: nec diu poſt Iulius etiam Vitellius, Tiſernatium Epiſcopus, cum peditibus quinquaginta arci præfectus, eiſdem acceptis datiſq. condicionibus, eam, Gallis Ducibus ingredientibus, tradidit. Hanc ingentem cladem prodigia aliquot antegreſſa ſunt, in quibus illud emicuit, quod plerique ſcriptis tradiderunt, natum Rauennæ infantem, cornu in capite habentem; alis præditum, absque brachiis, unico tantum, ad Aquilæ ſpeciem, pede; oculo in genu; ambiguo inter feminam & marem ſexu: in medio pectore Ypſilon græcum, & crucis imaginem præſeferentem. Quod plerique ſic interpretatum fuiſſe ferunt, ut cornu, ſuperbia: alis, leuitas, & mentis inconſtantia ſignificaretur. Cum uero brachia deeſſent, bonis operibus ca-

rere homines: Pedem, quemadmodum rapaces aues habent, rapinas, vſuram, & ingentem auaritiam: oculum in genu, ad hæc ſolum caduca defixum animum: ſexum vtrumque, nefariam libidinem indicare: atque ob hæc ſcelera tot bellorum procellis Italiam quati: Gallorum autem Regem non propriis id exequi uiribus, ſed quòd Dei adminiſter eſſet. Ypſilon enim virtutis figura eſt, quapropter ſi confugiant ad virtutem, Chriſtiq. crucem, futurum, ut nobilis prouincia ab illis calamitatibus quietem exitumq. reperiat. Hæc quæ ſcribuntur ab aliis, cum de noſtris grauiſſimis teſtibus, a quibus multa cognoui, cum eſſent eo tempore iuuenes, diligenter percunctatus eſſem, intelligere nihil potui. Illud pro compertо habetur, per eos dies Chriſti Dei crucifixi ligneum ſimulacrum, quod in æde D. Dominici in ſacello iuxta maximam eſt, ſanguinem affluenter ſudaſſe: cuius adhuc rei locupletiſſimi, atque certiſſimi teſtes ſuperſunt. Intereà Romæ, Tertio Non. Mai. ad Lateranum, Concilium a Pontifice celebrari, maxima Antiſtitum frequentia cœptum eſt: Rauennatesq. cum multa a Pontifice per Antonium Benolum Rauennatis Eccleſiæ Archidiaconum, & Petrum Donatum Legatos poſtulaſſent, hæc impetrarunt. Vt cum binas nummum aureorum myriades, quotannis perſoluere Reſpubl. Rauennatium conſueſſet, quorum mille Vrbis Moderatori, arciſq. cuſtodiæ, mille Pontifici annuo cenſu numerabantur, ea tantum ſoluerent, quæ ad Moderatorem, & arcis cuſtodiam ſpectabant: reliquis, ob tot perpeſſas calamitates, per quindecim annos abſtinerent. Vigintiquattuor uiratus confirmaretur, ab ſenatu conſtitutus, ſic tamen vt ne quidquam de Eccleſiaſtica libertate auctoritateq. Pontificii legati detraheretur. Ciuibus Rauennatibus, fortunis omnibus in depopulatione ſpoliatis, arcis alicuius aut opidi, aut alia eius generis Præfectura traderetur, unde, pro illorũ condicione, uictus ſuppeditaret. Sancti Mãmæ cœnobiũ, quod Gallis commoda fuit ſtatio, quo ſe recipiebant, dum vrbẽ oppugnarent,

gnarent, & muros quaterent, ſolo æquaretur: Cucullati autem Franciſcani, qui ſoleis utuntur ligneis, dum eius ordinis patronus ipſiq. cucullati, & Abbas aſſenſi eſſent, transferrentur ad D. Apollinaris noui, ita tamen ut eius cœnobii Apollinariani fructus, ad Abbatem, cui erant commendati, redirẽt. Ferrariæ, Bononię, omnibusq. ciuitatibus, opidis, locis, in eos detorqueretur anathematis telum, qui Rauennatum bona in depopulatione vrbis ablata, poſſiderent, niſi reſtituerentur. Mandauit autem legatis ad extremum Pontifex, ut apud noſtros ſui nominis ſempiterna uigeret memoria, Portam Iuliam, quam Anaſtaſiam diximus, aperiri, quod ipſe, cum Rauennę eſſet, præſens fecerat: Columna autem claudi, adiecto aggere, mandauerat. Per hos dies Vitellius, qui tradiderat arcem Gallis, cum Hiſpanis aliquot, & Italis, ex copiis Vrbinatis Ducis, Troilo Sauello Duce, acceptis, ad recuperandam arcem, Rauennam profectus, nonnullis eam datis condicionibus, recepit: nam retinere Galli eam non poſſe uidebantur, quòd extenuatę nimium uires erant, & Alfonſus Eſtenſis iam redierat Ferrariam, & Gallicus exercitus, perinde ac ſtupidus, quarto ab urbe lapide, rebus, quas deprędati fuerant, diſtribuendis & collocandis intentus, magis recedebat in dies. Ferunt autem multa ſub terram defoſſa, quę proximis ſuperioribus annis, Galli plerique accedentes, effoderint, & exportauerint. Quemadmodum uero fortunam victorię omnes Flaminię ciuitates, Sanſeuerino Cardinali deditione facta, inſecutę fuerant, ita ad Pontificem Rauenna redeunte, idem ab illis factum eſt. Petrus Bembus Venetæ ſcriptor Hiſtoriæ memoriæ prodit, Rauennates cum in eorum adhuc mentibus, depopulatio, contra omne ius, datamq. fidem ſibi illata, uerſaretur; Duces Gallos quattuor, qui erant in arce, datam etiam illis fidem ipſi fallentes, capitibus tantum ex humo extantibus, uiuos ſepeliiſſe: quod tamen ego facinus de nullo ex noſtris accipere potui, cum tamen illud referant, Vaſconem, qui neſcio

quo

quo modo ad Rauennatium manus peruenerit; ſupra Turris cognomento Pompoſiæ oſtium appenſum, haſtisq. uelitibus primo confoſſum, mox in terram deiectum, cute ſpoliatum, cum aliqui tunc eum ſemianimem fuiſſe affirment; maxima tamē pars penitus exanimem teſtetur. Hoc interim ſpacio Alfonſus Eſtenſis, cum belli aduerſus Pontificem geſti illum pœniteret, Romam, fide publica, uehiaq. a Pontifice impetrata profectus eſt. Ceterum pedem uix in Vrbem intulerat, cum in ſuſpicionem ueniēs, ne capi illum, haberiq. in cuſtodia Pontifex iuſſiſſet, fugit in Apuliam, atque inde in Illyricum, Ferrariam tranſmiſſurus. Qua Pontifex occaſione, ductus in ſpem recuperandæ Ferrariæ, Rauennam uenire Vrbinatium Ducem iubet, qui aliquot in hac ciuitate dies, non ſine graui ciuium & agricolarum incommodo, cum copiis commoratus eſt. Cum autem breui poſt, Veneta claſſis, tormentis bellicis, & pecunia, eam prouinciam iuuatura adueniſſet, ita incommodum ciuibus auctum eſt, iam ſuperiori calamitate exhauſtis, ut plurimis, iiſdemq. nobilibus, unde alerentur, aut uix adeſſet, aut penitus non adeſſet. Agricolarum domos, milites, Sabelliani pręſertim, non modo depopulabantur, ſed exquiſitis eos tormentis excruciabant, ut ſe pecunia redimerent. Quæ cum ad Sigiſmundum Gonzagam Cardinalem Mantuanum, Pontificis in Flaminia Vicarium, a Petro Donato, & Anaſtaſio Celino Legatis noſtris deferrētur, nonnihil emollire hominis animum, ſuadereq. ad remedium afferendum uiſa ſunt, ſed cū deinde tercentis equitibus quinquaginta, qui Bononiæ præſidio erant, ſtipendia ab Rauennatibus undique afflictis, adiectis minis, inclementer exigeret, creditum eſt, cum tot infelicis ciuitatis calamitatibus minus commotum fuiſſe: quamquam plerique exiſtimant, id ab Gonzaga factum, quòd Bononia, tunc primum una cum Parma & Placentia a Pontifice recepta, ipſeq. Potifex tot bellorum ſumptibus, exhauſti, ſoluendo ſtipendio non eſſent: ſi quidem bella adhuc Pontifex nequaquam intermiſerat,

ſed

cius iuſſu & auſpiciis Heluetii, Venetis iuncti, in Gallos arma mouerant: qui paucis poſt diebus ex Atheſis ponte deturbati, & Ticino pulſi, Italiaq. turpiter relicta, eodem curſu Alpes trãſierunt. Quamobrem a ſummo dolore, ad ingentem lætitiam Pontifex reuocatus, incomparabiliq. potitus victoria, haud diu poſt, dyſenteria, quam ex leui quidem, ſed pertinaci febricula contraxerat, ſeptuagenarius ſenex, & omni laudum genere cumulandus, ſublatus eſt.

HIERONYMI RVBEI
HISTORIARVM
RAVENNATVM
LIBER . NONVS

MONENT nos, & quæ diximus, & ſeries tempo ris, vt de vigintiquattuoruiratu pleraque ad ſcribantur, cur præſertim, & a quibus inſtitutus ſit: nam etſi leuior fortaſſe res uideatur, tamen nemini, qui hiſtorias legerit, & in agendis rebus ſit verſatus, dubium eſt, quin, ſi latius creuiſſet, ingentes fuiſſet tumultus excitatura. Conuenerant Rauennates ſicarii centum amplius & quinquaginta; & armati, diſtrictisq. ſicis viros nobiles & diuites adorti, quos in via obuios habebant, niſi ad condictum pecuniæ, quæ videretur, ſummam ſoluerent, mortem minitabantur: adeoq. hęc audacia & ſeditio ſuccreuerat, ut ciuibus ſuperiore depopulatione extenuatis, ipſe pæne cruor elici videretur, neque ob id auderent multi efferre domo pedem, & ſolum plerique etiã verterint: ſi quidem minus hæc lues extirpari poſſe credebatur, quod nullæ Rauennatium vires erant, aſſidueq. Leo Pontifex, qui Iulio ſucceſſerat, tributa imperabat, aliis bellis intentus. Nam &, Hludouicus Rex Gallorum in Italiam exercitum tranſmiſerat, quæ fuerant ablata, recuperaturus, & Maximilianus Sfortia Mediolani Dux, qui potiſſimum oppugnabatur, a Leone Pontifice pecuniam, quam Heluetiis cohortibus diuideret, impetrauerat. Itaque cum ante vrbis direptionem, ſicarii illi inualuiſſent, inter quos pleriq. non ignobiles numerari poterant, Senatus vigintiquattuor

patritios

patritios & auctoritate, & rerum uſu præſtantes, delegit, quibus libera illorum ex vrbe, quouis modo exterminandorum poteſtas eſſet. In iis maximè Brunorus Zampeſcus, Marcus Antonius Bratius, Raphael Raſponus Pauli filius eminebant: isq. magiſtratus cum primo annuus eſſet, mox ſemeſtris eſt factus. Quoniam autem nunc primum de Zampeſcis incidit mentio, qui Foropompiliani ſunt, & Rauennates ciues, patritiiq. facti, nequaquam ab re futurum putauerim, ſi breui de illorum origine, quædam, ex ipſius familiæ monumentis ſumpta, docuero: vt conſtet, Rauennates iudicio minime deceptos, dum illos ad ciues, ſenatoresq. ſuos adiunxerunt, maximoq. ob id ornamento ciuitatem donauiſſe. Neque enim; vt Leander Albertus memoriæ mandauit; initium ab agricolis ducunt Zampeſci, ſed Foripompilii; quæ nobilis fuit ciuitas, vetuſta origine ciues fuere. Cum autem Otho Cæſar Saxo, eo ſæpe diuertere, cum ſuis copiis, conſueſſet, ſacramq. D. Rophilli ædem prærogatiuis, & immunitatibus multis affeciſſet, vt ex tabulis Auguſtalibus, quæ extant adhuc, cognoſcere difficillimum non eſt, Zampeſcam familiam inſigni gentilitio donauit: fuere autem, in area cærulei coloris, enſes duo, & ſupra hos ſtellæ aureæ tres. Cumq. ad ea tempora Artuſini fuiſſent vocati, deinceps ab armis; nam enſes vulgus arma appellat; cognomentum habuerunt. Multis deinde poſt annis Egidio Carilla ForumPompilii, vti ſupra docuimus, ſolo æquante, Zampeſci, qui ab Ordelaphis aduerſus Carillam ſteterant, Plebem Quincti, qui eſt in Foroliuiano ager, ſe recepere; quod a pluribus etiam ForoPompilianis ciuibus, Ordelaphorum partes ſecutis, eſt factum. Ibi cum eſſent, ab agricolis, ob ignorantiam omnia vocabula corrumpentibus, ab armis, Armutii appellantur. Ordelaphis haud ita multo poſt ForumPompilii reſtituentibus, Zampeſci, Plebe Quincti relicta, vbi pulchra fructuoſaq. prædia, & optimas villas habebant, in patriam rediere. Non fuit autem factu difficillimum, ut ex illis plerique ruri remanſerint,

ſerint, qui temporum deinde ſucceſſu agricolæ facti, occaſionem Leandro Alberto præbuerint, ut aſſereret, fuiſſe omnes Zampeſcos, agricolas, indeq. originem duxiſſe. Vt autem hos omittens, qui ruri remanſerunt, de illis dicam, qui patriam denuo incoluere, maxime belli gloria ex his unus, cui fuit Mutio nomen, inclaruit; qui duos habuit filios. Primus, qui Italianus uocatus eſt, equitum Præfectus, ſub Mutii Attendoli, cognomento Sfortiæ, diſciplina, militauit: Alter ob inſignem prudentiam, Caput hominis eſt dictus, duobus item filiis auctus, Mutio & Antonello. Hic adhuc puer, a patre in clientelam Ordelaphis traditus, cum belli ſtudio teneretur, apud Italianum patruum bello quodam, cuius mentionem non reperio, Aloyſio Patauino Cardinale exercitus Legato, ſtipendia meruit. Verum Aloyſio in ſuſpicionem ueniente, ne multi ex maioribus Ducibus ad Franciſcum Sfortiam hoſtem, deficerent, inter ceteros Italianum Zampeſcum & Iacobum Vainam; quorum uterque mille & quingentis equitibus præerat; captos, in Rocca Cōtraria, quod eſt opidum in Picentibus; capite mulctauit, cum tamen nihil eſſent in tormentis faſſi. Armorum nihilo minus ſtudium, ſub diuerſis Principibus Antonellus perſequens, ingentem ſibi laudem perperit, & Magnifici titulum; qui titulus tum, uti fecerunt Laurentius Medices ſenior, & Fridericus Vrbinatium Dux, propria acquirebatur uirtute; adhuc ſatis iuuenis adeptus eſt. Cum autem in exercitu mereret Anuerſi Anguillarij Comitis, copiarū Imperatoris, equitatui Præfectus, cōmiſſoq. quodam prœlio Zampeſcus ea uirtute depugnauerit, ut illi victoria, maximā partem, referretur accepta ab Anuerſo, ingrati nomen abhorrente, Caſſandram filiam in matrimonio habuit: cumq. ex vulnere eo prœlio accepto in crure, Antonellus altero pede nutaret, uitiū id debilitati cruris; quod Zampā vulgus barbaro & improprio ucabulo appellat; Zampeſci cognomen illi fecit: quemadmodum Bratianis, a Bratio; quæ

vox brachium exprimit; contigiſſe non ignoramus. Nauauit quoque ſtrenuam Pio ſecundo Pont.Max. operam, dum Sigiſmundum & Pandulſum Malateſtas, qui Fanum fortunæ, & omnem, ut aiunt, Vicariatum, magnamq. agri Ariminenſis partem Romanæ Eccleſiæ ademerant, plectere Pontifex uoluit. Quamobrem ne in tot Antonelli labores atque impendia, ac ſumptus eo bello factos, ingratus uideretur, anno MCCCCLXII. Sanctum Maurum, Giouediam, & Tumbam, illi, eiusq. poſteris conceſſit, duobusq. poſt annis, Tallamellum etiam; quæ opida Flaminiæ ſunt; adiunxit. Pontifice a bellis uacante, ne id ocium deſidioſe conſumere uideretur, apud exteros Principes militabat, Venetorumq. & Florentinorum; quorum, Laurentii Medicis ſenioris tempore, fuit Imperator; copias ductauit. Hectorem habuit & Meleagrum ſpurios filios: ex Caſſandra vxore, vnicum, Brunorum appellatum, quem uoluit manere in Virginii Vrſini diſciplina. Cum autem plures egregios Imperatores Vrſinus feciſſet, in iis maxime Pitiliani Comes, Liuianus, Ioannes Paulus Baleonus, Vitellii fratres, Brunorusq. hic noſter emicuere. Hector frater, pro Innocentio octauo Pont. Max. cataphractorum Præfectus, bella gerens, opida, quæ Antonello patri, Florentinos, anathemate perculſos, nequaquam deſerere volenti, Xyſtus Quartus abſtulerat, denuo impetrauit. Meleager, cum in exercitu Regis Gallorum, cataphractis præfectus in multis expeditionibus meruiſſet, apud Venetos honeſtiſſimo loco militiam faciens, una cum Andrea Gritto ad Brixiam captus, ita ſe geſſit, vt emiſſus e cuſtodia, uniuerſo fuerit equitatui præfectus: facileq. ſperari potuiſſet, eum, niſi occubuiſſet Vicetino prœlio, ad ſummum Imperatoris munus aſcenſurum. Brunorus Virginii Ioannis Iordani, & Caroli Vrſinorum fortunam, quemadmodum nec cæteri Duces, nuſquam deſerens, in eum Ducem euaſit, ut Iulius ſecundus Pont. Max. eum fecerit Prætorianis ſuis præfectum, deq. omnium, quæ geſſit, bellorum ratione conſuluerit.

erit. Quo tempore ciuis Rauennas factus, & in Senatum cooptatus, non modo Rauennam habitatum uenit, ſed Lauram Pignattam Rauennatem, duxit vxorem, ſepulcrumq. ſibi, ſuisq. poſteris in D. Dominici poſuit, & omnibus Senatoris, ciuisq. optimi muneribus perſunctus eſt; in quibus ea maxima munia fuere, quæ in hoc Vigintiquattuoruiratu exercuit: nam eius potiſſimum conſilio, militum, quos mercede cōduxerant, ſtatione præſidioq. in foro locato, nonnihil deterrere perditos illos homines ſunt viſi: verum conſecuta ingenti vrbis clade, aucti animo, maiora in dies ſcelera perpetrabant: Diuiq. Saluatoris uetuſtate iam collapſas fere ſacras ædes, aduerſus Vigintiquattuoruirum impetum, ea uia cui Plateæ maiori cognomentum eſt, ſibi muniuerant, & illo ſe omnes nocte dieq. perinde ac ad Aſilum recipiebant. Contigit autem, ut cum aliqui ex illis in priuatas ſe domos ſuas cōtuliſſent, ſtatim a Vigintiquattuoruirum ſatellitibus capti, meritas dederint pœnas: ipſeq. inter ceteros Hector, cum ad tantum facinus aliis primus uiam conſterneret, in pendenda pœna exemplo etiam fuit: quippe qui, domum noctu profectus ad ſuos, confeſtim captus, laqueo in furca ſtrangulatus eſt. Quæ res adeo ſceleſtorum exulcerauit animos, vt non iam de pecuniis a ciuibus extorquendis, ſed de inferenda illis nece cogitarent. Itaque, quando res ſuccedere aliter non poſſe videbatur, ad conſtitutam diem certis ſe locis in inſidiis diſponunt, ut Vigintiquattuoruiros domum redeuntes, cum alius in alia vrbis parte habitaret, certum ſibi, conſtitutumq. inter ſe hominem quiſque interficeret: cuius nefarii conſilii uires, cum paulo tempeſtiuius quàm ceteri collegæ, a magiſtratus loco, domum proficiſceretur, primus omnium Philippus Gordius ſenſit. Nam in uia illum ſicarius aggreſſus, qui ad eius mortem fuerat a ceteris deſtinatus, grauiter vulnerauit: quamobrem haud ita multo poſt exhalauit animam. Hoc caſu reliqui cautiores, præſidio firmati, ſceleratis deinceps uiriliter obſtitere: plerique etiam

acriter eos repulere: quod Alexander maxime Guicciolus fecit: is enim cum eſſet magno animo, & præſtanti uirtute, aliquos ex ipſis, qui ſe adorti fuerant, & grauiter uulnerauit, & in fœdam fugam coniecit. His de cauſis, cum in dies rerum omnium difficultate ſicarii premerētur, pręſertim quòd timore ſupplicii domibus ſuis exulabant,& intra ſuas, quas diximus,munitiones die noctéq. graui incommodo contineri cogebantur,in ſummam deſperationē adducti, quod ſparſim & ſeorſum facere,irrito tentauerant euentu, decernunt collatis in unum uiribus exequi. Ad ſeptimum igitur Kal. Decembr.qui dies Diuæ Catherinæ Virginis & martyris feſtus eſt,cum ad eius templum ut adeſſent de more ſolemnibus ſacris,ciuitatis magiſtratus omnes concedere conſueſſent,conſtituunt facto impetu, Vigintiquattuoruiros omnes ad unū trucidare. Quod ferox & turbidum conſilium ingentem ciuitati perniciem inuehere facile potuiſſet,niſi Raphaellus Raſponus, qui ſumma auctoritate pollebat apud ſicarios, cum plerique eius latus ſtipauerint, alii ſatellites fuerint, aliquot ex illis procul conſpicatis, in ſuſpicionem facinoris ueniſſet: collegas itaque hortatur, gradum ſiſtere,ipſe ut erat ſtrenuus, intrepidusq. ad eos adiit, quærit quid ueniſſent. Illi nihil negare,ſed omnia,deſperatione adductos, quòd propriis domibus prohiberentur, & verſarentur in ſumma rerum omnium inopia,ſibi eſſe tentanda. Raſponus his auditis, lenioribus uerbis reſpondet malorum omnium cauſam ipſos eſſe, qui cum Vigintiquattuoruirū edicto exilii pœna toties mulctati fuiſſent,ipſi tamen nequaquam adeo turpe incœptum deſerentes,numquam paruerint: neque aliquando memoria repetierint,flagitioſas eiuſmodi immanitates,neglecta præſertim religione,& ſpreta auctoritate magiſtratuum, ſummo tandem malo eorum, qui illas inuenerint, iuuerintq. retundi ac infringi: neque infinitum illos incommodum ſubituros fuiſſe, ſi tantiſper, dum nobilium, quos magnis iniuriis irritauerant, deferbuiſſet ira, ciuitate cauiſſent:

rogareq. ſe illos & hortari diligenter, vt pro communi omnium,ſuaq. ipſorum ſalute, urbe nonnihil decederent; futurum enim,ut ciues,id pœnæ infligendæ deſiderium interea remittant,quod illorum contumaciæ & impia facinora quotidie magis excitabant. Hoc conſilio,inquit,me uobis puto, pro tantis ueſtris meritis erga me, gratiam referre haud exiguam:& ut aliquis uſus ſit mei uobis,meas domos,turrimq; præcipue, quas in Villa Sauarna habeo,polliceor, & prolixe defero,ut eo uos conferatis & ibidem, in ſatis commoda rerum,quæ pertinent ad uictum, abundantia, quandiu uobis uidebitur,commoremini: paucis poſt diebus enitar,ut deprecandi poteſtatem habeatis: precibus ueſtris Senatus,quem uidebitur euentum,dabit: quod omnino ex animi ſententia futurum confido. Perſuaſit is Raſponi ſermo: itaque facinore in præſentiarum abſtinētes,poſtridie eius diei,egreſſi urbem, ad Sauarnam uillam ſe conferunt: ubi cum decem circiter dies permāſiſſent,ab exilio reuocari petunt.Quod,Senatu renuente, cum non impetraretur, multis agricolarum domibus,agriſq. depopulatis,ad muros urbis per uim atque arma ſubeundos,ingenti impetu,minaceſq.accurrunt.Sed jam aduerſus eos,Rauēnates robore militum, & proprio ad omnes aditus oppoſito,ſtationibuſq. præſidio firmatis, omnem conatum illorum ſic perfregerunt,ut ingrediendi urbem ſpe deiecti,neceſſario melioreq. conſilio,per Italiam, qua bella ardebant,ad militiam faciendam,alius alio,uagarentur. Per eos enim dies Franciſcus Valeſius,qui,Hludouico ſocero abſque liberis mortuo,in Gallicum imperium ſucceſſerat,Venetorū, Ligurumq. ſtudiis in Italiam euocatus, Mediolanoq. Heluetiis fuſis & fugatis,potitus, Mediolanenſem arcem, ipſumq. Maximilianum Sfortiam Ducem ſeſe turpiter dedentem,magno triūpho receperat;& dum ab Triuultio & Venetis Cæſariani Brixiæ oppugnarentur,Bononiæ Leonem Pontificem, paucis poſt diebus alloqui præſtolabatur: quod & factū eſt. Sub id tempus Nicolai Bonami ci Rauennatis bellica uirtus

Patauino

Patauino bello maxime emicuit, cum Hiſpanis, Cardona Imperatore, Lizzafuſinam & Patauinum agrum diripientibus, inter Nicolaum Hectorem Foroliuianum, ueteranum militem, atque egregie fortem, Liuiano, Veneti exercitus Imperatori, maxime carum, & Nicolaum Bonamicum, Babonis Naldi Fauentini, militum Tribuni, & Decurionis, ſigniferum orta ſimultas eſt; quæ eo minus omittenda a nobis uidetur, quòd ad Briſiganam; qui vicus eſt, iuxta riuum Brentellas appellatum; ſingulari certamine, utroque exercitu inſpectante, ſumma Bonamici gloria, finem habuit. Cum enim Bonamicus, Paulo Fabro Rauennate ducente, & Hector, venabulo & lato pugione; quæ arma Liuianus illis præbuerat; collo tantum, & dimidio capite ferro protecti, ſtadium funibus circumſeptum eſſent ingreſſi, poſt diuturnā vtrinque & acerrimam digladiationem, Bonamicus Hectorem in terram deiecit, captiuumq. ſuum, magna laude, fecit. Cum autem ob aliqua perpetrata homicidia Hector Foroliuii exularet, atque ob id eius hoſtes Bonamico, binas nummum aureorum myriades; ſi tradere illis Hectorem vellet, pollicerentur, Bonamicus, qui turpem quæſtum ſemper reſpuit, ea reiecta condicione, Ioanni Paulò Baleonì, eum ab ſe poſtulanti, dono dedit. Paulo poſt Cardona, productis caſtris, obſidere Patauiū, oppugnareq. inſtituente, cum decem Tranſalpini pedites elati animo, Italos ad certamen prouocaſſent, nulla quidem priuata ſimultate, ſed ut ſi eſſent aliqui Romanæ indolis in Veneto exercitu, contra progrederētur, & paribus armis pro gloria decertarent, Bonamicus eam alacriter uocem excipiens, a Liuiano locum ſibi inter eos, qui contra pugnaturi eſſent, tribuì depopoſcit. Quamquam autem Liuianus & Babonus, qui præſtantes militari, expertaq. uirtute milites, nequaquam mortis diſcrimini temere obiiciendos putabant, ab ea re retrahere Bonamicum nitebantur, non potuere tamen generoſæ eius flagitationi non obtemperare. Erant in hoſtium numero Germani quinque, totidem prægrandibus enſibus, ge-

gemina

mina manu circumactis armati, cum ceteri conto fraxineo pedeſtri vterentur. Liuianus Italis tum pares fraxineos contos, tum venabula quattuor, tum duos enſes, ac rotundos clypeos fuerat partitus, neque aliud præterea corporis tegumentum adiunxerat. Cum igitur præſtituta certaminis dies aduenifſet, ſacris peractis, Italisq. in muro vrbis, Tranſalpinis in planicie, quæ circa mœnia eſt, diſpoſitis, ſigno a tubicinibus certamini dato, Babonus præfectus fortis, uſuq. militiæ peritus, & pro ſpectata virtute numquam ſatis laudatus, qui Italos ad certamen adducebat, porta ſanctæ Crucis, lanceam pedeſtrem manu geſtans, Decem Italis ſequentibus, oriente ſole, egreſſus, noſtros in ſtadio conſtituit, hoſtibusq. vti accederent ſignificauit. Verum ſole aduerſam oculorum aciem hoſtibus feriente, in pomeridianum tempus certamen reiectum eſt: quo tempore, cum ſolis radii neminem læderent, Liuiano Imperatore de muro vrbis ſpectante, Babonus eadem porta egreſſus, denuo decem ſuos Italos hoſtibus obiecit, pugnandiq. copiam fecit. ſigno autem certaminis a tubicinibus dato, Itali priores, loco moti, ad Tranſalpinos accedunt: iamq. expedire arma; & manus conſerere parabant, cum Tranſalpini terga vertentes, ſeſe in ſuas phalanges conicere. Quo Babonus conſpecto, cõſtare Italos ſuos iuſſit, mox Patauium cum illis regreſſus, Liuiani iuſſu, multis diſploſis maioribus tormentis, magna omnium lætitia accepti ſunt. Peridem tempus Rauennæ iuuentutem noſtram, Græcas Latinasq. litteras Codrus, magna florentis eloquentiæ laude, publico ſtipendio docebat. Qui eo carior Rauennatibus omnibus fuit; quod ipſe licet Foroliuii, Antonio Berto patre, natus eſſet, tamen cum matrem haberet Valeriam, ex Spretorum Rauennati familia, & Rauennam ſibi patriam fecerat, & communi ciuium conſenſu, donari hac ciuitate curauerat, & ibidem vxorem duxerat. Is cum Romæ eſſet ſub Pomponio Læto, Romanæ Academiæ principe, ob diuitiarum contemptum, Codrus eſt appellatus, cum antea Ioannes Franciſcus

ciſcus

ciſcus vocaretur. Præclara enim illa Romanæ Academiæ ingenia, ſibi nomina veterum nobilia impoſuerant, quibus ſeſe appellitabant, dum Laureati in Academiam conuenientes, debitum Muſis honorem redderent. Pandulfo Malateſtæ primum, mox Ioanni Gonzagæ Mantuano cariſſimus fuit; a quo in Galliam bis, in Germaniam ſæpe Legatus eſt miſſus: ubi Maximilianus Cæſar eum honorifice acceptum, Comitem palatinum, poetam, & equitem fecit. Præcipue autem eius opera & conſilio Maximilianus Sfortia, Mediolani Dux, vſus fuit. Cum autem Rauennam eſſet regreſſus, ibidem reliquum vitæ, cum ſuis ciuibus tranquille tra ducturus, angina correptus, haud ita multo poſt, annos natus quadraginta octo, anno a partu Virginis MDXVI. exceſſit e uita: aliquot orationibus relictis, quæ admirabilem hominis eloquentiam referunt. Elatus honorifice, & Antonii Monuetuli, viri diſertiſſimi luculenta oratione; a qua hæc excerpſimus; laudatus eſt. Interea Filiaſius Rouarella Archiepiſcopus, cum inſtauraſſet Vrſianam Bibliothecam: aram corporis Chriſti, ſecto, artificioſoq. & inaurato marmore eleganter ornaſſet: aram erexiſſet Chriſto Deo cruci affixo, quæ eſt ad maximã templi portam, læua egredientibus, agriſq. ditaſſet, Rauennatem Archiepiſcopum deſignandum a Leone Pontifice curauit, Nicolaum Fliſcum Genuenſem, Cardinalem ampliſſimum, familia Comitum Lauaniæ progenitum: qui eodem anno MDXVI. Prid. Kal. Octobr. Rauennatem Eccleſiam, præcedente ſacratorum uirorum omnium pompa, inuiſit. Erat tum Leo Pontifex Florentiæ; ubi cum ad decorandam omnibus, quibus poſſet, honoribus Mediceam familiam maxime incumberet, Laurentium, Petri fratris patruelis filium, Franciſco Maria Ruuereo pulſo, Vrbinatium Regulum fecerat: in qua prouincia Brunorus Zampeſcus ciuis Rauennas, caſtrorum Medicei magiſter, cum multa ſtrenue geſſiſſet, tum illud prudenter eſt actum, quod Mediceo perſuaſit, ne pulcherrimam ac plane Regiam domum, cui eſt

Imperiali

Imperiali nomen, ſolo æquaret, ut iam Mediceus mandauerat. Hoc tempore Gurlotti Tombeſii virtus prætereunda ſilentio non eſt, cum externi etiam ſcriptores, multis eam laudibus cumulatam, monumẽtis tradãt. Hic igitur Odetto Lautrecco, cum Gallicis copiis, & Andrea Gritto cum Venetis, Brixiam denuo oppugnantibus, inter Cæſarianos Duces, fauore Principis, & militari gloria maxime præſtans, cum ſua Italicorum leuis armaturæ equitum ala, & Marci Antonii Columnæ Imperatoris Cæſarianorum auſpiciis, Vicetiam adortus, expulſoq. præſidio, vrbem ea commoditate occupauit, ut ingẽtem prædam omnium rerum, multosq. captiuos, & aliquot currulia tormenta, auexerit; necnon frumenta, quę in arcis adhuc erant, Veronam aſportauerit, Columna vndique conquirente plauſtra, ſarcinariaq. iumenta: quo egregio facinore vt iuuit Cæſarianos plurimum, ita egregiam ſibi apud omnes, Columnamq. præſertim, laudem, nequaquam magnam partem, pleriſque Germanici Hiſpaniciq. nominis equitum turmis, quæ ſecum, ad id factum, uenerant, communicatam, reportauit. Nec diu poſt, cum Veronæ, ubi Columna etiã erat, a Gallis & Venetis obſideretur, & grauiſſimus illi ſemper conſiliarius fuit, & adeptam laudem, periculo ſuæ uirtutis in certamine facto, exornauit. Nonnumquam enim dum obſidio longius protraheretur, per luſum, extra ordinẽ, interpoſita fide, a binis uel ternis utrinque certabatur: quapropter ad ſtatam diem indictis induciis, ut tuto omnes ſpectaculo intereſſent, quattuor nobiliſſimi, iidem atque omnium longe fortiſſimi Galli equites, inter quos Ambra peditum Prę fectus excellẽti uirtute iuuenis erat, totidẽ ex hoſtibus prouocarunt. Præferebatur certamini titulus, ſi qui in urbe equeſtri gloria illuſtres eſſent, qui pro adamata muliere decurrere, atque haſtam ferro præpilatam infringere uellent, hos cõtra in ſtadio, parem ad numerum ſtatutos Gallos, & ſuæ atque alienæ uirtutis ſine fraude periculum eſſe facturos. Prodiere Gurlottus Tombeſius noſter, Summontius Neapolitanus, & duo

Hiſpani, Vaſcus Cunnius, & Guinea: concurſumq. eſt infeſtis haſtis magno ardore, ſummis vtrinque uiribus, adeo, ut pari uirtute pariq. periculo contendiſſe, omnes iudicarent. Summa tamen laus haud obſcure Cæſarianis ceſſit: nam cũ Summõtius & Vaſcus ſuperiores euaſiſſent, & Guinnea ephippio fuiſſet excuſſus, Gurlottusq. & Ambra mutuo ictu penetratis vſque ad interuallam tunicam ſolidiſſimis thoracibus, cum ui, tum conſtantia pares extitiſſent, nulli dubium erat, ſi res ad gladios deueniſſet, duobus iam Gallis peſſime affectis, qui tum afflicti ſuperſtratis & morientibus equis iacebant, uictoriam ad Cæſarianos eſſe redituram: ſed ſtatim dirempta eſt pugna, ne tantæ uirtutis homines, qui non hoſtili rabie, ſed ingenuo quodam corporis atque animi uigore concurrerant, poſtquam primum & maximum uitæ periculum euaſiſſent, non gloriæ, ſed fati caſibus obiectare uiderentur: & quidem in oppugnatione Veronenſi, quę eſt, haud ita multo poſt longe omnium acerrima inſecuta, Gurlotti fides, & præſtans virtus erat neceſſaria plurimum futura. Verum haud diu poſt, pace facta inter Gallorum Regem, Venetos, & Maximilianum Cęſarem, Gurlottus Rauennam reuerſus, Frãciſco Mariæ Ruuereo, militum dimiſſorum ope, ad auitum dominatum aſpiranti præſto fuit: tametſi Rauennam Pontificii milites compleuiſſent, in quibus erant Rentius Ceres, & Vitellus Vitellius cum cataphractis ſuis, ut Ruuereo obſiſterent: quod efficere tamen nequicquam potuere: Erat

AN. MD-XVII. autem is annus a partu Virginis milleſſimus, quingenteſimus, decimus, ſeptimus: qui non Rauennæ modo, ob tot militum aduentum, ſed Reipubl. Chriſtianæ a nouo & factioſo rerum motu ſupra omnes, quorum patres noſtri meminiſſent, pernicioſus, & maxime dirus fuit: Nã apud Germanos Martinus Lutherus Saxo, cucullatus Auguſtiniani ordinis, dũ nouos religionis falſæ ritus adducit, ipſamq. ſacroſanctã Romani Põtificis auctoritatẽ conuellere nititur, ingentiũ malorũ cauſam prębuit, quibus & paulo poſt Germania, & nuper

Gallia

Gallia omnis miſerabili bellorum cæde cruentata eſt, innumeriq. mortales in eius hæreſim adducti, ſempiternis ſeſe inferorum flammis manciparunt. Rauennæ autem factiones ortum habuere, quæ inuexerunt ſupremam ciuibus calamitatem, dum vtrimque immaniter ciuilis ſanguis effuſus, ex ipſis parietibus ſtillaret. Quòd ſi quis volet ſuperiorem vrbis direptionem comparare cum his inteſtinis malis, nō erit diffi cillimum, in eam tandem venire ſententiam, qua conſtituatur, hanc cladem & ab turbulentis cædibus, & ab diuturna domeſtici belli agitatione, longe illi præſtitiſſe; cum ex hac non modo agricultura, ipſaq. familiaris rei procuratio dimitteretur, ſed id quod erat fructuum, alendis quibuſdam ſicariis; qui ab egeſtate atque ſuperbia, cædibus aſſueti, & malefi ciis infames erant; effunderetur. Tot malorum originem ex inani mulieris pulchritudine, & impotenti libidine adoleſcen tis ductam potiſſimum fama eſt: cum tamen antea occultis potius ſimultatibus, quàm apertis inimicitiis ebulliret. Factionis proceres Raſponi & Lunardi numerabantur, dum illi Gibellinū, hi Guelfum nomen; prioris ſeditioſi ſeculi mores ſecuti; pręterrent. Sub quod idem tempus, Nicolaus Archiepi ſcopus, Ioanni Rouarellæ, opidum Subriuulum, quod eſt Rauennatis Eccleſiæ, dono dedit. Eminebat hac tempeſtate ex Lunardis, Vrſicinus Petri filius, vir vt minime ſeditioſus, ita longe ditiſſimus, qui cùm maxime religioſus eſſet, multa ſacella, diuerſis in templis, erexit, & redditibus ac prædiis ditauit; quòd maxime in D. Ioannis Euangeliſtæ, & D. Apollina ris noui elucet. Huius ſacræ ædis cucullatos; quos Franciſcanos diximus, ab D. Mãmæ, translatos, multiplici veſte, uaſiſq. ſacris donauit: ipſe in talari toga aurea, torquatus, obequita re vrbem conſueuerat: nam cum nonnihil patritii Rauennates, a direptione vrbis vires reſumpſiſſent, in pompa & famu latu cultiſſimi, ampliſſimiq. extabant. Eæ autem Vrſicini, inter ceteros, opes fuere, ut adhuc in prouerbium afferãtur. Pari amplitudine Hieronymus Guaccimanus, nobilium & illu-

ſtrium virorum,qui Rauennam veniſſent,hoſpitio,& magni tudine animi celebris,uiuebat: qui tamen eodem hoc anno decedens,& miſerabilem ciuium ſuorum cædem non ſenſit, & reſarciuit aliqua ex parte damnum, quod in ſuperiori deprædatione,Monti pietatis illatum memorauimus:illo hęrede ex aſſe relicto: quem etiam ad modum illius vxor,ſuperioribus annis moriens, aliquot agris ſacras Virgines Corporis Chriſti auxerat: quas Virgines paulo ante,in illo nuper inſtituto cœnobio, eo loco, ubi hoſpitalis domus Spiritus ſancti erat, ſanctiſſimis legum & vitæ exemplis illuſtres, Rauennates religioſe locauerant; cum eius cœnobii ædificationem aliquot nummum aureorum myriadibus Reſpubl. Rauennas iuuiſſet. Sæuiebat autem in dies magis diſſenſionum ciuilium ardor: verum eo intemperantiæ noſtrum adduci ingenium nolui, ut libero ore ſeditioſæ tempeſtatis materiam, quæ non modo non prodenda, ſed pro uirili occultanda uidetur, ſatyrico ſtylo explicarem: præſertim quòd & aliquorum dignitas uehementer offendi, & omnibus ſatisfieri non poſſe prouideam, & homine non modo Chriſtiano, ſed uel ciuili penitus indignum putem, exitiabilis odii ſceleratas in nepotum pectora reliquias inſinuare. Itaque non inconſulto funeſtam hanc & lacrymabilem hiſtoriam omittimus, cupientes pari ſtudio omnium harum diſcordiarum memoriā, in eorum,quorum intereſt,pectore,obliuione ſempiterna opprimi,ut florentis huius pacis trāquillitate,auorum lacrymę, flagitiaq. in nepotibus exiccentur & cohoneſtentur. In tanta tamen ciuitatis perturbatione,Senatus conſulto decretū eſt, ut Sapientes; qui eſt,uti ſupra docuimus, Rauennatis Reip. ſupremus magiſtratus,& ſorte præficiebantur,erantq. numero duodecim,Senatores octo,reliqui ex populo;ad octo,quorū ſex eſſent Senatores,redigerentur:& ne ab rerū uſu imperiti eum Magiſtratū coniunctim gererent,in poſterū,Senatorū ſuffragio adlegerentur:quod tamē nō eſt ſeruatum:ac potius
AN. MD-XVIII. anno,qui eſt inſecutus,Præſidis Decreto,in Senatu,Sapientes

ad nouem redacti ſunt. Non deerant hoc tempore ex Rauennatibus ciuibus, qui uera uirtute ad ſummam gloriam aſpirarent; quod maxime in Hieronymo Lunardo, Lunardi ſecundi filio, uiſum eſt; cuius ea fuit in re bellica uirtus, ut omnium conſenſu, præclaro, glorioſoq. cognomento Miles appellaretur: cum eodem tempore pacis artibus addicti, Auguſtinus, & Hieronyminus Lunardii, ille Lunardi ſecundi; hic Franciſci item ſecundi, filius; ille philoſophia & medicina, hic eloquentia præſtarent. Non minori gloria Raſponus Raſponius; militari virtute clarus eminebat: cum enim Leo Pontifex, cũ Cæſare fœderatus, Gallos Mediolanenſi dominatu eiiciẽdos ſtatuiſſet, Franciſco Sfortiæ, iure paternæ hæreditatis Principatum reſtituturus, iamq. Leſcutus, Lotrechii frater, in Pontificem arma, prior, mouens, ad Regii Lepidi portas excurriſſet, Pontifex habet delectum, copiarumq. facit Imperatorem Proſperum Columnam: qui confeſtim Raſponum; uirtute ſingulari hominis permotus; honorifico titulo, ueteranorum militum legioni præficit: quo eodem munere, antea, ſub Ioanne Mediceo ſtrenue militauerat. Rauennam autem Columna ueniens, grauiſſimo ſemper illius conſilio eſt uſus, in munienda præſertim vrbe, quod propterea Pontifex iuſſerat, quia per eos dies Alfonſus Eſtenſis, Ferrariæ Dux, qui cum Gallis ſentiebat, ſcribebat milites, putabaturq. Rauennam ſubito impetu petiturus. Sed vrbe munitionibus & præſidio optime firmata, Pontifice iubente, Proſper & Raſponus, cum Piſcario & Antonio Læua ad oppugnandam Parmam accedunt; fuit is annus a partu Virginis, vigeſimus primus, ſupra milleſimum quingenteſimum. In qua oppugnatione adeo impigre ſe Raſponus geſſit, commiſſo ad muros cum Gallis certamine, ut inter primos fuerit numeratus, qui dimidiam eius urbis partem ingrederentur: cuius gloriæ Gurlottum Tombeſium equitum Decurionem, & Pandulfinum Aldrouandinum, ciues Rauennates, comites habuit: Aldrouandinumq. in eadem oppugnatione; ex ſingulari, cum AN.MDXXI.

Gallo

Gallo Duce, certamine, victorem, maximam ſuiſſe laudem conſecutum ſatis conſtat. In eius autem urbis miſerabili direptione, cum omnes bona ſibi, raptu congerere, curarent, Raſponus ad conſeruandam nobiliſſimam familiam incumbens, innatam magnitudinem animi, utilitati honeſtatem anteferentem, præſetulit. Haud ita diu poſt, aggrediente Mediolanum Columna, ipſe & pauci præterea ſpectatæ virtutis Duces, vrbem ingreſſus, defendit, ne rapaci militum rabie diriperetur, Mediolanenſes ciues hortatus, ut bono eſſent animo. Cumq. Leone Pontifice Prid. Kal. Decembr. ueneno ſublato, ſucceſſiſſet inſequentis anni initio Hadrianus ſextus,
AN. MDXXII. Raſponusq. ad oppugnandam cum Proſpero Genuam proficiſci pararet, factionibus, quæ uigebant, in patriam reuocatus, non potuit opulentiſſimæ vrbis uaſtationi intereſſe: cuius vrbis Adurnii, Fregoſiis pulſis, principes conſtituti ſunt. Eodem hoc anno, ad Decimum quartum Kal. Febr. Nicolaus Ferrettus, annum natus octauum & ſeptuageſimum, deceſſit Rauennæ, eodemq. fere momento Bona Franchina Rauennas, vxor, fato etiam functa eſt, eodemq. ambo funere elati. Attulit is Ferretti interitus, Rauennatibus omnibus, ſummam moleſtiam, quippe cum is uir græce latineq. doctus, necnon ſummus Orator & Poeta, dum Venetiis, compluribusq. præterea Italiæ celeberrimis ciuitatibus, iuuentutem bonas litteras docuit, Rauennæ circumtulit nomen, & honorifice & ornate. Multa ſcripſit, libroſq. præſertim de arte dicendi, & patriæ excidium, commentarios etiam in epiſtolas Ciceronis, & aliquot Orationes; in Iuuenalis quoque Saty-
AN. MDXXIII. ras; & Plauti Comœdias. Anno inſequenti Nicolaus Fliſcus Rauennatum Archiepiſcopus, cum fruſtra; Hadriano Pont. Max. demortuo; ad Pontificatum aſpiraſſet, uitam cum morte commutauit; cũ eius mortis cauſam plerique uenenum, alii ægritudinem animi fuiſſe dicerent: quamquàm maxima pars poſteriorem fuit ſententiam amplexa. In eo enim Conclaui Cardinales, Pompeio Columna, & Iulio Mediceo diſſidentibus,

qentibus, non unum ſentiebant. Fauebat Columna ſenioribus;Mediceus ſibiipſi, ad id etiam collatis iuniorum Cardinalium ſuffragiis,qui cum Pontificatum minus affectare poſſe viderentur, fauorem & gratiam omnem Mediceo aperte & ſincere deferebant:quod Pompeio nequaquam cum ſenioribus contingebat: nam ardenter ex illis plurimi, conuerſis in Pontificatū cogitationibus,inuidia alterius felicitatis permoti, vniuerſum negocium minus fideliter tractabant. Verum cum in tanta diſſenſione nihil aut Columna aut Iulius efficeret, decretum eſt,cōmuni conſenſu Pontificem eum creare, quem ſupremo illo dignum honore, ex ſenioribus nominaſſent.Primum hac in re ſibi locū;Nicolaus Fliſcus,coniunctis, cum generis nobilitate,pręclaris uirtutibus, maxime ſpectatus,& tacita,& aperta ſignificatione,facile uendicabat: mox Alexander Farneſius,deinde Achilles Graſſus,Montes,Soderinus,Caruaialis,qui ęquali omnes ambitu,ſpē quiſque ſuā,publico cōfirmatā iudicio,alebant.Ceterūcum hac ratione nec etiam quidquā cōficeretur,iamq.ob fędum,inſuetumq. odorē,tantumq.peſtilentis eius carceris tędium,Fliſcus & ceteri ſeniores extenuati plurimū eſſent,aliquibus etiā ęgrotare iā incipientibus,Pōpeio & Mediceo conſentientibus,Seniores ad Mediceum perrexere,eumq.aduoluti pedibus, Pōtificē ſalutauerunt,eo tamen animi mœrore,vt Fliſcus, contracto inde morbo,haud ita multo poſt deceſſerit.Nō defuere,qui,vti memorauimus,de veneno ſuſpicarentur, ſed cum Soderinū, & Caruaialē,& Graſſum Cardinales deuexę ętatis,eiuſdē vię comites habuerit,in dolorē animi potius,aut certe in peſtilentē morbum,ex fœdo cōclauis halitu cōtractum,mortis cauſa & culpa trāsferenda eſt.Hęc maxime iactura Eccleſiā Rauennatem attigit,ab eo multum aucta iis bonis,quę ſummo labore & impendio ipſe,ab aliis diſtracta, recuperauerat.cum etiam Archiepiſcopatus ſui dignitatem omnibus modis cōſeruare nixus fuiſſet,ipſa pręſertim pecunia,quę in Archiepiſcopatus Pręторio,vetuſtiſſima Cęſarū pręrogatiua,Rauēnatis Eccleſię

&

& Reipubl. ſigno, cudebatur. Vtq. recuperata bona denuo ne raperentur, aut dignitas minueretur, ſi ad quempiam Eccleſię Rauennatis amplitudinem minus curantem, hęc admiſtratio deueniſſet, Vrbanum deſignauerat Archiepiſcopum, optimum iuuenem, fratris filium, patrui ueſtigiis incedentem: verum is immatura morte, paucis poſtquam deſignatus Archiepiſcopus fuerat, diebus, Romę ſublatus eſt. Nicolao Fliſco, Clemens Pontifex, in Archiepiſcopatum Rauennatem, Petrum Accoltum, utriuſque iuris conſultum; quem ab Iulio ſecundo Cardinalem Rauennæ factum ſcripſimus; ſtatim ſubrogauit anno à partu Virginis MDXXIIII:
AN. MDXXIIII. quo eodem anno obiit Pandulfinus Aldrouandinus ciuis Rauennas, Venetæ cohortis Præfectus: dum enim Veneti, Sforciani fœderis lege, aduerſus Gallos Mediolanum repetentes, arma mouiſſent, coniunctisq. viribus cum Sforcianis, Garlaſcum opidum aggreſſi iam eſſent, Pandulfinus, penes quem eius oppugnationis gloria extabat, ſeſe coniiciens in foſſam, in qua præalta erat aqua, & expugnando opido uiam aperuit, & ctracto inde morbo laterali Vercellas delatus, paucis
AN. MDXXV. poſt diebus fato functus eſt. Inſequens annus nihil habuit, quod hiſtoria dignum putem, extra Filiaſii Rouarellæ interitum, qui poſt traditam Nicolao Fliſco, uti ſupra docuimus, Archiepiſcopatus curam, in Subriuulum, eius Archiepiſcopatus amœniſſimum, in Foroliuianis collibus, opidum, concedens, cum tranquille & feliciter, nonum iam annum ibi ætatem degeret, uitę finem impoſuit; Rauennamq. delatus Nono Kal. Febr. in media Vrſiana ęde, ab Crucifixi ara, quam erexerat, haud procul, annum natus primum & octuageſimum, ad ſepulturam, non absque multis laudibus, datur: quas tamen laudes aliqui minores ob id faciebant, quia inſigne illud opidum, ab Archiepiſcopatu Rauennati detractũ, ſuis, uti diximus, tribuendum curauiſſet. Sub id tempus Franciſcus Gallorum Rex, qui Mediolanum ceperat, prœlio apud Ticinum ſuperatus, a Cęſarianis capitur: & Senatus Ra-

uennas anno a partu Virginis MDXXVI. Tert. Kal. Mart. ordini cucullatorum, qui Serui D. Mariç Virginis appellantur, D. Sebaſtiani templum, quod eſt in foro, Angelo ab Cruce, Prouinciali eius ordinis, Bononiæ, Præfecto poſtulante, ea condicione tribuit, ut ſex aſſidue cucullati ſacerdotes, qui facerent rem diuinam, ibi commorarentur: quã condicionem ſi non ſeruarent, poſſent inde amoueri. Per idem ferme tempus Clemens Pontifex & Veneti, adiuncto Britãniæ Rege, ad mutuã ſecuritatem noua fœdera percuſſerant, ut Cęſari, totius Italię Imperium affectanti, obuiam iretur; pauloq. poſt Pontifex a Pompeio Cardinale Columna pene opprimitur; omninoq. fuiſſet oppreſſus, niſi Vgo Moncata, qui cum Põpeio fuerat, pacem cum Pontifice confeciſſet: qua facta, quærens tamen Pontifex, qua ratione vlciſci illatam ſibi a Columna iniuriam poſſet, Rauennã Ferrariæ Duci; quo cum de Regio Lepidi, & Mutina diſceptabat; ſi eas urbes reſtitueret, pollicetur. Id autem eo faciebat, quòd cõpoſitis vndiq. litibus & controuerſiis, Regnum Neapolitanum præbere fœderato Regi Gallorũ occupandum poſſe uidebatur. At Eſtenſis, quando Regii & Mutinę, Hiſpani exercitus ſubſidio, qui Mediolano mouerat, retinendi, in ſpem uenerat, & multo maiorem utilitatem ex illis ciuitatibus, quàm ex vrbe Rauenna capiebat, indeq. ſimultatum cum Venetis per aliquot annos occaſionem accepturum ſe intuebatur, Rauẽnam alioqui deſideratam, renuit. Ceterum Pontifex moræ, ob uindictæ ardorem, impatiens, rebus licet infectis, quas aggreſſus fuerat, pacem abrupit, bellumq. Cæſarianis inferendum putans, dum Valdemontio, Lotharingiæ Reguli, fratri; quòd erat ſtirpis Andegauenſiũ; ad Neapolitanam expeditionem aditum parat, Carolum Lanoium, & Cæſarianas copias, ſeſe opponentes, fudit & fugauit; Cæſareq. ob id per interpretes pacem petente, maiore dignitate Pontificii nominis, quaſi eſſet vltus iniurias, fœdus ea condicione fecit, ut Lanoius in Etruriam iret, Carolumq. Borbonium auerteret, qui cum Germanis & Hiſpanis copiis ad diripiendam Romam contendere ferebatur: iamq. Mediola- AN. MDXXVI.

no profectus, per Flaminiam exercitum ductabat, & Sanſeuerinus Caiatii Comes, ut illi ſe opponeret, ſi quid moliri uellet aduerſum, Rauennam cum tribus peditũ millibus, uenerat.
AN. MDXXVII. Verum Borbonio per uiam Flaminiam, Romam contendente, Apenniniq. iuga ad Meldolam, per Galeatam, tranſmittente, Caiatius Regulus, Rauẽnã deſerens, nullis ibi pręſidiis relictis, cum Vrbinatium Duce, Venetarum copiarum Imperatore, in Etruriã breuiore uia tranſcendit. Repentinus is Sanſeuerini diſceſſus, eo maiore periculo, & incõſideratior Rauennatibus uiſus eſt, quòd Borbonius Cotignolæ; quod opidum, licet mœnibus firmum, nonnullis tamen tormentorũ ictibus oppugnatũ, dedentibus ſeſe opidanis, acceperat; Acognã Ducẽ reliquerat, cũ Hiſpanis militibus tercentũ, qui excurſiones in Rauẽnate facerent. Quãobrẽ dũ, Roma capta ab Hiſpanis, ipſoq. Põtifice in mole Hadriani obſeſſo, Rauẽnates Acognæ minis atq. impetu, militumq. Hiſpanorũ excurſiónibus aſſidue moleſtarentur, viderenturq. mox adducendi in ſummam penuriã rerũ omniũ, quòd meſſe, quæ iã inſtabat, prohiberentur; & ad hęc metuerẽt, ne ab Hiſpanis omnia cõfundẽtibus, Rauẽna a Gallis pene euerſa, penitus & funditus euerteretur, Moroſum Rauennatẽ ciuẽ, ſtrenuũ militẽ ac ueteranũ, mercenariorũ cohorti, tumultuario delectu conſcriptę, præficiunt, qui urbis præſidia diſponeret. Magiſtratus Sapientũ hoc tẽpore forte Auguſtinus Rubulus iuriſcõſultus, princeps erat, acri iuuenis ingenio, quẽ priuatim & publice timentẽ, ad Frãciſcũ Guicciardinũ, Pontificiarũ, fœderatarumq. copiarum Legatũ adiiſſe, opemq. petiiſſe ferũr. Reſpõdẽri autẽ Guicciardino, ſe, quod eſſent muniẽda alia loca, Rauẽnã auxilia mittere nequaquã poſſe, Rubulum Venetorũ ſubſidiũ, iure fœderis, propoſuiſſe: cui cũ Guicciardinus eſſet aſſenſus, dediſſe litteras affirmãr ad Polæ Epiſcopũ Põtificiũ apud Venetos internũtium, quibus litteris, copias impetrauerit a Venetis, ad Rauennatiũ pręſidium. Verum has litteras, mihi diligenter perquirenti, uidere, adhuc nõ eſt datum. Vtcumque ſit, illud cõſtat, Rubulum, ad Venetos adiiſſe, impetraſſeq. vt fœderato Pontifici,

ad

ad tuendam aduerſus Hiſpanos nobiliſſimam vrbem, ſubſidia mitterentur. Quod cum iure fœderis, Venetus Senatus faciendum ſibi intelligeret, eo Ioannem Naldum, ſingulari uirtute ac fide Ducem, cum equitibus quinquaginta mittit. Is Rauenna præſidio firmata, Moroſum, Veneti Senatus nomine, cohorti præficit; Cæſarem etiã Floronium, cognomento Groſſum, & Petrum Mariam Aldrouandinum ciues Rauennates, habito ex fortiſſimis quibuſq. delectu, Duces facit: nec diu poſt equites alios quinquaginta, ab Venetis miſſos, accepit, cum citius eos cogere, ob temporis breuitatẽ, non potuiſſet. His omnibus copiis Naldum, Põtificis nomine, aduerſus hoſtes vrbem defendere, tum ipſe teſtabatur, & nunc ex iis litteris Andreæ Gritti Ducis cognoſci poteſt, quas Sexto Id. Quinctil. ad Sapientes datas, nos, Franciſco & Antonio Rubulis oſtẽdentibus, legimus. Renuebat id Venetorũ præſidium Andreas Rinuccius Florentinus, arcis cuſtos, in ſuſpicionemq. ob id noſtris venerat, ne cum hoſtibus ſentiret: tamen ſiue ex animo loqueretur, ſiue quòd diem ex die præſidium expectaret, noſtris, qui metuebant, ne Hiſpani per arcem, tenui firmatam præſidio, ingrederentur, petentibus, eius ſibi cuſtodiam demandari, promittit, ſi certa ſibi daretur pecunia, arcem ſe traditurum. Id ex Gritti litteris, quæ nos in hanc ſententiam legimus, accipere non eſt difficillimum. Andreas Grittus Venetiarum Dux, Magiſtratui Sapientum Rauennati S. Ex litteris a uobis heri ſcriptis, a nobis hac hora acceptis, nouimus * * * . Adhæc acceſſit conditio uobis ab arcis cuſtode propoſita; quam minime ſpernentes, habita ratione eius commodi, quod manare ad uos poterit, ſi ea arce potiamini, aureos nummos quadringentos Alexãdro Gauardo, ſtipẽdiis ſoluendis Præfecto, mittimus, à uobis, cuſtodi, dum arcem tradere reipſa volet numerãdos. Vt vero ipſa arx Pontificis nomine & fœderis defendatur, iſtuc ſe cõferre Ioãnem Theupulum iubemus, qui, ſi uobis uideatur, ingrediatur arcem, eamq. quo diximus nomine tueatur. Valete. Venetiis.

Quinctodecimo Kal. Quinctil. MDXXVII. Cum autē negocium Rinuccinus protraheret, quotidieq. in animis Rauenna tum maiorem ſuſpicionē gigneret, eamq. ob rem Naldus ac Rauēnates, ipſeq. pręſertim Rubulus, arcis per vim aut dolum occupandæ aſſidue occaſionem quærerent, atque in id iam palam incumberent, fortuna, quæ eludere Rinuccini conatus volebat, optimam Venetis occaſionem præbuit. Erat in arce Dauid Rauennas, olitor, quem, cum eſſet vir impiger, & callidus, ad arcis cuſtodiam Rinuccinus, paruo ſtipendio, adhibebat. Hunc ad ſubſidium ſibi impetrandum aduerſus Venetorum Rauennatiumq. conatus, Rinuccinus noctu emiſerat: Quo, incertum: nam pleriq. ad fratrem, nonnulli ad Flaminiæ Proquæſtorem, alii alio affirmabāt. Senſere hoc ſtatim Veneti, qui in inſidiis aſſidue exploratores habebāt diſpoſitos: deq; ipſo Dauide ſtatim intercepto, quæſtione habita, rem omnē accipiunt: Miniſq. & mortis metu eo in ſuam ſententiam adducto, tertia poſt nocte; quo temporis ſpatio veriſimile erat ſubſidiarios milites iam aduenisse, Dauide præeunte, de ſecūda vigilia, ad poſticum arcis; quod pertinet ad Montonis amnis ripam; accedunt. Rinuccinus adeſſe multos milites intelligens, nihilq. omnino ſuſpicans, ſurgens e lecto, talari ſolum tunica, ſupra induſiū, tectus, ad portā contendit, acceptaq. ab Dauide teſſera, pontē demittit. Quo tēporis momēto, Petrus Hieronymus Anconitanus, Naldi Legatus, ſeſe in arcem proripiens, Rinuccinum multis afficit vulneribus, eumq. ægre fugientem, cum ceteri, apud ciſternā, quæ eſt in pauimēto ſubdiali, trucidaſſent, arcem occuparunt, ſtatimq. Venetū nomē hilaris vocibus cōclamarunt. Militibus autē ab eo die pleraq; in Rauennates liberius perpetrantibus, noſtri, per Ioannem Donatū Legatū, apud Pontificium internuncium cōqueſti, opē impetrarūt: queadmodū ex Gritti litteris cognoſci poteſt, ad Rauennates Sapientes ſcriptis, in hanc ſententiā. Ex litteris Ioānis Naldi, & Alexādri Gauardi, arcem acquiſitam accepimus: quamobrem, cum ſatis diligēter hinc munitā eſſe iſtam

vrbem

vrbem exiſtimari poſſit, de eo vobis gratulamur. Quoniam uero litteris Moderatoris iſtius ciuitatis, Ioannisq. Donati oratoris veſtri ſermone; qui ad nos cum Pontificio apud noſtram Rempubl. internuncio, uenit; relatum fuit cupere uos, uti, Legato quopiam noſtro ad uos miſſo, iis incommodis obuiam eatur, quæ iſtic accidunt, nos, qui libenter uobis ſatisfacimus, ab huiuſmodiq. uos incommodis defendimus, Bartholomæum Contarenum ciuem noſtrum deſignauimus, qui milites iſtos noſtros ita compeſcat, vt ne vobis quid præterea ſit, quominus nos de vobis parum bene meritos putetis. Valete. Dat. Venetiis, Octauo Id. Quinctil MDXXVII. Petrus Hieronymus huius facinoris primus auctor, mox ueterานorum cohorti præfectus eſt; paucíſq. poſt diebus, cum Cæſare Groſſo, Forum Cornelii contendens, obſeſſam arcem, pro Guelfis obtinuit: Cotignolam deinde, facturus idem, profectus, cum uellet arcem ingredi, iamq.e cathena pontis ſub ductilis penderet, glande traiectus, occubuit. Dauid olitor, a Patribus Venetis, qui gratiſſimi in beneficos eſſe conſueuerunt, perpetuo ſtipendio eſt donatus. Pontifex interea obſidione liberatus, cum Viterbium conceſſiſſet, Raſponium, Prætorianorum ſuorum Præfectum creat. Verum Raſponus, dum ob id ad Pontificem proficiſceretur, & ad egregios honores ſibi aditum pararet, in nobili opido Caſtilione, iuxta Arretium, uitam cum morte commutauit. Sub id tempus Pontifex Archiepiſcopum Sypontinum miſit, qui a Venetis Rauennam peteret: uerum ii, generali reſponſo, rem omnem ad Gaſparem Contarenum, Legatum ſuum ad Pontificem deſignatum, deferunt. Licet enim Pontificio nomine ac fœderis, vrbem ſe occupaſſe, & retinere antea prædicaſſent, ſunt tamen qui putent, ab illa reſtituenda, multum cogitatione, illos, publicis priuatisq. rationibus ductos, abfuiſſe: ſi quidem ad Venetum imperium in Flaminia & Aemilia propagandum, Venetiasq. ipſas, frumento; cuius ipſa, & finitimæ vrbes maxime feraces ſunt; iuuandas, admodum vtilis;

oppor-

opportunaq. hæc ciuitas uidebatur: quibus priuatæ multorum ciuium Venetorum accedebant rationes, cum ampliſſima in Rauennati prædia poſſiderent. Ob hanc reſtituendæ huius urbis difficultatem, Veneti, Pontificem ſuapte natura ſuſpicacem & timidum, in maximam ſuſpicionem adduxere, ne quid aduerſus Pontificiam ditionem molirentur. Quæ tamen ſuſpicio, non adeo in Pontifice potuit, ut Henrici Britanniæ Regis Legatis aſſentiretur, qui ab eo Rege ad Rauennam recuperandam ſubſidia promittebant, dum fœdus cum ipſo, & Gallorum Rege aduerſus Cæſarem iniret. Nam Pontifex perhibens nihil ſe tunc poſſe, & exiſtimatione imminutum, & uiribus, atque etiam pecunia, inter Cæſarem, & Britannum, Gallumq. Reges, & Venetos medius, ac potius du-
AN. MD-XXVIII. bius perſtetit. Ceterum cum inſequenti anno grauius adhuc iidem inſtarent, fœdus facere eſt pollicitus, dum Veneti Rauennam reſtituerent: quod tamen ipſe minus futurum putabat, opinione nequaquam fallente: Venetias enim Britanni Legati profecti, nihil ulla umquam ratione de reſtituenda Pontifici Rauenna impetrarunt; tametſi eorum, quæ promiſiſſet Pontifex, conſtantiam, Rex, fide ſe regia ſeruaturum, Venetis per Legatos & litteras affirmaret. Cum autem multa Rauennę, hoc interim ſpatio, Veneti inſtaurarent, Collegium quoque iuriſconſultorum, hoc eodem anno, Nono Kal. Septembr. in Senatu, coram Aloyſio Fuſcaro, Legato, Pontificia auctoritate iam antea a noſtris impetrata, Sapientibus, negocium ad Senatores deferentibus, inſtituendum curauerunt. Dum hæc Rauennæ geruntur, & Lotrecchius Franciſci Gallorum Regis copiarum Imperator, in Gallia Ciſalpina vrbes moleſtaret, ita eluxit Coſmi Magni Rauennatis, in patriam pietas & animi magnitudo, ut nullo modo prætereunda uideatur. Hic in exercitu Gallo, ſub Lotrecchio, in Ticinenſi oppugnatione, ſtipendia merens, cum iam arcis mœnia ac quadrata turris, unde oppugnatio cęperat, ui incredibili tormentorum corruiſſet, neque ullus repęriretur, qui auderet

certo

certo ſe periculo committere,& foſſam tranſuadare,ipſamq. ruinam qualis eſſet, quaq. patefaceret aditum, perluſtrare, Coſmus nihil hæſitans, & prouinciam accepit, & egregie fortis,licet non abſque ingenti periculo,& bis de muro deiectus, ſumma uirtute, præclaraq.laude abſoluit: quamobrem Gallis facultatem præbuit,ut ſe Duce,ſemperq.præeunte,per eaſdem ruinas in arcem irruperint.Is igitur a Lotrechio in præmium nauatæ fortiter operæ, ænea equeſtri ſtatua; quam olim Rauenna abductam ad eam urbem a Carolo primo Cęſare, docuimus; facile impetrata,dum ceteri ad diripiendam urbem incumbunt,ipſe in forum deſcendit,& cum manipularibus ſuis,atque item fabris deiicere ſtatuā de ſede ſua,uerę nobiliſq.Rauennatis glorię hęres,curauit. Cum uero Ticinenſes uel lacrymis a Lotrechio eius uetuſtiſſimi monumenti iacturam deprecarētur,Franciſco Boticella perorante, tātumq. auri,quantum pro murali corona fabricanda ſatis eſſet, prōmittente,nihil impetrarunt: quamquām Paulus Iouius, in multis,nomineq.pręſertim Coſmi,quem Hoſtaſium uocat; deceptus, aliter ſcribit. Verum,quod per lacrymas & preces nō ſunt aſſequuti,id per vim Ticinenſes habuere: cum enim ſtatuam nauigio per Padum Coſmus Rauennam deueheret, iamq.Cremonam eſſet uentum,arcis Cremonenſis cuſtos, cum militibus aliquot erumpens,facto impetu, de manibus Coſmi intrepide,ſed fruſtra,repugnantis,eā rapit, Ticinumq. remittit.Rauennam Coſmus reuerſus,eximii decoris,ac pietatis in patriam glorioſum fructum,habuit,pictam in foro tabulam,qua omnis rei hiſtoria in teſtimonium uirtutis,adhuc patet:Senatuſq.ſorori illius,cui Coſmæ nomen fuit; ſeſe uirginem ſacrare,in cœnobio corporis Chriſti,uolenti grati animi erga Coſmum ſignificationem prębiturus,dotem perſoluit. Meliorem euentum Cęſar Groſſus habuit,qui cum apud Venetos,cohortis Pręfectus,militaret, in eadem Ticinenſi direptione,quę Venetis paulo poſt vrbē occupātibus,denuo cōtigit;ualuas ęneas cācellato opere elaboratas Rauennā deuehen

das curauit. Eas autem Ticinenſes eſſe prædicant, multoq. ante Rauennam fuiſſe delatas: quod ex Deſiderio Spretꝓ cognoſcere quiſque poteſt, qui ſcribit ſua ætate in foro Rauennati locatas, ab Ticinenſibus repetitas fuiſſe: ſunt igitur, qui ea depopulatione, quam Galli Rauennæ intulerunt, Ticinum reuectas affirment; a quibus nō magnopere diſſentio. Rauennates, Thomę Mauri, patritii Veneti famulo, qui eas Ticino, Venetias adduxerat, nummos aureos decem; & nautæ, qui Venetiis inuexerat Rauennam, duos, numerauerunt, eaſq. de

AN. MDXXIX. nuo in foro, vbi nunc eas cōſpicimus, locauerunt, menſe Decembri. Anno, qui eſt inſecutus, cum omni Italia pacatæ res eſſent infelici Gallorum euentu, Pontifex Barcinone cum Cæſare fœdus icit, in quo fuit caput illud præcipuū, ut quàm primum fieri poſſet, Cæſar, Pontificem curaret, aut armis, aut alio remedio oportuniore, ut occaſio tulerit, in poſſeſſionem Rauennæ, Ceruiæq. reduci. Cum uero paulo poſt eodem anno, iidem Principes Bononię conueniſſent, ubi Cæſar inſigni pompa, coronam accepit Auguſtalem, inter nobiles, opulentoſq. uiros, qui alacritate & ſumptibus inter ſe certantes, multi, ex tota pręſertim Italia, eo uenerant; fuit maxime conſpicuus Antonellus Zampeſcus, ciuis Rauennas, quem Brunorus ex Laura Pignatta Rauennati, uxore, habuerat. Is cum Baptiſtam ſororem, Hieronymo Bratio, ciui Rauennati, in matrimonio collocaſſet, belliceq. glorię cupidus, peditibus mille, & equitibus centum a Venetis pręfectus fuiſſet; quam prouinciam exequi, Clemente Pontifice renuente, non potuit; triremiū Comitis Anguillarię fuerat Legatus, & aliquot annos ſub Petro Aloyſio Farneſio copias ductauerat. Sed cum liberum dextri brachii motum, ob morbum, amiſiſſet, & ob id bello minime aptus foret, Rauennam reuerſus; dederat ſe ad curam rei familiaris. Itaque ad famam tantę celebritatis, Bononiam profectus; cum ſuperiore anno, Clemens Pontifex, ſanctum Archangelum, quod eſt opidum ab Arimino haud procul, illi dediſſet, illuſtriſſimiq. Comitis titulum

adiunxiſſet;

adiunxiſſet, in equo, ex præclara ſobole, maxime generoſo, ex quiſitis, ueſtis, armorum, & equi ornamentis, cum quolibet cultiſſimo comparari facile potuit. In eo Cęſaris cum Pontifice congreſſu, Veneti, per Gaſparem Contarenum Legatum, fœdus cum Cæſare facientes, Rauennam & Ceruiam Pontifici reſtituunt, iis maxime condicionibus adiectis, ut ne quid inde de Venetorum iure derogaretur, iisq. Rauēnatibus ciuibus parceretur, qui eum, aut re ipſa, aut, quod ita uideretur, aliqua iniuria affeciſſent. Quibus omnibus non modo libentiſſime Pontifex aſſenſit, ſed etiam omnes ciues Rauennates, filiorum ſe loco habiturum pollicitus eſt. omniq. culpa liberauit. Quod cum Auguſtinus Rubulus, qui male audiebat a multis, reſciuiſſet, Bononiam conuolat, ad Pontificisq. pedes prouolutus, litteris Venetorum, & ſuis, alioru mq. eductis & recitatis, accurate ſe apud eum purgauit, oſtenditq. ſe, quæ ſe ciſſet, molitusq. fuiſſet, pro conſeruanda Pontifici Rauenna, fuiſſe molitū, ad Venetosq. perinde ac fœderatos, haud abſq. Moderatoris Rauennatis, Pontificiiq. apud Venetos internū cii auctoritate & conſilio, confugiſſe. Quam Rubuli purgationem adeo libenter Pontifex accepit, ut Rubulum honorifice, amanterq. allocutus, torque aurea, & equeſtri dignitate ornauerit. Harum autem rerum cum ab Rubulo, poſt in patriam reuerſo, & etiam per litteras Gritti Ducis ad Dominicum Muſtum, Rauennæ Legatum, poſtrema die Decembris anno MDXXIX. Venetiis datas, Rauennates certiores facti fuiſſent, incredibile dictu eſt, quantum lætitię omnium animos compleuerit: erat enim ſuſpicio, omnes, quaſi nimis Imperio Venetorum occulte fauiſſent, Pontificiumq. obtrectaſſent, ad ſuprema ſupplicia deuocandos. Pontifex receptæ Rauennæ, omnisq. Flaminiæ & Aemiliæ Præſidem creauit Leonellum Pium Carporum Comitem: qui Rauennam veniēs, ne amplius ob diuerſorū, imprudentiumq. ciuiū Magiſtratū, Pontificia ditio, in huiuſmodi amittendæ urbis diſcrimen adduceretur, nonnullis grauioribus ac prudentioribus Ra-

uennatibus ciuibus delectis, eos, Sapientum magiſtratum perpetuo gerere uoluit, ſic ut ſuccedentibus temporibus, noui, eadem ſemper ratione, in perpetuum, in demortuorum locum ſubrogarentur. Ipſum præterea Rubulum, ob fidem, ut in diplomate Pius teſtatur, ſummamq. in Pontificem, Pontificiamq. ſedem, propenſionem, Britonorii Prætorem fecit: Tametſi plerique putent, id ab Leonello factum; quòd Rubuli præferocis iuuenis acre & ſubturbidum ingenium metueret. Sub id tempus Rauennæ Gentilis deceſſit, Thomæ Iuſti aurificis Veronenſis filia, Rauennæ, ex Rauennati muliere nata: quę cum admodum familiariter & frequenter Margaritæ, de qua ſupra docuimus, conſuetudine fuiſſet uſa, maximam ſanctitatis opinionem contraxerat, auctam in dies uita innocenter, ſanctęq. agenda. Maritum habuit Iacobum Pianellam Venetum, ſutorem: ex quo genuit filios aliquot, Leonemq. præſertim, qui ſacerdos fuit. Eo autem perſancto genere uiuendi, mariti odium ita uehemens ſibi conflauit, ut ab illo non modo uerbis aſperis, contumeliæq. pleniſſimis, ſed factis acerbis, publicisq. calumniis, ac uerberibus multis, ſępiſſime in ingentes calamitates precipitaretur: quas tamen ea animi moderatione, itaque tranquille ſemper tulit, ut Margaritæ magiſtræ, omnia diuinitus cognoſcenti, atque quo modo ſe haberet ſciſcitanti, reſponderet, habere ſe multo melius, quam mereretur. Quo factum eſt, ut aſſiduis a Deo precibus tandem aliquando mariti in melius commutatos mores impetrauerit. Tanta fuit in eos, qui illam iniuriis ignominiisq. afficientes, multi ſemper fuere, bonitate & beneficentia, ut prima illos ad iram odiumq. deponendum, conciliandamq. inter ſe concordiam, blandis uerbis inuitaret. Egentes maxima ſemper miſericordia proſequens, cum poſtulantibus, prębere non poſſet, paupertatem enim amabat, & ſectabatur, illacrymãs mirifico ſimul afficiebatur dolore. Plurimis ſanitatem corporis, admirabili euẽtu, precibus a Deo impetrauit, animiq. curas, & moleſtias

AN. MDXXX.

ſermone

ſermone leuauit. Cogitationes, intimosq. animi ſenſus, Deo indicante, cognoſcebat; uti locupletiſſimi teſtes acceſſere Antonius Monuetulus, & Zacharias Pedercinus; dum iuſſu Pauli Tertii Pontificis, anno MDXXXVII. menſe Maio, Ioannes Frãciſcus Petittus, Rauennæ Moderator, de huius & Margaritæ uita, miraculisq. uti ſupra memorauimus; quæſtionem habuit: in qua Paulus Vegius, Rauennas, Epiſcopus Caſenſis, ſe Margaritæ & Gentilis precibus, cum iam ad cæleſtis uitæ præmia uocatæ eſſent, animi tranquillitatem, corporisq. ſanitatem, ex grauiſſimis morbis ſæpius obtinuiſſe, ſcribit. Plures etiam ex Canonicis regularibus Lateranenſibus, ut Seraphinus Acetus Firmanus; qui de harum ſanctiſſimarum mulierum uita, libellum, typis excuſum, edidit; Michael ForoCornelianus, & Marcus Antonius Venetus; Gentilis rogatu ac precibus, ſummas a Deo uirtutes, ipſamq. præſertim ſe caſtitatem fuiſſe adeptos teſtantur: adduntq. multos ſe nouiſſe Venetiis, Ferrariæ, Lucæ, aliisq. ciuitatibus atque opidis, quibus; cum Margaritæ & Gentilis ſuffragium flagitaſſent; munera a Deo mirabilia acciderint. Scribit Monuetulus, uir doctiſſimus & grauiſſimus, iuratusq; in hac quæſtione teſtis; cum nocte quadam acriter a Dæmone illius oppugnaretur caſtitas, ſe protinus e lecto ſurgentem, ad Deiq. opem confugientem, fuiſſe liberatum: poſtridieq. mane, cum ad Gentilem adiiſſet, illam, uniuerſam oppugnatiouem narraſſe, affirmaſſeq. precatam ſe fuiſſe Deum, vt illi victoriam præberet. Sæpius item, cum multi adeſſent, cuiuslibet peccata diuinitus ab eadem cognita & caſtigata ſunt, quod ipſe ſæpe ſenſit Monuetulus. Multa inſuper vaticinata eſt, tametſi id ægre admodum faceret, nec affirmanter: neque enim uiſis; quæ ſibi frequenter diuinitus obiiciebantur; facile credebat. Vt autem multa, quæ prædixit, omittam, illud non inuoluerim ſilentio, quod Rauennate prœlium, vrbisq. direptionem ſigillatim prænouit, aſſerens, e remotis locis multos ad diripiendam Rauennam accedentes, ſe intueri: cum vero Hierony-

mus Maluſellus eam hortaretur, ut ſaluti fuga conſuleret, id ipſa renuens, ſi erant aduerſa ob peccata ferenda, ſe quoque multa peccaſſe, & in dies peccare affirmabat. Pridie uero quàm ob factiones, magna cædes Rauennæ committeretur, ſibi e D. Ioannis Euangeliſtæ redeunti, uas plenum ſanguinis oſtenſum cælitus eſt, audiitque uocem, quæ illud acetarium futurum aſſeruit: Cum etiam Borbonius per Aemiliam uagaret, Romam contendens, ipſa in cubiculo, nonnullis comitata, cum eſſet ſtatim pallida facta, & tamquam territa, paſſis crinibus mulieres ſibi oſtenſas, hominum neces, cruoris magnam effuſionem, atque huiuſmodi multa, quæ in vrbium direptionibus ſolent contingere, affirmauit: quod non diu poſt uerum fecit, ipſa Romæ miſerabilis clades. Hoc loco Hieronymi Maluſelli teſtificationem libenter poſuerim, uiri ſanctiſſimi, atque illius contubernalis, quiq. illi a confeſſione ad expianda peccata, quam quotidie fere faciebat, ad fuit. Hic igitur cum admodum adoleſcens multa de Gentilis ſanctitate acciperet, &, ut iuuenes ſolent, ſperneret, hortante ſorore ac pæne impellente, ad Gentilem ſe, non abſque ingenti metu, contulit: iam enim quartum annum abſtinuerat confeſſione de peccatis. Domum ingreſſus, ſtatim maximum percipit odorem, ad eamq. accedens, breui ita eius pręceptis ac monitionibus iuſtitiā & pietatē eſt edoctus, acieq. mentis illuſtratus, ut aliam ſtatim uitæ cōdicionē, alios mores ingreſſus fuerit. Tres interim effluxere anni, quibus frequenter ad eam uenire conſueuerat, audiebatq. illam Deum precantem, ut ſibi ſacerdotem concederet, quo cum arcana cordis tuto cōmunicaret: nec diu poſt Hieronymus in animū induxit, ſacerdotē fieri: ſed quo magis ad eum ſacroſanctum ordinem accedebat, eo cordis dolore quodā pęne intolerabili magis afficiebatur: quo tamen Gentili patefacto, ſtatim exhilaratus eſt animus, & inanis timor ac ſolicitudo pulſa. Sacerdos iam factus, cū Cęſenę in cubiculo ſolus myſteriorū arcana verba recitaret, & cubito ſubra ſacrū librū innixus, manu

ad

ad genam admota, ea conſideraret, ſtatim ex ſublimi in faciem adeo uehementer ictus eſt, vt ſui vix eſſet compos, nullum tamen dolorem ſenſit; confeſtimq. erectis oculis, iuxta ſe mulierem nigris indutam veſtibus conſpexit; quam Gentilem, aut Margaritam ſuſpicans, Rauennam, inquit, proficiſci animus eſt: aut enim Iacobus Gentilis maritus eſt mortuus, aut ſupremam agit animam. Itaque Rauennam cum ueniſſet, poſtridie eius diei Iacobus uita deceſſit, ipſeq. Hieronymus, haud ita multo poſt, Gentilis, Leonis; & mulieris cognatæ; quartus acceſſit contubernalis, ubi decem & nouem annos, uita ſancte degenda, perpetuo uixit. Gentili aſſidue multos dolores, eoſdemq. magnos, patienter atque hilari ſemper uultu ferente: cum tamen corpus etiam caſtigans, diebus Mercurii, Veneris, & Saturni ſemel tantum, ſacræ inediæ cauſa, comederet, omnibusq. dominicis diebus feſtis, Hieronymus illi diuinam & ſacroſanctam Corporis Chriſti Dei hoſtiam communicaret. Antequam diem obiret ſuum, illum ſæpe Hieronymo Maluſello prædixerat. Tandem uero hærede illo facto ex aſſe; erat enim Leo filius præmortuus; iuſſit, ut domum ſuam in templum erigeret: iaceret fundamenta, reliqua Deo committeret, futurum enim, uti non Rauennates, ſed exteri, opus iuuarent. Itaque ad Quinctum Kal. Febr. nocte inſequenti, ad extremum ſacro oleo uncta, morte minime diſſimili, ab ea, quam innocenter, egerat, uita, nono & quinquageſimo ætatis anno, diem ſupremum clauſit. Quoniam uero nimis longa ſumeretur oratio, ſi, quæ poſt mortem, admirabilia munera ſunt, eius apud Deum rogatu, impetrata narrauerim, hæc omittens, ad Hieronymum Maluſellum uenio, qui, cum neque aureos nummos decem haberet, uerbis tamen Gentilis magiſtræ impulſus, fundamenta templi iacit; &, quod mirum eſt dictu, plurimi accurrentes, ita rem iuuere, ut breui fuerit templum extructum, in quod quingenti amplius nummi aurei impenſi ſunt: quorum tercentos Carolus in Neapolitano Regu-

lus;

ſtringere nitebantur, vniuerſis copiis admirabili apparatu Byzantio eductis, Viēnam contendens, uix Cæſariani exercitus fama comperta, pedem rettulit: quapropter cum Cæſare in Italiam redeunte, Itali ad Hungaricum pro Ferdinando bellum adducti, multis incommodis, ipſaq. præſertim annona & ſtipendio male habiti, ſeditionem mouiſſent, cunctaq. in itinere obuia popularētur, Raſponus, ab eo ſcelere ſuos, apud quos auctoritate & beneuolentia plurimum poterat, compeſcuit, & a pleriſq. Carinthiæ & Stiriæ Regulis, duce itineris dato, omnibus iis detrimentis, quæ tum Ferdinandus omni Italico decreuerat, tum Germani itinerum anguſtias obſidentes, multa cæde perpetrabant, in Italiam immunis peruenit. Ferdinandus enim tot Italorum paſſim graſſantium, iniuriis & damnis commotus, vt nemini Italico parceretur, datis ad id litteris, iuſſerat. Peruenit itaque ſumma laude prudētis Ducis Rauēnam Raſponus initio anni trigeſimi tertii ſupra milleſimum quingenteſimum: vbi Kal. Quinctil. Bartholomęus Valorius Florentinus, Flaminiæ Præſes, ſapientum Magiſtratum, quem Leonellus Pius, perpetuum, uti ſupra memorauimus, fecerat, ad ueterem duorum menſium ordinem reduxit. AN. MD-XXXIII. Inſequens annus nihil attulit noui, extra ingentem lętitię teſtificationem, ob Alexandrum Farneſium, qui omnium Cardinalium admirabili conſenſu Quatro Id. Octobris, Pontifex Max. creatus fuerat, Paulusq. Tertius appellatus. AN. MD-XXXIIII. Anno trigeſimo quinto ſupra milleſimum quingenteſimum, ad ſeptimum Id. Ianuar. Iacobus Arigonius obiit, AN. MD-XXXV. qui cum diu Venetiis medicinam feciſſet, tandem in patriam regreſſus, ita cum doctrina, uitæ innocentiam ac ſanctitatem coniunxerat, ut plane cunctis eſſet admirationi. Multa ſanè egregia de prandio & cœna, aduerſus pręſertim Matthęum Curtium, ſcripſit, quę apud Ioannem Arigonium, optimum & clariſſimum ætatis noſtrę medicum, oratoremq. ſummum ac perfectum, fratris filium, modo habentur. Florebant autem hoc tempore belli artibus ciues

Rauennates complures, in quibus maxime Ioannes Baptiſta cognomento Crucifiſſus Bongiouannus, multis expeditionibus Dux ſane clariſſimus, copiarum Venetarum Pręfectus; Hludouicus Raſponus, Raſponi filius; qui ſub Ioanne Baptiſta Sauello, cohortem in Pannonia ductauerat; & Ioannes Aldrouandinus, Sebaſtiani filius, enitebant. Hic ab Rege Gallorum cohorti Præfectus, toto eo ſubalpino bello, quod hoc tempore aduerſus Carolum Cæſarem, agitatum eſt, oppugnandis urbibus, hoſtibusq. repellendis, & ſuſtinendis, uniuerſaq. tandem ratione belli, ſtrenui Ducis nomen apud omnes promeruit: nam primus in oppugnatione Bargiæ, Buſcæ, & Brechiraſchi, ſummo periculo, difficilem eorum locorum expugnationem eſt aggreſſus: cum uero in Pinarolo opido, Vaſtio circumuallante, duos circiter menſes, obſidionem tuliſſet, diſcedentis tandem, re infecta, Vaſtii nouiſſimum agmen, ex opido cum ſua cohorte erumpens, adortus, maximam illi cladem intulit; moxq. ad Claraſcum opidum profectus, in quo Cæſariani erant, ad deditionem opidanos, ea condicione, compulit, ut in menſtruum Aldrouandinę cohorti ſtipendium, pecuniam conferrent; ipſe uero Aldrouandinus eorum uitam ac fortunas, opido potitus, integras ſeruaret; quod & factum eſt. Haud ita multo poſt, Villam Stalonam, opidum Cęſarianorum, cum ſumma fortis & ſtrenui Ducis laude, occupauit. Cęſar quoque Sgropulus, ciuis Rauennas, cohortis pręfectus, apud Cæſarem Fregoſium, Genuenſi oppugnatione, & multis aliis expeditionibus cum Italicis, tum Gallicis, clarus habebatur. Non minori gloria ſub id tempus Cæſar, Hludouicus, & Raphael Raſponii, Raſponi filii in Camertino bello, quod Paulus Pontifex, Franciſco Maria Duce Vrbinatium demortuo, urbem illam recuperaturus indixerat. Firmano item & Peruſino, quæ in ſecuta ſunt, copias ductantes florebant; cum & urbibus oppugnandis, & prœliis ineundis, optimi Ducis famam egregie ſuſtinerent. Rauennam hoc interim ſpatio Pontifex, ſuo

aduentu,

aduentu, ingenti lætitia compleuit; qui Luca veniens; ubi cum Carolo Cæſare Algerium infeliciter petituro (in qua etiã expeditione Raphael Raſponus inclaruit) de pace cum Franciſco Gallorum Rege facienda fruſtra tractauerat; Bononiam atque Flaminiam inuiſere voluit. Itaque Rauennates, triumphalibus portis erectis, pictisq. aulæis exornatis parietibus, viis, uerſicoloribus pannis, ipſisq. uirentis iuniperi & lauri foliis, contectis, alacriter & benigne omnibus hominum ordinibus, ſacratorumq. uirorum obuiam effuſis, Pontificem excipiunt, neque fuit ciuis, qui non certum domi familiariũ Pontificis numerum ſponte acceperit. Fuit hic dies Sexto Id. Octobr. anni MDXLI, elegantiſſimis Ioannis Minghini Iuriſconſulti, poetæq. clariſſimi latinis carminibus celebratus. Ad Vrſianam ædem primum progreſſus Pontifex, ubi de more Deum eſſet precatus, Diuiq. Apollinaris, Rauennæ tutelaris, ſubſidium imploraſſet, ad Portuenſium Canonicorũ cœnobium diuertit. Poſtridie eius diei, mane cũ omnibus, qui ſecum aderant, Cardinalibus, ceteriſq. Antiſtitibus, ad mare ſe contulit: a prandio ſacrarum Virginum Corporis Chriſti domum, Arcem, D. Mariæ Rotundæ, Diuiq. Vitalis templa, inuiſit. Tandem Quarto Id. diſcedens, Ceruiamq. primo, mox Cæſenam adiens, modicis itineribus, Romam regreſſus eſt: Rauennæ cum eſſet, paterne ac liberaliter, maximeq. familiaris Rauennates omnes ſemper complexus atque allocutus, vniuerſalem de ſe, ingentis prudẽtiæ & caritatis opinionem, in Rauennates iam inſinuatam, admirabiliter confirmauit. Tametſi non deſuere, qui ob tributum ſeptem milliũ & quadringentorum aureorum, ad tres annos, ciuitati paulo poſt impoſitum, maxime cõmoti ſint; præſertim quod cum triennium minime exceſſurũ, in diplomate affirmaſſet, perpetuo deinceps, ad hanc diem, fuerit conferendum. Qui tamẽ æquiore animo, non modo à Rauẽnatibus, & ceteris Aemilianis, ſed ab omnibus, qui Pontificiæ ditioni ſubiiciebantur, ad tercentas aureorum nummum myriades exactum tributũ æſtimabant,

AN. MDXLI.

AN. MDXLIII.

 mabant,

mabant,ii conferebant omnem culpam,in neceſſitatem; cui parendum eſſet.Nã per hos dies Turcarum Rex Solymanus; quem alii Seleimanũ appellant,hancq.vocem,Solomonem, exprimere aſſerunt;claſſem ingentẽ inſtruxerat,& vndiq. bella inter Chriſtianos Principes æſtuabant:quæ breui poſt tẽpore inter Franciſcum Gallorũ Regem,& Carolum Cæſarẽ maxime ſunt conſecuta.Horum autem bellorum cum maxima pars in Gallia Ciſalpina,& Subalpina prouincia cõficeretur; in illis ſtrenuam nauarũt operam Hludouicus Raſponus alæ equitum,ſub Sfortia Pallauicino,præfectus;Lunardus Lunardius,ſub Petro Strozza,& Ioannes Aldrouandinus Sebaſtiani filius,qui eò,quod in ſubiectis Cereſolæ campis,commiſſum eſt,prœlio,magnam laudẽ adeptus eſt. Haud ita multo poſt Cæſar,cũ ob Philippi Lantgrauii Cattorum Principis,& Ioãnis Friderici Saxonum Reguli,defectionem, Germaniam edomaret, eo bello Cæſaris Raſponii uirtus,in Tanauertana oppugnatione, ceterisq. prœliis, quæ tumultuaria potius, quàm iuſta cõmittebãtur,enituit:nec minus Hludouicus frater,centenariæ alæ equitũ Præfectus,ſpectatę virtutis laudem promeruit.Ioannes etiã Aldrouandinus Pandulfini filius, ab Malateſta Malateſtio,ueteranis militibus,quas lãceas fractas vocant, ſuis præfectus, ad ueram gloriam aſpirauit. Annum quadrageſimum ſeptimum ſupra milleſimum quingenteſimum,qui in Germanici belli ferme tempus incidit, fecit Rauennatibus funeſtum Iulii Ferretti interitus; qui pietate & doctrina maximo ornamento ciuitati fuerat. Nicolao patre genitus,Ioannem Petrum Ferrettum, Lauellinatum Epiſcopum,fratrem habuit:ipſe iuriſconſultus,ex ſcriba factus,cum multas pro patria legationes obiiſſet, ſub Petro Toletano, Neapolis Prorege in multis Apuliæ Dauniæ prouinciis,cum ſumma laude,Regius iudex,latronibus vias purgauit, eamq. opinionem integritatis & probitatis de ſe excitauit apud omnes, vt Proregi cariſſimus, ad ampliſſimos honores maximis itineribus propediẽ aſcenſurus videretur, niſi eum mors rapuiſſet.

AN. MDXLIIII.

AN. MDXLVII.

rapuiſſet. A Clemente Pontifice eques & Comes Palatinus, eſt factus: & quamquam aſſidue erat multis negociis impeditus, nocturnas tamen horas, & ſtatim pranſus ac cænatus, ſæpe etiam inter ſcyphos; erat enim cibi ſomniq. parciſſimus; in ſtudiis litterarum inſumere conſueuerat. Vnde complures extant libri, virorum doctorum iudicio comprobati, de veteri præſertim illuſtrata, inſtaurataq. militia, de re nauali, reſponſa item de ſingulari certamine. Deceſſit ſumma religione, vti pium decet Chriſtianum, in opido ſancti Seueri, quod eſt in Apulia Daunia; ibiq. in æde Trinitatis ſepultus Octauo Id. Mart. Non deerant tamen alii ciues, qui pari gloria, & ſtudiis optimarum artium, ornamento ciuitati eſſent: Nam Ioannesbaptiſta Rubeus Carmelitanus Theologus, Rauennę natus, originem Parma ducens, cum doctrina & dicendi exercitatione valeret, ſacris concionibus eloquentia non minus quàm pietate religioneq. refertis, totius Italiæ & Siciliæ aures, nō abſque immortali; vt puto; laude circumſonabat: adſeq. vocatum hoc tempore Paulus Tertius Pont. Max. ex eorum numero voluit eſſe, qui in Gymnaſio Romano diuinos libros publice interpretarentur. In quo ſe munere ita geſſit, vt non modo multi grauiſſimi viri, eius auditores ſcriptis exciperent, quæ ipſe voce interpretaretur, ſed Pontifex illum eis adiunxerit, quos doctiſſimos undique ſelegerat, qui ipſo prādente; id enim ſolum tempus optimo Pontifici a curandis Reipubl. Chriſtianæ negociis, vacabat; diſputarēt de rebus diuinis: quarum diſputationum, inter reliquos, ſocium habuit Cornelium Muſſum cucullatum Franciſcanum, quem paulo poſt Epiſcopum Bitontinum Pontifex fecit: maiora Rubeo elargiturus, quorum maximam & ſummam ſignificationem dederat, niſi omnem euentum mors Pauli anteuertiſſet. Atqui parcior hoc loco ſim eſt neceſſe, ne, quod hominis virtuti debetur, ab omnibusq. Rauennatibus, vt alios taceam, eſt ſatis cognitum, id affinitati datum plerique putent, aliorum fortaſſe calamis deſcribendum.

Rauennæ, Camillus Thomaius à medicinæ exercitatione, atque vſu peritus, ea gloria fruebatur, quā agendo, Venetiis, omnium conſenſu adeptus fuerat; cum præſertim ea in re ſatis ſecunda fortuna ſit uſus, quam comitem illi arti, plerique etiam ducem, faciunt; vt a nobis eo dialogo, ſatis; vt opinor; accurate oſtenſum eſt, quem de ignorantia, improbitate, & infelicitate medicorum inſcriptum, Iulio Ruuereo, Vrbinatium Cardinali, Rauennatiq. Archiepiſcopo, dicauimus. Sūt tamen, qui tantam gloriam exercitatione partam, iis commētariolis nonnihil propterea imminutam exiſtiment, quos de Febribus, deq. humani corporis morbis, & ad Tyrones de medicinæ primis rudimentis in vulgus extulit, quod e foſſis Arabum lutulentis, non ex Græcorum puriſſimis fontibus omnia hauſta videantur. Sed hoc iudicium, aliis, qui præſertim palato ſunt delicatiori, relinquatur. Moritur clariſſimus hic medicus Rauennæ, cum diu calculo in veſica laboraſſet, anno MDXLIX. quem haud ita multo ante Benedictus Accoltus Archiepiſcopus, non abſque veneni ſuſpicione Florentiæ decedens, in Diuiq. Laurentii ſepultus, præceſſerat; cum annos quinque & uiginti, Rauennati Eccleſię pręfuiſſet. Paulus Pontifex, qui ampliſſimi huius Archiepiſcopatus dignitatem pæne obrutam dolebat, cupiebatq. eam in priſtinum, ſi fieri poſſet, reſtitui, oblatam occaſionem libenter arripiens, Rauennatem Archiepiſcopatum Rainutio demandauit, ex Petro Aloyſio filio, nepoti, & Octauii Parmenſis Ducis, Alexandriq. Cardinalis Farneſii fratri: atque id eo libentius, quod Rainutium videbat ad id muneris aptum, quippe qui cum eſſet adhuc adoleſcens, Patauii & Bononiæ diligenter ad litterarum ſtudia incumbens, ingentes in philoſophia, ceteriſq. bonis artibus, progreſſus fecerat: græce potiſſimum & latine doctiſſimus. Cumq. antea eques Hieroſolymitanus eſſet, Venetiarūq. Prior; is ſacerdotii Hieroſolymitani titulus eſt; ita ingenue ſe liberaliterq. geſſerat, vt Paulus auus anno MDXLV. cum annum ætatis decimum quintum Rainutius ageret,

AN. MDXLIX.

ageret, ſancti Angeli adiecto titulo, Cardinalem eum fecerit, Picentinamq. & Anconitanam prouinciam adminiſtrandam, Legato, tradiderit. Itaque Archiepiſcopus Rauennas factus, undique monumenta exquirit, quibus reſtitui priſtina Archiepiſcopatus dignitas poſſet. Verum id nobile conſilium, mors Pauli Pontificis, quæ paulo poſt, eodem anno eſt AN. MDL. inſecuta, oppreſſit. Sufficitur inſequenti anno in Romanum Pontificatum Iulius Tertius, qui ſtatim annum ſęcularem aperuit. Pręerat hoc tempore, multisq. ante annis Legatus uniuerſę Flaminię, Hieronymus Cardinalis Capoſerreus, qui Rauennę in Portuenſi cœnobio habitabat. Hic cum ob finitima, de quibus memorabimus, Mirandulana, Senenſiaq. bella, ne prudentis Principis officio deeſſet, ueniſſet in ſententiam muniendæ urbis, urbanorum primo, deinde agricolarum cenſu habito, iubet, qui eſſent apti militiæ, in promptu adeſſe omnes, ſibiq. contum fraxineum pedeſtrem, aut tormentum manuarium, & galeam comparare unumquemque: mox pluribus locis propugnacula, ſummo agricolarum incommodo, qui acribus minis ad id laboris, maximam partem, compellebantur, extruxit: quorum tamen uix unus, aut alter, qui lateritio pariete conueſtiebantur, adhuc ſuperſunt. Quamquam autem pronunciatis edictis, latisq. legibus plane ſanctis, omnem uitiorum occaſionem tollere nixus fuit, a ſuis tamen familiaribus nonnullis, multa paſſim ſumma licentia, libidinoſe, petulanterq. tota urbe committebantur, ſic ut infamiæ nota, quandoque etiam ob id attingere Cardinalem auderet: ut Pinuum ſyluas omittam, malo, nouoq. exemplo plane deſtructas, dum non eius modo familiæ uſibus, ſed aliorum præterea multorum ligna, aulicorum gratia, uulgo cęderentur. Ad hæc accedebant uigiliæ, quæ ad muros urbis diligentiſſime; quod aliqui deridebant; ſingulis noctibus crebræ poſitæ, circuebantur; eas ſi quis agere non potuiſſet, pecuniæ numerabantur, quibus deinde aliquot adminiſtris ſtipendia erant conſtituta. Eadem bellorum ſu-

ſpicione commotus, Brunorum Zampeſcum iuniorem Antonelli filium, undecim natum annos, ad ſe Forum Liuii accitum, & a Britonoriano Epiſcopo adductum, in cuſtodiam tradidit; ſtatimq. Forum Pompilii; quod Antonellus pater, a Paulo Tertio Pont. Max. decem illi nummum aureorum myriadibus numeratis, anno MDXXXV. in perpetuum pro ſe & poſteris acceperat; ingreſſus eſt, quòd affirmaret, uereri ſe, ne Galli opidum occuparent: cum tamen non deeſſent, qui Capoferreum, ut eſt hominum genus ſuſpicioſum natura; pecuniam potius, filio, ab Antonello nuper demortuo, relictam, expetiiſſe, quam Gallos metuiſſe ſuſpicarentur. Tandem tamen Iulii Tertii Pontificis iuſſu, Brunorus e cuſtodia emiſſus, in principatum ſuum reſtitutus eſt. Sub id tem-
AN. MDLI. pus, initio anni MDLI. Rainutius Farneſius Alexandri Manzoli Bononienſis, Philippi filii, fidem, integritatem, labores, quibus perpetuo uſus eſt, remuneraturus, Tuduranum, Aquilianum, Bagnolum, Molendinum uetus, Vallis pondi dimidium, opida ab Archiepiſcopatu Rauennati diſtracta, dono dedit: intereaq. multorum ciuium Rauennatum militaris uirtus, mirabiliter, Miranduiano, Senenſiq. bello eluxit. Mirandulanum bellum inde originem traxerat, quòd Octauius Farneſius, Parmæ Dux, uerebatur, ne Cæſariani illam urbem raperent; cum huius rei minime leuia indicia, in Petri Aloyſii patris interitu habuiſſet: nam eo; dum uiueret adhuc Paulus Pontifex; crudeliter interfecto, Cæſar Placentiam, per Ferrantem Gonzagam, occupauerat. Itaque cum ſubſidium a Iulio Tertio Pontifice poſtulatum, non impetraſſet, conſuleretq. Iulius, ut auxilia ſibi, unde poſſet melius, compararet, Octauius ad Gallorum Regem uerſus, inde præſidium habuit ad tuendam Parmam aptiſſimum, cum interea Hludouico Raſpono cohortis præfecto, aſſidue circa urbem uteretur; uſusq. ſemper fuiſſet, niſi Hludouicum, Ioannis Baptiſtæ Montis litteræ Romam reuocaſſent. Cum igitur Carolus Cæſar præſidii Gallici certior eſſet factus, cōqueſtus eſt apud Pontifi-

Pontificem per litteras grauiter, in Italia, Gallorum aduen-
tu, ignem accendi. Pontifex qui ab Octauio nihil tale decre
tum iri, ſe inſcio, inconſultoq. putabat, ubi didicit rem,
maxima moleſtia affectus eſt, non ſolum quod præclaram
vrbem ab Eccleſiæ Romanæ ditione ad Gallos abſtractam
intueretur, ſed quod Cæſari, Parmam Octauio adimere
uolenti, receperat curaturum, ut ne quid mali, incommo
diue ad Cæſarem rediret. Itaque & ſe Cæſari per Legatos &
literras purgat; & coactis copiis, Parmam obſidere, Gal-
los & Octauium pulſurus, inſtituit. Interea a Gallis, Pe-
troq. præſertim Strotia, & Cornelio Bentiuolo, ut Parmen-
ſem obſidionem auerterent, Mirandulæ milites cogeban-
tur: quamobrem Pontifex, ne quid Bononia conſequere-
tur incommodi; fratris filio, iuuene forti, Ioanne Bapti-
ſta Monte Imperatore, copias ad circumuallandum illud opi
dum mittit: qui Montes, Hludouicum Raſponum Rauen-
natem, Vincentii Nobilis cohortis Vicarium, ſtatim fecit
uniuerſi exercitus Legatum. Sed copias interea Galli ad Cre-
ualcorum admouerant, quod eſt in Bononienſium finibus
opidum, quamquam non ſeptum moenibus, tamen optimo
aggere ac foſſa, in qua ſatis alta erat aqua, duabusq. antiquis
portis, & turribus munitum. Id ſi a Gallis fuiſſet occupatum,
non eſt dubium, cum poſſet adhuc multo melius muniri,
quin tuta futura eſſet Gallis ſtatio, unde quotidie ad Bo-
noniæ portas excurſiones fieri, & Parmenſis obſidio remo-
ueri facile potuiſſent. Ceterum cum eius opidi præſidio
Ghinulfus Serugus Foroliuianus, ſpectatæ uirtutis Dux,
cum peditibus CCC. eſſet; qui paulo ante portam aggeri-
bus muniens, pleriſque eam prouinciam irritam dicentibus,
quòd opidum defendi, aduerſus tanti exercitus impetum,
non poſſet, ſe pro Romana ſede uires omnes ſuas, uitamq.
ipſam libenter profuſurum reſponderat; oppugnantibus ho
ſtibus ſeſe intrepide cum ſuis oppoſuit. Qua in propugna-
tione cum Andreas Indiuinus, cui nouum a Sale cognomē-

tum

tum eſt, ciuis Rauennas, Ghinulfi cohortis uexillifer, fortiſſimi militis nomen acerrime depugnans promeruiſſet, gena ictu ſclopetti grauiter traiecta, de muro eſt deiectus: quapropter Ioannes Franciſcus Oſſius item Rauennas, qui iuxta illum fortiter ac ſtrenue dimicabat, uexillo ſtatim accepto atque erecto, id animi hoſtibus ademit, quod Andrea concidente acceperant; cum præſertim Oſſius nihil mortem timens, uirtutis bellicæ exemplum, uel hoſtibus, præberet. Quo etiam loco Aldrouandinus Aldrouandinius, & Cæſar Oſſius, Ioannis Franciſci frater, Rauennates adoleſcentes, intrepide de aggere propugnantes, multis hoſtium interfectis, irruentes & egregie oppugnantes ſuſtinuerunt, ſic ut re infecta, deſperataq. prouincia, non abſque ſingulari Serughi laude, diſceſſerint. Haud ita diu poſt Ioannes Baptiſta Montes, ne in ocio militem haberet, cum ad Bonportum caſtra poſuiſſet, accepiſſetq. Gabrielem Taliaferrum, cum equitum alas Mercurium Baliardum; Paulum Taliaferrum; Hludouicumq. Cariſſimum, cum ſuis peditum cohortibus, Parmenſes homines integræ fidei, ac ſpectatæ uirtutis Duces, ad Mirandulam contendere, ipſe primo Orlandinum Piſtorienſem cum ſclopettariis trecentum trans Scultennam amnem præmiſit, qui aggreſſus hoſtes, fortiter pugnans, occubuit; & paulo poſt cum Arcanito Macedoniæ Principe, plurimisq. ueteranis militibus, in quibus Pinus & Cæſar Oſſii Rauennates fratres eminebant, iuuenili potius ardore, & multo maiore uirtute, quàm conſilio, ad eosdem profectus, egregie ante alios pugnans, in locum, hinc prealta foſſa, illinc præruptis rupibus anguſtatum, imprudenter deductus eſt, ubi ab hoſtibus circumuentus & uulneratus; quemadmodum & Macedoniæ Princeps; temerarii fortaſſe auſus pœnas dediſſet, niſi Pinus Oſſius, qui iuxta illum e pedibus pugnabat, cum eſſet equus, in quo erat, ſclopetti ictu interfectus; opem magna uoce Imperatori clariſſimo imploraſſet: ſtatim enim Hludouicus Raſponus, cum pleriſque ſuis equitibus accurrens,

mu- cum

cum ferre ſubſidium recto itinere non poſſet, aditu ab hoſtibus intercluſo, manifeſto ſe mortis periculo obiiciens, ex præalta ripa, equum, cui inſidebat; ſex militibus ex ſuis ſub ſequi iuſſis; inferius præcipitem ſe dedit, inq. haſtatorũ hoſtium cuneum irrumpens, omnes fudit ac fugauit, cum ipſe quidem incolumis euaſiſſet, equus tamen, in quo erat, cognomento Belladonna, decem uulneribus haſtatorũ hoſtium, & aliquibus ſclopettariorum ictibus fuiſſet affectus. Tanto periculo Montes & Areanitus liberati, ingentibus actis Raſpono gratiis, laudataq. mirum in modum uirtute, eum cariſſimum habuerunt. In Mirandulana deinde obſidione, Raſponus cum multa fortiter ac prudenter, tum illud in primis egit, quòd Horatio Farneſio, Octauii Parmenſis Ducis fratre, cum multis cohortibus Parma, ad Mirandulam ſe recipiente, & ab Ioannebaptiſta Monte; qui eam de ſpeculatoribus profectionem nouerat, ad Secchiam amnem; quem Gabellum veteribus fuiſſe opinamur; deprehenſo, Raſponus, vna cum pleriſque nobilibus viris, gregariisq. militibus, reliquos antegreſſus, primus fuit, qui irrueret in hoſtes: ibi in caſſide ſclopo ictus, nihil tamen; pila leuiter attingente & elabente; accepit incommodi, cum equus, tribus pilis, & duobus pedeſtris lanceæ ictibus uulneratus eſſet. In ceteris deinceps tumultuariis prœliis, quæ quotidie committebantur, fortiſſime ſemper dimicauit. Quo loco illud non eſſe prætereundum ſilentio putauimus, quòd cum per ſpeculatores, Ioannibaptiſtæ Monti ſignificatum eſſet, Horatii Farneſii familiæ magiſtrum, Parmam ut proficiſceretur, egredi e Mirandula, ille confeſtim præmiſit Raſponum, qui hominem perſequeretur, quod ita diligenter fecit Raſponus, vt hominem circiter decem milliaribus procul a caſtris fuerit aſſecutus, quem tamen alium ſimulans eſſe, ob eam, qua Farneſiam gentem proſequebatur, obſeruantiam, incolumem, intactumq. dimiſit, cum ad ſexaginta millia nummum aureorum, quæ ille

ſamiliæ magiſter ſecum habebat, reieciſſet; contempſiſſetq. ea namque præda, magnam partem, ſibi, & iis, qui fuerant eum inſecuti, tribuenda videbatur. Sæpius etiam non diſpari virtute Montis ſarcinas & impedimenta ex hoſtium manibus eripuit, tametſi hoſtes numero longe præſtarent. In vna autem harum digladiationum adeo in femore ictu velitaris haſtæ vulneratus eſt, vt medici de eius ſalute ac vita deſperauerint, ad extremum tamen conualuit. Eodem hoc bello Ioannes Aldrouandinus, Pandulfini filius, apud Camillum Vrſinum meruit, & quidem tanta virtute, vt honorificis eam litteris, quas nos legimus, Vrſinus plurimum extulerit. Vitalis etiam Indiuinus cognomento Salius, quattuordecim equitibus, ſuo ſumptu, ſecum ductis, apud Troilum Rubeum Parmenſem, ſancti Secundi comitem, ad clariſſimam ac plane Regiam Petri Mariæ patris gloriam aſpirantem, militauit: atque eo maiore virtutis fama, quòd cum plerique illi, apud Rubeum, inuidiam conflaſſent, ipſe tamen præſtantibus factis, adeo eius gratiam promeruit, vt exacto bello diſcedentem, Rubeus, mucrone equeſtri & balteo donauerit: quo munere admodum extollere Vitalis gloriam Rubeus eſt viſus, cum mucro ille & balteum Petri Mariæ patris fuerint; viri, ſua ætate, diuinæ præpemodum virtutis gloriam, rebus bello maximis geſtis, omnium principum virorum conſenſu, pro meriti; quem ob id Franciſcus Gallorum Rex nō modo vniuerſo peditatui præfecerat, ſed; qui tunc honos maxime rarus Italis contingebat; in equeſtrem D. Michaelis ordinem, nono abhinc anno, aſcripſerat. Mirandulano bello, pace a Pōtifice cum Gallis facta, abſoluto, cum Ioannesbaptiſta Montes eodem ferme veſtigio temporis occubuiſſet, bellum Senenſe inde ortum eſt, quòd Senenſes anno MDLII. expul-
AN. MDLII. ſo ex vrbe Hiſpanorum præſidio, Gallis ſe dediſſent: id cum ægre Carolus Cæſar tuliſſet, cōparato exercitu, quē Coſmus Medices, Florentiæ Dux, Neapoli & Mediolano, maximam

partem,

partem, euocauerat, Senarum oppugnationem, Ioanne Iacobo Medice, Mariniani Regulo, copiarum Imperatore, aggreſſus eſt; cum ex aduerſo Petrus Strozza, Gallorum Regis in Italia Vicarius, tum ex Mirandula, tum ex Gallia mari nauibus deuectos milites coegiſſet, ipſamq. Senarum vrbem propugnaculis ad portam pręſertim Camoliam extructis, fuiſſet egregie munitus. Huius autem belli initio, cum Vitalis Indiuinus, cohortis Præfectus, vna cum Leonido Malateſta, apud quem militabat; ad ſanctum Caſſanum commoraretur, die quadam ſub occaſum Solis, ex improuiſo Marinianus Imperator, cum aliquot Hiſpanorum cohortibus, adueniens, præcepit, vti ſe, Leonidi cohortes, depoſitis impedimentis, ſequerentur: quod cum eſſet ſtatim factum, poſteroq. die, circiter horam ante occaſum Solis, alteram, ad Montis regionis prata perueniſſent, ad ſuum quolibet ordinem ſe recipere iuſſo, indusiumq. ſupra arma induere, ex ſingulis cohortibus viginti quinque ſclopettarios exemit, & primum agmen quingentorum peditum conſtituit, cum vigintiquinque ſclopettarii, quos ex cohorte Vitalis extraxerat, omnesq. fere Rauennates erant, primi conſpicerentur; atque hoc ordine Senas verſus contendere cœptum eſt. Cum eſſet autem a Prætorio Diaboli vocato haud procul iam peruentum, aliquot intuenti ſunt Gallorum equitum ſpeculatores, qui cum interrogati a noſtris, quinam eſſent, conclamarent Galliam, a noſtrorum primo agmine, pilarũ; quæ Mediceorum inſignia ſunt; & Ducis nomina ingeminatis clamoribus attollente, ui pilarum in fugam acti ſunt, vſque ad Prætoriũ Diaboli; quo loco, Mariniano iubente, conſtiterunt, dum ceteræ, aliorum agminũ, cohortes aduenere: tuncq. recta ad portam Camoliam iter intenditur: quo cum ad horam noctis nonam eſſet peruentum, primus Vitalis, cancellatos portæ poſtes attingi uexillo ſuo fecit, eosq. effregit, & igne excitato magnam partem eorum, & portæ etiam nonnihil incendit; cum interea aſſidue cum hoſtibus depugnarent, in qua dimicatione, quæ pro-

tracta eſt ad quattuor horas, aliquot ſuos milites egregie fortes Vitalis deſiderauit. Albeſcente deinde cælo, Marinianus Vitalem iuſſit, cum ſua cohorte, Camolianum propugnaculum magnum exploratum proficiſci, quo cum Vitalis illico profectus eſſet, ibidemq. ſclopettarios hoſtium circiter quinquaginta reperiſſet, alios antegreſſus manus cum illis conſeruit, tanta uirtute, vt ſclopettarii deſertis ſtationibus Senas cõ fugerint; cum eorum aliqui; vt deinde a ſpeculatoribus eſt cognitum; interfecti, multi vulnerati eſſent. In eo propugnaculo duas horas Vitalis, inſtructa ſemper acie, commoratus eſt, cum interea Maſinum Ritium Rauennatem, cohortis ſuę Vicarium, ad Marinianum Regulum miſiſſet, qui præſcriberet, quid agendum: iuſſit autem Marinianus, ne inde exiret Vitalis, vſque dum alia ſibi mandarentur. Ceterum haud ita multo poſt, armati cum Senenſes tum mercenarii mille Senis erumpentes, magno impetu in propugnaculum, vbi erat Vitalis, irruerunt, initumq. eſt tumultuarium prœlium ſatis uehemens atque atrox, quo multi vtrinque vulnerati, atque etiam interfecti ſunt. Vitalis cum ſua cohorte duas amplius horas aduerſus eos mille armatos egregie ſtrenueq. pugnauit, horamq. & dimidiam propugnaculum defendit, ſed maiore in horas impetu irruentibus hoſtibus, cum videret multos ex ſuis plane temere atque imprudenter interituros, neque aliquem in ſubſidium accurrere, quòd ceteræ cohortes aliis diſtinerentur locis, gradum retulit, recepitq. ſe in domum propugnaculo vicinam, vbi curare omnes corpora iuſſit. Cum autem eo interim Mariniani Regulus aduenisſet, Vitalis obuiam accurrens, rem omnem narrare ingreditur, at ſubridens Marinianus, humerumq. Vitalis manu ſua leuiter percutiens, Rem, inquit, omnem noui, teq. in primis optimam ſtrenui Ducis operam nauaſſe, quod te deinceps quoque effecturum ſpero: mox interrogauit num corpora milites curaſſent, quod cum affirmaſſet Vitalis, nunc, inquit, Hiſpanorũ cohortem incolumẽ ſeruare

uare tempus eſt, quæ in Camoliano ſuburbio inter portæ urbis turrim, & ſuburbii portam, in templo quodam, remanſit, neque ob pilas hoſtium undique uolitantes egredi inde poteſt. Vitalis inſtructa confeſtim cohorte, ſuburbana tecta ingreſſus, manus cum hoſtibus, tum ad turrim portę urbis, tum ad ſuburbii portam conſeruit, cumq. aſſidue depugnans ad illud templum perueniſſet, in quo Hiſpani erant, eos foras euocare, metumq. omnem ut abiicerent; quando iam hoſtes cum ſuis militibus, ſecumq. prœlium facerent; hortari. atque hac ratione Hiſpani inde exeuntes, incolumes ad ceteros rediere: cum in ea digladiatione Hiſpani quattuor, & Petrus Martir Morandus Rauennas, Vitalianus miles occubuerint. Intuens autem Mariniani Regulus Vitalem cum Hiſpana, ſuaq. cohorte redeuntem, magna lætitia perfuſus, Leonidum Malateſtam uocat, apud eum Vitalis uirtutem laudat, mandatq. uti curentur Vitalis, cohortisq. illius corpora, eſſe enim intra horarum trium ſpatium, honorificam & egregiam prouinciam aggreſſuros. Itaque curato corpore, Marinianus Leonidum & Vitalem iuſſit, Camolianum propugnaculum magnum aggredi, omnemq. uim ac uirtutem adhibere, ut recuperetur. Confeſtim ii duces, reliquos antegreſſi, militibusq. breui oratione ad pugnam accenſis, caſtra mouent, nec diu poſt, ad propugnaculum, quod parum aberat, quadringentis tum Senenſibus; tum mercede conductis militibus munitum, perueniunt; ubi atroci commiſſo prœlio, multi utrinque uulnerati ſunt, ex Senenſibus duodecim occubuere. Strenue autem ante alios Leonido & Vitali oppugnantibus, tandem, poſtquam per horam acerrime dimicatum fuerat, hoſtes propugnaculum deſerere, ſeq. intra urbem recipere coacti ſunt: quamobrem ſtatim Vitalis curauit ſupra aggeres, ad angulum, qui Cittadellam reſpicit, uexillum ſuum figi, ibidemq. ex Mariniani præſcripto, & tum conſtitit, & quattuor deinde menſes cum dimidio, reliquis cohortibus Leonidi Malateſtæ comitatus, commoratus

ratus

ratus eſt. A primo autem, quo propugnaculum ingreſſus eſt, die, ad triginta, quotidie tumultuaria cum hoſtibus certamina conſerebantur, ingenti non minus laude, quàm damno, quòd agger depreſſior erat, nec erigi, niſi noctu, poterat, ſiquidem interdiu ob crebras maiorum, minorumq. tormẽtorum pilas, Senis e duabus turribus emiſſas, prohiberentur: quamquam & noctu pars conſtruebat aggerem, pars cum hoſtibus dimicabat, adeo ut intra duorum menſium ſpatium ex Vitaliana cohorte circiter octuaginta milites ceciderint; quibus a Petro fratre, qui Rauennæ erat, ſeptuaginta recentium militum ſupplementum eſt adductum, cum & ipſe quoque Petrus deinde in eadem cohorte militauerit. Poſtridie autem quàm propugnaculum magnum Vitalis occupauerat, paruum propugnaculum conſpicatus, in cuius medio domus erat, ſtatim explorauit locum, intelligensq. plurimum referre, ſi a noſtris obtineretur, ibidem militum ſuorum manum collocauit. Adueniens interea Mariniani Regulus, conſpicatus Vitalem ſibi obuiam uenientem, ad uetera nos milites uerſus, Quàm ingenti, inquit, Dux hic Vitalis inter ceteros decorandus eſt laude: mox in eo paruo propugnaculo milites uidens, Vitalem interrogauit an exploraſſet locum, Vitaliq. eos milites ſuos eſſe, ab ſeq. ibidem poſitos aſſerente, eius humerum leuiter manu percutiens, Omnes, inquit, egregii ſtrenuiq. militis partes impleuiſti: ſtatimq. Vitali ſociatus illud propugnaculum inuiſit, cum tamen multæ inter eundum curulium tormentorum pilæ in eos ab hoſtibus diſploderentur. Paucis poſt diebus cum ad Sept. Id. April. hoſtes magna equitum peditumq. manu Senis egreſſi, in campis, qui ad Treſſam ſunt, a porta Camolia haud procul, cum Mariniani militibus, qui erant extra propugnacula, manus conſeruiſſent, iamq. multis utrimque interfectis Mariniani milites, ad cœnobium dirutum, cui ſanctæ Abundæ nomen eſt, ſe recepiſſent, Friderico Sauello, a Leonido Malateſta, per ueteranum militem, ſubſidium poſtulanti, Vitalis

lis cum ſclopettariis centum eſt miſſus; qui feliciter audax in hoſtes irruens, adeo ſtrenue ſe geſſit, ut quamquam ex ſuis aliquot ceciderunt, aliquandiuq. cum Iuſtiniano Seuerolo Fauentino, præſtantis virtutis peditum præfecto, ſingulari certamine; cum eſſet vterque ſecuri armatus; dimicauit, ad extremum tamen referre pedem hoſtes coegerit, eosq. ad muros vrbis fuerit perſequutus: vbi ab iis, qui de muro propugnabant, ad cingulum pila ſclopi ictus, nihil accepit incommodi. Marinianus Regulus, qui Vitali ob ſpectatam virtutem timebat, iubet interea illum ad ceteros ſe recipere: quod & Vitalis fecit: redeuntem autem Hiſpani omnes Duces, nobileſq. viri, amplexati atque oſculati ſunt, cum miris interea laudibus virtutem illius efferret. Ceterum cum menſe Maio renunciatum Mariniano eſſet, Gallorum, Turcarumq. claſſes coniunctas, ad Iluam diripiendam propcrare, tres præſertim, quæ portum eius inſulæ Ferralium appellatum, tuentur, arces, ſolo æquaturas, Marinianus, Leonidi Vitaliſq. virtute plurimum confiſus, eos miſit, qui inſulæ præſidio eſſent: ad quam cum eſſet ab illis peruentum, intuerenturq. portam nouam, quæ eſt ad portum, haud ſatis munitam, Vitalis die noctuq. non modo irrequieto militum labore ædificaret aggerem, ſed ipſe in primis vt alios doceret, exemploq. accenderet, agendo atque inſtrumenta contrectando, nullũ uel humilis etiam operæ laborem aſpernari. Quamquam nullis deinde munitionibus vſi ſunt, ſiquidem claſſis Gallica cum Turcicis aliquot triremibus, menſe Quinctili, ad eam inſulam adiens, iuxta Planoſiam; qui eius inſulę locus eſt; magna tempeſtate in diuerſum acta eſt, triremesq. ſeptẽ Gallicę aduerſis diu fluctibus iactatæ, tandem a Planoſia haud procul diffractæ ſunt. Sed ut reuertamur ad Senenſe bellum, cum interea Hludouicus Raſponus, qui poſt Mirãdulanũ bellũ ſuos equites in Picẽtibus, Aeſii cõtinuerat, ad Senẽſe uocatus, illuc cũ Proſpero fratre, cui omnẽ fere demandauerat equitum ſuorum curam, proficiſceretur, iter

Corto-

Cortonam intendit, ubi ad Vallianum pontem Aſcanium Corneum, copiarum Florentinarum in illis locis Præfectum, reperit, qui Raſponianos equites de itinere feſſos Oliuetum miſit, ut uires reficerent. Sub id tempus Corneo ad Cluſium fuſo, captoque, Rodulpho autē Baleono interfecto, reliquisq. Ducibus fere omnibus fuſis ac fugatis, cum Ioannem Franciſcum Oſſium Rauennatem, ueteranum Cornei militem, magnus caſus incolumem ſeruaſſet, Cæſaris eius fratris, Ducis Bagaliæ ab Monte uexilliferi, uirtus ſeſe maxime patefecit, dum poſt diuturnam pugnam, in exiguum collem ſecum militibus Rauennatibus quadraginta, deſertus a ceteris, recepit: ubi cum diu irruentium in ſe hoſtium impetum egregie ſuſtinuiſſet, effracta tandem uexilli haſta, vexilloq. pilis ſclopettariorium diſcerpto, adhuc truncum manu geſtabat, erigebatq. uerum hoſtes, qui potiri eo alioqui deſperabant, exiguo colle, uaſis, tormentarii pulueris plenis, circundato, excitatoq. incendio, Oſſium, ceterosq. Rauennates milites pæne combuſſerunt. captus Oſſius, Senasq. ductus, tres menſes in cuſtodia habitus eſt; quibus elapſis, Blaſii iuriſconſulti fratris opera, eſt emiſſus. Erat enim tum Blaſius, Balduino, Iulii Tertii Pontificis fratri, familiaris, & carus. Inſecuta hac clade, cum Hludouicus Raſponus in Oliueto opido, ſe tutum ſatis non putaret, ad Vallianum pontem cum ſua equitum ala profectus, ibi Petrum Paulum Toſingum, & ſtrenuos plerosque alios Duces reperit, qui ſe illuc ex infelici prœlio receperant, iamq. eum locum retinere, tueriq. aduerſus hoſtium impetum poſſe deſperabant. Viſo autem Raſpono, cuius nouerant uirtutem, adeo animus illis & uires additi, ut, adueniente paulo poſt equitatu hoſtium, ad pontemq. ſe conuertente, Raſpono & ceteris fortiter propugnantibus & repellentibus, pons fuerit conſeruatus, & re hoſtes infecta abierint. Ibi autem cum Raſponus aliquot dies commoratus fuiſſet, a ſanctæ Floræ Regulo, ad Marcianum, Florentinorum opidum, quod eſt in Senenſium finibus,

bus, & a Lucignano Senenſium opido, duo circiter millia paſſuum abeſt, ad ſtatiua mittitur. Eius opidi, vniuerſæq. paludis, quam Glanis amnis efficit, curam Paulus Vrſinus cũ peditibus ſeptingentis, equitibus ſexaginta, quibus præerat Rabattus Regulus Gallus, gerebat. Ibi tumultuaria quidem, ſed ab ſpectata militum virtute admodum celebris pugna commiſſa eſt, ad Ranaiolum põtem, qui eſt e regione Podii; quo loco haud ita diu poſt, inter Marcianũ, Folianumq. opida, Petrus Strozza fuſus, fugatusq. fuit. Eo igitur prœlio licet vtriſque multi vulnerarentur, tamen omnino abfuiſſet parũ; niſi peditibus, qui e Foliano, cum Ioannebaptiſta Martino, alæ equitum Florentini Ducis præfecto, eruperant, tormentarius puluis defeciſſet; quin eo die fuiſſet Lucignanum captũ. Hludouici autem Raſponi repellendis ac ſuſtinẽdis hoſtibus, virtute ſeſe tum maxime patefaciente, Proſper ſentiens, ſclopettarios ex hoſtibus duos ſecundum flumen contendere, vt Hludouicum fratrem interficerent; incitato ſtatim equo, fratrem inde dimouit, haud tamen adeo celeriter, quin equus, in quo Hludouicus erat, pila in femore vulneraretur. Diremptum eſt ob maximum imbrem, qui tum accidit, prœlium, hoſtibusq. ob id, ſatis exhibitum temporis, vt ſe ad caſtra reciperent: cum deſiderarent tamẽ Soldatelli Eugubini Ducis, geminos fratres, qui ineunte prœlio ſeſe ad põtis caput obiecerant hoſtibus, neque inde dimoueri vmquam permiſerãt, donec ad extremum eadem ſclopi pila ambo confoſſi, interierũt; quorũ profecto inſigni ac plane admirabili virtute, omnibus ſuis ſalutem fuiſſe partam affirmari iure poteſt, cũ numquam traiicere pontem, reſiſtentibus illis, atq; omnem impetum ſuſtinentibus, Cæſariani potuiſſent, tametſi Hludouicus & Proſper Raſponii fratres, multiq. præterea egregie fortes Duces ac milites omnes in eo ponte traiiciendo vires poſuiſſent. Paulo poſt vniuerſo Cæſariano exercitu in campos educto, Vallis Glania omnis, extra Lucignanum, occupatur, quo peracto, ſeſe exercitus primo in propugnaculum, quod circa

eſſet cum equitatu initium facturus, ſtatim a Mariniano gratibus edictis retractus eſt, non tamen adeo, quin tumultuarium prœlium ſatis magnum, a mane eius diei, ad dimidiam noctis horam fuerit conſequutum, quo mille octingenti amplius milites occubuere; Hludouicusq. & Proſper Raſponii fratres muneri ſuo, ab omni parte egregie atque abunde ſatisfecerunt, parumq. abſuit, quin Proſper, dum ſe exercitus reciperet, tormenti pila diſcerperetur, quæ tamen adeo vicina percuſſit, vt illum, equumq. in quo erat totum puluere aſperſerit. Poſtridie eius diei iuſto prœlio ad Podium commiſſo, Strozza fuſus eſt, minimo Cæſariani equitatus labore; cum primum enim Florentiæ Ducis cataphracti in conſpectum ſe dederunt, Strotianus equitatus diſſipatus, vniuerſi exercitus excidii cauſa fuit. Marinianus abductis caſtris a Martiano, ad Arbiam profectus eſt, vbi aliquot commoratus dies, ad circumuallandas Senas progreſſus, conſedit ab eo latere ubi ſancta Regina eſt, ut duobus locis urbs obſideretur. ibi relicto ſanctæ Floræ Regulo, qui partis exercitus curam gereret, cum reliqua ad oppugnanda Montem regionem, & Creuolum, Senenſium opida, abiit: Quo interim ſpacio Galli eruptione Senis facta, ad Sanctam Reginam progreſſi ſatis ingens prœlium conſeruere, tandemq. in Hiſpanas acies, & ad ipſam Hiſpanorum caſtrorum aream perpuſillo propugnaculo, & unico tormento munitam penetrarunt, uexilliferumq. ibidem Hiſpanum trucidarunt. quo circa Sfortiæ Sanctæ Floræ Reguli tubicine claſſicum canente, Proſper Raſponus omnium primus ad Sfortiam, arma ob id tum induentem, armatus, cum iis, qui ſecum remanſerant, equitibus adiit: ceteri enim partim cum Mediceo Imperatore ad ea, quæ memorauimus, expugnanda Senenſium opida, partim cum Hludouico Raſpono fratre Florentiam abierant: Cumq. paulo poſt eodem conueniſſent equites circiter quadraginta, armatusq. iam ſanctæ Floræ Regulus in editum locum, e quo Italos, Hiſpanos, Helue-

tioſq. ſuos, qui iam cum Gallis dimicabant, deſpectare poterat, aſcendiſſet, dum veteranum ſuum militem ſequi parat, concidit equus; quamobrem ſuum ſtatim Raſponus impulit. cumq. ad Sfortiam perueniſſet: (qui audiens tria illa nationum genera depugnare, mirabatur) & cõuerſus ad Hiſpanorum caſtrorum aream oculis, conſpiceret eam a Gallis occupatam, duoſq. milites, Cæſarianum vnum, alterum Gallum, e tabernaculo exeuntes, breuioribus ſe gladiis nauiter vulnerare, ceteris Hiſpanis, nullo reſiſtente, in ſanctam Reginam confugientibus, Sfortiæ ſignificauit hoſtes eos eſſe, qui Hiſpanorum caſtrorum aream occupaſſent; adiecitq. niſi iuberet in eos impetum fieri, facile futurum, vt magnum dedecus eo die referretur. Suſpenſus aliquandiu Sfortia perſtitit, ſed Proſpero eadem aſſidue repetente, ingenſq. diſcrimen explicante, tandem aſſenſus eſt: quamobrem Proſper incitato equo, & tubicinibus prœlio ſignum dare iuſſis, impreſſionem, vna cum ſexdecim equitibus, fecit in hoſtes, ea virtute atque impetu, vt multis ex illis interfectis & captis, reliqui in fugam acti ſint: quod eo maiori gloriæ Proſpero ceſſit, ſuiſq. commodo, quòd, vti memorauimus, nihil repugnantes iam aut obſiſtentes Hiſpani in fugam ſe coniiciebant: nemo autem fuit, qui eius exercitus ſalutem non retulerit eo die Proſpero acceptam. Paulo poſt ad Camoliana propugnanda Proſper, & exercitus pars ſe contulit; quo peruenit etiam Marinianus Regulus, Monte regione & Caſolo in poteſtatem redactis. Paucis autem poſt diebus Sfortia ad Bonconuentum cum aliquot equitum turmis, & duabus peditum cohortibus commorante, cum multæ leues pugnæ; quia locus ille Monti ilicino, vbi erant hoſtes, vicinus eſt; conſererentur, illis omnibus Raſponii fratres muneri ſuo vlla in parte non defuerunt; quę omnia perſequi inſtituti noſtri non eſt; illud tamen haud omiſerim ſilentio, quod Proſpero contigit, dum ad Montem ilicinum

cum

cum Leonetti Corbarienſis, & Hludouici fratris, qui ſuperiori nocte in morbum inciderat, equitibus, & Georgii Interamnatis peditibus excurſionem feciſſet: namque peditibus in inſidiis locatis, equites uiginti præmiſere, qui ad portas opidi excurrerent; eos enim erant ceteri equites modico gradu conſecuturi. Ceterum hoſtium equitibus, peditibusq. maiore, quàm putarant, manu, ex opido erumpentibus, cum Leonettus gradum conſuleret referendum, Proſper nulla umquam ratione aſſenſit, affirmans ſe numquam, quoad eius fieri poſſet, laturum, uti decem ex ſuis equitibus; qui cum aliis ex Leonetti ala, præcurrerant; ſibi, a quibus, aut quo modo neſcienti eriperentur; malleq. aut mori, aut captiuum fieri ab hoſtibus, quàm inultos illos, aut omni ope deſtitutos inter hoſtium manus relinquere. Quibus Leonettus acceptis, referre pedem cœpit. At Proſper quindecim ex ſuis ad ſe uocatis, & ſiſtere iuxta ſe iuſſis, eo uſque hoſtium ſuſtinuit impetum, dum qui excurrerant, equites, incolumes omnes rediere: quamobrem ſimul omnes Leonettum paulatim ſequuntur. Qui ſi eam fuiſſet uiam ingreſſus, ubi inſidias ante diſpoſuerant, pulcherrimo prœlio poterat cum hoſte manus conſeruiſſe: ſed eo aliquantum ad ſiniſtram deflectente; hoſtes; cum, qui in inſidiis erant, nihil inferre illis incommodi poſſent; ſaluti ſuæ conſuluerunt. Per hunc modum cum ſe Raſponiani ad Bonconuentum recepiſſent incolumes, multis Proſperum laudibus omnes efferebant. Complura autem egregia deinde ſunt & præclara, die noctuq. eo bello geſta, quibus omnibus non abſque inſigni ueræ uirtutis laude Raſponii fratres interfuerunt. Dum uero hæc apud Senas a noſtris geruntur, Rainutius Farneſius Archiepiſcopus, Rauennatem ſuam Eccleſiam primum inuiſit: fuit autem is annus a partu Virginis quinquageſimus quartus ſupra milleſimum quingenteſimum; Quincto Kal. Nouembr. Obuiam illi, inita ſocietate, Rauennates aliquot adoleſcentes, ſpecioſis indutis ſagulis, AN. MDLIIII.

criſtatisq. pileis, & eleganti cultu vndique ornati, proceſſerunt. Horum Principem gerebat Bernardinus Lazarus, cognomento Mengolus, Ioannis filius, D. Georgii eques, ſtudioſorum, uirtuteq. præditorum hominum amantiſſimus. Ad Vrſitinam portam, Rainutius, omnium ſacratorum virorum ordinibus, de more hilariter hymnos præcinentibus, exceptus, compluribus Epiſcopis, & magna nobilium viro rum familia comitatus, per uias feſta fronde exornatas, lętis undique populi acclamationibus, ad Vrſianum templum progreditur. Ibi cum egregiam mulam, in qua erat, Rauennates adoleſcentes; qui obuiam inerant, & mulæ frena rexe rant, umbellamq. ſub qua uenerat, ſuſtinuerant more maio rum, occupaſſent, ipſe nummis aureis centum numeratis, libenter eam, liberaliterq. redemit. Poſtquam uero ad aram maximam Deum eſt ueneratus, Diuumq. Apollinarem Archiepiſcopum & Martyrem, urbis patronum ac tutelarem, ſupplex orauit, Hieronymus Rubeus, qui hanc ſcripſit hiſto riam, annum natus quinctum decimum, quòd eius præcox ingenium aliqui non omnino deſpicerent, ciuium ſuorum ingentem lætitiam teſtatam fecit, & Rainutii uirtutes cum proprias, tum a maioribus deductas aliqua ex parte numerauit. Rainutius adoleſcentis amplexatus ſtudium, eiusq. apprehenſa manu, familiari illum Epiſcopo tunc tradidit, qui aditum ad ſe facilem adoleſcenti pararet, aliquandoq. adduceret. Quod cum poſtridie eius diei eſſet factum, & Farneſius, amanter ac plane paterne adoleſcentē allocutus, a perſequenda litterarum ſtudia eſſet hortatus, tum uero illud Franciſco Frāchino uiro doctiſſimo, ſed candido præſertim poetæ, ſibi a ſecretis, iniunxit, uti Rubeum curaret in Farneſiorum familiaribus ac clientibus numerandum, illiq. in Ancarano collegio Bononiæ locum tribui: Quod efficere poſtea Rubeus, ab Ioanne Baptiſta patruo Romam vocatus, non potuit. Bernardinus Mengulus, ad eam, quā a Cardinale acceperat pecuniam, multis nummis aureis de ſuo additis, adoleſcen-

tesq.

teſq. ſocii, Carneualibus diebus, qui ſunt proxime inſecuti, & comœdiam egerunt, & haſtatorum equitum curſu, propoſito præmio illi, qui annulum uelitari haſtæ ſæpius indueret, uniuerſam urbẽ adeo exhilararunt, ut niſi abſuiſſet Archiepiſcopus; qui uiginti circiter, poſtquã uenerat, diebus, abierat; nihil uiſum fuiſſet ad feſtam hilaritatem deeſſe. Haud ita multo poſt Iulius Tertius Pont. Max. menſe Martio fato functus, Marcellum Ceruinum Politianum, qui Marcellus ſecundus, nomine minime mutato, appellari uoluit, habuit ſucceſſorẽ: uerũ is duos & uiginti dies uixit, ſummoq. omniũ dolore deceſſit: cui Paulus Quartus Neapolitanus, quem antea Ioannẽ Petrum Carrafam appellabant, ſubrogatur. Huius Pontificatus initio Baldus Farratius Romanus, Liparẽſi Epiſcopus, & Flaminiæ Prolegatus, Nonagintauiratum creauit, ad ſupprimenda ueterum ſimultatum germina, & coercenda flagitia, quæ paſſim committebantur. Is conſtabat ex iis ciuibus, qui Pacificatores a munere faciendæ pacis uocari, nequaquam factioſi aut ſanguinarii, aduerſis ſe partibus non miſcuiſſe uideri poterant: quorum quilibet aſſeclas habebat duos, qui armati, cum oporteret, pręſto adeſſent, ita ut cum Pacificatores ipſi eſſent nonaginta, ſi aſſeclæ cum iis numerentur, ad ducẽtos ſeptuaginta, armatorũ numerus aſcenderet. Cũ igitur Pacificatores omnes ad ſextum Id. Iul. eodẽ anno MDLV. in æde Vrſiana conueniſſent, & ſupplicatione omnium ordinum indicta, Simon Gautius cognomento Maſſatius, e Piceno, Franciſcanus cucullatus, ex iis qui ſoleis utuntur, Philoſophusq. & Theologus maxime præſtans, qui ad ſeueriores diſciplinas, humaniores etiam Muſas eleganter adiunxit, luculenta cõcione, eos ad munia, quibus prope diem obſtringendi eſſent, ſancte obeunda, fuiſſet hortatus, inter ſolemnia ſacra, ſupra corporis Chriſti Dei hoſtiam iurarunt, ſe leges a Farratino propoſitas, ſeruaturos: in iis legibus, eæ præcipuæ erãt, ut nihil eorum, quę in ſuis tractarentur conuentibus, quiſquam aliquo modo patefaceret; ſeſeq. inuicem fratres appellitarent, & iuuarent; AN. MDLV.

rent;pacificatoresq.cōciliandis diſſenſionibus eſſent. Quod quidem munus adeo accurate per aliquot menſes exequuti ſunt, vt ſola opinione eius diligentiæ, quam ad facinoroſos homines conquirendos adhibebant, occurrerint conſiliis,& debilitauerint audaciam illorum, qui niſi timore fuiſſent coerciti, omne ſcelerum genus molituri videbantur. Confeſtim autem Prætorianorum militum ſtationem in foro, & armamentarium inſtituere.Ceterum licet terrorem arma plurimis intulerint, pacta & condiciones multos illexerint,veritas & ius coegerint,ad grauiſſimas tamen inimicitias in fortiſſimis viris factioſæ ciuitatis extinguendas, nihil illo uno remedii genere plane diuino, a prudentibus viris iudicatum validius fuit;propriis ſcilicet primum Nonagintauirum proxime natalem diem Chriſti Dei feſtum, deinde communibus vniuerſæ ciuitatis precibus, maiori hebdomada, indictis,quas ambas anniuerſarias, quadraginta horis ſanctiſſimo & quidem admodum ſalubri inſtituto decreuerunt.Sed vt hæc omnia, diplomate Pontificio roborata, per aliquot annos ſeruata ſumma fide fuerunt, ita deinceps plurimum refrixere, magiſtratuum præſertim aliquorum arrogantia aut certe nequitia, qui auctoritatē conuellere eius ordinis conati ſunt. Interea Paulus Pontifex nonnullis ad Chriſtianā religionem ſpectantibus, rite compoſitis, cum animo noua moliretur, Hludouicum Raſponum, Aeſii, Iulii Tertii Pontificis iuſſu adhuc hibernantem, in alæ equitum præfectura confirmauit,& ad Columnarum fines miſit, vſque dum bellum exarſit:cuius primæ faces inde ortæ,quod Pontifex Marcum Antonium Columnam,Paliano,ceteriſq. opidis ſpoliauerat. Nam Philippus Hiſpaniarum Rex,in cuius fide ac tutela erat Columna, neque illi deeſſe potuit, neque ſibi: non inanis enim, neque incertus rumor ferebat,Pontificem,Caroli Cardinalis, fratris filii,perſuaſionibus deprauatum, ad Neapolitanum Regnum aſpirare. Itaque Rex, Ferrantem Aluarez,Albæ Ducem, cum duodecim millibus peditum, equitibus

AN. MDLVI.

mille

mille & quingentis miſit, qui facto in Pontificium agrum impetu, Fruſinonem, Verulum, Anxurem, Anagniam, & alia pleraque opida occupauit. Verum Carolus Cardinalis & Petrus Strozza, quem Gallorum Rex iam pręmiſerat, hoſtiles conatus repreſſuri, multos ſtrenuos Duces obiiciunt, & reliqua Columniorum loca oppugnant. Dum autem ad Pilium caſtrametati Pōtificii, opidum quaterent, Columnęq. cum magno equitatu, peditatuq; in ſubſidium accurrerent, omnino tormenta, & impedimenta omnia amiſſuri Pōtificii uidebantur, niſi Hludouicus Raſponus rē ſentiēs, ſuorū equitū alam ex obliquo in hoſtium agmen impuliſſet: qua impreſſione adeo fuſi, diſtractiq. ſunt, ut ſatis ſpatii noſtris, ſeſe cum tormētis in tutum recipiendi, datum fuerit. Quę res maximā Raſpono gloriā apud omnes cōparauit, ipſeq. Petrus Strozza corā omnibus honorificētiſſime apud Carolum Cardinalē Caraſſam, Raſponi uirtutem extulit & cōmendauit. Nec diu poſt, cum Balthaſſar Rangonus, cum ſua equitum ala, qui circiter octuaginta erant, egreſſus fuiſſet, iiſq. ſclopettarii quadraginta comites adiungerentur, ex cohorte Cęſaris Mutti ciuis Romani, ut inſidias hoſtibus facerent, re aliter, quàm putarant, ſuccedente, quòd ab hoſtibus deprehenſi, multi ſclopettarii, equites autē omnes ad vnū aut capti, aut interfecti fuerunt, ipſeq. Cęſar Muttus cum aliquot perpaucis ſclopettariis vix ad paludē uicinā, amiſſo vexillo, ſe incolumis recepit; Raſponus, cūq. eo Alexius Laſcaris, qui impedimētis pręerāt, cum equitibus ſuis hoſtes perſequuntur, cūq. ad eos eſſet uētum, prœlio cōſerto, & recepere ex Rāgoni equitibus plurimos, & ex hoſtibus aliquot captiuos fecerunt. Inſecutę ſunt deinde leues pugnę cōplures, quibus omnibus, nō abſque pręſtāti laude, Raſponus ſemper interfuit. Huius belli occaſione, Pōtifice petēte, Hēricus Gallorum Rex in Italiā, ſub Franciſci Loreni, Guiſę Ducis, imperio, circiter millia peditū duodecim, equitū duo miſerat, cūq. iis maximā Gallicę nobilitatis partē; quę copię cū in Rauēnate peruenīſſent initio anni MDLVII. uix datum eſt, ut aliqui nobiliores in vrbem reciperentur: Petro Do- AN. MDLVII.

TTt nato

nato tamen Ceſio Epiſcopo tum Narnienſi & Flaminiæ Præſide iubente plerique ſic recepti ſunt, ut renouata vtrinque Gallicæ direptionis memoria, non ſine metu res tranſigeretur, optimeq. & ciuium Rauennatum, & Gallorum procerum domus, ad quas diuerterant, noctu munirentur, & præſidiis, tota etiam urbe agitatis, firmarentur. In agro, ut non ſine incõmodo ac damno aduentus huius exercitus exceptus eſt, ita multo minore, quàm ferret opinio. Ex illis multi, ſcriptis ſecum allatis, quibus indicia erant eorum locorum deſcripta, ubi in ſuperiori urbis direptione, multa obruerant, cum effodiſſent, eas inuenere. Tandem multis diebus hic inutiliter inſumptis, in Pelignos profecti, poſt Ciuitellam inani ſtudio oppugnatam, in Latium ſe receperunt. Sub id fere tempus Non. Mai. Rauẽnæ Ioannes Petrus Ferrettus Lauellinatũ Epiſcopus annos natus circiter ſeptuaginta, fato conceſſit: Vir & morum ſimplicitate, & doctrina, qua græce latineq. inſtructus erat, cum omnibus facile comparandus. Patrem habuerat Nicolaum, fratrem Iulium, uiros egregios, uti memorauimus, & doctos. Ipſe cum primo eſſet Eccleſiæ Rauennatis Canonicus, mox Epiſcopus Myli, deinde Lauellinatum factus eſt. Sed ita ab eius virtute, fortuna diſſenſerat, vt maxime inops ſit mortuus: cumq; in D. Ioãnis Euangeliſtæ ad ſepulturam datus eſſet, in monumẽto ex marmore uetuſto & nobili, aliqui, poſt multos dies, quia monumẽtũ ſuum eſſe dicebãt, cadauer de eõ monumẽto detrahi iuſſerunt: ex Rauẽnatibus nemine ne verbum quidem proferente: adeo probitas, doctrina, & excellens virtus minimi apud noſtros habetur. Non erit tamen, quin eius nomen ſcriptis commendatum, ſempiterna memoria uigeat: tametſi nonnullos conſtet ſcripta illius, tres Decades præſertim, quæ ad Rauennatem hiſtoriam faciebant, ſupprimere. Eas Senatus Rauennas decreuerat, uiris aliquot doctis ad id munus delectis, in uulgum efferri, & typographorum prœlo excudi, ſed ferunt non inuentas, poſt eius mortem, integras. Scripſit de Exarchatu li-

bros ſeptem; quibus Pontificiæ ditionis iura diligenter aperit, deq. Conſtantini baptiſmo multa diſputantur. Quòd ſi Eccleſiaſticarum inſtitutionum, rerumq. reconditarum libri quinque, & Myſtagogiæ, ſacramentorumq. diuinorum rationes libro uno explicatę, in lucem emitterentur, doctis uiris, qui hęc maxime cupiunt, ſatisfactum uehementer eſſet. Repertus eſt ſua manu ſcriptus librorum a ſe compoſitorum index, in quo hæc, inter cetera, continebantur. Romanorum Pontificum præclara inſtituta, libro uno explicata: Feſtorum dierum celebritates, ritusq. ſeruandi, eorumdemq. in Chriſtiana religione exordia, & cauſæ, libro uno ſcriptæ. Conciliorum receptorum uera diſcuſſio. Hæreſum omnium recognitæ, annotatæq. per tempora ſeditiones. Ceterorum Romanorum Pontificum uitæ, multis ex libro Platinę amputatis, & in ampliorem formam aliis ſuper inde additis; quę adhuc ignota, vel antiquata, compoſitius licentiori volumine deſcribũtur: Demum Rhapſodia, ſeu potius Polygraphia orbis; monarchiarum inquam, & eorum carptim, quæ ab initio mũdi ad hęc vſq; tempora ſucceſſere, euagatiſſima deſcriptio. Hæc ille: cuius, ſuperioribus annis, cadauer ex humo detractũ Theſeus Aldrouandus Bononienſis, Abbas, cum ædem illã inſtauraret, in medio templo, ſubterraneo ſepulcro, condidit. Huius interitum Hludouicus Raſponus inſecutus eſt: nã cum incidiſſet in peſtilentem febrem, ex bellicis laboribus contractã, cũ annũ adhuc quinquageſimũ vix attingeret, Romæ deceſſit, Pridie Kal. Quinctil. nõ ſine ingenti bonorũ omnium dolore. Non defuit tamen ob id eo bello Rauennatũ virtus: nã multi præterea priuati nominis milites noſtrates egregiam operam præſtabant: ipſiq. Hludouico, Proſper frater, qui Rauennæ erat, in equitũ pręfecturã ſucceſſit, Romãq. profectus, confeſtim pręclara virtutis monumẽta edidit: nã a Matthęo Stendardo, qui imperabat Pontificio equitatui, miſſus, vt de hoſtiũ caſtris exploraret, ad Columnã, quod eſt opidũ Colũnatũ; vbi caſtrametati hoſtes erãt, duodecimo ab vrbe lapide,

 progreſſus,

progreſſus, in equitum alam incidit, quæ erat impedimentorum præſidio: conſertisq. manibus, cataphracto vno capto, & nonnullis etiam equitibus & equis, Romam incolumis reuerſus eſt. Haud ita multo poſt, cum hoſtes admotis ſcalis expugnationem vrbis nocte quadam, irrito conatu, tentaſſent, poſtridie, ſummo mane Raſponus per Neuiam portam; quam Lauicanam alii putant, nunc Maiorem appellant; emiſſus cum equitibus ſuis, qui ſuburbana vineta, in quibus hoſtes fuerant, perluſtraret, ea alacriter prætergreſſus, cum ſe via in tres diuideret, dextra, læuaq. exploratores equites aliquot miſit, ipſe cum reliquis mediam tenuit. Vbi cum ab exploratoribus renunciatum eſſet, præire haud procul hoſtes, nullo plane ordine, & deſeſſos, quod pridie, totaq. nocte in itinere fuiſſent, nec corpora aut equos curauiſſent, Paliani Ducem, per tubicinem, de tota re certiorem facit, petiitq. poteſtatem ſibi fieri perſequendi illos: quod cum Dux negaſſet, Raſponus reſtitit, vehementer commotus, quod pręclaram bene gerendæ rei occaſionem, e manibus abſtrahi cōſpiceret: videbatur enim, ſi Stendardus cum recenti equitatu fuiſſet inſecutus; certa in manibus uictoria. Eodem etiā bello Brunorus Zampeſcus, ciuis Rauennas, & Fori Pompilii Regulus; qui ad eā diem apud Guidubaldum Ruuereum, Vrbinatium Ducem, & Iulii Tertii Pontificatu, Romanæ Eccleſiæ, eiusq. copiarum Præfectum generalem, ad ponēdum militiæ fundamentum, Romæ, Peruſii, Bononiæ, Vrbini, & ceteris locis fuerat; ſeptuaginta equitum alæ præfectus, ita ſe geſſit, ea præbuit ſigna, eam excitauit ſpem virtutis, vt Guiſię Dux, ad exitum perducto bello, eum in Galliam ſecum adducere, & eius alam inter Regias numerare, plurimū contenderit: uerum Brunorum miſſionem ob id & ueniam poſtulantem, manere in Italia iuſſit Pontifex. Cum uero toto hoc belli ſpatio Vitalis Indiuinus cognomento a Sale in Flaminia ducentorum peditum cohorti, iuſſu Caroli Cardinalis Caraffæ, præfuiſſet, iamque menſes aliquot mi-

litibus

litibus ſtipendium, ſua pecunia, perſoluiſſet, neque id ulterius ei per fortunas liceret, Romam ad Cardinalem adit, eumq. cum Petro Strozza prandentem, adhibet, petitq; ſibi ſtipendia, quæ dederat, reſtitui. Quod cum Strozza accepiſſet, fuiſſetq. ab eodem ſciſcitatus, an ipſe Vitalis a Sale eſſet, affirmaſſetq. Vitalis, Strozza ad Cardinalem uerſus, Magnum, inquit, accederet ad Romanam Eccleſiam commodum, ſi multos huius ſimiles Duces haberet: mox Vitalem multa allocutus, eius uirtutem militarem plurimum extulit, Cardinalis autem confeſtim illi, una cum Pandulfino ſtipendiis ſoluendis præfecto, in Flaminiam remiſſo, abunde omnia repræſentanda iuſſit: quod & factum eſt. Vt autem ad Romanum bellum reuertamur, paucis diebus elapſis, menſe Septembri pacem Paulus Pontifex cum Philippo Rege fecit. Eodem fere momento temporis, Rauennæ magnus caſus accidit, qui tamen Romæ, Florentiæ, Neapoli, Panhormi, multo maius attulit detrimentum: magno enim largoq; imbri pluere pridie Id. Septembr. in vrbe atque in agro cœpit: quo in poſterum diem, continenti procella, protracto, Vitis ſe ipſo largior atque turgidior, ad quinctam horam noctis, quę Idus Septẽbres eſt inſecuta, multis in locis aluei marginibus ſuperatis inundans, ſanctam Sophiam, quod eſt in eius ripa, uti memorauimus, ad radices Apennini, opidum, ferme integrum ſecundo curſu in mare deuexit. Illud autem, quod contra omnium accidit opinionem, maxime mirandum, quod cum Romam Tiberis, Florentiam Arnus, Neapolim Sebetus, vrbes excelſo ſatis loco ſitas, per idem tempus inundaſſent ingenti iactura, Rauenna tamen, quæ longe ipſorum fluminum alueo depreſſior erat, & aſſiduo metu inundationis tenebatur, incolumis atque integra perſtitit: aquæ ſcilicet multitudine & impetu per agros effuſo. Circiter autem Romani belli tumultus, eluxerat Ioannis Aldrouandini, Pandulfini filii, ciuis Rauennatis, virtus præſtans, multis antea caſibus cognita: dum enim Paulus Pontifex

quibus-

quibuſdam adductis cauſis, Ioannem Franciſcum a Balneo Comitem appellatum, opidis ſpoliare contenderet; Antonius Caraffa, Ioannem Aldrouandinum in primis, ducentum peditibus præfectum, una cum Brunoto Zampeſco optimæ ſpei adoleſcente, & Aſcanio Corneo, qui omnibus copiis illis præerat, eo miſit: qui eam nauauit pro Pontifice operam, ut Gatilia, Glazoloq. opidis receptis, cum ad Montebellum uentum eſſet, cuius opidi expugnatio ſupra quam dici poteſt, ob ſitum natura loci munitum, difficilis putabatur, maximam partem; Aldrouandini opera, opidi Præfectus, Corneo, ſic ut uita ac fortunis integris abire liceret, opidum tradiderit. Annus quinquageſimus octauus ſupra millesimum quingenteſimum ab multorum interitu, & grauiſſimis morbis, funeſtus acceſſit. Cauſam tradiderunt foſſam, quæ vrbem complectitur, altius repurgatam iuſſu Petri Donati Cæſii Præſidis, qui ante quam magiſtratu decederet; deceſſit autem hoc anno; id beneficii, ad multa alia, quæ contulerat in hanc patriam, cuius eſſe non modo ciuis, aſſentiente Senatu, ſed etiam Senator uoluit, adiungere opinatus eſt. Verum contra omnino euenit, quàm putarat: putreſcente enim aqua & corrupta, quæ in foſſa ſtagnum faciebat, aeris intemperies tot morbos inuexit, ut fuerit Rauennæ nemo, qui non eo anno ægrotarit, & multis ex familiis, omnes, eodem tempore, decumberent. Inter multos, quorum interitus patriæ luctuoſus accidit, Auguſtinus Rubulus numerandus eſt, qui tamen ob ætatem potius; erat enim nouem & ſexaginta annos natus; quàm ob aeris intemperiem, interiiſſe credi poteſt; præſertim quòd Quincto Non. Mart. deceſſerit, cum adhuc calores temperamentum aeris, quod nos ab maligna ſyderum conſtitutione potius, quàm ab exigua corrupta aqua duxiſſe originem, & malum factum putamus, nequaquã diſſoluerint. Scripſit in municipales noſtras leges commentarium, multisq. uariæ fortunæ caſibus agitatus, ex ingentibus ſæpe periculis, miraculo magis, quàm ingenio,

AN. MDLVIII.

genio,

genio, quo tamen peracuto erat, & peracri, emerſerat. Obiit etiam eodem anno Hieronymus Regius, cognomēto Furnarinus, qui ſtudiis eloquentiæ addictus, multos annos, nō ſine laude, iuuentutem Rauennatem docuerat: Orationes aliquot reliquit apud hæredes, & epiſtolas, & carmina, in quibus lumina eloquentiæ ſuæ admirabilia emicant. Huic acceſſit Ioannes Baptiſta Piſcatorus, quem cum Etruſcæ Muſæ delectaſſent, poematis Hludouici Areoſti, de Rolando furenti materiam perſequi, eodem ſcribendi genere, ſtudium uehemens incendit. Gemino itaque uolumine de morte primum Rogerii, mox de eiuſdem uindicta cecinit: ſcripſit & comœdias aliquot. In quo munere etſi res ipſa eo fortaſſe non attigit, quo plerique uellent, uoluntas profecto omnino improbanda non fuerit: præſertim quòd inuitaſſe & præmonſtraſſe eos viſus eſt, qui nunc in ipſa conſcribendorum carminum ratione, ſumma cum laude, uerſantur: in quibus Auguſtinus Lunardus eques, Franciſcus Corellus, Iulius Moriſius, M. Antonius Granellus, ædis Vrſianæ Canonicus, Pomponius Spretus eques, Vincentius Carrarius iuriſconſultus, & ceteri complures maxime excellunt.

HIERONYMI RVBEI

HISTORIARVM RAVENNATVM

LIBER DECIMVS

PRAESIDE Cæſio prouincia decedente, ad calamitatem, quam morborum multitudo, & funerum frequentia attulerant, noua, nec minor accedere offenſio videbatur: nam egregie hominem noſtrates obſeruabant, amabantque, tum ob beneficia, quibus priuatim & publice ciuitatem affecerat, tum ob præcipuam quandam amoris in noſtros, ac beneuolentię ſignificationem, quam declarauerat multis in rebus: Inſtaurauerat enim & reſtituerat elegantiſſime pręrorias ędes, quę a temporum & habitatorum ſuperiorum iniuria, deformes, & exeſę, pęne iam corruebant: Forum etiam, exęquatis vndique ędium tectis, ac nobili pictura mirum in modum ornauerat; quamobrem ciuitate, immunitateq. non ſolum Rauennates illum magna uoluntate, ſtudioſeq. donarunt, ſed in Senatum etiam cooptarunt, & patrem patriæ decreto publico appellarunt, idq. elogio in marmore inciſo, teſtatum omnibus voluere. Non igitur ab re illo prouincia diſcedente, vt Bononienſibus præeſſet, Rauēnates mœrore maximo affecti ſunt. Inſequentis anni initio, qui fuit a partu Virginis quinquageſimus nonus ſupra milleſimum quingenteſimum, Quarto Id. Febr. Hieronymus Ruginus iuriſconſultus grauiſſimus; cuius domus non ſolum totius oraculum ciuitatis fuerat, ſed etiam Flaminiæ; ex hominum vita migrauit. Hic Cænomanis olim & Iuliæ prouinciæ

AN. MD-LIX.

ciæ

ciæ auguſte ac ſanĉte ius dixit; ad Clementemq. Septimum, Bononiam, Paulum & Iulium Tertios Romam miſſus eſt ſæpe Legatus; uniuſq. Pauli Pontificis ore diuino, rem arduam apud eum pro patria in Vaticano diſputans, orator ac iuriſconſultus plenus ac præſtans palam dictus & habitus. Deniq. & foris honoribus multis perſunctus, ſumma ſemper cum dicendo, tum ſcribendo eloquentia res omnes condiebat, puriſſimoq. ſtilo in leges municipales noſtras, quæ ad ius ciuile ſpectant, commentarium ſcripſit. Per idem tempus, cum ſæpius flumina, quæ Rauennam ambiūt, aucta, ſuperatis ripis, non in agros modo ſeſe effuderint, ſed Rauennam ingreſſi, quin eam penitus obruerint, parum abſuiſſet, eiuſq. mali culpam earum rerum periti, in ſepta reiicerent, quibus, aqua ad molas Farneſii Archiepiſcopi frumentarias, per incile, & modicū riuū abducta, fluuii retardabatur curſus, efficiebaturq. vt flumina ob id lente fluētia nec alueū poſſent, nec portū illa arena purgare, quę & ab Apennino ipſa deuehunt, & per petuis maris æſtibus, fluctibusq. inuehitur & aggeritur. Idcirco Rauennates per Legatos ſuos ſæpe a Farneſio ſuppliciter petiere, ut tot malorū cauſam tollere, ſublatis ſeptis illis, vellet: quando non modo; vti docuimus; conſequebantur inde agrorum eluuiones, & aſſiduū, maximumq. urbis diſcrimē, efficiebaturq. vt portus, inuectis arenis, oblimatus nullas fere iam caperet naues, ſed ob pauimentū urbis, ipſo fluminū alueo, depreſſius, aquę vrbanæ influere in amnes nō poterāt, & ob id in ſtagnū redactę, corrūpebātur, aeremq. faciebāt peſtilentē. Pollicebantur autē Rauennates, ſe pecuniā illi, quantum æſtimatæ frumentariæ molæ fuiſſent, libenter perſoluturos. Quibus precibus Rainutius, vir alioqui humaniſſimus, & maxime exorabilis, prauis aliquot familiariū perſuaſionibus deprauatus, nullū vnquā locū reliquit, quòd eā non eſſe eluuionū & ſtagnorū cauſam ad credēdū adduxiſſent. Ceterū Rauēnates cū in dies a fluminibus periculū vrbi maius immineret, quotānisq. fere bona pars ciuiū atq; agricolarū ſubmer

ſæ meſſis expectatione fruſtraretur, Alexandrum Sopranum

AN. MD-LX. iuriſconſultum & Cæſarem Amadutium, anno MDLX. menſe Iunio ad Pium Quartum Pōt. Max. Legatos hac de re mittunt, qui negocium omne diligenter apud Pontificem curantes, fecerunt, vt Pontifex Stephanum Grandem & Gaſparem Cocapanem, inſignes ætatis huius Architectos, Bononia & Ferraria accerſiri Rauennam iuſſerit: qui multos dies, vrbem, eiusq. ſitum atque agrum dimenſi, ea Pontifici retulerunt, quibus Pontifex commotus, diplomate, non modo ciuibus Rauennatibus, ſed ipſis etiam magiſtratibus prouinciæ mandauit, ſepta, omniaq. alia fluminum impedimenta quàm primum reuelli: quandoquidem, vt in eo diplomate, quod nos legimus, Pontifex teſtatur, optimi Pōtificis ſit munus, omnes quidē ſubiectas ſibi urbes incolumes tueri, ſed illas maxime; etiam cum aliquo priuatorum incommodo; quas veneranda ſui antiquitas, metropolitica ſedes, & aucta ciuium nobilitas, perſpectaq. erga Pontifices Maximos, & ſedem apoſtolicam deuotio, illi multipliciter commendant ſic tamen, vt omniū damna reſarciantur. Hæc in eo diplomate Pontifex, Ro-

AN. MD-LXI. mæ, anno MDLXI. Nono Kal. April. apud ſanctum Petrū dato: Hac igitur ciues auctoritate fulti, cum quotidie, magno incommodo; multi nobiles viri patres familias interirent, tandem ut Pontificis iuſſa exequerentur, ſuisq. grauibus incommodis remedium aliquod adhiberent, & diutius hæc urbs ipſi Pontifici, & ſanctæ ſedi apoſtolicæ incolumis atque integra conſeruaretur, Senatu ad Tert. Id. Mai. anno

AN. MD-LXII. MDLXII. habito, cum multa in utramque partem diſputata fuiſſent, omnium conſenſu ſepta reuellere decretum eſt: Præfecti autem huic negocio fuere, e Senatu, Marius Salomonus, Vitalis Indiuinus cognomento ab Sale, cohortium præfecti: Alexander Sopranus iuriſconſultus, Marcellinus Monaldinus, Exuperantius Ferrettus, & Thomas Baldinus: e pupulo, Pinus Oſſius, Balthaſſar Portus, Petrus Thomaſius, cognomēto Mingonus, Balthaſſar Brochus, et Sērinus Mi-

colus: conſeſtimq. e Senatu ſimul egreſſi, omni ferme populo, ingenti ſublato clamore, comitante, Guelphi ad Montonem amnem, Gibellini ad Vitim procurrerunt. Erat tum Aemiliæ Prolegatus, Saluator Pacinus, Cluſiuus Epiſcopus, iam diu Farneſiorum fauore prouectus. Is igitur audito clamore & concurſu, req. cognita, iudices ſuos, cum lictoribus mittit, qui abire illos, & cœpto deſiſtere iubeant. Sed ubi prodiere in conſpectum, tanta in eos populi ira exarſit, ut nobiliores cohibere uix potuerint, ne ad vnum populus diſtrictis gladiis, & pedeſtribus lanceis ac ſecuribus, omnes truci daret. Cum vero Pacinus magis ob id commotus, aſſidue publice & priuatim minitaretur, Raphael Raſponus, Raſponi filius, qui ad Vitim erat, Alexandro Soprano iuriſconſulto, inermi, tantum comitatus, recta ad Montonem, ubi erant Guelphi, tendit. Seceſſerat tũ forte ab aliis, in herbaq. recumbebat Vitalis Indiuinus, qui conſpicatus Raſponum recta ad ſe, celeriq. gradu uenientem, nõnihil metuens, captis ſtatim armis erectus, quid eſſet Raphael facturus, præſtolabatur. At Raphael, qui iam ingẽti Dei beneficio, omnem ex animo inimicitiarum memoriam depoſuerat, ad eum cum perueniſſet, hominem benigne ſalutauit, illiq. iunctus, ad reliquos adiens, humaniſſime omnes complexus, oſculatusq. eſt, & auxilium eis, uel ſi ipſa eſſet uita profundenda, prolixe & ſincero animo pollicetur, amicaq. omnia defert. Non defuit Vitalis, Iacobus Lunardus eques, & reliqui aduerſæ partis, quin ope, pari beneuolentia, oblata, ſimpliciter & candide, omnibus præclari animi officiis reſponderent. Vbi autem eo die ſatis laboratum in ſeptis euertendis fuit, omnes ſimul per Hadrianam portam urbem ingreſſi, magna populi comitante caterua, qui aduerſarum factionum proceres coniunctos intuens, plurimum mirabatur, & lætabatur, in forum uenere: nec diu poſt, ut conſilia pro communi ſalute, communi conſenſu inirentur, animorumq. concordia altioribus radicibus initium præberet, circiter alteram noctis horam,

vtriuſque partis omnes, in ueſtibulum D. Apollinaris noui, conueniunt: vbi oſtenſis præclaris ac nouis amici animi ſignificationibus, quid eſſet agendum, tranquille & pacate decernitur. Is autem congreſſus, quamquam uidebatur caſu in eum locum fuiſſe, prudentibus tamen uiris, diuinitus eſt uiſum, indeq. pacis optimum omen acceptum eſt, cum ipſius D. Apollinaris, primi Rauennatum Archiepiſcopi, vrbisq. noſtræ patroni ac tutelaris, meritis, atque opera factam eſſe, coniici poſſit, quando, ut ipſe præſens adeſſe crederetur, ad ædem ipſius nomini dicatam, & ante ipſius imaginem, quæ erat in ualuis eius templi picta; ad quas ualuas paucorum procerum, ſecretus congreſſus, eſt factus; poſita ſunt prima ac præcipua huius pacis fundamenta. Vt autem efficeretur, quod eo congreſſu decreuerunt, poſtridie, Romam, Gaſpar Pignatta iuriſconſultus & eques Rauennas, maximis itineribus eſt miſſus; Bononiam, Bartholomæus Guacimannus eques, qui Petrum Donatum Cæſium, eius urbis Moderatorem, Reipubl. Rauennatis nomine rogaret, Rauennam proficiſci, ad eos compeſcendos iratum æſtus. Quoniam vero moliri Pacinus Prolegatus noua audiebatur, in ſuſpicionemq. nequaquam inanem uenerant noſtrates, ne forte Pignatta, Arimini, Pacini iuſſu interciperetur, ad duodecimum Kal. Iun. Ioannem Baptiſtam Lazarum, cognomento Mengolum, iuriſconſultum item Rauennatem, per Etruriam, Romam quoque mittunt, ut ambo, ſi adfuerint, aut ſolus apud Rainutium & Pontificem Rauennates purgaret, non iniuriæ cauſa, ſed patriæ caritate ſepta fluminum refigentes; paratosq. eſſe ad eam pecuniæ ſummam ſoluendam, quam Pontifex & Rainutius iuſſerint. Sed Rainutius accepto iam nuncio, hac de re, quæ aliquanto grauioribus uerbis ac factis delata ad eum fuerat, acriter apud Pontificem eſt cõqueſtus, quod non ſepta modo refigiſſent, ſed eius etiam triticum diripuiſſent, & ex magiſtratibus aliquot iniuria & vulneribus affeciſſent. Cæſar Amadutius Rauennatium, Romæ, multos

tos iam mēſes, legatus, rem ſentiens, cubiculum Pontificis ingreſſus, ad eius pedes, narrante adhuc Rainutio, prouolui tur, petitq. rem omnem tranquillo animo cognoſceret. Sed iratus Pōntifex, Hieronymo Friderico, Martoranenſium Epi ſcopo, urbis Moderatori, tradi Amadutium in cuſtodiam iu bet; quod & factum eſt. Idem Rauennæ cum multis modis, irrito conatu, Pacinus Prolegatus, in ciues aliquot primarios, tentaſſet, nouiſſime hoc eodem mane, quo Mengolus eſt Ro mam miſſus, in arcem ſe conferens, Vitalem cognomento Salium in uia obuium, per ſpeciem colloquii, ſecum eo adducere nixus eſt: ſed Vitalis, inſidias ſentiens, ab eo inuito & reuocante eſt auulſus. Eodem ferme ueſtigio temporis cum portæ Iuliæ cuſtos in Mōtonis ripa, frigus opacum captans, ſederet, multos armatos accedere, qui e ciuibus non eſſent, conſpicatus, clauſa ſtatim porta, Hieronymum Peremum iuriſconſultum, qui tum magiſtratus Sapientum princeps erat, accurrens, de tota re certiorem facit: nec mora; ad arma ſacri æris campani ſonitu, & tympanis uocatur populus: mirum autem eſt, quanta omnes, uel pueri, alacritate armati in forum conuolarint; clauſæ officinæ tabernæq. fuerint, ſtatimq. diſpoſita per urbem præſidia, & uiarum, quæ perueniunt in forum, capita tormentis curulibus munita ſint. Oratores miſſi ad Pacinum, qui peterent, cur eam armatorum manum acciuiſſet: quibus reſpondit, ſui tuendi cauſa, quando Nonagintauiris, ab ſe abire ſori, portarumq. urbis præſidio iuſſis, neque obedientibus, haud ſatis fideret, adductusq. potius ad ſuſpicandum fuiſſet, Rauennates contra ſe aliquid moliri. Verum cum uerba ſibi, iis uerbis, a Prolegato dari oratores intelligerent, iis redditis reſponſis, quæ ui ſa opportuna ſunt, nihil tutum iudicantes, ad Sapientes redière: nemo enim ex noſtris non obediuerat, neque ueſtigiū, argumentum ue illius aut capiendi, aut interficiendi ullum præbuerat: præſertim cum ſuperioribus diebus Nonaginta uiri, qui forum & armamētarium aſſidue tuebantur, eius edi

cto

ĉto abierint, non quidem primo aut altero, quòd ſuſpicaren tur, ne Pacinus armammentario uti contra eos uellet; ſed tertio, quo edicto ſcripto, minitabatur, niſi præſidio abirent, eos perduellionis reos futuros. Auguſtinus quoque Ruginus iuriſconſultus, ueneranda auctoritate ſenex, eius ſe præſidio futurum, cum aliquot ex Nonagintauiris armatis, ſi quid me tueret, fuerat pollicitus. His igitur eſt factum, ut quibuſdam Prolegati iudicibus, qui in Prætorio remanſerant, neſcio quid alloqui Raſponum, Vitalem, ceterosq. proceres volentibus, reſponſum fuerit, verbis tunc non eſſe locum, & antè quam in cuſtodiam tradi quemquam ſinerent, omnes eſſe morituros. Moderator vrbis, ipſiq. iudices, & ceteri adminiſtri, cum ſibi magnopere in tanto totius ciuitatis tumultu metuerent, in interiora Sapientum cubicula recepti, & præſidiis aduerſus populi impetum ſtipati ſunt. Per idem tempus accurrerat armatus populus ad arcem, quo illæ ſe copiæ, per poſticum introductæ, receperant. Erant autem Ruſſiani & Fauentini a Pacino Prolegato, non minus in ſui, ut ipſe iactabat, ſubſidium, quàm ad ciuium aliquot Rauennatium interitum euocati. Qui cum totam noctem in itinere fuiſſent, & fame laborantes, de muro Cittadellæ, in quo erant diſpoſiti, panem a noſtris peterent, reſponſum a popularibus, vt ſe cõferrent in Prætorium, alioqui nihil vmquam annonæ habituros. Hoc interim ſpatio, ſummã undique alacritate uoces exaudiebantur, quibus Rauennates felicia omnia fauſtaq. Romanæ Eccleſiæ & Pontifici Maximo precabantur, ſeq. illis profitebantur ſubiectos. Earum autem copiarum aduentus, aliquibus ex noſtris primariis nequaquam fuerat incognitus, qui nouerant externarum gentium ope, diligentiam adhibere Pacinum, proceres noſtros in cuſtodiam tradi, ſtatimq. obtruncari. Sed ne indicta cauſa cum uenientibus imprudenter manus conſeruiſſe viderentur, anſamq. ut iure poſſent damnari, præberent aliquam, expectarunt dum in arcem includerentur. Cum uero prādii hora aduenisset,

ueniſſet, & Prolegatus panem peteret, & aliquot piſtores in arcē inferre illum diuerſis modis conatos, populus prohibuiſſet, Hieronymus Peregrinus, Vitaliſq. a Sale, & aliqui prætereа Decuriones & Senatores, qui auctoritate ualebant apud populum, armati, baiulos, adiecto præſidio, ad portam arcis comitati ſunt, qui panem; populo licet renuente, & contumelioſis uocibus Senatores illos & Pacinum proſequentes, intulerunt. Nec diu poſt, hora altera a meridie Ioannes Franciſcus a Balneo Comes uocatus, Rauennam peruenit, ſeq. pacificatorem inter Prolegatum ac Rauennates aduenisse profeſſus eſt: Rauennatibus libenter omnes concordiæ condiciones accepturos aſſerentibus, dum Ruſſiani & Fauentini acciti, antea abirent, & capite non oppugnarentur. Interim cùm Pacinus Arimінenſes quoque & Cæſenates, Foroliuianos item & ForoCornelianos accerſiuiſſet, ut ſibi in ſubſidium uenirent, ipſi, re cognita, tantum abſuit, vt ferrent Pacino ſuppetias, ut ſe pro Rauennatibus omnia inſumpturos; dum tamen omnis a Romana Eccleſia; cui ſe perpetuo addictos, ſubditoſq. profitebantur, defectionis ſuſpicio abeſſet, vt plane abeſſe videbatur; polliciti ſint. Aduenerat interea Triuultius Gualterius, orbitanus, omnibus criminum quæſtionibus Bononiæ præfectus, a Cæſio miſſus, vt aliqua ex parte Rauennatibus ſatisfaceret: quando ipſe nouis quibuſdam rebus, quæ Bononiæ per eoſdies acciderant, impeditus, uenire non poterat. Cum igitur Gualterius & a Balneo Comes multa nō minus apud Pacinum, quàm apud noſtros, de concordia tractaſſent, ad veſperum eius diei tandem ita negocium confecere, vt aliquid utrique parti daretur. Rauennatibus quidem, vt Fauentini, Ruſſianiq. abirent: Pacino autem, vt quinquaginta armati eius præſidio accederent. Interea autem vbique in foro gentilitia Pontificis Maximi, Romanæ Eccleſiæ, Caroli Cardinalis Borromæi, & Reipubl. Rauennatis inſignia appenſa ſunt, omnibus ſublata uoce, Romanæ ſe Eccleſiæ addictiſſimos, & libentiſſime ſubiectos profitentibus.

in bus.

bus. Poſtridie Fauentini, Ruſſianiq. ex arce dimiſſi ſunt: quibus licet Ioannes Franciſcus a Balneo Comes, præſidii cauſa, Dux præeſſet, tamen haud minimum ſibi a Rauennatibus timentes admodum trepidi abibant: neque profecto temere, cum magnum eſſet in eos populi odium, coactiq. Decuriones, & ceteri proceres fuerint, interea dum ipſi diſcedebant, conuocare in forum populum, eumq. pane, vino, & caſeo liberaliter donare, diſſimulareq. haberi cenſum oportere, vt recte præſidia tota urbe diſponerentur. Per hunc modum cum in pacatum omnia viderentur adducta, increbreſcit rumor, aduentare armatos centum & quinquaginta: quamobrem Raphael Raſponus, Raſponi filius, ad Ioannem Frãciſcum adiens, quærit, quid iſthæc fiant: quinquaginta enim armatos, non centum & quinquaginta Prolegati præſidio permiſſos: affirmanti autem Ioanni Franciſco, tametſi quattuor, aut quinque armatis, præſcriptus numerus ſuperaretur, nihil referre, ne vnum quidem, inquit Raſponus, ſuperare volumus, omnes alioqui trucidabimur: confeſtimq. Nonagintauiratu aduocato, res eo modo in ſerum diei protracta eſt: cum interea audiretur, Pacinum occultas inquiſitiones in aliquot ciues agere, & admirabilis eorum, qui Gibellinis, Guelfiſq. antea factionibus acriter diſſenſerant, concordia, tota urbe, non abſque omnium ingenti lætitia, ſpectaretur, neque vlli armati aduenirent. Sub occaſum Solis, ex arce in Prætorium Prolegatus rediens, iuſſit Nonagintauiros abire fori præſidio, quod & factum eſt: ceteri tamen ciues, qui ſibi non metuere non poterant, ne maior, quàm decretum fuiſſet, armatorum numerus in vrbem introduceretur, Guelfi ſimul, Gibelliniq. noctu vigilias ad portas vrbis agitarunt. Poſtridie eius diei, qui dies fuit ad Decimum Kal. Iun. Comitis a Balneo hortatu, vt exulceratum Pacini animum aliqua ex parte lenirent, aut certe ne magis irritarent, Hieronymus Peregrinus, ceteriq. Decuriones, & Guelfi, Gibelliniq. omnes ad Villam Sauarnam, quæ eſt ad Padum, abiere; vbi Raſponi

ni

ni prædia & turres habent ſane egregias: ad quas pars maxima, Guelforum præſertim, diuertit: reliqui, Vitalis Mercati Rauennatis, Præfecti Portuenſis, ſingulari caritate & liberalitate in Portuenſibus uillis hilariter excepti ſunt: creſcenteq. ibidem in dies diſſidentium olim animorum coniunctione; ſæpius Raſponi, Lunardis & ceteris epulum præbuere; eodemq. lecto, qui iam antea cor de pectore ſibi inuicem detraxiſſent, inermes, nullaq. ſuſpicione decumbebant. Ne uero facinus præclarum adeo & ſanctum, tam multis utrimque uotis ex petitum; quamquam altiſſimas in animis omnium radices defixas habebat; nullis externis nixum fundamentis eſſet, cum eos deuinxiſſet infinitum in modum, gratiſſimus, iucundiſſimusq. Petri Donati Cæſii, Narniorum Epiſcopi Magiſtratus, dum Flaminiæ, ſumma æquitate, integritateq. præfuit; Bononiam; cui tunc urbi Cæſius, vti memorauimus, præerat; contendunt, ordine inſtructi ſane egregio, & præſtanti armatorum manu ſepti: præſertim cum Sapientum Magiſtratus, ipſam vrbem Rauennnam, magna maieſtate, referre uideretur. Quo uero honore, nobilibus aliquot obuiam miſſis, eos Cæſius acceperit, quamq. dum fuerunt Bononiæ, benigne amanterq. tractauerit, pro Cæſii humanitate; quæ eſt valde præſtans, & maxima in Rauennates beneuolentia, iudicari non fuerit difficillimum. Ibi cum tabulis publicis confectis, coram Cæſio, inter ſacra ſolemnia, pacem ſacramento confirmaſſent, pollicitiq. idem de abſentibus fuiſſent; ad Tert. Non. Iun. Rauennam regreſſi ſunt, tanta concordia, & omnis ciuitatis hilaritate, vt veſperi, accenſis in foro, multisque præterea locis, ignibus, ſacrique campani æris ſonitu undique aures complente, multis, maximeq. omnium ſenibus præ gaudio lacrymantibus, nihil hilarius, aut iucundius deſiderari poſſe uideretur. Nec diu poſt Cæſius, Pontificis; qui multos iam dies Cæſarem Amadutium educi e cuſtodia perliberaliter

 manda-

mandauerat; iuſſu, Rauennam profectus, de tumultu totaq. re quæſtionem habuit, Blaſio Oſſio iuriſconſulto, Reipubl. Rauennatis Syndico, præclaram operam, pro tuenda patria, nauanre. Cum autem nihil aliqua ex parte de Pontificię maieſtatis imperio, nec ullum eiuſdem læſę crimen uideret, aduenientibus Cęſare Raſpono, qui Romæ, hanc eandem ob rem, Legatus fuerat, Ioanneque Aldrouandino, Pandulfini filio, & multis præterea aliis, qui Bononiæ non fuerant, pacem ſolemni iuſiurando faciendam, & abiis, qui fuerant Bononiæ, probandam, ratamq. habendam in æde Vrſiana curauit: Hieronymo a Portu, Rauennati ſcriba, tabulas publicas conficiente. Vt autem maiore, quo fieri poſſet, nexu, animi deuincirentur, haud ita diu poſt Hieronymus Raſponus, Hludouici filius, Eugeniam ſororem, Petro Indiuino, cognomento Salio, Vitalis fratri, in matrimonium collocauit; nuptiisq. ad villam Sauarnam celebratis atque coniunctis, apud ſe aliquot annos eſſe eum voluit, ut non ipſe modo Petrus, ſed ceteri Petri affines & amici; qui aduerſæ factionis, maximam partem, erant; eo aduentandi dum ob id occaſionem habent, maior inter eos concordia gigneretur. Eadem de cauſa Raphael Raſponus, Raſponi filius, Eugeniam item filiam, Timotheo Spreto, non multos poſt dies, collocauit. Interea, Pio Pontifice iubente, Reſpubl. Rauennas, ſexdecim amplius nummum aureorum millia, partim Rainutio Archiepiſcopo, ob ademptum, ſublatis ſeptis, vſum molarum eius frumentarium, partim ipſi etiam Pontifici numerauit. Per hunc autem modum pacati Rauennates ciues, ad ueterem ex bello gloriam inſtaurandam intenti, cum ſub id tempus in Gallia plerique aduerſus Carolum Nonum Regem, Henrici filium, annos natum duodecim, Luteranæ ſectæ prætextu, noua molirentur, & Pius Quartus Pontifex, Auenionem aliquot co-

piis munire cogitat et, Vitalis Indiuinus, uniuerſi equitatus, Balthaſſaris Rangoni Vicarius & Legatus, eo profectus eſt. Proſper quoque Raſponus, cum ſæpius multis de cauſis, Friderico Borromeo, alæ equitum quinquaginta Præfecturam, ultro deferente, id muneris renuiſſet, tandem Caroli Cardinalis, Friderici fratris, ipſiusq. Pii Pontificis iuſſu, accepta condicione, cum Rangono, Lonzani Regulo, eodem contendit: ubi hi gemini Rauennates Duces, maxime ſtrenuam nauantes operam; dum Fabricius Sorbellonus, Pontificiarum copiarum Legatus, illis maxime, ob ſpectatam uirtutem, uteretur, inſignem gloriam adepti ſunt. Principio autem Sorbellonus aliquot opida ab Hugonottis, qui Luteranam ſectam profitentur, occupata, recuperaturus; ſi quidem extra Auenionem, Carpentoracte, Lillam, Aramonem, & aliquot paucula præterea loca, reliqua omnia hoſtes habebant; cum omni equitatu, & nonnullis peditum cohortibus eo profectus eſt. Deceſſere opidis, aduentu noſtrorum, hoſtes, Proſperq. Beceridæ receptæ præſidio relictus, quotidie hoſtes excurſionibus & inſidiis, non ſine magna laude, petebat: quę laus maior etiam facta eſt, cum paulo poſt Sorbellonus opidum Camerettum oppugnare, duobus adhibitis curulibus tormentis, contendens, Raſponum præmiſit, perinde ac eorum locorum, ob frequentes excurſiones, peritum, qui ubi eſſent caſtra noctu locanda, & diſponendæ vigiliæ perluſtraret. Quod vbi conſtituiſſet Proſper, Sorbellonus omnia inuiſens, ne latum quidem vnguem ab Raſponi iudicio ac præſcripto diſceſſit: uehementerq. ea ratione oppugnato Cameretto, hoſtibuſq. qui egregie oppugnationem ſuſtinuerant, noctu aufugientibus, noſtri, uoti compotes, opidum ingrediuntur, & diripiunt: cum tamen in oppugnatione ſuperiore, veteranos milites quadraginta egregie fortes deſideraſſent. Poſtridie eius diei Fabricius duabus equitum alis ad Cirignanum

præmiſſis, propediemq. totidem peditum miſſurus cohortes, præſidia ubique, & excubias ex Raſponi præſcripto collocauit. Sed cum interea ex improuiſo equites hoſtium triginta, aliquot ex noſtris peditibus, qui iam, Fabricii iuſſu, aduentabant, fuiſſent adorti, multiq; in pedes ſe darent, Raſponus cum plerisque ſuis equitibus accurrẽs, impreſſionem fecit in hoſtes,& Mambrunii Reguli affinem; qui Mambrunus, Hugonotorum equitatus, maximæ parti præerat; ſua manu confodit, cum mille nummos aureos; quos, ut ſe redimeret, Mambrunii affinis fuerat ſtatim pollicitus; renuiſſet. Id autem Raſponus fecit, ne milites, qui retardari circa illius deditionem uidebantur, tempus hoſtibus darent, qui magno iam conatu frequentes irruebant; in quos tamen ſi impetus fuiſſet factus, neque Lonzani Regulo, cum reliquo equitatu pedem referente, Raſponus coactus fuiſſet in hoſtium conſpectu ſiſtere, facile in fugam coniiciendos, Raſponus iudicabat. Sed Lonzani Regulus, Raſpono, Vitaliq. a Sale hac de re plurimum querentibus, atq; ut ſe ſequeretur flagitantibus, quod in fugam agi hoſtes adhuc poſſent, neque amittendam occaſionem, quæ præceps eſſe conſueuit, aſſerentibus, id in mandatis non habuiſſe reſpondit. Itaque omnes ſe ad caſtra recipere coacti ſunt. Hoſtibus autem paucos poſt dies, cum equitibus ſexcentis, & quattuor peditum millibus ad circumuallandum Cirignanum profectis, ubi geminæ illæ peditum noſtrorum cohortes remanſerant, Fabricius cum omnem equitatum contendere Aurantium iuſſiſſet, ad ueſperum una cum Santa gialla Regulo ad Raſponi ac Salii hoſpitium; ſimul enim perpetuo hi præclari Duces; quæ inter eos erat animorum concordia; habitabant; adit, eorumq. cubiculum ingreſſus; ubi Raſponus in lecto, ob crurum pedumq. morbum, ſedebat; de ſubſidio iis, qui in opido Cirignano obſiderentur, ferendo, conſilium ineunt. Ibi Raſponus primus ſententiam rogatus, rem ſibi intempeſta

 nocte

noctc aggrediendam videri aſſerit, triginta quinque ad ſummum, ſelectis equitibus, qui ſclopetris etiam vterentur: Gallico equite præeunte, qui hoſtium exploratoribus, vigilias ad flumen agentibus, amicos ſe eſſe diceret, venireq. a tumultu inter Aurantianos miſcendo. Interea tamen noſtri maturarent; nam licet ad arma exploratores conclamarent, poterat tamen a noſtris interim perueniri ad illud peditum agmen, quod equitatus præſidio hoſtes diſpoſuerant, eosq. tum ſomno oppreſſos, tum repentino impetu noſtrorum petitos, & in tenebris haud ſatis in tempore expedire conſilia, atque arma valentes, noſtris maxime primo ſclopos diſplodentibus, mox ad gladios venientibus, opprimere. Forſam quoque hoſtes multo maiorem noſtrorum numerum ſuſpicantes, ita cedere obſeſſis poſſent, ut ipſis egredientibus ex opido, tutus in viciniam ſyluam receptus eſſet facile futurus. His a Raſpono in medium allatis, cum variæ deinde ſententiæ dicerentur, ad extremum Sorbellonus Raſponi ſententiam ſecutus eſt. Verum poſtridie mane Vitalis a Sale Raſpono retulit mutaſſe Fabricium ſententiam, decreuiſſeq. uti eo mane, cum vniuerſo equitatu, peditatuq. ad ferendam Cirignano opem iretur: aliquot equites diſponerentur in inſidiis, equitatus cum ſeptuaginta peditibus ad conficiendum negocium contenderet. Quibus acceptis, Raſponus nequaquam conſilium probans, magnumq. ex eo ad noſtros damnum manaturum palam affirmans, in aciem tamen cum ceteris prodiit, Vitali a Sale, inſidias; uti Fabricius iuſſerat, diſponente, omnemq. aciem inſtruente. Cum autem equites noſtri, iam ad antecurſores hoſtium, circiter primam horam ab ortu Solis, perueniſſent, illiſq. conſpectis conſtitiſſent, ſeptuaginta pedites, qui eos tardius ſequebantur, expectaturi, & moram quoque feciſſent, dum omnes tranſmitterent amnem, ſpatium hoſtibus datum eſt, ut agmine circiter ſexcentorum equitum facto, ſeſe noſtris obiicerent. Primi Vitalis & Proſper, cum paucis ſuis equitibus, qui omnes ſeptuaginta non erant,

propius ad hoſtes accedunt, cumq. utrinque conſtitiſſent, miſerunt ex ſuis decem, qui configendi initium facerent. Obuios hi aliquot ex hoſtibus habuere, qui diſploſis tormentis, vbi noſtros videbant haſtas lateri adprimere, & inclinare ad equi aures, ſtatim ſe ad agmen recipiebant: atque hoc interim ſpatio magna ſclopettariorum manus ſubſidio hoſtibus uenit: qui ſclopettarii tuto loco poſiti, magnum noſtris damnum inferebant; tuebatur ſiquidem eos riuus utrinque modico aggere caſtigatus, qui ad frumentarias molas defluens, non niſi aut ad eas molas per pontem, vbi hoſtes erãt, aut iuxta opidum traiici poterat. Dum igitur Rauennates Duces, ſtrenue depugnantes, tutiorem locum ſuis quærunt, & in hoſtes acrius irruere contendunt, repente perpauci aliquot Galli equites, qui ſecum erant, fugere incipientes; Italos etiam ad idem induxerunt, Rauennatibus Ducibus fruſtra reclamantibus, ne tantum Italico nomini dedecoris inferrent, affirmarentq. nequaquam ea turpi fuga ſaluti ſuæ ſe poſſe conſulere; & Vitalis accurrens, quoſdam proprio nomine appellitaret, & omnes hortaretur ac pæne impelleret, ut fugam ſiſterent, & prœlium redintegrarent. Hoſtes interim omnẽ impetum in Raſponum, qui ibi cum paucis equitibus remanſerat, effundere, adeoq. inſtare, ut Proſper cum ſuis ſeſe recipere ad alios cogeretur: qui receptus eo difficilior uiſus eſt, quia cum eſſet ad flumen peruentum, ad quod e ripa deſcendi, niſi anguſto calle, qui unum tantum excipiebat equitem, non poterat; iamq. expectante Raſpono, ut ſui equites traiicerent, iam prope acceſſiſſent hoſtes, quatercentosq. circiter ſclopos in Raſponianos, ipſumq. Raſponum ictibus, diuino plane miraculo, irritis diſploſiſſent, Raſponus ſe de ripa ſatis ſublimi in flumen deiicere coactus eſt; quod & fecit incolumis. Per idem tempus equites, qui ſecum erant, traiecerunt amnem, cum tamen ex ala Reguli Lonzani, concidentibus ſupra equis, Fabricius Maſinus Cæſenas, & Baptiſta Lugienſis; ex Raſponiana autem Iacobus Antonius

Picciolus,

Piccíolus, & Morandus Moſchetta Rauennates deſiderarentur. Transmiſſo amne, Raſponus, cum Mambrunum Regulum conſpiceret, Paulo Guarino Ruſſiano, ſuo equiti, vulnus gladio inferentem, illuc accurrens ſingulari certamine cum eo digladiatus eſt, vſque dum Guarino iam ſe in tutum recepto, ſuperuenientibus hoſtibus, ipſe quoque ſe ad alios recepit. Vitalis ab Sale, cum adhuc huc atque illuc excurrens, & modo blandis, modo aſperis uerbis ad ſiſtendam fugam noſtros hortatus, nihil effeciſſet, ſub id tempus opem Raſpono allaturus, rediens, cum Creſolla Regulo, Hugonottarum in illis locis copiarum Præfecto, manus conſeruerat; iamq. acriter eum premebat, cum illo accurrit, id Raſponus intuens. Quamobrem eo tandem adductus eſt Creſolla, vt in noſtrum equitatum ingreſſus, perſequente Vitali, & ut latronem interficerent clamante; a noſtris circumuentus, ſcloporum pilis, clauarumq. ictibus, & vulneribus gladiorum ſtatim e medio ſublatus fuerit. Quam quam autem Vitalis ob contumacē & refractarium equum cohibendum, mucronem equeſtrem primo, mox enſem proiecerat, & taxillo e ſclopo emiſſo erat vulneratus, tamen cum decem circiter equitibus, Raſpono comite, ſæpius conuerſa ad hoſtes fronte, reſtitit, aliquandiuq. irruentes hoſtes moratus eſt. Tandem vero hortante ac pæne impellente Raſpono, qui ob acceptum uulnus Vitali timebat, licet ſæpe generoſe renuens, ſe ad ſuos recepit, Raſpono interea ad ponticulum, qui iungebat uiam, conſiſtente cum decem equitibus, ubi aliquandiu hoſtium impetum ſuſtinuit: qui cum in horam acrius irruerent, Raſponum ad alios ſe recipientem, ad Bederidæ mœnia perſecuti ſunt; atque hoc pacto prœlium ſumma & maxima Ducum Rauennatum laude finem habuit. Nec diu poſt, cum ſe noſtri Bederidæ minus tutos putarent, Auenionem ſunt profecti. Vnde breui poſt tempore Raſponus, quòd nonnullas cum aliquot proceribus ſimultates ſuſceperat, & ex cruribus laborabat,

bat, miſſione; quam ſibi ſæpius accurate poſtulanti Fabricius negauerat; tandem Laurentii Lentii Firmani Epiſcopi, & Alexandri Cardinalis Farneſii ibidem Vicarii, opera, impetrata, Rauennam regreſſus eſt; Mutiumq. Raſponum fratrem, alæ ſuæ præficiendum curauit; qui Mutius Aueniorem profectus, multis tumultuariis prœliis, bellicisq. aliis occaſionibus, non ſine laude interfuit, cum interea Vitalis a Sale, egregiam optimi Ducis laudem undique referret: qui tandem omnes pacata, quibuſdam a Carolo Rege datis acceptisq. condicionibus, ea regione, domum rediere. Sub id tempus anno MDLXIII. Rainutius Farneſius Epiſcopus Bononienſis factus, Rauennati Archiepiſcopatu ſe abdicauit; quem Pius Quartus Pontifex; quod magnam fructuum partem, in vrbis munitionem, quam erat aggreſſus, inſumere conſtituiſſet, per Vicarium adminiſtrandum ſuſcepit. Moritur etiam eodem hoc anno Ioannes Minghinus iuriſconſultus, qui tanta felicitate omnium Rauennatum Archiepiſcoporum, quorum dies feſtus a noſtris celebratur; uitas carmine expreſſit, aliaq. compoſuit epigrammata & elegias, vt facile poſſit, omnium doctorum virorum conſenſu, cum Ouidio comparari. Ad extremum annum, cum portus Rauennas ad Orientem hibernum poſitus, oblimatus arena, naues non exciperet, alio facto, Viti, Montoniq. fluminibus, aluco, ad Orientem æſtiuum traductus eſt. Annus inſequens, mari, a piratarum excurſionibus, & latrociniis; terra, a ſeditionibus agricolarum, & exulum armis fuit infamis, funeſtusq. Siquidem piratæ Turcæ, initio menſis Maii, per Hadrianum mare excurrentes, Clodiano; qui abiurata Chriſti Dei fide, Mahometanis ſacris fuerat initiatus; Duce, ſupra Primarium Padi portum naues tres adorti, circiter uiginti homines cepere; qui licet ad litus ſe proripuiſſent, & fuga ſaluti conſulerent, perſequentibus tamen piratis capiuntur: quod etiam aliis huius litoris locis, ingenti damno fecere. In agro exulum manus ferox & ſanguinaria, multa homicidia perpetrabat; neque

AN. MDLXIII. (margin, beside "Sub id tempus anno MDLXIII.")

AN. MDLXIIII. (margin, beside "Annus inſequens")

uero

uero in uillis agricolas tantum, ſed in vrbes etiam ingreſſi, oc culto & ſubito impetu, inimicos ciues trucidabāt; quod ma xime ForumCornelii expertum eſt. Eodem hoc anno ad De cimumtert. Kal. Iun. Ioannes Baptiſta Rubeus, omnium ſui ordinis uirorúm, admirabili cōſenſu, & ſuffragiis, qui Romā ad Comitia conuenerant, renunciatus eſt totius Carmelitani ordinis Magiſter; cū fuiſſet ad finem anni MDLXII. Nicolao Audeto Cyprio, Generali Præfecto, nuper demortuo; Iacobo Cardinali Puteo, Carmelitani ordinis patrono, id maxime procurante; a Pio Quarto Pontifice, in Cardinalium ſenatu, eorumq. omnium conſilio & ſententia, nouo eodemq. hono rifico admodum exemplo, Promagiſter creatus. Itaque ab o- mni orbis parte quingentos amplius Carmelitanos ſacerdo- tes, hoc anno, ad ea ferenda ſuffragia Romam profectos, ipſe in D. Martini in Montibus benigne hilariterq. accepit. In iis erant Theologia & bonis artibus inſignes, ex Hiſpanis, Mi- chael Carranza, Aragoniæ; ex Gallis Hadrianus Tonellerius, Celticæ; ex Cypriis, Nicolaus Robuſtus, Paleſtinæ; ex Italis Antonius Marinarius, Apulus, Apuliæ; Ioannes Iacobus Chæ recatus, Vicetinus, Venetæ prouinciæ; Vincētius Spinola Nea politanus, Etruriæ Prouinciales Præfecti: ad quos Geneſius Roſanus Mediolanenſis, uir diſertiſſimus, & Laurentius Laurettus Venetus, necnon Franciſcus Turchus Taruiſi- nus, qui ad ſeueriora ſtudia, Etruſcas Muſas eleganter ad- iunxit, aliiq. complures, quos omitto, ne ſim longior, ac- cedebant. Iuſſit autem Rubeus, ut Theologi inſignes quat- tuor Itali, quotidie alii atque alii, in totidem primariis ur- bis ſacris ædibus concionarentur; idemq. Hiſpani in D. Ia- cobi, & Diuæ Mariæ cognomento Monſerratæ; Galli in D. Aloyſii, aliiſq. locis, ſua quiſque lingua, facerent: ſæpiusq. in Diuæ Mariæ Tranſpontinæ de rebus diuinis, & de phi- loſophia diſputarent: quibus diſputationibus, Doctorum Gymnaſii Romani argumentationibus, atque ſacrorum etiam ordinum, ſatis celebratis, cum ipſe Rubeus aſſide-

bat, tum ampliſſimi Cardinales intererant. Poſtridie autem quàm ne vno quidem omnino ſuffragio reiectus, declaratus fuiſſet Rubeus, ordinis magiſter, mane; fuit autem is ſanctus Pentecoſtes dies; omnibus ſui ordinis, albis ueſtibus indutis, ordinatim præeuntibus, a D. Martini, ad D. Petri progrediens, ibidem Chriſti Dei uultus effigiem, Caroli Cardinalis Borromei eius ordinis; Puteo iam demortuo; patroni fauore, ſibi monſtratam, religioſe ueneratus eſt: & a prandio Pontificis pedes eodem ordine, iuxta aulam Conſtantini, una cum ceteris Carmelitanis ſuis, eſt deoſculatus. Pontifex mirificam in Rubeum uoluntatem, non modo tunc amantiſſimis uerbis, ratum habens quicquid de illo Carmelitani Senatores ſtatuiſſent, explicauit, ſed etiam cum mane illum per ſancti Angeli pontem tranſeuntem, aliquot diſploſis maioribus tormentis ſalutari, & prandenti, molis Hadriani Symphoniacos canentes adeſſe iuſſiſſet. Quamobrem cum Romæ, ciues Romani complures, tum uero maxime Rauennæ ciues ſui admodum lætati, publico ſacri campani æris ſonitu, & ignibus nocturnis in foro accenſis, feſtam hilaritatem celebrarunt. Quam tamen iucunditatem illud imminuere uidebatur in animis omnium, quòd omnes ferme agricolæ, in duas partes, Montanariorum, & Caldironum ſcindebantur; & antiquo odio diſſidentes, nouas ſimultates exercere adeo pertinaciter cœperant, ut uel ſub ipſis Rauennæ mœnibus, paſſim ſuos quiſque hoſtes trucidarent, & ex utraque parte agmine facto incederent. Quæ quidem diſcordia damnum allatura haud paruum erat, quòd agriculturæ nequaquam incumberent, & omnes agricolas magnus terror occuparet; niſi Hieronymus Fridericus, Epiſcopus Martoranenſium, & Flaminiæ Præſes; qui in obeunda huius prouinciæ Præfectura, uſu, & integritate, & diligentia plurimum præſtitit; ipſiq. Nonaginta uiri, cum pacem diu inter ipſos tractaſſent, tandem hoc anno, diuina ope, ad

Terr.

Tert. Non. Iun. faciendam; tabulis ea de re publicis confectis curauiſſent: & Præſes ſeuerioribus edictis, accurataq. opera, magnam ceterorum exulum, qui agrum moleſtabãt, partem ſuſtuliſſet. Inſequens annus etiam menſe Martio a piratarum excurſionibus adeo funeſtus noſtris litoribus accidit, ut aliquot cohortes Rauennam, iuſſu Pontificis præſidio venerint: cum tamen antea per menſem Nonagintauiri, & eorum aſſeclæ forum & portas aſſidua ſtatione cuſtodiiſſent. Sub quod idem tempus, cum diu Rauennates, de Fauentinis eſſent conqueſti, quòd Ruſſium Reipubl. Rauennatis opidum iniuſte occuparent; præſertim cum Polentani; in quorum iura Iulius Secundus Pont. Max. Rempubl. Rauẽnatem ſuccedere voluit; multis annis iuſte illud poſſediſſent; dominantibusq. deinceps Venetis, illuc noſtrates, Prætores, qui ius dicerent, ex ciuibus ſuis, vſque a patrum noſtrorum memoria, mittere conſueſſent; litem huius rei Fauentinis intenderunt; quæ adhuc propterea eſt ſub iudice, quòd alio tunc Rauennates cauſis neceſſariis auerſi rem minus, vt uidebatur, neceſſariam omiſerint. Pars enim ad Meliteum bellũ, Seleimano Turcarum Principe inſulam acriter oppugnante, in ſubſidium equitum Rhodiorum, qui & Hieroſolymitani ſunt, acceſſit; Pars ſeuerioribus edictis vehemẽter commota eſt, quibus edictis, ipſe pæne cruor elici noſtris uidebatur: nã cauerant Põtificii ærarii Præfecti, ne quis e ciuibus triticum; præter illud quod eſſet ad uictum neceſſarium; emeret, extra unum Bergomatem eorum adminiſtrum & procuratorem, quem rogare etiã, ut emeret eo pretio quòd ipſi eſſet uiſum, oportebat. Quamobrẽ agricolæ, & ciues egẽtes, qui ſuperiore anno tritici modiũ, quinq. atq; etiã ſex Rauẽnatis pecuniæ libris, vadimonio cõſtituto, in hãc meſſem emerant, ut modiũ unũ ſoluerẽt, duo triaue uendere cogebantur; ut innumera alia præterea dãna, quæ inde ad ciues noſtros manabant. Sed ad finem anni Pio Quarto decedente, non nihil hæc remiſſa ſunt. Fuit Pius muniendæ Rauennæ percupidus: cumq.

AN. MDLXV.

Archiepiſcopatum noſtrum per Vicarium adminiſtrandum
curaſſet, Vrſianam ædem ſacris ueſtibus multis donauerat,
cõpluribusq. aliis beneficiis exornarat:nec dubium eſt,quin
falſis Quæſtorum conſiliis deprauatus, ſeuera illa edicta pro
nunciari iuſſerit: perſuaſerant enim illi multum ad Rauen-
nates emolumenti ex tritici mercatura accedere,illudq. com
modum ſatius fore, ſi Romano ærario inſerretur. Haud ita
AN. MDLXVI. multo poſt, inſequentis anni initio, Michael Gislerius Ale-
xandrinus, ex D. Dominici familia; quẽ Paulus Quartus Car
dinalem fecerat; Pii Quinti deſumpto nomine, Pontifex Ma
ximus,diuino plane miraculo,creatur. Cuius creationis nun
cius,tanto Rauẽnatium plauſu exceptus eſt,Pacificatorumq.
præſertim,uix ut dici queat. Nam ſuperioribus annis, Ponti-
fex, Cardinalem gerens,Hieronymi Rubei, qui hanc ſcripſit
hiſtoriãm,& tum Romæ erat,ſtudio atque opera,eum Pacifi
catorum ordinem in fidem clientelamq.receperat,Itaque ſu-
pra omnes domorum ianuas, in quibus ex nonaginta uiris
quiſpiam habitaret; inſignia Pontificis gentilitia in pariete
figunt, mox tormentorum diſploſionibus, ſacri æris ſoni-
tu, & ignibus per aliquot dies accenſis, ingentem ſignifica-
tionem maximæ lætitiæ præbent: quæ tamen, Vitalis Iridiui-
ni morte, nonnihil imminui viſa eſt; cum enim ſtrenuiſſi-
mus hic Dux vna cum Ioanne Aldrouandino, Pandulfini fi-
lio,& Pomponio Spreto equite Pauli Iordani Vrſini uocatu,
Florentiam fuiſſet profectus, ut in nuptiarum celebritate;
quam erat Franciſcus Medices, Coſmi Etruriæ Ducis fi-
lius, ducta vxore Ioanna Ferdinandi Cæſaris filia, habitu-
rus; Vrſino ſpectati comites adeſſent, ibidem, magno Vrſi-
ni mœrore; qui uirtutem hominis ſibi iamdiu perſpectam,
vehementer amabat; exceſſit e vita: cadauer Rauennam
allatum, & in D. Franciſci ad ſepulturam datum eſt. Vt
autem ad hilaritatem lætitiæ a Rauennatibus, ob Pii Quin-
ti Pontificatum, acceptam redeamus,nequaquam concepto
gaudio defuit euentus; nam cum ineunte uere,piratæ,captis
aliquot

aliquot in Rauēnatiū,Ceruięſium, Senogallienſiumq. litoribus cum viris tum feminis,deprædandi finem non facerent, curauit, vt Veneti Anconæ triremes perpetuo haberent, qui bus hanc oram tuerentur: menſeq. Martio Iulium Feltrium ab Ruuere,Vrbinatium Cardinalem,Franciſci Marię filium, Archiepiſcopum optimo profecto, ac plane diuino conſilio nobis dedit. Deinde ab omni tumultus ſuperioris culpa, ſi quam fortaſſis contractam fuiſſe, quiſpiam vnquam aſſerę ret, diplomate dato, Rauennates omnes liberauit. Mox pacis cogitationes uerſans, breuiores omnes gladios, graui interdicto, uetuit. Cumq.inſtante meſſe, ærarii Præfecti, non modo quæ ſuperiore anno fecerant, ſed multo etiam peiora facturi, edixiſſent, ut tritici manipuli a uillæ Præfecto numerarentur, ipſeq. & herus, quiſque ſeorſum, cum numerum deſcriptum, Quæſtoris Vicario traderet: neque herus & agri cola diuidere inter ſe, ut moris eſt, triticum collectum, niſi in ſpectante ruris parocho, poſſent, his Pontifex acceptis, omnia abrogauit priſtinamq. noſtris libertatem reſtituit: ſtudebat enim Eccleſiæ Dei, & Antiſtitum, omniumq. tandem moribus conformandis; quibus corrumpendis auaritia poſtrema non eſt. Cum autem quales in Republica Principes, tales & reliqui eſſe ſoleant, populusq. Romanus, Pontificem compoſitioni morum intentum, imitatus, aliquot ciuibus delectis, uirorum & feminarum cultum in veſtitu moderatus eſſet; Rauęnnæ etiam non ſolum eſt idem factum, ſed quando puerperæ, lectum & cubiculum exornare, nō abſque multis impendiis conſueuerant; ut mulierum puerperam ab omni vrbis parte ſalutatum uenientium oculis abundę ſatisfieret, ornatui modus eſt præſcriptus, & cautum ne extra uiciniæ mulieres, aliqua puerperam inuiſeret. Ceterum hæc vt diligēter præſcripta, ita deinceps nequaquam ſeruata ſunt; pleriſque non ferentibus, nobiles ignobileſq. mulieres in multis exæquatas. Nec diu poſt Iulius Ruuereus Archiepiſcopus, qui abdicato Vicetino Epiſcopatu, hunc Archiepiſco-

patum libenter acceperat, ne optimi paſtoris deeſſet officio, Rauennam uenit, ad Quinct. Kal.Nouembr. cum pridie ad D.Apollinaris Claſſenſis diuertiſſet;vbi omni apparatu accipere venientem Archiepiſcopum, eius cœnobii monachi, uetuſto iure tenentur. Itaque primum gemino ab vrbe ſtadio, a decora Rauennatium iuuentute, egregio cultu inſtructa, cuius Principem gerebat Hieronymus Raſponus, Hludouici filius, mox ad portam vrbis Vrſicinam ab omnibus ſacerdotum, Rauennatiumq.ciuium ordinibus, triumphali pompa exceptus eſt. Præibant Archiepiſcopum complures muli ſarcinarii, elegantibus, verſicoloribusq. operimentis contecti. Ad hos ſequebatur totius aulæ familia, multis doctis præſtantibusq.omni laudum genere uiris conſpicua: ſecundum quam ſacrati omnes uiri hymnos præcinentes, magnaq. ſeruorum a pedibus multitudo. Ipſe inſigni mula, ſolemni ueſte purpuratus, ſub quadrata vmbella, a noſtris iuuenibus, qui latus eius honoris cauſa cingebant, ſuffulta, multis Epiſcopis, Antiſtitibus, ceterisq.minoribus ſacerdotibus, & multis nobiliſſimis ciuibus, tum eius Imperio ſubiectis, tum etiam Rauennatibus, qui illi obuiam fuerant profecti, comitantibus, per vias feſta fronde, periſtromatis & aulæis elegantibus exornatas, omnibus, qui eo prætereunte ingeni culabantur, manu in crucis effigiem ducta, modeſta grauitate, bene dicens, ad ædem Vrſianam prouehitur. Quemadmodum vero vmbellam a noſtris factam, ſerui a pedibus Archiepiſcopi, ipſo templum ingrediente, de more, arripiunt, ita Rauennates iuuenes mulam occupant, paulo poſt ab Archiepiſcopo, nummis aureis centum redemptam. Archiepiſcopus vbi ad aram maximam Deo & D. Apollinari Archiepiſcopo ſupplicauit, diuertit ad Portuenſe cœnobium: ibiq. paucis poſt diebus Octauius Abbioſus Auguſtini ciuis Rauennatis filius, luculenta oratione, nomine Reipubl.Rauennatis, lætitiam ab omnibus acceptam explicauit, eumq.mirifice laudauit. Is autem accipiendi Archiepiſcopi mos, no-

ua nequaquam cęrimonia, ſed antiqua multo grauiore, atque honoratiore, ſeruabatur. Nam quo tempore exarchi Rauennam incolebant, Roma Archiepiſcopus, pallio a Pōtifice exornatus, rediens, diuertebat ad D. Apollinaris in claſſe; ubi, aliquorum eſt ſententia, Marinianum Archiepiſcopum, monachos D. Benedicti cōſtituiſſe; ſic tamen ut Canonici etiā eodē in templo, ſacra cum Archiepiſcopo facerent: licet poſt nō multos annos, tum ob interna ciuium Rauennatum diſſidia, tū ob pericula a Lōgobardis, eum ordinē fere omnino inde deiectum, Zacharias Pōtifex reſtituerit, uti ſupra memorauimus. Cęnabat autē ibidē veſperi Archiepiſcopus, eiusq. familia omnis impēſa monachorum: poſtridie mane cum ſacris affuiſſet, multiq. illi Rauēna obuiā profecti adueniſſent, Abbas & monachi, ſacratis induti veſtibus, ad fores templi, cum thure & aqua benedicta, egredienti occurrebant; ipſeq. medius inter Abbatem & vnum e Cardinalibus Rauennatis Eccleſiæ, pręcedētibus ordine monachis, ad crucē marmoreā, quę eſt ſecundum templum, perducebatur. Ibi primo ſedens in parata ſella, mox aſſurgens, ingreſſus eum verſiculum, Sit nomen domini Benedictum, cetera de more, quę habentur in ſacratis libris, proſequebatur. Sacro deinde ſigno Crucis Abbate & monachis obſignatis, omnibusq. qui aderāt, Rauennā uerſus uenienti, attigenda erat ædicula, iuxta pontē D. Laurentii, qui hodie nō ſupereſt, ibidemq. in ſacra veſte, Diuæ Mariæ in Coſmodim mitratus Abbas, cum monachis illi ſuis obuiā factus, ſolenni precatione certos hymnos ac laudes græce pronunciabat: erat enim Coſmodianum cœnobium Gręcis monachis addictum. Mox D. Laurentii ędem ingreſſus Archiepiſcopus, ad arā maximam ſupplicabat, deinde ſacrā induebat chlamydē, & mitrā capite accipiebat de Abbatis Coſmodiani manibus: atq; ita in cōſpectū prodibat. Cōſcendenti deinde equū albo panno linteo ad id muneris cōtectū, comites ſeſe iungebant Cardinales Rauennatis Eccleſię duo, cū ipſe inter Archipręsbyterū & Archidiaconū medius equitaret: cū autē

paulum

paulułum erat progreſſum, ſcribas offendebat, quibus cum faciebat pacta: Inde ad pontem portæ Vrſicinæ; quæ & Saſſina, ab vrbe Saſſina, quam reſpicit, antiquitus conſueuerat appellari: initio pontis, Rauennatis Eccleſiæ phonaſcos, ſacerdotes, atque hypodiacones in ſacra ueſte, hymnos ac laudes concinentes, benigne audiebat. Aderat ad eundem pontem miles, qui Parcitatus uocabatur, nouis & præſtantibus ueſtibus inſignis, ſed, quocumque eſſet anni tempore, abſque ocreis aut itinerariis, aut vrbanis. is manu ad equi frenum admota, per uiam Regalem, ad gradus ædis Vrſianæ Archiepiſcopum perducebat. Verum antequam vrbis portam Archiepiſcopus intraret, pro illa adſtabant, duo diſtrictis enſibus armati, capite & facie contectis, qui nequaquam ingredi Archiepiſcopum patiebantur, uſque dum ſponſores non appellaret. Vrbem ingreſſus, obuios ſacro ſigno crucis ſignabat; ſcribis Rauennatibus, qui ordine Archiepiſcopum præcedebant, letanias græce pronunciantibus. Antecedebat proxime Archiepiſcopum ipſe Exarchus, ſolenni in Chlamyde, qui regium Archiepiſcopi ſceptrum, ſibi ad D. Laurentii in manus ab Archiepiſcopo traditum, vſque in templum Vrſianum, ad arã Diuorum Archipræſulum, deferebat. Aderant Archiepiſcopo ad Vrſianæ ædis limen Cardinales Rauennatis Eccleſiæ, in ſacra ueſte, qui eum ad aram maximam adducebant, vbi, ea omnia, quę ex ſacratis libris hac de re ſcriptis, poſſunt cognoſci, ab Archiepiſcopo religioſe peragebantur. Armati, qui diſtrictis gladiis pro vrbis porta, ſtabant, erant ex antiquioribus Rauennatibus ſcribis, nec alii, quàm Rauennates, aſſumi ad id muneris poterant. Sciſcitabantur autem ab Archiepiſcopo, Quis es tu? Quibus ille, Archiepiſcopus Rauennas ego ſum, dominum cognoſcite veſtrum. At illi, a quo huc es miſſus? Quibus Archiepiſcopus, a ſede Apoſtolica, pallio ornatus. Adhuc illi, Quid ueniſti? Quibus ille, ad iura tuenda huius Eccleſię, defendendosq. pupillos & viduas; nec non ad ſeruandas uetuſtas hu-

ius

ius Eccleſię conſuetudines, easq.maxime,quę ad ciues ſpectant & populum huius almæ urbis. At illi: Quem nobis horum omnium appellas ſponſorem? Quibus Archiepiſcopus, Dominum Exarchum,& huius Rectorē urbis appello.Tunc ipſis armatis,enſes nudatos,ſupra caputArchiepiſcopi,in crucis formam,ponentibus, Archiepiſcopus ſub ea cruce quaſi iurans,portam urbis ingrediebatur.Equum,cui conſidebat, cum ex eo deſcendiſſet,accipiebat equeſtris ordinis ille, qui eum per frenum deduxerat:idemq.prandenti Archiepiſcopo miniſtrabat, anuloq. potiebatur, quem ſibi detrahebat e digito Archiepiſcopus,cum a prandio lauabat manus. Eius itē erant, & malluuia, & gutturnia, quibus vſus fuerat ad fundendam aquam lauandis manibus ante prandium, & a prandio: mappæ quoque & mantilia, & chiromactra,& cultelli, & cibi omnes,qui e menſa auferebantur. Curabat Exarchus contra, ut quadratam vmbellam, ſub qua Archiepiſcopus equitabat, ſex iuuenes Rauennates,omnium nobiliſſimi,ferrent, de publico, caligis e cupo nouis induti, & chirothecis e capreoli pelle ornati: quam vmbellam Archiepiſcopi famiiliares deinde habebant. Erat autem e panno purpureo,pellibus pretioſiſſimis infarcto; in cuius medio eleganti artificio, acu picta, gemmisq. & margaritis, Eccleſiæ Rauennatis inſignia videbantur; in area ſcilicet rubra,alba crux,in cuius dextro latere,candidiſſima columba: qua ſignificatur admirabile myſterium illud, cum imagine columbæ Spiritus ſanctus deſcendit ad creandos huius Eccleſiæ Archiepiſcopos. Sed vt ad inſtitutum reuertamur, ſub id tempus, quo Ruuereus Archiepiſcopus Rauennam primum venit, profectus fuerat in Galliam ab Emanuele Philiberto Allobrogum Duce vocatus, Brunorus Zampeſcus ciuis Rauennas, multiq. ſecum Rauennates alii ciues, cum plerique proceres denuo in Regem noua molirentur; equitibus autem ducentis, duobusq. peditum millibus præfectus, cum iam centum veteranos equites non tam oloſericis ſagis, & egre-

giis criſtis ornatos,quàm bellica virtute pręſtantes,adiuncto ſibi octodecim patritiorũ comitatu,eo adduxiſſet,adeo ſtrenuam Regi nauauit operam,ut Allobrogum Dux tercentos illi nummos aureos in menſtruum ſtipendium conſtituerit, & paulo poſt,ſedato tumultu in Italiam redeuntem,in equeſtrem D.Michaelis ordinem cooptandum curauerit.Interea Ruuereus Archiepiſcopus ad Kal. Nouembr.qui dies ob Diuorum omnium memoriam celebris habetur,in æde Vrſiana,inſigni religione,ſummaq. grauitate, & tanta populi frequentia,vt ædes uix caperet,ſacra ſolẽnia celebrauit,omniſq. pænæ peccatis debitæ,iis qui adſuiſſent,veniam tribuit, a Pio Pontifice impetratam:aditum poſteà cunctis atq; aures ſumma benignitate præbens,dum cultui diuino inſtaurando,ſacratorumq. virorum moribus conformandis operã daret,tẽpla omnia parochorũ,hoſpitales domos, ſacrarũ Virginum clauſtra,Ioannebaptiſta Maremonte ForoSemproníenſi,Vticenſium Epiſcopo,eius Vicario, Bernardino item Pino Callienſi,& aliquot aliis uitæ integritate & præſtãti doctrina clariſſimis viris ſecũ adhibitis, accurate inuiſit. In quo munere ſacratiſſimæ Euchariſtiæ locula, & Vmbellas,altarium ornamenta,ſacras veſtes,& alia huiuſmodi,pro dignitate, conficienda iuſſit; ſic tamen ut ne redditũum ratio prætermiſſa imprudẽter uideretur. Incredibile autem dictu eſt,quàm humaniter & paterne parochorum auaritiã, & in cultu diuino peccata; ſi qua erant, reprehenderet, caueretq. ne quis ex iis qui ſecum adeſſent,quicquam uſquam pateſaceret. Sacram ueſtem multiplicem & precioſam Vrſianæ ædi elargitus eſt: Pueris,qui ſacris inſeruiebant, breuioribusq. ſagulis ſatis indecore utebantur, comparari togas iuſſit; cantusq. rationem, quæ neſcio quid uetuſtatis Græcæ adhuc referebat, reduxit ad Romanum modum; & Conſtantium Portam Cremonenſem, cucullatum Franciſcanum, muſices arte adeo præſtantem, ut inter primos, omni Italia, phonaſcos, muſiceſq. magiſtros,omniũ cõſenſu,numeretur,Patauio; ut

ædis

ædis Vrſianæ cantoribus præeſſet; acciuit. Vitæ ſanctimoniam, mores, integritatem ſacerdotum ad ſacri Tridentini Concilii normam, publicatis edictis, inſtituit. Sacerdotia, Archidiaconatumq. præſertim & Præpoſituram illos, Hoſtaſio Ginnāno, hanc Bartholomęo Baſſo iuriſconſultis Rauennatibus, & quas parochias uocant, noſtris aliis ciuibus, dum eſſent apti, dedit, in diesq. cum ſeſe occaſio fert, præbet. Illud uero ſatis difficile iudicatum, ipſe facile abſoluit, dum multos nobiles, & gratia Principum potentes cum Rauennates, tum exteros, qui plura curata, ut aiunt, & alias incompatibilia ſacerdotia poſſidebant, unicum tantum retinere, cetera Archiepiſcopo, aliis diſtribuenda, tradere coegit; ipſosq. Rauennates Canonicos, qui non modo perraro ſacra faciebant, ſed neque ſacris erant initiati, & ſingulo anno vix ſemel aut iterum ad ſuam ædem Vrſianam ſe conferebant, ſacerdotes fieri, remq. diuinam ſæpe facere, atque operari curauit: ipſo id non uerbis modo, ſed etiam exemplis ſuadente ac mandante, qui incredibili patientia, tametſi occupatiſſimus, & maximis ſemper negociis diſtrictus, totos fere ipſos dies in templo, ſacris aſſiſtens, nihil omnino curare aliud, quàm diuina, uidebatur: neque feſtis ſolum diebus, ſed etiam profeſtis frequenter, atque etiam interdum noctibus, iis præſertim, quæ ob natalem Chriſti Dei, & ob eius ab inferis excitationem celeberrimæ habentur. His omnibus quæ ad Rauennates lætitia peruenerat ſumma & maxima, parum abſuit, quin in lacrymas uerteretur: nam inſequentis anni initio Forum Sempronii Ruuereus AN. MDLXVII. proficiſcens, uix Arimino egreſſus, euerſo carpento, quo uehebatur, quattuor generoſiſſimis equis, & eximiæ ferocitatis acto, in ſummum uitæ diſcrimen adductus eſt, ominoq. actum de illo uidebatur, niſi precibus ab ipſo ad Deum fuſis, uotoq. Diuæ Mariæ Lauretanæ facto, equi ferocitate atque impetu uehentiſſime concitati, ingenti miraculo ſtatim reſtitiſſent. Paulo poſt Rauennam regreſſus,

aſſidue totam quadrageſimam ſacris concionibus interfuit, templa inuiſit, & egentibus, qui re cognita, quo Cardinalis proficiſcebatur, frequentes conueniebant, quotidie magnam ſtipem præberi a Quæſtore iuſſit; cum ſacris domibus tum Virginum, tum hoſpitalibus, mulieribus item & uiduis, qui in paupertate erant, nequaquam pauca in dies tribueret. Sacris initiaturus ſuæ diœceſis homines, ipſemet accurate omnes interrogauit; quod & de iis fecit, qui a confeſſionibus erant futuri. Adhæc eorum qui ſimultates inter ſe exercerent nomina deſcripta cum præberi ſibi ſtuduiſſet, minime contemnendam flammam reſtinxit. Maiori hebdomada & perpetuo ſacris interfuit, & die Iouis ſancto inter ſacra ſolemnia ab ipſo confecta, ſacratis omnibus ædis Vrſianæ uiris, Magiſtratui Sapientum, Nonagintauiris, ſuæq. familiæ, ſacratiſſimam Euchariſtiæ hoſtiam communicauit; & tredecim pauperibus, albis, de ſuo, ueſtibus indutis, pedes abluit, ſingulisq. nummum aureum, & linteolum ad emungendas nares elargitus eſt, omnibusq. epulum præbuit. Paſchatis mox diebus feſtis pari religione tranſactis, & Concilium diœceſanum habuit, & Eccleſias omnes, quæ ſub Archiepiſcopatus Rauennatis ditione ſunt, non quæ in agro Rauennati ſolum, ſed in Ferrarienſi, & uſque Rhodigium, ſtudioſe inuiſit, reſtituit, & exornauit. Archiepiſcopatus Prætoriũ uetuſtate collapſum, & ſitu pæne obrutum, Architectis optimis adhibitis, in elegantem faciem, non ſine ingenti impenſa, multis præclaris cubiculis, atque aula inſigni, reduxit. Hoſpitales domos, quæ ſex erant, D. ſcilicet Barnabæ, Diuæ Catherinæ, D. Ioannis Baptiſtæ, D. Ioannis Euangeliſtæ, D. Apollinaris, & Diuæ Mariæ Virginis, cui a Cruce cognomentum eſt, coniunctis prædiis & fructibus, duas tantum fecit, alteram Diuæ Mariæ a Cruce, D. Apollinaris alteram, quam Trinitatis appellauit; ea lege, ut omnes illa ægrotos, hæc qui exponuntur infantes acciperet, aleretq. Nec diu poſt,

Pontificii

Pontificii diplomatis auctoritate, Romæ anno M D L X V I I I; Decimotert. Kal. Mart. dati, Canonicorum Cardinalium nomine abrogato, Canonicos omnes Rauennates, nomine Canonicatus æquales fecit: Seminariumq. puerorum Rauennatum; quorum bonam indolem res anguſta domi opprimebat; non minore pietate, quam religione & labore inſtituit, egregie ædificata domo, eo loco, ubi Diuæ Catherinæ hoſpitium fuerat, accitisq. ſumma diligentia ad id munus aliquot præſtantibus uiris, qui eos bonis artibus, moribusq. inſtruerent. Grammatices doctorem inſtituit M. Antonium Granellum Rauennatem Canonicum eloquentia clarum. Conſtantius Porta muſicæ præceptor fuit: qui omnes, Iulio Archiepiſcopo ſæpe inuiſente, & id maxime curante, adeo diligentem nauarunt operam, ut breui magnos pueri progreſſus fecerint, & ſpem non dubiam præbuerint, fore, ut aliquando Rauennas Eccleſia multis doctis uiris exculta ornataq. uideatur. Ceterum diligens Archiepiſcopi ſtudium, nequaquam tot perſancte inſtitutis contentum, uetuſtæq. dignitatis reuocandæ cupidum, hic non perſtitit, ſed; ut optimus paſtor; cogniturus, quæ ſint illius oues, & qua ratione curarentur, indixit prouinciale Concilium. In qua re, opus Archiepiſcopo haud minus potenti ac diligenti, profecto fuit, multis ſubiectis Epiſcopis ſeſe liberos, neque Rauennati Archiepiſcopo ſubiectos, in tanta rei intermiſſione, aſſerentibus: ducentos enim & quinquaginta iam annos derelictam ſubiectionis ſignificationem reuocanti, ſi recte conſideremus, maxima auctoritas & diligentia, ſummusq. labor fuit adhibendus. Pietatis autem & religionis officia Archiepiſcopus non omittens, cum indicti Concilii tempus aduentaret, primum quidem ad eos, quos alebat perpetuo domi familiares uiros doctos, ſummosq. Thelogos, alios undique euocatos adiungit: idem facit de phonaſcis, ut diligentiori cultu ſacra fierent. Et, ne quicquam incommodi Rauennati- AN. MDLXVIII.

uennati-

uennatibus accederet, comportari commeatum Foro Sempronii, ſuisq. ceteris e regionibus iubet. Quæ omnia quanta impenſa fierent, ut explicetur, neceſſarium non puto. Hoc inſigni apparatu, tantaq. optimi Archiepiſcopi beneuolentia, religione, & ſtudio, ueterisq. dignitatis reuocatu, quàm maxime lætos Rauennates, magis adhuc Ioannis Baptiſtæ Rubei, generalis; uti docuimus; Carmelitanorum Præfecti aduentus, exhilarauit; qui ex Hiſpania, Luſitaniaq. rediens; diuino plane miraculo, in Gallia, Hugonottorum denuo, tumultus nuper miſcentium, manus impias euaſerat. Erat autem alter iam annus, cum Philippi, Hiſpaniarum Regis, uocatu, & Pio Quincto Pont. Max. hortante; a quo ob id Commiſſarius, ut aiunt, Apoſtolicus factus eſt; in Hiſpaniam ac Luſitaniam contenderat. Vbi multis nobilibus equitibus Hiſpanis, extra nobiliores urbes ſibi obuiam effuſis, ad portas autem Decurionibus ciuitatum, & maximarum ædium phonaſcis occurrentibus, eo maiore plauſu ac dignitate acceptus eſt, quod nulla fere eſſet memoria, eius ibidem florentis ordinis magiſtrum, illuc acceſſiſſe. Confluebant paſſim undique Hiſpani tum ſuopte ingenio, tum Regis exemplo maxime religioſi, ut manus exoſcularētur, & orbiculorum funiculo traiectorum coronam, qua Deiparam uirginem ſalutamus, a Pōtifice ita expiatam, ut pœnæ peccatis debitæ condonatio, pię recitantibus exhiberetur, de manu Rubei acciperent. Ad Regem Hiſpanum, qui Mantuę, Madril ab eis appellatę, commorabatur; cum Rubeus adiiſſet, ab eo ita acceptus eſt, ut menſæ Regiæ accubuerit, omnia, quę petiit, obtinuerit; ipſoq. Regis ore; qui ſe ex Italia per litteras ita edoctum dicebat; apud aulæ, Regniq. proceres, ſummę uirtutis laudem fuerit conſecutus; mox Reginæ, id enixe poſtulanti, ſatisfacturus, eius filiam certis precationibus expiauit. Triduo poſt, miſit Rex Vargam ſibi a ſecretis, qui & Rubeum inuiſeret, &, uti concionaretur, ſuo nomine peteret: ſed iam inde Rubeus diſceſſerat,

omni

omni Hiſpania a ſacro Tridentino Concilio conformationem præſcriptam, in ſuum ordinem introducturus: per litterasq. ſe apud Regem diligenter ea maxime de cauſa purgauit, quòd ſibi, extremo congreſſu, diſcedendi facultatem petenti, nihil tale ſignificaſſet. In Luſitaniam deinde Oliſipponem profectus, confeſtim a Sebaſtiano Rege, annos tredecim nato, ab Henrico item Cardinali, infante vocato, ceterisq. Regia ſtirpe ortis, proceres aliquot aulæ miſſi, qui eorum nomine ſalutarent Rubeum. is autem Rege, ceterisq. omnibus, ſumma obſeruantia, paulo poſt, in Prætorio ſalutatis, non potuit rogatu Regis ac auię aſtrictus, quin longo iam tempore intermiſſam concionandi conſuetudinem reuocans, ad quinct. Kal. Ian. anni MDLXVII. ſacra habita concione; de optimi Regis officio, coram ipſo Rege, Reginaq. & ceteris Regni proceribus, lingua Caſtulonēſi diſputaret: Quæ res adeo omnium animos permouit, vt ſummis flagitationibus Oliſipponenſes equites; quando Regiæ concioni non fuit datum, vt omnes intereſſe poſſent; apud ſe concionem haberi a Rubeo contenderint: quod Rubeus Kal. Ianuarii eodem anno fecit. Rauennam igitur regreſſus, & magna ciuium ſuorum gratulatione acceptus; quamquam multis negociis ſui ordinis impeditus, & Romam properans, ut Pii Pontificis iuſſu, diuinis ueteris inſtrumenti libris ad uulgatam editionem reducendis, una cum M. Antonio Amulio Veneto, Guillelmoq. Sirleto, & pleriſque aliis Cardinalibus, ac præſtantibus viris intereſſet; tamen non minus Sapientum Magiſtratus rogatu, quàm hortatu Ruuerei Archiepiſcopi, die a Paſchate octauo, in æde Vrſiana, pæne innumerabili hominum tum aduenarum; qui Concilii gratia Rauennam uenerant; tum Rauennatium ſuorum multitudine, concionatus eſt. Cum autem hoc temporis ſpacio tempus Concilii pręſtitutum, Kalendæ ſcilicet Maiæ, aduenîſſent, ii Antiſtites Vrſianam in ædem congregati ſunt. Iulius Feltrius ab Ruuere, Vrbinatium Cardinalis, titulo ſancti Petri ad

 vincula,

uincula, Arcis, Soræq. Dux, & Archiepiſcopus Rauennas; Ioannes Cardinalis Moronus, Mediolanenſis, Mutinenſium; Gabriel Cardinalis Paleottus, Bononienſis, Bononienſium; Alexander Cardinalis Sfortia, Romanus, Parmenſium; Lelius Garuffus Pius, Saſſinenſium; Baptiſta Groſſus Mantuanus, Regienſium; Alfonſus Roſettus Ferrarienſis, Ferrarienſium; Scipio Sancta crucius Romanus, Cerujenſium; Iulius Pariſanns Tolentinas, Ariminenſium; Iulius Cananus Ferrarienſis, Hadrianorum; Odoardus Gualandus Piſanus, Cæſenatium; Franciſcus Guarinus Tifernas, ForoCornelianorum; Ioannes Baptiſta Sighicellus Bononienſis, Fauentinorum; Hercules Sacratus Ferrariẽſis, Cymaclienſium; Antonius Zanottus Montagnanenſis, Foroliuianorum; Franciſcus Ruſticutius Faneſtris, Faneſtrium; Ioannes Baptiſta Maremontes Foroſempronienſis, Vticenſium Epiſcopi. Auguſtinus Molignattus Vercellẽſis, Britonorianus Epiſcopus, quòd erat ęgrotus, intereſſe nō niſi per procuratorem potuit: eiusq. accepta eſt excuſatio. Omnium poſtremus Ioannes Antonius Bonhomus Cremonenſis, Abbas Nonantulanus, numeratus eſt. Cũ itaque Cardinales & Epiſcopi, ceteriq. minores ſacerdotes, ſuo quiſque ordine, conſediſſent, in medio autem præalta in ſede mitratus Archiepiſcopus, veteris dignitatis honorem referret, letaniis pie pronunciatis, ſacra ſolemnia, admirabile & vario cęrimoniarum modo, & eximio phonaſcorum concentu, incredibiliq. hominum frequentia, operante Archiepiſcopo, peracta ſunt. ſecundum quam Bernardinus Pinus uir diſertiſſimus, ſuggeſto ligneo conſcenſo, ſplendidam orationem habuit, qua vtilitatem conciliorum prouincialium oſtendebat, eiusq. diei, quæ feliciſſima Rauennati populo illuxit, lætitiam explicabat. Eo tacente, Archiepiſcopus ſua in ſede grauiter exorſus, declarat, initio Archiepiſcopatus ſui, ut corruptos mores conformaret; deprauatam diſciplinam ad normam ſacroſancti Tridentini Concilii reſtitueret; fidem catholicam ac vere orthodoxam Euangelicamq. in ani-

mis

mis populorum confirmaret; iuſſis patrum, qui huiuſmodi prouinciales ſynodos, in concilio eodem Tridentino, mãdaſſent, pareret, animum ad illud prouinciale habendum Concilium adieciſſe, nulliſq. cuiusuis generis incommodis retardari a tam ſalubri inſtituto potuiſſe: ſimili enim omnium aliorum Epiſcoporum opera, perſancte actitata, maximam opem comparandam fore, ad ſedandam procellam, qua iam multarum externarum gentium animi uehementiſſime commouentur, & longe maximum Reipubl. diuturnis affectæ malis diſcrimen imminet: ſperareq. ſe, benignitate Dei, diuorumq. immortalium, qui recta incedentes uia nuſquam feſellerunt, adiuncta Pii Quincti Pontificis Maximi, atque optimi, diligentia, iis cœptis ſumma euentus felicitate reſponſuros. Quamobrem omnes hortari, atque obſecrare, ut, quando ſtudia, cogitationesque ſuæ omnes ad rem Chriſtianam iuuandam mirifice conuerſæ atque directæ eſſe debent, omni alia cura poſthabita, quo ad eius fieri poſſet, accurate, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemq. malorum ſunt neceſſaria, in eo conuentu, cum Dei auſpicio & nomine, agerent & conſulerent. Quibus dictis, Camillus Perutius a Mondulſo iuriſconſultus, & Ruuerei Archiepiſcopi a ſecretis, cauſarumq. iudex, qui actis Concilii præerat, in medium prodiens, omnes, qui adeſſe deberent, nomine appellauit; cunctis, extra Epiſcopum Placentinum, reſpondentibus; quòd is multo pertinacius, quàm reliqui, ſe minime Rauennati Eccleſiæ ſubiectum affirmaſſet; cui & a Leonardo Moriſio iuriſconſulto Rauennati, Concilii, (ut aiunt) promotore dicta dies eſt. Facta demum, primum ab Archiepiſcopo, deinde a ceteris, ex laudabili maiorum conſuetudine, & Pii Quarti Pontificis præſcripto, ſuæ fidei confeſſione, reliquisq. cęrimoniis, quæ in Pontificum editis libris habentur, prima ſeſſio Kalendarum Maiarum abſoluta eſt. In altera, quæ Tert. Non. Mai. eſt habita, poſt-

quam ſacris & cęrimoniis de more peractis, nomine Alexan dri Sfortię Cardinalis, Parmenſium Epiſcopi, luculentam orationem Canonicus Parmenſis habuit; Ioannes Baptiſta Maremontes, Epiſcopus Vticenſis, Ruuerei Archiepiſcopi Vicarius, pro ſuggeſto ligneo paruo, ad id muneris accommodato, eorum partem, quæ decreta fuerant, recitauit: reliquorum recitationem tertia, eademq. poſtrema ſeſſione ad Sept. Id. abſoluens: quam ſeſſionem extremam Franciſcus Vicedominus Ferrarienſis, cucullatus Franciſcanus, Ruuerei Archiepiſcopi Theologus, eleganti & docta oratione plurimum exornauit, dum ſingularem explicauit Archiepiſcopi pietatem atque prudentiam, ingentemq. omnium, Rauennatiumq. præſertim, lætitiam, atque eo maiorem, quo diuturnius atque acrius hæc Conciliorum prouincialium Rauennatium conſuetudo, diſturbata, diſſipata, intermiſſaq. tunc demum ſingulari Dei omnipotentis beneficio, ſanctis Tridentini Concilii inſtitutis, & ſumma Iulij Ruuerei Archiepiſcopi, non tam cura, & ſumptu, quàm felicitate ac laude, reuocata videbatur. Recitatis decretis, quibus ad ſummam cauebatur, ut omnia ad ſalutem noſtram pertinentia, pure, caſte, atquè ex more, inſtitutoq. maiorum tractarentur, cum Patres placere ſibi reſpondiſſent, dimiſſum eſt Concilium: Archiepiſcopo, Epiſcopi Placentini contumaciam; quę eſt illius benignitas atque clementia; minime perſequente: cum tamen ſeruentur adhuc in Vrſiana bibliotheca tum Stephani ſecundi, tum Eugenii Tertii Pōtificum Maximorum diplomata, quibus, Placentinus Epiſcopus, Rauēnati Eccleſię ſubiectus explicatur. Dictu autem fuerit difficillimū, quantum alacritatis & gaudii ad Rauennates manauerit, quantumq. vel vnam hanc ob rem, ſe Ruuereo obligatos dicerent. Cernebant enim ueteris dignitatis ſplendorem illum Eccleſię Rauennati magnam partem reſtitutum; quo olim Archiepiſcopos Rauennates fulſiſſe, uetuſtis edocti monumē tis non ignorabant, cum non ii modo Epiſcopi, qui huic Con

cilio

cilio interſuere, ſed Feretranus, Foroſemproniẽſis, Senogallienſis, Vrbinas, Piſaurenſis, Callienſis, olim ſancti Angeli; Eugubinus, Brixellenſis; quod opidum hodie caret Epiſcopatu, D. autem Gregorii tempore habebat; Epiſcopi, & Galiatenſis D. Hilari Abbas, Archiepiſcopo Rauennati ſubiecti, Rauennam ad prouinciale Concilium conueniebant: ipſeq. Archiepiſcopus omnis Flaminiæ, Aemiliæ, ac Piceni primas, literas plumbo obſignaret: duarum coronarum diademate; quod appellant Camaurum; quemadmodum ad huius exemplum Beneuentanus Archiepiſcopus; in capite uteretur; & omni orbe crucem, ſacrumq. æs Campanum præſeferret, manuq. ad crucis effigiem ducta, vſque ad primum ab Vrbe, ſeu ubi Romanus Pontifex commoraretur, lapidem omnes obſignaret, aliaq. præterea innumera Pontificum & Cæſarum priuilegia atque inſignia obtineret. Ceterum Ruuereus, neque his ſummis & maximis beneficiis, quibus Rauennatem ſuam Eccleſiam affecerat, ſatiatus, diplomate Pontificio impetrato, Canonicis noſtris, qui iam diu mitrarum, mapularumq. vſum intermiſerant; cum amictum, quo utuntur Romani Canonici; Rochettos vocant & Capparellas; conceſſit: & ſacellum, quod in Prætorio Archiepiſcopi, ab Ioanne Archiepiſcopo uiro ſancto, ob reuocatum ad vitam viduæ puerum, ędificatum memorauimus, pictura pręſtanti, egregioq. ornatu reſarcitum, ad Tert. Kal. Iun. conſecrauit, dedicauitq. & appoſita pœnæ peccatis debitæ remiſſione, iis, qui religioſe illud inuiſerent, ut libera mulieribus inuiſendi facultas eſſet, cum omni familia ad D. Apollinaris in Claſſe diſceſſit. Vnde poſtridie reuerſus, ex D. Dominici familia Nicolaum primo Britonorianum, uirum doctum, mox Vincentium Ferrum Rauennatem, ſummum Philoſophum, ac Theologum, ſex & uiginti annos natum, cui; & ſui ordinis Patres graues honorificasq. prouincias demandauerant; acciuit, qui ſacratis uiris ædis Vrſianæ, profeſtis diebus, priuatim; feſtis, publice in

eadem æde diuinos libros interpretarentur, & uiam domini monſtrarent. Vrſianam quoque bibliothecam reſtituit: ueruſta monumenta, quæ diuerſis rapinis ſuperfuerunt, redigi in ordinem iuſſit; & graui edicto; etiam in prouinciali Synhodo ab ſe promulgato; cauit, ne quocumq; prætextu, & quacumque data cautione, ſcripta, præſertim archetypa, extrahi inde poſſent: quod quidem ſi ſuperiores aliquot Archiepiſcopi ſeruaſſent, omnibus, quæ ad maieſtatem & vtilitatem Rauennatis Eccleſiæ faciunt, monumentis, ſpoliata inſignis illa, & locuples olim bibliotheca, nunc minime conſpiceretur. Cum autem ſacras D. Zachariæ Virgines, ex ea incommoda habitatione, ad D. Ioannis Euangeliſtæ hoſpitium, traducere decreuiſſet, elaborauit, uti D. Vitalis monachi Caſinates, qui illi D. Zachariæ cœnobio propinqui ſunt, illud emerent: quod & factum eſt; Rauennatibus, uicum, qui inter utriuſque cœnobii fines medius erat, & ad urbis muros pertinebat, monachis, Archiepiſcopi gratia, concedentibus. Ex ea autem pecunia, hoſpitalem D. Ioannis Euangeliſtę domũ, apte ædificatam, & ad cœnobii formam reductam, ipſis ſacris Virginibus ædificauit. Nec diu etiam poſt, cucullatos Franciſcanos, cognomento Capuccinos; quorum patronus eſt; Rauennam habitatum adduxit; Diuiq. Ioannis Baptiſtæ hoſpitium, egentibus olim, uti meminimus, dicatum, dum aptiorem inuenirent locum, tribuit. Cum uero paulo poſt iis, atque aliis confectis, Franciſcum Mariam, Guidubaldi fratris, Vrbinatium Ducis, filium, optimæ ſpei adoleſcentẽ, redeuntem ex Hiſpania, hilariter accepiſſet, ſecum Vrbinum eſt regreſſus; Ioanne Baptiſtá Maremonte Epiſcopo Vricenſi, hic Vicario relicto, qui ab eo Concilii Patribus aſſentientibus, ſancita, ſeruanda ſtuderet: quando; ut dicere conſueuerat; medicamentum ſalutare compoſitum & paratum, niſi ſumatur, ac per uenas in omne corpus diffundatur, morbum non expellit. Quemadmodum autem in iis, quæ cultum diuinum ſpectant, Rauenna eſt plurimum exor-

nata,

nata, eodem modo in reliquis viſa eſt ad priſtinam hoc anno dignitatem reuocari, Valentis Montis, Flaminiæ & Aemiliæ Præſidis, viri integerrimi ac pæne ſingularis, opera: is enim in Prætorio ſacellum exornauit, eleganti pictura conſpicuũ, e quo in ædem D. Sebaſtiani deſpectatur. Vias urbis corruptas, lutoq. fœdas, & nimium depreſſas, eleuari, ſterniq. lapidibus, Arimino, aliisq. locis deuectis, procurauit. Pomœria urbis, ab Aſcanio Corneo, qui ad muniendam vrbem hanc, Pii Quarti iuſſu, uenerat, præſcripta, & iam incœpta, omni Flaminia ad id pecuniam conferente, vt abſoluerentur, ſumma diligentia iuuit. Portam Vrſicinam uetuſtate collabentem, ut Rauennates præclare, vti nunc uiſitur, inſtaurarent, ſtimulos admouit: conſuetudinemq. inuexit, vt ad ſonitum ſacri Campani æris, quo ad ſalutandam Deiparam uirginem, ueteri, laudabiliq. inſtituto, veſperi, excitamur, gemina accenſa funalia emitterentur, duobus ex vtraque parte factis foraminibus, circa eiuſdem Virginis imaginem marmoream, quæ in pariete D. Sebaſtiani eſt; omnesq. qui in foro tum adeſſent, genibus innixi, coram ipſa imagine religioſe ſalutationem Angelicam recitarent: cum interea ſumma prçditus facilitate morum, & modeſtia, animos omnium leniter tractando, non minore iuſtitia, quàm tranquillitate, ius diceret. Ne uero quidquam hoc anno eſſet, quod Rauennæ inſtauratum non videretur, nouum ordinem recitandarum precum diuinarum, atque hymnorum, ex præſcripto Tridentini Concilii, Pius Pontifex Rauennatibus ſacratis viris, indixit: quamquam id toto Chriſtiano orbi fuit commune. Sacrarum item Virginum Franciſcanarum, Diuæ Claræ, & D. Pauli cœnobia, quç ad eã diem eiuſdem ordinis cucullati rexerant, Archiepiſcopo gubernanda, moderandaq. tradidit: quod & omni Italia, ciuitatum Epiſcopis, factum eſt. Acceſſit ad hçc Ioannis Baptiſtç Rubei, Carmelitanorum Magiſtri, ardens ſtudium, qui ſua impenſa ſacram D. Ioannis Baptiſtç çdem, reſarciuit, & in elegantem for-

mam

mam reduxit, eiuſq. agrorum culturam, & cetera ornamenta atque commoda non omiſit. Idem fecit Theſeus Aldrouandus Bononienſis, in D. Ioannis Euangeliſtę, cum eius domus, cui Abbas præerat, fructus; ab ſe diligenti accurataq. ratione plurimum auctos; qui alendis ſocijs ſupererant; ad eam rem adhibuiſſet. In eo autem inſtaurato templo multa ſunt ſane elegantia; fornix præſertim, ſubter quem ara eſt a D. Ioanne Euangeliſta; Placidia & Barbatiano contuentibus; cōſecrata uti ſupra memorauimus: quā cū aqua hieme circūdare vndique conſueſſet, Aldrouandus, argilla munitam ab ea iniuria immunem uindicare eſt conatus. Adeſt quoque græco ex marmore ſuggeſtum, marmoreis columnis quattuor ſuffultum; ut ſcalas interim omittam, quibus aſcenditur ad aram maximam; & feneſtras, atque oſtia opere egregio ac pereleganti. Viſitur ad hæc tempeſtatis Placidiæ, & conſecrationis templi hiſtoria, a Franciſco Longo Rauennate, Lucę, optimi ętatis noſtrę pictoris, filio, iuuene pręſtanti, picta: ſic ut eæ facile imagines, comparari cum illis poſſint, quę eodem in templo, in ſacello Crucifixi, Zoti Florentini manu, adhuc extant.

FINIS.

INDEX SCRIPTVRARVM, QVAE IN TABVLARIO, ſeu Archiuo Romano habentur, ſpectantium ad Archiepiſcopatum, eccleſiamq. Rauennatem.

CONSTANTINI, HERACLII.

PRIVILEGIVM Conſtantini, Heraclij, Tiberij, Imperatorum, ad Maurum Archiepiſcopum Rauennæ, in ampliando exarchatu Rauennati, ſub data Syracuſæ.

Priuilegium Valentiniani, Conſtantini, Heraclij, Tiberij Imperatorum, confirmat nominat. epiſcopat. ciuitat. & caſtella, in una carta.

Priuilegium Cæſaris Flauij Conſtantini, & Caroli Auguſti, vetuſtum.

OTHONVM.

PRIVILEGIVM Othonis primi correctum propter vetuſtatem.

Priuilegium Othonis ſecundi conceſſum de caſa roſaria, graditia, & plebis Quinti, & de alijs menſis, & de bonis Lamberti Comitis.

993 Priuilegium Othonis tertij de moneta cudenda. 993.

994 Eiuſdem de monaſterio Sancta Maria. in aula regia. 994.

994 Eiuſdem de ſundamentis ſalinarum in Comaclo. 994.

995 Eiuſdem ſuper conceſſione Cæſenæ, & Ceruiæ, & aliorum. 995.

995 Eiuſdem, confirmat. Eccleſ. Rauennæ nominata omnia, diffunditq. ſe per limites & confinia, necnon approbat priuilegia conceſſa a Ioanne xvij. Papa & Gregorio. & eſt autenticum de anno 995. Copia de anno 997.

Eiuſdem, confirmat. Eccles. Rauen. omnia loca nominatim, ut ſupra.

Idem concedit Rauennatibus, quod nullus audeat ædificare caſttum a ciuitate Fauentiæ, Foroliuien. Populien. ac Cæſenat. uſque Rauennam.

Idem confert plura Eccleſiæ, Rauennæ, & auget, atque confirmat aliorum prædeceſſorum priuilegia.

1000 Idem donando confirmat monaſterium ſanctæ Mariæ de Bangariſia anno. 1000.

1209 Priuilegium Othonis Quarti an. 1209. amplum & auctenticum confirmat omnia nominau. ut ſupra, epiſcopatus, ciuitates, & caſtella: & ratificat omnia Priuilegia Imperatorum prædeceſſorum, & de præſcrip. etiam centum an

a norum:

Index

norum: & concedit Archiepiſcopo Rauennæ auctoritatem reſcindendi omnes contractus iniuſtos; & de moneta cudenda.
Eiuſdem confirmat. omnium ſupradictorum. 1209.
Eiuſdem amplum.
Omnia priuilegia Othonum ſunt numero XV.

CHVNRADI.

1028 Privilegivm Chunradi ſecundi auctenticum. 1028. confirmat omnes res mobiles, & immobiles Eccleſ. Rauennat. & priuilegia conceſſa a prædeceſſoribus Imperatoribus, & Pontificibus, dilatando ad utrumque mare, & nominat omnes ciuitates, & caſtella.
Eiuſdem ſuper Comitatu Fauentino, donatio Archiepiſcopo.
Priuilegia Chunradi. num. II.

FRIDERICORVM.

1160 Privilegivm Friderici primi, confirmat Eccleſ. Rauennat. omnes epiſcopatus, monaſteria, eccleſias, ciuitates, caſtella, monetamq. cudendi, & de caſtro Argentæ, cum alijs caſtris nominat. 1160.
Idem confirmat loca ſubdita Eccleſiæ Rauennat. 1160.
Idem confirmat omnia, ut ſupra in pergameno. 1160.
Idem confirmat, ut ſupra. 1160.
1160 Tranſumptum Friderici pro Archiepiſcopo. 1160. ſuper omnia loca, ut ſupra; cum ſigillo; product. 1494.
1162 Idem confirmat eadem 1162. & eſt in papiro.
1195 Fridericus primus 1195. conceſſit priuilegia nominata ſuper recuperatione Hieruſalem, & ſpecialiter litteræ Friderici Archiepiſcopi Rauennat. pro ſedro. 1234.
1195 Priuilegium Friderici multarum immunitatum, conceſſum Archiepiſcopo Rauennæ, in Marchia, & Romandiola terra, & hominum, & rerum.
Priuilegium Friderici, extract. cart. VIII.
1217 Priuilegium Friderici Imperatoris confirmatio Eccleſ. Rauen. de pluribus caſtris, & ciuitatibus. 1217.
1219 Priuilegium conceſſum Eccleſ. Rauennat. ann. 1219. per Fridericum ſecundum: confirmatio de Comitatu Cæſenatenſi, cum caſtro uetere, & nouo, & comitatu Ficoelen. cum Epiſcopat. & ripa, & Riuerſano, Epiſcopa. Reginum cum dono, & cōſecratione, & comitatu Bobij, cum pluribus alijs ciuitatibus, caſtris.
1220 Idem confirmat Eccleſiæ Rauennaten. omnes epiſcopatus, monaſteria, eccleſias, ciuitates, caſtella, monetamq. cudend. ann. 1220. & de caſtro Argentæ, cum alijs caſtris nominat.
Fridericus ſecundus Imperator confirmat ſupradicta. 1220. & eſt autenticum. 1309. 1315. 1496. exempla.
Priuilegium Friderici II. confirmatio pro Eccleſia Rauennat.
Priuilegium Friderici de non recipien. Papam ſchiſmaticum.
1221 Priuilegium Friderici II. conceſſum Gutfredo Comiti de Blandrato.
Priuilegium eiuſdem, quod quicumque uaſalli, qui non recognouerint in annum & diem anni Archiepiſcopum Rauen. cadant a iure ſuo.
Priuilegia uero prædictorum Fridericorum Imperatorum ſunt num. XVII.

Scripturarum.

HENRICORVM.

1063 PRIVILEGIVM Henrici.4. 1063.
1100 Eiuſdem conceſſio ſuper ſedro ſiue penſione quadam, pro Archiepiſcopo.
1114 Priuilegium Henrici v. confirmat epiſcopatus, ciuitates, & caſtra; & antiqua priuilegia pro eccleſia Rauenn. 1114.
Eiuſdem pro monaſterio ſancti Sepulcri, quod dicitur Nodenti.
1192 Priuilegiun Henrici vi. de toto Comitatu Argentæ, plebe de Portu, & Capite Sandali, Groſalo, Ripa, Perſico, Virgundino, Cauallo, Maturio, & plebe ſancti Viti, cum hominibus ſuis, & quicquid Eccleſia Rauen. habet, cum Pado. riparijs, piſcarijs, paludibus, &c. 1192.
Priuilegium ſiue confirmatio Henrici vi. de polla, ſuper certis poſſeſſionibus.
1195 Priuilegium Henrici vi. ſub anno 1195.
Eiuſdem in quo remittit 26. den. Arcciepiſcopo, quos debet habere ex Imperio.
Priuilegia Henricorum ſunt num. VIII.
Priuilegium quoddam Gualterij Archiepiſcopi.
Priuilegium quoddam uetus, licet mancum, ſuper rebus intus & extra.
1014 Priuilegium quoddam Imperatorum pro Archiepiſcopo, Henrici. 1014.
Primus, 841. Secund. 1127. Priuilegium Hlotharij ampliſſimum; confirmat illud Conſtantini; continet quod de monaſterijs in Italia uigintiquattuor, in Francia quattuordecim, de litore maris, marmoribus, columnis &c. pro Eccleſia Rauen.
Priuileginm Berengarij, & Adalberti pro his, qui fidelitatem iurarunt.
1508 Priuilegium Phyliaſij enorme, quod conceſſit hominibus de Saraceno, Taibo, Piaia, monte ſaxo, caſtro colonata, & Paderno. 1508.
Priuilegia conceſſa Cæſenæ, quod non præiudicent Eccleſiæ Rauennæ.
Priuilegia ſcribantur in curia Communitatis prouinciæ.
Priuilegium Archiepiſcopi de curte, de molino, de ſalinis, & de hautione.
Priuilegium Symeonis Archiepiſcopi, conceſſum hominibus Aurioli de pluribus locis, & ſundis in Auriolo, & in riuo Conſignani; quæ omnia ſunt iurium Eccleſiæ Rauennæ.
1466 Paulus II. Bulla ſeu priuilegium Pauli habet quod monaſterium ſancti Hilarij territorij Populienſis ſpectet ad Eccleſiam Rauen. & uocat monaſterium Galiatæ.
Bulla Paulina de non alienandis bonis Eccleſ.
1227 Bulla Gregorij noni ſuper iuriſdictione Porti, & aliorum, in territorio Ferrarienſi.
Bulla Gregorij ſuper Auriolo, Lugo, Potito, pro Archiepiſcopo.
Bulla Gregorij IX. ſuper reditibus ſalis & pedagijs.
Bulla eiuſdem contra Cæſenates.
Bulla eiuſdem ſuper iuriſdictione Eccleſiæ Rauennæ.
Bulla eiuſdem: dat auctoritatem Archiepiſcopo diſtribuendi poſſeſſiones in territorio Ariminenſi, caſtraq.
Bulla eiuſdem ſuper Rauennat. & Ceruienſ.
Bulla eiuſdem quod Ariminenſes non recipiant homines Coriolani, qui ſub ſunt Archiepiſcopo, in ciues.
Bulla eiuſdem quod Ariminenſes non recipiant homines Marazani in ciues; nam ſubſunt Archiepiſcopo.
1228 Bulla eiuſdem 1228. conceſſionis & confirmationis Eccleſiæ Rauennat. ampliſſima, & continet omnes facultates Archiepiſcoporum Rauennatum: necnon ciuitates, caſtra, monaſteria, ad eandem eccleſiam pertinentia.
Bulla eiuſdem pro correctione clericorum.
Bulla eiuſdem confirmatiua omnium priuilegiorum Pontificum, & Imperatorum,

torum, olim conceſſorum Eccleſiæ Rauennæ; necnon Epiſcopatus & conſtitut. omnium.
Bulla eiuſdem ſuper Epiſcopatu Feretrano, qui cum omni integritate ſua eſt eccleſiæ Rauen.
Bulla eiuſdem contra Fauentinos ſuper Auriolo, pro Archiepiſcopo.
Bulla Gregorii IX. contra Ariminenſes, quod in ciues receperint &c.
Bulla eiuſdem contra Rauennates ſuper conduct. pro Archiepiſcopo.
Bulla eiuſdem pro monaſterio ſancti Michaelis de caſtro Briton. pro Abbate.
Bulla eiuſdem contra Bononienſes, pro Archiepiſcopo.
Bulla eiuſdem contra Fanenſes & Senagallien.
1295 Bulla Bonifacii VIII. quod caſtrum Argentæ occupat. per Eſtenſes, eſt & ſpectat ad eccleſiam Rauenn.
Bulla eiuſdem contra Eſtenſes ſuper caſtro Argentæ.
Bulla eiuſdem continens idem ut ſupra.
Bulla eiuſdem, qui teneantur ſoluere decimas et pen. & pro quibus.
Bulla Bonifacii IX. de electione Archiepiſcopi Rauennæ, & quod prouiſiones cathedralium ſpectant ad Papam, ex conſtitutione Vrbani VI.
Bulla reuocat. Bonifacii IX. olim pro Ordelaphis, de Auriolo.

PIVS II.

BVLLA Pii II. pro redemptione caſtrorum Colonaræ, montiſſaxi, Taibi, Piagiæ, Paterni, & aliorum locorum.

EVGENIVS III.

1149 BVLLA Eugenii III. an. 1149. quod Epiſcopus Placentinus eſt ſuffraganeus Archiepiſcopi Rauennæ.
1152 Bulla eiuſdem 1152. ſuper maſſa Firmiana: duplicata, eodem anno.
Bulla eiuſdem ſuper eccleſia Placentina.

HONORIVS III.

BVLLA Honorii III. confirmat. XV. Epiſcopat. exarchat. Rauenn. & monaſter. Pompoſiani, quod eſt Eccleſ. Rauenn.
Bulla eiuſdem conceſſa Archiepiſcopo de commutando poſſeſſiones.
Bulla eiuſdem contra Ceruienſes.
Bulla eiuſdem pro Ceruia contra Archiepiſcopum.
Bulla eiuſdem in cauſa Ceruiæ & Archiepiſcopi.
Bulla eiuſdem contra Piſaurienſes.
Bulla eiuſdem contra Abbatem ſanctæ Mariæ in Coſmodim, quia alienauit.
Bulla eiuſdem contra Comitem Romandiolæ ſuper caſtro Meldolæ, pro Archiepiſcopo.
Bulla contra Ceruienſes quoſdam ſuper poſſeſſionibus, pro Archiepiſcopo.
Bulla eiuſdem conceſſa Archiepiſcopo ſuper ✠ & tintinnabula.
Bulla eiuſdem contra Cæſenates.
Bulla eiuſdem contra ciuitates Marchiæ Anconitanæ.

HADRIANVS.

Lucius III. Bulla Hadriani ſuper maſſa Firmiana.
Bulla Lucij ſuper rebus Argentæ.
Item de Federico Vicecomite Argentæ.
Item duo quinterniones ante & poſt diminuti; in pluribus tamen folijs inueſtiturarum Argentæ Petrocini Archiepiſcopi.
Protocollum inſtrumentorum Archiepiſcopi Rauennæ, Argentæ per Albertum de Curlo.

IOANNES XXII.

Bulla Ioannis Papæ ſuper maſsis Campilij & Fiſcaliæ.
1320 Bulla Ioannis 22. 1320. contra Marchiones Eſtenſes, quod Ferraria cum comitatu ſpectat ad eccleſ. Rauennæ.
Bulla eiuſdem ſuper caſto Medicinæ.
Bulla eiuſdem contra Venetos, occaſione Fani, pro Malateſtis.
Bulla eiuſdem contra Eſtenſes ſuper Ferraria.

AGAPITVS.

947 Bulla Agapiti Papæ ſuper facto Ceruiæ.

STEPHANVS.

Bulla Stephani Papæ, quòd eccleſ. Rauen. Placentina eccleſia eſt ſubdita.

MARTINVS IIII.

1282 Bulla Martini. 4. contra Archiepiſcopum, qui caſtra eccleſiæ Romanæ occupauerat in Romandiola.

INNOCENTIVS III.

1198 Bulla Innocentij ad multas uniuerſitates, ut redeant ad Romanã eccleſiam.
Bulla eiuſdem, quòd Archiepiſcopus poſsit uti Argenta, & toto ſaltu, ſicut poterat ante deſtruct. Argentæ; non obſtante pacto Rauen. & Ferrarien.
Bulla eiuſdem quod Britonorium cum Romandiola, ſpectat ad eccleſiam Romanam.

INNOCENTIVS IIII.

Bulla Innocentij quarti plumbea, conſilio Bononien. pro defenſione Archiepiſcopi.
Bulla Innocentij. 4. ſuper poſſeſsionibus in Marchia Ancon. pro eccleſia Rauen.

Bulla

Bulla Indulgentiæ conceſſæ Archiepiſcopo Rauen. per Clemen. VI.
Bulla eiuſdem contra Eſtenſes, quod caſtrum Argentæ ſpectat ad Rauennatem eccleſiam pleno iure, cum mixto & mero imperio: & ibi plene de Argenta.
Bulla eiuſdem, quod caſtrum Tudurani ſuberat Archiepiſcopo.
Bulla eiuſdem, quod nullus capellanus clericus Rauennas recipiat. 4. partem decimarum.
Bulla ſiue ſententia eiuſdem, quod nullus capellanus, clericus Rauen. 4. partē decimarum cum Canonicis ſortiatur.

NICOLAVS IIII.

BVLLA Nicolai IIII. ſuper epiſcopatu Regien. in ..... de Fliſco.
Bulla eiuſdem pro ſancta Maria in portu, ſuper poſſeſſione Longaſtrini.

INNOCENTIVS III.

1198 BVLLA Innocentij III. ſuper monaſterio ſancti Adelberti ſupra Padum, quod eſt eccleſ. Rauen.
Bulla eiuſdem quod monaſterium Claſſen. ſit ſubditum eccleſ. Rauen.

INNOCENTIVS IIII.

1243 BVLLA eiuſdem ſuper pluralitate beneficiorum.
Bulla eiuſdem Indulgent. conceſſ. Archiepiſcopo.
Bulla eiuſdem pro Regno Siciliæ.
1038 Teſtamentum Hugonis Comitis de Britonorio eſt 1038.
1039 Idem teſtamentum Hugonis Comitis caſtri Britonorij, 1039.
1039 Teſtamentum Hugonis Comitis caſtri Britonorij. 1039.
1024 Reſutatio epiſcopi Ceruienſis pro Archiepiſcopo. 1024.
Statutum inter Archiepiſcopum & homines Ceruiæ.
897 Donatio facta Petro Rauennati eccleſiæ Diacono de Mutigliano, & aliis multis locis 897.
1031 Inſtrumentum de Turdurano. 1031.
1068 Reſutatio Almerici ducis. 1068.
1290 Teſtamentum Bonifacij Archiepiſcopi, ubi diſponit Argentam ſpectare ad eccleſiam Rauenn. 1290.
1369 Teſtamentum Petrocini Archiepiſcopi. 1369.
1062 Teſtamentum Girardi Comitis Britonorij. 1062.
1178 Teſtamenta duo Io. Ducis. 1178.
1182 Teſtamentum Tignoli. 1182.
1132 Teſtamentum Petri Ducis. 1132.
1379 Bulla Vrbani V. mandat quod Vicecomites Mediolani pro annuo cenſu caſtri Vghi dioc. Imolen. ſoluant pro nouem annis Archiepiſcopo Rauen. 4500. florenos auri.
Bulla eiuſdem, quod Britonorienſes non impediant Abbatem & monachos de Vrano, quin honorem impendant Archiepiſcopo.
Bulla eiuſdem, concedit temporalem iuriſdictionem in Romandiola.
Bulla eiuſdem, electionis in Papam, ſub dat. Auenioni.
Bulla eiuſdem contra Camaldulenſes.i. Claſſenſes.
1137 Locatio Britonorij per Archiepiſcopum Comiti Caualcanti. 1137.

De

1142 De eodem obligatio 1142. & locatio de eodem caſtro pro Archiepiſcopo. 1137. & inſtrumentum traditionis de eodem caſtro per Hugonem Archiepiſcopo Rauen. & recognitionis. 1011.

1144 In carta locationis ſuperioris de anno 1137. adeſt etiam compoſitio firma de eodem caſtro. 1144.

1144 Sententia lata contra caſtrum Britonorii, pro Archiepiſcopo. 1144.

1160 Bulla Alexandri. 111. quod Britonorium eſt eccleſ. Rauen. in qua de exarchatu, & Ducatu, in quo continetur Britonorium; tum etiam ex teſtamento Hugonis eiuſdem eccleſiæ.

1330 Britonorii territorio terræ emptæ pro Archiepiſcopo. 1330. inſtrumentum.

IVRA ARGENTAE.

1206 IVRAMENTVM hominum de Argenta pro locat...... cum pertinentijs pro piſcando. 1206.

1277 Inſtrumenta duo eiuſdem territorij. 1277. de concordia inter Archiepiſcopum, & Marchionem & comune Ferrariæ, de reſtituen. Archiepiſcopo Terram Caualli, & portum, & plebatum, & Maderiam, nec non caſtrum Argētæ, & comitatum eius.

1348 Capitula inter Archiepiſcopum, & homines de Argenta.

1348 Locatio Argentæ. 1348.

Locatio Argentæ per Archiepiſcopum, Opizoni Eſtenſi pro ſingulis annis pro duobus millibus florenis de Florentiá. 1348.

Introitus ex poſſeſſionibus Argentæ, & conuentiones cum hominibus, & de ſignatio terminorum territoriorum.

Minutæ duæ pro Argenta contra Eſtenſes.

1421 Copia inueſtituræ Marchioni Nicolao Eſtenſi de Argenta, & Pauiola in pergameno. 1421.

Locatio in fundo Porti, Andreæ de Rubeis filio comitis Beltrandi de Parma. cart. 2. in in papiro. 1421.

1472 Bulla Sixti 4. confirmat eccleſ. Rauen. omnia antiqua priuilegia prædeceſſorum illi conceſſa. 1472.

1472 Bulla Sixti 4. concedit & confirmat Eccleſ. Ranenn. omnia priuilegia Caliſti, Gregorij, Honorij, Gelaſij, necnon Epiſcopatus, ciuitates, & caſtella a principio Comitatus Argentæ, uſque Rauennam; & de pallio ferendo; limitat tempora, & declarat quæ oportet erga Archiepiſcopum. 1472.

1497 Copia inueſtituræ Ducis Herculis ab Archiepiſcopo, de Argenta, Lugo, & caſtro Potito. 1497.

Locatio in fundo Porti. cart. 4. in papiro. 1506.

Recollect. Argentę in papiro. car. 24.

Liber ſuper collectis caſtaldionum Argentæ.

Inſtrumentum ſuper beneficio Vicecomitis Argentæ.

Quinternus inueſtiturarum Petrocini Archiepiſcopi.

Locatio terræ in terra Vigi in plebatu ſancti Prancalis. 1444. per Archiepiſcopum, auctentica. cart. 2.

Scripturæ pro fabrica capellæ apud ſanctum Franciſcum. car. 2.

Scripturæ ſcholæ Godariæ in quinterni. ſancti Pancratii, poſtarum. 9. car. 2.

Sententia contra Fauentinos ſuper Lugo & Potito, per Innoc. Pap.

1336 Proceſſus & ſententia ſuper caſtro Aurioli. 1336.

1209 Locatio in Auriolo quorundam dominorum. 1209.

1218 Inſtrumentum ſolutionis debiti caſtri Aurioli. 1218.

1219 Libelli quorundam hominum de Auriolo. 1219.

Sententia

1229 Sententia pacis inter Rauennates, lata per Archiepiſcopum, tempore Gregorii Papæ an. 1229.
1279 Lugum eſt iuriſdictionis Rauennæ. 1279.
1273 Auriolum eſt Eccleſiæ Rauennæ. 1273.
Confiſcatio bonorum contra Comites de Cunio, pro Lugo.
1308 Aurioli locationes in una carta pergamena magna. 1308.
1290 Inſtrumentum conuentionis inter Archiepiſcopum, & homines de Auriolo de 500. mezinis grani. 1290.
1306 Inſtrumentum obligationis factæ Eccleſiæ Rauennæ per homines de Auriolo in pergameno.
1302 Inſtrumentum ſecuritatis Mercualdorum de Auriolo. 1307.
Inſtrumentum contra Mercualdos de Auriolo. 1307.
1308 Inſtrumentum locationis factæ de multis terrenis in ..... de Auriolo.
1310 Inſtrumentum ſuper facto Aurioli. 1310.
1407 Inſtrumentum locationis Aurioli, per Archiepiſcopum, auſtenticum. 1407.
Publicatio citationis factæ Ordelaphis.
1348 Inquiſitio contra Ordelaphos pro Archiepiſcopo Rauen. uulnerato in caſtro Aurioli, quod ſpectat ad Eccleſiam Rauennæ. 1347
1455 Aurioli caſtri locationis copia, Ordelaphis. 1458.
Maſſæ Firmianæ confirmatio, & de plebe ſancti Stephani, facta per Hadrianum Pap. ſalua iuriſdictione Eccleſ. Rauen.
Sententia ſuper fundo Firmiano in fauorem Archiepiſcopi, ſedente Victore pap. & Henrico Imperatore.
1190 Cauſa inter Archiepiſcopum Rauen. & Epiſcopum Ferrarien. ſuper plebe ſancti Stephani, & Maſſa Firmiana. 1190.
1306 Sententia auctentica pro Archiepiſcopo ſuper Maſſa Auximana, & Firmiana. 1306.
Allegationes pro Archiepiſcopo contra Auximan. ſuper principali.
1362 Traditio pallii Archiepiſcopo, per epiſcopum Imolen. & Fauentinum, & forma iuramenti fidelitatis tradita eidem per Innocentium vi. 1362.
1296 In collina Græcorum donatio hominum in monte Antignani, in caſtro nono a deſcenden. Eccleſiæ Rauennæ, per Alemanum, Salinguerram & Ruſticellum. 1196.
Plebis Quinti permutatio.
Priuilegia Imperatorum nulla ſunt, quo ad Ceruiam.
Statutum Curiæ & Archiepiſcopi Rauennæ.
1223 Sententia lata contra Ceruienſes Romæ. 1223.
Lauritiæ locatio territorio Ceruiæ.
1196 Salinæ locatio territorio Ficoclenſi. 1196.
1197 Concordia inter Archiepiſcopum, & commune Ceruiæ. 1197.
1217 Iuramentum fidelitatis hominum Ceruiæ, ipſi Archiepiſcopo. 1217.
1212 Concordia inter Archiepiſcopum & Commune Ceruiæ, cum inſtrumento incluſo ſuper catena Ceruiæ. 1212.
Statutum Rauennæ & Epiſcopi ſuper ſale Ceruiæ.
1181 Breuiarium de penſionibus, quas Eccleſia Rauennas habet. 1181. in pluribus locis, Rauennæ duo, & unum Ceruiæ.
Inſtrumentum Ceruiæ hominum ſoluentium ſalem Archiepiſcopo.
1141 Inſtrumentum reintegrationis de Ceruia, ac Meldula. 1411.
Inſtrumenta plura in una carta, ſub pluribus annis de Ficoclenſi, & de hominibus de Ceruia, qui iurarunt fidelitatem Archiepiſcopis Rauen. ſub pœna &c.
Rotulus maximus, quod Ceruien. conſueuerunt dare Archiepiſcopis receptum de tribus comeſtionibus; & diſcordia eorum deinde dabant unum ducatum de tertio in tertium annum: & Archiepiſcopus habebat condemnationes,

tiones quæ fiebant in Ceruia; & iudex erat pro Archiepiſcopo in Ceruia, & omni anno dabant duas collectas ſalis Archiepiſcopo, & ad tumbam portabant: & omni anno pro qualibet familia dabant duo ſtaria annonæ, & unum panem, & unum pullum; & Vicecomes erat in Ceruia pro Archiepiſcopo, & Archiepiſcopus habebat tertiam partem catenæ: Et ſub ipſo rotulo ſunt ſcholæ multæ, & de quiliano duæ, & iuramenta fidelitatis duo.

1224 Rotulus communis inter Archiepiſcopum, & Commune Ceruiæ. 1224.
Indulgẽtia cõceſſa Archiepiſcopo Rauen. ut poſſit celebrare officiũ ꝑdicatorũ.
1474 Ordo miſſarum dicen. in Rauennati eccleſia. 1474.
Inuentarium bonorum manſionis de Bononia.
1253 Donatio facta Archiepiſcopo de caſtro facto & faciendo, & a porta Sancti Mammæ. 1253.
Compromiſſum de eligenda Prioriſſa ſancti Seuerini Rauennæ.
Priuatio Euſtachij de ſancto Laurentio de Poſterla Rauen. per Archiepiſcopũ.
1300 Conſtitutio facta per Archiepiſcopum ſuper diuiſione cereorum & candelarum in funere. 1300.
Proceſſus & ſententia Potiti pro Archiepiſcopo: duæ chartæ ſimul.
Numerus quorundam redditũum Ferrariæ.
Iuramentum pro eccleſia Rauennati ſuper penſione, per quendam, librarum trium de auro optimo.
Inſtrumentum conuentionis per Archiepiſcopum & clerum.
Sententia inter Archiepiſcopum & Archiepresbyterum Bagnacaualli.
1023 Sententia pro Archiepiſcopo, contra Archipresbyterũ de Bagnacauallo. 1023.
Obedientia Comitis de Bagnacauallo Archiepiſcopo: in copia.
1187 Inſtrumentum fidelitatis feudi Comitis Maluicini, pro Bagnacauallo. 1187.
Teſtes pro Archiepiſcopo, contra Archipresbyterum de Bagnacauallo.
Caſtrum Bouarium ſubeſt Archiepiſcopo, ut patet ex tribus bullis.
1237 Petitiones ſuper ſuriola. 1237.
Inuentarium de manſis Suriuoli, & montis circuli, & aliorum.
Supplicatio quædam Archiepiſcopi Mediolanenſis.
Iuramentum fidelitatis Abbatis Vrani.
1290 Inſtrumentũ ſyndicatus inter eccleſiam Rauen. Caſelacchi, & Rudiliani. 1290.
Emphyteoſis inter duos de Caſalcello maiore & minore.
1156 Inſtrumenta diuidentia partes hominum pro eccleſia Rauen. 1156.
Conſtitutiones in pergameno quo ad eccleſiam Rauen. in celebrandis diuinis.
1302 Sententia lata pro Cantina eccleſ. Rauen. 1302.
1310 Sententia lata pro præbendis in eccleſia Rauen. 1310.
1310 Electio de Archidiacono Rauennæ. 1310.
Inuentarium de rebus eccleſiæ ſanctæ Margaritæ.
Locatio terrarum in plebe ſancti Zachariæ.
Locatio terrarum in plebe ſancti Caſſiani.
Sententia & laudum inter Archiepiſcopum, & homines de Lugo.
Inſtrumentum pro eccleſia Rauennæ, de Cento, & Potito.
1197 Penſio eccleſiæ Sanctæ Mariæ de Burgo, unius libræ ceræ. 1197.
Litteræ Archiepiſcopi, ſuffraganeis, ut interſint Lughi.
Sacramentum epiſcopi Foriliuien. auctenticum.
1302 Obedientia epiſcopi Parmen. Archiepiſcopo. 1302.
1309 Litteræ epiſcopi Placentini de cruce portanda. 1309.
Iuramentum fidelitatis Epiſcopi Bonon.
1309 Litteræ Bononien. epiſcopi ſuper cruce portanda. 1309.
Cauſa ſuper plebe Sancti Proſperi de Imola, rotulus.
Inquiſitio ſuper pluribus parochialibus Fauentinis.
Iuramenta duo fidelitatis hominum de caſa murata, Archiepiſcopo.
Inſtrumentum de pluribus fundis caſæ muratæ.
Libelli tres de caſa murata: car. 64.

Liber rationum caſæ muratæ. cart. 80.
1469 Inſtrumētū de caſa murata, Pino de Ordelaphis, cū ſigillo Archiepiſcopi. 1469.
1459 Locatio uillæ caſæ muratæ per Archiepiſcopum. 1459. auctenticum; cum alio inſtrumento affictus in papiro, autentico de dicta caſa murata, pro ducat. 47. auri, quolibet anno.
Prouiſio & confirmatio Ecclesiæ ſancti Bartholomæi in caſa murata, & conceſſio manſi de Reſtaldo, per Archiepiſcopum.
Penſiones de caſtris Ariminen. Marenzani, & Gemani.
1284 Litteræ iuſtitiæ legati Latini ī cā Rauēnatū, & Ariminē. ſuper caſtris nouē. 1284.
1212 Renouationes hominum de monte Gemano nominar. 1212.
1153 Locatio Burgi caſtri de Sauignano. 1153.
1212 Deſcriptio hominum Ceriolani ſoluentium Archiepiſcopo penſionem. 1212.
Cedula penſionum Gemani.
Sententia pro Archiepiſcopo. 1220. ſuper caſtro Maranzani, Galbolc, Granaroli, & Legabizze.
1080 Priuilegium Archiepiſcopi de Granarola. 1080.
Priuilegium de Legabizze, Granarolo; montis Coruini, Crucis, & aliorum.
1263 Glazoli locatio per Archiepiſcopum Rauennar. 1263.
1263 Locationes ſex in una magna Carta, diſtinctæ, de Legabizze. 1263.
1264 Locationes octo diſtinctæ in una carta de Legabizze. 1264.
1264 Locationes. XIIII. diſtinctæ de Legabizze. 1264.
Innouationes penſionum de caſtro medio, & de Legabizze. 1314.
1466 Donatio Glazoli, p Benedictū Papā Archiepiſcopo: & cōfirmata, & auten. 1466.
1297 Inſtrumētū renouationis Cōmunis Piſauri, de monte & fundo Cagnano. 1297.
1268 Locatio ſeu prouiſio eccleſiæ S. Vitalis in Legabizze, pro tribus libris ceræ. 1268.
1356 Procuratoriū pro affictā. Malateſtis caſtra qdā, & uillas Arimini, & Piſauri. 1356.
1324 Renouatio caſtri Glazoli. 1324.
1433 Inſtrumentum molendinorum Rauennæ, & aliarum rerum, & poſſeſſionum de iure menſali Rauennæ. 1433.
1138 Plura monaſteria in locis diuerſis, per Archiepiſcopum Camaldulen. 1138.
1302 Pacta īter Archiepiſcopū, & Priorē Camaldulen. 1302. ſup monaſterio Claſsēſi.
1361 Inuentarium Sancti Stephani de oliuis de Rauenna. 1361.
1305 Conceſſio de mercato faciendo in molino uecchio. 1305.
1362 Stipulatio pro cuſtodia caſtrorum Taibi, Tudurani, Cuglia, Zironi, caſtri noui, cum ſalario cuſtodum pro eccleſia Rauen. 1362.
1220 Permutatio inter Marcoaldum Ducem Rauēnæ, & Comitem Vbertum de caſtro nouo, & caſtro Meldolæ, confirmata per Imperatorem. 1220.
Commuratio de Meldola & de caſtro nouo.
Caſtri noui uniuerſitas Vberto Comiti iuſſu Friderici Impatoris fidelitatē iurat
1212 Inuentarium bonorum caſtri noui, in territorio Foroliuien. 1212.
Venditio rerrarum inter duos in caſtro nouo.
Inſtrumentum uendirionis pro eccleſia Rauennate de caſtro Dogario, & de caſtro nouo cum aliis.
1157 Diuiſio caſtri noui inter Archiepiſcopum, & Comitem Lambertum. 1157.
Locatio caſtri Offani, cū fontana ſua, & introitu, pro eccleſia Rauennate. 1196.
1335 Locatio in fundo Lacumæ. 1336. 1335.
1314 In fundo Lacumæ. 1314.
1327 In Lacuma, in loco detto Rouerſo. 1327.
1326 In plano Lacumæ. 1326. in Lacuma. 1331.
Donatio facta eccles. Lacumæ, de tertia parte caſtri Lacumæ, & centum maſſis.
1164 Inſtrumentum de caſtro nouo pro Imperatore, contra Archiepiſcopū. 1164.
Locatio de caſtro Seguni, & permutatio caſtri de Rangle.
1324 Recognitio & commiſſio de monaſterio Galiatæ. 1324.
1062 Locatio in Galiata. 1062.
1200 Conceſſiones factæ Abbati Galiatæ de Ciuitella, & aliis rebus Rauen. 1200

Sacra-

1276 Sacramētū fidelitatis præſtitū eccleſiæ Rauēnæ per hoīes de monte Acutio. 1276
1326 Locatio terrarum in Ruſpinoſo, triplicat. 1326. 1328. 1331.
Locatio terrarum in ſancto Clemente, quadruplicat.
1336 Item triplicata. 1337. item etiam 1336. duplicata.
1324 Locatio eccleſiæ S. Clementis in Foropopulien. pro Archiepiſcopo. 1324.
1214 Locatio terrarum in Ruſſi. 1214. alia. 1223.
1304 Innouatio terrarum in Ruſſi. 1304.
1307 Locatio terrarum in caſſina. 1307.
1326 Locatio terrarum in ualle de Nuce. 1326.
1030 Renouatio de ualle de Nuce territorii Populien. 1030.
1225 Inſtrumentū fidelitatis epiſcopi Comaclen. & aliorū, Archiep̄o Rauen. 1225.
Donatio per Archiepiſcopum de duobus monaſterijs, Sancti Mercurialis, & Sancti Gregorii, extra muros, cuidam monacho.
1226 Conſtitutio quod ſæculares clerici portent habbitum, & tonſuram. 1226.
Concordia inter eccleſiam & commune Rauennæ.
1084 Venditio medietatis caſtri Fabanci, & eius curtis. 1084.
1295 Inſtrumētū uēditiōis bonorū ex teſtamēto Archiepiſ. Opizoni de Lauania. 1295.
Locatio burgi caſtri de Sauignano.
1294 Conceſsio faciendi mercati in curia Tudurani. 1294.
Copia hominum de Sagliano iurantiū fidelitatem, & de redditibus dicti caſtri.
1226 Inſtrumentum emptionis pro eccleſ. Rauen. pro medio caſtro Fixæ. 1226.
1317 Electi epiſcopi Hadrien. per Archiepiſcopū confirmata, & ratificata. 1317.
1226 Emptio per Archiepiſcopum ſuper. 4. parte totius caſtri Fixæ, cū domo. 1226.
1270 Interdictum & ſententia excommunicationis contra omnes, qui contra eccleſiam Rauennatem...... latam per Archiepiſcopum & capitulum & clerum Rauennæ. 1270. & publicatum Cæſenæ.
Petitiones contra Petrum de Aragonia, qui Regnum Siciliæ tenebat cenſuale ab eccleſia Rauennæ.
Vniuerſitas caſtri noui iuſſu Friderici iurat ſupra.
Repertorium uocabulorum. cart. 62.
Laudatio ī Vgolinū Piſanū, & Leonardi in Carolo zeno, & epithal. ſimul. ca. 18
Inſtrumentum conuentionis inter Archiepiſcopum & eius clerum.
1326 Locationes duæ in battizucco. 1326. 1327.
1299 Locatio 1299. de caſalcto in Valfredola. 1304.
Locatio in fundo Turlani.
1332 Locatio in coſta de uinci. 1332.
1064 Locatio domus hoſpitalis ſuper flumen. 1064.
1314 Locatio coparij unius libræ ceræ. 1314. duplicat.
1342 Locatio in runcatio. 1332.
1198 Concordia ſuper iure caſtri noui. 1198.
Forma ſeruanda in petendo inueſtituram.
Locatio de molendino roticulato canonicis.
1314 Locatio in Val de pondo, & in Valle Treboli. 1314.
1314 Locatio in fundo Seræ. 1314.
1137 Locationes duæ lacumæ. 1137.
1104 Priuilegium Archiepiſcopi de domo hoſpitalis. 1104.
1226 Cartæ promiſsionis inter Archiepiſcopū & Abbatē ſancti Io. Euangeliſtæ. 1226.
Executoriales cum ſententia, contra Priorem & conuentum Sancti Ioannis euangeliſtæ de Rauenna, pro Archiepiſcopo & canonicis, de annuo debito; cū duabus cedulis in papiro incluſis: una, nomine Iuſti, procuratoris d. Prioris & conuentus, confitentes annuum cenſum Archiepiſcopo. xi. barilarū uini.
1496 Conſtitutiones domini Latini, & domini Bernardi. i. concilia.
Prouincialia concilia producta. 1496. in pergameno. cart. 42.
1193 Locatio Sancti Marci de Poſterla. 1193.
1205 Locatio Candriana. 1205.

b 2 Sententia

1285 Sententia pro Archiepiſcopo, contra Foroliuienſes 25. librarum Rauennæ pro ſatisfactione damnorum. 1285.
1266 Locatio ſancti Laurentij in Cæſarea. 1266.
Monaſterium ſancti Laurentij reformatur in fratres ſancti Auguſtini.
1231 Vicecomitatus Argentæ conceſſio, & extra. 1131.
Copia hoīum Laſtagnani, Culinæ, Caſalecchi, qui iurarūt fidelitatē Archiepiſc.
1336 Hoſpitalis Simonis & Iudæ collatio per Archiepiſcopum. 1336.
1225 Excommunicatio facta ab Archiepiſcopo de uolūtate Epiſcoporū, & Abbatū.
Concordia inter Commune Bononiæ & Rauennæ.
1216 Cellæ uolanæ locatio. 1216. Innouatio eius. 1123.
Hoſtiariæ officij conceſſio.
Inſtrumenta ſimul theſaurorum quorundam Eccleſiarum Rauennæ.
Iuramenta & pacta hominum de Caſtro Hubaldi de monte Cerno, & Offano, qui laborant de maſſa Auxiana.
1309 Inſtrumentum locationis Bagnacaualli. 1309.
1216 Manſorum omnium & poſſeſſionum reditus, inſtrumentum. 1216.
1138 Inſtrumēta monaſteriorum in luminata, in Comitatu Peruſino, cellas quinque; Eugulio, Comitatu Firmiano, Fanen. Senogallien. & alijs Epiſcopatibus, Eccleſiæ Rauennæ ſubditis, conceſſ. per Archiepiſcopum. Camaldulen. 1138.
1293 Inſtrumentum depoſiti pro debito 2000. librarum Eccleſiæ Rauennæ pro caſtro emendo, ubi &c. 1293.
1264 Pacta inter Eccleſiam Rauennatem, & Commune Forliuii. 1264.
Poſitiones factæ per Bartholinum de ſancta Agatha procuratorem monaſterii Claſſen. contra Archiepiſcopum Rauennæ.
Prouiſio electionis Archiepiſcopi Rauennæ per Papam Gregorium propter diſcordiam Canonicorum, quibus erat ius eligendi; & deuoluitur ad Papam.
1279 Inuentarium bonorum Ioannis de monte Saxo. 1279.
1199 Locatio terrarum poſtæ de Salice pro Eccleſia Rauennæ. 1199.
1193 Sanctæ Mariæ in portu renouatio in pergameno pro eccleſia Rauenate. 1193.
1327 Inſtrumentum penſionis pro monaſterio ſancti Benedicti in alpibus de Fauentia, in pergameno, pro eccleſia Rauennæ. 1327.
1293 Locatio terræ in Sagliano de Cæſena. 1293.
1308 Locatio alia in Sagliano. 1308.
1068 Donatio Comitis Vberti in monaſterium ſancti Apollinaris noui, in fundo Francoli, ſancti Clementis de Lacuma, & in alijs locis 1068.
Locatio cum tenimento Foropopulien. diœceſ. in pergameno.
1455 Inſtrumenta locationis nume. 19. in pergameno in faſciculo ligato, & autentico. 1455.
Locationes in pergameno cart. VIII. in papirio cart 30. & 38.
1485 Protocollum inſtrumentorum, cum coperta pergamena: cart. 24. 1485.
Chronicæ Pontificum in pergameno: cart. 86. cum duabus alijs in principio.
Repertorium Alphabeticum: cart. 56.
Articuli & bullæ plures contra hæreticos.
Bulla electionis epiſcopi Regienſis, per Canonicos: Nicolai. v.
1314 Liber de acceptis eccleſiarum, & monaſteriorum diœceſ. Rauen.
1223 Liber de acceptis eccleſiæ Rauennæ, in reale; coopertum totum. 451. cum litteris executorialibus, & ſententia contra fratres ſancti Ioannis Euangeliſtæ; præpoſit. 1223. tempore Honorii Papæ, & Frederici. 11.
Liber de acceptis communitatis Ceruiæ, coperr. in membrana: cart. 99.
Liber de acceptis Arimini, & Sauignani, in papiro, cum coperta membrana: cart. 226.
Liber de acceptis caſtri Ruſſi in papiro, coper. in membrana: & aliorum locorum: cart. 133.
Liber penſionum eccleſiarum, & aliorum locorum, & hominum ſine coperta, in papirio: cart. 297.

 Liber

Liber eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum, in papiro. 162.
Liber penſionum eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum hominum & locorum, in papiro, cum tabulis & fundello: car. 304.
Liber eccleſiarum in papiro, ſine coperta: cart. 32.
1312 Liber monaſteriorum, & aliorum, in papiro: car. 30. anno. 1312
Liber actorum in papiro: cart. 28.
Liber actorum, conſiliorum, & priuilegiorum Gregorij Papæ, & aliorum in papiro: car. 268.
Liber cauſarum in papiro. car. 36.
Liber inſtrumentorum in papiro. car. 40.
Liber eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum in papiro, cum tabulis. car. 151.
1513 Liber poſſeſſionum de Britonorio in papiro, car. 102. cum quibuſdam alijs cartis ſex, cum litteris Philiaſij ad affict. ad tres annos, ſigillo ſuo munitis. 1513.
Liber rationum incipit a caſa murata in papiro: car. 80. cum alio libro in quo ſunt ſtatuta, & eccleſiæ ſancti Ioannis Baptiſtæ de Rauenna. car. 24.
Liber præſentationum & actorum in papiro. car. 26.
1300 Liber protocollorum Regiſtri & ſententiarum: car. 32. anno. 1300.
Liber emprionum car. 20.
Liber debit. eccleſiarum monaſteriorum &c. car. 52.
Repert. alphabeticum. car. 20.
1480 Liber emptionis Taibi, & poderis; & conſilia & inſtrumenta; Vnum. 1480 cum copia donationis eccleſ. ſanct. Coſmi & Damiani, ſpectant. monaſterio ſanctæ Mariæ de Vrbe; cart. 21. cum materia frumenti. car. 18. cum alijs cartis. 32. del dare & hauere.
Liber actorum in papiro. car. 82.
1359 Liber renouat. car. 80. 1359. in quo libro magno pergameno car. 8. eiuſdem materiæ ſunt incluſæ.
1366 Liber renouatus in pergameno cart. 39. anno. 1366. in quo ſunt incluſæ aliæ cartæ eiuſdem tenoris num. 363. & in papiro car. 29
Inueſtituræ car. 26. & libelli tres de caſamurata car. 64. pro ſupranumerarijs Canonicis aliæ cartæ, & aliæ pro ſententia Archiepiſcopatus, & cum faſciculo præceptorum contra Iacobum Tractum.
Inuentarium terrarum de Legabizze, territorio Piſauri
Bulla Henrici ſuper quæſtione ſanctæ Mariæ in portu Rauēnæ. car. 4. in papiro.
1228 Priuilegiū Gregorij. 9. car. 4. 1228. cōfirmans omnia nominat. ſubdita Rauēnę.
Conſilium quod Archidiaconum debet præcedere Vicarius.
1160 Priuilegium Friderici Imperatoris, confirmat nominat. omnia ſubdita eccleſiæ Rauennæ. car. 2. 1160.
Inuentarium poſtarum quartæ gagij car. 2.

Faſciculi.

Rauenna.	63	Forumliuij.	1
Argenta.	21	Cæſena.	50
Ferraria.	2	Ariminum.	51
Bononia.	1	Piſaurum.	38
Imola.	1	Catholica.	4
Fauentia.	4	Fanum.	2
Auriolum.	49	Senogallia.	1
Forumpompilij.	18	Ancona.	1

Sunt alia quædam retenta per Cardinalem Fel. recor.
Sequuntur libri in iure, qui ſunt in Archiuis Rauennæ, & in ſacra ſcriptura.

IVRA CASTRI ROVERSANI.

1163 Sacramentum hominum de Reuerſano, pro eccleſia Rauen. 1163.
1298 Loca potij ſeu Tumbæ caſtiglioni, poſit. in curia Reuerſani. 1298.

Inſtrumentum

Inſtrumentum locationis non autenticum, de cenſu quorundam manſorum de Montigliano.
1297. Inſtrumentum pro cuſtodia caſtri Reuerſani. 1297. & cuſtodientibus illud pro Eccleſia Rauennate aſſignare molendinum territorii Cæſenæ, in curia bori, cum ponzata, & alijs terris.
Inſtrumentum fidelitatis hominum de Reuerſano, pro eccleſia Rauen.
1286 Deputatio Caſtellani in Reuerſano. 1286.
1288 Proceſſus & ſententia probans, quod ad eccleſiam Rauennatem caſtrum Reuerſani, Aurioli, & molini & Vecchi pertinet. 1288.
1275 Locatio terræ ꝑ eccleſia Rauēnæ in curte Mōtigliani, in fundo Corigliani. 1275.
1283 Proclamata facta contra aliquos de Reuerſano. 1283.
1157 Abſolutio facta hominibus de Reuerſano per communitates de Panigo, quod præſtent fidelitatis iuramentum, & plenam obedientiam Archiepiſcopo.
1150 Inſtrumentum poſſeſſionis caſtri Rouerſani, pro eccleſia Rauen. 1150.
Coniuratio hominum de Rouerſano.
Carta pro omnibus ſeruitiis de Rouerſano.
Sententia lata per Archiepiſcopum Rauennæ, ſuper diſcordiis quorundam hominum de Rouerſano.
1320 Locatio terrarū in diœceſi Ariminen. in curia Montigliani, & mōtis noui. 1320.
1144 Donatio facta de caſtro Riuerſani, & eius curte, eccleſiæ Rauen. 1144.
Appellatio per ſindicum Rouerſani, Laſtagnani, Borii, & Ronchi ad Papam, pro collectis ſibi a maſſario Cæſenæ impoſitis.
1258 Locatio terrarum in Montigliano pro eccleſia Rauen. 1258.
1296 Inſtrumentum per quod probatur de iuriſdictione Rouerſani, quod ſpectat ad eccleſiam Rauennæ, per mandata facta, & cautiones captas ab hominibus de Rouerſano. 1296.
1196 Sacramentum fidelitatis hominum de Riuerſano, & aliæ promiſſiones factæ eccleſiæ Rauennæ, 1296.
1298 Sententiæ. 1298. ſuper maleficiis, plene continentes, quod molendinum uetus ſpectat ad eccleſiam Rauennæ.
1157 Emptio caſtri cū fortilitiis & curte de duabus Reuerſani, pro ecc. Rauēnę. 1157.
1333 Inſtrumentum procurationis cuiuſdam uniuerſitatis de caſtro Rouerſani ſuper collectis ſoluendis communi Cæſenæ. 1333.
1291 Iuriſdictio caſtri Reuerſani confeſſionis factæ de fidelitate eiuſdem caſtri. 1291.
1276 Litteræ Archiepiſcopi, quod Forliuii non moleſtent, nec exigant condemnationes iniuſte factas occaſione exercitus Glazoli, aq hominibus de Tudurano, Bagnolo, Quiliano, Valle pondo, Foſſa, molin uecchio, & mente abbate, qnod ſubeſt eccleſiæ Rauennæ. 1276.
1296 Pacta promiſſa per dominum Hugolinum de Valle de nuce, pro cuſtodia caſtri Reuerſani 1296. ualde utilia, per quæ probatur quod iuriſdictio caſtri ſpectat ad eccleſiam Rauennæ.
1296 Inſtrumentum concordiæ de Reuerſano, per quod probatur dominium & proprietatem pertinere Eccleſ. Rauen. & aliqua pacta cum multis iuribus. 1296. quæ omnia utilia ſunt pro Archiepiſcopo Rauennæ.
1299 Locatio potii ſeu Tumbæ Caſtiglioni in diœceſi Cæſenaten. in curia Reuerſani, ab Eccleſia Rauennæ. 1299.
1238 Locatio terrarum. 1238. in curia caſtri Montigliani in Carquizano, &c. ab Archiepiſcopo Rauennæ.
Proteſtationes & exceptiones per Sindicū Reuerſani, Mōtis caualli, Borii, & Ronchi, qui ſoluūt collectas maſſario Cæſenæ, pro expenſis pro exercitu Ferrariæ.
1248 Inſtrumentum præcepti facti communi Cæſenæ pro hominibus Rouerſani, ſubditis Eccleſiæ Rauennæ.
1297 Locatio terrarum & fundorum in territorio Cæſenæ, facta ab Archiepiſ. Rauē, cum onere, ut ſoluant etiam ſuis ſucceſſoribus, exercitus, caualcatas, & collectas, & alia 1297. reſeruata per iuriſdictionem Eccleſiæ Rauennæ.

Sacra-

Sacramentum fidelitatis, quod debent facere homines Riuerſani, & aliorum locorum, Rauennati Eccleſiæ. eſt ibi tantum ſuper caſtro Riuerſani, & eius curte, Sauignani; Montigliani; montis noui; Saliani; montis uecchij, Soriole, Valguarde, Caſarecle, & eorum curtibus, Archiepiſcopo & ſucceſſoribus.

1362 Conſignationes opidorum infraſcriptorũ Eccleſiæ Rauennæ, Caſtellanis diſtributæ anno 1362. per Reuerendiſſimũ D. Epiſcopum Sabinẽ. Apoſtolicæ Sedis legatũ, & terrarũ in Italia conſiſtentiũ, Vicariũ Generalẽ, pro Archiepiſcopo Rauẽnæ futuro, dicta Eccleſia Rauẽnate uacãte, inſtãte Epiſcopo Fauentino.

Rocha caſtri Aurioli cum fortilitiis ſuis.
Caſtrum molendini ueteris.
Fortilitia Zironis & caſtri Aquiliani.
Caſtrum montis Abbatis deſtructum.
Fortilitia caſtri noui Gothiſredi.
Fortilitia caſtri Tudurani, & Rocca.
Caſtrum Montis caualli deſtruct. Balneo.
Fortilitia caſtri Morij.
Iura burghi ſancti Damiani.
Iura mercatalis Saraceni.
Fortilitia paterni caſtri, cum omnibus iuribus ſuis.
Fortilitia caſtri Collinaltæ.
Fortilitia caſtri Montis ſaxi.
Fortilitia & claues caſtri Plagiæ, cum iuribus ſuis.
Fortilitia & claues caſtri Maſtri.
Fortilitia caſtri Gabij.
Caſtrum Mazzette deſtruct.
Montis Glottoni claues & fortilitia.
Fortilitia & claues Zironis & caſtri Taibi.
Fortilitia & claues montis Acuti.
Fortilitia montis Borij.
Fortilitia montis Rodiſiani.
Fortilitia caſtri della Guarda.
Fortilitia Zironis & caſtri Suriuoli.
Fortilitia Montigliani.
Fortilitia & claues Sagliani.
Iura caſtri Reuerſani deſtructi.
Inſtrumenta omnium ſupradictorum caſtrorum eſt autenticum.

IVRA CASTRI MONTIGLIANI.

Locatio terrarum in plebatu ſancti Petri, curiæ Montigliani, in fundo Canali, per Archiepiſcopum Rauennæ.

1314 Locatio terrarum in eodem plebatu, in fundo Orſalis. 1314.

1317 Locatio terrarum in eodem plebatu, in fundo Arzane. 1317.

1320 Locatio terrarum in eodem plebatu, in fundo Pini. 1320.

1270 Locatio terrarum in curia Montigliani, in fundo Ginzeori, & in fundo erucis. 1270.

Iuramentum fidelitatis exhibitum nominat. per homines de Montigliano d. Theodorico Archiepiſcopo Rauennæ.

Breue recordationis de reditibus & ſeruitiis, quæ Eccleſia Rauennæ debet annuatim & nominatim habere de caſtro Montigliano, & eius curte, & de omnibus menſis.

1220 Compromiſſum inter Archiepiſcopum Rauennæ, & homines de Montigliano 1220. pro muran. Montigliano: tempore Honorij Papæ.

Locatio terrarum in plebatu ſancti Petri, in curia Montigliani.

Inſtrumentum concordiæ. 1502. inter Archiepiſcopum Rauen.& congregationem ſanctæ Iuſtinæ de Padua, ordinis ſancti Benedicti, ſiue Abbates pro tẽpore, monaſteriorum ſancti Vitalis, & ſanctæ Mariæ in Rotundo, de Rauenna, unitorum, nomine ipſorum monaſteriorum, ſuper differentia barilorum 84. uini ſingulo anno pro ambobus monaſteriis; pro quolibet 42. debeant ſoluere Archiepiſcopo.

Item litteræ citatoriæ cum executione, pro Archiepiſcopo, contra d. congregationem monaſteriorum, quia deſtiterũt a ſolutione dictorum barilorum 84.

VALOR PECVNIARVM.

Byzantius ualet duas partes floreni.
Vncia auri, ualet quinque florenos in argento. alias. 8.
Libra ceræ ualet ſecundum conſuetudinem regionis.
Obolus auri, ualet ſex Toronenſes argenti.
Milichinus ualet ſex Toronenſes argenti. alias unum florenum.
Toronenſis argenti ualet 40. bonon. paruos.
Solidus Sequiſinorum ualet duos ſolidos Imperialium.
Viginti ſolidi Lucenſium, ualent unum florenum.
Duo ſolidi Papienſes ualent unum Turonenſium argenti.
Libra auri ualet 96. florenos auri.
Venen. de Roma, & mantarutus de Alba, ualent unum florenum.
XVIII. ſolidi Imperialium, ualent unum florenum auri.
Libra argenti ualet ſex florenos, & duos quartarios auri.
Solidus auri ualet medium florenum, & tertiam partem alterius.
XII. Turonenſes ualent unum florenum.
Marabotini ſiue Marabatini qui ſint, uide in c. cum olim. de priuileg. & apud Ludouicum Gomes in commentario in Regulas cancellariæ, in fine.

PRIVILEGIA CONCESSA PER ſummos Pontifices.

Hadrianus III.	886.
Stephanus VI.	899.
Honorius. III.	*
Eugenius III.	*
Alexander III.	1160.
Innocentius III.	1198.
Gregorius IX.	1227.
Innocentius IIII.	1243.
Lucius. III.	*
Martinus IIII.	1282.
Bonifacius VIII.	1298.
Nicolaus IIII.	*
Ioannes XXII.	1320.
Innocentius V.	1353.
Vrbanus V.	*
Bonifacius IX.	1391.
Paullus II.	1466.
Pius II.	*
Xyſtus IIII.	1472.

FINIS.

INDEX EORVM, QVAE IN HAC HISTORIA HABENTVR.

ABBATIS *Tritemij lapſus.* 91
Abbioſi.
Auguſtinus. 542
Bulgarus. 312
Ioannes. 399
Octauius. 542
Aborigines qui ſint. 2
Academia Romana. 464
Aceti.
Seraphinus Canonicus Lateranenſis. 421. 483
Accolti.
Benedictus Cardinalis Archiepiſcopus Rauen. 486. 492
Petrus Cardinalis creatur. 426. *fit Archiepiſcopus Rauennæ.* 472. *moritur.* 486
Acogna Hiſpanus Dux e Cotignola in Rauennate eruptiones facit. 474
Adelardi.
Nicolaus. 291
Adelbertus pſeudo Archiepiſc. Rauennæ. 238
Adeleis Hlotharij Cæſaris uxor. 225
Aderitus ſacerdos creatus 34. *Archiepiſcopus Rauennas* 44. *moritur* 45. *transfertur in ædem Vrſianam.* 49. 50
Adbalaſia Abbatiſſa Sancti Andreæ Rauen. 279
Aegidius l. Egidius.
Aemilianus Cæſar. 55
Aeſium l. Eſium.
Aetius l. Etius.
Agatho Pont. Max. 176
Agapetus Pont. Max. 129
Agapitus Archiepiſcopus Rauennæ. 51. *moritur.* 52
Agapitus II. *Archiepiſcopus Rauen. interfuit Concilio Romano.* 65
D. *Agathæ templum Rauennæ ædificatum.* 72
Aghinulphi a Romena.
Bandinus. / *Vbertus.* 342. 358
Agilulphi.
Ioannes Angelus. 66
Agilulphus Longobardorum Rex. 163
Agnellus Archiepiſcopus Rauēnæ. 150. *expiat templa Arrianorum.* 151. *Argentam recuperat.* 152. *moritur.* 154
Agnellus Hiſtoricus l. Andreas Agnellus.
Agnes Henrici II. *Cæſaris uxor in Rauennati parit.* 243
D. *Agnetis tēplū Rauen. ædificatū.* 72. *auctū.* 262
Agricola martyr Rauennæ. 61
Agricolarum Rauennatum ſeditio. 380. *factiones.* 538
Aiſprandus Longobardorum Rex. 185
Aiſtulphus Longobardorum Rex Rauennam occupat. 193. *munera præbet Eccleſiæ Rauenn. & inſtaurare incipit templum Petrianum ibid. obſeſſus a Pipino pollicetur omnia reſtituere.* 194. *fidem fallit, & Romam obſidet. ibid. denuo pollicetur et exequitur. ibidem. moritur.* 195
Alaricus Viſigothorum Rex ad Candianum caſtra locat. 72. *petit locum in Gallia ab Honorio. ibid. Stilichonem, & Saulem ſuperat.* 73. *Romam diripit. ibid. moritur.* 75
Alaricus Viſigothorum Rex II. *Gener Theoderici Regis* 110. *interficitur.* 111
Albericus Etruriæ Marchio. 223
D. *Alberti ad Padum templum ædificatur* 233. *eſt Eccleſiæ Rauennæ.* 284
Albertus Italiæ Rex Rauennam, ſedem Regni conſtituit. 225
Albertus Auſtriæ Dux. 381
Albertus ſeu Adelbertus Archiepiſcopus Rauennæ præfectus claſſi Venetæ. 276. *multa recuperat pro Archiepiſcopatu.* 278. *moritur.* ibid.
Albertus Magdeburgenſis Archiepiſcopus, Cæſaris in Flaminia legatus. 283
Albi per Italiam uagantur. 368
Alboinus Rex Longobardorum. 133. *uxorem ducit Roſimundam.* 134. *in Italiam uocatur a Narſete.* 155. *aduenit.* 157. *interficitur.* ibid.
Aldreuandini, qui deinde Aldrouandini ſunt dicti.
Aldrouandinus. 496
Guido. 318. 320. 326
Ioannes. 400
Ioannes II. *l. Ioannes Pandulfini. Ioannes* III. *Sebaſtiani filius.* 488. 490
Pandulphinus. 469. 472
Petrus Maria. 426. 475
Philippus Maria. 426

a *Aldre-*

I N D E X.

Aldrenandinus Archidiaconus Rauen. 304. 306.

Aldrouandi.
- *Theſeus* 515. *inſtaurat ædem D. Ioan. Euangeliſtæ Rauennæ.* 558

Alegriæ.
- *Hiuo.* 437. 442
- *Melilous. Viuerroes.* 442

Alexander Pont. Max. 47

Alexander II. 275

Alexander III. 271. *concedit pacem Friderico Cæſari.* 273

Alexander IIII. 298

Alexander VI. 402. *conflare Imperium filio contendit* 409. 412. *moritur.* 416

Alexander Carmelitanus, præfectus prouincialis in Flaminia. 415

Alfianum opidum. 324

Alidoſii.
- *Alidoſius.* 300
- *Barthola.* 357
- *Franciſcus.* 425. 427. 428
- *Lippus.* 357
- *Percellus.* 297
- *Ricciardus.* 351
- *Vnde originem duxerint.* 233
- *Vicarij Pontificis.* 369

Aligerii.
- *Dantes l. Dantes.*

Alfonſus Eſtenſis claſſem Venetam in Atheſi ſuperat 424. *premitur bello a Pontifice & Venetis* 426. *ſuperat claſſem Venetã in Pado* 427. *timetur a Pontifice. ibid. ſuppeditat Gallis tormenta* 430. *ducit primum agmen Gallorum* 437. *diſplodit tormenta in Pontificios* 439. *ſolus cum Pandulpho Malateſta, & ſuis Prætorianis ingredi Rauennam poteſt* 446. *Euchariſtiam ſacram religioſe conſeruat* 448. 449. *mulieres & pueros Rauennates, in direptione Vrbis tuetur* 449. *Romam proficiſcitur, & inde fugit* 453. *Rauennam aggreſſurus putatur* 469. *Rauennam oblatam reſtuit.* 473

Altinum Vrbs ad modum Rauennæ. 94. *eius Epiſcopus Petrus.* 112

Aluarez.
- *Ferrantes, Albæ Dux.* 512

Amadutij.
- *Cæſar.* 522. 524. 529

Amalaſunta Theoderici Regis filia, ædificat ſepulcrum patri. 107. *illi in Regnum ſuccedit* 122. *eius laudes ibid. in educatione filij, tutores habet aduerſos.* 125. *eos curat interfici* 129. *Theodatum facit Regni conſortem. ibi. relegatur ab eo. ibid. interficitur.* ibid.

Amati.
- *Guillelmus.* 289

Amizorum Rauennas familia, finem habet Venetus, ubi erat patricia. 317

Amphitheatrum Rauennæ. 107

Amulij.
- *Marcus Antonius Cardinalis.* 551

Anacletus Pont. Max. 47

Ananes populi, ubi in Italia. 6

Anaſtaſii.
- *Anaſtaſius.* 296
- *Fere deleti.* 208
- *Pacem faciunt cum aduerſarijs.* 298

Αναςάσιοι nomine tres tantum Eccleſiæ inſigniuntur. 68

Anaſtaſius Pont. Max. 73

Anaſtaſius II. 111

Anaſtaſius III. 223

Anaſtaſius IIII. 268

Anaſtaſius Cæſar orientis. 110

Anaſtaſius II. *Cæſar.* 185

Anconitani pacem cum Rauennatibus faciunt. 286. *cum iiſdem decernunt de ratione tudendæ monetæ.* 297

Andreas Agnellus reperit corpus Petri iunioris Archiepiſcopi. 112. *& Diui Maximiani Archiepiſc.* 212. *Scribit de Archiepiſcopis Rauennæ.* 213. *eius lapſus.* 67. 71. 91. 141. 142.

Andreas Auximatium Tyrannus. 343

D. *Andreæ maioris templum Rauennæ ædificatur.* 90. *eius Apoſtoli reliquijs exornatum.* 141. 142. *eius cœnobij uirgines ſacræ, in fide Friderici* II. *Cæſaris.* 287

D. *Andreæ minoris templum Rauennæ ædificatur.* 107. *deſtruitur.* 395

Andrioli.
- *Petrus.* 420

Anemo amnis. 5. *quot nocetur nominibus, & quis eius curſus.* 11

Anguillaræ.
- *Annerſus Caſſandra* 457

Anicetus Pont. Max. 49

Anſelmini.
- *Signorellus.* 315

Anſelmus Anelburgenſis, Archiepiſcopus Rauen. 269

Antaris Longobardorum Rex Brixillum ſolo æquat. 163

Antenius Cæſar obſidetur. 99. *iugulatur.* 100

Antherus

Antherus Pont.Max. 54
D. Antonij collegium Patauij a quo extru-ctum. 359
Antoninus Pius Cæſar. 48
Antonius Rauennas, uir ſanctiſsimus. 61
Appiæ.
Ioannes Forliuium obſidet. 311
Appii.
Titus. 39
D. Apollinaris Archiepiſcopus, a Petro Apoſtolo Rauennam miſſus. 29. *eius mi-racula* 29. 34. 35. 36. 37. *docet fidem chriſtianā.* 30. *baptizat Rauennates.* 31. 34. 36. 42. *obambulat ſuper prunas can-dentes, & exulat Rauenna.* 35. *per Ae-miliam eccleſias inſtituit, ibi uulneratur.* 36 *Myſiam exul peragrat.* 41. *Rauen-nam redit. ibid. interficitur.* 43. *eius cor-pus optime locatur.* 175. *non eſt Rauen-na in D. Apollinaris noui.* 216
D. Apollinaris in Claſſe templum ædificatur. 134. *conſecratur.* 142. *ad monachorum inſtitutionē adducitur.* 195. *a Saracenis diripitur.* 216. *reſtituitur.* 220. *Camal-dolenſibus datur.* 265
D. Apollinaris templum Venetijs a qui-bus conditum. 336
D. Apollinaris noui templum cur ita uoca-tum. 216. *Franciſcanis lignipedibus da-tum.* 452
Apollinaris hæreticus. 66
Apollinis ſimulacrum Rauennæ. 16. 17. *eiuſdem templum.* 21
Aquabelli.
Timeolus. 301
Aquæductus amnis. 8
Aqua longa. 266
Aquilæ.
Vedius. 39
Aquileienſis Antiſtes.
Benedictus. 65
Hermacoras. 41
Hludouicus. 386
Seuerus I. Seuerus Aquil.
Aquilianum opidum. 324. *Manzolis da-tum.* 494
Aragonij.
Alſonſius. 398
Ferdinandus. 398. 402. 427
Arator Rauennas Cardinalis. 125
Arca Sanctorum Rauennæ circunduci cœpta. 299. *direpta.* 448
Arcadius Cæſar. 68. 72
S. Archangeli opidum Zampeſcis datum. 480
Archiepiſcopi Rauennæ a columba electi. 44. 46. 47. 48. 50. 58.
Archiepiſcopi Rauennæ donantur laneo pal-lio a Valentiniano. 111. *Cæſare, & XIIII. epiſcopis præficiuntur.* 81. *Bagnacaualli domini.* 106. *quando epiſcopi appellati.* 131. *quibus præſint epiſcopis.* 165. *eorū dominatus, & exercitus.* 178. *Rauennā & Exarchatum adminiſtrabant, Ex-archiq. appellabantur.* 200. *eorum titu-li.* 222. 224. *ſecundum in Italia locum obtinent.* 224. *quæ poſſidebant.* 234. 269. 270. *domini Rauennæ, & Ceruiæ in ſpiritualibus & temporalibus.* 289. *de-ſignati, quid agere debebant.* 340. *quo modo Rauennam primum olim ingre-derentur.* 543. *quibus olim præeſſent epi-ſcopis.* 555. *Camauro, & ſacro Campano Cate utebantur, & cruce obſignabant.* ibi.
Ardabures captus Rauennæ. 78. *liberatur a filio.* 79. *ſuperat Caſtinum.* ibid.
Areenitus Macedoniæ Princeps, uulnera-tus. 496
Aretini.
Leonardus. 366
Argenta ædificata, & cur ita uocata. 71. *re-ſtituta eccleſiæ Rauennæ.* 152. *muro cin-cta.* 166. *occupatur a Ferrarienſibus.* 271. *reſtituitur.* 274. *occupatur a Salin-guerra & diripitur.* 277. *occupatur a Vicario Othonis.* IIII. *Cæſaris.* 280. *re-cipitur ab Hubaldo Archiepiſcopo, & traditur fidei Eſtenſium. ibid. diripitur a Bononienſibus.* 282. *eſt eccleſiæ Rauen-næ.* 310. *Azzoni Eſtenſi traditur.* 327. *occupatur ab Eſtenſibus.* 341. *reſtituitur Archiepiſcopo.* 344. *denuo occupatur ab Eſtenſibus.* 348. 349. *confirmatur illis a Pontifice.* 351. *ipſis tradita ab Archie-piſcopo.* 373
Argentani capiunt Nicolaum Eſtenſem. 347
Argolioſi.
Vbertutius. 321
Foroliuii pulſi. 338
Argoni.
Bernardinus. 318
Arigoni.
Iacobus } 487
Ioannes }
Ariminenſe conciliabulum. 65
Ariminenſes a Rauennatibus disſident. 174. *opem ferunt Bononienſibus.* 272. *fœdus faciunt cum Rauennatibus.* 275. 276. *opem ferunt Lambertatys* 305. *laudan-tur a Pontifice, & cur.* 343. *Rauennatib. opem pollicentur, aduerſus Pacini pro*

 le-

legati inſidias. 527
Ariminenſis epiſcopus.
Fridericus. 334
Iulius Pariſanus. 552
Subiectus Archiepiſcopo Rauen. 81. 205
Ariminum. x. Colonia Romanorum. 11. 65. a Beliſarij militibus captum. 143. a Gothis. 148. ſub Malateſtis. 351
Arioſti.
Franciſcus. 362
Thomaſinus. 305
Aritpertus Longobardorum Rex. 173
exarchatum reſtituit Romanæ eccleſiæ. 185
Arius hæreticus. 62
Arminius Cattorũ Princeps. 29. eius filius Rauennæ habetur ibid. maxime potens. 26
Arnaldus Brixianus hæreticus, combuſtus. 269
Arnulphus Cæſar. 220
D. Arnulphus Turonenſis epiſcopus, miraculum Rauennæ facit. 113
Arniſius Pontificius legatus. 331
Artuſini.
Bernardinus. 399
Cambius. 334
Franciſcus
Maſius } 399
Arumnus Italiæ Rex. 2
Arx Rauennæ quando extructa. 395
Aſanitus Cremonæ Prætor. 279
Aſinelli.
Albertus. 323
Aſpar cum Placidia nauigat. 78. liberat patrem captiuum. ibid.
Aſparagi Rauennates. 44
Aſpaſius Sophiſta Rauennas. 53
Ataulfus. 75
Athalaricus Gothorum Rex octennis. 122
Athanaſius Alexandriæ epiſcopus. 62
Athila Hunnorum Rex ſuperatur ab Aetio. 93. in Italiam uenit ibid. Rauennæ parcit 94. 95. moritur. 95. eius ſtatua. 96
Attalus Cæſar. 74. manu obtruncatus. 76
Auenti.
Ioannes. 361. 362
Audeti.
Nicolaus, Generalis præfectus Carmelitanorum. 537
Auella paruus torrens. 18
Auguſtorum Cæſarum nomen Romæ quando deſierit, & quamdiu durauerit. 101
Auguſtulus Rauēnæ Cæſar declaratus. 101. fugit. ibid.
Auguſtus Rauennæ commoratur. 17. ad Candianum claſſem habet. ibid.
A. Cæcina deficit a Vitellio. 38. 40. Rauennam uenit. 39
Aurelianus Cæſar. 56
Aurelianus Archiepiſcopus Rauennæ. 114. moritur. 117
Aurelius Candidus Rauennas ſcriba Leonis primi Pont. 95. pater Caſſiodori, & Præfectus Prætorio. 124
Aureolum opidum cur ſic dictum. 72. eſt Eccleſiæ Rauennæ. 278. 282
Auriæ.
Philippus. 428
Auſon Italiæ Rex. 2
Auſonia unde dicta. 2
Auſtriaci.
Albertus. l. Albertus Cæſar.
Carolus. l. Carolus V.
Ferdinandus. 487
Fridericus. 335
Fridericus. l. Fridericus. III. Cæſar.
Ioanna. 540
Maximilianus. l. Maximilianus Cæſar.
Rodulphus Cæſar. 305
Sigiſmundus. 401
Unde originem duxerint. 213. quis eorum primus Cæſar. 305
Aymericus de Caſtro Lucio Rector Ferrariæ. 336. Archiepiſcopus Rauennæ. 341. 342. Tyrannos perſequitur. 343. moritur. ibid.
Azo iuriſconſultus, capite multatus. 282

B

BACALRII.
Lazarus. 315
Bacanda ædificat templum D. Michaelis Archangeli Rauennæ. 134. moritur. 142
Badui.
Nicolaus. 363
Baduarij.
Petrus, Venetorum Dux. 226
Baduarius patricius Rauennas. 87
Bagnacauallenſes. 45. a Foroliuianis obſeſſi. 308. inducias cum Rauēnatibus faciunt. 321. pacem ineunt cum omnibus Flaminis. 328
Bagnacauallum eſt iuris Archiepiſcopi Rauēnæ. 106. ſub Tolentanis. 367. 372. a Manfredys occupatum. 378
Bagnoli.
Vitalis. 330
Balbi.
Aloyſius. 326
Iacobus. 337

Ioannes. 315
Iſacus. 337
Leucius. 317
Matthæus. 381.383
Matthæus. II. 399
Nicolaus. 337
Nicolaus. II. 362
Poanus. 346
Verterius. 337
nobilitate & diuitijs inſignes patricij Veneti facti. 373
Balciani.
Raimundus. 363
Baldini.
Thomas. 522
Baleoni.
Io: Paulus. 458.462
Rodulphus. 594
Baliardi.
Mercurius. 496
Balneolum ſiue Bagnolum opidum. 266. Manzolis datum. 494
Balthi.
Alaricus. l. Alaricus.
Ataulfus. 75
Euthàricus. l. Eucarius.
Bandum. 344
Baptiſmatis fons, ubi primum Rauennæ conſtitutus. 31
D. Barbatianus miracula facit, et Rauennam a Galla Placidia adducitur. 80. uidet D. Io. Euangeliſtam templum conſecrantem 86. miracula 88. moritur. 89. eius tranſ ationes. ibid.
Barbiani. l. Cunij.
Bargia opidum expugnatum. 438
Barotij.
Angelus. 412
D. Bartholomæi in turricula templum Rauen. 317.
Bartholomæus Liuianus præſidio Rauennæ. 409. Forum Iulij munit. 412. denuo Rauennæ. 414. ſub cuius diſciplina erus ditus. 458. Veneti exercitus Imperator. 462
Bartholomæus Rouarella Archiepiſcopus Rauennæ. 395. Cardinalis. 397. coronat Ferdinandum Regem Neapolis. 398. moritur. 399
Baſacomatræ.
Bartholomæus. 305
Baſſi.
Bartholomeus. 547
Lucilius. l. Lucilius.
Baſtianus Syracuſanus Rauennam uenit. 69. miracula facit. 69. 70. Laudis Pompeiæ Epiſcopus. 70. moritur. ibid.
Baſtia capitis vrceorum. 368
Bazalerij.
Nicolaus. 305
Bazzanum expugnatum. 322
Bederida opidum Galliæ a catholicis receptum 531
Belforte opidum expugnatum. 322
Beliſarius in Sicilia. 133. in Africa ibid. Neapoli & Roma potitur, repelliturq. a Gothis. ibid. Ariminum liberat obſidione, & Rauennam obſidet. 144. ſuperat Gothos. 145. Inducias cum illis facit. ibid. Rauennam accipit, & Byzantium proficiſcitur. 146. in Italiam redit. ibid. ex Italia euocatur. 148
Belmontes.
Amelius. 338
Beltrandi.
Sinibaldus. 362
Beltrandus Cardinalis, Legatus Pontificius 344. 346. in Eſtenſes arma mouet. 347, 348. in Gallias redit. 349
Bembi.
Bernardus. 338
D. Benedicti Galiatenſis opidum. 301
D. Benedicti monachi, quot locis olim Rauennæ. 358
D. Benedicti Venetijs templum a quo ædificatum. 279
Benedictus Pont. Max. 156
Benedictus. II. 178
Benedictus. III. 217
Benedictus. IIII. 222
Benedictus. V. 227
Benedictus. VI. 227
Benedictus. VII. 230
Benedictus. VIII. 338
Benedictus. IX. 238
Benedictus. X. 244
Benedictus. XI. 228
Benedictus. XII. 349
Benedictus. XIII. pſeudo pontifex. 371
Benincaſæ.
Iacobus. 339
Benoli.
Antonius. 451
Benitioni.
Guido. 393.394
Bentiuoli.
Cornelius. 495
Berardenghi.
Albertinus. 315.320
Berengarius, primus. 220

Berenga-

Berengarius. II. 224
Berengarius. III. 224.325
Bernardi Iuſtiniani lapſus. 177
Bernardini Corij lapſus. 191.361
Bernardinus Polentanus.309. 312.Prætor Mutinæ. 313. Prætor Mediolani. 313. 316.325. perduellis creditus. 314.pacem cum aduerſarijs facit.320.Ceruienſium Præfectus.329.330.ab eo Ceruienſes deficiunt. 334
Bernardinus Polẽtanus.II.353.emit.357. in carcerem a fratribus coniectus, inde exit. ibid. moritur. ibid.
D. Bernardinus Fertinus Rauennas. 401
D. Bernardus Abbas Clareuallenſis. 262
Bernardus Italiæ Rex. 210. ſuperatur & cęcitur a Hludouico. 262
Bernardus Rubeus Parmenſium Legatus, Rauennæ.289.Parma pulſus a Friderico II. Cæſare. 295. Friderici exercitum fundit, et fugat.283. 295.moritur. ibid.
Bernotij.
Berti.
Antonius, Io.Franciſcus. 463
Bertoldus Flaminiæ Comes. 310
Beſſarion Cardinalis. 379
Betii.
Baptiſta. 433
Beuanella paruus torrens. 18
Beuanus paruus torrens. 18
Bibliotheca eccleſiæ Rauen. igne abſumpta. 183
Bichi cum aduerſariis concliati.298. Rauenna pulſi. 352
Biſurca opidum. 354
Blanchi.
Benuenutus. 323
Vgulinus. 320
Blanchini.
Antonius. 421
D.Blaſii ad Padum, donatur ab Archiepiſcopo, Abbati. D. Io. euangeliſta. 244
Blondi.
Flauius.l.Blondus.
Matthæus. 392
Blondus hiſtoriarum ſcriptor. 392.eius lapſus. 7.18
Bobienſis eccleſia ſubiecta Archiepiſcopo Rauen. 205
Bobij.
Vbertus. 292
Boccaleonum. 344
Boccatii Rauennæ. 10
Boccatii Foripompilij
Almericus, Vitalis 318
Boemiæ Rex hæreticus. 398
Boethus interficitur a Theoderico. 118
Boij populi, ubi n Italia. 6
Bonacolſi, quos alii Bonacoſſos uocant.
Guido. 330
Bonamici.
Nicolaus. 461.462.463
Bonhomi.
Io.Antonius Abbas Nonantulanus. 552
Boni Ieſu collegium Rauennæ inſtitutum. 486
Bonifacius deficit a Valentiniano. 81. ſuperat Gallionem Rauennatem & Mabertium.ibid.ſuperatur. ibid.
Bonifacius Pont.Max. 75
Bonifacius. II. 129
Bonifacius. IIII. 167
Bonifacius. V. 168
Bonifacius. VI. 221
Bonifacius. VII. 230
Bonifacius. VIII. 319. Iubileum inſtituit. 324
Bonifacius. IX. 365
Bonifacius Archiepiſcopus Rauenn. 306. 310. 318.
Bongiouanni. l. Bonioannes.
Bonioannes.
Dominicus. 304
Io. Baptiſta Crucifiſſus. 488
Bononia unde nomen habeat. 5. a Pontifice recepta. 453
Bononienſis Epiſcopus.
Gabriel Paleottus in concilio Rauennæ. 552
Rainutius Farneſius. 536
Vbertus. 332
Subiectus Archiepiſcopo Rauennati. 81. 165. 205.
Bononienſis militia in ſubſidium Guidonis Nouelli Polentani. 341
Bononienſes infeſti Ferrarienſibus: 229. cum Rauennatibus forum Cornelij capiũt. 264. opidum ſancti Caſſiani reſtituunt. 267. forum Cornelij iterum capiunt, & cum Rauennatibus fœdus faciunt. 268. cum Rauẽnatibus Fauentiam obſidentes, fugantur. 271. ad pontem ſancti Proculi. 272. Argentam diripiunt. 282. impetum faciunt in fines Rauennatum. 292. conciliantur cum Archiepiſcopo Rauennæ. ibid. opem ferũt Paulo Trauerſariæ. 293. obſident Salinguerram Ferrariæ. ibid. Mutinam circumuallant. 296. fœdus ineunt cum Rauennatib. 300.

cum Venetis dimicant. ibid. caſtellum ad Padi ripam conſtruunt. ibid. Venetos ſuperant. 304. *Ceruiam occupant.* 305. *ſuperantur a Fauentinis.* 307. *opem ferunt Archiepiſcopo Rauen.* 310. *Bazzanum expugnant.* 322. *eorum Decuriones, ſunt cognitores pacis inter Flaminios, ſi frangatur.* 324. *in libertatem ſe uindicant.* 349. *Rauennam fruſtra adorti, agrum incendunt.* 350. *ſub Vicecomitibus* 356. 380. *Gallis.* 427. *interdicto affecti.* 428. *a Pontifice recepti.* 453
Bonus Archiepiſcopus Rauennæ. 171
Borbonij.
  Carolus. 473. Romam contendit. 474
Borgiæ.
  Alexander. l. Alexander VI. P. M.
  Candianus. 412
  Cæſar. l. Cæſar Borgia.
  Borromæi.
  Carolus Cardinalis. 531. patronus ordinis Carmelitani. 538
  Fridericus. 531
Botticellæ.
  Franciſcus. 479
Brachium forte, ædicula Rauennæ. 92
Brancaleona, arx Rauennæ. 395
Brandoli.
  Ioannes. 328
  Tibernus. 321
Bratij.
  Hieronymus. 480
  Io. Franciſcus. 399
  Marcus Antonius. 456
Brecbiraſcum opidum expugnatum. 488
Britones in Italia. 360
Britonoriani opem ferunt Bononienſibus. 272. Archiepiſcopo Rauennæ ſubiecti. 298
Britonorianus Epiſcopus.
  Auguſtinus Molignattus. 552
  ſubiectus Archiepiſcopo Rauen. 81
Britonorium eſt Archiepiſcopi Rauennatis. 245. 298. reſtitutum Eccleſiæ a Cæſare. 273
Brixia obſidione liberata. 381. ad Venetos deficit. 429. a Gallis recepta, cruentatur. ibi. oppugnata a Gallis & Venetis. 465
Brixillum opidum. 152. ſolo æquatum. 163. olim ciuitas. 165
Brunorus Zampeſcus. 11. in cuſtodia habitus. 494. ubi poſuerit militiæ fundamentum. 516. bello Romano clarus. ibid. in Franciſcum Comitem a Balneo. 518. in Galliam. 545. eques D. Michaelis. 546
Bruſabecchi pons crematus. 322
Bruſatti.
  Thebaldus, Flaminiæ Rector. 330
Buccoli
  Vgolinus. 343
  Vitalis. 315
Burgundiones Chriſtiani fiunt. 66
Buſca opidum expugnatum. 488
Butrium opidum Rauennæ. 12
Bythimnius Rauennæ iudex. 70
Byzantium a Turcis captum. 396

C

CAECILIVS Cornutus ſe ipſum interficit. 27
Cæſar Borgia omnem ferè Flaminiam occupat. 409. 414. Italiæ proceres necat, & regno pellit. 415. 416. pellitur Regno. 416
Cæſarea Cæſar habet copias terreſtres. 19. munita a Longino. 157. quid fuerit, & a quibus habitata. 158
Cæſena. 153. eſt in agro Rauennati. 195. ſub Malateſtis. 355
Cæſenas Epiſcopus.
  Florius. 222
  Henuerardus. 304
  Leonidas. 320
  Maurus. 235
  Oddo. 281. 282
  Odoardus Gualandus. 552
  Seuerus a columba electus. 353
  ſubiectus Archiepiſcopo Rauennati. 81. 165. 205.
Cæſenaticus portus oppigneratus, & expigneratus. 362
Cæſenates opem ferunt Bononienſibus. 272. ſacris interdicitur illis ab Archiepiſcopo Rauen. 304. ſubſidio ſunt Lambertatijs. 305. cum Rauennatibus de finibus agrorum diſceptant. 313. idem cum Ceruienſibus. 329. ſub Polentanis. 336. opem Rauennatibus pollicentur, aduerſus Pacini prolegati inſidias. 527
Cæſij.
  Andreas. lege quæ habentur in fine libri, ſub Genealogia Trauerſariorum.
  Petrus Donatus. l. Petrus Donatus Caſius.
Caius Pont. Max. 58
C. Cæſar Rauennam quotannis uenire ſolitus ad conuentus agendos. 12. Rauennæ expectat reſponſa a Senatu Romano. 14. il-

luc

huc euocat tertiamdecimam legionem. 15. ludum gladiatorum conſiderat, et ſpectaculo publico intereſt, datq. ſe frequenti conuiuio. ibid. timens Rauennates, noctu diſcedit. ibid. ſtatuam Rauennæ habet. 16. habet copias tereſtres Cæſareæ. 19
C. Caligula Cæſar. 27
C. Curio Tr. pl. 15
C. Iulius Alcimus Rauennas. 5
C. Marcellus Coſ. 14
C. Marii ſtatua & ſepulcrum Rauennæ. 12
C. Norbanus Coſ. 25
Calbi.
Antonius. 397
Calboli.
Fulcerius. 318
Foroliuij pulſi. 337
Calcheriæ.
Beetonus. 297
Caliſtus Pont. Max. ex urbe Rauennatum. 52
Caliſtus II. 267
Caliſtus III. 395
Callienſis Eccleſia ſubiecta Rauennati. 205. 555.
Callinicus Exarchus. 165. moritur. 166
Calocerus creatur ſacerdos. 34. D. Apollinaris Vicarius. 35. Archiepiſcopus Rauennæ. 47. moritur. 48. transfertur in ædem Vrſianam. 49. 50. 226
Caloprini Rauennates, patricij Veneti, finem habent. 278
Camaldolenſis eremus. 231
Camaldolenſes multis ab Archiepiſcopo Rauen. donati. 265. ubi incolant Rauennæ. 317
Cameracenſe fœdus in Venetos. 421
Camerettum a Catholicis expugnatum. 531
Camerinum. 4
Camertinum, Peruſinum & Firmanum bellum. 488
Campiana uilla Rauennæ. 22
Camporella trucidatur. 282
Campus Iani Rauennæ. 22
Campus Martius Rauennæ. 60
Canales.
Nicolaus Archiepiſcopus Rauennæ. 354. 355.
Canani.
Iulius epiſcopus Hadriæ. 552
Candiani.
Petrus Venetorum Dux. 225
Candiani palus cur ſit imminuta. 18
Candiani portus a Sapi factus. 17. quot naues poterat capere. 18
Canonici Lateranenſes reſtituuntur Rauennæ. 263
Canonici Rauennates mitras & mapulas deferebant. 162. 273. Cardinalium nomen ab eis ablatum. 549. rocchetis & cappa- rellis utuntur. 555
Canonici S. Saluatoris ueniunt habitatum Rauennam. 397
Capelli.
Franciſcus. 409
Capitolium Rauennæ percelebre. 21
Capoſerrei.
Hieronymus Cardinalis, legatus Flaminiæ. 493
Capua capta & ſolo æquata. 98
Caracalla Cæſar. 52
Caraffæ.
Antonius. 518
Carolus Cardinalis. 512. 513
Diomedes Cardinalis. 70. 71
Io. Petrus, l. Paulus IIII. Pont. Max.
Carbonaria maior, & minor. 230
Cardinales Rauennatis Eccleſiæ, quando inſtituti, & cur ita uocati. 206. abrogati. 549
Cardinales Romanæ Eccleſiæ, quando inſtituti, & eorum munus. 207
Cardonæ.
Raymundus. 429. 441. 444. 450. 462
Carillæ.
Egidius legatus Italiæ. 356. 357
Cariſſimi.
Hludouicus. 496
Carloni.
Nannes. 385
Carmelitani Rauennam habitatum ueniunt. 370.
eorum comiti Romæ celeberrima. 537
Carneuali.
Nicolaus. 343
Caroldi.
Io. Iacobus. 425
Caroli duo in Italia pro Imperio diſceptant. 219
Carolus Martellus petit opem a Luitprando. 187
Carolus Magnus Deſiderium Regem obſidet. 202. Romæ fit patricius. ibid. confirmat donationem factam Eccleſiæ Romanæ. ibid. Rauennæ accipitur magno apparatu. 204. Oſtiarijs Rauennatis Eccleſiæ priuilegia donat. ibid. Imperator Auguſtus creatur. 207. partitur, cum Cæſare Byzantio Italiam. 208. ornamenta Rauenna abducit. ibid. moritur. 210
Carolus II. Cæſar, caluus. 219
Carolus III. groſſus. 219. 220
Carolus IIII. 354
Carolus V. coronatur Bononiæ. 480. Algerium petit. 489. Placentiã occupat. 494. conqueritur de Gallorum aduentu in Italiam.

liam.495.Senas oppugnat. 499
Carolus Gallorum Rex, *Flaminia Rector.* 325
Carolus Gallorum Rex *octauus, Neapolitanum Regnum acquirit.402. funditur ad Tarrum.* 405
Carolus Gallorum Rex *Nonus, ab Hugonotis turbatur.* 530
Carolus *Roberti Regis Siciliæ filius.* 334
Carolus *Neapolis Rex.* 363
Carraccioli.
Io. Baptiſta. 414
Caranza.
Michael, Carmelitanus Theologus. 537
Carrarii.
Deſdeus. 279
Franciſcus. 368.369
Marſilius. 356
Nicolaus. 356
Vbertinus. 279.280
Vincentius. 244.375.519.
Carrettorum *domus unde originem duxerit.* 235
Carthaginienſis *Antiſtes.*
Rufus. 65
Caruaiales.
Bernardinus Cardinalis. 429.441.471
Caſalecchi *incolæ.* 329
Caſalidum *caſtrum.* 266
Caſamata *conſociatio piſcatorum Rauennæ.* 348
Caſiates.
Pederectus. 297
S.Caſſiani *opidum euerſum a ForoCornelianis. 265. reſtitutum a Bononienſibus.* 267
Caſſinenſes *l. D. Benedicti monachi.*
Caſſiodorus *Rauennas Theoderico Regi a ſecretis. 114. cõſul & Senator Romæ. ibid. monachus. 123. multa ſcribit, et laudatur ab Athalarico Gothorum Rege.* 123.124.
Caſtillatium *opidum ædificatur.* 208
Caſtilionei.
Balthaſſar. 450
Caſtinus *Scytha. 77. captus ad Valentinianum adducitur.* 79.
Caſtrij.
Petrus. 430
Caſtrouiciani.
Millior. 320
Caſtrũ *nouũ eſt eccleſiæ Rauennæ.* 264. 282. 291
Catde.
Matthæus. 320
Catianimici.
Albertus. 297
Catriana *ſolitudo.* 251.252.256.
Catti.
Bernardinus, qui & Lydius. 411
Caualij. 344
Cauallarij *l. Peregrini.*
Caualli *opidum eccleſiæ Rauen.* 310
Canina. 252
Cazia.
Petrus. 333
Celeſtinus *Pont. Max.* 77
Celeſtinus. II. 267
Celeſtinus. III. 276
Celeſtinus IIII. 291
Celeſtinus. V. 319
Celini.
Anaſtaſius. 421.453
Celſi *Rauennates, Veneti patricij facti.* 322
Certamen *Italorum & Germanorum pro gloria.* 462. 463
Ceruia *unde hoc nomen habuerit. 70. a Foroliuianis occupata. 277. maxima eius pars eſt eccleſiæ Rauẽnatis. 281. ab Ioanne Vrſarola occupata. 293. a Venetis. 294. a Bononiẽſibus. 305. denuo a Foroliuianis. ibid. ſub Polẽtanis. 330. ſub Malateſtis. 355. denuo ſub Malateſtis.* 376
Ceruienſis *epiſcopus.*
Geruntius. 114
Guido. 337
Matthæus. 331
Ruſticus. I. 262
Ruſticus. II. 281. 282
Scipio Sanctacrucius. 552
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 165.205
Ceruienſes *opem ferunt Bononienſibus. 272. ſacramentum dicunt Archiepiſcopo Rauennæ. 274. iurant fidelitatem Petro Trauerſariæ, & Deſdeo Carrario ibid. concordiam ineunt denuo cum Trauerſaria. 287. pacta faciunt cum Rauennatibus. 289. Ceruiam produnt. 293. cum Caſenatibus de finibus diſceptant.* 329
Charecati.
Io. Iacobus, Carmelitanus Theologus. 537
Chalecutum. 405.
Cham, *Noei filius.* 1
China, *prouincia nuper inuenta.* 305
Chriſti *imago pulcherrima, eiuſq. miraculũ 113. eius ſandalia.* 231
Chriſtia. *clades.* 36.44.47.52.53.54.56.58.67
Chunradus *Alemãnus, Rauennæ capitaneus.* 269
Chunradus *Cæſar.* 238
Chunradus. III. *Cæſar.* 267
Cicero *Rauennam uenit ad Cæſarem.* 16
Ciceronis *locus explicatus.* 14
Cidnus *Liguris filius.* 2
Cingolorum *domus direpta.* 322
Cipreſſi.
Tibertus. 310

Ciuitella oppugnata. 514
Cinorium opidum. 266. 309
Claraſcum opidum in deditionem acceptum a Ioanne Aldrouandino. 488
Clariti.
Vincentius. 362
Claſſiarij Rauennates uictorem faciunt Othonem Cæſarem. 31
Claſsis ad Candianum. 17
Claſsis Miſeni. 17
Claſsis opidum quater captum. 18. a Iuliano Cæſare. 51. a Clefi. 159. a Peroaldo. 160. 187. ter a Saracenis direptum, reſtituitur. 168. a Luitprando ſolo æquatũ. 192. militum Narſetis ſtatio. 152
Claudius Cæſar. 36
Clefis Longobardorum Rex. 158. 159
Clemens Pont. Max. 45. 46
Clemens. II. 239
Clemens. III. 276
Clemens. IIII. 306
Clemens. V. 330
Clemens. VI. 351
Clemens. VII. Venetis in Cæſarem fœderatus. 473. a Pompeio Columna pené oppreſſus. ibid. obſeſſus ab Hiſpanis. 474. obſidione liberatus, repetit a Venetis Rauennam. 477. dubius inter Cæſarem, Gallum, Hiſpanum, et Anglicum Reges. 478. Barcinone cum Cæſare fœdus facit. 480. Bononiæ coronat Cæſarem ibid.
D. Clementis hoſpitium ad Primarium. 162
Clodius Quirinalis ueneno ſeipſum Rauennæ occidit. 35. 36
Clodoueus ſiue Hlodoueus Francorum Rex. 110. ſuperatur. 111. ornat templa Romana. 117
Clodoueus. II. Gallorum Rex. 173
Cn. Lentulus accuſatus. 27
Coccapanes.
Gaſpar, Architectus. 522
Cochim, prouincia nuper inuenta. 405
Codrus Rhetor inſignis. 463
Coloni.
Sozzus. 283
Colinæi.
Cetellio. 433
Collegium Fabrum militiæ Rauennatis. 22
Collegiũ iuriſconſultorũ Rauennæ inſtitutum. 478
Colonia primæ poſt diluuium in Italia. 1
Columna Soli dicata Rauennæ. 20. 21
Columnæ pretioſa Rauennæ. 138
Columnij.
Fabricius. 427. 438. 440. 441
Ienazanus. 316
Ioannes. 316. 317
Iordanes. 313
M. Antonius. I. M. Antonius.
M. Antonius. II. 512
Petrus. 317
Pompeius. 449. 470. 471. 473
Proſper. 469
Stephanus. 316. 342
Cum Henrico. VII. Cæſare ſentiunt. 335. deficiunt a Pontifice. 359
Comites. l. Fliacardi Comites.
Comites a Balneo. qui & Guidi dicuntur.
Guido. l. Guido.
Io. Franciſcus. 318. 327. 528
eorum origo. 236
Commodus Cæſar. 51
Conciliabulum Ariminenſe. 65
Conciliabulum Piſanum. 429
Concilium.
Baſileæ. 376
Byzantij quintum. 135. ſextum generale. 177
Conſtantiæ. 371
Epheſi. 82
Ferrariæ. 376
Florentiæ. 376. 379
Nicææ, primum. 62. alterum. 203
Rauennæ. 131. 221. 222. 227
Romæ. 65. 113. 192. 239. 450
Concilium prouinciale Rauennæ
ab Arnaldo Archiepiſcopo. 238
a Gilberto. 235
a Iulio Rauerco. 549. 551. 552
a Rainaldo. 330
Concordia noua inter Rauennates & clerum quando & cur facta. 374. uetus. 274
Concordius martyr Rauennæ. 61
Concoregij.
Raynaldus. l. Raynaldus Archiepiſcopus.
Congo Regnum & eius incolæ. 403
Coniuratio aliquot Rauennatum in Polentanos. 385
Conon Pont. Max. 178
Conſandolum. 344
Conſtantinopolis. l. Byzantium.
Conſtantes. II. Cæſar hæreticus. 171. 173. Beneuentum obſedit. 174
Conſtantinus Pont. Max. 183
Conſtantinus Cæſar. 59
Conſtantinus. II. Conſtantes, & Conſtantius Cæſares. 64
Cõſtantinus. IIII. Cæſar. 174. priuilegia largitur eccleſiæ Rauennati. 175
Conſtantinus. V. 193
Conſtantinus. VI. Cæſar. 203
Conſtantinus Archiepiſcopus Rauennæ. 224
Conſtantius Cæſar. 59. 62

Con-

Conſtantius exercitus Honorij Dux. 75. *Placidiam ducit uxorem. ibid. Cæſar factus. ibi.generat Valentinianum.* 111. *Cæſarem.* 76. *moritur.* ibid.

Conſulum dignitas quando Romæ ceſſauerit. 156

Contareni.

Bartholomæus. 477

Bernardus. 402

Gaſpar. 477.481

Corbi.

Petrus. 279

Vgulinus. 302

Corelli.

Franciſcus. 519

Cornei.

Aſcanius. 431. *fuſus & captus.* 504. *in bello aduerſus Io. Franciſcum a Balneo.* 518

Cornelius Pont.Max. 54

Corni.

Thadæus. 399

Corone vrbs capta a Turcis. 413

Corporis Chriſti cœnobiũ Rauennæ ædificatur. 468

Cornariæ.

Petrus pſeudo Pontifex. 342

Coſina opidum a Fauentinis ædificatur. 277

Coſmatus Melioratus Archiepiſcopus Rauennæ. 365. *Cardinalis. ibid. Pontifex Max.* 370

Cotignola ædificatur. 308. *permutatur a Polentanis pro Ripa Fili.* 366. *ab Hiſpanis capta.* 474. *a Guelfis Rauennæ oppugnata.* 477

Crana Noei filia. 1

Cranus Noei filius. 1

Cremonenſes ad Rauennam pecuniam amittunt. 279

Federati Rauennatibus, ſubſidium illis procraſtinant. 292

Creſola Gallus Regulus, Hugonottus. 535

Craſpoli.

Simon. 486

Creualcorum opidum ſtrenui a Pontificijs defenſum. 495

Cromellum opidum incenſum. 325

Crucifixi imaginis miraculum. 451

Crucigeri Rauennæ habitãt. 274. *eorum Generalis Præfectus.* 349

Crucii.

Angelus.cucullatus ordinis ſeruorum. 473

S.Crucis templum Rauennæ ædificatur. 89

S.Crucis fontis Auellanæ cœnobium. 251.252

Culianellum opidum. 356

Cunij, qui & Barbiani dicuntur.

Albericus. 358.369

Andreas. 357

Bernardinus. 320.323.326

Bernardinus malicia. 357

Franciſcus. 358

Guido. 357

Ioannes. 358.367

Hludouicus. 367.369

Manfredus. 369

Marcus. 357

Nicolaus. 358

Rainerius. 291.322

Ciues Rauennates. 213. *opem ferunt Argolioſis Foroliuianis.* 337

Cur, quis fuerit. 2

Curnazanij.

Gerardus Præpoſitus S. Donini. 333

Curtes, ſiue Curtij.

Matthæus. 487

Vgutio. 291

Cuzij.

Franciſcus. 346

Cymaclienſis epiſcopus.

Cyprianus. 222

Hercules Sacratus. 552

Michael. 304

Subiectus Rauennati Archiepiſcopo. 165.205

Cimachienſes ſacramentum dicunt Rauennatibus. 302.312. *deficiunt ab eis ad Eſtenſes.* 323. *redeunt ad Rauennates.* 329. *recipiuntur ab Eſtenſibus.ibid.redeunt ad Rauennates.* 332

Cymaclum unde dictum, & a quibus ædificatum. S. eſt in agro Rauennati. 195. *a Paulo Trauerſaria captum.* 208. *ferro & igni a Nicephori claſſe abſumptum.* 209. *a Rauennatibus amiſſum.* 219. *a Venetis raptum. ibid. direptum.* 225

D

DALMASII.

Degus. 331

Dalmatæ Rauennæ habitatum ueniunt. 396

Dalmatiæ pars a Turcis capta. 396

Damaſus Pont. Max. 66

Damaſus. II. 240

Damianus Archiepiſcopus Rauennæ. 179. 181.182.

Dandoli.

Franciſcus Dux Venetorum. 346

Dantes Aligerius Rauennæ. 338. *Polentanorum legatus ibid.moritur.* ibid.

Dathus Archiepiſcopus Rauennæ. 51. *transfertur*

ſertur in ædem Vrſianam. 50
Dauid Rauennas olitor. 476
Dayſellæ.
Petrus. 289
Decius Cæſar. 54
Degus Roberti Regis in Flaminia Vicarius. 338
Delphini.
Victor, legatus Rauennæ. 391
Demoſthenes Rauennas patricius. 43
Deodatus Pont. Max. 174
Deo laguardi incolæ. 329
Deredoſſi.
Bonfilitus. 312
Deſiderius Longobardorum Rex 196. Rauennatē agrum diripit. 201. captus a Carolo Magno. 202. in Galliam ductus. 203
Deſdei.
Guido. 269
Deus dedit Archiepiſcopus Rauennæ. 216
Diadumenus Antoninus Cæſar. 52
Dimily canale quando ſactum. 327
Dioclitianus Cæſar. 58
Diomelſalui.
Gettius. 320
Dionyſius Halicarnaſſeus. 4
Dionyſius Pont. Max. 56
Diſmana uilla Rauennæ. 22
Doctores legum ſeu iuriſconſulti quo modo olim uocabantur. 327
Doctrulda ſiue Doctrulphus ſueuus. 160
Domitianus Cæſar. 44.45
Dominicani religioſi uiri, quando Rauennam habitatum uenerint. 300
D. Dominicus Calaguritanus. 281. eius templum Rauennæ. 300
Dominicus Vblatella Archiepiſcopus Rauēnæ. 220
Donatelli.
Rainutius. 267
S. Donati opidum a Guidone Feltrio emptum. 338
Donati.
Donatus. 385
Hieronymus l. Hieronymus.
Ioannes. 476
Petrus. 425.446.451.453
S. Donini opidum. 283
Donus Pont. Max. 175
Donariæ.
Gerardus. 283
Drudi.
Philippus. 315
Drudo Præpoſitus eccleſiæ Rauen. 304.306
Druſus Cæſar coſ. 25
Ducaria opidum emptum ab Archiepiſcopo Rauen. 291
Ducatus aureus quando cudi primum cœptus. 158
Duces l. Honeſti.
Ducum dignitas quando primum in Italia. 158
Dulceboni.
Chunradus. 279
Dulcichii quando Rauennam uenerint. 396
Duſdei.
Petrus. 311

E

ECCELSIVS Archiepiſcopus Rauennæ, Theoderici legatus ad Iuſtinum. 117. domum paternam in templum erigit. 130. munera præbet templo Vrſiano, & moritur. ibid.
Eclypſis Solis. 215
Ediſtius martyr Rauennæ. 60
Egidius Archiepiſcopus Rauennæ. 278.279
Elephantutij.
Pandulphus. 433.434
Eleocadius creatur Diaconus. 34. Archiepiſcopus Rauennæ. 46 moritur. ibid.
Elerna Crana Noei filia. 2
Eleutherius Pont. Max. 31
Eleutherius Exarchus. 167. Campſinum Tyrannum Neapoli ſuperat. 168. Se Italiæ Regē declarat. ibid. trucidatur. ibid.
Emanuel Luſitaniæ Rex. 404
Emanuel Philibertus Allobrogum Dux. 545
Englarata Comitiſſa. 270
Entius, quem aliqui Henricum etiam appellant, Friderici II. filius ſugatur ad Vrbem Victoriam. 295
Epiſcopi duo in qualibet ciuitate. 171
Epiphanius Ticinenſis epiſcopus. 101.104
Eranus Italiæ Rex. 2
Eridanus cur Pado nomen. 2
Eſium ſub Malateſtis.
Eſtenſes.
Albertus V. 360.362.366
Aldrouandinus. 248
Aldrouandinus II. 280
Alfonſus l. Alfonſus.
Almericus. 230
Amizo. 230
Azzo II. 229
Azzo V. 248
Azzo VIII. 275.280
Azzo IX. 293
Azzo X. 322.329.330
Azzo XII. 367
Bonifacius. 244
Eliſa. 360

Fran-

Franciſcus. 330. 332
Guelfus VI. 248
Guelfus VII. 248
Henricus. 290
Hercules. 399. 400
Marinus. 219
Mathildis .l. Mathildis.
Nicolaus. 341. 347
Nicolaus II. 360. 362
Nicolaus III. 367. 369. 373
Nicolaus, Leoneli filius. 399
Opizo V. 275
Opizo VI. 302. 310
Opizo VII. 341. 347. 351. 353
Opizo VIII. 360
Otho. 219
Otho. IIII. *Cæſar.* 279. 280
Raynaldus III. 341. 347
Thedaldus. 229
Thedaldus. 244
Eſtenſes fratres pugnant inter ſe. 331. 367
Eticis captus ad Valentinianum adducitur. 79. *ſuperat Athillam, & interficitur manu Valentiniani.* 93
Euariſtus Pont. Max. 47
Eucarius ſiue Euthartcus gener Theoderici Regis. 110. *conſul. ibid. ludos Rauennæ celebrat, & munera præbet.* 111
Euchariſtiæ ſacræ miraculum. 131
Eudocia & Placidia Valentiniani III. *filiæ capiuntur.* 98
Euganei populi, ubi in Italia. 6
Eugenius Pont. Max. 172
Eugenius II. 211
Eugenius III. 268
Eugenius IIII. 374. *in Vicecomites pugnat.* 375. 376
Eugubina Eccleſia ſubiecta Rauennati. 205. 555
D. Euphemiæ martyrum. 41. *eius corpus Rauennam allatum. ibid. dies feſtus.* 42
D. Euphemiæ ad Arietem templum. 41. *dedicatio.* 42
D. Euphemiæ ad mare ædicula. 42
Euſebius Pont. Max. 59
D. Euſebij templum. 137. 151. *euerſum.* 209
Euſerius artifex egregius. 68
Eutitianus Pont. Max. 56
Euthyches hæreticus. 89
Eutichius Exarchus. 192
Euurcius Aurelianenſis epiſcopus a columba eligitur. 58
Exarchatus Rauennæ quando incepit. 156. *cur ſic dictus. ibid. reſtitutus eccleſiæ Romanæ, ab Aritperto Longobardorũ Rege.* 185. *a Pipino.* 195. *a Carolo magno.* 202. *a Hludouico Cæſare.* 214. *ab Othone primo.* 227. *a Rodulpho.* 305. *quæ continebat.* 194. 195. *quo modo finem habuit.* 196
Exarchi unde dicti. 156. *quot locis fuere.* 157. *Pontifices Max. confirmabant.* 169. *quo modo accipiebantur, Romam primum ingredientes. ibid. eorum munus, Archiepiſcopis Rauennatibus datum.* 200
Expeditio in Saracenos. 276
Exuperantius Archiepiſcopus Rauennæ. 71. 75
Ezzelinus Onara funditur. 295. *occupat totam Venetiam.* 299. *moritur.* ibid.

F

FABIANVS *Pont. Max. a columba electus.* 54
D. Fabiani & Sebaſtiani templum Rauennæ ædificatur. 244
Fabri.
Antonius. 413
Ioannes. 405. 406
Paulus. 462
Fæſulæ unde nomen habuerunt. 5
Faliſci a Pontifice deficiunt. 359
Fani epiſcopus.
Albertus. 282
Franciſcus Ruſticutius. 552
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 205
Fantina uia, quæ ſit. 11
Fantinus amnis quis, & cur dicatur. 11
Farneſii.
Alexander Cardinalis. 471. *Pont. Max. l. Paulus* III.
Horatius. 497
Octauius. 494
P. Aloyſius. 480. 494
Rainutius .l. Rainutius.
Farratini.
Baldus. 511
Fauentia eſt in Rauennati. 195. *capta a Friderico* II. 294. *ſub Manfredis.* 351
Fauentini. 278. *Rauennatium opida ſolo æquant.* 293. *Bononienſes ſuperant.* 307. *Rauennam ueniunt, a Pacino prolegato ad Rauennatium interitum.* 526. *trepidi abeunt.* 528
Fauentinus epiſcopus.
Baptiſta Sighicellus. 552
Romanus. 222
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 81. 165. 205.
Fauſtinus Rauennas. 45
Faxoli.
Iacobus. 303

Ioannes. 328
Felicianus martyr Rauennæ. 61
Felix Pont. Max. 56
Felix II. 65
Felix III. 104. 110
Felix IIII. 122
Felix Archiepiſcopus Rauennæ deficit, a Pontifice Max. capitur, & Byzantium mittitur, cæcatusq. relegatur. 184. *catholicus factus, miracula facit.* 186. *reſtituitur patriæ, multa ibi inſtaurat, & moritur.* 187
Felix patricius Rauennas Pentapolis Præſes. 67
Feltrij. l. Feretrani.
Ferdinandi.
Conſaluus. 413
Ferdinandus Hiſpaniarum Rex opem fert Pontifici. 437
Feretrani.
Antonius. 360
Fridericus. 338
Fridericus II. 394. 457
Guido. 307. 308. 312. 338
Guidubaldus. 415. 422
Sperantia. 338.
Feretranus Epiſcopus.
Vbertus. 334
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 205. 555
Feroaldus Spoletinorum Dux Claſſem opidum capit, 160, *obſidet Rauennam, & fugatur a Rauennatibus, ibid. trucidatur.* 161
Ferondi.
Cornelia. 260
Franciſcus. 259
Ferraria cur ſic dicta. 72. *muro cincta,* 166. *epiſcopo ornata.* 173. *eſt in agro Rauennati.* 195. *Eſtenſibus ſubiecta.* 229. 230. *Azzoni* IX. *tradita.* 294. *Venetis data.* 331. *a Franciſco Eſtenſi capta. ibid. obſeſſa a Pontificijs.* 347. *confirmata Eſtenſibus a Pontifice.* 351. 353
Ferrarienſis epiſcopus.
Alſonſus Roſettus. 552
Conſtantinus. 222
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 173
Ferrarienſes liberari interdicto cupiunt. 344. *Rauennam diripiunt.* 447. 448. 449
Ferretti.
Exuperantius. 522
Io. Petrus. l. Io. Petrus.
Iulius. 490
Nicolaus. 470.
Ferri.
Vincentius Dominicanus Theologus. 555
Flaminia deficit a Pontificio legato. 348
Flaminiorum omnium induciæ fiunt. 323. *inſtaurantur.* 328
Fl. Callinicus. l. Callinicus.
Fl. Conſtantius. l. Conſtantius exercitus.
Fl. Ioannes. l. Ioannes Platon.
Fl. Longinus. l. Longinus Exarchus.
Fl. Narſes. l. Narſes.
Fl. Zmaradgus. l. Zmaradgus.
Fliacardi Comites.
Ezzelinus. 302
Fridericus. 302
Guido. 296
Rogerius. 296. 302. 308
Ciues Rauennates, & Bagnacauallenſes, Rauenna pulſi. 293. 296
Fliſci, ſiue Lauanij.
Bonifacius Archiepiſcopus Rauen. 306
Innocentius IIII. *Pont. Max.* 294
Nicolaus Archiepiſcopus Rauen. 464. 470. 471
Perceuallus. 306
Vrbanus Archiepiſcopus Rauenn. deſignatus. 472
Florentini cum Venetis & Rege Boemiæ in Scaligeros fæderati. 250. *cum Friderico Aragonio, & Io. Galeatio Sfortia.* 400
Florentiolum opidum. 265
Florentius Archiepiſcopus Rauennæ. 66
Floronij.
Cæſar. 475. 477. 479
Marcus. 423. 432
Petrus. 399
Fluminum incrementa in Italia. 517
Foisbei.
Gaſto Imperator exercitus Gallorum, fudit Venetos, & Brixiam aliasq. urbes excepit. 429. *Pontificios ad pugnam prouocat.* 429. 430. *Ruſſium expugnat.* 430. *Rauennam quatit.* 431. *inſtruit exercitum ad pugnam.* 438. *ſpem uictoriæ Hiſpanis aufert.* 442. *interficitur.* 443
Fontanæ.
Aldigherius. 302
Iacobus. 333
Philippus Archiepiſcopus Rauen. l. Philippus.
Raimundus. 333
Ferraria pulſi. 303
Formoſus Pont. Max. 220
Fortanerius Archiepiſcopus Rauennæ. 355. *Cardinalis.* 358. *moritur.* ibid.
Fortebracij.
Nicolaus. 375

Foro Corneliani patriam inſtaurant, ope Faventinorum. 265. obſeſſi a Bononienſibus. 267. opem Rauennatibus pollicentur aduerſus inſidias, Pacini prolegati. 523
Foro Cornelianus epiſcopus.
Franciſcus Guarinus. 552
Petrus. 222
Synibaldus. 304
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 81. 165. 205.
Foroliuiani opem ferunt Fauentinis. 271. Bononienſibus. 274. Ceruiam occupant. 277. inde pulſi. 294. 305. pacem cum Rauennatibus faciunt. 298. denuo ingrediuntur Ceruiam. 305. opem ferunt Lambertatijs. ibi. Fauentinis. 307. Gallos ſuperant. 311. obſidentur. 312. opem Rauennatibus pollicentur, aduerſus Pacini prolegati inſidias. 527
Foroliuianus epiſcopus.
Albertus. 282
Antonius Zanottus. 552
Apollinaris. 222
Rodulphus. 304
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 81. 165. 205.
Foro Pompiliani opem ferunt Bononienſibus 272. a Franciſco Sfortia ſubacti. 381
Foro Pompilianus epiſcopus.
Ioannes. 222
Petrus. 332
Raualdinus. 304
Thadæus. 320
Vbertellus. 281. 282
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 81. 165. 205.
Foro Semproníenſis eccleſia ſubiecta Rauennati. 205. 553
Forum Cornelij. 75. reædificatur. 159. captum a Rauennatibus. 264. ſub Pontifice. 369. ſub Vicecomitibus. 380. eius arx a Guelfis occupata. 477
Forum Liuij deficit a Romana Eccleſia. 311. uallo ac foſſa priuatum. 312. ſub Ordelaphis. 351. ſub Vicecomitibus. 380
Forum Pompilij ſolo æquatum. 174. 356. occupatum a Vitali Ragnolo. 318. munitum a Trauerſarijs. 322. ſub Zampeſcis. 494
Franchi.
Ioannes. 420
Franchini.
Antonius. 414. eius lapſus. 147
Bona. 470
Franciſcus. 510
Franci & Burgundiones Liguriam tenent. 145. Italia pulſi. 153
Franciſij.
Guillelmus. 294
Vide quæ ſcripſimus ſub Genealogia Trauerſariorum, in fine libri.
Franciſcus Alidoſius Legatus Pontificius. 425. Rauennam fugit. 427. interficitur. 428
D. Franciſcus Aſiſias. 281. eius templum Rauen. 92
Franciſcus Maria Ruuereus Vrbinatium Dux. 422. copiarum Pontificis Imperator, multa opida in Flaminia capit. ibid. Ruſſio potitur, & Rauennam oppugnat. 424. Cardinalem Alidoſium interficit. 427. cũ Gallis ſentit, aduerſus patruum. 444. 450. reſtituitur in gratiam patrui. ibid. dominatu pellitur. 464. illum repetit. 466. Venetarum copiarum Imperator, ſtudet opem ferre Pontifici. 474. mortuus. 488
Franciſcus Maurolycus labitur. 59
Franciſcus Sfortia. 376. cum Venetis, in Vicecomitem ſocerum pugnat. 380. 381. Rauennæ imminet. ibid. pro Venetis feliciter pugnat. ibid.
Frangipanes.
Petrus. 316
Fregoſij.
Cæſar. 488
Octauianus. 449
Friderici.
Hieronymus Martoranenſium epiſcopus, moderator Romæ. 525. Præſes Flaminiæ. 538
Fridericus Ahenobarbus Cæſar. 268. coronatur. 269. in Rauennati. ibid. dat Eccleſiæ Rauen. priuilegia. ibid. Rauennæ accipitur a Trauerſarijs. 272. 273. Venetijs pacem a Pontifice impetrat. 273. confirmat immunitates Archiepiſcopi Rauennæ, & ſuffraganearum eius. 274. moritur. 276
Fridericus II. Cæſar. 280. ſacramentum accipit a Rauennatibus. 283. creat Rectores Flaminiæ. 286. expers fit ſacrorum, & Rauennam uenit. 287. in Syria pugnat. 288. in Italiam redit, & recuperat amiſſa. 289. pace facta cum Pontifice, Rauennæ conuentum agit. ibid. abit in Germaniam. 290. funditur. 265. Rauennam ſpoliat. 296
Fridericus III. Cæſar Rauennæ equites facit. 399
Fridericus Archiepiſcopus Rauennæ. 236. 238
Friſcus Eſtenſis ſpurius. 331

Frixij

Frixij cum aduerſarijs conciliati. 298
Fulcadus accipit poſſeſſionem, obſides, & claues Rauennæ pro Pontifice. 194
Furnarini. l. Regij.
Fuſca uirgo et martyr Rauennas, cum Maura nutrice. 54.55
Fuſcari.
Aloyſius. 478
Fuſci.
Cornelius. 39.40
Fuſignanum a Guidone Polentano emptum. 357. adhuc ſub Polentanis. 372
Fycocle. l. Phycocle.

G

GAHIVM opidum. 266
Galba Cæſar. 37
Galenus Cæſar, qui & Galienus. 55
Galeotus Malateſta exercitus Pontificij Dux. 347. captus. 348. Arimini Vicarius. 351. Rauennam oppugnat. 355. Rauennæ dominus falſo ſcriptus. 361. Rector Flaminiæ. 362
Galerius Cæſar. 59
Galigatenſe cœnobium ædificatum. 114.115
Galla Placidia naſcitur. 68. capitur a Gothis. 74. nubit Ataulfo. 75. Conſtantio. ibid. parit Valentinianum III. 76. Byzantium abit. ibid. Auguſta nuncupatur. 78. in Italiam rediens cum filijs, mari iactatur. ibid. Romæ Barbatianum inuiſit. 80. Rauennæ D. Io. Euangeliſtæ templum ædificat. ibid. eum uidet templum conſecrantem. 86.87. ædificat templum Rauennæ D. Io. Baptiſtæ. 87. Arimini, D. Stephano. 88. S. Crucis, Rauennæ 89. S. Nazarij & Celſi. ibid. D. Germani donum magna reuerentia conſeruat. 90. moritur. 97. eius miraculum. 349
Galli populi qui ſint. 2. in Italiam ueniunt. 6. denuo in Italia. 427. oppugnant Rauennam. 431. cum Pontificijs & Hiſpanis cruentum committunt prælium. 440. 441. nobiliores Rauennates non diripiunt. 447. Italia pulſi. 454. in Italiam redeũt. 455. Senis egreſſi penetrant ad Hiſpanorum caſtrorum aream. 508. Turcis fœderati. 503. ſubſidio uenientes Paulo IIII. Rauẽna, & in Rauennati cõmorantur. 513. 514. eorum progreſſus in bello Romano. ibid.
Galliæ Ciſalpinæ, in qua Rauenna eſt, laus a Cicerone. 11. quando facta prouincia Romanorum. ibid.
Gallia Ciſpadana, quæ & cur uocetur. 6
Gallia Tranſpadana, quæ & cur uocetur. 6
Gallicus morbus quando in Europam illatus. 403
Gallio ciuis Rauennas, Dux copiarum Valentiniani. 80. in Gallias miſſus Scotos & Albienſes coercet. 81. ſuperatur in Africa. ibid.
Gallus Cæſar. 55
Galutij
Petrus, Rauennæ Rector. 347
Rigutius. 305
Gamillaria uilla. 266
Garlaſcum opidum. 325. expugnatum. 472
Garuffi.
Lælius, epiſcopus Saſſinenſis. 552
Gatilia opidum captum a Pontificijs. 518
Gattaluſij
Luchinus. 304
Gauallenſis Eccleſia ſubiecta Rauennati. 205
Gauardi
Alexander. 475.476
Gauij
Simon Marſatius. 511
Gebehardus Archiepiſcopus Rauennæ. 238
Gelaſius Pont. Max. 110.111.
Gelaſius. II. 267
Gemellus Diaconus Rauennas, Præfectus Siciliæ Archiepiſcopo Rauennæ. 72
Genarij
Antonius. 350
Guido epiſcopus Ceruiæ. 337
cum aduerſarijs conciliati. 298
Genſericus Romam diripit. 98. ſuperatur. 99
Gentilis Rauennas, mulier ſanctitatis opinione clara. 482.483
Genuenſes cum Venetis in Eſtenſes pugnant. 400. Venetos obſident. 363
D. Georgij templum iuxta Argentam. 152
D. Georgij templum Rauennæ. 137. 151. euerſum. 209
D. Georgij in Ceneda templum datum Canonicis S. Saluatoris. 297
Georgij Merulæ lapſus. 157
Georgij
Petrus. 395
Georgius Archiepiſcopus Rauennæ, diripit Eccleſias Rauennates. 214. Legatus Pontificius. ibid. pugnans fugatur. 215. moritur. ibid.
Georgius Interamnas. 509
Gerardus Archiepiſcopus Rauennæ. 272
Gerardus Moriſienſis epiſcopus & martyr. 226
Germani Rauennam uſque prædabundi excurrunt. 56
Germanicum bellum a Carolo. V. factum. 490

Germanicus

Germanicus bellum in Germanos facit. 25
D. Germanus Altiſiodorenſis epiſcopus, Rauennæ. 89. Aſinū ad uitā reuocat. 90. moritur. ibi.
D. Geruaſii hoſpitium donatum Abbati S. Io. Euang. 261. 262. datū Polētanis. 331. cur ædificatū. 262. eſt Reipubl. Rauennatis. 425
Geruaſii Rauennates ciues cum aduerſarijs pacem faciunt. 298
D. Geruaſius et Protaſius. D. Vitalis filij, & martyres. 33
Geruntius Ceruiæ Epiſcopus in concilio Symmachi. 114. martyr. ibid.
Ghetij.
Baldus. 399
Bartholomæus. 399
Chunradus. 302
Deomelſaluus. 300
Ioannes. 302
Signorellus. 315
Simorellus. 320
Thomas. 297. 302
Cum aduerſariis conciliati. 298
Ghirardelli.
Petrus. 448
Giapam Regnum noui orbis ampliſſimum. 405
Gibellini. l. Guelforum.
Gibellini Rauen. pulſi, et ex oībus ciuitatibus. 337
Gibertus Archiepiſcopus Rauennæ. 245. in Cōcilio Romano 246. dignitate priuatus. 247. pſeudoPōtifex factus. ibid. moritur. 259. cadauer proiicitur in cāpos profanos. 260
Gigantes qui fuerint. 3
Gilbertus Gallus Archiepiſcopus Rauennæ. 235. Pontifex Max. 236. moritur. 237
Ginnanni.
Hoſtaſius. 547
Giouedia opidum Zampeſcis datum. 458
Giſlerij.
Michael. l. Pius. v. Pont. Max.
Glazolū opidū. 342. 344. captū a Pontificijs. 518
Glycerius Senator Rauēnas, a Rauēnatibus Cæſar creatur. 100. Rauennam munit. ibid. epiſcopus Salonæ. ibid.
Goa vrbs Indiæ orientalis. 405
Godeſcalcus Parmenſium Dux. 165. captus cum uxore, in cuſtodia Rauennæ habetur. 166. reſtituitur. ibi. eius uxoris mors ſepulcrumq. nuper inuentum. ibid.
Gomer Gallus Iapheti filius. 1
Conzagæ.
Bartholomæus. 368
Ferrantes. 494
Franciſcus. 405. 406
Fridericus. 419
Fridericus Bozolius. 433. 438. 444
Philippinus. 347. 354
Sigiſmundus. 458
Gordianus Cæſar. 53
Gordii.
Philippus. 459
Vbertellus. 420
Gornaij.
Robertus Flaminiæ Rector. 318
Gothi in Græciam erumpunt. 56. Rauennam tamquam Aſilum, habent. 144. ibi capiūtur. 146. omni fere Italiā dominātur. 148 ſuperantur 149. eorum Regni fines in Italia. 153. eorum Regum mos. 125
Gradenici.
Ioannes. 228
Ioannes. 408
Gradi.
Ioannes. 339
Granarolum opidum. 266. 369
Grandes.
Stephanus Architectus. 522
Granelli.
M. Antonius. 519. 549
Graſſi.
Achilles Cardinalis. 426. moritur. 471
Chunradus Abbas. 58
Gratianus Cæſar. 66. 67
Pratioſus Archiepiſcopus Rauen. 202. carus Carolo Magno. 204. moritur. 208
Gregorius Romanus, Byzantij. 160. Rauennæ ibid. Romæ. 163. Pontifex Max. mittit Rauennām corpora martyrum. 162. Pontificale ſcribit Mariniano. 164. confirmat eccleſiæ Rauen. quæ a Cæſaribus acceperat. ibid.
Gregorius. II. ſcribit ad Vrſum Venetorum Ducem pro recuperanda Rauenna a Longobardis. 188. eius mors ab exarcho, iuſſu Cæſaris, quæſita. 190
Gregorius. III. 192
Gregorius. IIII. 212
Gregorius. V. 234. 236
Gregorius. VI. 238
Gregorius. VII. 246
Gregorius. VIII. 276
Gregorius. IX. 287
Gregorius. X. 305
Gregorius. XI. 361
Gregorius. XII. 370
Griſo Italiæ Rex. 2
Grimoaldus Beneuēti Dux. 173. Longobardorum Rex. ibi. iniuria affectus a Rauennatibus. ibid. Forum Pompilii ſolo æquat. 174
Gritti.
Andreas. 458. 465. 475. 476
Groſſi.
Baptiſta, Epiſcopus Regienſis. 552
Groſſi Rauennates: l. Floronij.

Guaccimanni.
Bartholomæus. 524
Hieronymus. 408.467.568
Guadignani.
Guillelmus. 289
Gualandi.
Odoardus, Epiſcopus Cæſenæ. 552
Gualterij.
Triuultius. 527
Gualterius Archiepiſcopus Rauennæ. 259. multa acquirit. 264. 265. donat multa 262.265.267. moritur. ibid.
Guarini.
Franciſcus Epiſcopus Fori Cornelij. 552
Iacobus Rector D. Mariæ Rotundæ. 391.392
Paulus. 535
Guarinus Veronenſis. 366
Guelforum & Gibellinorum factiones in Italia inſtitutæ. 295. renouatæ. 295.337. Rauennæ inſtauratæ. 467
Guicciardini.
Franciſcus. 474
Guidarelli.
Guidarellus. 399
Guido Archiepiſcopus Rauennas. 269.271.272
Guido II. 274
Guido III. 343
Guido Balnei Comes. 235.236
Guido Polentanus I. nouellus, Cymaclium recipit. 329. cũ Ciſalpinis fœdus facit 330. Prætor Rauẽnæ, opem fert Argolioſis. 337. Bononiæ Præfectus. 341. Vicarius Imperij 352. ſolus Rauẽnam adminiſtrat. 354. Vicarius eccleſiæ, moritur. 56
Guido Polẽtanus Magnus pacem cum aduerſarijs facit. 302. opem fert Lambertatijs 305. Rauenna potitur. 308. in exercitu Ioannis Appiæ. 312. liberum Rauen. dominatum affectat. 313. læſæ maieſtatis reus. 314.315. Stephanum Columnã capit. 316. facit cum aduerſarijs pacem. 320.322
Guido Polentanus V. emit Inſignanum. 357. conciliatur cum Pochepennis. ibi. deficit a legatis Pontificis. 360. uxorem ducit, & filiam in matrimonium collocat. ibid. litẽ intendit Carrarijs. 361. fœdus facit cum Malateſta, Manfredo, & Anito. 362. reſtituit portum Cæſenaticum. ibid. in carcerem a filijs coniectus. moritur. 365
Guido Spoletinus Dux, Imperiũ occupat Raue. 421
Guidobaldus Ruuereus bello, a Paulo. III. pro Imperio Camertino, petitur. 488. Imperator & Præfectus copiarum Ecc. Rom. 516
Guillelmus Durãti Capitaneus Generalis Flaminiæ 311. renuit Archiepiſcopatum Rauennæ. 319. Rector Flaminiæ. 321
Guillelmus Ferebattus Aemiliæ Princeps. 237
Guillelmus Salernitanus Archiepiſcopus Raue. 274
Guillielmus II. Archiepiſcopus Rauẽnæ. 274.276
Guillelmus Romanorum Rex. 297
Gurlinus Tombeſius egregie pugnat ad Tarum. 405. Nouariæ munitionem incẽdit, & Gallos repellit. 406. eius conſilio Piſani omnia agunt. 408. Forumiulij munit. 412. Piſani exercitus Imperator. ibid. claſsis Venetæ legatus. 413. ad Cephalleniam uulneratur. ibid. moritur. 414
Gurlottus Tombeſius triremi donatus a Maximiliano Cæſare 425. Vicetiam occupat. 465. ex prouocatione cum Gallis pugnat. 465.466. opem fert Franciſco Mariæ Ruuereo. ibid. in oppugnatione Parmæ. 469
Gufredus Comes Blandratenſis, Flaminiæ Rector. 286
Gymnaſium Rauennæ celeberrimum. 140. 141. inſtauratum. 303

H

HADRIA unde dicta. 5
Hadrianus Pont. Max. 200.203
Hadrianus II. 218
Hadrianus III. 219
Hadrianus IIII. 269
Hadrianus V. 310
Hadrianus VI. 470
Hadrianus Cæſar Chriſtianis amicus. 47
Hadrianus epiſcopus.
Iacobus. 307
Iulius Canianus. 552
Peregrinus. 307
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennati. 165.205
Halidoſii. l. Alidoſii.
Hannibales Romani. 311
Hector Balena Sicariorum Rauennatum caput, ſtrangulatus. 56
Hectores.
Nicolaus. 46
Heliogabalus Cæſar. 5
Henricus Cæſar claudus. 23
Henricus II. Barba nigra. 238.21
Henricus III. 243.246.247. Rauennæ. 248
Henricus IIII. 237
Henricus V. ſiue VI. 276
Henricus VII. Lucemburgenſis. 330.332
Henricus Archiepiſcopus Rauennæ. 234.245
Henricus Anglorum Rex. 118.278
Henricus II. Caſtellæ Rex. 368
Henricus Cardinalis infans Luſitaniæ. 551
Heraclianus Piſaurenſis epiſcopus. 62
Heraclius Cæſar. 167
Herculis fanum Rauennæ. 20
Herculis borgaruſtatua Rauennæ. 20.21
Heribertus Archiepiſcopus Rauennæ, multa

donat

donat. Abbati S. Vitalis. 238
Hermatora Aquileiæ Antiſtes. 41
Herminfridus Turingorum Rex. 110
Hermolaus Rauennas uir ſanctus. 54
Hermuſus Archiepiſcopus Rauennæ. 236
Hernachus & Heurichus filij Athilæ. 97
Hiems perfrigida. 291
Hieremiani Bononienſes ſuperantur. 305
D. Hieronymus Stridonenſis. 65
Hieronymus Donatus Herculis ſtatuã melio re loco Raue. ponit. 21. ſtatuã Athilæ auſert 96
Hieronymus Maluſellus. 484
Hieronymus Rubeus αὐτόγραφον litterarum Innocentii. III. inuenit. & dat Iulio Ruuereo Cardinali, Archiepiſcopo Rauennæ. 278. orationem habet apud Rainutium Farneſium Cardinalem, & in Farneſiorum ſ miliaribus numeratur. 510. Romam profectus. ibid. ſcribit de infelicitate medicorum. 492. Michaelem Gislericum Cardinalem, Nonaginta uirum Rauennatium patronum fieri ſtudet. 540. ubi multa ex his ſcripſerit. 70
Hieroſolyma capta. 41
Hieroſolymitana eccleſia uocata Ἀναστάσια. 68
Hieroſolymi. expeditio ſub Gutfredo Boliono. 259
D. Hilari uita, miracula, & mors. 114. 115. 116
D. Hilari cœnobium ditatum ab Archiepiſcopo Rauennæ. 287
Hilarius Parmenſis Carpentarius. 378
Hilarius Pont. Max. 100
Hlotharius Italiæ Rex. 124. 125
Hlotharius Italiæ Rex. 212. Imperator. ibi. abſtrahit lapidẽ è D. Apollinaris Claſſenſis. 213
Hludouicus Cæſar. 210. 214
Hludouicus. II. 214. 215
Hludouicus. III. 220
Hludouicus. IIII. Bauarus. 335. renouat factiones in Italia. 337. Sacrorum expers factus. 342. 349. Vicarios in Italia cõfirmat. 352
Hludouicus Andegauenſis Neapolitanum Regnum petit. 363
Hludouicus Aurelianus Gallorũ Rex. 406. fœderatus cum Pontifice, in Venetos. 422
Hludouicus Cardinalis Aquileienſis Antiſtes, Dux copiarum Pontificiarum. 386. fugat Picciminum, & aliqua recipit in Flaminia. ibid.
Hludouicus Raſponus ſub Io. Baptiſta Sauello in Pannonia. 488. in bello Camertino, Firmano, & Peruſino. ibid. ciſalpino. 490 Germanico. ibid. Mirandolano. Pontificij exercitus legatus. 495. opem fert Io. Baptiſtæ Monti. 496. 497. primus Farneſianos aggreditur. ibid. dimittit intactum familiæ Horatiũ Farneſii magiſtrum. ibid. uulneratus. 498. Mirãdulano bello. 503 ad pontem Vallianum. 504. Parmæ. 494 bello Romano. 512. Pont. tormenta tuetur. 413. recuperat captiuos. ibid. moritur. 515
Honeſti, ſiue Auneſti, quos tamen diuerſas eſſe familias arbitrantur, uocantur autem cognomento Duces.
Bartholinus. 420
Dux. 233
Hala. 233
Honeſtinus. 320
Iacobus. 260
Ioannes. 269
Ioannes. II. 320. 321
Martinus. 270
Petrus Portuenſis Cœnobij Præfectus. 263
Petrus. III. 264
Romoaldus. ſ. D. Romoaldus.
Saladinus. 301
Saladinus. II. 320
Saracenus. 302
Sergius. 227. 229.
Valleranus. 320
Vincentius. 310
Florent Rauennæ. 213. cum aduerſariis conciliati. 298. Rauenna pulſi. 352
Honeſtus Archiepiſcopus Rauennæ. 227
Honorius Pont. Max. 168
Honorius. II. 267
Honorius. III. 281
Honorius. IIII. 313
Honorius Cæſar. 72. è Gallia Romam. ibid. Rauennæ commoratur. 73. eam facit Imperij occidentatis ſedem, 74. maxime ſtupidus. ibid. moritur. Rauennæ. 77. eius prætorium. 243
Honaria filia Placidiæ. 78. ſtuprata fugit, Byzantium. 87. appetit matrimonium Athilæ. 95
Hormiſda Pont. Max. 117
Horologium Rauennæ, quando ædificatum. 421
Hoſpitalis domus miſericordiæ, Rauẽnæ. 37. olĩ domus ſex Hoſpitales Rauẽnæ, nũc duæ. 548
Hoſtaſius Polentanus. II. captus a Ceruienſibus. 334. Rauennæ dominus. 337. interficit Raynaldum fratrẽ patruelem. 340. Dux Pontificii exercitus. 347. captus ab Eſtenſib. 348. Florentinis & Venetis fœderatus. 350. pacta facit cum legato Pontificio. 351. cũ Opizone Eſtenſi fœderatus. 354 moritur. ibid.
Hoſtaſius Polentanus. V. priorem uxorem duxit. 370. fit eques. 374. alteram uxorem ducit. 375. a Piccinino in partes Vicecomitum trahitur. 377

coniurationem ciuiũ detegit,& Venetis reſiſtit.382.ab illis oprimitur.385.Rauenna priuatur.389.moritur in exilio. 390
Hoſtoladum, 273
Hubaldus Archiepiſcopus Rauennæ, confirmari priuilegia Archiepiſcopatus ſtudet.179.reſtituit male ablata,& Argentam recuperat.280 abdicat ſe Archiepiſcopatu. ibid.
Hugo Arelatenſis Italiæ rex. 224
Hugonotti in Gallia bellum in Regem mouẽt. 530.pacem faciunt. 536
Humana eccleſia ſubiecta Rauennati. 205
Humiliatis monachis,interdicitur ab Archiepiſcopo Rauennæ. 310
Hunfredus ſeu Hunfridus Archiepiſcopus Rauennæ.142 a Pontifice diſſidet,& cũ eo conciliatur. 243
Hungari.l.Vngari.

I

IACOBI ad fontes ædicula. 112
Iacobi Empſer Germani ſingulare certamen,cum Zamudio Hiſpano.441
Iacobus Reatinus epiſcopus,Flaminiæ Rector. 315
Iacomatius Rauennas. 423
Ianigeni,qui ſint. 2
Ianus eſt Noe. 1
Iaphetus Noëj filius. 1
Ieſu Chriſti hoſpitalis domus Rauennæ. 303
Iginius Pont.Max. 48
Ildebrandinus epiſcopus Aretinus Flaminiæ Rector. 316
Ildebrandus nepos Luitprandi,Rauennam obſidet, & capit.188.capitur. 190
Ilea uxor Herculis Aegyptij. 3
Ilua inſula, munita. 503
Imola.l.Forum Cornelij.
Imperialis domus Piſaurenſis, integra a Zampeſco ſeruata. 464 465.
Imperium a tribus ſimul arripitur.53.a Triginta Tyrannis occupatur. 56
Importunus Trauerſarius Præfectus Rauennæ.105.a Secretis Theoderici. 106. legatus ad Iuſtinum. 117
Indiuinij.
Andreas. 495
Petrus. 502.530
Vitalis.l.Vitalis.
Infortiatum Rauennæ repertum. 141
Ingoli Rauennates,patrij Veneti,finẽ habẽt. 355
Innocentius Pont. Max. 73
Innocentius.II. 267
Innocentius.III. 268.280
Innocentius.IIII. 294.295
Innocentius.V. 307.310
Innocentius.VI. 356
Innocentius.VII. 370.
Innocentius.VIII. 402
Ioanna Neapolis Regina. 369
D.Io.Baptiſtæ templum Rauennæ ædificatur. 87.Carmelitanis datur. 370
D.Io.Baptiſtæ ad fontes ædicula. 93
D.Io.Baptiſtæ in marmorario templum. 143
Io.Baptiſta Rubeus D. Stephanum inuocat. 71.Romæ in Gymnaſio publice interpretatur,& ad menſam Pauli Tertij diſputat.491.Generalis Carmelitanorum creatur.537.538.cõmiſſarius Apoſtolicus. 550.in Hiſpania & Luſitania, Regibus cariſſimus.ibid.cõcionatur Olyſippone. 551.Rauennæ.ibid.D.Io Baptiſtæ ædem reſarcit,& prædia excolit & auget. 557
D.Io.Euangeliſtæ miracula. 78.86.87
D.Io.Euangeliſtæ templum Rauennæ ædificatur.85.86.eius dedicatio celebratur. 87. multis donatur.261. 273.datur Canonicis S.Saluatoris. 397
Ioannes Pont.Max. 117.119
Ioannes.II. 124.129
Ioannes.III. 150
Ioannes.V. 178
Ioannes.VI. 181
Ioannes.VII. 183
Ioannes.VIII. 217.219
Ioannes.IX. 221
Ioannes.X. 223
Ioannes XI. 224
Ioannes XII. 226
Ioannes XIII. 227
Ioannes XIIII. 234
Ioannes XV. 234
Ioannes XVI. 234
Ioannes XVII. 336
Ioannes XVIII. 237
Ioannes XIX. 237
Ioannes XX. 238
Ioannes XXI. 319
Ioannes XXII. 336
Ioannes XXIII. 371.372
Ioannes Cæſar.78. interficitur Rauennæ. 79
Ioannes Archiepiſcopus Rauennæ.75.uidet Angelum.82.moritur.ibid.
Ioannes creatur Archiepiſcopus.93.placat Attilam.94.pacem facit inter Odoacrũ & Theodericum.103.arguitur a Simplicio Pontifice.104.moritur. 110
Ioãnes.III.159.hæreticus.161.catholicus.162

Ioannes.IIII. 167
Ioannes.V.167.opidum Claſsem reſtituit.68.captiuos redimit, & moritur. ibid.
Ioannes VI. 187.191
Ioannes VII. 201
Ioannes VIII. 209
Ioannes IX.216. dignitate priuatus.217. reſtitutus. 218
Ioannes X.D.Vitalis cœnobium, & D.Mariæ in Palatiolo, ad monachos reduxit. 221
Ioannes XI. 223
Ioannes XII. 230
Ioannes XIII. 366.370
Ioannes Archiepiſcopus Rauennæ puerum reuocat ad uitam.83. fugit in ſolitudinem Arretinam, & Taurini templum ædificat. ibid.
Ioannes Boemiæ Rex in Italia. 344
Ioannes Hieroſolymorum Moderator Rauennæ & exarchatus. 288
Ioannes Lotboringiæ Dux, Neapolitanum Regnum repetit. 397.398
Ioannes Lemigius Exarchus. 167
Ioannes Platon exarchus.179. D.Petri ædem diripit. 180
*Ioannes Tyzocopos exarchus Romam diripit.*185 *a Rauennatibus trucidatur.* 186
Ioannes Aldrouandinus Pandulphini filius in bello Germanico.490. Mirandulano.498. aduerſus Io.Franciſcum a Balneo.518. pacem facit cum aduerſarijs ciuibus.530. Florentiæ. 540
Ioannes Boccatius Rauennam frequentabat. 10
Ioannes Fiſcherius, ſanctiſſime moritur. 118
Ioannes Fridericus Saxonum Princeps. 490
Ioannes Græcus.423.captus a Pontificijs. 424
Io. Iacobus Medices copiarum Cæſarianarum, Senenſi bello, Imperator.499. ad hoſtem cum exercitu properat.506. prohibet ne iuſtum cum Strozza prœlium conſeratur.507. Strozzam fundit.ibid. Senas obſidet.ibid.opida occupat. ibid.
Ioannes Rauennas uates. 201
Ioannes Rauennas Diaconus.222. Pōtifex Max. 223
Ioannes Sergij Pontificis Max.filius Rauennatem ſedem occupat.223. Pontifex Max.creatur. ibid.
Ioannes Rauennas eloquentiæ primus reductor. 366
Ioannes Vuormatienſis. 283
Io. Petrus Ferrettus deſcripſit Agnellum ad uerbũ.71.92. Scripſit librum de exarchatu.179. lapſus eius.59.67.71.91. 159.167.179.eius mors, & ſcripta. 514
Ioannes Rauennas. 186
D.Ioannis & Pauli templum Rauennæ direptum. 214
Iouinianus Cæſar. 66
Iouis templum Rauennæ. 21
Irene Imperatrix Byzantia filium obcæcat. 203
Iſaacius exarchus.168. Romæ diripit theſauros.169.moritur. ibid.
Iſtria, campania & penu Rauennæ. 109
Itali milites ſeditionem mouent in bello Hungarico. 487
Italici Imperij diuiſio inter Leonem Pont. Max.Carolum Magnum, & Cæſarem Byzantium. 208
Iubilæus annus quando primum inſtitutus. 324
Iudæi multa nece cruentati.44. bello ſuperati. 47.52
D.Iuliani templum Venetijs a quibus conditum. 337
Iulianus Cæſar. 51.66
Iulianus. 371
Iulianus Flaminiæ Comes. 286
Iulianus Rauennas. 78
Iulius Pont.Max. 62
Iulius.II.repetit Vrbes Flaminiæ a Venetis.416.fœderatus Cæſari, & Regibus Galliæ ac Hiſpaniæ, in Venetos.422.in Eſtenſes arma mouet.426.Rauennæ.ibid.Bononiæ.427.Rauennæ iterum.ibid. perterritus nuncio cladis Rauennatis.449. reficiexercitum curat.450. incipit concilium Lateranenſe.451.concedit aliqua Rauennatibus.ibid.moritur. 454
Iulius.III. creatur Pontifex.493. bellum infert Octauio Farneſio.495. moritur. 511
Iulius Ruuereus Cardinalis, Archiepiſcopus Rauennæ, aperit ſepulcrum Raynaldi Archiepiſc.339. Archiepiſcopus creatur.541.Rauennam primum ingreditur 542. ſacra ſolemnia facit.546. conformat ſacratos uiros, & templa. ibid. & 547.in diſcrimen uitæ adductus.ibid. munificus in egētes, & aſſiduus ſacris.548. Cōcilium Diœceſanum habet, & eccleſias omnes ſibi ſubiectas inuiſit.ibid. Archiepiſcopatus Prætorium inſtaurat.ibid. Concilium prouinciale celebrat.549.551. 552. canonicis Rauennatibus uſum Capparum & Rocchettorum impetrat.555. ſacrat ædiculam in Prætorio. ibid. interpretes diuinorum librorum inſtituit. ibid. Vrſianam reſtituit bibliothecam.556.ſacras Virgines D. Zachariæ boneſtiore loco ponit, & cappucinos cucullatos Rauennam habitatum adducit. ibid.

Iuſli

Iuſti.
Thomas. 482
Iuſtinianus Cæſar. 126. 129. *Rauennæ puer falſo creditus.* ibid. *Conſul.* 128. *mortem Amalaſuntæ ulciſci parat.* 126. *iubet ædificari templum D. Vitalis Rauennæ.* ibi. *Gothis bellum infert.* 133. *cenſum Italicum donat Archiepiſcopo Rauennæ.* 135. *Rauennæ intereſt conſecrationi templi D. Vitalis.* 139. 140. *donat bona Gothorum Eccleſiæ Rauennæ, & eam laudat.* 151. *moritur.* 151. *eius imago.* ibid.
Iuſtinianus II. *impius.* 180. *Imperio priuatus.* 181. *in Imperium reſtitutus.* 183
Iuſtinus Cæſar Arianos perſequitur. 117
Iuſtinus II. 153

L

LADISLAVS *Apuliæ Rex.* 371
Lati.
Pomponius. 463. *eius lapſus.* 164
Lama foſſa quando facta. 327
Lambardani.
Albertinutius. 302
Iacobus. 302
Ioannes. 321
Lambardutius. 302
Lambertatij, Hieremianos ſuperant. 305
Lambertus Potentanus II. *Guidonis filius.* 309. *læſæ maieſtatis reus.* 314. 315. *Prætor Fauentiæ.* 318. *Fori Pompilij.* ibid. *pacem facit cum aduerſarijs.* 320. *Rauennæ Prætor.* 323. 325. *cum Ciſalpinis fœdus facit.* 330. *pro Franciſco Eſtenſi pugnat.* 331. *opidum Marcaboum deſtruit.* 332. *Roberto Regi opem fert.* 334 *moritur.* 336
Lambeſci Rauennates patricij Veneti, finem habent. 361
Lamon amnis. 10
Landi:
Petrus. 423. 424
Languſcij.
Philippus. 325
Lanoij.
Carolus. 473
Lanterius Flaminiæ Comes. 274
Laſcari.
Alexius. 506. 513
Laſtagnanum opidum Eccleſiæ Rauennæ. 284
Lateranenſis Eccleſia uocatur Αυγάσια. 68
theſauris ſpoliata. 169
Lateranenſes Canonici ad Portuenſe cœnobium redeunt. 373. *Rauennæ ædificant, & habitant.* 422. *indulgentias pro templo impetrant.* 426
Latronum regio Rauennæ. 182
Lauanij. l. Fliſci.
Lauredani.
Franciſcus. 377
D. Laurentij martyris templum iuxta Rauennam. 77
Laurentina uia Rauennæ multi martyres. 66. *Lauretina, non Laurentina dicenda.* 60
Lauretti.
Laurentius Carmelitanus Theologus. 537
Laurij.
Henricus. 303
Lauritius cubicularius Honorij. 76. *ſancte decedit.* 77
Lautrecchi.
Leſcutus. 469
Odettus. 443. 465. 478
D. Lazari templum Rauennæ. 317
Lazari.
Bernardinus. 3[illegible]
Bernardinus II. 5[illegible]
Io. Baptiſta. 425
Io. Baptiſta II. 524
Mengolus. 395
Vgutio. 320. 327
Vitalis. 315. 320. 323
cur Mengoli uocati. 395
Leandri Alberti lapſus. 7. 9. 44. 107. 156. 456
Leges municipales Rauennæ, quando latæ. 298. *confirmantur.* 343
Legij.
Andreas. 400
Vnde originem ducant. 379
Leutij.
Laurentius epiſcopus Firmanus. 536
Leo Pont. Max. 89. *placat Athilam.* 95
Leo II. 178
Leo III. *obcæcatus.* 203. *in Galliam ad Carolum.* 204. *Carolum coronat Auguſtum.* 207. *inſtaurat templum D. Apollinaris Claſſenſis.* 211. *moritur.* ibid.
Leo IIII. 216
Leo V. 222
Leo VI. 223
Leo VII. 224
Leo VIII. 227
Leo IX. 243
Leo X. 455. *Vrbinate Imperium ſuis tradit.* 464
Mediolanum Sfortianis reſtituendum curat. 464
Leo Cæſar. 99
Leo II. 190. 192
Leo III. 197. 203

Leo

Leo Archidiaconus Rauennæ, fit Archiepiſcopus. 199.200. *moritur.* 201
Leonettus Corbarienſis. 509
Leontius Cęſar. 181.183
Leua.
Antonius. 441.444.469
Liberius Pont. Max. 65.66
Liberius Archiepiſcopus Rauennæ. 50.51
Liberius II. 65
Liberius III. 66.67
Licinius Cæſar. 59.60
Ligur nomen tribuit Liguriæ. 2
Liguria a Longobardis occupata. 171
Lippatus Auximatium Tyrannus. 343
Liuiani.
Bartholomæus l. Bartholomæus.
Lizerij.
Naſimbenus. 328
Lizzafuſina direpta. 462
Longi.
Franciſcus. } *pictores optimi.* 558
Lucas.
Longinus exarchus in Italiam. 155. *Cæſarea munit.* 157
Duces ciuitatibus Italiæ præficit. 158. *Roſimundam mittit ad Tiberium Cæſarem.* 159
Longobardi. 26. *in Pannonia.* 133. *in Italiam.* 149. *Gothos ſuperant.* 152. *denuo in Italiam.* 155.157. *Duces triginta creant.* 159. *denuo Reges.* 163. *hæretici.* 171. *eorum Regem quando finem habuerit.* 202
Loreni.
Franciſcus Guiſæ Dux. 513
Lotharius. l. Hlotharius.
Luca ſub Scaligeris. 350. *ſub Florentinis.* ibid.
Luceolum opidum ubi erat. 168
Lucianus Mauritanorum Antiſtes. 65
Lucilius Baſſus Rauennatis Claſſis ac Miſenenſis Præfectus. 38. *deficit ad Veſpaſianum.* 39. *capitur & dimittitur.* 40
Lucius Pont. Max. 56
Lucius II. 267
Lucius III. 273
Ludouicus. l. Hludouicus.
L. Lentulus Coſ. 14
L. Norbanus Coſ. 26
L. Publicius Italicus. 22.23
L. Viſellius Varro Coſ. 26
Lucus ubi nunc opidum Lugum, Rauennati Eccleſiæ datum. 152
Ludi Rauennæ. 60
Lugienſes. 45
Lugum. 162. *ſua Archiepiſcopo Rauennæ.* 291. *ſub Vicecomitibus.* 356. *Eſtenſibus a Pileo Archiepiſcopo datum.* 360. *a Polentanis pro Fili ripa permutatum.* 366
Luitprandus Longobardorum Rex. 185. *opidum Claſſem capit, & Rauennam obſidet.* 187. *in Galliam abit.* ibid. *Rauennam denuo obſidet.* 192. *moritur.* ibid.
Lumellum opidum incenſum. 325
Lunardi.
Auguſtinus. 469
Auguſtinus II. 519
Hieronymus. 469
Hieronyminus. 469
Iacobus. 523
Lunardus. 490
Lunardus II. 469
Petrus. } 467
Vrſicinus.
Sunt Guelfæ factionis. 467. *pacem faciunt cum Raſponis.* 523.524
Lupi.
Guido. 283
Luſignani Rauennates, patricij Veneti, finem habent. 283
Lutherana hæreſis quando inceperit. 466
Lutheri.
Martinus hæreſiarcha. 466

M

MACCARVFFI
Nicolaus. 348
Maderium. 344
Maginulphus Rauennæ pſeudo Pontifex. 260
Magni.
Coſma. 479
Coſmus foſſam Ticini tranſuadat. 479. *equeſtrem ſtatuam æneam, Rauennā olim deductam, recuperat, & amittit.* ibid.
Magnifici titulus olim uirtute partus. 457
Mahertius Valentiniani Dux, ſuperatur a Bonifacio. 81
Mahometes quando ſectam ſuam inuulgauerit. 168
Mainardi.
Zannes. 320
Malabotta.
Albertus. 283
Malabuca.
Guido. 267
Malacha. 405
Malateſta.

Caro-

Carolus. 371
Conticinus. 338
Eliſabetta. 373
Ferrantinus I. / *Ferrantinus II.* 342. 343
Galeottus. l. Galeottus.
Hubertus. 324. 329
Ioannes. 316. 324
Lancillotus. 308
Leonidas. 499. 501
Malateſta Ariminenſis. 304. 307
Malateſta è Veruculo. 314. 316
Malateſta. 369
Malateſta. 376
Malateſta. 490
Malateſtinus. 314. 322. 336
Malateſtinus II. 342. 343
Pandulphus. 362
Pandulphus II. 376. 458
Pandulphus III. 415
Paulus. 309
Rambertus. 316
Rambertus II. 342. 344
Rambertus. 407
Sigiſmundus. 376. 386. 458
Vnde originem duxerint 337. Ceruiam occupant denuo. 376
Malauoltæ.
Guillelmus. 305
Hubaldinus. 323
Malpilij.
Rigutius. 320
Maltalenti Ceruienſes. 334
Maltaliati.
Raininius. 320
Maluicini.
Dondacius. 362
Ioannes. 321
Maluicinus. 310. 320. 321
Rauennæ florent. 213
Manigris.
Gerardus. 283
Mandelli.
Ottolinus. 324
Manfredi.
Alberghettinus. 351
frater Albericus. 322
Aſtor. 375. 378. 389
Aſtor II. 402
Ceccus. 344
Franciſcus. 362
Galeottus. 401
Gineura. 375. 389. 390
Guido Antonius. 392. 393
Ioannes. 344. 351
Oddo. 291
Ricardus. 347. 351
Rigus. 344
Rauennæ dominatum affectant. 389. *illam oppugnant.* 392
Manfroni.
Paulus. 405. 406
Io Paulus. 423
Mantua unde dicta. 5
Mantuani obſident Ferrariam. 293
Manutij.
Aldus iunior. 6
Marzoli.
Alexander. / *Philippus.* 494
Marcaboum ædificatum. 300. *ſolo æquatum.* 332
Marcelli.
Franciſcus. 423
Iacobus Antonius Hoſtaſium Polentanum & ciues in officio retinet. 386. *uſque ad* 388
Marcellus Pont. Max. 59
Marcellus II. 517
Marcellinus Archiepiſcopus Rauennæ. 53. 56
Marcheſellæ.
Adelardus. 275
Guillelmus. 264. 275
Marcheſella. 275
D. Marci templum Rauennæ. 400
Marcoaldus legatus Rauennatum. 291
Marcus Antonius Columna Rauennam uenit. 430. *eam munit.* 431. *egregie propugnat aduerſus Gallos.* 432. *dehortatur Rauennates a deditione* 445. *deditionem Gallis facit.* 450. *Imperator Cæſarianorum.* 465
M. Aurelius Caſſiodorus. l. Caſſiodorus.
M. Silanus Coſ. 26
Maremontes.
Ioan. Baptiſta epiſcopus Vticenſis. 546. 552. 554. 556.
Margani.
Petrus. 449
Margarita Rauennas, uirgo ſanctitatis opinione clara. 417. *uſque ad* 421
D. Maria uirgo appellata θεότοκος. 135
D. Mariæ in Cereſco, ſiue Celos eo, monaſterium. 230. *& in huius iura ſuccedunt ſacræ Virgines D. Andreæ maioris Rauennæ, ex donatione Gebehardi Archiepiſcopi.*
D. Mariæ in Coſmodim templum Rauennæ. 52
D. Mariæ Galopes templum Rauennæ. 300
D. Mariæ maioris templum Rauennæ ędificatur. 130

D.Mariæ in monte templum Caſenæ. 235
D.Mariæ in Palatiolo cœnobium. 221
D.Mariæ in Pompoſia.l.Pompoſianum cœnobium.
D.Mariæ in Portu templum ædificatum. 263
D.Mariæ a Turri templum. 307
D.Mariæ ad Vadum Ferrariæ templum. 267
D.Mariæ in Vangaditia Abbas, ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 281
Marinarij.
Antonius Carmelitanus Theologus. 537
Marini.
Rolandus. 304
Marinianus Archiepiſcopus Rauennæ. 164. 166
Marobduus Sueuorum Rex, Rauennam incolit. 26
Marous Florentia. 297
Marquardus Anninuilerius Rauennæ Dux, 277.
Martelini.
Aegidius. 365
Sebaſtianus. 423
Martellinus Rauennas. 384
Martialis locus explicatus. 8.44
Martianus Cæſar. 99
Martianus creatur Diaconus.34. Archiepiſcopus Rauennæ. 47
D.Martini in Exquilijs, Romæ, templum, ſoli tudoq. amœna. 70
D.Martini in cœlo aureo templum Rauennæ expiatum, & ornatum. 151
D.Martini templum in hortis Cardinalium. 105
Martini.
Io.Baptiſta. 505
Martinus Pont.Max. 17
Martinus III. 225
Martinus IIII. 311
Martinus V. 374
Martinus Diaconus Rauennas Pipino Regi primus monſtrat iter per Alpes.193. Archiepiſcopus. 210. 211
Martinus, ſeu Marinus Rauennas, uir ſanctus. 228
Maſini.
Fabricius. 534
Maſſa.
Cornuceruina. 270
Bariſana. 266
Bignole. 265
Fiſcalia, eſt Archiepiſcopi Rauen. 234. 270
Merlaria. 265
Vtriana. 266
Maſsij.
Petrus Hieronymus.l. Petrus Hieronymus Anconit.
Mathaſuinta Theoderici neptis. 148
Mathildis Eſtenſis. 244. nuptiæ illius & diuortia.248.bella. 259.mors. 261
Mauri.
Chriſtophorus. 409
Thomas. 480
Mauritius Cæſar. 159. 165
Mauritius Tyrannus, Rauennæ interfectus. 169
Maurus Archiepiſcodus Rauennæ Pontifici Maximo impie aduerſus. 172. ſacris illi interdicit. 173. moritur impie. 174
S.Maurus opidum Zampeſcis datum. 458
Mauſignani.
Ioannes. 328
Maxentius Cæſar. 59
Maximinianus Archiepiſcopus Rauennæ. 130. Rauenna excluſus. 137. ſacrat ædem D.Vitalis.139.140. ædificat. 141. 143. ſcribit hiſtoriam. ibid. munera præbet Rauennati Eccleſiæ. 150. moritur. ibi. eius corporis tranſlatio. 212
Maximilianus Cæſar in Venetos fœderatus. 422. in eos Claſſem parat, & in Italiam deſcendit. 425. Patauium oppugnat. 426
Maximinus Cæſar. 53
Maximinus II. 59
Maximus Cæſar. 98
Maximus e Piperno, ſeu, ut alijs placet, e Priuerno, Flaminiæ Comes. 321
Medicei.
Coſmus. 498
Franciſcus. 540
Ioannes Cardinalis, legatus. 429. captus. 444. Pont. Max. ibid.
Ioannes II. 469
Io. Iacobus. l. Io. Iacobus.
Iulius. 444. 449. Pont. Max. 471. l. Clemens VII.
Laurentius. 457
Laurentius II. 464
Petrus. 408. 464
Medicina opidum uaſtatum. 322
Mediolanenſis Archiepiſcopus.
Iulius. 65
Laurentius III.
Theobaldus. 246
dignitate inferior Rauennati. 240
Mediolanum ſub Gallis. 461. ſub Hiſpanis. 470
Melchiades Pont. Max. 59
Meldola, tribuitur Eccleſiæ Rauennæ. 264
Melij.
Petrinus. 384
Meliorati.
Conſtantia. 370. 375
Coſinatus Archiepiſcopus Rauennæ. 365 Pont. Max. 370

Ioannes Archiepiſcopus Rauennæ.366.
Cardinalis.370. Nicolaus. 366. 370
Melita Veneti exercitus Imperator. 380
Moliteum bellum. 539
Mengoli.l.Lazari.
Menſa argentea Rauennati Eccleſiæ a Carolo Magno teſtamento legata. 210
Mercati.
Vitalis, Præfectus Portuenſis. 529
D.Mercurialis cœnobium iuxta Rauennam. 262
Mercurij ſtatua Rauennæ. 21
Merlini.
Aloyſius. 420
Μεσοποτάμια dici Rauenna poteſt. 8
Meſſallinus Neronis Vicarius Rauennę.35. D.Apollinarem excruciat.36. interficit Rufum Capuæ epiſcopum. 43
Meſſania foſſa quæ ſit. 9. 10
Methone urbs a Turcis capta. 413
Michael Rauennatis Eccleſiæ ſcriniarius, ui Archiepiſcopatum occupat. 199
D.Michaelis Rauennæ templum ædificatur. 134.conſecratur. 142
Michaeli.
Franciſcus Rauennæ Archiepiſcopus.349. recuperat iura Argentæ. 353. abdicat ſe Archiepiſcopatu. 354
Micholi.
Sentinus. 522
Milites antiquitus qui dicebantur. 327
Minghini.
Ioannes. 489.536
Lactantius. 375
Mingoni. l. Thomaſij.
Miraculum Sanguinis Chriſti Ferrariæ. 272
Mirandulæ bellum.494.eius obſidio. 497. finis belli. 498
Mocenici.
Thomas Venetorum Dux. 371
Modius tritici quanti uenderetur Rauennæ, cum erat penuria. 286
Molignatti.
Auguſtinus, epiſcopus Britorij. 552
Molini.
Maphæus. 377
Monaldenſes.
Hermandus. 315. 316
Monaldini.
Franciſcus. 381
Malateſta. 399
Martellinus. 522
Opizo. l.Opizo.
Opizo II. 446
Mondulfus equitum Præfectus. 428
Moneta Rauennæ cuditur. 301. 330. 471. leges illius cudendæ, inter Rauennates & Anconitanos feruntur. 297
Mongardini.
Guillelmus. 365
Monothelitæ hæretici. 171. improbati. 177
Mons Acutus eſt Rauennatis Eccleſiæ. 265
Mons Albanus opidum. 266
Mons Boarius opidum. 342. 558. eſt Eccleſiæ Rauennatis. 281
Mons equitum Rauennæ. 60
Mons pietatis Rauennæ erectus. 401. direptus.447.448.reſtitutus aliqua ex parte. 468
Monſilex ſolo æquatus. 166
Montis Augutij incolæ. 329
Montanariorum & Caldironum factiones in Rauennati agro. 538
Montelungi.
Gregorius. 293. 207
Montes.
Ioannes Maria Cardinalis creatus.426. aſpirat ad Pontificatum. 471
Io. Baptiſta in Mirandulano bello. 495. ab hoſtibus circumuentus.496.interficitur. 498
Iulius III.Pont.Max.l.Iulius III.
Mõticulum opidum a Trauerſarijs munitum. 322
Montones amnis. 5.9.31.cur ita appellatus. 42
Montoni.
Bratius.371. unde ſic uocatus. 457
Monuetuli.
Antonius. 464.483
Morandi.
Ghirardus. 312
Morandus. 535
Petrus martyr. 501
Moriſij.
Homobonus. 292
Iulius. 519
Leonardus. 553
Moroni.
Ioannes Cardinalis, Epiſcopus Mutinæ. 552
Moroſus Rauennas Dux ſtrenuus. 474
Moroſini.
Marcheſina. 285
Moſchetta. l. Morandi.
Moyſes Archiepiſcopus Rauennæ. 267. 268
Mulierum cultus Rauennæ conformatur. 345. 541.
Munaij.
Chunradus. 283
Muſſi.
Cornelius Franciſcanus Theologus. 491
Muſti.
Dominicus. 481

Mutina

Mutina a Bononienſibus circumuallata. 296
Mutinenſis epiſcopus.
Ioannes Moronus Cardinalis. 552
ſubiectus Archiepiſcopo Rauen. 81.165.205
Mutinenſes fœderati Rauennatibus, auxilium tardant. 292
Mutti.
Cæſar. 513
Mytilene a Turcis capta. 396

N

NALDI.
Babonus. 462
Ioannes. 475
Napoleon Cardinalis. 344
Narny a Pontifice deficiunt. 359
Narſes in Italiam. 149. *Rauennam copias tranſmittit.* 152. *ſuperat Gothos, & templa ædificat.* 153. *a Iuſtino reuocatus.* 154. *contumelia affectus.ibid. Longobardos in Italiam euocat.* 155. *conſul, moritur.* ibid.
Natafunta, Amalaſuntę filia, uxor Vuitigis. 133
Naualeinſtructiſſimum Rauennæ. 24
Nauarri.
Petrus.l. Petrus.
D. Nazary & Celſi ædicula ædificatur Rauenn. 89
Neapolis a Beliſario capta. 133. *a Gothis.* 146
Neapolitanum Regnum agitatum. 363
Neon Archiepiſcopus Rauennæ. 92.93
Nepos, Cæſar. 101
Neptuni templum Rauennæ. 22
Nero Cæſar. 32. *eius uitia.* 36. *mors.* 37
Nerua Cæſar. 45
Nicephorus Cæſar. 209
Nicolai templum Rauennæ extruitur. 198
Nicolaus Pont. Max. 217. 218
Nicolaus II. 244
Nicolaus III. 310
Nicolaus IIII. 313
Nicolaus V. 395
Nicolaus Britonorianus, Dominicanus Theologus. 555
Nicolaus Piccininus in Rauennati. 376. *Rauennã et Polentanos Vicecomitibus ſubijcit.* 377. *Flaminiam ſubigit, & Venetos male afficit.* 380. *fugatus a Franciſco Sfortia.* 381. *a Hludouico Cardinali Aquileię.* 386
Nobiles.
Vincentius. 495
Noe in Italiam uenit. 1. *quibus appellatus nominibus.* 1.2
Nonagintauiratus Rauennæ inſtitutus. 511.512
Nonagintauiri obediunt tertio edicto Paciſ. 525. *pollicentur illi præſidium.* 526. *obediunt eius iuſſis.* 528. *pacificatores agricolarum.* 538 *præſidia agitant.* 539
Normani Gallias occupant. 220
Nouális martyr Rauennæ. 61
Nouaria capta a Gallis. 405. *oppugnata a Venetis.* 406
Nouellini.
Iacobus. 320
Nucij.
Paſius iuriſconſultus. 303

O

OCTAVIANVS pſeudo Pontifex. 271
Odoacer Herulorum Rex in Italiam. 101. *Italiæ Rex. ibid. interficitur.* 104
Oliuerius Archiepiſcopus Rauennæ. 66
Olybrius Rauennæ Cæſar factus. 100
Olybrius Rauēnas patricius. 114. *monachus.* 115
Onaræ, ſiue Romani.
Albertus qui & Albericus. 295.299
Ezzelinus.l. Ezzelinus.
Opilius Macrinus Cæſar. 52
Opizi Rauennates, patricij Veneti, finem habent. 350
Opizo Monaldinus Venetis Rauennam tentat tradere. 381. *ciues ad defectionem hortatur.* 382. *fugit.* 383. *captus, & tormentis coactus, omnia aperit.ibid. interficitur.* ibid.
Opizo Polentanus patrem conijcit in carcerem. 365
Azzoni Eſtenſi opem fert. 367. *in exercitu Venetorum militiam facit, & capitur a Carrario.* 369. *Carmelitanos Rauennam habitatum adducit.* 370. *in fidē Venetorum ſe confert.* 371. *moritur.* 373
Opizo Sanuitalis Archiepiſcopus Rauennę. 319. *ad epiſcopatum Parmæ denuo accitus.* 322. *moritur.* 337
Orazanum opidum. 324
Orbis nouus inuentus, cuius ſit temperamenti. 404
Ordelaphi.
Antonius. 376.407
Ciccus. 331
Franciſcus. 347.351
Franciſcus II. 367
Maghinardus. 313.318
Synibaldus. 351

Principes ſactionis Gibellinæ. 337. coniuncti cum Calbolis.ibid. Foroliuij pulſi.356. Forumliuij reuerſi. 360
Ordo exercituum in prælio Rauennati. 439
Orij.
Petrus. 412
Orioli.
Laurentius. 418. 420
Ormus felicis Arabiæ urbs. 405
Oros Hercules Aegyptius præeſt Italiæ. 3
Oſiris quis fuerit. 3
Oſſij.
Blaſius. 504. 530
Cæſar. 496. 504
Io. Franciſcus. 496. 504
Pinus. 496. 522
Otho Cæſar. 37. Rauennatum ope uincit. ibid.
Otho Germaniæ Rex in Italia Berengarium ſuperat. 225. Imperator fit. 226. priuilegia donat Abbati D. Io. Euang. ibid. celebrat Paſcha Rauennæ 227. reſtituit exarchatum Pontifici Maximo. ibid.
Otho II. Cæſar. 227. Rauennæ. 230
Otho III. Cæſar. 230. Rauennæ in ſynodo prouinciali. 235. donat ſororis uiro multa. ibid. accipit Pompoſianum cœnobium. 236. donat quædam Abbati S. Vitalis. 237
Otho III. Cæſar. 277
Otho Archiepiſcopus Rauennæ. 247
Othomani.
Amurathes. 396
Baiazetes. 409. 413
Mahometes. 396
eorum origo. 324

P

PACINI.
Saluator prolegatus Flaminiæ. 523. probibere conatur Rauennates a ſeptis refigendis. ibi. eos capere, et multare capite quærit. 524. 525. euocat ſubſidia e uicinis ciuitatibus. 525. timet Rauennates, et fugit in arcem. ibid. panem petit. 527. reuertitur in Prætorium. 528
Pacorus ſiue Saporus Perſarum Rex. 56
Padus. 5. duplici ramo Rauennam alluit. 108. 109. eius alueus inciſus a Felice Archiepiſcopo. 184
Paduſa quid ſit. 9. 10
Paganelli.
Guido. 311
Palatij.
Antonius. 260
Palatiola inſula in Rauennati. 221. confirmatur Abbati D. Mariæ in eadem inſula. 282. occupata a Nicolao Piccinino. 377
Palauicini.
Sfortia. 490
Vbertinus. 295
Paleologi.
Conſtantinus Cæſar Byzantius. 396
Ioannes Cæſar Byzantius. 376
Michael Cæſar Byzãtius in Cõcilio Lugd. 306
deficit ab Eccleſia Romana. 311
Paleotti.
Gabriel Cardinalis, Epiſcopus Bononiæ. 552
Palombariæ.
Petrus. 316
Panici.
Iacobus. 369
Pariſani.
Iulius epiſcopus Ariminenſis. 552
Pariſij.
Iacobinus. 304
Parma oppugnatur ab Friderico II. Cæſare. 295. ab Hoſtaſio Polentano, pro Scaligeris. 353. ab Eſtenſibus empta. 354. ab Hiſpanis, & Pontificijs expugnata. 469. ſub Farneſijs cum Placentia. 494. obſeſſa a Pontificijs & Hiſpanis. 495
Parmenſis epiſcopus.
Alexander Sfortia. 552
Opizo Sanuitalis. l. Opizo.
Vgulinus Rubeus. 354
ſubiectus Archiepiſcopo Rauen. 81. 165. 205
Parmenſes fœderati Rauẽnatibus, auxilium mer antur. 292
Parzitati.
Paratavia. 315
Rizardus. 302
Paſqualis Pont. Max. 211
Paſqualis II. 259. habet Concilium. 260
Patauini cum Venetis pugnant. 264
Patauiũ incenditur. 166. ſub Venetis. 369. oppugnatur ab Hiſpanis. 462
Pauiolæ prædia permutantur ab Eſtenſibus, pro Argenta. 373
D. Pauli Apoſtoli mors. 36. eius templum iuxta Rauennam. 243
Pauli Ionij lapſus. 479
Paulini.
Suetonius. l. Suetonius.
Paulus Pont. Max. 197
Paulus II. 398
Paulus III. fit Pont. Max. 487. repetit Camerinum. 488. de pace agit inter Cæſarem, & Gallorum Regem. 489. Rauennæ. ibid.

ibid. tributum imponit. ibid. audit diſputantes quotidie ad menſam. 491. quærit reſtituere ueterem dignitatem Archiepiſcopatus Rauen. 492. moritur. 493
Paulus .IIII. creatur Pont. Max. 511. bellum in Columnenſes facit. 512. pacem facit. 517 Io. Franciſcum a Balneo Comitem opidis ſpoliat. 518
Paulus artifex egregius. 68
Paulus exarchus ad Venetos fugit. 188. eorum auxilio Rauennam recipit. 189. 190 trucidatur a Rauennatibus. 191
Paulus Patriarcha Byzantius hæreticus. 171
Paulus Scordilus Præpoſitus Rauennæ. 365
Paulus Trauerſaria. 284. Cremonam ad conuentum Friderici Cæſaris. 285. Rauenna pellitur. 288. Rauennam recuperat. 293. obſidet Ferrariam, & dicit contra Salinguerram. 294. Rauennæ Princeps. ibid. moritur. ibid.
Pelagius Pont. Max. 143
Pelagius. II. 159
Pelagruæ.
Arnaldus Bononiæ legatus. 331
Pelaſgi Rauennam ædificant. 3. ſæpe in Italiam uenerunt 4. domum redeunt. ibid.
Pentapolis quæ ſit regio. 194. 195
Pepoli.
Iacobus. 350. 351
Ioannes. 351
Thadæus. 350
Peregrini.
Hieronymus. 525. 527. 528
Quando & unde Rauennam uenerint. 396
Perendeus Vicetinorum Dux, Rauennam obſidet, & capit. 188. interficitur. 190
Pergula. 266
Perleonia familia Romana. 213
Perondoli.
Thomas Archiepiſcopus Rauennæ. 3171. 395
Pertinax Cæſar. 51
Peruſini a Pontifice deficiunt. 539
Perutij.
Camillus. 553
Peſtilentia Rauennæ. 277. 361. 518
Petitti.
Franciſcus. 419
Petrarcæ.
Franciſcus. 366
D. Petri in armentario templum ædificatur. 61. dono datum oſtiariis Eccleſiæ Rauen. 420
D. Petri in hoſtolado plebs. 273
D. Petri maioris templum ædificatur Rauen. 392
D. Petri in Suburbio Rauennati templum. 274
D. Petri ad Vincula templum ædificatur in agro Rauennati. 226
D. Petri opidum igne crematum. 306
Petri Damiani geſta & mors. 248. uſque ad. 258
Petrianum templum quando & a quo conditum. 21. 22. 112. 113. terræmotu deiectũ. 191. inſtaurari ab Aiſtulho, cœptum. 193
Petrocinus Archiepiſcopus Rauennæ. 358. 359.
Petronax Archiepiſcopus Rauennæ. 211. 212. 214.
D. Petronillæ templum Rauennæ. 66
D. Petrus Apoſtolorum Princeps, quãdo Romam uenerit. 29. moritur. 36
Petrus Chryſologus Archiepiſcopus Rauennæ eligitur. 84. ædificat tricollim, & ſacrat ædem D. Io. Baptiſtæ. 88. ſepelit D. Barbatianum, & ſcribit aduerſus Eutycheri. 89. condit cadauer. D. Germani, & ædificat templum D. Andreæ maioris. 90. moritur. 91. eius conciones ad unum congeſtæ. 186
Petrus iunior Archiepiſcopus Rauennæ. 110. in concilio Rauennati ſubſcripſit poſt Mediolanenſem Antiſtitem. 111. in concilio Romæ. 112. ædificat templum D. Petro & moritur. ibid.
Petrus Senior Archiepiſcopus Rauennæ. 154. 159.
Petrus. IIII. Archiepiſcopus Rauennæ. 222
Petrus. V. Archiepiſcopus Rauennæ. 224. abdicat ſe Archiepiſcopatu. 227
Petrus peccator. 263
Petrus Aragonum Rex. 311
Petrus Archiepiſcopus montis Regalis Flaminiæ Rector. 319. pacem facit inter Trauerſarios & Polentanos. 320
Petrus Cardinalis. S. Mariæ nouæ, legatus. 321
Petrus Nauarrus. 419. 439. 440. 441
Petrus Stephani Flaminiæ Rector. 313. 314
Petrus Trauerſaria. 111. 270. pacem inter Bononienſes & Fauẽtinos conciliat. 271. Comes Friderico primo Cæſari. 272. excipit illum Rauennæ. 273. Salinguerræ hoſtis. 275. carus Fderico. II. 280. ſimultates exercet cum Carrariis. ibid. moritur. 284
Petrus Donatus Cæſius Flaminiæ Præſes. 513. multa beneficia in Rauennates confert. 518. Rauennatem inſtaurat; ciuitate donatur, & Pater patriæ uocatur. 520. Bononiæ moderator. ibid. & 524. a Rauennatibus ad eos tuendos accitus. 524. Bononiæ adhibitus a Rauennatibus, pacem inter eos facit. 529. Rauennæ cauſam cognoſcit tumultus, & pacem inter

Rauennæ cauſam cognoſcit tumultus, & pacem inter Rauennates confirmat. 530
Petrus Hieronymus Maſſius Anconitanus occupat pro Venetis arcem Rauennæ. 47.6obtinet arcem Foricornelij pro Guelfis.477.interficitur. 447
Petrus Toletanus prorex Neapolis. 490
Phaeton Aethyops in Italia. 2
Pharos ad Cardiani focem omnium maxima. 17
Philippus Cæſar Chriſtianus primus e Cæſaribus. 54
Philippus Cæſar confirmat priuilegia eccleſiæ Rauennæ. 279
Philippus Fontana Archiepiſcopus Rauennæ 297. conciliat Rauennates inter ſe, & cum Foroliuianis. 308
Britonorianos adigit ad ſubiectionem. ibi. legatus Pontificius capitur & Ezzelinum ſuperat. 299. inſtituit ſupplicationem arcæ ſanctorum. ibid. ablata reſtituit. 301. aliqua accipit, & aliqua locat. ibi. conciliat denuo Rauennates. 302. moritur. 305
Philippus Hiſpanorum Rex. 311
Philippus Hiſpaniarũ Rex, tuetur Regnum Neapolitanum. 512. laudat Ioan. Baptiſtam Rubeum. 550
Philippus Lantgrauius Cattorum Princeps. 490
Phocas Cæſar. 166
Phycoele, cur Ceruia appelletur. 70. l. Ceruia.
Phyliaſius Rouarella Archiepiſcopus Rauennæ. 399. confert pecuniam Monti pietatis. 401. eius geſta. 464. abdicat ſe Archiepiſcopatu. ibid. moritur. 472
Piccinini.
Baptiſta. 384
Franciſcus. 381. 384. 386. 387
Ioannes. 384
Nicolaus. l. Nicolaus.
Petrus. 399
Piccininus Archiepiſcopus Rauennæ. 281
Pignæ.
Io. Baptiſta. 74. 230. 244. 280. uir doctus. 360
Pignatæ.
Gaſpar. 524
Laura. 459
Pij
Gibertus. 369
Leonellus Flaminæ præſes. 481
Pilei.
Guido. 316
Pileus Archiepiſcopus Rauennæ. 359. captus ab Vrbano Pontifice. 363. fugit in Galliam. 364. priuatur purpura. ibid. reſtitutus moritur. 365
Pini.
Bernardinus. 546. 552
Pinetum Rauennæ 8. 103. exaruit. 291
Pintianæ domus ornamenta, Roma Rauennam delata. 106
Pinzi.
Palmerius. 320
Pipinus Auſtriæ Princeps incipit inijcere manus in imperim Galliæ. 180. Aiſtulphum Longobardorum Regem obſidet & ſuperat. 149. 193
Pipinus. II. Italiæ Rex. 207. Rauennam facit Regni caput. & Venetos urget. 209. ſuperatur, & moritur. 210
Pira opidum a Friderico Feltrio captum. 338
Piratæ Turcæ litora Rauennatium infeſtant. 536. 539.
Pirotolus portus. 381
Piſæ unde dictæ. 5
Piſagnoli.
Ioannes. 383
Piſani.
Benedictus. 413
Piſani cum Genuenſibus pugnant. 311
Piſaurenſis epiſcopus.
Heraclianus. 62
ſubiectus Archiepiſcopo Rauen. 205. 555
Piſcatoris.
Io. Baptiſta. 519
Pius Pont. Max. 48
Pius II. 397
Pius III. 416
Pius IIII. iubet Rauennates ſepta fluminum refigere. 522. laudat Rauennates. ibid. Aucnionem munit. 530. eius mors, & mores. 539. 540
Pius V. exhilarauit Rauẽnates. 540. curat litora maris Hadriatici a Piratis defendatur. 541. quæſtorum auaritiã coercet, & mores Eccleſiæ conformat. ibid. Io. Baptiſtam Rubeum Commiſſarium ſuum omni Luſitania, Hiſpania, Gallia, atque Italia facit. 550. Franciſcanarum ſacrarum uirginum cœnobia adminiſtranda epiſcopis tradit. 557
Placentia a Pontifice recepta. 453. ſub Farneſiis. 494. ſub Cæſare. ibid. redit ad Farneſios. ibi.
Placentinus Epiſcopus.
Sigenfredus, Rauennæ in concilio. 238
Hugo, Rauennæ in concilio. 332
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennati. 81. 205. contumax renuit uenire ad Concilium prouinciale Rauennæ. 553

Plati-

Placidia.l.Galla Placidia.
Plancola. 269
Plancus, Rauennæ. 16
Platinæ lapſus. 73.177
Plebs antiqua extra Bagnacauallū ædificatur. 216
Pochepenni.
Benuenutus / *Rainerius.* } 357
cum aduerſariis conciliati. 298. *cum Guidone Polentano.* 357
Pænitentia centenaria quæ ſit. 253.254
Poggius Florentinus. 366
Polentani.
Albericus. 288.308
Alda. 369
Albericus. II. 320.321.328
Aldrouandinus. 365.369.
Anglicus. 365
Atto. 330
Azzo. 365
Baldus. 357
Beatrix. 373
Bernardinus.l.Bernardinus.
Bernardinus. II *l.Bernardinus.* II.
Bernardinus. III. 365.366
Clara. 357
Franciſca. 309
Franciſcus. 320.321
Fulcus. 357
Gualfredus. 291.309
Guido. 288.308
Guido. II. *ritius.* 302.306. 308.310.312
Guido. III. *magnus.l.Guido Magnus.*
Guido. IIII. *nouellus.l.Guido nouellus.*
Guido. V. *l.Guido.* V.
Guilelmus. 343
Hieremias. 288.308
Hieremias. II 320.321.328
Hieremias. III. 330
Hieronymus. 291.309
Hieronymus. II. 375.390
Hoſtaſius. 312.314.320.323
Hoſtaſius. II *l.Hoſtaſius.*
Hoſtaſius. III. 355.356
Hoſtaſius. IIII. 362.365.366.367
Hoſtaſius. V. *l.Hoſtaſius.* V.
Lambertus. 288.291.305.308.
Lambertus. II. 312.314.320.323
Lambertus. III. 353.355
Lambertus. IIII. 355.356
Opizo.l. Opizo.
Pandulphus. 353.355
Petrus. 365. 367.369
Polenteſia. 356.361
Raynaldus. 330.340
Samaritana. 373
cum aduerſarijs conciliati. 298. *Vnde originem duxerint.* 308. *liberum Rauennæ dominatum affectant.* 314. *deſeruntur tamquam perduelles Pontificis.* 314.315. *cum Trauerſarijs pacem faciunt.* 320. *Ceſenæ Domini.* 336. *opem ferunt Guelfis Foruianis* 337. *Guelfæ factionis.* 337.430. *Romanæ Eccleſiæ Vicarii.* 356. 371. *Venetis ſe dant.* 371. 372. *eorum domus finis.* 390
Pompoſianum cænobium. 236
Pont ecarrarij.
Videſtus. 303
Pontianus Pont. Max. 53
Pontifices Maximi non confirmandi a Ceſaribus. 177.178. *tres eodem tempore, ſed unus pſeudo Pontifex.* 371
Pontifices Capitolij Rauennæ. 21
Porta Anaſtaſia. 208.452
Aſiana. 16
Aurea. 16.19.
Portæ Rauennæ olim quattuordecim. 391
Portæ.
Conſtantius, muſicus præſtans. 546.549
Porti.
Balthaſſar. 522
Hieronymus. 530
M. Antonius. 420
Portilium portus Rauennæ. 9
S. Potiti uilla eſt Eccleſiæ Rauen. 278.282
Præfecti.
Eccleſius.l.Eccleſius Archiepiſcopus.
Seuerinus.l.Seuerinus.
Eorum ſepulcrum. 213.353
Prætores Rauennæ quando inſtituti. 323
Prætorium Rauennæ quando ædificatum, 321
Prætura Rauennatis lex in Polentanis. 326
Primarium Padi portus cur ſic dictus. 7
Primi.
Antonius. 39
Pritelli.
Aloyſius. 420
Petrus Antonius. 431
Probus Archiepiſcopus Rauennæ, 48. *tranſfertur.* 49.50. *ara illi dicatur.* 227
Proculus Archiepiſcopus Rauennæ. 48. *transfertur.* 50
Prodigia Rauennæ. 149
Proelium Rauennas celeberrimum. 440. *uſque ad.* 444
Proſper Raſponus in Senenſi bello 503. *diſcrimen mortis a Hludouico fratre arcet.* 505. *Repellit Gallo ex area Hiſpanorū caſtrorum.* 508. *ſuos milites incolumes ſeruat* 509. *bello Romano.* 515. *ſpeculatur*

tur hoſtium caſtra & aliquos capit. 516. perluſtrat ubi nocte hoſtes fuerunt. ibid. bello Gallico. 531. Mambrunij aſſinem interficit, et egregie pugnat. 532. conſulitura Sorbellono. ibi. ſuſtinet impetum Hugonottorum. 533. 534. equitem ſuum defendit. 335. Rauennam reuertitur. 535
Ptolemæi lapſus. 7
P. Cornelius Scipio coſ. 35
D. Pullionis martyris Cœnobium Rauennæ. 67
Pupienus Caſar Rauennæ. 53
Puſterla.
Hoſtaſius. 520
Rauennæ florent. 213
Putei.
Iacobus. 356
Iacobus Cardinalis. 537. 538.
Puzzoni,
Albertus. 283

Q

QUADRATA curtis. 266
Quæſtorum Pontificiorum inexturabilis auaritia. 539. 541.
nonnihil coercetur. 541
Quintianus Rauennæ Præſes. 55
Q. Vibij Sereni filius, Rauennæ. 27
Q. Vibius Serenus a filio accuſatus. 27
Q. Voluſius Coſ. 35

R

RABATTVS Regulus. 505
Raſanarium opidum. 293
Raſanarius amnis. 10
Raſanarius pons euërſus. 321
Paglelli.
Rodulphus. 325
Ragnoli.
Vitalis. 318
Reinerius Etruriæ Regulus. 231
Rainutius Farneſius Archiepiſcopus Rauennæ creatus. 492. Archiepiſcopatus opida Marzolis donat. 494. Rauennam primum inuiſit. 509. 510. reſiſtit precibus Rauennatum. 521. abdicat ſe Archiepiſcopatu Rauennati. 536
Raiſii.
Hoſtaſius. 399
Iacobus. 383
Ramazottus Dux ſtrenuus. 442
Ramberti.
Hugo. 293
Rampani.
Nicolaus. 335
Veneti patricij, Rauenna originem ducentes, finem habent. 335
Ramponi.
Philippus. 322
Ranæ Rauennæ abundabant. 45
Rangoni.
Balthaſſar. 513. 531. 532
Ghirardus. 312
Ghirardufii. 358
Iacobinus. 358
Petrus. 397
Raphaeli Volaterrani lapſus. 156
Raſponi.
Cæſar. 487. 488. 490. 530.
Eugenia Hludouici filia / Eugenia Raphaelis filia 530
Felicia Abbatiſſa D. Andreæ. 278
Franciſcus. 350
Hieronymus. 260. 530
Hoſtaſius. 259
Hoſtaſius. II. 399
Hludouicus. l. Hludouicus.
Nerinus. 399
Paulus. 372
Proſper. l. Proſper.
Raphael. 430. 456. 460
Raphael. II. 488. 489. 523. 528. 530
Raſponus. 469. 477
Pacem cum Lunardis et ceteris hoſtibus faciunt. 523. 524
Rasaldi.
Guido. 336. 343. 345.
Rauenna urbs a quibus & quando ædificata. 1. 3. Umbrorum colonia. 4. cur ſic dicta. 5. quinque fluminibus circumdata. ibid. A Senonibus occupata. 6. a Strabone deſcripta. 7. ligneis compacta ædificiis. ibid. aere ſalubri. ibid. uitibus cito feracibus. ibid. Paludibus cincta. 8. quomodo nunc ſita. ibid. quando in poteſtatem Romanorũ uenerit. 11. municipium non colonia. ibid. urbs maxima. 7. 12. Piceni caput. 13. a ciuibus Romanis frequentata. 14. 16. muris cincta. 19. fidelis & potens. 25. Marobdui Regis domiciliũ. 26. δίπολις, & Apoſtolicum thronum uocata. 31. primogenita eccleſiæ Romanæ. ibid. uitatur a Vitellianis. 40. ſedes Imperij occidentalis. 74. caput Italiæ, poſt Romam. 81. munita aduerſus Athilam. 94. ab Athila intacta. 95. cõquaſſatur terræmotu. 100. minita a Glycerio. ibid. obſeſſa a Theoderico 102. aptior Imperio ſedes, Roma. 105. inſtaurata a Theoderico. 105. 106. a Sidonio Apollinare deſcripta. 109. Re-

gia

gia Gothorum ſedes. 144. obſeſſa a Beliſa-
rio. ibid. ab eo acquiſita. 146. obſeſſa a Fero-
aldo. 160. capta et direpta a Iuſtiniani. II.
Ducibus. 183. capta a Longobardis. 188.
recepta ab Exarcho. 190. oppugnata a Græ-
culo. 191. denuo obſeſſa a Luitprando. 192.
capta ab Aiſtulpho. 193. Pontifici Max.
reſtituta. 194. 202. 214. a Carolo Ma-
gno perluſtrata. 204. Sedes Regni Pipini.
209. quando & cur dignitate minui cœ-
pta. 211. ſedes Regni Alberti Regis Italiæ.
225. reſtituta Pontifici ab Othone primo Cæ-
ſare. 227. ſub Friderico. II. Cæſare. 283.
recuperatur a Pontifice. 288. iterum occupa-
tur a Friderico. 294. recuperatur a Pontifice.
296. incipit parere legatis Pontificijs Bononiæ
degentibus. 298. reſtituta Pontifici a Rodul-
pho Cæſare. 305. oppugnata a Malateſtis.
355. 361. oppugnata a Nicolao Piccinino.
377. 387. Venetis tradita, 385. 389. in quat-
tuordecim regiones olim diuiſa. 391. a Man-
fredis tentata. 393. a Venetis inſtaurata. 394
395. 396. 400. magnum affert Venetis commo-
dum. 406. Pontifici reſtituta. 425. oppugna-
ta a Gallis. 431. ab eiſdem miſerabiliter dire-
pta. 446. 447. 448. Alfonſo Eſtenſi oblata, re
futatur. 473. a Venetis occupata. 475. Vene-
tis admodum utilis. 477. a fluminibus pericu-
la patitur. 521

Rauenna lacus in Liguribus. 6

Rauenna Prætura in Armenia. 6

Rauennæ obſides Romani interficiuntur a
Gothis. 133
Pluit ſanguine, 261

Rauennas ager a Beliſarii militibus agita-
tur. 143. quo extendebatur. 152. 194

Rauennas Eccleſia primogenita Romanæ. 31.
cur uocata Αὐτοκέφαλος. 68. 83. habet patri
monium in Sicilia. 69. bonis martyrum dita
ta. 117. Sancta appellata. ibid. uera ma-
ter, uera orthodoxa. ibid. Aliocephalis
dicta. 177. priuilegiis donata. 164.
224. priuata ſuffraganeis a Paſqua-
li Pontifice. 260

Rauennates fœderati Romanis. 13. 14. metuuntur
a Cæſare. 15. 16, in ſuffragiis comitiorũ Roma-
norum ius habent. 17. infames, & ingratos non
ferunt. 27. quando primum Chriſtiani facti.
33. 34. 35. Othonem Cæſarem uictorem fa-
ciunt. 37. claſſis proceres. 38. eorum maxime
ſtudio Veſpaſianus fit Imperator. 37. 38. 39.
40. hortantur Baſſum ad defectionem. 38. Vi-
tellij imagines inuadunt. 39. Ioanni Tyranno
aſſentiuntur. 78. diſcurrere per urbem perſona
ti antiquitus conſueuerunt. 90. Cæſares creant,
& interficiunt. 98. 99. 100. 101. tumultuan-
tur ob iniuriam Glycerio illatam. 101. Vero-
nam capiunt. 146. fugati ad Trebiam. ibid. Go-
thos ſuperant. 149. Brixillum comburunt. 163.
Ioannem Leuigium exarchum, cum omni fami
lia trucidant. 167. a Longobardis cæſi ad ſe-
ptem millia. 171. Grimoaldum iniuria afficiũt.
173. 174. detrectant obedire Pontifici. 183. in
exilium proceres miſſi. 184. Ioannem Tyzoco-
pon exarchum trucidant. 186. ſuadent Ponti-
fici, ut deleat Imperium orientis, & in Italia
Cæſarem conſtituat. 191. Paulum exarchum
trucidant. ibid. de eccleſiæ ſuæ principatu penes
Carolum magnum diſceptant. 206. cum Pipino
in Venetos pugnant & ſuperantur magna cla-
de. 210. moleſtia afficiunt Ferrarienſes.
229. Ferrariam cum Mathilde recuperant.
259. Ferrarienſibus moleſti, & tandem fœ-
derati. 261. cum Patauinis cladem a Vene-
tis accipiunt. 264. cum Bononienſibus Fo-
rum Cornelij capiunt. ibid. cum Forocornelia
nis iuncti. 267. ab ipſis alienati. 268. fœ-
derati Bononienſibus. 268. 271. 272. bel-
lum Ferrarienſibus inferunt, & Argen-
tam amittunt. 271. pugnant et fœdus faciunt
cum Ariminenſibus. 274. 275. 276. a Salin-
guerrianis capti, & catenati. 277. ſacramen-
tum dicunt Friderico. II. Cæſari. 283. in Vr-
bem Ceruiam impetum faciunt. 290. a Bono-
nienſibus diſſident. 291. petunt a Mutinẽſibus,
Parmenſibus, & Cremonenſibus opem. 291.
292. cum Pontifice ad recuperandam Fla-
miniam. 292. 293. pacem cum Foroliuien-
nis faciunt. 298. fœdus inſtaurant cum Bono-
nienſibus. 300. cum Venetis de portorio mer-
cium conueniunt. 301. Bononienſes in Venetos
pugnantes iuuant, & Venetos loco pellunt.
304. opem ferunt Pontifici pro recupe-
rando Foroliuij, & omni Flaminia. 312.
cum Caſenatibus diſceptant de finibus agro-
rum. 313. milites Fauentiam mittunt. 318.
fœdus faciunt cum omnibus Flaminijs. 323.
milites mittunt Roberto Regi, Romam. 334.
item Parmam Gilberto Corrigio. 335. cum
Venetis diſceptant ob portoria negata. 346.
ſtipendia militibus ſoluunt pro recuperan-
da Flaminia, obſidenda Ferraria, & cuſto-
dienda Rauenna. 347. in Venetos pro-
penſi. 386. Rauennam Venetis tradunt. 385.
milites ſunt ſtrenui & Venetis cari. 400. 401.
402. tributa libenter Venetis conferunt. 409.
interdicto liberari poſtulant. 425. maxime reli-
gioſi. 426. Gallos diſſimulanter continere con-
tendunt. 433. uitam pro patria profundere pa-
rati. ibid. Gallis urbem dedunt. 444. uſque ad

4 6. *Vaſconem cute ſpoliant.* 452. *hilariter Paulum.* 111. *Pont. Max. accipiunt.* 489. *ſepta fluminum reſigunt.* 522. *armis ſe tuentur, aduerſus Pacinum Prolegatum.* 523. 526. 527. *pacem inter ſe faciunt.* 523. 524. *Bononiam proficiſcuntur, ut pacem ſcriptis ratam habeant.* 529. *Rauennæ idem faciunt.* 530
Rauennates extrinſeci opem ferunt Lambertatijs. 305
Rauennates iuuenes pugnam pro patria poſtulant. 431
Rauennates Sacrati uiri mittunt legatos ad Concilium. 306. *confirmant Epiſcopum Hadriæ deſignatum.* 307
Rauennatibus Ducibus plurimum fidit Maximilianus Cæſar. 426
Rauennatibus militibus ineſt pietas & religio. 180. 181
Rauennas Senatus gratus, & magnificus. 479. 480.
Rauennatum ciuitas, Roma. 18
Rauignana. 266
Raynaldus Cõcorregius Archiepiſcopus Rauẽnæ. 318. *cõcilia prouincialia habet Rauennæ.* 330. *Bononiæ.* 339. *Senator Henrici Cæſaris.* 332. *cauſam Templariorum egroſcit.* 333. *Archiepiſcopatus fines repetit.* 336. *moritur.* 339. *miracula facit.* 340
Regienſis epiſcopus.
Baptiſta Groſſus. 552
Henricus. 332
ſubiectus Archiepiſcopo Rauennæ. 81. 165. 205.
Regij.
Hieronymus cognomento Furnarinus. 519
Regis Solis ſtatua Rauennæ. 108. 109. *quando Ticinum allata.* 208
Reliquiæ Sanctorum in æde Vrſiana. 367
Reparatus Archiepiſcopus Rauennæ habet priuilegia ab Imperatore. 175
Rhombi Rauennates. 44
Ricoli Ceruienſes. 334
Rinuccinio.
Andreas præfectus arcis Rauennæ. 475. *interficitur.* 476
Ripa Perſici. 344
Ritij.
Maſinus. 500
Robertus Cæſar. 370
Robertus Siciliæ Rex, Regno multatus. 332. *Flaminiæ Rector.* 334. *Romæ hoſtes ſuos perſequitur.* ibid.
Robuſti.
Nicolaus Carmelitanus Theologus. 537
Rodiliani incolæ. 329
Rodulphus Auſtriacus Cæſar. 305
Roglelli, qui forte idem ſunt cum Raglellis. Rodulphus. 320
Rolandus Rubeus ſenior fundit & capit Placentinos. 283. *Prætor Bononiæ, & eius geſta in Pratura.* 282
Rauennæ in conuentu Friderici. II. *Cæſaris.* 289. *fundit eius exercitum.* 283. 295
Roma priuatur ſede Imperij occidentalis. 74. *capta a Gothis.* 74. 148. *a Vandalis.* 98. *ab Hiſpanis.* 474. *oppugnata a Columnenſibus & Hiſpanis.* 516
Romagna unde hoc habeat nomen. 202
Romana Eccleſia. 172. *habet patrimonium in Sicilia.* 69
Romana ſedes in Galliam tranſlata. 330. *Romam reuecta.* 361
Romani unde orti. 2. *habent uillas, & hortos Rauennæ.* 13. *captabant gratiam Rauennatium.* 17
Romanum bellum ſub Paulo. 1111. 512. *uſque ad* 517.
Romanus Pont. Max. 177
Romanus. II. 321
Romanus Archiepiſcopus Rauennæ. 218
Romanus exarchus. 163. *occupat urbes Longobardorum.* 165. *cum illis ſentit, & moritur.* ibid.
Romoaldus Beneuenti Dux. 173
D. Romoaldus, eiuſq. geſta, & miracula. 227. 228. 229.
Mors & translatio. 232
Roncus amnis. 8
Rophrylli ædes. 160
Roſæ ſocietas militaris. 368
Roſani.
Geneſius Carmelitanus Theologus. 537
Roſelli.
Ioannes. 362
Roſetti.
Alfonſus Epiſcopus Ferrarienſis. 552
Roſimunda uxor Alboini. 134. *interfici Alboinum cura.* 158. *Rauennam uenit, ibidemq. moritur.* ibid.
Rouarellæ.
Bartholomæus. l. Bartholomæus.
Florius. 398
Ioannes. 467
Laurentius. 398
Nicolaus. 398
Petrus. 399
Phyliaſius. l. Phyliaſius.
Rouerſani ſeu Riuerſani incolæ iuramentum dicunt Archiepiſcopo Rauen. 259. 274. 322
Rubei.

Bernardus.l.Bernardus.
Franciſcus. lege in Præfatione ad urbem Rauen.
Guillelmus. 322
Hieronymus.l.Hieronymus.
Iacobus. 295
Io. Baptiſta.l.Io.Baptiſta.
Martinus. 304
Petrizolus. 304
Petrus Maria. 498
Robertus. 366
Rolandus.l.Rolandus.
Troilus. 498
Vgo. 292
Vgolinus.l.Vgolinus.
Vgolinus.II. 292.322
Vgolinus.III. 354
A Vicecomitibus deficiunt.369.auctoris progenitores quando Parma pulſi. ibi.
Rubia Rauenna. 45
Rubuli.
Antonius. 475
Auguſtinus ſubſidium ad tuendam Rauēnam a Venetis petit.474.purgat ſe apud Pontificem, & equeſtri dignitate ornatur. 481. Prætor Britonorii. 481.moritur. 518
Franciſcus. 475
Rufina uirgo ſacrata a D. Apollinari. 35
Rufini.
Menius. 40
Rufus patricius Rauennas & exconſul. 35. ſit Chriſtianus, & Capuæ Epiſcopus. ibi. interficitur. 43.44
Rugini.
Auguſtinus. 526
Hieronymus. 375.520
Rusſiani Rauennam a Pacino Prolegato euocati ad Rauennatium interitum. 526. trepidi abeunt. 528
Rusſium opidum ſub Polentanis.372. dictū Lungipreſſum. 417.a Pontificiis in deditionem acceptum. 424. a Gallis captum & direptum.430.431. eſt Reipubl.Rauennatis. 539
Ruſticutii.
Franciſcus Faneſtris Epiſcopus. 552
Ruuerei.
Franciſcus Maria. l. Franciſcus Maria.
Franciſcus Maria. II. 556
GuidVbaldus.l.GuidVbaldus.
Ioannes. 311
Ioannes. 422
Iulianus, qui et Iulius.II.Pōt.Max.l.Iulius.II.
Iulius Cardinalis.l.Iulius Archiepiſc. Rauen.
Leucius. 302
Xiſtus IIII.Pont.Max.399.l.Xiſtus.

S

SABATIVS Saga Vicarius Nocei. 2. in Italia. ibid.
Sabini Rauennam incolunt, & Vmbri appellantur. 14
Sabinianus Pont. Max. 169
Sacrati.
Hercules Epiſcopus Cymaclienſis. 552
Salæ.
Albertus. 305
Saliani incolæ. 329
Salij.l.Indiuini.
Salinguerra Torellus.274.Rauennatum fines, & Ferrarienſem dominatum occupat.275.obſidetur.293.capitur & moritur. 294
Salomonij.
Marius. 522
Salomonis templum incenſum. 44
D.Saluatoris templum Rauen. 106
Saluus Bononienſis, iudex. 315
Samaritani.
Rainerius.
Rambertanus } 302
Sancta Crucii.
Scipio, Epiſcopus Ceruienſis. 552
Sanctagialla Gallus Regulus. 532
Sandalum. 344
Sanſeuerini.
Caiatii Comes Rauennæ. 474
Fridericus Cardinalis. 433.438.444
Robertus. 401
Santernus amnis. 10
Santilli.
Gibertus Roberti Regis Vicarius ī Flaminia. 334
Sannitalij.
Opizo.l.Opizo.
Sapientes quando Rauennæ inſtituti. 323. eorum uariatio. 468
Sapis amnis. 5.ad Candianum fluebat. 17
Saraceni.
Thebaldus. 284
Saraceni in Italiam, depopulantur templum D. Apollinaris Claſſenſis. 216. naufragio demerſi. 217
Sasſuenſis epiſcopus.
Apollinaris. 222
Albertus. 282
Gratia. 304
Henricus. 320
Lelius Garuſſus. 552
Satius artifex egregius. 68
Saturnini.

Apouius. 59
Saturninus Neronis Vicarius Rauenna. 34
Saturnus Italicus. 2
Sauelli.
Fridericus. 502
Io.Baptiſta. 488
Paulus. 369
Troilus. 452
deficiunt a Pontifice. 359
Saxatellum combuſtum. 282
Saxi.
Franciſchinus. 305.320
Hubaldus. 305.311
Hugo. 297.307
Romoaldus. 399
Vitalis. 302.305.311
*Cũ aduerſariis cõciliati.298.Raue.pulſi.*352
Saxoli.
Ioannes. 320
Scaligeri.
Alboinus. 330
Canegrandis. 338
Maſtinus. 347.350.351
Scanderbaſſe in Euganeos penetrat,magna clade. 409
Scarpettæ.
Guido. 337
Sclauoniæ Suburbium Forliuii. 267
Scholaſticus exarchus. 185
Scoti.
Paris. 437
D.Sebaſtiani templum datum cucullatis ordinis Seruorum. 473
Se ceſſio ſacratorum Rauennatum, ab Archiepiſcopo. 176.177
Sechia amis. 497
Seciæ.
Petrus. 316
Segeſtes Cattorum Princeps. 25
Seius Tubero accuſatus. 27
Seminarium Rauennæ. 549
Sena. 4
Senatores & patricii Rauennates. 22
Senatus Rauennatis duplex ordo. 22.327. eius amplitudo.uide in præfatione.
Senenſe bellum.498.uſque ad. 509
Senogallienſis Eccleſia ſubiecta Archiepiſcopo Rauennati. 205.555
Septimius Seuerus Cæſar. 51
D.Sergij in claſſe templum. 133
Ser.Cornelius Cethegus Coſ. 151
Sergius Pont.Max. 180.181
Sergius. II. 214
Sergius. III. 222
Sergius. IIII. 237
Seruigius Archiepiſcopus Rauennæ. 191. *delatus ad Pontificem.* 197. *abſoluitur.* 198.*ædificat templum D.Nicolao Rauen. ibi.miraculum facit, & moritur.* 199
Sertorius.l.Fortanerius.
Serughi.
Ghinulſus Dux ſtrenuus. 495
Seruorum ordo Rauennæ. 473
Seuerianus Rauennæ Imperium arripit. 99
Seuerinus Pont.Max. 168
Seuerinus Rauennas cæcum ſanat. 131.*in Marſis habitat.ibi.reuocat mortuũ ad uitã.* 32
Seueroli.
Iuſtinianus Dux ſtrenuus. 503
Seuerus Cæſar. 52.59
*Seuerus Archiepiſcopus Rauennæ admirabiliter eligitur.*57.58. *intereſt Concilio Sardicenſi.*62.*moritur.*63.*transfertur Maguntiam.*64.211. *eius templum Rauennæ ædificatum.* 159. 160.*monachis Ciſtercienſibus datum.* 262
Seuerus Rauennas martyr. 58
Seuerus Rauennas Aquileienſis Antiſtes, conſentit hæreſi Archiepiſcopi Rauen. 161.*reuertitur ad Eccleſiam ſuam.* 162
Sfondrati
Iulia. 486
Sfortiæ
Alexander Cardinalis, epiſcopus Parmenſis. 552
Catherina. 406
Franciſcus.l.Franciſcus.
Franciſcus.ij. 469
Hludouicus. 402 409
Io.Galeatius. 400
Maximilianus. 426.455.461
*Sfortia Sanctæ Floræ Regulus, Mirandulano bello prohibet, primum Strotiani exercitus agmen ne Raſponus & Laſcaris adoriãtur.*506. *retractus a iuſto prælio cum Strozza committendo.* 506. 507. *in obſidione Senarum.* 507.*ad Ponconuentum.* 508
Sgropuli
Aloyſius. 426
Cæſar. 488
Sicanus Liguriæ Rex. 2
Sicci
Franciſcus Florentinorum Dux. 405,406
Sicilia ſub Rauennatis Archiepiſcopi ditione. 69.72.174
Siculæ Veſperæ. 311
Siculi Diui,Rauennæ in honore habiti. 70
Sidonius Apollinaris deſcribit Rauennam. 109.*Theodericum Regem* 120
Sigbicelli

Baptiſta Epiſcopus Fauentinus. 552
Sigiſmundus Cæſar in Italia. 373. Rauennæ Hoſtaſium Polentanum equitem facit. 374
Signorelli.
Hubaldinus. 315
Ugulinus. 302
Silbarii.
Petrus, Abbas D. Vitalis. 371
Siluerius Pont. Max. 132
Silueſter Pont. Max. 60
Silueſter. II. 236. 237
D. Simonis & Thadæi templum Rauennæ ædificatur. 244
Simplicius Pont. Max. 100
Sirletti.
Guillelmus Cardinalis. 551
Siſinius Pont. Max. 183
Siſulphus Valentiniani Dux ſuperat Bonifacium. 81
Soczus Rauennæ Prætor. 289
Soderini.
Cardinalis. 471
Franciſcus. 217
Soldatelli Fugubini fratrum uirtus egregia. 505
Solymanus Turcarũ Rex Viẽna pedẽ refert. 487 Claſſem magnam inſtruit. 190. Meliten Inſulam oppugnat. 539
D. Solutor martyr Rauennæ. 60. eius templum Rauennæ. 106
Sophia Marſeti aduerſa. 154
S. Sophia opidum. 8. in mare deuectum. 517
S. Sophiæ templum Byzantij. 126. a Conſtantio ædificatum. 127
Soprani.
Alexander. 522. 523
Sorbelloni.
Fabricius. 531. 532
Sorinoli incolæ. 329. opidum abſtractum ab Eccleſia Rauennati. 467
Sotheres Pont. Max. 49
Spinæ theſauri Delphum allati. 8
Spinæi.
Carolus. 433
Spineticum Padi oſtium. 7
Spinolæ.
Vincentius Carmelitanus Theologus. 537
Spiritus Sanctus Columbæ ſpecie eligit Archiepiſcopos Rauennæ. 44. 46. 47. 48. 50. 58
Spreti.
Arardus. 365
Deſiderius. 370
Deſiderius. II. 397. eius lapſus. 18. 151. 185. 301.
Ioannes. 370
Pomponius. 519. 540
Timotheus. 530
Valeria. 463
Stagna Hadriatica quæ ſint. 10
Stendardi.
Matthæus. 515
D. Stephani templum Rauennæ. 141
Stephanus Pont. Max. 56
Stephanus. II. a Pipino ſubſidium impetrat. 193
Stephanus. III. Concilium habet Romæ. 198
Stephanus. IIII. Rauennæ ſacra facit, & reliquias oſtendit. 211
Stephanus. V. 220
Stephanus. VI. 221
Stephanus. VII. 223
Stephanus. VIII. 224
Stephanus. IX. 244
Stephanus Ungarorum Rex. 226
Stephanus artifex egregius. 68
Stilicho Rauennam ingreditur, & inde ſæpius in Alaricum erumpit. 72. interficitur. 4. 730
Strabo Rauennam deſcribit. 7
Strambiati.
Albertus. 241
Gerardus. 241
Guido. 241. 242
Translatio eius corporis in Germaniam. 243
Strozzæ.
Petrus ſubalpino bello. 490. cogit milites ad Mirandulam. 495. Senenſi bello Gallorum Regis Vicarius. 499. traiicit Arnum. 506. Aretium fruſtra oppugnat. ibi Martianum, Oliuetum, ac Folianũ opida capit. ibi. præbet iuſto prælio occaſionem, Mariniano Regulo. ibi fuſus. 507. bello Romano. 513
Subalpinum & Ciſalpinum bellum inter Carolum. V. & Fran. Gallorum Regẽ. 488. 490
Subriuolum. I. Sorinoli.
Sucij.
Petrus. 343
Suetonius Paullinus Neronis Vicarius. 32. occidit D. Urſicinum. 32. D. Vitalem. 33
Sulpitius Archiepiſcopus, ſed potius Archidiaconus Rauennas. 83. cum D. Urſola interfectus. 84
Summontius Neapolitanus ex prouocatione cum Gallis decertat. 465
Suiſinæ.
Bonacurſus. 300
Symmachus Pont. Max. 111
Symmachus patricius interficitur a Theoderico. 118
Symeon Archiepiſcopus Rauennæ. 281. erepta repetit. 282. 283. 284. donat. 287. moritur. ibid.

Singledia neptis Placidiæ. 89
Syrous Rauennas patricius. 54

T

T**AIBANVM** *opidum.* 230
Talamellum opidum Zampeſcis datum. 458
Taliaferri.
Gabriel. 496
Tannetum opidum. 152
Taurus iudex Rauennas.41.fit Chriſtianus. 42.ad Veſpaſianum deſertur. 43
Taurus legatus Conſtantii Cæſaris in conciliabulo Ariminenſi. 65
Taybum opidum. 324
Teleſphorus Pont. Max. 48
Templariorum cauſa Rauennæ agitata. 332
Tencarani.
Iacobus. 323
Terręmotus Rauennæ. 100
Tertii.
Othobonus. 369
Teupuli.
Ioannes. 475
Theias Gothorum Rex. 153
Theodatus Gothorum Rex. 129.133
Theodemir Oſtrogothorum Rex. 97.99
Theodericus datur a patre obſes Leoni Cæſari. 99.reſtituitur.ibid. uincit Sarmatas.ibid. Rex appellatur.101.equeſtri donatur ſtatua. ibid. in Italiam uenit.102. Odoacrem ſuperat.ibid. obſidet Rauennam.ibi. Rauennam ingreditur. 103.Romam inſtaurat.104.Rauennam incolit,& inſtaurat.105.106.ædificat ibi Templa & amphitheatrum. 107. deducit ad eam aquam.108.affinitates contrahit.110.Rex Italiæ, Galliæ Narbonenſis, Illyrij, Delmatiæ, Pannoniæ, Siciliæ, Liburniæ, Burgundiæ.111. ad Apenninum ædes habet.115.D. Hilarum & cœnobium eius ſtudio proſequitur..116.ornat tēplum D.Petri Romæ.117.Arianos fouet.ibi. moritur.119.eius uitæ quotidianæ ordo.110. eius ſepulcrum deiectum. 424
Theodericus Archiepiſcopus Rauennę.287.facit concordiam inter Rauennates & Ceruienſes. 289.amplificat iura Archiepiſcopatus.290. 291.conciliatur cum Bononienſibus.292.legatur ad Regnum Hieroſolymorum.ibid. Rauennam recuperat pro Romana Eccleſia.296. moritur. 297
Theodora Iuſtiniani uxor impia.130.Rauennæ. 139
D.Theodori templum Rauennæ. 48.52
Theodorus Pont.Max. 221
Theodorus Archiepiſcopus Rauennæ.175. reducit Rauennatem Eccleſiam ad Romanam.176.177.legatus Pontificius in Concilio Byzantio.ibid.moritur. 179
Theodorus Calliopa exarchus primū.170. iterum.172.Martinum Pon.Max.capit. ibid. munera præbet Eccleſiæ Rauennæ. 176.moritur. 179
Theodorus patritius Rauennam capit. 184
Theodoſius primur Hiſpanus Cæſar. 67
Theodoſius.ij. 78
Theodoſius.111.Atramytenus. 185
Theophania Othonis.11.Cæſaris uxor. 230
Theophylaticus exarchus. 181
Theſſali ſunt Pelasgi, qui Rauennam ædificant. 3
Thomæ Mori Angli mors ſanictiſſima. 118
Thomaij
Camillus. 492
Laurentius. 446
Thomas Byzantius Antiſtes. 280
Thomaſij
Petrus, memoria inſignis. 410
Petrus.11. 522
Vincentius. 410
Tiberiani.l.Bagnacauallenſes.
Ti.Claudius Rauēnam muro cinxit.19.29. domum teſtudinatam conſtruxit.20.multum Rauenna eſt delectatus. ibid.
Ti.Nero Cæſar. 25
Ti.Cæſar. 158
Tiberius Abſimarus, ſiue Apſimarus Cæſar. 181.183
Ticimanus Bononienſis. 282
Ticinenſes lacrymis petunt Regiſolem e ſua urbe non detrahi. 479
Ticinum a Gallis captum. 479
Titus Cæſar. 41
Tizzoni.
.Guelfus. 383
Tombeſii.
Gurlinus.l.Gurlinus.
Gurlottus.l.Gurlottus.
Iacobus. 381.383
Tonellerii.
Hadrianus Carmelitanus Theologus. 537.
Torelli.
Salinguerra.l.Salinguera.
Tornarii.
Zanutius. 320
Toſinghi.
Petrus Paulus. 504
Totilas Gothorum Rex.146. omni fere Italia

uictor

uictor.ibid.Romam capit.148. Syracuſas obſidet.ibid.interficitur. 152
Traianus Cæſar. 45
Tranſlatio Diuorum Aderiti,Caloceri,Probi, Proculi, Dathi, Liberij, Agapiti, & Marcellini Archiepiſcoporum Rauennæ, in ædem Vrſianam. 226
Trauerſarij.
Ambroſius. 379
Aycha.294.et ſub Genealogia Trauerſariorũ.
Guido. 262.264
Guillelmus. 306.311.320.321
Paulus. l. Paulus.
Petrus. 259.261
Petrus II. 262
Petrus III.l.Petrus.
Petrus IIII. 320.321.326.327
reliquorũ nomina uide 105.147.208.213.221.233.259.260.262.285.294.298.302.352.
unde originem duxerint.105.213. ædificant caſtrum Trauerſariæ. ibid.eorũ uires quando inclinare cœperint.288 cum Polentanis fœdus faciunt.320. illis inſidiantur.321. armati per Flaminiam diſcurrunt.322. Rauenna pulſi. 352
Trauerſarium opidũ.105.324.ſolo æquatũ. 327
Tridentum muro cinctum. 111
Triuiſani.
Iacobus. 421
Melchior. 413
Troncaduri.
Guido. 341
Tudurani.
Nicolaus. 365
Tuduranum opidum Manzolis datum. 494
Tumba opidum Zampeſcis datum. 458
Turchi.
Aldrouandinus. 302
Franciſcus. 537
Iulius. 302
Turcis expugnandis Decimæ ſoluuntur. 354
Turris S.Stephani. 293
Tuſci unde orti. 2
Tyranni incipiunt in Gallia Ciſalpina. 330
Tyrrheni unde orti. 2

V

VAINAE.
Guido. 428
Iacobus. 457
Valdenucij Reguli.
Cecchinus.
Ciuccius. } 342
Guido.
Iordanes.
Lamerius. } 273
Manfredus.
Mucciolus. } 342
Nannes.
Perinus.
Valdenucium opidum.342. eſt Eccleſiæ Rauennæ. 273
Valepondum opidum.342.344. eius dimidium datum Manzolis. 494
Valens Cæſar. 66.67
Valentes.
Fabius. 40
Montes Flaminiæ Præſes. 557
Valentinianus Cæſar. 66
Valentinianus III.naſcitur Rauennæ. 76. Cæſar. 78. uxorem ducit.ibid. Rauennam uenit. 79. Auguſtus Romæ conclamatur. 80. Archiepiſcopo Rauennati pallium ex lana donat, & duodecim Epiſcopis præficit. 81. Rauennam, poſt Romam, Italiæ caput conſtituit. ibid. nuptias celebrat. 87. Aetium occidit. 93. Rauennam munit. 94. interficitur. 97. inter Diuos relatus. 98
Valentinnianus patricius Rauennas,Pentapolis Præſes occiditur. 67
Valentinus martyr Rauen. 60.61
Valentinus Pont. Max. 212
Valeria D. Vitalis uxor, martyr. 33
Valerianus Cæſar. 55.56
Valerianus Archiepiſcopus Rauennæ.209. multa lagitur Eccleſiæ Rauennæ.210.moritur. ibid.
Valerianus Rauẽnæ Præfectus ſuperat Gothos. 149
Valeſij
Carolus. 530
Franciſcus Gallorum Rex Mediolano potitur.461.capitur. 472
Vallenſes
Raimundus. 348
Valorij
Bartholomæus Flaminiæ Præſes. 487
Valuæ æneæ Ticinenſes, Rauennæ. 479.480
Varanij a Borgia necati. 415
Vaſcones Rauennam diripiunt. 447
Vbaldus.l. Hubaldus
Vegij
Paulus Caſenſis epiſcopus. 483
Vei populi qui ſint. 1
Venerij
Iacobus Rauennæ Prætor. 416

Veneti

Veneti commoda Rauennæ augent. 109. *triticum & annonam ex Iapydia Rauennam inuehunt*. 132. *quæ tenebant tempore Gothorum*. 144. *opem Beliſario ferunt*. ibid. *Gothos in Pado ſuperant*. 145. *Romanum nomen ſumma ueneratione colunt*. 162. *opem ferunt ad Rauennam capiendam*. 184. *impediunt Archiepiſcopum Rauennæ*. 291. *contra Fridericum* II. *Cæſarem*. 292. *Ferrariam obſident*. 293. *Ceruiam occupant*. 294. *cum Bononienſib. dimicant*. 300. *conſtruunt Marcaboum. ibi. cum Rauennatibus pro portorio mercium conueniunt*. 301. *ſuperantur a Franciſco Eſtenſi*. 331. *Rauennatibus infeſti*. 335. *Pontifici aduerſi*. ibid. *negant Rauennatibus penſiones debitas*. 346. *fœderati in Scaligeros*. 350. *obſeſſi a Genuenſibus*. 363. *Patauium accipiunt*. 369. *aduerſus Viceccomites pugnant*. 380. 381. *Rauennam occupare tentant*. 381. *Rauenna potiuntur*. 385. 389. *a Ferdinando Rege claſſem in Turcas impetrant*. 413. *Cephalloniam capiunt*. 414. *Rauennam muniunt*. ibid. *ad totius Flaminiæ dominatum aſpirant*. 416. *nolunt reſtituere Vrbes Eccleſiæ*. 417. *ſuperantur a Gallorũ copijs ad Abduã*. 422. *omnia ſere amittunt, quæ habent in continenti*. 424. *reſtituunt urbes in Flaminia, Pontifici, & cum eo fœdus faciunt*. 425. *ſuperantur ab Alſonſo Eſtenſi*. 424. 427. *a Gaſtrone Foiſſeio*. 429. *capiunt naues duas Eſtenſis, ſpolijs Rauennatis direptionis onuſtas*. 449. *iuuant Pontificem*. 450. *pacem faciunt cum Gallis & Cæſare*. 466. *mittunt Rauennam ſubſidia, ut Pontificis nomine cõſeruetur, ſed occulte illam occupant*. 475. *ab ea reſtituenda Pontifici, abhorrent*. 477. 478. *fœdus cum Clemente* VII. *faciunt, Rauennamq. & Ceruiam reſtituunt*. 481

Veneti patricij multi fiunt. 332

Venetiarum origo. 93. 94

Venetus Prætor, Rauennæ, cum Polentanis. 371

Verri Rauennates, patricij Veneti, finem habent. 343

Verſelli.
Iacobus, Carmelitani ordinis. 370

Vergerij.
Petrus Paulus. 366

Verona Theoderico ſe dat. 102. *obſeſſa a Vicecomitibus*. 381. *recepta a Venetis*. ibid.

Veſpaſianus laudatur. 37. 38. 40. *Rauenna tum maxime ſtudio fit Imperator*. 37. *uſque ad* 40

Vetrana.
Ioannes. 304

Vgo Candidus Cardinalis Romanæ Eccleſiæ. 246. *priuatus purpura*. 247

Vgo Moncata. 473

Vgodonitij.
Ioannes. 362

Vgolinus Rubeus primus, Fridericum II. *Cæſarem fundit & fugat*. 295. *Comes Flaminiæ*. 296. *Rauennæ multa inſtaurat, & pacem procurat inter ciues*. ibid.

Vgones.
Philippus. 269. 297

Vibius Sequeſter. 9

Vicecomites.
Bernabous. 358. 361
Blanca. 381
Galeatius. 325
Ioannes. 351. 356
Ioannes II. 369
Io. Galeatius. 362
Luchinus. 351
Mattheus. 325
Philippus Maria. 370

Viceccomites Archiepiſcopi Rauennę qui fuit. 274

Vicetia capta ab Hiſpanis. 465. *in ea tumultus*. 381

Vicohabentia quæ fuerit. 173

Victor Pont. Max. 51

Victor II. 244

Victor martyr Rauennæ. 60. *eius templum*. 61

Victor Archiepiſcopus Rauennæ. 135. 136

Victoria urbs a Friderico II. *extructa*. 295

Victorinus martyr Rauennę. 61

Victorinus Grammaticus. 366

Vidores Rauennates. 573
patricij Veneti facti, finem habent. 373

Vigilius Pont. Max. 135. 136

Vigintiquattuoruiratus Rauennæ inſtitutus. 455

Villa Stalona a Ioanne Aldrouandino capta. 488

Vinciſlaus Cæſar. 370

Vinum Rauennate. 44

Vitales.
Marſilius. 298

Vitalianus Pont. Max. ſacris interdicit Archiepiſcopo Rauennæ. 173

D. Vitalis Mediolanẽſis hortatur Vrſicinum. 32. *eum ſepelit*. 33. *in foſſam cõijcitur, miraculum facit, non uult inde dimoueri*. ibid.

D. Vitalis templum ędificatur Rauẽnę. 129. *deſcribitur*. 137. 138. *conſecratur*. 139. *Caſſinenſibus monachis reſtituitur*. 372. *conſociationi D. Iuſtinę addicitur*. 399. *priuilegia accipit ab Henrico* IIII. *Cæſare*. 260

Vitalis Indiuinus bello Mirãdulano intereſt. 498. *Senenſi, primus Senarum portam attingit, & propugnacula capit*. 499. 500. *defendit cohortem Hiſpanorũ*. 501. *recipit propugnaculũ Camolianũ*. 501. *cũ*

Iuſtiniano

*Iuſtiniano Seuerolo digladiatur. 503. Il
næ inſulæ præſidio ibi. i Flaminia cohorti
Præfectus. 516. laudatus a Petro Stroz
za. 517. Rauennæ deijciendis ſeptis præſe
ctus. 522. pacē facit cum aduerſariis ci-
uibus. 523. 524. uitat inſidias Pacini pro
legati. 525. 527. legatus Balthaſſaris Rā
goni bello Gallico. 531. ſuſtinet impetum
Hugonottorum. 533. 534. Creſolam Re-
gulum perſequitur. 535. moritur.* 540

Vitelli.
Ioannes. 424
Iulius. 450. 452
Paulus. 408
Vitellus. 466

Vitellius Cæſar. 37. 38
Vitis amnis. 5. 8
Viuarienſe cœnobium in agro Rauennati. 123
Vmbri qui ſint. 1. Rauennam incolunt. 4. 14
*Vngari qui, & unde ſint. 155. Italiam diri-
piunt.* 223
Volanæ inſulæ diuiſio. 290
*Volanæ portus eſt Archiepiſcopi Rauennæ.
234. 270. 274.*
Vranenſe cœnobium eſt Eccleſiæ Rauennæ. 273
Vrbanus Pont. Max. 52
Vrbanus II. 258
Vrbanus III.
Vrbanus IIII. 306
Vrbanus V. 359
Vrbanus VI. 361. 363
Vrbinatibus, ſacris interdicitur. 338
Vrbinum occupatum a Feltrijs. 338

Vrſarolæ.
Ioannes Epiſcopus Ceruienſis. 290

Vrſeoli.
Petrus Venetorum Dux. 229

*Vrſiani templi ædificatio & ornatus. 68. te-
ſtudo eius picta opere uermiculato.* 260
*Vrſicinus medicus Ligur, Rauennæ proto-
martyr. 31. 32. transfertur in ædem Vr-
ſianam.* 227
Vrſicinus Archiepiſcopus Rauennæ. 132. 134

Vrſini.
Camillus. 498
Carlottus. 506
Carolus. 458
Io. Iordanes. 458
Nicolaus Pitiliani Comes. 421
Paulus. 505
Paulus Iordanus. 540
Robertus. 449
Virginius. 458
*cum Hannibalibus pugnant. 311. cum Ro
berto Siciliæ Rege, in Columnenſes, ſen
tiunt. 335. deficiunt a Pontifice.* 359

*Vrſus Archiepiſcopus Rauennæ. 67. ædifi-
cat templum. ibi. moritur. 68. quis fuerit
69. ſepelitur.* 71
*Vrſus Venetorum Dux Rauennam cum
claſſe adoritur, capit, & Exarcho reſti-
tuit.* 189
Vualamir Oſtrogothorum Rex. 97. 99
*Vuidemir Oſtrogothorum Rex. 97. Italiam
appetit. 100 a Glycerio Cæſare reuocatur. ibid.*
*Vuidgerus occupat Archiepiſcopatum Ra-
uenn.* 242
Vuillelmus Marchio Montisferrati. 284
Vuitigis Gothorum Rex. 133. 144. 146

X

XYSTVS *Pont. Max.* 47
Xyſtus II. 56
Xyſtus III. 84
Xyſtus IIII. 399. 400

Z

ZACARI *Ceruienſes.* 334
*D. Zachariæ templum Rauennæ
ædificatur. 89. datum mona-
chis Caſſinenſibus.* 556
D. Zachariæ caſtrum in Rauennati. 326
Zacharias Pont. Max. 192. 195
Zacharias protoſpatarius. 180. 181

Zaffarani.
Iacobus. 320

Zagonaria opidum. 358
Zagonariæ. l. Cunij.

Zamboni.
Albertus. 300
Vgulinus. 305

Zambraſij.
Agnes. }
Guido. } 356

Zampeſci.
Antonellus. 457. 458
Antonellus II. 480
Baptiſta. 480
*Brunorus. 458. caſtrorum Laurentij Me-
dicei magiſter.* 464
Brunorus II. l. Brunorus.
Caput hominis. 457
Hector. 458
Italianus. 457
Meleager. 458
Mutius. 457
Mutius II. 457
*unde originem duxerint. 456. Artuſini
uocati. ibid. Armutij. ibid. eorum gen
tilitium*

tilitium inſigue vetuſtum.ibi.cur Zampeſci uocati. 458
Zancani.
Andreas. 400
Zanotti.
Antonius Epiſcopus Foroliuianus. 552
Zebedi.
Boucius. 328
Zeno Iſauricus Cæſar. 101
D. Zenonis in Cæſarea templum. 151
Zephirinus Pont. Max. 52
Ziani.
Petrus, Rauennæ obuius Friderico Cæſari. 272. 280
Sebaſtianus. 272
Zmaragdus Exarchus. 160. obſidet opidum Claſſem. ibid. illud capit, & Longobardos trucidat. 161. uim infert Senero Aquileienſi Antiſtiti, ut cum hæreticis communicet. ibid. reuocatur. 163. denuo in Italia. 166
Zotti.
Ioannes. 314
Zoſimus Pont. Max. 75

FINIS.

Errata, ac prætermiſſa in hoc opere.

Pagina. linea.	erratum.	correctum
8. 10	Spinenſium ſeruari.	Spinenſiom theſauro
16. 27	ob portam.	ob id portam
19. 27	ſequentis anni,qui primus.	Sequentis anni. Quæ eo magis uera apparent, quod ex Dionis teſtimonio non ignoremus, anno inſequenti, qui primus belli &c.
23. 9	libertatem.	liberalitatem
26. 20	puer duodeuiginti.	per duodeuiginti
27. 3	retractatus.	retractus
31. 3	reddituros.	redditurí
31. 11	abluti ſunt. tumq.	abluti ſunt. Inter eos tunc ad medicinam huic mulieri faciendam accitus, Vrſicinus Ligur medicus aderat,qui cum omnia ſumma & maxima artis remedia inani labore expertus, omnino deſperatam indicaſſet, hoc miraculo ductus, Chriſti Dei legem amplexatus eſt, & Sacra unda ablutus.Sunt etiam qui arbitrentur, Vitalem Mediolanenſem huius Tribuni commilitonem, tanto impulſum miraculo, cum Valeria coniuge, Geruaſioq.& Protaſio filijs, Chriſtianum factum. Tumq. repudiatis. &c.
33. 18	Vitali	Vitale, atque hoc pacto in reliquis.
35. 13	eccleſię Apollinaris.	eccleſiæ Calocerus Apollinaris.
36. 13	in carceres.	in carcerem,atque hoc numero deinceps legendum.
38. 17	é contra.	contra.
70. 27	Cuius non omnino.	Huius Vrſi non omnino.
43. 5	religione & plurimos.	religione plurimos
43. 19	ferret.	ferrent.
53. 15	Marcellus	Marcellinus
59. 5	eccleſiæ	eccleſij.
65. 29.	iniati	initiati.
77. 34	Romæ	Rauennæ.
78. 10	occidentis Cæſarē.	dele ab his uerbis,uſq; ad Rauennæ natum.ſunt enim repetita.
85. 31	ereſciperet.	reſpiceret
86. 2	ſit	ſic
87. 22	nona	noua.
98. 3	neq. ad ſepulturam.	neq. obijt, neq. ad ſepulturā
106.20	ſupra quam poteſt	ſupra quam dici poteſt
107.18	cum eſſent	cum erant
111. 4	Regnum propagauit.	Regnum Theodericus propagauit.
113.12	cumq.	eumq.
28.	& pergeret	ut pergeret.
114.15	dicauerat	dicauerat Theodericus.
16.	omnes Caſſiodorus	omnes erat Caſſiodorus.
27.	Hilarius	Hilarus
30.	Bideus	Bidens
120. 5	ceruis	ceruix
125.29	afferentes.	afferebant
126.24	ac cum	ad eum
129. 6	Atalarius	Atalaricus
24.	Agaperus	Agapetum
131.13	certe contigit	certe miraculum contigie
132. 4	abienti	abeunti
135.26	poſt paulo vrbe	poſt paulo Portuenſi vrbe
134.23	Bacuda	Bacauda
139.33	adiectum	adiectam
144.14	famet	fame
17.	inferi	inferri
151.24	Gregorij	Georgij
152.19	a Pado, Brixillo	a Pado & Brixillo
157.13	militumne	militumue
161.18	tenauerit	tentauerit
165.34	Agidulpho	Agilulpho
166. 5.	Hic	His
168.22	circiter. 618.	circiter.619.
172. 3	Patriarcha	Patriarchæ
176. 3	Sacra	Sacras
177.21	Sanctorum	Sacratorum
180.18	religioni	religionis
183. 2.	quam	quem
186. 7	ſolationem	deſolationem
25	in quo	quo
190.14	Tenetæ	Venetæ
193. 4	Conſtantius	Conſtantinus
195.19	cognoſcit	cognoſci
204.27	Hadriæ.	Hadria
210.34	intelctum	litectum
211. 6	Ludouicus	Hludouicus. atque ita deinceps legendum.
212. 4.	Lotharium	Hlotharium.atque ita deinceps legendum
214. 5	Principatu	Principatus.
217.11	ſeptimus	octauus
219. 2	Ioannes octauus	Ioannes, niſi numeremus feminam, octauus.
220.32	Corrado	Chunrado. atque ita deinceps legendum
229.10	decreuerit	decreuerint
239.24	quidem	quidam.
241.14	Martino	a Martino
243.15	templum	templo
244. 5	factus	faſtus
251. 4	diœceſi, de quibus.	diœceſi,monachi duo,de quibus
252.13	matunis	matutinis
252.24	ſuis monachis	ſuiſq.monachis
253.23	quidem	quidam
255. 3	obeuntibus	abeuntibus
257. 1	abſtinentia	abſtinentiæ
25.	quamborem	quamobrem
268.20	Aenobarbus	Ahenobarbus. atq. ita deinceps legendum
273.13	Camaldulenſis, anno.	Camaldulenſis, Abbas, anno.
273.17	aduerſatur.	aduerſaretur.
280.12	Fridecum	Fridericum
286.26	Haud ita multo poſt.	Hæc uerba cum ijs, quæ ſequuntur, ſuperius ponenda ſunt, ante mortem Petri Trauerſariæ: diligens lector incuriam librariorum, reponendis ſuo loco omnibus, facile ſuperabit.
289. 5	iner	inter
291.17	adud	apud
293. 2	pellantium	bellantium
298.23	conciliauit	conciliaret
24.	curauit	curaret
302. 6	Lambandanus	Lambardanus
9.	Albertinnrius	Albertinutius
303.34	ædificaret:& anno	ædificaret, anno
304.29	poſuerat	poſuerant
305. 8.	Habſpugenſis	Habſpurgenſis.
9.	pomum	domum
310.21	Franciſcus	Franciſius
313.20	præſertim qui ad	præſertim ad
314.26	Malateſta	Malateſtæ
316.14	propoſitus	propoſitas
317.28	Columios	Columnios
322.17	Gelſi	Celſi
327.17	Cimilij	Dimilij

Fanarię

328.25	Fanariæ,	Fenariæ
335.26	Hludouico,	Friderico,
31.	Campanus	Rampanus
32.	Campanæ	Rampanæ,
343.18	Sucis	Sucio
344. 1	Reginus	Regienſis
345.38	Raynaldus,	Raualdus
348.17	ſedetiam	ſed tamen etiam
30.	redegerit	redegit
351.15	adiucti	adiuncti
354.34	tertius	quartus
356. 7	maiore	maiori
357.21	regibus.	legibus
360. 5	expulerint	expulerunt
362.27	Ioannam	Ioannem
367. 2	comitatum	commutatum
377.26	proprium	propinquum
390.23	arca	area
393.25	deſcédentes & pars.	deſcendentes,pars
401. 1	Androuandino.	Aldronandino
410.23	pronunciauit.	pronunciauerit
411.13	inſencus	incenſus
416. 1	nobiliſſimos	nobiliſſimas
418. 1	cibauerit	cubauerit
3.	quæ ille	qui illi
419.16	nouj	nouit
423. 2	dic	diem
428.30	uenerant,	nenerat
445.14	compoſci	compeſci
447.24	bonum	boum
451.14	juxta maximam,	juxta aram maximam,
453.26	tercentis equitibus quinquaginta.	tercentis quinquaginta equitibus
453.29	cum	eum
459.17	Hector,	Hector Balena
472.19	ctracto	contracto
475.16	Rinucius.	Rinuccinus
478.14	perſtetit	perſtitit
486.16	Sfrondata	Sfondrata
499.22	iniuenti	inuenti
503.22	ædificaret	ædificare
508.24	propugnanda	propugnacula
510.11	inerant	iuerant
26.	a perſequenda	ad perſequenda
511.13	Farratius	Farratinus
26.	ſoleis utuntur	ſoleis ligneis utuntur.
523. 4	cluſiuus	clnſinus
525.15	Petrum	Peregrinum
547. 4	illos	illum

Cetera; ſi qua ſunt; candidi Lectoris iudicio relinquuntur. illud nequaquam prætermittendum duximus, quæ hic reſtituta ſunt, ea non fuiſſe incuria librariorum prætermiſſa, ſed quod paginulæ exciderint, in quibus illa ego inſcripſeram.

De Sepulcro C. Marij quæ libro primo, pag. 12. ſcripſimus, non C. Mario, ſed eius liberto adſcribenda ſunt: decepit nos manca inſcriptio & corrupta, quam eius ſepulcri dominus, meo rogatu, mihi deſcripſerat: eum lapidem cum paulo poſt dono dediſſet Auguſtino Rugino iuriſconſulto, ipſeq. Ruginus, Rauennam deuehi curaſſet, errorem noui in quem, C. Marij ſtatua, de qua Plutarchus, ita me induxerat, ut minus de mendo eius inſcriptionis ſuſpicarer. Inſcriptio autem ſic habet.

VIVVS. FECIT. SIBI. ET. SVIS
C. MARIVS. C. L. CLEM....
MARIAE. TESPIAE. L. SABB....
C. MARIO. C..........
AGILI. LIB.

inter primam autem & ſecundam lineam inſculpta ſunt capita tria, ad dextram uiri, ad ſiniſtram mulieris, in medio pueri; inter tertiam & quartam duorum adoleſcentulorum.

De Samaritana quoque Polentana, Guidonis V. filia, cuius feci mentionem libro Septimo, Pagina. 373. non eſt prætermittendum, eam, Antonio Scaligero, Veronæ domino circiter annum. 1379. nupſiſſe; fuiſſeq. magna & excellenti pulchritudine, quam tamen ſuperbia ſuperauit, ſic ut Antonius nuptiarum & matrimonij diem, ſumptu, ludorumq. apparatu planè Regio, celebrauerit, fueritq. coactus ſeiunctam illi a uiro familiā, & aulam, non ut Dominæ, ſed perinde ac Reginæ comparare: eo autem dementiæ adductus eſt, ut reiectis ab uxore, pulſiſq. ueteribus ſuis familiaribus & miniſtris, nouos ex eius ſententia acciperet, qui ad ſenſum, cupiditatesq. Dominæ, eum accommodarent: quapropter eſt factum, ut nihil aliud, quam uxoris blanditijs, quantum iam annum, ſtudentem, illumq. omnibus ſatisfacientem deſiderijs, opes, amiciq. deſeruerint, multiq. finitimi Reguli eius Regno inhiarent, in his Franciſcus Carrarius fuit Patauinus Princeps, qui miſſo, cum aliquot equitum turmis, Franciſchino Caldonatio Tridentino, cū eſſet repreſſus, maiore comparato exercitu, illum fudit ac fugauit. Itaq. Samaritanæ conſilio Antonius Hoſtaſium Polentanum, quartum hoc nomine, Samaritanæ fratrem, Rauenna auitum, omnibus copijs ſuis præficit: ſecum quidem magnam, ex omni Flaminia, Rauennaq. præſertim, manum adduxerat Hoſtaſius, uerum prælio, cum Azzone Vbaldino, Carrarij exercitus Ductore, ad caſtrum Baldum commiſſo, anno. 1387. menſe Martio, tanta clade ſuperatus eſt, ut duobus millibus amplius ex ſuis interfectis, ad tria autem millia, cum omnibus uexillis, tabernaculis, impedimentiſq. captis, uix incolumis Veronam ſe receperit. Quamobrem haud ita diu poſt Samaritana Rauennam præmiſſa, noctu Antonius Venetias fugiens, omnia amiſit. Sunt tamen, qui Samaritanam ſecum naui deuexiſſe Venetias eum ſcribant, & Vbaldinum, non Azzonem, ſed Ioannem appellent: quibus cum non diſputo.

FINIS.

Arbor Trauerſariorum, quos ex uetuſtis monumentis collegi.

PETRVS 1090 — NICOLAVS. 1100

PETRVS — GVIDO. — GVILLELMVS 1116

PETRVS 1225. obijt

PAVLVS 1240. obijt

GVILLELMVS 1301 — AYCHA uxor Guillelmi Franciſij — STEPHANVS.

PETRVS. ROBERTVS. RICCIARDVS

PLERIQVE affirmant, Guillelmum, qui & Guillielmottus dicitur, e Trauerſaria familia non fuiſſe, quod in tabulis publicis cuiuſdam quæſtionis in ipſum Guillelmottum, eiusq. filium Petrum, anno 1296. habitæ ab Andrea Cæſio iudice Generali in Flaminia, Maximi e Piperno, ſeu e Priuerno, ut aliis placet, Comitis eiuſdem prouinciæ, dicitur dies Guillelmo Apulo, qui ſe facit appellari dominum domus Trauerſariorum, & Petro eius filio. Idem etiam in libro manuſcripto annalium, qui eſt penes Vincentium Carrarium, anno. 1279 appellatur Guillelmus Franciſcus dominus domus Trauerſariorum, inter quem & Comitum ſactionē pax ſacta eo anno fuit. Anno quoque. 1263. in cuiuſdam pacis cōciliatione, ſcribitur Stehpanus dominus domus Trauerſariorum: adde quia pluribus tabulis Aycha hæres Pauli patris uocatur, & in libris de acceptis, vulgo dictis, Archiepiſcopatus Rauennatis ſic ſcribitur. Aycha f. q. Domini Pauli de Trauerſarijs debet dare Eccleſiæ Rauennæ pro toto integro Ducatu, quod olim habuit, ac tenuit Petrus Trauerſaria, & Paulus eius filius ſucceſſiue a Sancta Eccleſia Rauen. &c. Quod forte non eſſet, niſi ſuiſſet unica, abſque ſratribus: & ob id ſorſan Dantes de Anaſtaſijs & Trauerſarijs uerba faciens Purg. 14. inquit. Et l'una & l'altra gente è diredata, perinde ac finem ſortita ſit. Tamen contra omnibus aliis, qui pene innumeri ſunt, locis, Guillelmus & Petrus Trauerſarii appellantur, & in tabulis anni 1301. legitur hoc pacto. Hieremias. f. q. Domini Guidonis Ritij, Albericus filius dicti Hieremiæ: Guillelmus filius Domini Pauli de Trauerſarijs, & Domina Aycha eius ſoror. alibi etiam legi, Guillelmum ſuiſſe, una cum Aycha ſorore, hæredem Pauli Trauerſarij patris eorum; ut patet ex tabulario Vrſianæ Eccleſiæ, & ex libris de acceptis uetuſtis D. Vitalis. Cauſa lapſus & difficultatis ea ſortaſſis fuit, quia Aycha maritum habuit Guillelmum Franciſium Apulum: cui cum eſſent, antequam Aycham uxorem duceret, filij duo, Ricciardus & Robertus, deinde Petrum tertium filium ex Aycha ſuſtuliſſet, omnes tamen Trauerſarii deinde, & domini domus Trauerſariorum ſunt uocati. Guillelmi Trauerſarij iunioris filios non reperio, niſi idem Petri nomen, filii Aychæ & Guillelmi eius fratris, ſit in cauſa, ut qui duo ſint, unus putentur. Ipſa autem Aycha aliquot annos Rauenna exulauit cum Petro filio, ab hoſtibus pulſa: plurimumq. tunc temporis in vrbe Luca commorata eſt. De Dante quæ allata ſunt, ea forſan non finem habuiſſe Trauerſarios, ſed degeneraſſe a maiorum ſuorum uirtute ſignificant: quod de omnibus in uniuerſum Flaminijs paulo ſuperius dixiſſe eſt uiſus, cum cecinit. O Romagnuoli tornati in baſtardi.

Arbor Polentanorum, ex uetuſtis monumentis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google